VÝKLAD

velikého katechismu

katolického náboženství.

Sestavil

Dr. **Antonín Podlaha.**

Předmluva.

K sestavení tohoto výkladu nového katechismu užito bylo těchto knih: *Oberer*, Praktisches Handbuch für Katecheten (Graz 1899); *M. Waldeck*, Lehrbuch der katholischen Religion auf Grundlage des in den Diöcesen Breslau, Fulda, Hildesheim, Köln, Limburg, Münster, Paderborn und Trier eingeführten Katechismus (Freiburg im B. 1897.); *V. Pakosta*, Výklad katechismu (Praha 1891); *Dr. Konrád Martin-Bohumil F. Hakl*, Katolická věrouka (V Praze 1879); *Matěj Procházka*, Katolická věrouka (V Č. Budějovicích 1876); *Dr. Jan Procházka-Dr. A. Podlaha*, Katolická mravověda (V Praze 1899); *Karel Konrád*, Liturgika či nauka o bohoslužbě (v Táboře 1885); *Dr. Konrád Martin - Josef Kyselka*, Katolická mravouka (v Praze); *J. Bavták*, Katolická dogmatika (v Brně 1879); *Edvard Brynych*, Štít víry (v Praze 1890); Oltář, poučná a modlitební kniha i zpěvník pro diecesi královéhradeckou (v Hradci Králové 1896); *Dr. A. Podlaha*, Dějiny zjevení Božího Starého Zákona (v Praze 1899); *Dr. Jan Ladislav Sýkora*, Zlatá bible klassikův (ve Vídni 1898); *F. H. Jägers*, Der Katechet (Köln); *Jan Valerian Jirsík*, Populární dogmatika (v Praze 1875); *Dr. Josef Pospíšil*, Filosofie podle zásad sv. Tomáše Akvinského (Brno 1883); *Dr. V. Šimanko*, „O Bohu jednom v bytnosti a trojím v osobách“ (v Praze 1891); *Tomáše ze Štítného* Knížky šestery o obecných věcech křesťanských (vyd. K. J. Erben v Praze 1852); *Ant. Arn. Řehák*, Patristická encyklopaedie (v Praze 1851); *Jan Nep. Černohouz*, Encyklopédie příkladův (v Praze 1879); Sbírka historických příkladův z dějin slovanských (v Praze 1896), *Frencl-Drozd*, Liturgika (v Praze 1892); *Václav Davídek*, Katechismus v příkladech (v Praze 1899); *Hammerstein-Podlaha*, Nedělní a sváteční čtení pro vzdělaný svět (v Praze 1900); *dr. Jan Sýkora*, Umučení

a oslavení Pána našeho Ježíše Krista (v Praze 1897); *Bilczewski-Tumpach*, Archaeologie křesťanská (v Praze 898); *dr. Ant. Vřeštál*, Lichva a úrok (v Praze 1899); *Hammerstein-Svojsík*, Edgar (v Praze 1899); *Fr. Filip Konečný*, Svatý růženec (v Praze 1888); *Fr Ekert*, Církev vítězná (v Praze 1892—99); *Boh. Fr. Hakl*, Liturgika (v Praze 1893) a j.

V Praze, dne 20. března 1900.

Dr. Ant. Podlaha.

Výňatek z instrukce k zavedení nového katechismu.

„Učte všecky národy“, tak rozkázal Božský Spasitel svým apoštolům a jejich nástupcům, biskupům.

Tento rozkaz Božského Zakladatele církev vždy věrně a svědomitě plnila. Utlým dítkám, dorůstající mládeži, dospělému věku vždy lámala chléb života a podává ho každému způsobem chápavosti jeho přiměřeným: v katechesi, v křesťanském cvičení a v kázaní.

Plníce však rozkaz, který jim Pán dal, biskupové, jakožto praví učitelé víry a zodpovědní strážcové její neporušenosti, ode dávna vždy pokládali za svou povinnost, přesně vytknouti předmět vyučování náboženství a pečovati o to, by vyučování to v každé příčině se srovnávalo s duchem církve svaté. Neměloť jednotlivci býti ponecháno na vůli, co a jak chce učiti, nýbrž jedno pravidlo mělo všecky říditi, aby, jako jedna je spásonosná víra, ve které se všichni srovnávati musí, tak také „ve způsobu vyučování jednota všech byla patrna“, jakož poznamenává Klement XIII. v encyklice „In Dominico agro.“

Tímto jednotným pravidlem jest pro jednotlivé diecése katechismus od biskupa předepsaný.

Katechismus však by svého účelu nedošel, kdyby neměl náležitého ohledu na proměnlivé potřeby času a různá nebezpečenství, jež proti víře a životu věrou řízenému hned tím hned oním způsobem povstávají.

Už z této příčiny, ale také z ohledu na přetvořené školství bylo nezbytno katechismus, dosud na našich školách zavedený, novým nahraditi. Změny té vymáhá také veliké množství různých katechismů, kdežto přece pro nynější svobodu stěhování a rostoucí chudobu širokých vrstev lidu jenom ke zdaru a vydatnosti vyučování přispívá, by, pokud možná, na všech školách katechismus i textem jednotný byl zaveden.

Z té příčiny uvedena byla na přetřes už r. 1885. na valné hromadě biskupů rakouských (X. sezení, 2. března) otázka katechismu a uloženo stálému „biskupskému komitétu," který byl na této hromadě zvolen, aby o ní další studia konal.

Nelblíže příští valná hromada biskupská v r. 1886. (IV. sezení, 16. listopadu) mohla se už zevrubněji tímto předmětem obírati. Na návrh „odboru pro katechismus", jehož zpravodajem byl blahé paměti kníže-biskup štýrsko-hradecký Dr. Jan Zwerger, bylo usneseno, vzíti zpracovaný katechismus „kanisianský" za základ dalších prací o tomto úkolu podnikaných. Zároveň byl zvolen zvláštní „komitét pro katechismus" a přesně ustanoveno, jakým způsobem se má nový katechismus sestaviti, prozkoumati a církevně schváliti.

A tak v letech 1887. a 1888. byla první osnova nového katechismu sestavena, v r. 1889. dána do tisku a biskupům zaslána s prosbou, by svá přání a své názory o té věci projeviti ráčili; už r. 1890. vyšlo opravené vydání téže osnovy. Když pak r. 1891. byla v Innomostí vydána docela samostatná, na naší osnově nezávislá práce, osnova s ní srovnána a znova prohlédnuta. Tak zrevidovaná osnova byla pak r. 1892. a 1893. opět zevrubně prozkoumána, znova vytisknuta, a biskupské valné hromadě na jaře r. 1894. ku konečnému rozhodnutí předložena. A valná hromada v IX. sezení dne 9. dubna 1894 osnovu jednohlasně schválila.

Výklad katechismu.

Úvod.

1. Které učení jest nejpotřebnější?

Nejpotřebnější učení jest učení katolickému náboženství.

Rozličným naukám učí se dítko ve škole obecné, a mnohý jinoch na školách středních i vysokých. Jsou to *velice užitečné vědomosti*, kterých člověk ve školách těch nabývá, uče se znáti jazyk svůj mateřský i jazyky cizí, přírodu a zákony její, svoji vlast i vzdálené země zámořské, dějiny svého národa a j. Avšak *nejpotřebnějším učením* pro každého jest *učení katolickému náboženství.*

2. Proč jest učení katolickému náboženství učením nejpotřebnějším?

Učení katolickému náboženství je proto učením nejpotřebnějším, že nás učí, co máme činiti, bychom Bohu sloužili a na věky spaseni byli

Některé z nauk, jimž na obecné škole se vyučuje, na př. čtení, psaní a počítání jsou za našich dob *téměř každému* člověku *velice potřebné*, protože mu k jeho *časnému blahu* velice prospívají. Důkladnější vzdělaní nabyté na školách vyšších (čili „studie“) jest *potřebno* tomu, kdo jako kněz, učitel, soudce, lékař a p. sloužiti chce blahu obecnému. Tomu pak, kdo hodlá státi se řemeslníkem, nutno jest jíti „na učení,“ aby nabyl potřebné zběhlosti v řemesle, které sobě vyvolil. Neméně i ten, kdo rolníkem státi se chce, musí se mnohému přiučovati. Pro každý obor zaměstnání lidského jest příslušné učení *velice potřebno*, protože člověka seznamuje s naukami prospěšnými a protože jej učí, co má činiti, aby prací svou sobě i bližnímu svému prospíval a tak *časného blaha* došel.

Ale poznávání *věcí časných* a požívání *časného blaha* není účelem a cílem člověka. Jestiť člověk proto na zemi, aby *Boha* poznával, jemu *sloužil* a *věčné spásy došel.* A tomu všemu učí jej zvláštní nauka, kterouž nazýváme *náboženství.* Slovo „náboženství“ značí toliko co „nauka o Bohu.“ Jelikož

pak jsou vedle jediného pravého náboženství, jemuž učí katolická církev, i různá náboženství bludná, připojujeme ke slovu „náboženství“ označení „katolické.“

Jest tedy učení katolickému náboženství učením nejpotřebnějším. To uznává každý věrný katolík a zasazuje se nejen o to, aby náboženství katolickému ve školách důkladně se učilo, nýbrž i o to, aby zásadami katolického náboženství proniknuto bylo také i veškero ostatní vyučování.

3. Jak se jmenuje kniha, ve které je krátce obsaženo učení katolickému náboženství?

Kniha, ve které je krátce obsaženo učení katolickému náboženství, jmenuje se katechismus.

Název *katechismus* utvořen jest z řeckého časoslova *katéchein*, jež značí „vyučovati, poučení dávati.“ „*Katechismus*“ jest tedy tolik co „*učebná* kniha“ nebo „učebnice“.

Každá kniha učebná, ať jedná o předmětě jakémkoliv, musí míti obsah dobře a příhodně *rozčlánkovaný*; vyžadujet toho množství a rozdílnosť učebné látky. Kniha, která by sice obsahovala všechnu látku učebnou, ale bez ladu a skladu, nebyla by dobrou učebnicí. Neboť jen tehdy, když jednotlivé poučky dle souvislosti a příbuznosti své v ladný celek jsou sestaveny, nabude čtenář jasného přehledu o celém učení, porozumí snáze jednotlivým poučkám a vštípí si vše snáze v paměť. Proto i katechismus rozdělen jest v několik částí.

4. Na kolik částí dělíme katechismus?

Katechismus dělíme na pět částí.

5. O čem jedná pět částí katechismu?

Pět částí katechismu jedná: první o víře a apoštolském vyznání víry; druhá o naději a modlitbě; třetí o lásce a přikázáních; čtvrtá o milosti a svátostech; pátá o křesťanské spravedlnosti a čtyřech posledních věcech člověka.

Rozdělení toto není nikterak nahodilé, nýbrž jednotlivé části obsahem svým pojí se k sobě věcně a vhodně, neboť:

1. jelikož dle sněmu Tridentského „*víra* jest lidské spásy počátkem, základem a kořenem všeho ospravedlnění“, učiněn právem počátek *věrou* a *apoštolským vyznáním víry*;

2. víra však vede přímo k *naději*, neboť jest základem, podstatou a souhrnem všeho, co doufáme; jest tť, jak dí sv.

apoštol Pavel, „vira *nadějných* věcí podstata“ (k Židům 11, 1.) Ku hlavní částce o víře řadí se tedy přirozeně částka *„o naději a modlitbě“*;

3. naděje pak zase obsahuje milostné objetí toho, po čem touží a v jehož nehynoucím držení kdysi chce nalézti svou dokonalost a svou blaženost. Důsledně se tedy připojuje hlavní částka *„o lásce a přikázáních“*;

4. poněvadž však podle učení sněmu Tridentského bez milosti ani věřiti, ani doufati, ani milovati nemůžeme tak, jak třeba jest k ospravedlnění, a protože právě posvěcující milostí se nám uděluje ctnost víry, naděje a lásky, nezbytně se potom přiřaďuje hlavní částka *„o milosti a svátostech“*;

5. z milosti a z víry, naděje a lásky, milostí posvěcené, vyvěrá konečně *„křesťanská spravedlnost“*, kterou skutečně nadpřirozeně žijeme z víry tím, že se zlého varujeme a dobré činíme. Uzavírá se pak tato hlavní částka vzpomínkou na *„čtyři poslední věci člověka“*, která člověka nejvydatněji podporuje, by stále živ byl křesťansky spravedlivě.

Naučení: Naslouchej pilně a pozorně vyučování svatému náboženství a vtiskni je sobě hluboko do srdce, bys dosáhl věčné blaženosti! Nebo „co jest platno člověku, byť všecken svět získal, a na své duši škodu trpěl?“ (Mat. 16, 26)

Napomenutí toto týká se nejen dítek školních, nýbrž i lidí dospělých, kteří pozorně a bedlivě mají poslouchati výklad katolického učení, jenž se jim v kázáních a při křesťanských cvičeních podává.

Krásný příklad toho, jak pilně a pozorně sledovati máme vyučování sv. náboženství, podala nám *Maria*, sestra Marty a Lazara. Když jedenkráte Kristus Pán zavítal do městečka Bethanie, kdež Maria s bratrem a sestrou žila, prosila jej Marta, aby byl u ní pohostinu a přijala ho s uctivostí do domu svého. Pán Ježíš pak všed do domu, ujal se slova a učil. A tu *Maria toužíc poznati dokonale jeho učení*, zasedla u nohou jeho, podobně, jako žáci sedali u nohou učitelův, a *poslouchala pilně slova jeho*. Zatím sestra její Marta starala se o to, aby obsloužila Pána Ježíše co nejlépe. A vidouc Marii, ana sedí u nohou jeho, obávala se, že sama nestačí, aby vykonala všecko, čeho bylo třeba k důstojnému uctění hosta tak vznešeného. Vědouc pak, že neodtrhne se od Krista, aby jí pomohla, leč on sám jí pokyne, zastavila se a řekla Pánu Ježíši: „Pane, nemáš-li o to péče, že sestra má nechala mne samu sloužiti? protož rci jí, ať mi pomůže.“ Pán Ježíš však nevyhověl jí, ale také jí nepokáral, vždyť i ona činila skutek dobrý, avšak plný laskavosti poučil ji o tom, co jest lepší a potřebnější. Pravil: „Marto, Marto, pečliva jsi a rmoutíš se při mnohých věcech. *Maria nejlepší stránku vyvolila, kteráž nebude odňata od ní.*“

Rovněž tak příkladem nám býti mohou oni *zástupové lidu*, kteří dychtíce po učení Krista Pána šli za ním v pustá místa nedbajíce hladu a žízně.

Svatý *Václav* oddal se již jako útlý hoch tak horlivě vědám Božským, že v krátkém čase nade všechny spolužáky své vynikl. Za krátko naučil se na paměť knize žalmů; i ostatním mnohým knihám Božským dobře porozuměl a vše pevně v paměť si vštípil. Nikdy nezapomínal na to, co kdy od učitelů byl slyšel, nýbrž, jak dí životopisec jeho, „pravdy Božské, jež u přítomnosti učitele náboženství srdci byl vštípil, i za nepřítomnosti jeho v knize srdce svého opakovával.“

Část první.

O víře a apoštolském vyznání víry.

Oddělení první.

O křesťanské víře.

Věřiti vůbec znamená něco uznati, *za pravdu přijati*, o čemž jsme se *sami nepřesvědčili*, co však uznáváme, spoléhajíce se na pravdomluvnost a *vážnosť* (*autoritu*) toho, kdo nám o tom zprávu nebo svědectví podává. Vypravuje-li nám na př. muž, jenž nás nikdy neoklamal a jenž všeobecné vážnosti se těší, novinu nějakou, přijímáme za pravdu to, co praví — věříme mu, jsme o pravdivosti jeho zprávy přesvědčeni.

Můžeť *přesvědčení* o pravdivosti něčeho vzniknouti v nás trojím způsobem: buď *bezprostřední zkušeností* nebo *přemítáním* anebo konečně *výpovědí vážného svědka* (*autoritou*). Vznikne-li v nás přesvědčení na základě výpovědi vážného svědka, nazývá se přesvědčení to *vírou*.

Přemnoho poznatků svých přijali jsme za pravdu na základě hodnověrných výpovědí jiných lidí, a jsme úplně bezpečni, že svědectví cizí nás neklame. Žádný z nás nepochybuje na př., že jest od nás k západu za mořem veliký díl světa „Amerika“, a přece málokdo z nás osobně, z vlastní zkušenosti přesvědčiti se může, že tomu skutečně tak jest. Kdo Ameriku vlastníma očima nespatřil, věří svědectví těch, kteří tam byli. Nikdo z nás nepochybuje o tom, že v Čechách před pěti sty léty slavně panoval Karel IV. O pravdě toho však žadný z nás bezprostřední zkušeností přesvědčiti se nemůže. Věříme svědectví dějepisců, kteří nám o tom zprávu podávají.

Víra liší se od pouhého *mínění* rozhodností a jistotou. „Míníme“, jestliže nakloněni jsme něco za pravdu přijati, nemáme-li však plnou o tom jistotu a pokládáme-li omyl za možný.

Poznali jsme, co znamená *věřiti vůbec*. V katechismu však nejedná se o víře vůbec, nýbrž o víře ve smyslu křesťanském. Jest tedy otázka:

6. Co jest křesťansky věřiti?

„Křesťansky věřiti" jest všecko za pravdu míti, co Bůh zjevil a skrze církev katolickou k věření předkládá".

Věříme tedy křesťansky, jestliže pevně za pravdu máme vše, co Bůh zjevil (t. j. lidstvu oznámil a sdělil) a skrze církev katolickou (t. j. skrze papeže a biskupy) k věření předkládá, byť jsme toho snad vše rozumem svým pochopiti nedovedli. Neboť věříme, nikoliv proto, že správnost sdělení nahlížíme nebo chápeme, nýbrž proto, že Bůh nám to zjevil. Proto pravil Kristus k sv. Tomáši: „Blahoslavení, kteří neviděli a uvěřili" (ev. sv. Jana 20, 29.).

Víra *liší se* tedy *od vědění*, avšak nikoliv snad jistotou, nýbrž *pohnutkou*. Vědění máme o těch věcech, jež smyslové naši postřehují nebo jež rozumu našemu jsou zřejmy. Pohnutkou k uznání něčeho za pravdu jest nám tu zřejmost věci (na př. $2 \times 2 = 4$). Při víře jest nám pohnutkou k uznání něčeho za pravdu autorita Boží. Můžeme sice také, jak níže uslyšíme, některé zjevené nauky přirozeným světlem svého rozumu bezpečně poznati a o jejich vnitrné pravdivosti nade vši pochybnosť se přesvědčiti, na př. o jsoucnosti Boží, o nesmrtelnosti duše a j., avšak i tyto pravdy musí zůstati nezbytně předmětem víry, t. j. musíme pravdy tyto přijati ne že jsme se o nich přesvědčili, nýbrž že nám je Bůh zjevil.

Mezi věděním a vírou, mezi rozumem a zjevením nemůže nastati sporu, neboť týž Bůh, jenž původcem jest zjevení, propůjčil lidskému duchu světlo rozumu; Bůh však nemůže sobě samému odporovati. Příčinou zdánlivých neshod mezi zjevením a vědou jest buď poblouzení rozumu nebo chybný výklad pravd zjevených. Pokud tedy člověk rozumu svého náležitým způsobem užívá a pravdy zjevené správně sobě vykládá, nenalezne nikdy ničeho, co by zjevení Božímu odporovalo.

Věříce podrobujeme rozum svůj dobrovolně slovu Božímu. V tom není pro nás nic ponižujícího, aniž nerozumného, jak nevěrci tvrdí, nýbrž jest to člověka důstojno a rozumu úplně přiměřeno; neboť víra nežádá slepého podrobení se, nýbrž opírá se o pravdivosť Boží a o skutečnosť, že Bůh lidem se zjevil. Že pak Bůh lidem skutečně se zjevil, jest skutečnosť, jež dle svědectví dějin nesčetnými božskými skutky, zázraky a proroctvími od Boha byla stvrzena a ne-

ustále jest potvrzována. Nic není tudíž našemu rozumu přiměřenějším, než že se slovu Božímu podrobuje.

Není tedy víra křesťanův méně vzdělaných slepou lehkověrností, nýbrž *rozumným přesvědčením* o pravdách náboženských.

Pravili jsme, že musíme pravdy zjevené přijati ne proto, že sami o nich jsme se přesvědčili, nýbrž že nám je Bůh zjevil.

7. Proč musíme míti za pravdu, co Bůh zjevil?

Co Bůh zjevil, musíme míti za pravdu, protože Bůh je pravda sama a nemůže tedy ani se mýliti ani klamati.

Co nám *člověk* zjevuje, nemusíme za pravdu míti. Proč? Protože člověk může se mýliti nebo lháti. Ale čím pravdomluvnější a spolehlivější jest člověk, jenž nám něco sděluje, tím větší máme k němu důvěru a tím ochotněji za pravdu přijímáme jeho sdělení. Nuže, přijímáme-li za pravdu, co nám lidé sdělují, tím spíše musíme za pravdu přijati, co *Bůh* zjevil.

Jestiť Bůh *pravda sama*. Jestliže některý člověk vždy jen pravdu mluví, jestliže nikdy nic nepravdivého neříká, pak říkáváme o něm: člověk ten jest veskrze pravdomluvný, on jest „vtělená pravda“, „pravda sama“. A přece i takovýto člověk může se někdy mýliti. Ale Bůh jest skutečně *pravda sama*, protože *pravda od jeho podstaty jest nerozlučitelná*: Bůh tedy nemůže ani se mýliti ani klamati, i musíme za pravdu míti, co zjevil.

Ale Bůh nezjevoval ani nezjevuje každému člověku přímo sám, co věřiti má, nýbrž nejčastěji prostřednictvím jiných.

8. Skrze koho zjevil Bůh, co věřiti máme?

Co máme věřiti, zjevil Bůh skrze patriarchy a proroky a nejposléze skrze Syna svého Ježíše Krista a apoštoly.

Sv. apoštol Pavel v listě svém k Židům (1. kap. v. 1. a 2.) o tom píše takto: „Mnohokráte a mnohými způsoby mluvíval někdy Bůh otcům skrze *proroky*, a nejposléze v těchto dnech mluvil nám skrze *Syna*.“

Ve *Starém Zákoně* (v době před Kristem Pánem) zjevoval Bůh lidstvu, co věřiti má, nejdříve skrze *patriarchy* a později (v době po Mojžíšovi) skrze *proroky*.

Patriarchy nazýváme ony *praotce* celého lidstva, zejména pak národa vyvoleného, kteří zjevení Boží ostatním lidem sdělovali; jsou to tedy: Adam, Abel, Séth, Enos, Henoch, Samech, Methusalem, Noe, Sem, Abraham, Isák, Jakob, Josef, Mojžíš.

Proroky nazýváme muže, kteří v době po Mojžíšovi zjevení Boží v neporušenosti měli udržovati a národ vyvolený na příštího Vykupitele připravovati, a jimž Bůh propůjčil nadpřirozený dar poznávání věcí příštích, jakož i tajných věcí současných, jež z rozkazu Jeho i jiným udělovali. Takovými proroky byli: Eliáš, Eliseus, Jonáš, Isaiáš, Jeremiáš, Daniel a j.

V *Novém Zákoně* zjevil Bůh to, co věřiti máme, skrze Syna svého *Ježíše Krista* a *apoštoly*.

Slovo „*apoštol*“ jest původně slovo řecké a značí tolik co „posel“, „vyslanec“. Apoštoly nazýváme ony muže, které Kristus Pán z počtu učenníků svých obzvláště vyvolil.

9. Komu svěřil Ježíš Kristus, co Bůh zjevil?

Co Bůh zjevil, svěřil Ježíš Kristus církvi katolické.

Majíce odejíti do daleké ciziny, žádáváme obyčejně spolehlivého některého muže, aby se zatím o naše jmění staral: my mu majetek svůj *svěřujeme*.

Podobně *svěřil* Kristus Pán, dříve než na nebesa vstoupil, drahocenný poklad zjevení Božího církvi katolické, t. j. především sv. Petru a apoštolům, jakož i jejich řádným nástupcům, totiž římskému papeži a biskupům.

10. K čemu svěřil Ježíš Kristus církvi katolické, co Bůh zjevil?

Co Bůh zjevil, svěřil Ježíš Kristus církvi katolické, by to neporušeně zachovávala, všecky lidi učila a jim předkládala, co jest jim věřiti a činiti, by došli spasení.

11. Proč musíme míti za pravdu, co se nám skrze církev katolickou k věření předkládá?

Co se nám skrze církev katolickou k věření předkládá, musíme míti za pravdu: 1. protože Ježíš Kristus udělil církvi dar neomylnosti; 2. protože výslovně poručil, abychom církve poslouchali.

Dar *neomylnosti*, jenž spočívá v tom, že církev mýliti se nemůže, kdykoliv nás učí, čemu věřiti a co činiti máme, abychom spásy došli, udělil Ježíš Kristus církvi tehdáž, když po zmrtvýchvstání svém zjevil se apoštolům na jedné hoře v zemi Galilejské a pravil k nim: „Dána jest mí všeliká moc na nebi i na zemi. Protož jdouce, učte všecky národy, křtíce je ve jménu Otce, i Syna, i Ducha svatého, učíce je zachovávati všecko, což jsem koli přikázal vám: a aj *já s vámi jsem po všecky dny, až do skonání světa.*“ (ev. sv. Mat. 28, 18—20).

Abychom církve poslouchali, poručil nám Ježíš Kristus výslovně. Uče kdysi v Kafarnaum, pravil, že ten, kdo církve neuposlechne, pokládán býti má za pohana a veřejného hříšníka (ev. sv. Mat. 18, 17), t. j. za člověka, který více k církvi nenáleží.

12. Kde jest obsaženo, co Bůh zjevil a skrze církev k věření předkládá?

Co Bůh zjevil a skrze církev k věření předkládá, obsaženo jest dílem v písmě svatém anebo bibli, dílem v ústním podání nebo tradici.

13. Co je písmo svaté?

Písmo svaté je sbírka knih, kteréž vnukáním Ducha svatého sepsány a od církve za slovo Boží uznány byly.

Písmo sv., jak je nyní tištěné po ruce míváme, nevyhlíží ovšem jako *sbírka knih* t. j. jako celá řada knih. Písmo svaté na př., jež vydáno bylo Dědictvím svatojanským r. 1888 a 1889, skládá se napohled toliko ze *dvou* dílů nebo knih. A Písmo svaté vydané r. 1857 jest na pohled kniha jediná.

Ale prohlížíme-li obsah těchto tištěných vydání Písma svatého, nalézáme tam jednotlivé větší nebo menší oddíly nadepsané: „První *kniha* Mojžíšova“, „Druhá *kniha* Mojžíšova“ . . . , „*Kniha* Josue“ atd. Shledáváme tedy, že v Písmě sv. jest mnoho knih v jedno sebráno, a že jest tudíž Písmo sv. skutečně *sbírkou knih*. Než, které jsou to knihy, jichž sbírka tvoří Písmo sv.?

Jsou to ony knihy, kteréž *vnukáním Ducha svatého* sepsány a od církve *za slovo Boží uznány* byly.

Spisovatelé těchto knih byli *Duchem sv.* k tomu *pohnuti*, aby je napsali. Při spisování pak *vnukal* (t. j. vnitřní pokyny

dával) jim Duch sv., co a *kterak mají psáti.* Také co do výrazů, slohu a uspořádání osvěcoval a vedl Duch sv. spisovatele tak, aby úplně hodily se ku správnému vyjádření toho, co jemu vnukal. Tomu nemáme však rozuměti tak, jakoby Duch sv. každičké slovo spisovatelům těm vnukal a jim takřka vše diktoval, a tím takřka svobodnou vůli jim odnímal; nikoliv, spisovatelé ti vyjadřovali se zároveň tak, jak byli zvyklí.

Duch sv. osvěcoval spisovatele ty tou měrou, aby nemohli dopustiti se *žádného omylu* v tom, co napsali.

Tak napsána celá řada knih před Kristem i po Kristu. Tyto knihy byly v jedno sebrány, a tak vznikla sbírka jejich, čili jediná veliká kniha, kterou nazýváme Písmem svatým. Než, kdo oznámil lidem, že tato kniha obsahuje skutečně slovo Boží? Aby nikdo o tom nebyl v pochybnostech, musil někdo lidem s úplnou bezpečností prohlásiti, že vše, co v knize této obsaženo jest, bylo skutečně Duchem sv. vnuknuto.

A kdo to lidem oznámil? Učinila to *katolická církev*, jež vše, co v Písmě svatém stojí, *za slovo Boží uznala.* Kdyby toho byla neučinila, nevěděli by lidé s jistotou, co jest slovem Božím. Sv. Augustin pravil, že by sám evangeliu jakožto slovu Božímu nevěřil, kdyby vážnost církve katolické k tomu jej nevedla.

Církev katolická také stanovila přesně, které knihy patří k Písmu svatému. Učinil tak výslovně r. 393. sněm církevní v Hippo, r. 397. sněm v Karthagu; r. 494. papež Gelasius, r. 1439. papež Eugen IV. jménem církv. sněmu Florentského, a posléze sněm Tridentský.

Katolická církev přispěním Ducha sv. také o to pečovala, aby Písmo sv. nebylo porušeno (zfalšováno). Nesmělo nic býti vynecháno ani přidáno aniž pozměněno.

Poněvadž Písmo svaté jest nejpřednější, nejposvátnější ze všech knih, nazývá se také „knihou knih“ nebo i prostě řeckým slovem „*bible*“, kteréž značí tolik co „*kniha*“.

14. Jak se dělí Písmo svaté?

Písmo svaté se dělí na písmo svaté Starého a Nového zákona.

Knihy od církve katolické za slovo Boží uznané dělí se ve *dvě skupiny*: jedna skupina obsahuje knihy sepsané v době *před Kristem Pánem*, a druhá skupina knihy napsané v době *po Kristu Pánu.* V obou těchto dobách Bůh, zjeviv vůli svou, dal lidstvu zároveň *zákon* svůj. Zákon ten byl zmíněným oběma dobám zvláště přizpůsoben, a proto nazýváme dobu první *zákonem starým* a dobu druhou *zákonem novým.*

A ony knihy Písma sv., jež vznikly v době první (před Kristem Pánem) nazýváme tudíž *Písmem svatým Starého Zákona*, knihy pak po Kristu Pánu sepsané *Písmem svatým Nového Zákona.*

15. Co obsahuje Písmo svaté Starého Zákona?

Písmo svaté Starého Zákona obsahuje zjevení Boží od stvoření světa až po Krista Pána.

Písmo svaté *Starého Zákona* skládá se celkem ze *45 knih*, z nichž jest *21* knih *dějepisných*, *7 naučných* a *17 prorockých.*

Knihy dějepisné jsou: 5 knih Mojžíšových, kniha Josue, kn. Soudcův a kn. Ruth; 4 knihy Královské, 2 knihy Paralipomenon, kniha Nehemiášova, kniha Tobiášova, kniha Judith, kniha Esther a 2 knihy Machabejské.

Knihy Mojžíšovy obsahují dějiny stvoření světa a člověka, pádu prarodičův, potopy světa, patriarchů a židovského národa až k smrti Mojžíšově, jakož i zákonadání na hoře Sinaj. V knihách *Josue*, *Soudcův*, *Králův*, *Paralipomenon*, *Esdrášově* a *Nehemiášově* pokračuje se v dějinách národa vyvoleného až k návratu ze zajetí babylonského a znovuzřízení židovského státu. *Knihy Machabejské* vypravují o utrpení Židů pro náboženství pod vládou syrskou a o slavných bojích jejich pod vedením Mathatiaše a Judy Makabejského. *Knihy: Ruth*, *Tobiášova*, *Judith* a *Esther* předvádějí nám dokonalé vzory ctnosti v jednotlivých osobách, o nichž jednají, zároveň pak dotýkají se nejednou osudův celého národa vyvoleného.

Knihy naučné jsou: Kniha Jobova, kniha žalmů, kniha přísloví, Kazatel, píseň Šalomounova, kniha moudrosti a kniha Sirachova.

V knize *Jobově* podán jest překrásným způsobem dokonalý vzor zbožného trpitele odevzdaného do vůle Boží i ve zkouškách nejtěžších. Kniha *žalmů* obsahuje 150 nadšených písní, v níž velebí se velikost, moc a sláva Boží, jakož i milosrdenství Jeho. Největší část těchto písní složil král David. *Kniha přísloví* obsahuje téměř 500 jadrných průpovědí plných moudrosti i zbožnosti; v knize zvané *Kazatel* slohem básnickým hlásá se pomíjejicnost a marnost věcí pozemských; v *písni Šalomounově*, jež jinak také *Píseň písní* se nazývá, způsobem obrazným líčí se láska, kterou Kristus Pán chová k církvi své. Tyto tři knihy sepsal z vnuknutí Ducha svatého král Šalomoun.

V knize Moudrosti a *v knize Sirachově* obsažena jsou krásná naučení mravní. Kniha Sirachova má jméno své odtud, že ji

sepsal Jesus, syn Sirachův; jinak nazývá se kniha ta také *Eklesiastikus* t. j. „kniha kostelní“, protože později velmi často ve chrámech křesťanských čítána byla.

Knihy prorocké jsou: knihy *čtyř velikých prorokův* Isaiáše, Jeremiáše s Baruchem, Ezechiela a Daniela; a knihy *dvanácti malých proroků*: Oseáše, Joela, Amosa, Abdiáše, Jonáše, Micheáše, Nahuma, Habakuka, Sofoniáše, Aggea, Zachariáše a Malachiáše.

Knihy *prorocké* obsahují proroctví, napomínání, pohrůžky tresty Božími i slova útěchy trpícím. Isaiáš, Jeremiáš s Baruchem, Ezechiel a Daniel nazývají se *velikými* proroky pro veliký objem svých knih; ostatní proroci nazývají se *malými*, protože napsali knihy rozsahu menšího. Baruch uvádí se v těsném spojení s Jeremiášem z té příčiny, že byl jeho žákem. Mimo tyto proroky byli i jiní, kteří žádné knihy Duchem sv. vdechnuté nám nezanechali.

16. Co obsahuje Písmo svaté Nového Zákona?

Písmo svaté Nového Zákona obsahuje zjevení, které nám Bůh učinil skrze Ježíše Krista a jeho apoštoly.

Písmo svaté Nového Zákona skládá se celkem z *27 knih* a to: ze *4 evangelií* podle sv. Matouše, Marka, Lukáše a Jana; ze *skutkův apoštolských* sv. Lukáše; ze *14 listů sv. Pavla* a *7 listů druhých apoštolů*; a ze *zjevení sv. Jana*. — 14 listů sv. Pavla jest: 1 k Římanům, 2 ke Korintským, 1 ke Galatům, k Efesským, 1 k Filippenským, 1 ke Kolossenským, 2 k Thessalonickým, 2 k Timotheovi, 1 k Titovi, 1 k Filemonovi, 1 k židům; 7 listů druhých apoštolů jest: 1 sv. Jakuba, 2 sv. Petra, 3 sv. Jana, 1 sv. Judy Thaddeáše.

Slovo „*Evangelium*“ jest řecké a značí tolik co „dobré, radostné poselství nebo zvěstování“. Čtyři sv. evangelia obsahují radostnou zvěst o příchodu toužebně očekávaného Vykupitele, totiž zprávy o jeho narození, působení, učení, o usmrcení a oslavení. Dvě evangelia sepsána jsou od apoštolů samých (od sv. Matouše a sv. Jana), dvě od žákův a průvodcův apoštolských (od sv. Marka a sv. Lukáše). Dle mínění sv. Otců vztahuje se vidění proroka Ezechiela (1, 5—26), jenž zřel podobenství čtyř tajemných bytostí, na čtyři sv. evangelisty. Proto v křesťanském umění zobrazuje se každý ze čtyř svatých evangelistů se zvláštním tímto znamením nebo odznakem (symbolem). Odznakem *sv. Matouše* jest tvářnost *člověka*, poněvadž evangelium své počíná člověčenstvím Syna Božího. Odznakem *sv. Marka* jest *lev*, jelikož na počátku evangelia svého zmiňuje se o „hlasu volajícího na poušti“; *sv. Lukáši*

přidává se znamení *vola*, protože své evangelium od obětujícího kněze Zachariáše počíná. Znamením *sv. Jana* jest *orel*, poněvadž, jakž dí sv. Augustin, v svém poznání a psaní vysoko nad ostatní evangelisty se povznesl, takže sv. evangelium s výše, přímo od božství Ježíše Krista začíná.

Kniha zvaná „*Skutky apoštolské*“ obsahuje, jak již z názvu jejího jest patrno, činy sv. apoštolů, zvláště pak činnost sv. Pavla a prvé osudy křesťanské církve.

Listy sv. apoštolů obsahují poučení o věcech víry i mravů. Nejvíce listů (14) napsal *sv. Pavel.* Předmětem jejich jest nejčastěji Ježíš Kristus a jeho poměr k světu, vykoupení lidstva krví Kristovou, přednost Zákona Nového před Zákonem Starým a j. Ostatních sedm listů, jež v Písmě sv. jsou obsaženy, nazývají se od pradávna *listy katolickými* t. j. všeobecnými, protože to byly listy okružné, určené pro všecky věřící a obce celých krajů.

„*Zjevení*“ čili řeckým jménem „*Apokalypse*“ *sv. Jana* líčí způsobem obrazným budoucí osudy církve, totiž její utrpení a boje, jakož i konečné vítězství a oslavení.

Obsahuje tedy Písmo sv. Nového Zákona pět *dějepisných* (4 evangelia a Skutky ap.), 21 *naučných* (listy sv. ap.) a jednu *prorockou* knihu.

Knihy Zákona Starého jsou téměř vesměs sepsány jazykem hebrejským (židovským), knihy Zákona Nového jazykem řeckým. Jsou však přeloženy téměř do všech jazyků, jež na světě jsou. Ale jen ty překlady pokládati dlužno za správné, jež byly od církevní vrchnosti *schváleny.*

Knihy Písma sv. pocházejí skutečně z té doby a od těch spisovatelů, jimž se připisují, — jsou *pravé*, zachovaly se nám beze vší změny podstatné — jsou *neporušené*, a vše, co obsahují, jest pravda — jsou *věrohodné.* Tak učí nás církev sv. a to i z důvodů rozumových.

Věrohodnost Písma sv. lze takto dokázati:

1. Knihy *Starého Zákona* jsou věrohodny, neboť:

a) spisovatelé jejich znali dokonale to, o čem spisy jejich jednají, neboť sami viděli a sepsali většinu těch věcí a událostí, jež zaznamenali, anebo poznali je dokonale od jiných očitých svědků a z nejspolehlivějšího podání ústního, a tedy *pravdu pověděti mohli.* Avšak oni také *pravdu pověděti chtěli.* To vysvítá z prostého, věcného a nestranného jejich vypravování událostí a z toho, že znají se upřímně k vlastním pokleskům i k chybám svého národa.

b) Kristus Pán odvolával se často ku svědectví knih Starého Zákona a ujišťoval, že ve všem zasluhují víry. Tak pravil

kdysi Židům: „Zpytujte Písma . . ., tať jsou, ježto svědectví vydávají o mně“ (ev. sv. Jana 5, 39).

c) Nejnovější badání ve všech oborech věd potvrzují věrohodnost Písma sv. Tak na př. objeveno bylo před nedávným časem v Assyrii veliké množství starožitností, jež poučují nás o životě dávnověkých národův a zároveň jasně svědčí o tom, že vše, co v Písmě sv. obsaženo jest, i v nejmenších podrobnostech jest pravdivo.

2. Knihy *Nového Zákona* jsou věrohodny, neboť:

a) spisovatelé jejich pravdu *povědĕti mohli*, neboť věci které zaznamenali ve spisech svých, jednak sami viděli a slyšeli, jednak od jiných svědkův očitých dokonale je mohli poznati. A oni pravdu také *povědĕti chtěli*, neboť nebylo žádné příčiny, pro kterou by byli klamali, jelikož spisy svými nehledali časných výhod aniž obávali se časné škody, a nikomu nechtěli straniti. V celém jejich vypravování jeví se prostodušnost, upřímnost, nestrannost a poctivost, jež patrně poukazují k tomu, že pravdu mluviti chtěli. Mimo to upřímně znají se k vlastním svým předsudkům a chybám. Ale spisovatelé knih Nového Zákona nejen že chtěli povědĕti pravdu, oni byli též *okolnostmi nuceni*, aby jenom pravdu zaznamenali. Neboť psali v době, kdy byli ještě na živě očití svědkové těch věcí, o nichž vypravují, a to nejen přátelé, nýbrž i nepřátelé Kristovi. A nepřátelé ti nebyli by zajisté mlčeli, kdyby byli nalezli v knihách N. Z. něco nepravdivého.

b) spisovalelé jejich pravdivost toho, co napsali, i krví svou zpečetili.

Že Písmo sv. dochovalo se nám *neporušené* vysvítá z těchto důvodů:

a) Bůh nemohl dopustiti, aby slovo Boží, jež církvi své ku spáse lidí byl svěřil, bylo porušeno,

b) církev vážila si Písma sv. vždy jako slova Božího, i nebyla by nikdy dopustila, aby něco v něm bylo změněno,

c) Písmo sv. od pradávna bylo tak obecně známo a rozšířeno, že-by porušení jeho ihned bylo poznáno.

Písmo svaté jest kniha Bohem nám daná, i dlužno ji proto míti *u veliké úctě a vážnosti*. A skutečně všichni dobří křesťané sobě ho velice vážili a váží. Úctu tu dává církev sv. při mši svaté na jevo tím, že kněz, když byl evangelium přečetl, knihu mešní líbá. Při přísaze přeje sobě církev sv., aby přísahající dotkl se knihy evangelií a při tom tato slova pronesl: „Tak mi dopomáhej Bůh a jeho sv. evangelium“.

Písmo svaté *není každému ve všem snadno srozumitelno*. O listech sv. Pavla praví sv. Petr, že „v nich jsou některé věci nesnadné k srozumění, kteréžto neumělí a neustavičtí

lidé převracují, jako i jiná Písma k svému vlastnímu zahynutí“ (2 ep. sv. Petra 3, 16). Tak činili bludaři, kteří pro záhubné své nauky vždy Písma sv. se dovolávali, ovšem nesprávně.

Musí tedy býti na zemi nejvyšší od Boha zřízený učitelský úřad, kterýž by jakožto nejvyšší soudce o pravém smyslu Písma sv. rozhodoval. A tento nejvyšší učitelský úřad nalézá se jen v církvi katolické.

Toliko katolická církev, nikoliv však jednotlivý člověk dovede a smí Písmo sv. bezpečně vykládati.

Pouze Duch Boží, který Písmo sv. vnukl, může jeho pravý smysl neomylně vyložiti; tohoto Ducha nemá však každý jednotlivý člověk, jenž Písmo sv. čte, nýbrž pouze učitelský úřad církve, kterémuž Kristus Pán Ducha sv. slíbil a seslal, a kterýž pomocí Ducha sv. ve věcech víry a mravů jest neomylným a tudíž také ve vykládání Písma sv. blouditi nemůže. Proto nazývá sv. Pavel církev „sloupem a utvrzením pravdy“ (1 Tim. 3, 15.)

Byli bludaři, kteří tvrdili, že každý člověk, jenž Písmo sv. čte, Duchem sv. jest osvícen, aby správně je vykládal. Ukázalo se však, že tito bludaři, vykládajíce Písmo sv., sobě navzájem odporovali.

Že Písmu sv. bez náležitého výkladu těžko jest porozuměti, vidíme na komorníku královny ethiopské. Sv. Filip, slyše jej, an čte Isaiáše proroka, otázal se ho: „Myslíš-li, že rozumíš, co čteš?“ Komorník odpověděl: „I kterak mohu, nevyloží-li mi někdo?“ (Skut. ap. 8, 30—31.)

17. Co rozumíme ústním podáním?

Ústním podáním rozumíme zjevené pravdy, které apoštolové sice kázali, ale nenapsali.

„Ústní podání“ nazývá se také slovem z latinské řeči vzatým „*tradicí*“ (trado = podávám).

„*Ústním podáním*“ nebo „*tradicí*“ vůbec (v širším smyslu) rozumíme s pokolení na pokolení přecházející sdělení nějaké události v dřívější době se zběhší. Mluvíváme na př. *o rodinných tradicích*, t. j. o zprávách osudů některé rodiny se týkajících, jež ústním sdělením předků na potomky přecházejí. Podobně mluvíváme o *pras. arých podáních* nebo *zkazkách národních*, v nichž osudy a děje, slasti a strasti dědův sdělovány byly potomkům. Také u národa našeho nejstarší osudy dlouho jen *ústním podáním* potomstvu byly dochovávány. Teprve Kosmas, děkan kapituly Pražské, nenašed nižádného

písemného podání, sám již u vysokém stáří jal se zapisovati, čeho z *vypravování starců* se dověděl o původu a nejstarších dějinách národa českého.

„*Starobylým*“ podáním nazýváme zkazku z dob pradávných; „*věrohodným*“ podáním pak zprávu, jež z vnitřních i vnějších důvodů zasluhuje víry.

Zde však mluvíme o ústním podání v *církevním* (*dogmatickém*) *významu* jakožto o druhém pramenu víry. Rozumíme jím pravdy, jež Bůh skrze Ježíše Krista lidem zjevil, a které apoštolové jako slovo Boží světu sice hlásali, ale v Písmě sv. nezaznamenali.

Ze ústní podání skutečně obsahuje pravdy Bohem zjevené, o tom svědčí výroky apoštolů samých. Sv. Pavel píše v II. listě svém k Thessalonským (2, 14): „Protož, bratří, stůjte a zachovávejte *ustanovení*, kterýmž jste se naučili buďto *skrze* (*naši*) *řeč* anebo skrze náš list“. Totéž, co sv. Pavel žádá od Thessalonských, žádá také naše sv. církev, musímeť: 1. vše věřiti, co v Písmě sv. stojí, a 2. také vše, co od sv. apoštolů napsáno nebylo. A že v Písmě sv. není vše obsaženo, vysvítá ze slov sv. Jana, jenž praví (na konci svého evangelia): „Jestiť pak i mnoho jiných věcí, které učinil Ježíš; kteréž kdyby měly každá obzvláštně psány býti, mám za to, že by ani svět nemohl obsáhnouti těch knih, kteréžby měly psány býti“. (21, 25). Jestliže tedy ani veškery skutky Ježíšovy v Písmě sv. nejsou zaznamenány, tím méně obsaženy jsou v něm všechny jeho nauky.

Ústní podání udrželo se vezdy *čisté a neporušené*, a to přispěním Ducha sv., jež Kristus Pán církvi své pro všechny časy přislíbil, a pak tím, že od pradávna bylo v církvi pravidlem, aby „nebylo trpěno žádné nové učení, nýbrž aby jen to bylo věřeno, co vždy a všude a ode všech bylo věřeno.“

18. Kterak se dostalo ústní podání až na nás?

Ústní podání dostalo se až na nás:

1. ústním vyučováním a obřady svaté církve.

Pravdy, které apoštolové sice kázali, ale nenapsali, přecházely s pokolení na pokolení nejdříve *ústním vyučováním* apoštolů a jejich nástupců. Během času byly tyto pravdy však také písemně zaznamenány, a to ve spisech sv. Otců, ve výrocích církevních sněmů a p., jakož ihned níže uslyšíme.

Obřady, jichž užívá se při mši sv., při udělování svatých svátostí a p., jsou vyjádření vnitřní víry zevnějšími skutky. Slavením mše sv. vyznává církev každodenně a nepřetržitě víru svou o oběti Nového Zákona; udělováním sv. svátostí vy-

jadřuje víru svou o sv. svátostech. Při některých obřadech užívá se také vyznání víry, na př. apoštolské vyznání víry při udělování křtu, při svěcení na kněze, v hodinkách kněžských; vyznání víry Cařihradské při mši sv. („Credo“); vyznání víry sv. Athanáše v breviři. Víru svou v nejsv. Trojici vyznává církev při obřadech znamením sv. kříže a p. Z obřadů poznává se tudíž víra církve sv. Papež Coelestin I. († 432) pravil, že „zákonem modlení stanoví se zákon věření“. Obřady církevní jsou svědkem tradice a víry církve tak závažným, že se proti němu nedá ničeho namítati.

2. vyznáními víry, jimižto svatá církev svou víru vyznávala.

Mezi vyznáními víry vynikají čtyři tak zvaná všeobecná vyznání (symbola oecumenica), totiž: 1. vyznání víry apoštolské, ze všech nejstarší, 2. vyznání Nicejské, 3. vyznání Cařihradské (Konstantinopolitanské) a 4. vyznání Tridentské, předepsané papežem Piem IV. z usnesení sněmu Tridentského.

3. výroky papežův a církevních sněmův.

Papežové napsali obyčejné *výroky své* ve zvláštních listinách (bullách, konstitucích nebo encyklikách). Výroky jejich buď zavrhují bludy časem se vyskytující, anebo stanoví, čemu věřiti dlužno. Tak zavrhl na př. papež Pius V. r. 1567. bludy Michala Baja, Klement XI. r. 1713 bludy Paschasia Quesnella a pod. Papež Pius IX. prohlásil r. 1854 učení o Neposkvrněném Početí P. Marie, a zavrhl r. 1864. tak zv. Syllabem různé bludy.

Církevními sněmy rozumíme tu netoliko sněmy všeobecné, nýbrž i *sněmy jednotlivých území* (*provincií*) *církevních*, na př. několik sněmů (synod) afrických proti Pelagiánům, sněm Oranžský proti Semipelagiánům, sněm Lateránský I. r. 647 a j. Ale nejdůležitější jsou výroky *církevních sněmů všeobecných*.

Jest pak celkem *dvacet všeobecných sněmů*, a to:

1. *Nicejský I.* slavený r. 325. proti Ariovi, jenž upíral božství P. Ježíši. Sněm tento stanovil, že *Syn Boží jest Bůh a téže s Otcem podstaty*.

2. *Konstantinopolský I.* r. 381., na němž stanoveno *božství Ducha sv.* proti Macedoniovi, jenž je popíral.

3. *Efešský* r. 431, jenž proti bludům Nestoriovým stanovil, že *v Ježíši Kristu* jest *jedna toliko osoba*, a to osoba božská, a že P. Marii dlužno nazývati „*matkou Boží*“.

4. *Chalcedonský* r. 451., jenž zavrhl monofysitismus, jehož původcem byl Eutyches, a stanovil, že Kristus jest jeden ve *dvou přirozenostech.*

5. *Konstantinopolský II.* r. 553. odsoudil bludy Origenovy a poznovu zavrhl Nestorianismus.

6. *Konstantinopolský III.* r. 680. rozhodl proti učení *monotheletův*, že Kristus má dvě vůle a dvě činnosti: lidskou a božskou.

7. *Nicejský II* r. 787. rozhodl o úctě svatých obrazů proti obrazoborcům.

8. *Konstantinopolský IV.* r. 869—870. rozhodl proti Fotiovi, že člověk má *jedinou duši rozumnou*, kdežto Fotius tvrdil, že jsou ve člověku duše dvě.

9. *Lateránský (v Římě) I.* r. 1123. potvrdil t. zv. konkordát Vormský, jímž docílena shoda mezi mocí církevní a světskou při obsazování úřadů církevních,

10. *Lateránský II.* r. 1139. zavrhl blud Arnolda z Brescie, jenž brojil proti statkům duchovenstva a tvrdil, že tyto statky jsou na škodu církve, a že ti, kdož je drží, spaseni býti nemohou.

11. *Lateránský III.* r. 1179. mimo jiná usnesení kázně se týkající vynesl klatbu na některé bludaře, zejména na Albingenské.

12. *Lateránský IV.* r. 1215. zavrhl bludná mínění opata Joachima a bludy Albingenských, jakož i prohlásil víru církve o *stvořiteli* (že *jeden jediný* jest pravý Bůh, jenž všemohoucí mocí svou z ničeho *stvořil veškeré tvorstvo*) a o *nejsv. Trojici.*

13. *Lyonský I.* r. 1245. jednal o kázni a o odstranění pohoršení vznešenými dávaného.

14. *Lyonský II.* r. 1274., na němž jednalo se o sjednocení s rozkolnickými Řeky a stanoveno, že Duch sv. z Otce *i Syna* jakožto z jednoho původu a jediným dechem vychází.

15. *Viennský* r. 1311. vydal věroučná rozhodnutí o nutnosti „*světla slávy*“ k vidění Boha proti Beguardům; o *duši lidské*, že jest formou těla, proti bludům Jana Petra Olivy, a o účincích křtu sv.

16. *Kostnický* r. 1414—1418., na němž zavrženo bylo 45 bludných článků Jana Wikliffa a 30 článků Jana Husi.

17. *Florentský* r. 1437—1439., na němž opětně jednalo se o *sjednocení s Řeky* schismatickými a s jinými rozkolníky, a vydána věroučná rozhodnutí o vycházení Ducha sv. z Otce *i Syna*, o očistci, o primátu římského papeže.

18. *Lateránský V.* r. 1512—1517. vydal mimo jiné také rozhodnutí věroučné o *nesmrtelnosti duše* zavrhl některé bludy.

19. *Tridentský* r. 1545—1563., konaný proti bludům stol. XVI., vydal věroučná snesení o seznamu (kanonu) sv. knih, o prvotním hříchu, o ospravedlnění, milosti, předurčení, o svá-

tostech a oběti mše sv., o očistci, o vzývání a ctění sv. ostatků a obrazů, o odpustcích.

20. *Vatikánský* r. 1870. učinil snesení (konstituci) o *víře katolické* (o Bohu, všech věcí stvořiteli, o zjevení, o víře a rozumu) a snesení o *církvi Kristově* (o prvenství římského papeže a o neomylném jeho učitelském úřadě).

4. spisy církevních otců v a církevními památkami.

Církevními otci nazýváme muže, kteří celou církev spisy svými *učili*, a jež sama církev uznává a ctí.

Kromě uznání církve vyžaduje se u sv. otců v: 1. *učení pravověrné* a učenosť, zvláště pak učenosť ve věcech bohovědných, 2. *svatosť života*, aby nejen naukou svou, nýbrž i příkladným životem věřící učili, a 3. *starobylosť*.

Ze sv. Otců někteří více vynikají a *„učitelé církevní“* se nazývají.

Každý takovýto učitel církevní musí vynikati *znamenitou učeností* a obzvláštní svatostí života. Žádnému pak tento čestný název nesmí býti dáván, leč komu církev sama jej dala.

Nejznamenitější církevní otcové, čestným názvem *„učitelé církevní“* od církve poctění, jsou *na západě*: Sv. Ambrož († 397), sv. Jeroným († 420), sv. Augustin († 430) a sv. Řehoř Veliký († 604); *na východě*: Sv. Athanáš († 373), sv. Basil († 379), sv. Řehoř Nazianský († 389) a sv. Jan Zlatoústý († 407).

Jiní učenci křesťanští, vynikající učeností a starobylostí, od církve sv. za církevní otce neuznaní, nazývají se *„spisovatelé církevní“*; takovýmito muži byli na př.: Tertullian, Klement Alexandrijský, Origenes, Lactantius, Eusebius Caesarejský.

Církevními památkami rozumíme starobylé, zvláště umělecké předměty, pocházející hlavně z prvých dob křesťanských. Jsou to tedy stavby posvátné, sochy, obrazy, mince, nápisy a p. V těchto památnících nalézáme hojné a jasné důkazy víry křesťanské. Zvláště důležity jsou nápisy a obrazy v podzemních pohřebištích (katakombách) křesťanských v Římě.

19. Můžeme-li také rozumem poznati zjevené pravdy?

Některé zjevené pravdy můžeme také rozumem poznati, mnohých však nemůže žádný rozum stvořený poznati a tím méně pochopiti.

Církev katolická vždy byla toho přesvědčení, že *některé* zjevené pravdy *nepřevyšují obor rozumu lidského* a že mohou bez nadpřirozeného zjevení poznány býti, ale také že jsou *některé* zjevené pravdy, které *převyšují rozum stvořený*, a že jich tudíž beze zjevení *ani člověk ani anděl* poznati ani pochopiti nemůže.

20. Jak se jmenují zjevené pravdy, kterých nemůže žádný rozum stvořený ani poznati ani pochopiti?

Zjevené pravdy, kterých nemůže žádný rozum stvořený ani poznati ani pochopiti, jmenují se tajemství víry.

21. Je-li víry ke spasení třeba?

Víry je ke spasení nevyhnutelně třeba, neboť „bez víry nemožno jest Bohu se líbiti.“ (Sv. ap. Pavel v listě k Židům 11, 6.)

Abychom věčné blaženosti došli, musíme věřiti, co Bůh zjevil, neboť Bůh dal nám nadpřirozené zjevení a postaral se o to, abychom je poznati mohli. Proto má Bůh právo, od nás víru ve své zjevení žádati, a my jsme povinni tento požadavek našeho Stvořitele a nejvyššího Pána plniti. Kdo tedy nevěří, protiví se Bohu a zbavuje se přátelství Božího zde na zemi i na věčnosti, i nemůže spasen býti.

22. Proč jest víry ke spasení nevyhnutelně třeba?

Víry jest ke spasení nevyhnutelně třeba, protože člověk určen jest k cíli, který jenom skrze víru může poznati, a kterého jenom životem podle víry může dosíci. „Kdo neuvěří, bude zatracen.“ (Ev. sv. Marka 16, 16)

Přirozené poznání Boha nemůže postačiti k dosažení věčné blaženosti. Kdo chce k určitému cíli dojíti, musí cíl tento znáti. Abychom k svému poslednímu cíli, k věčné blaženosti došli, musíme tedy také tento cíl znáti. Pouhým světlem rozumu však nemůžeme ho poznati, neboť jest to dobro nadpřirozené, jež pouze nadpřirozeným osvícením, totiž vírou ve zjevení Boží poznáváme. I jest tudíž víry ke spasení nevyhnutelně třeba.

Než, ačkoliv *přirozené poznání Boha* ke spasení stačiti nemůže, může přece člověka aspoň *ku přijetí nadpřirozené víry připraviti.*

Jest tedy víra *zářnou hvězdou*, jež nám cestu k nebi ukazuje a nás k nebi vede, jako druhdy ona zázračná hvězda vedla mudrce od východu do Betléma ku Kristu Pánu.

Víra jest naším *největším bohatstvím* a *největším štěstím na zemi*. Kdo víru ztratil, pozbyl s ní naděje na nebe a míru duše, on ztratil vše.

Protože bez víry nemožno jest Bohu se líbiti, jest víra také *první podmínkou k dosažení odpuštění hříchů*. Proto nazývá ji všeobecný sněm Tridentský „počátkem spásy, základem a kořenem všeho ospravedlnění.“

Jelikož Bůh chce, „aby všickni lidé spaseni byli a ku poznání pravdy přišli“ (1. list sv. Pavla k Timotheovi 2, 4), a jelikož nikdo bez viny své nebývá zatracen, napomáhá Bůh těm, kteří bez vlastní viny své o nadpřirozeném zjevení Božím nikdy neslyšeli, zvláštní milostí svou, totiž nadpřirozeným osvícením a vnuknutím, anebo skrze věrověstce k dosažení nadpřirozené víry, jestliže po víře touží a přirozený zákon mravní, jejž Bůh všem lidem do srdce vepsal, dle možnosti plní. Příklad toho máme na př. na pohanském setníku Korneliovi a na komorníku královny ethiopské.

Ti však, kteří žijí mezi křesťany a přece vlastní vinou svou víry v křesťanskou pravdu nepřijímají, anebo víru přijatou zase odvrhují, budou, jestliže v tomto smýšlení až do smrti setrvají, na věky zavrženi a přísnější očekává je soud nežli pohany.

Ale pouze *pravá* víra vede ku spasení.

A pravých věr nemůže býti několik, nýbrž toliko jen *jedna jediná*.

Mohlť zajisté Kristus pouze jedné víře učiti, neboť nemohl sobě samému odporovati, a nemohl brzo to brzo ono, co by opakem bylo dřívějších jeho nauk, učiti.

Bludné jest tedy tvrzení, že na víře nesejde, a že jedno jest, jakou víru kdo má. Takovéto bludné smýšlení nazýváme *náboženskou lhostejností*.

23. Jaká musí býti víra naše?

Víra naše musí býti:

1. obecná,
2. pevná,
3. živá,
4. stálá.

24. Kdy jest víra naše obecná?

Víra naše jest obecná věříme-li všecko bez výjimky, čemu církev katolická učí.

Bůh žádá od nás abychom *vše* věřili, co lidem zjevil. Papež a biskupové, čili církev učící, nepředkládají nám k věření nic jiného, leč to, co Bůh zjevil.

Nikomu tedy není dovoleno, aby z učení církve některé články jakožto podstatné uznával, jiné pak jakožto nepodstatně zavrhoval.

Praví Kristus: „Učte je zachovávati *všecko*, což jsem koli přikázal vám“ (ev. sv. Mat. 28, 19) a sv. Jan píše: „Žádný, kdož odstupuje a nezůstává v učení Kristovu, nemá Boha“ (totiž za Otce a přítele). [2 ep. sv. Jana 9.]

Kdo z učení Kristova jen to za pravdu přijímá, co se mu líbí, zavrhuje vážnost (autoritu) Božskou, která za veškeren obsah zjevení se zaručuje a každou jednotlivou pravdu stejným způsobem potvrzuje. Kdo však autoritu Božskou zamítá, nemá víry, a byť všecky ostatní články uznával, přece není věřícím, ježto se řídí nikoliv autoritou Boží, nýbrž svým úsudkem.

V soustavě katolické víry všecky pravdy úzce souvisí, takže zavrhuje-li se článek jeden, zavrhují se tím všecky. Podobáť se víra katolická stavbě, jejíž jednotlivé části tak jsou vespolek spojeny, že by celá budova se sřítila, kdyby byť jediný jen kámen byl z ní vyňat.

V modlitbě zvané „vzbuzení víry“ říkáme: „Věřím a vyznávám *všecko*, čemu Ježíš Kristus učil, co svatí apoštolové kázali a čemu svatá římská katolická církev věřiti velí“.

25. Kdy jest víra naše pevná?

Víra naše jest pevná, věříme-li tak, že ani dosti málo nepochybujeme.

Pochybujeme o některém článku víry, jestliže se kolísáme mezi jeho přijetím a zavržením, aniž bychom se pro něj nebo proti němu rozhodli. Činíme-li tak s vědomím a vůlí svou, jest pochybnost naše dobrovolná; nedobrovolná jest pochybnost naše, nejsme-li jí sobě vědomi anebo jestliže rozhodnutím vůle své k ní nepřisvědčujeme.

Nedobrovolná pochybnost jest pokušením, jež rozhodným vzbuzením víry nebo odvrácením pozornosti s pomocí Boží snadno překonati můžeme.

Pevnou víru osvědčil *Abraham*, neboť ochotně za pravdu přijímal, cokoliv mu Bůh zjevoval, byť nevěděl, kterak se to státi může.

On věřil na př. v zaslíbení Hospodinovo, že potomstvo jeho vzroste ve veliký národ, ačkoliv on i manželka Sáraj byli již staří a dosud neměli dítek. Jeho víra nebyla zviklána ani pak, když Bůh mu rozkázal, aby syna svého Isáka obětoval. On byl hotov rozkaz Boží vyplniti a nepochyboval přece nikterak, že Bůh slibu svému skutečně dostojí. Proto praví Písmo: „Uvěřil Abraham Bohu, i počteno jest jemu k spravedlnosti.“ (List sv. Pavla k Řím. 4, 3.)

Pevnou víru osvědčili rovněž *sv. tři králové.* Jdouce za hvězdou hledat nově narozeného Vykupitele, nadáli se zajisté, že jej najdou v paláci královském. Zatím však nalezli chudobné dítko ve chlévě. Ale víra jejich tím se nezviklala: oniť věřili pevně, že jest to Ten, jehož hledali.

Naproti tomu prohřešili se *Mojžíš a Aron nedůvěrou* v Boha. Když na počátku 40. roku od vyjití z Egypta Israelité přišli opět do Kades, reptali pro nedostatek vody. Bůh rozkázal Mojžíšovi, aby holí svou udeřil ve skálu, že voda z ní se vyprýští. Ale Mojžíš i Aron *pochybovali* o tom, zpomůže-li Bůh opravdu lidu reptajícímu. V nedůvěře své udeřil Mojžíš holí svou do skály. I vytryskl z ní skutečně hojný pramen vody. Za nedůvěru svou však byli oba bratři potrestáni; oznámilť jim Bůh, že do země zaslíbené nevejdou.

26. Kdy jest víra naše živá?

Víra naše jest živá, jsme-li tak živi, jak toho víra žádá.

Víra naše nemá toliko v paměti, v mysli naší zůstávati, nýbrž i v životě přiměřenými skutky se jeviti.

„Jako tělo bez ducha mrtvo jest, tak i víra beze skutků jest mrtva“. (Jak. 2, 26.) „Ne ten, kdo mi říká Pane, Pane, vejde do královstvi nebeského, ale kdo činí vůli Otce mého. kterýž v nebesích jest, ten vejde do království nebeského.“

Sv. apoštol Pavel v listě k Římanům (1, 17) píše: „Spravedlivý *živ* jest z víry.“ Nikdo tedy nemůže u Boha býti spravedlivým, leč ten, kdo *žije* tak, jak víra to předpisuje. Víra musí ovšem vždy spojena býti s nadějí a láskou, a tudíž i s posvěcující milostí Boží. Protož praví sv. Pavel: „Kdybych měl všecku víru, takže bych hory přenášel, lásky pak kdybych neměl, nic nejsem.“ (1 Kor. 13, 2.)

Víru bez skutků nazýváme *mrtvou.* Kdo sice věří, ale nežije tak, jak víra předpisuje, má víru mrtvou. „Nebo jako tělo bez ducha mrtvé jest, tak jest i víra beze skutků mrtvá“, praví sv. Jakub v listě svém (kap. 2., v. 26.) Mrtvá víra nezachrání člověka před věčnou záhubou. Proto praví týž sv.

Apoštol: „Co prospěje, bratří moji, praví-li kdo o sobě, že má víru, nemá-li skutků? Zdaliž jej bude moci vira spasiti? (kap. 2, 14).

Sv. Řehoř praví: „Jisto jest, že po vtělení Páně spasen býti nemůže nikdo z těch, kdož se *víry* jeho drží, ale *života víry* nemají, protože psáno jest: „Vyznávají, že Boha znají, skutky pak svými to zapírají“ (Tit. 1, 16.) a sv. Jan svědčí: „Kdo praví, že Ho zná a přikázání jeho neostříhá, lhář jest, a pravdy v něm není“ (1 Jan 2, 4.). Jakub též, bratranec Páně, píše řka: „Víra bez skutků jest mrtvá“ (Jak. 2, 20.)

Sv. Augustin pak píše: „Lze-li k životu přijíti bez ostříhání přikázání skrze pouhou víru, kteráž je bez skutků, jest mrtva, kterak bude pravda ono, co řekne Soudce k těm, jež postaví na levici: „Odejděte do ohně věčného, kterýž jest připraven ďáblu a andělům jeho?“ (Mat. 24, 41.) Aniž je kárá proto, že v Něho nevěřili, nýbrž že dobrých akutků nekonali.

Učení Lutherovo, že *víra sama* t. j. víra bez dobrých skutků postačí ku spasení odporuje patrně Písmu sv. i ústnímu podání. Dovolává se sice Luther výroku sv. apoštola Pavla v listě k Řím. 3, 28, kdež čteme: „Neb máme za to, že člověk ospravedlněn bývá skrze víru bez skutků zákona“; ale na tomto místě míní sv. Pavel patrně obřadné předpisy zákona Mojžíšova, a nikoliv zákon Kristův.

Živou víru měl *Josef egyptský*. On věřil v Boha všudypřítomného, vševědoucího a svatého, a proto nezhřešil. „Kterak mohu to zlé učiniti a hřešiti proti Bohu svému?“ pravil, když pokušení na něho doléhalo.

Tobiáš i v zajetí assyrském uprostřed pohanův uchoval sobě živou víru. Zůstalť věren pravému Bohu a byl bedliv života ctnostného.

Hluboká víra *prvních křesťanův* jevila se i v životě jejich, byla tedy živou. Bohabojný jejich život líčí Skutky apoštolské (2, 44—47) těmito slovy: „Všickni také, kteříž věřili, byli pospolu a měli všecky věci společné. Prodávali majetky a statky a dělili je mezi všecky, jakž komu potřebí bylo. A na každý den trvajíce jednomyslně v chrámě a lámajíce po domích chléb, přijímali pokrm s veselím a sprostností srdce, chválíce Boha a majíce milost u všeho lidu.“

Sv. papež Kliment vychvaluje ctnosti, které u *Korinťanů* druhdy panovaly, plynouce ze živé jejich víry. Píše takto: „Nebo kdo u vás pobyv, nechválil vaší přectnostné a pevné víry? Kdo se neobdivoval nábožnosti vaší? kdo nevyhlašoval vznešeného mravu hostinnosti vaší...? Všecko jste činili bez přijímání osob a v zákoně Božím chodili jste, poddáni jsouce představeným a kněžím svojim slušnou čest vzdávajíce.

Mládež ku skromnosti a počestnosti jste vedli; ženy jste napomínali, aby všecko vykonávali v neúhonném, počestném a čistém svědomí . . . Všickni jste pokorně smýšleli, nehonosíce se, raději poslouchajíce nežli poroučejíce, dávajíce raději, nežli berouce. Spokojeni jsouce s tím, čeho nutně třeba, v srdci slova Boží jste chovali, a utrpení Kristovo vám před očima stálo. Takto mír hluboký a hojný se vám uštědřoval. Zádost vaše dobročiniti nenasytná byla, a v bohatosti vylil se nade všemi vámi Duch svatý. Plni svaté vůle pozdvihovali jste s ochotou ušlechtilou a s důvěrou zbožnou rukou svých k všemohoucímu Bohu, vzývajíce ho, aby milosrdeu byl vám, jestliže jste se v něčem bezděčně prohřešili. Dnem i nocí o závod jste o celé bratrstvo pečovali, aby celý počet vyvolenců Božích skrze milosrdenství jeho a čisté svědomí spasen byl. Upřímní a bezelstni jste vespolek bývali a na žádné urážky jste nepamatovali; každá rozepře a roztržka vám ohavností byla; nad poklesky bližních jste se rmoutívali; nedostatek jejich za vlastní jste pokládali; žádného blahočinu jste nelitovali, ku všelikému dobrému skutku jste hotovi byli . . .“

27. Kdy jest víra naše stálá?

Víra naše je stálá, jsme-li ochotni, raději všecko, i život, dáti, než abychom od víry odpadli nebo ji zapřeli.

Ke stálosti u víře napomíná nás sv. apoštol Pavel (v listě k Žid. 3, 12) slovy: „Viztež, bratří, aby snad nebylo v někom z vás zlé a nevěrné srdce, kteréž by odstupovalo od Boha živého.“

Příkladem stálosti u víře jest *Daniel a soudruhové jeho.* Daniel, jenž ze vznešeného rodu židovského pocházel, odveden byl od Nabuchodonosora spolu s mnohými jinými zajatci do Babylona. Tam za nedlouho povolán byl jakožto jinoch nad jiné nadaný spolu s jinými urozenými a nadanými hochy ke dvoru královskému. Hoši tito konali službu pážat a zároveň přiučovali se ve zvláštní palácové škole chaldejskému jazyku i jiným naukám, aby později schopni byli zastávati úřady státní. Životem při pohanském dvoře královském bylo duševní blaho jinochův israelských velice ohroženo. Mohlo se státi, že by časem stali se k náboženství svému lhostejnými a že by snad konečně od víry odpadli. Avšak *Daniel uminil sobě pevně, že víry své nikdy se nespustí,* i zachovával svědomitě veškery příkazy náboženské. Příkladu jeho následovali stejně smýšlející přátelé jeho Sidrach, Misach a Abdenago. Aby nemusili jísti pokrmů zákonem Mojžíšovým zapověděných, vyprosili sobě zbožní tito jinoši, aby jim nebyla dávána — jakož obyčejem bylo — strava se stolu královského,

nýbrž pouze zelenina a luštěniny. Později svěřeny byly jinochům těm důležité úřady řišské. I ve vysokých důstojenstvích zůstávali Daniel a přátelé jeho věrni náboženským povinnostem svým. Jedenkráte uspořádal Nabuchodonozor na počest nově postavené modly velikolepou slavnosť, jíž se všichni dvořané súčastniti musili. Daniel, meškaje tehdáž v povolání úředním mimo Babylon, byl ovšem od povinnosti té osvobozen. Za to přátelé jeho nemohli se jí nikterak vyhnouti. Nicméně *nezapřeli* při tom víry své, nýbrž, když na dané znamení všichni přítomní modle se klaněli, oni toho neučinili. Za to byli uvrženi do peci ohnivé. Oheň však strávil muže, kteří je tam uvrhli, a provazy, jimiž byli svázáni, jim samým však neuškodil, neboť Bůh seslal k nim anděla, jenž v podobě jinocha spolu s nimi uprostřed plamenů dlel, učiniv tu milý chládek na způsob večerního vánku. I jali se zbožní mládenci zpěvem vzdávati Bohu díky a chválu. Král divě se tomu, rozkázal, aby z pece vyšli; když pak spatřil, že ohněm nižádné škody nevzali, velebil Boha jejich a pohrozil smrtí každému, kdož by se Bohu tomu rouhal.

Přemnozí křesťané raději všecko, i život svůj obětovali, než by od víry odpadli.

Nazýváme je sv. *mučeníky*. Od prvopočátků křesťanství táhne se dlouhá řada tisíců, set tisícův, ba millionů mučeníků všemi věky až na doby naše. Nejrůznější země, nejrůznější stavy, i všeliké stáří, muži, ženy i dítky vydali ze sebe svoje mučeníky. Prvním mučeníkem byl sv. Štěpán, jenž od židů byl ukamenován. Skorem všichni apoštolé vytrpěli smrt mučenickou. Sv. Petr byl r. 67 za pronásledování Neronova v Římě ukřižován. Zároveň s ním byl sv. Pavel, jakožto římský měšťan, sťat. A nesmírné množství křesťanův stalo se spolu s nimi obětí Neronova pronásledování. Žáci svatých apoštolů rovněž většinou smrtí mučenickou sešli s tohoto světa. Biskup Antiochenský sv. Ignác byl r. 107 v amfitheatru římském dravými šelmami rozsápán. A o padesáte let později zemřel smrtí mučenickou žák sv. Jana, smyrnenský biskup sv. Polykarp. A jako tehdáž křesťané raději v největších mukách umírali, nežli by k pohanství byli odpadli, tak později statečně podstupovali smrť věrní katolíci, nežli by od pravé církve Kristovy odpadli. Katoličtí mučeníci umírali za náboženství své v Rusku a Polsku v dobách, kdy ruští schismatikové katolíky pronásledovali; katoličtí mučeníci umírali v Německu a ve Škandinavii za dob, v nichž katolíci od lutheranů v zemích těchto byli utiskováni; katoličtí mučeníci byli od kalvínců utracováni ve Švýcarsku, Francii i Hollandsku. Četní katoličtí mučeníci vytrpěli v Anglii od anglikánů mučenickou smrt. Mezi nimi vynikal zvláště *Tomáš Morus*.

Tomáš Morus narodil se v Londýně kolem r. 1480. Otec

jeho, soudce při královském soudním dvoře, dal svému synu pravé katolické vychování. Dokonav zdárně studia svá, působil Morus v Londýně jako právník. V postavení tom si získal takové důvěry, že, ač mu bylo teprv 24 roků, zvolen byl za poslance do anglické sněmovny poslanecké. Neobyčejné schopnosti Morovy docházely čím dále tím většího ocenění. R. 1522 povýšen od Jindřicha VIII. do stavu rytířského, a r. 1523 zvolen od sněmovny za předsedu a jmenován kancléřem. Byly mu svěřovány úkoly nejdůležitější.

I ve svých důstojenstvích zachoval si Morus vroucí zbožnost. Když měl nastoupiti úřad kancléřský, vyprosil sobě prve přede všemi přítomnými na kolenou požehnání svého otce.

Jednou poslal pro něho král v nutných záležitostech státních. Morus byl právě na mši sv. I nedal se vyrušiti z pobožnosti své, nýbrž odpověděl poslovi: „Nejprve služme Bohu, a potom lidem.“ Později změnil se stav věcí v Anglicku velice. Prostopášný král Jindřich VIII. odpadl od církve katolické, nutil k odpadnutí i poddané své a prohlásil se za vrchní hlavu církve anglické. Učinil tak proto, poněvadž papež nechtěl vyhověti hříšným jeho choutkám. Šlechetný Morus, nechtěje jednati proti svědomí svému a prováděti bezbožné rozkazy královy, vzdal se úřadů svých a uchýlil se do života soukromého. Ale král chtěl Mora donutiti sliby i hrozbami, aby schválil činy jeho a uznal jej za hlavu církve. Když toho bývalý kancléř učiniti nechtěl, vsadil jej král do žaláře a obvinil z velezrády. Nespravedliví soudcové pronesli nad Morem rozsudek smrti. U večer před popravou poslal král ještě jednou k Morovi, aby přiměl jej k odpadnutí od víry katolické. Potom žena i dítky jeho přišly k němu do vězení a prosily žalostně, aby se podrobil králi a tak si život zachoval. Avšak i tyto poslední pokusy byly bez výsledku. Dne 6. července r. 1535 skonal statečný katolík na popravišti rukou katovou.

A neméně statečně skonal na popravišti pro víru katolickou rovněž v Londýně r. 1581 člen Tovaryšstva Ježíšova *Edmund Kampian*, jenž nějaký čas také v Praze pobyl a blahodárně zde působil. Stálosti jeho u víře následovali četní jeho žáci a ctitelé. *Kristofor Spotekus* zemřel pro sv. víru v Štokholmě v bídném žaláři r. 1601, *Melchior Grodecký* byl od kalvinistů ukrutně zmučen a zabit r. 1619; *bl. Jan Sarkander* byl pro sv. víru a zpovědnickou mlčelivost umučen r. 1620; *Matyáš Burnatý* byl ro víru usmrcen v Libuni r. 1629. Přemnozí mužové snášeli tehdáž ve vlasti naši těžká pronásledování pro víru, jako: Jan Lohelius, Wolfgang Zelender, Martinic, Slavata a Fabritius.

28. Stačí-li jenom všeobecně věřiti, co Bůh zjevil?

Nestačí jenom všeobecně věřiti, co Bůh zjevil, nýbrž máme se přičiniti, bychom zjevené pravdy také výslovně věděli a věřili.

Není sice jedenkaždý křesťan povinen věřiti a znáti *zevrubně a podrobně* všecko, co Bůh zjevil (takovouto zevrubnou víru nazýváme *rozvinutou*), každému však jest ku spáse potřebna t. zv. *víra zavinutá*, t. j. každý má aspoň *všeobecně* věřiti vše, co Bůh zjevil, byť některé články věřícímu určitě povědomy nebyly. Ale pouze na této všeobecné víře nesmí *katolický křesťan* přestávati, nýbrž každý musí *aspoň nejdůležitější pravdy víry výslovně věděti a věřiti.*

29. Které pravdy musíme zvlášť výslovně věděti a věřiti?

Zvlášť výslovně musíme věděti a věřiti šestero pravd základních, totiž:

1. že jest jeden Bůh;
2. že Bůh je spravedlivý soudce, který dobré odměňuje a zlé tresce;
3. že jsou tři božské osoby: Otec, Syn a Duch svatý;
4. že druhá božská osoba člověkem učiněna jest, aby nás svou smrtí na kříži vykoupila a na věky spasila;
5. že duše lidská jest nesmrtelná;
6. že jest milosti Boží ke spasení nevyhnutelně třeba.

Pohané, kteří učení křesťanské nikdy neslyšeli, musí, by spasení došli, aspoň věřiti *v Boha*, jenž *dobré odměňuje a zlé tresce*, jakož i v *prostředníka* nějakého, jenž by *záchranu pokolení lidského* zprostředkoval, anebo v prozřetelnost Boží, jež lidi nějakým způsobem *spasiti chce.*

30. Proč musíme zvláště šestero pravd základních výslovně věděti a věřiti?

Musíme zvláště šestero pravd základních výslovně věděti a věřiti, poněvadž jsou základem křesťanského života.

Každá budova, má-li pevně státi, musí zbudována býti na pevných *základech*. Podobně i život křesťanský musí býti zbudován na pevném základě, a tím jsou zmíněné pravdy základní. Neboť ten, kdo by nevěřil a nevěděl, že jest Bůh, jenž dobré odměňuje a zlé tresce, nesnažil by se dobrými

skutky jemu se zalíbiti a nebál by se skutků zlých. Kdo by nevěřil a nevěděl, že jsou tři božské osoby a že druhá božská osoba člověkem učiněna jest, aby nás svou smrtí na kříži vykoupila a na věky spasila, nesnažil by se ovoce vykoupení sobě osvojiti. A kdo by posléze nevěřil a nevěděl, že jest milosti Boží ke spasení nevyhnutelně třeba, pozbyl by, znaje svoji slabost a nedostatečnost, naději, že nadpřirozeného cíle svého dosáhne.

Není nutně třeba, aby každý křesťan, kterýž užívání rozumu nabyl, tyto základní pravdy doslovně a v tom pořádku, v jakém v katechismu uvedeny jsou, znal a odříkati dovedl, nýbrž stačí, když je dovede vyjádřiti třeba svými slovy, přece však správně.

Kdo pravd těchto nezná, nemůže obdržeti svátostného rozhřešení. Říká se tedy, že tyto pravdy věřiti musíme *„potřebou prostředku.“*

31. Co se nám přikazuje mimo šestero pravd základních ještě věděti?

Mimo šestero pravd základních přikazuje se nám ještě **věděti:**

1. apoštolské vyznání víry;
2. modlitbu Páně a pozdravení andělské;
3. desatero Božích přikázání a patero přikázání církevních;
4. sedmero svatých svátostí;
5. hlavní pravidla křesťanské spravedlnosti.

Tyto pravdy musí každý křesťan, když rozumu nabyl, věděti a věřiti *pod hříchem smrtelným.* Poněvadž se nám *přikazuje*, abychom pravdy tyto věděli, říkáme, že je věřiti musíme *„potřebou přikazu.“* Kdo by pravd těch *vlastní vinou* neznal, nemohl by býti při sv. zpovědi rozhřešen. Omlouvá jen *nezaviněná nevědomost.* Kdo *bez vlastní viny* pravd těchto nezná a slíbí, že se vynasnaží, aby je poznal, může býti rozhřešen.

Uvážíme-li bedlivěji, co se nám tu věděti přikazuje, shledáme, že se nám vlastně velí, abychom znali *vše, co jest obsaženo v katechismu.*

Ovšem, nevyžaduje se od každého, aby zmíněné pravdy znal doslovně a podrobně, nýbrž stačí, zná li je alespoň *v podstatě.* Avšak rozumí se samo sebou, že čím více kdo měl příležitosti k naučení se sv. náboženství, tím větší znalost sv. víry od něho se žádá.

32. Stačí-li, abychom víru toliko znali a v srdci chovali?

Nestačí, abychom víru toliko znali a v srdci chovali, musíme ji také zevně slovem i skutkem vyznávati.

Kristus Pán pravil: Kdožkoli *vyzná* mne před lidmi, toho i já vyznám před Otcem svým, jenž jest v nebesích; kdož by pak zapřel mne před lidmi, zapřímť i já ho před Otcem svým, kterýž jest v nebesích.“ (Mat. 10, 32. 33.)

Sv. apoštol Pavel v listě k Římanům píše: „Srdcem se věří k spravedlnosti, ale ústy se děje vyznání ku spáse.“ (10, 10).

Slovem neboli *ústy* vyznáváme víru svou, když vyslovíme to, co věříme, anebo něco říkáme, z čeho jiný poznati může, že jsme katolickými křesťany.

Slovy vyznali víru svou oni *tři soudruhové Danielovi* v Babyloně, když pravili: „Známo buď tobě, králi, že bohů tvých nectíme, a soše zlaté, kterou jsi postavil, se neklaníme“ (Dan. 3, 18). Rovněž *slovy* vyznal víru svou *sv. Petr*, když po seslání Ducha sv. kázal shromážděnému lidu.

Slovy vyznali směle víru svou sv. apoštolové *Petr a Jan* před veleradou židovskou. Když jednoho dne ve chrámě Jerusalémském uzdravili chorého od narození a mluvili k lidu o P. Ježíši, přišli kněží a strážní chrámu a zatknuvše je, vsadili je do žaláře, Druhého dne pak postavili je před veleradu, a ta otázala se jich: „Jakou mocí, aneb v kterém jménu učinili jste to vy?“ Petr odpověděl: „Známo buď všechněm vám: Ve jménu Pána našeho Ježíše Krista Nazaretského, kteréhož jste vy ukřižovali, jahož Bůh vzkřísil z mrtvých . . . Není v žádném jiném spasení, neboť není jiného jména pod nebem daného lidem, skrze kteréhož bychom měli spaseni býti.“

Slovy vyznal mučedník *Sanctus* víru svou, jenž na všechny otázky, jež mu soudce kladl, odpovídal „Jsem křesťan!“

Skutky vyznáváme víru svou, když súčastňujeme se služeb Božích, posloucháme slovo Boží, přijímáme sv. svátosti a plníme-li vůbec křesťanské svoje povinnosti. Na př. skutkem vyznáváme víru svou, modlíme-li se před jídlem a po jídle, při klekání, poklekneme-li před nejsv. Svátostí, kterouž kněz k nemocnému nese a p. Vůbec celý život náš má býti takřka ustavičným vyznáním víry. Bez ostýchání a bázně *vyznávejme* slovem i skutkem, že jsme *katolíky*.

V příčině zevnitřního vyznání víry víže nás dvojí povinnost: záporná a kladná. Povinnost kladná jest *podmíněná*, t. j. v určitých případech dlužno víru vyznati. Povinnost zá-

porná jest *naprostá*, t. j. nikdy nesmíme ani slovem ani činem víru zapříti, ba není dovoleno ani tvářiti se, jako bychom od pravého náboženství odpadli.

Povinnost víru vyznávati, nejsouc povinností naprostou, nýbrž podmíněnou, nevíže sice vždy a všude, avšak jest zřejmo, že nutno jest víru svou někdy osvědčiti, zejména, kde by opomenutí této povinnosti bylo Bohu zneuctěním a bližnímu pohoršením.

Při pronásledování *prchnouti na místo bezpečné* aneb *utajovali víru, není hříchem.*

33. Kterým znamením zvláště vyznává katolický křesťan svou víru?

Katolický křesťan vyznává svou víru zvláště znamením svatého kříže.

Dle tohoto znamení možno katolického křesťana s určitostí poznati. Neboť pohané tohoto znamení nečiní; nečiní ho židé, a také přeninozí křesťané nekatoličtí ho nečiní.

Kdo jest členem nějakého spolku, nosívá zvláštní odznak, jímž se ke spolku tomu zjevně hlásí.

Také vojáci mají určité odznaky (uniformy a praporce), jimiž od jiných lidí se liší, a na něž velmi hrdí jsou.

Nejkrásnější odznak máme my křesťané ve znamení sv. kříže. Tímto znamením dává křesťan na jevo: „Jsem učenikem Ježíše Krista. Věřím v Ježíše Krista, jenž za nás na kříži umřel, aby nás spasil.“

34. Kterak děláme kříž?

Kříž děláme dvojím způsobem:

1. tak, že znamenáme palcem pravé ruky čelo, ústa a prsa znamením kříže, říkajíce: „Ve jménu Ot┼ce i Sy┼na i Ducha┼ svatého. Amen.“

Tento kříž nazývá se „*malý*“ či „*řecký kříž.*“ Tímto křížem znamenáme se obyčejně při modlitbách svých.

Čelo své znamenáme křížem na znamení, že chceme v mysli své vše pevně za pravdu míti, co Bůh zjevil; *ústa* svá znamenáma křížem na znamení, že vše, co Bůh zjevil, ústy chceme vyznávati; *prsa* svá znamenáme křížem na znamení, že vše, co Bůh zjevil, také v srdci svém chovati a dle toho žíti chceme.

2. tak, že se dotýkáme pravou rukou čela a prsou, pak levého a posléze pravého ramene, říkajíce: „Ve jménu Otce — i Syna — i Ducha — svatého. Amen.“

Tento kříž nazývá se „*velký*“ neb „*latinský kříž*“; užívá ho obyčejně kněz při službách Božích.

35. Které pravdy svaté víry zvláště vyznáváme znamením svatého kříže?

Znamením svatého kříže vyznáváme zvláště tyto dvě pravdy svaté víry:

1. že jsou tři božské osoby;
2. že nás Ježíš Kristus svou smrtí na kříži vykoupil.

Znamení svatého kříže užívali křesťané ode dávna; zajisté již od dob apoštolských. Již ve druhém století píše Tertullian: „Počínáme-li dílo nějaké nebo pokračujeme-li v něm, když se domů vracíme nebo z domu vycházíme, když se oblékáme nebo obouváme, když se myjeme nebo jíme, když rozsvěcujeme, leháme nebo sedáme a cokoli jiného konáme, vždycky své čelo znamením kříže znamenáme.“ A sv. Augustin († 430) praví: „Otážeme-li se katechumena: Věříš v Pána Ježíše Krista? Odpovídá: Ano, a hned znamením svatého kříže znamená čelo své a tím ukazuje, že za kříž Páně se nestydí.“

Znamení svatého kříže jest velice mocné, neboť zahání zlého ducha, jenž ke hříchu nás pokouší, a zjednává nám požehnání Boží. Jest tedy užitečno a prospěšno znamenati se často znamením sv. kříže, zvláště když vstáváme nebo ke spánku uléháme, když modlitby své počínáme nebo končíme, jsme-li v pokušení nebo v nebezpečenství.

Roku 311. vypukla mezi Konstantinem a Maxentiem válka, kterouž se mělo rozhodnouti, kdo z nich panovati má nad říší římskou. Císař Konstantin, jenž tenkráte ještě pohanem byl, před bitvou starostlivě voje své prohlížel a srovnávaje svou válečnou moc s mocí svého protivníka, obával se, že podlehne, nepomohou-li mu mocnosti vyšší. Věda, že modly ctitelům svým nezpomohly, a že otec jeho, jsa ctitelem Boha jediného, šťastně panoval a ve slávě umřel, prosil tohoto Boha, aby mu pomohl. Tu po polednách spatřil kříž utvořený ze slunečních paprsků nad sluncem, kolem něhož byl nápis: „V tomto znamení zvítězíš.“ Byl jat velikým úžasem, a rovněž i vojsko jeho, kteréž bylo svědkem tohoto zjevu. Posud nevěděl Konstantin co by zjev ten měl znamenati Když pak o něm u večer přemýšlel a usnul, zjevil se mu Kri-

stus kříž v rukou drže, a poručil mu, aby tohoto znamení v boji užíval. I povolal císař ráno umělce, aby ozdobili vojenské korouhve znamením kříže. A v boji, jenž se potom strhl, slavně nad Maxentiem zvítězil.

Od dávných dob křesťané nejen znamenali se svatým křížem, nýbrž také uctívali *vyobrazení P. Ježíše na kříži.* Od dávných věků byl obraz Ukřižovaného předmětem nejvroucnější úcty, nejvřelejší lásky i nejhoroucnějšího vzývání. Neuplynulo okamžiku, v němž by obraz ten nebyl smáčen slzami bolu a pokrýván polibky svaté lásky. Od dávných věků tisícové mužův i žen tráví celý život svůj v těsných komůrkách, jejichž jedinou ozdobou jest kříž; dobrovolně meškají v místech těchto a jsou tu šťastni. Od dávných věků tisícové křesťanů za nevýslovnou útěchu v hodince smrti sobě pokládají, mohou-li přitisknouti kříž na rty své. A dosud v křesťanských příbytcích zaujímá *kříž* nebo „*krucifix*“ místo čestné.

U většiny národů konávají se soudy před obrazem kříže. Přísaha složená před křížem jest nejsvětější z přísah; kdo poruší ji, nedopustí se křivé přísahy pouze, nýbrž stává se odpadlíkem od víry. Klaněti se kříži jest nejvýmluvnějším a nejobraznějším úkonem náboženským; šlapati po kříži pokládá se vůbec za nejhnusnější způsob odpadlictví. V čele pohřebního průvodu po ulicích velikých měst i po pěšinách malé vísky nesen jest kříž, a když průvod ze hřbitova se vrací, na hrobě zůstává kříž!

Slavný hvězdář Le Verrier měl v pracovně své kříž, před nímž často se modlíval.

36. Kde je krátce obsaženo, co má katolický křesťan věřiti?

Co má katolický křesťan věřiti, je krátce obsaženo **v „apoštolském vyznání víry.“**

Naučení. Děkuj Bohu za milost svaté víry a drž se pevně učení církve katolické; neboť, jak sv. Augustin praví, „není bohatství, není pokladu nad víru katolickou.“ Vyznávej vždycky veřejně a statečně katolickou víru svou a nikdy se také nestyď za znamení svatého kříže! — Blaze ti, budeš-li moci někdy zvolati se svatým Pavlem: „Dobrý boj jsem bojoval, . . . víru jsem zachoval.“ (II. k Tim. 4, 7.)

Oddělení druhé.

O apoštolském vyznání víry.

Mnoho jest rozličných *vyznání víry*, která složena byla buď od jednotlivců nebo od církevních sněmů, ale nade všecka takováto vyznání víry vyniká apoštolské vyznání víry.

37. Jak zní apoštolské vyznání víry?

Apoštolské vyznání víry zní:

„Věřím v Boha, Otce všemohoucího, Stvořitele nebe i země. — I v Ježíše Krista, Syna jeho jediného, Pána našeho; — jenž se počal z Ducha svatého, narodil se z Marie Panny: — trpěl pod pontským Pilátem, ukřižován, umřel i pohřben jest; — sstoupil do pekel, třetího dne vstal z mrtvých; — vstoupil na nebesa, sedí na pravici Boha, Otce všemohoucího; — odtud přijde soudit živých i mrtvých. — Věřím v Ducha svatého; — svatou církev obecnou, svatých obcování; — odpuštění hříchů; — těla vzkříšení; — život věčný. — Amen.“

38. Proč se jmenuje apoštolské vyznání víry „apoštolské?“

Apoštolská vyznání víry jmenuje se „apoštolské“, poněvadž pochází od apoštolův,

Název „*apoštolský*“ připouští rozličný význam. Může nejprve značiti, že obsah vyznání víry *shoduje se s naukou apoštolskou.* V tomto smyslu zajisté také veškera ostatní vyznání víry (Nicaejské, Cařihradské, Tridentské a j.) jsou apoštolskými. Dále může název „apoštolský“ označovati také, že

vyznání to *vzniklo v době apoštolské*, anebo konečně, že *skladatelé jeho byli apoštolé sami*. A v tomto posledním významu rozumíme zde názvu „apoštolský."

Krásná a významná pověst (legenda) vypravuje, že jedenkaždý ze dvanácti apoštolů byl původcem jednoho ze dvanácti článků vyznání víry. Umělec Ambrož Lorenzetti vyzdobil klenutí kapitulní síně sv. Augustina v Sieně postavami 12 apoštolů, z nichž každý v rukou drží proužek papíru, na němž napsán vždy jeden článek víry. Táž myšlenka byla vyjádřena při stavbě kostela P. Marie v Trevíru. Klenutí tohoto chrámu spočívá na 12 mohutných sloupech; u každého sloupu stojí veliká socha jednoho z apoštolův, a do každého sloupu vtesán jest vždy jeden článek vyznání víry. Stavitel tímto způsobem důmyslně znázornil myšlenku, že apoštolové jsou od Krista P. ustanovenými sloupy církve, chrámu duchovního, které ji podpírají a nesou, tak jako pilíře chrám hmotný.

39. Kolik článků má apoštolské vyznání víry?

Apoštolské vyznání víry má dvanáct článků.

Jako jednotlivé kruhy neboli články řetězu do sebe zasahují a jeden souvislý celek tvoří, tak i jednotlivé věty apoštolského vyznání pevně navzájem jsou spojeny a jediný celek tvoří; žádný článek nesmí chyběti, má-li naše víra býti úplná. V těchto dvanácti základních článcích víry jsou veškery ostatní pravdy od Boha zjevené obsaženy, tak jako jediné zrno chová v sobě zárodek bohatého klasu, v němž obsaženo přemnoho zrn.

Později bylo sice apoštolské vyznání *rozšířeno*. Tím však nebyly prohlášeny nějaké zcela nové články víry, nýbrž *jasněji vyjádřeno a přesněji vyloženo* bylo proti bludařům učení sv. apoštolův, jelikož bludaři od učení toho se odchýlili, a přece tvrdili, že prý hlásají jen to, co v apoštolském vyznání stojí. Tak sněm Nicejský stanovil, že Syn Boží jest Bůh a téže s Otcem podstaty, protože bludař Arius to popíral; sněm Nicejský nestanovil tím učení nové, nýbrž prohlásil jen určitěji, co vlastně v apoštolském vyznání víry jest obsaženo. A tak tomu bylo vždy, kdykoliv církev sv. učení nějaké prohlásila. Krásně o tom praví sv. Cyril: „Na strom víry nebyly vštípeny nižádné nové, cizí rouby, nýbrž strom ten sám větve své znenáhla víc a více rozkládal v šíř, a každá větévka a každičký jeho list byl již v hořčičném zrnu apoštolského vyznání víry obsažen." Slunce samo v sobě nemění se tím, že nám o polednách jasněji svítí nežli na úsvitě.

Říkejme a modlívejme se často apoštolské vyznání víry! Napomíná nás k tomu sv. Augustin, an dí: „Přijměte pra-

vidlo víry, jež se vyznáním nazývá, a přijavše, vpište je v srdce svá a *denně je sobě opakujte*: před spaním, před vyjítím ozbrojte se vyznáním!“

První článek víry.

40. Jak zní první článek víry?

První článek víry zní: „Věřím v Boha, Otce všemohoucího, Stvořitele nebe i země.“

41. Čemu učí první článek víry?

První článek víry učí:

1. že jest jeden Bůh;
2. že se první božská osoba jmenuje Otec;
3. že Bůh stvořil nebe i zemi.

1. O Bohu.

42. Co jest Bůh?

Bůh jest bytost, která je sama od sebe a nekonečně dokonalá.

Sv. Tomáš Akvinský již jako dítko pětileté, tázával se učitelů svých často: „Co jest Bůh?“ To bychom také my rádi zvěděli. Avšak k otázce té nelze tak snadno dáti odpověď. I nejmoudřejší lidé pokoušeli se o to, ale podali nanejvýš odpověď toliko velmi nedokonalou. Hiero, král Syrakusský, otázal se kdysi mudrce *Simonida*, co jest Bůh. Mudřec vyžádal sobě den na rozmyšlenou. Nazítří předstoupil před krále a žádal, aby mu lhůtu prodloužil o dva další dny. A když tyto dva dny uplynuly, prosil opětně o čtyři ještě dny. A tak ještě několikráte vyžádal sobě jakožto lhůtu dvojnásobného počtu dnův. Když pak král nad tím podivení vyslovil, odvětil mudřec: „Čím déle přemýšlím o tom, co Bůh jest, tím temnější stává se mi tato otázka.“ Sv. Augustin píše: „Spíše lze říci, co Bůh není, nežli co jest.“

Nicméně podává nám katechismus přece odpověď k otázce, co Bůh jest, a praví: „Bůh jest *bytost*, která je *sama od sebe* a *nekonečně dokonalá*.“

Co jest „*bytost?*“ Bytostí nazýváme vše, cokoliv jest. Tedy: kámen jest bytost, rostlina jest bytost, zvíře jest bytost, člověk jest bytost, anděl jest bytost. Také Bůh jest bytost. Ale kdežto všecky ostatní bytosti od Boha jsou stvořeny, jest Bůh jediná bytost nestvořená, čili bytost, která je sama od sebe.

43. Co znamená: Bůh je sám od sebe?

Bůh je sám od sebe znamená: Bůh nepovstal a nedostal svých dokonalostí od žádné jiné bytosti.

Bůh nebyl ani stvořen ani zplozen, nýbrž jest a trvá sám sebou. To vyjádřil Bůh sám slovy: „Já jsem, kterýž jsem.“ (2. Mojž. 3, 14.)

Když Mojžíš jednoho dne pásl ovce tchána svého Jethra u hory *Horeb*, spatřil opodál *hořící keř*, jenž, ač dlouhou dobu v plamenech stál, přece neshořel. Divě se nevídanému tomuto úkazu, přistoupil Mojžíš blíže, avšak tu zazněl z hořícího keře hlas: „Nepřistupuj sem: zzuj obuv s nohou svých, neboť místo, na kterémž stojíš, země svatá jest. Já jsem Bůh otce tvého, Bůh Abrahamův, Bůh Isákův a Bůh Jakobův.“ Tu Mojžíš zakryl tvář svou, neboť neosmělil se patřiti na Boha, i učinil, co mu bylo rozkázáno. A Hospodin mluvil dále: „Viděl jsem trápení lidu svého v Egyptě, a volání jeho slyšel jsem, i chci jej vysvoboditi z rukou Egyptských a vyvésti ze země té do země dobré a prostranné, do země, kteráž oplývá mlékem a medem. Pojď, já pošlu tebe k faraonovi, abys vyvedl lid můj z Egypta.“ I ulekl se Mojžíš rozkazu toho, a pokládaje síly své za slabé k provedení úkolu tak těžkého, zdráhal se vzíti jej na sebe řka: „Kdo jsem já, abych šel k faraonovi a vyvedl syny israelské z Egypta?“ Hospodin však slíbil jemu pomoc Svou slovy: „Já budu s tebou!“ Tu otázal se Mojžíš Boha: „Aj, já půjdu k synům Israelským, a dím jim: ‚Bůh otců vašich poslal mne k vám.‘ Řeknou-li mi: ‚Které jest jméno jeho?‘ což dím jim?“ Bůh odpověděl: „*Já jsem, kterýž jsem.* Tak díš synům israelským: ‚*Kterýž jest*‘, poslal mne k vám‘.“ *Hebrejsky* zní název Boží „*Kterýž jest*“ takto: *Jahvéh* nebo *Jehova*, a píše se hebrejskými literami způsobem tímto: יהוה.

Slova „Já jsem, který jsem“ značí: „Já jsem v skutku, dokonale, nepodmíněně, nezávisle, sám sebou, vlastní svojí podstatou, nemám v žádném jiném příčinu svého bytí, nýbrž v sobě samém, ve své podstatě, která bytí v sobě již zahrnuje, kdežto vše ostatní, co jest, pouze skrze mne podmíněnou, nedokonalou, závislou jsoucnost má.“

Žádná jiná bytost není sama od sebe.

44. Proč říkáme: Bůh jest nekonečně dokonalý?

Říkáme: Bůh jest nekonečně dokonalý, protože má všecky dobré vlastnosti v míře největší.

Každá bytost má rozmanité *vlastnosti*. A čím lepší má vlastnosti, tím jest *dokonalejší*. Ze všech tvorů, jež smysly svými poznáváme, poměrně nejlepší vlastnosti má člověk. jest tedy člověk ze všech *viditelných* tvorů bytostí nejdokonalejší. Ale všichni lidé nejsou stejně dokonalí. Někteří lidé mají vedle dobrých vlastností i vlastnosti *špatné*. Jsou na př. lidé učení, kteří mnoho vědí, ale při tom jsou nespravedliví a hříšní. Ale i ti lidé, kteří mají jen dobré vlastnosti, nejsou stejně dokonalí; nejsouť na př. všichni stejně moudří a stejně svatí, nýbrž někteří mají tyto dobré vlastnosti v *míře větší* nežli jiní. Málokterý člověk má *všecky* dobré vlastnosti; obyčejně má jen *některé* dobré vlastnosti, kdežto ostatní mu chybí. Dokonalejší nežli veškero tvorstvo viditelné jsou andělé, jelikož mají dobré vlastnosti v míře větší nežli člověk. Ale v *míře největší* má *všecky* dobré vlastnosti toliko Bůh sám. „Není podobného tobě, Hospodine; veliký jsi ty, a veliké jméno tvé v síle“. (Jer. 10, 6.)

45. Které vlastnosti Boží máme sobě zvláště pamatovati?

Tyto vlastnosti Boží máme sobě zvláště pamatovati: Bůh jest pouhý duch, jest věčný a nezměnitelný, všudypřítomný a vševědoucí, nejvýš moudrý a všemohoucí, nejvýš svatý a spravedlivý, nejvýš dobrotivý a milosrdný, nejvýš pravdomluvný a věrný.

Vlastnosti Boží nejsou od podstaty Boží rozdílny, nýbrž podstata Boží sama, kdežto u člověka jsou vlastnosti od podstaty rozdílny. Člověk zůstává člověkem, i když není na př. moudrým neb svatým atd., ale Bůh nebyl by Bohem, kdyby nebyl moudrým, svatým atd. Člověk může některých vlastností nabyti nebo pozbyti, může se státi na př. moudrým, svatým a p., a naopak může zase moudrosti, svatosti a j. pozbyti. Toho u Boha není. Proto nelze o Bohu jako o člověku říci: Bůh *má* moudrost, svatost, spravedlnost a pod., nýbrž: Bůh *jest* moudrý, svatý, spravedlivý, nebo: Bůh *jest* moudrost (svatost, spravedlivost a j.) sama.

U Boha jsou vlastnosti *celkem nerozdílným*: kde jest jedna, tu zároveň jsou všecky ostatní; na př. svatosti nelze odděliti od spravedlivosti, všudypřítomnosti od vševědoucnosti a naopak.

Abychom vlastnosti Boží poznali, musíme z Boha *vyloučiti* všelikou *nedokonalost* a *obmezenost* bytostí konečných, a *dokonalosti* bytostí konečných, zvláště lidí Bohu v *nejvyšším stupni přikládati.* Vidíme na příklad, že veškery bytosti konečné podléhají změnám, a uznáváme, že tato měnitelnost jest něco nedokonalého, a proto ji z Boha vylučujeme, řkouce, že Bůh jest nezměnitelný. U lidí pozorujeme různé dokonalosti, na př. že jsou moudří, svatí, spravedliví a p.; tyto dokonalosti přenášíme v nejvyšší míře na Boha, řkouce, že Bůh jest *nejvýš* moudrý, *nejvýš* svatý, *nejvýš* spravedlivý a p.

46. Co znamená: Bůh jest pouhý duch?

Bůh jest pouhý duch znamená: Bůh jest bytost, která má nejdokonalejší rozum a nejdokonalejši svobodnou vůli, ale těla nemá.

U člověka pozorujeme smysly svými především *tělo jeho* Dále shledáváme, že člověk má mimo tělo i *duši*, jež má mohutnost myslicí čili rozum a mohutnost chtěcí, čili svobodnou vůli. Jelikož člověk má duši a tělo, není pouhý duch. Andělé (dobří i zlí) nemají těla, jsou tedy *pouzí duchové.* Také Bůh, protože těla nemá, jest *pouhý duch.* Jakožto pouhý duch jest Bůh tělesnému oku *neviditelný.* Ve Starém Zákoně zapovězeno bylo Židům vypodobňovati Boha, aby se nedomnívali, že snad Bůh jest bytost tělesná. (Nyní jest křesťanům dovoleno vypodobňovati si Boha, jelikož není více nebezpečí, že by někdo pokládal Boha za bytosť tělesnou.) Písmo sv. mluví sice místy o údech Božích; na př. o „*oku* Božím , o „*ruce* Boží“ a p., tím však chce naznačiti jen jeho činnost, a nutno tedy místa taková vykládati obrazně; na př. „oko Boží“ značí tolik co „vševědoucnost a všudypřítomnost Boží“, „ruka Boží“ tolik co „všemohoucnost Boží“ a p. Slova KristaPána na kříži „Otče, v ruce Tvé poroučím ducha svého“ znamenají tolik co: „Otče, v *ochranu* Tvou poroučím ducha svého.“ Kristus Pán výslovně pravil: „Bůh jest *duch*, a ti, kteří se mu klanějí, v duchu a v pravdě mají se mu klaněti“ (Jan 4, 24.). Svatý apoštol Pavel v 1. listě k Timotheovi (1, 17), velebě Boha, praví: „Králi pak věků nesmrtelnému, *neviditelnému*, samému Bohu čest a sláva na věky věkův Amen.“

Jest ku podivu, že se mezi křesťany přece vyskytli bludaři, kteří z oněch míst Písma sv., kde se obrazně o údech Božích zmínka činí, vyvozovali, že Bůh skutečně tělo má. Byl to zejména jakýs *Udo* nebo *Audius*, jenž žil v Mesopotamii ve čtvrtém století po Kristu P. (zemřel ve vyhnanství na Chersonesu kolem r. 300.), a jeho žáci, po něm *Audiané* zvaní.

47. Co znamená: Bůh jest věčný?

Bůh jest věčný, znamená: Bůh byl vždy, jest a bude vždy.

Vše, co kolem sebe vidíme, *nebylo vždy*, nýbrž mělo kdysi svůj počátek. Dům, v němž bydlíme, nebyl vždy, nýbrž byl před nějakým časem vystavěn. Město, jež jest naším domovem, nebylo vždy, nýbrž vzniklo před kratší neb delší dobou. Ano, celá zeměkoule naše, se vším, co na ní jest, kdysi nebyla; nebylo ani jiných těles nebeských, z nichž vesmír se skládá. Vše to nyní sice *jest*, ale *nebude vždy*. Jednotlivé budovy, města, ba i celé krajiny béřou za své. A jednou pomine i celý nynější svět. Celý svět jest tedy *pomíjející*. My sami nyní *jsme*, ale víme, že *nebyli jsme vždy*. Počali jsme býti tehdy, kdy jsme se narodili. A budeme-li vždy? Zde na světě pobudeme poměrně jen velice krátce. Zemřeme, a tělo naše uloženo bude v hrob. Vezme tím celá naše bytost za své? Nikoliv, věříme, že *duše* naše nezemře, nýbrž že *bude vždy*, že jest *nesmrtelná*. Ale duše naše *nebyla vždy*, nýbrž byla od Boha stvořena. A rovněž i andělé *nebyli vždy*, ale *jsou a budou vždy*, a jsou tudíž *nesmrtelní*. Ve světě viditelném i neviditelném není kromě Boha ani jediné bytosti, jež by *byla vždy*. Jediný *Bůh byl vždy, jest a bude vždy*; on jediný jest *věčný* t. j. bez počátku a bez konce.

U Boha není rozdílu ani postupu časového. Není u něho minulosti, přítomnosti a budoucnosti, nýbrž jen stálá *přítomnost*. U něho jest vše, co se již stalo a v budoucnosti teprve stane, nejinak, než jakoby se to nyní právě dálo. „Věčnost," praví sv. Augustin, „jest podstata Boží, v níž to není nic proměnlivého, nic minulého, jako by toho již nebylo, ni nic budoucího, jako by to až dosud nebylo přítomno; není tu nic jiného nežli *jest*."

Písmo svaté praví: „Prve než učiněny byly hory a než způsobena země a okršlek zemský, *od věků až na věky jsi ty Bůh*" (Žalm 89, 2.). Na jiném místě nazývá Písmo sv. Boha „*starým dnů*" (Dan. 7, 9), praví o něm, že „kralovati bude *věčně a na věky věkův*" (Žalm 10, 16), nazývá jej „*nesmrtelným králem věků*" (1 Tim. 1, 17), a dí, že „*tisíc let* před očima jeho jest jako *den* včerejší, kterýž pomine, a jako jedno bdění v noci" (Žalm 89, 4), a podobně na jiném místě, že „*jeden den* u něho jest jako *tisíc let* a tisíc let jako jeden den" (2. Petr. 3, 8.).

I *pohané* nazývali své bohy *nesmrtelnými*.

Vypravuje se o jisté ženě, že, nevědouc již, jak by svého mnohým nešťěstím velmi malomyslného manžela potěšila, jednoho dne velmi zarmoucenou býti se stavěla, až i plakala. Byvši tázána od muže, proč by plakala? „Ach" odpověděla,

„náš milý Pán Bůh umřel.“ „Upokoj se, ženo,“ těšil ji muž, „Bůh je *věčný, on umříti nemůže.*“ „I když tomu tak jest,“ vece zase žena, „tedy ty v tom neštěstí, kteréž nás stíhá, také nemírně nenařikej: nebo živ-li jest, a vždy bude Pán Bůh, tedy nám ještě pomoci může.“ Muž uznal pravdu slov těch a přestal naříkati.

48. Co znamená: Bůh je nezměnitelný?

Bůh jest nezměnitelný, znamená: Bůh jest od věčnosti do věčnosti sám v sobě vždy týž.

Na všem, co kolem sebe vidíme, pozorujeme neustálou změnu. Příroda neustále se *mění*. Na jaře vše pučí a kvete, v létě vše dozrává, na podzim rostlinstvo vadne a usýchá a v zimě vládne všude mrtvý klid pod příkrovem sněhu a ledu. Krajiny nabývají neustále jiného vzhledu a měnívají se k nepoznání. Kde druhdy bývaly hluboké lesy, rozkládají se nyní úrodná pole anebo snad dokonce lidnatá města. A naopak zase mnohé bohatstvím a slávou slynoucí země proměnily se ve smutné pustiny.

Člověk sám neustále podroben jest *změně*, a to jak na těle tak i na duchu. Malé dítko roste a dospívá znenáhla v jinocha nebo pannu, potom v muže a ženu, až konečně stárne víc a více a stává se vetchým starcem nebo stařenou. Posléze klesá ve hrob. I na duchu mění se člověk neustále. Z nevědomého a neobratného dítka stává se vtipný žák, později dovedný dělník nebo řádný student, ještě později snad obezřelý úředník, důkladný učenec, znamenitý umělec a p. Zkušeností ustavičně šíří se obor vědomosti každého člověka: jak jinak pohlížel týž člověk na svět, když byl malým dítkem, a jak jinak pohlíží naň jako stařec! A jakou změnu pozorujeme neustále ve společnosti lidské, v níž žijeme! Kde jsou mnozí z těch, jež jsme znali? Není jich na světě více! Jiní, mladší zaujali jejich místa . . .

Ale i jinak mění se člověk: hodný člověk stává se nezřídka zlým, a naopak zase mnohý člověk zlý stává se hodným. Často měnívá člověk také své úmysly: upouští častokráte od toho, co učiniti zamýšlel, anebo jinak vše provede, nežli původně měl v úmyslu. Mysl jeho neustále novými a novými předměty se obírá, hned sem, hned tam jsouc puzena; rovněž i vůle jeho ustavičně se kolísá, podobajíc se třtině větrem se klátící. Odtud pochází, že co se mu nyní líbí, po malé chvíli se mu protiví; co dnes miluje, zítra nenávidí.

Ani andělé všichni neobstáli v dobrém, nýbrž někteří z nich stali se zlými.

Jediný Bůh nižádné změně nepodléhá, jest *nezměnitelný*. Jest ve své podstatě i ve svých úradcích vždy týž. „Já jsem Hospodin a *neměním se*“ praví sám o sobě u proroka Malachiáše (3, 6). Na jiném místě čteme v Písmě sv.: „Bůh není jako člověk, aby klamal, ani jako syn člověka, by se měnil.“ (4. kn. Mojž. 23, 19). Sv. apoštol Jakub píše: „U Boha není proměny, ni ze proměny zastínění.“ (1, 17).

Bůh *nezměnil* se tím, že *stvořil svět*, neboť od věčnosti ustanovil svět stvořiti. Také tím, že Bůh *se vtělil*, neutrpěl pražádné změny, neboť i to bylo od věčnosti nezměnitelným úradkem Božím.

Dí-li Písmo sv.: „Bohu zželelo se, že stvořil člověka,“ nebo „Bůh se rozhněval“ a p., jest to řečeno obrazně nedokonalou mluvou lidskou; Písmo sv. užívá často mluvy této, aby lidé snáze jí porozuměli, podobně jako činí moudrý učitel, jenž, mluvě s nedospělými dítkami, vyjadřuje se po dětsku.

Bůh jest *vnitrně*, t. j. ve své podstatě, ve svých vlastnostech a úradcích nezměnitelen; proto pravíme, že jest „*sám v sobě* vždy týž.“ Vnitřní nezměnitelností Boží nevylučuje se změnitelnost zevnější činnosti a poměru jeho k tvorstvu. Ale změny tyto nedotýkají se Boha samého, nýbrž od něho vycházejíce na tvorech se přiházejí a tvorů se týkají. Slunce se nemění tím, že paprsky jeho některé věci rozpouštěji a jiné zase tvrdými činí. Totéž světlo sluneční jest milé oku zdravému, kdežto oku nemocnému působí bolest. Podobně jeden a týž Bůh jeví se lidem dobrým jako dobrotivý a laskavý otec, zlým však jakožto přísný soudce. Ale při tom nemění se Bůh, neboť od věčnosti miluje dobré a nenávidí zlé, nýbrž lidé, kteří z dobrých stali se zlými. Mám-li čistou tvář a pohlédnu-li do zrcadla, ukáže mi zrcadlo tvář čistou; mám-li však tvář pošpiněnou, ukáže mi i zrcadlo pošpiněnou tvář. Nezměnilo se zrcadlo, nýbrž moje tvář.

Vědouce, že všecko kromě Boha podléhá ustavičným změnám a že nic na světě není stálého, nevyhledávejme nezřízeně věcí pomíjejících, a nevydávejme se tím v nebezpečí pozbyti dobra neměnitelného! Proto napomíná nás sv. apoštol Jan: „Nemilujte světa, ani těch věcí, kteréž na světě jsou Miluje-liť kdo svět, není lásky Otcovy v něm . . . Svět pomíjí i žádost jeho; ale kdo činí vůli Boží, zůstává na věky“ (1. ep. sv. Jana 2, 15, 17.)

Přemnozí světcové pohrdli, znajíce proměnlivost tohoto světa, všemi rozkošemi světskými, jež se jim nabízely, aby Bohu samému sloužiti mohli.

49. Co znamená: Bůh je všudypřítomný?

Bůh je všudypřítomný, znamená: Bůh je všudy, na nebi i na zemi.

Žádný tvor nemůže býti *zároveň*, t. j. v témž čase *na několika různých místech*, tím méně může býti *všude přítomen*. Ale Bůh jest *všude* přítomen, a to nejen svojí *mocí*, ale i svojí *bytností*.

Bůh není obmezen nižádným prostorem, jestiť svojí podstatou *nesmírný*. Šalamoun, vystavěv v Jerusalémě nádherný chrám Hospodinu, takto se modlil: „Hospodine, Bože israelský, není rovného Tobě ani na nebi ani na zemi. Jestliže *nebe a nebesa nebes nemohou obsáhnouti Tebe*, čím méně dům tento, kterýž jsem vystavěl? Nicméně přece jsem jej vystavěl doufaje, že tu *zvláště vyslyšíš modlitbu lidu svého*. Kdož by modlil se na místě tomto, vyslyš ho a buď mu milostiv!“

Že Bůh všude jest přítomen, jeví se tím, že svět spravuje a řídí. Sv. apoštol Pavel pravil, mluvě k Athéňanům: „Bůh není daleko od jednoho každého z nás. Nebo v něm živi jsme a hýbáme se i trváme“ (Skutk. ap. 17, 27).

Před Bohem všudypřítomným nelze se ovšem skrýti. Krásně praví Písmo sv.: „Kamž půjdu od Ducha tvého a kam před tváří tvou uteku? Jestliže bych vstoupil na nebe, tam jsi ty; pak-li bych sstoupil do pekla, přítomen jsi.“ (Žalm 138, 7. 8.)

Prarodiče naši *Adam a Eva* domnívali se po spáchaném hříchu v *pošetilosti* své, že *před Bohem všudypřítomným* budou moci *se skrýti* uprostřed stromoví rajského! Pošetilost ta byla následkem hříchu spáchaného: zatemnilť se rozum jejich. Také *Kain* mínil, že bude moci Bohu utajiti bratrovraždu, kterouž byl spáchal.

Milou útěchou naplnilo vědomí o všudypřítomnosti Boží *Jakoba*, když ubíral se, aby pomstě bratra svého Esaua ušel, na radu matky své Rebeky k strýci svému Rabanovi do Haran. V širém poli překvapila jej noc. A ve snách potěšil Bůh zvláštním zjevením Jakoba, jenž nalézaje se sám a sám v neznámé krajině daleko od rodičů svých zajisté smuten usínal. Když Jakob ze sna procitl, řekl: „V pravdě Hospodin jest na místě tomto, a já jsem nevěděl!“ A svatou bázní jsa jat, řekl: „Jak hrozné jest místo toto! Jestiť tu dům Boží a brána nebeská!“ Jakob věděl sice již dříve, že Bůh jest všudypřítomný, nebyl však toho živě pamětliv a nenadál se v opuštěnosti své, že se mu všudypřítomný Bůh zjeví. Jak často i my zapomínáme na všudypřítomnost Boží!

Že všudypřítomnému Bohu nelze ujíti, zkusil na sobě prorok *Jonáš*. Jemu rozkázal Bůh, aby odebral se do Ninive, hlavního města říše assyrské, a hlásal tamějším pohanským obyvatelům pokání. Ale Jonáš zdráhal se vykonati rozkaz Boží, a to nikoliv snad z osobního svého pohodlí, nýbrž protože Assyrům jakožto úhlavním nepřátelům národa israelského *milosrdenství Božího nepřál*, a v úzkoprsosti své toliko *vlastní svůj národ za určený ku spáse pokládal*. Hodlal tedy provedení rozkazu Božího zmařiti tím, že odebrati se chtěl právě *na opačnou stranu*, než mu Bůh byl poručil, totiž do nejzazší tenkráte známé krajiny *západní* t. j. do *Španělska* (tehdáž „Tarsis“ nazývaného). Vstoupil tedy v Joppe na loď a plavil se tam. Brzo však poznal, jak pošetilá a marná jest snaha jeho vyhnouti se vůli Boží. *Hrozná bouře*, jež se rozpoutala, hrozila lodi záhubou. Sami pohanští plavci z neobyčejné prudkosti její soudili, že není to pouhý úkaz přírodní, nýbrž že jest to *projev hněvu Božího*, a že na lodi nalézá se nepochybně někdo, jenž hněvu toho sobě zasloužil. A když nikdo k vině znáti se nechtěl, umínili sobě dle pověrečného zvyku pohanského *losem* vypátrati vinníka. Řízením Božím padl los na Jonáše. Tu teprve vyznal Jonáš sám, že skutečně on to jest, jenž proti Bohu byl se provinil, i žádal plavce, aby *uvrhli jej do moře*. Když se tak stalo, *veliká ryba* pozřela Jonáše, načež bouře ihned se utišila. V útrobách ryby zůstal Jonáš bez úrazu, modle se vroucně k Bohu. A *třetího dne* vyvrhla jej ryba na břeh. Po tomto zázračném zachránění svém podrobil se Jonáš ochotně vůli Boží a odebral se do Ninive.

Zuzanna volila raději upadnouti do rukou zlých pokušitelů, nežli hřešiti před *obličejem Božím*. (Dan. 13.)

Když bezbožná císařovna Eudoxia svatému *Janu Zlatoústému* pro jeho pravdomluvnost v kázaních vyhnáním ze země hrozila, řekl jí tento muž Boží: „Ty mně hrozíš vyhnáním? I což nevíš, že je Bůh *všudy přítomen*, že nebe i zemi naplňuje? Vypověz mne, dej mne daleko od tváře své odvleci, jáť vím, že i tam se mnou Bůh můj bude, jeho přítomnosti mne nikterak nezbavíš.“

Mějme vždy živě na paměti, že Bůh jest přítomen všudy, a podle toho vždy jednejme! Nikdy a nikde nejsme sami, vždy jest s námi Bůh, jenž jest svědkem našich činů a jedenkráte bude naším soudcem! „Člověka přítomného se ostýcháš, a přítomnosti Boha se nebojíš?“ táže se sv. Ambrož. Krásně praví sv. František Salesský: „Za to měj, a myslí svou na to pozoruj, že všemohoucí Pán Bůh všude a ustavičně přítomen jest, takže ničeho, nikdy a nikdež na celém světě není, kdež by se on opravdu nenacházel. Jako ptáci, kdekoli se proletují, vždycky a všude se v povětří nalézají, rovněž my, kdekoli

chodíme a jsme, všudež se u přítomnosti Boží nalézáme.“ Když *sv. Tomáš Akvinský* na smrtelném loži odpočíval, prosil ho jeden z bratrů, aby mu dal nějaké pravidlo, podle kterého by se mohl spravovati, aby se blaženým stal. I odpověděl mu světec: „Budeš-li povždy pamětliv při svých prácech, že Bůh jest vždycky u tebe, kamkoli zaměříš kroky, anebo cokoli vůbec počínáš — věz, že jednou šťasten budeš umírati.“ Ale živé vědomí, že Bůh jest všudy přítomen, naplňuj nás nejen svatou bázní, nýbrž i důvěrou! Děj se co děj: Bůh jest s námi! „Nebo, bychť pak chodil uprostřed stínu smrti,“ — praví žalmista Páně — „nebudu se báti zlého, nebo Ty, Hospodine, se mnou jsi!“ (Žalm 22, 4).

Ačkoliv Bůh všudy jest přítomen, přece jest *zvláštním způsobem* přítomen v nebesích (proto říkáme: „Otče náš, jenž jsi v *nebesích*“) a na místech posvátných: v nebesích přítomnost jeho blaženosti naplňuje anděly a svaté, kteří osvíceni světlem slávy naň patří; ve chrámech jest přítomen svojí *milostí* a svým slitováním, a tu zvláště prosby naše vyslyšeti chce. Vzbuzujme tedy v sobě touhu po nebesích, a navštěvujme rádi chrámy Páně, kde ve svatostánku Ježíš Kristus ve způsobě chleba jest přítomen!

Pohané znázorňovali si nesmírnost Boží *ohromnými sochami.*

Že Bůh i na nečistých místech a ve hnusných věcech jest přítomen, dokonalosti Jeho není na ujmu, neboť i slunce ozařuje místa nečistá, a přece tím jasnost jeho netrpí.

50. Co znamená: Bůh je vševědoucí?

Bůh je vševědoucí, znamená: Bůh ví všecko, minulé, přítomné i budoucí; ví i naše nejtajnější myšlenky.

My lidé víme leccos z věcí minulých a přítomných, ba něco i z věcí budoucích, ale jak málo jest toho, co víme, proti tomu, čeho nevíme! Jsou jednotlivci, kteří více vědí nežli ostatní lidé; jsou to „učenci“ nebo „vědci“, kteří pilnými studiemi nabyli důkladnějších vědomostí. Avšak jak málo toho vlastně i tito učenci sebe znamenitější vědí! Každý z nich vyzná se sice dosti dobře v onom oboru věd, jejž sobě byl ke studiím svým vyvolil, ale z ostatních odvětví vědění lidského ví jen velmi málo. A i kdybychom sečetli vědění všech učenců světa, co jest to konečně? Veškero toto vědění neznamená proti vědění Božskému ani tolik, jako vědění nejbídnějšího školáka proti vědomostem největšího učence! Proto byli učenci v pravdě velicí a šlechetní také velice pokornými. Slavný astronom Isák Newton byl tak proniknut vědomím své nepatrnosti, když uvažoval o podivu-

hodných dílech božských, že prohlásil krátce před svou smrtí: „Zdá se mi, že jsem jako hoch, jenž hraje si na břehu mořském a raduje se, když občas nalezne hladší kamének neb úhlednější mušli než obyčejně, kdežto nesmírný oceán pravdy leží všecek neprozkoumám přede mnou.“

Ani andělé všeho nevědí, ačkoliv mnohý z nich ví zajisté více nežli všichni učenci pozemští dohromady. Jediný Bůh ví všecko; jeho poznání jest nejdokonalejší. U něho není rozdílu mezi mohutností poznavací a poznáním samým, jako u člověka. Jeho vědění nepřibývá ani neubývá, kdežto člověku vědomostí přibývá, jestliže pilně se přiučuje, a naopak zase mu jich ubývá: mnoho zapomíná z toho, co byl kdysi věděl.

Bůh zná bezprostředně (vidí) vše od věčnosti do věčnosti způsobem nejdokonalejším i sebe sama (svoje božství a svoje božské vlastnosti), všecky věci skutečné, ano i možné, byť ani se nestaly skutkem, vše minulé, přítomné a budoucí, ano i naše nejtajnější myšlenky. Bůh jest vševědoucí, protože jest věčný a všudypřítomný.

Písmo sv. o vševědoucnosti Boží praví: „Není žádného neviditelného stvoření před očima jeho, ale všecky věci jsou nahé a odkryté očím toho, o kterémž jest řeč naše.“ (K žid. 4, 13.). „Já Hospodin, kterýž zpytuji srdce a zkušuji ledví.“ (Jerem. 17, 10.) „Hospodine, zkusil jsi mne a seznal jsi mne: Ty jsi seznal sednutí mé i povstání mé, porozuměl jsi myšlením mým zdaleka; stezku mou vyzkoumal jsi.“ (= „Hospodine, ty mne zpytuješ a znáš! Znáš sednutí a povstání mé, Ty rozumíš myšlenkám mým zdaleka, chození i ležení mé zkoumáš a všecky cesty mé znáš.“) (Žalm 138, 1—3.). „Vaši pak i vlasové na hlavě všickni sečteni jsou.“ (Mat. 10, 30.) „Ví Otec váš, čeho jest vám potřebí, dříve než Ho prosíte.“ (Mat. 6, 8).

Sv. Kliment Římský píše v listě svém ke Korintským: „Písmo svaté dí (Přísl. 20, 27): ‚Duch Hospodinův jest svíce, jež zpytuje skrýše útroby.‘ Vizme, jak blízko jest nás, a že nic ho tajno není, ani z myšlení našeho ani z našich řečí, jež vedeme.“ *Sv. Polykarp* praví: „Bůh všecko prohlídá a nic ho tajno není, ani z myšlének, ani z obmyslů, ani ze skrytosti srdce.“

Také *pohané* přičítali bohům svým vševědoucnost. Řekové věřili, že od Zeva přicházejí všelijaké věštby, že nejvyšší tento bůh jejich (Zeus) vidí všecko a slyší všecko a zná i budoucnost, kterouž časem rozličnými znameními objevuje, zvláště bleskem, hromem, letem ptáků, sny a věštbami.

Pohanští mudrcové rovněž byli přesvědčeni o vševědouc-

nosti Boží. *Thales* vyznává: „Bůh ví všecko, i myšlenky lidské," *Plato* praví: „Jisto jest, že Bůh vše poznává, vše vidí a slyší." *Seneca*: „Nemysli sobě, že nalezneš místo, kde by nebylo svědka tvých činův."

Dí-li Písmo sv., že Bůh na to či ono *si vzpomněl*, že *zkoušel* Abrahama, by se o jeho věrnosti přesvědčil, že s nebe sestoupil, aby k něčemu *blíže přihlédl*, jest to mluva obrazná, přizpůsobená naší obmezené chápavosti lidské.

Boží vševědoucností neruší se svoboda lidská; neboť my nejednáme tak nebo onak, protože Bůh to předvídá, nýbrž Bůh to předvídá (vlastně vidí), poněvadž my tak jednati budeme. Kniha neleží přede mnou proto, že ji vidím, nýbrž já ji vidím proto, že přede mnou leží.

Některým svatým mužům, *prorokům*, propůjčil vševědoucí Bůh nadpřirozený dar poznávání věcí příštích, jakož i tajných věcí současných, jež z rozkazu Jeho i jiným sdělovali. (Srvn. str. 10.)

Ctnostná paní israelská, jménem *Susanna*, byla od dvou nešlechetníků ze msty obžalována z těžkého zločinu. Soudcové uvěřili křivému svědectví žalobců v a odsoudili Susannu k smrti. Tu zvolala ubohá žena: „Bože věčný, kterýž jsi *skrytých věcí poznavatel, kterýž všecko víš prve nežli se stane, ty víš, že křivé svědectví vydali proti mně*: a aj umírám, nic z toho neučiniviši, což tito zlostně složili proti mně." I vyslyšel Pán hlas její. Již byla ubohá paní vedena na popraviště, když tu Daniel, k tomu právě se nahodivší, z vnuknutí Božího prohlásil ji za nevinnou, a sám hned podrobil oba svědky novému výslechu, jejž tak důmyslně vedl, že ihned vyšlo jasně na jevo, že oni vlastně jsou zločinci, kteří zasluhují trestu, a nikoliv žena, kterouž uvésti chtěli do záhuby, a kteráž naopak byla úplně bez viny.

Nezapomínejme nikdy, že Bůh jest vševědoucí, a nedopusťme ani, abychom v nitru svém kdy zlou myšlenku dobrovolně chovali! Trpíme-li protivenství a ústrky, ač jsme jich nezasloužili, a nedocházejí-li dobré skutky naše uznání, jakéhož by zasluhovaly, těšme se vědomím, že Bůh, jenž všecko ví, jedenkráte po zásluze nás odmění! Strádáme-li bez viny své nedostatkem a nouzí, nezoufejme a neztrácejme mysli, neboť Bůh ví, čeho potřebujeme a poskytne nám v čas příhodný pomoci své.

51. Co znamená: Bůh jest nejvýš moudrý?

Bůh jest nejvýš moudrý, znamená: Bůh pořádá všecko tak, že vždycky dosahuje svých nejsvětějších úmyslův.

„*Úmysl*“ jest to, k čemu kdo myslí svou směřuje, čeho dosíci chce. Člověk může míti dobré nebo špatné úmysly, dle toho, směřuje-li myslí svou k dobrému nebo ke zlému.

Kdo dosáhnouti chce svých úmyslův, musí užiti vhodných k tomu prostředků, čili uspořádati vše tak, aby cíle svého došel.

Toho, jenž k dosažení svých dobrých úmyslův volí vhodné prostředky, nazýváme *moudrým*. Čím vhodněji kdo vše pořádá, aby svých úmyslův dosáhl, tím jest moudřejším.

Bůh má při všem *úmysly nejsvětější* a *pořádá* vše tak, že vždycky jich dosahuje: jest *nejvýš moudrý*.

Moudrost Boží poznáváme nejlépe ze skutkův jeho. Písmo sv. praví: „Jak velicí jsou skutkové tvoji, Hospodine! Všecky věci s moudrostí jsi učinil!“ (Žalm 103, 24.) Celý svět, ano i každá nejnepatrnější jeho část hlásá moudrost svého Tvůrce. Vesmír jest otevřená kniha, jež nám moudrost Boži zvěstuje. Čtěmež často v této knize! Máme-li bystré a nezkalené oko, budeme se krok za krokem setkávati s novými věcmi, z nichž každá hlásá moudrost Boží.

Moudrost Boží jeví se nám zvláště, pohlédneme-li na pokolení lidské. Podivuhodné jest již naše tělo s dokonalými svými údy a ústroji, ještě podivuhodnější jest duše, obdařená rozumem a svobodnou vůlí! A v osudech každého jednotlivce i celého lidstva stále jest patrna ruka Boží, jež vše moudře pořádá. Vzpomeňme si jen na osudy národa vyvoleného, na přípravu lidstva ku spáse a na vykoupení jeho!

Moudrosti Boží obdivuje se sv. Pavel, řka: „Ó hlubokosti bohatství *moudrosti* i vědomosti Boží! jak jsou nezpytatelní soudové jeho, a nevystižitelné cesty jeho! Nebo kdo poznal smysl Páně? aneb kdo byl jeho rádcem?“

Vědomí, že Bůh jest nejvýš moudrý, naplňuje nás bezpečnou útěchou. Nechať potká nás zde na zemi protivenství jakékoliv, vždy můžeme důvěřovati se v Boha, že vše uspořádá tak, abychom věčného blaha svého dosáhli. „Vyjev Hospodinu cestu svou (t. j. poruč Hospodinu svůj osud) a naději měj v něm: a on všecko dobře učiní.“ (Žalm 36, 5.)

51. Co znamená: Bůh je všemohoucí?

Bůh je všemohoucí, znamená: Bůh stvořil nebe i všecko, což jest; může všecko, cožkoli chce.

Člověk může sice učiniti leccos, nikoliv však vše. Jednotlivci mohou sice silou hmotnou nebo duševní více nežli lidé jiní, avšak sebe větší lidská moc má své meze. Jediný Bůh

může všecko, cožkoli chce. „Všecko, cožkoli chce, Hospodin činí na nebi, na zemi, v moři i ve všech propastech.“ (Žalm 134, 6.) Tato jeho všemohoucnost projevila se hlavně tím, že z ničeho učinil nebe i zemi i všecko, což jest.

Kanut I., král Dánský, byl jeden z nejmocnějších knížat svého času; nicméně zůstal přece pokorným ctitelem Božím, a nic se mu tak tuze neprotivilo, jako pochlebování a nemírné vyvyšování a vychvalování moci a osoby jeho. Jednoho dne nazýval ho jeden dvořenín králem králův a pánem země i moře, jemuž se nic protiviti nemůže. Pobožný král mu nedal ani odpovědi, nýbrž dal se na trůnu svém snésti k moři, kteréž právě bylo od větrů zbouřeno. Tu řekl Kanut: „Moře, ty jsi částka mého království, a musíš mně býti poddáno: protož přikazuji tobě, bys se utišilo a na tyto břehy nevystupovalo.“ Ale moře neuposlechlo, nýbrž vlny svoje až i na trůn králův vyhazovalo, tak sice, že se král na útěk dáti musil. Všecek jsa vodou zmočen, řekl k dvořenínům: „Nyní jste poznali, jak malou moc i ten nejslavnější král a vladař má, a že toliko jeden jest, jenž k moři říci může: Až potud, a ne dále. Marná jest všecka moc králův. Bůh toliko jest všemocen, a my lidé jsme slabí tvorové.“ To promluviv, sňal s hlavy své korunu královskou, a postavil ji na hlavu Ukřižovaného, jehožto obraz a kříž právě nedaleko byl postaven.

Písmo sv. praví, že Bohu je všecko možné (Mat. 10, 26), že Bůh mocen je učiniti všecko hojněji, nežli zač prosíme (Efes. 3, 20). — Bůh sám pravil k Abrahamovi: „Já† jsem Bůh silný, všemohoucí“ (1. kn. Mojž. 17, 1). — V žalmu 32, 9. čteme: „On (Bůh) řekl, a všecky věci učiněny jsou, on rozkázal a stvořeny jsou.“

Sv. Klement Římský praví: „Není u Boha nic nemožného kromě lži.“

Všemohoucnost Boží dokazuje množství zázrakův, které Bůh učinil, vedení lidu israelského, jeho osvobození z Epypta, rozšíření a zachování církve Kristovy.

Pozorujeme-li velikost a krásu světa, uznati musíme všemohoucnost Boží. Považmež jen: Nejmocnějšími dalekohledy vidíme hvězdy, jichž počet se páčí na 80 millionů. Přemnohé z těchto hvězd jsou větší nežli naše slunce! Nejbližší nám hvězdy jsou od nás as 250.000krát tak vzdáleny, jako země od slunce! V pravdě: „Nebesa vypravují slávu Boží, a dílo rukou jeho zvěstuje obloha!“ (Žalm. 18, 2.) Každičká bylinka, každý kvítek polní, každičký hmyz i nejnepatrnější nálevník jest podivuhodným svědectvím všemohoucnosti a moudrosti Boží.

Jak nepatrná jest moc člověka sebe mocnějšího proti moci Boží! Neskládejme tudíž naději svou v lidi, nýbrž na všemohoucího Boha, jenž může nám v každém protivenství pomoci. Pokořme se pod mocnou ruku jeho! (1 list sv. Petra 5, 6).

Krásně praví žalmista Páně: „Nedoufejte v knížata, ani v syny lidské, kteříž spomoci nemohou, blahoslavený ten, jehož naděje jest v Hospodinu Bohu jeho“ (Ž. 145, 2—5).

Císař Karel V. měl služebníka, jejž pro věrnost jeho velice miloval. Služebník tento upadl v nebezpečnou nemoc a byl blízek smrti. S velikým zármutkem uslyšel o tom císař a šel umírajícího navštívit. Veliká byla radost věrného sluhy, když pána svého uzřel u svého lůžka. „Pane můj,“ zvolal, „věrně jsem Vám sloužil! Prokažtež mi za to, prosím, jedinou jen ještě milost!“ Slze pohnutím odvětil císař: „Mluv jen! Splním milerád prosbu tvou!“ „Nuže,“ pravil umírající, „v málo okamžicích musím předstoupiti před soudnou stolici Boží. Snažně Vás prosím: dejtež mi ještě několik dní času, abych sloužiti mohl králi králů a lépe obstál před přísným jeho soudem!“ „Ach,“ zvolal císař smutně, „to není v moci mé!“ — „Ó já pošetilec,“ pravil umírající, „všecky dny života svého, veškeru svoji lásku a všechny síly své věnoval jsem výhradně svému pánu a císaři, a on nemůže život můj ani o hodinku prodloužiti; a onomu Pánu, jenž mi celou věčnost dáti může i chce, — onomu Pánu sloužil jsem několik jen hodin svého života!“

I *pohané* uznávali všemohoucnost Boží. „Ničeho není,“ praví Cicero, „čeho by Bůh učiniti nemohl, a to beze vší práce.“ Ve starobylé řecké básni se dí, že „bohové všecko mohou“ (Odyssea X, 306, XIV, 445).

53. Co znamená: Bůh jest nejvýš svatý?

Bůh jest nejvýš svatý, znamená: Bůh chce a miluje jenom dobré a zlého nenávidí.

Písmo sv. praví o Bohu: „Miluješ spravedlnost a nenávidíš bezbožnosti“ (žalm 44, 8). *Bůh miluje spravedlnost*, t. j. vše, co spravedlivé a dobré jest. Má v dobrém zálibu a chce, aby i rozumní tvorové dobro milovali a činili. *Bůh nenávidí bezbožnosti*, t. j. všeliké zlo se mu hnusí.

Jak veliká jest asi nelibost Boží vůči hříchu! Pomněmež, kterak trpěl Kristus Pán na hoře Olivetské! Bolestí schvácen leží Kristus Pán na zemi; jeho tělo poseto jest nesčíslnými krůpějemi krvavého potu. „Počal se lekati a teskliv býti“ (ev. sv. Marka 14, 33). A řekl: Smutnát jest duše má až k smrti“ (sv. Marek 14, 84). Hlavní příčinou tohoto jeho velikého bolu byly hříchy lidské, kteréž vzal na sebe.

Jak velice Bůh hříchu nenávidí, jest patrno také z přísných trestů, kterými jej stíhá, zejména však z přísnosti, s kterouž ztrestal hřích našich prarodičův. Neboť Bůh trestal tento hřích nejen na nich, nýbrž i na všech potomcích jejich časnou i věčnou smrtí i mnohým jiným zlým, což posud tělo i duši naši souží a svírá. Nenávisť svou vůči hříchu projevil Bůh nejzřejměji i neskončeným dostiučiněním, kteréhož za lidské hříchy požádal. Nebo, aby hříchové naši byli shlazeni, sám jednorozený Syn jeho na zem vstoupil a potupnou smrtí na kříži zemřel.

Protože Bůh dobré miluje a zlého nenávidí, říká se, že jest *svatý*. A protože Bůh dobré miluje a zlé nenávidí tak velice, že jich žádný více ani milovati ani nenáviděti nemůže, říkáme, že jest *nejvýš* svatý.

Byli a jsou lidé, kteří dobré milovali a zlé nenáviděli více nežli jiní lidé; nazýváme je proto „*svatými*.“ Ale tak svatým jako Bůh, nebyl a nemůže býti žádný ani z lidí nejsvětějších. Andělé dobří milují dobré a nenávidí zlého mnohem více nežli největší světcové mezi lidmi, přece však svatosť jejich jest mnohem menší nežli svatost Boží. Ba i svatosť Panny Marie, kteráž nikdy ani nejnepatrnějšího hříchu se nedopustila, zůstává nekonečně daleko za svatostí Boží. Všichni tito tvorové byli a zůstali svatými milostí, kterou jim Bůh dal, avšak Bůh jest sám ze sebe svatým, jest svatým přirozeností svou a zdrojem veškeré svatosti, jest *svatost sama*.

Písmo sv. praví, že andělé neustávají velebiti svatost Boží pějíce bez přestání: „Svatý, svatý, svatý, Hospodin Bůh zástupů!“ (Isaiáš 6, 3). Slov těch užívá církev sv. každodenně při mši sv. na konci t. zv. praefací čili modlitby přípravné (t. zv. „Sanctus“ = Svatý).

Na jiném místě (Is. 1, 4) nazývá Písmo sv. Boha „Svatým.“

Kristus Pán pravil: „Jediný dobrý jest Bůh“ (ev. sv. Mat. 19, 17).

Žalmista Páně volá: „Vyvyšujte Hospodina Boha našeho a klanějte se na hoře svaté jeho: neboť svatý Hospodin Bůh náš.“ (Žalm 98, 9.)

Svatost svou zjevil nám Bůh vším tím, co učinil, aby mravní dobro v člověčenstvu upevnil a rozšířil, zlé pak zničil, jako: zákonem Svým daným na hoře Sinai, posíláním proroků, kteří lid k ctnosti povzbuzovali, vtělením svého jednorozeného Syna, jeho učením a příkladem, založením církve, seslánim Ducha sv. a j.

Svatí Otcové a spisovatelé církevní vždy hájili svatosti Boží proti pohanům, kteří věřili a učili, že jsou i bohové zlí a neřestní.

Ale ačkoli pohané většinou představovali si bohy své jakožto podrobené rozličným vášním, přece byli mezi nimi jednotlivci, kteří výslovně učili svatosti Boží.

Jelikož Bůh sám svatým jest, žádá, aby i rozumní tvorové jeho svatými byli. Ve Starém Zákoně praví Bůh: „Nebo já jsem Hospodin Bůh váš: svatí buďte, nebo já svatý jsem“ (3. Mojž. 11, 44.). Těchto slov dovolává se sv. Petr, an napomíná křesťany: „podle toho, kterýž vás povolal, a svatý jest, i vy ve všem obcování svatí buďte, protože psáno jest: Svatí buďte, nebo já svatý jsem.“ (I. Petr 1, 15 a 16.) A Kristus Pán pravil: „Buďtež vy tedy dokonalí, jako i Otec váš nebeský dokonalý jest.“ — Sv. apoštol Pavel píše: „Toť jest zajisté vůle Boží, posvěcení vaše“ (1. Thess. 4, 3).

Že Bůh miluje dobré a nenávidí zlého, vidíme na přemnohých příkladech. Dokud Adam a Eva byli bez hříchu, miloval je Bůh a zacházel s nimi jako laskavý otec s dětmi; jakmile však hříchu se dopustili, vyhnal je z ráje. — Na oběť Abelovu vzhlédl Bůh se zalíbením, na Kaina pak a na dary jeho nevzhlédl.

O svatosti Boží svědčí nám zákon mravní do srdcí našich vepsaný a hlas svědomí našeho.

Varujme se všeho, čím bychom Boha nejvýš svatého urazili, a snažme se ze všech sil svých, abychom skutečně vyplnili vůli Boží, jež velí, abychom svatými byli.

Tím, že Bůh připouští mravní zlo ve světě, nejedná Bůh proti své svatosti, neboť *možnost* mravního zla nedá se odlučiti jednak od pojmu vůle stvořené, nedokonalé a obmezené, jednak také ne od možnosti mravního dobra ve světě. Že zlo *skutečně* jest, není vůlí Boží, nýbrž Bůh toliko je dopouští. Bůh by nesměl hřích jen tehdy dopustiti, kdyby nutně následoval ze svobody, kterou tvoru dal. Hřích ovšem odporuje svatosti Boží, ale on nevychází nutně z vůle stvořené, nýbrž jest jí svobodně vykonán.

54. Co znamená: Bůh jest nejvýš spravedlivý?

Bůh jest nejvýš spravedlivý, znamená: Bůh dobré odměňuje a zlé tresce, jak kdo zasluhuje.

Spravedlivým nazýváme toho, kdo každému dává, co mu náleží.

Odměňovati někoho značí: něco příjemného nebo dobrého někomu způsobiti za dobrý skutek jeho.

Trestati značí: někomu něco nepříjemného způsobiti za jeho skutek zlý.

Člověk dobrý zasluhuje odměny, člověk zlý zasluhuje trestu. Spravedlivým jest, kdo dobrému dává náležitou odměnu a zlému ukládá náležitý trest.

Často však i člověk jenž chce býti spravedlivým, křivdí bezděky svému bližnímu; zlého, jenž se přetvařovati dovede, pokládá leckdy za dobrého, a naopak zase dobrého omylem pokládá za nehodného Omylu takového ovšem u Boha býti nemůže, jelikož jest vševědoucím. Jediný Bůh odměňuje a tresce dle skutečné zásluhy nebo viny, i nazýváme Jej proto *nejvýš spravedlivým.*

Spravedlnost Boží hlásá Písmo sv. pravíc na př.: „Bez přijímání osob Bůh soudí podle hříchů jednohokaždého“ (I. Petr. 1, 17), t. j., že před tím všichni lidé jsou rovni; jakož i že „odplatí *každému* dle skutků jeho“ (Řím. 2, 4—8), nechať jest to král nebo žebrák.

Dobré odměňuje Bůh již zde na zemi vnitřním pokojem a mnohdy, ač ne vždy, i časným blahem. Nábožného Noema vysvobodil Bůh ze všeobecné zkázy světa. Abrahamovi požehnal Bůh za jeho víru a poslušnost i na statcích pozemských. Rovněž tak i Isáka provázelo požehnání Boží. Joba odměnil Bůh již zde na zemi štědře za jeho trpělivost: vrátil mu úplné zdraví a obdařil jej blahobytem mnohem větším nežli dříve. Nevinně trpící Josef byl řízením Božím ze žaláře vysvobozen a stal se prvním po králi v Egyptě. Nábožná Rut stala se šťastnou manželkou bohatého Obeda.

Zlé trestá Bůh často již na zemi výčitkami svědomí a mnohdy, ač ne vždy, i různými časnými pokutami. Hrozné byly výčitky svědomí, jež pronásledovaly Kaina. Hříšné potomky Adamovy vyhladil Bůh potopou. Nešlechetné obyvatele Sodomské zahladil ohněm. Absolon zprotiviv se otci svému bídně zahynul a j.

I nejmenší dobrý skutek odmění Bůh. Ale rovněž i sebe menší skutek zlý potresce dle zásluhy.

Na tomto světě neodměňuje Bůh za dobré úplně, aniž zlé stíhá plným trestem. Učiní tak teprve na onom světě. Tam dovršena bude odměna a dovršen i trest dle plné zásluhy nebo viny. Nedivme se tudíž, jestliže se zde na světě často hodným lidem vede zle a naopak zase lidem zlým dobře.

Poučné v té příčině jest podobenství o boháči a chudém Lazarovi: „Byl jeden bohatý člověk, kterýž se oblékal v šarlat a v kment: a ho oval na každý den skvostně. A byl jeden žebrák jmenem Lazar, kterýžto ležel u vrat jeho pln vředů, žádaje nasycen býti z drobtů, kteříž padali s stolu bohatce, a žádný mu nedával: avšak psi přicházejíce, lízali vředy jeho (a tak jsouce mu na obtíž, stěžovali ještě trapný jeho stav).

Nicméně snášel vše trpělivě a s odevzdaností do vůle Boží. Stalo pak se, že umřel žebrák, a nesen jest od andělů do lůna Abrahamova. Umřel pak i bohatec, a pohřben jest v pekle. Pozdvih pak očí svých, jsa v mukách, uzřel Abrahama zdaleka, a Lazara v lůnu jeho, a zvolav řekl: Otče Abrahame, smiluj se nade mnou, a pošli Lazara, ať omočí konec prstu svého v vodě, a ochladí jazyk můj: neb se mučím v tomto plameni. I řekl mu Abraham: Synu, rozpomeň se, že jsi přijal dobré věci v životě svém, a Lazar též zlé; nyní pak tento se těší, ale ty se mučíš.“

Spravedlnost Boží jeví se také tím, že lidem dal zákony spravedlivé, neuloživ jim ničeho seč nejsou, jakož i tím, že nedopouští, by nad síly své byli pokoušeni, ale s pokušením dává i milost, aby mohli pokušení odolati.

Nezapomínejme nikdy, že Bůh jest nejvýš spravedlivý. Střezme se, bychom hříchem nesvolávali na sebe jeho trest. Konejme vytrvale dobré, byť bychom zde na světě nedocházeli uznání a odměny! Pamětlivi buďme slov sv. Pavla: „Dobré pak činíce, neustávejme, nebo časem svým žíti budeme, jestliže neustaneme“ (ke Galatům 6, 9).

I *pohané* uznávali spravedlnost Boží. Bájilit na př. Řekové, že nad dušemi zemřelých v podsvětí vykonávají soud Aiakos, Minos a Rhadamanthys, kteří vykazují spravedlivým místa v Elysiu, aby tam trávili život blažený, nespravedlivé však dávají ku potrestání Erinyím.

Že Bůh často již zde na zemi pokutuje hříšníka zaslouženým trestem, toho jsou doklady nesčetné.

Pohanský císař Nero pronásledoval první křesťany a velel usmrcovati je mukami nejkrutšími. Dal usmrtiti také sv. apoštoly Petra a Pavla. Ale brzo ztrestal Bůh vraha křesťanův. Vojáci jeho vzbouřili se proti němu Nero procitl jedné noci a shledal, že jest ode všech opuštěn. Volal přátele své, ale žádný nepřišel. Rychle pospíšil Nero do města, aby sám vyhledal bývalé svoje soudruhy. Ale nikdo nechtěl přijati jej do svého domu. Zoufaje sobě, odebral se mezi surové zápasníky, kteří jej druhdy obveselovali krvavými svými zápasy a žádal je, aby jej mečem probodli. Ale nikdo z nich nechtěl toho učiniti. Spěchal tedy na břeh řeky Tibery, aby se v ní utopil. V poslední chvíli však pozbyl k tomu odvahy. . . . Domnívaje se, že snáze zbaví se života otrávením, odebral se do paláce, aby požil jedu, jejž míval stále pohotově ve zlaté nádobce, ale shledal, že ji zatím někdo odcizil. Bloudil, strachem neustále jsa mučen, pustými ulicemi římskými. Trnul strachy, pomýšleje na to, co se as stane, až nadejde den zítřejší. Pokusil se ještě jednou poprosit některého z bývalých přátel svých o útulek. Ale žádný z nich nechtěl ho znáti. Konečně

jakýsi Faon nabídl mu, že může uchýliti se do venkovského jeho dvora. Nero, aby nebyl poznán, oděl se chatrným oděvem, zastřel tvář svou a vsedl na bídného koně. Tak vydal se s Faonem a třemi průvodčími na cestu. Šelest listí a jakýkoliv zvuk, jejž zaslechl, naplňoval jej smrtelnou bázní. Cesta vedla poblíž vojenského ležení, a tu slyšel Nero zřetelně, kterak vojáci proklínají jméno jeho. Konečně dorazili k osamělému dvorci Faonovu. Nero však, obávaje se prozrazení, nechtěl hlavním vchodem do dvorce vjeti. Sestoupil s koně, plížil se kolem budovy trnitým křovím, uhasil žízeň svou z kaluže smrduté vody a čekal tak dlouho, až mu Faon proboural ve zdi malý otvor, kterým vlezl dovnitř a ukryl se v odlehlé komůrce jednoho z otroků . . . Druhého dne prohlásil Římský senát Nerona za nepřítele vlasti a odsoudil k potupné smrti. Úkryt Neronův byl prozrazen. Byli vysláni pochopové, aby jej jali. Nero, slyše dupot koní přijíždějícího zástupu, chopil se plačky dýky a vrazil si ji do prsou. Zemřel jsa 31 rok stár, téhož dne, v němž před několika lety svoji manželku dal odpraviti.

Císař východořímský *Mauritius* (582–603) byl velmi lakotný. V jedné bitvě byli přemnozí jeho vojáci od nepřátel zajati. Císař mohl je za nepatrnou částku peněz vykoupiti, ale z lakoty neučinil tak. Zajatí vojáci byli vesměs r. 600. nejukrutnějším způsobem od nepřátel odpraveni. Později myslil císař často na svoje těžké hříchy a prosil Boha, aby jej za ně potrestal již zde na zemi a nikoliv na věčnosti. A hle, stalo se, jak sobě byl přál. Velmož Fokas vzbouřil se proti němu, shromáždil kolem sebe vojsko a svrhl jej s trůnu. Mauritius byl s manželkou svou a s osmi syny uvržen do vězení. Tu dal Fokas rozkaz, aby celá rodina před očima Mauritiovýma byla odpravena. A tak se také stalo. Mauritius musil patřiti nejprve na smrt manželky své a potom na smrt dítek svých. Při hrozné této podívané, která mu srdce rozdírala, volal Mauritius: „Spravedlivý jsi, ó Pane, a spravedlivý jest soud Tvůj!“ Posléze i on sám byl odpraven.

Nedlouho po francouzské revoluci navštívil jistý duchovní nemocnici. Těšil nemocné a uděloval jim sv. svátosti. Ošetřovatelé nemocných mu sdělili, že v nemocnici leží vojín, jenž více trpí nežli ostatní, jelikož nemá rukou ani nohou. Kněz šel ihned k tomuto nešťastníku a pravil k němu laskavě: Milý příteli, slyšel jsem již, a nyní na vlastní oči vidím, jenž hrozně trpíte. Jak velice vás lituji! Kéž bych uleviti mohl vašim bolestem! „Nikoliv, ctihodný otče,“ odvětil vojín: „nelitujte mne! Trpím jen, čeho jsem zasloužil. Poslyštež jen: Vstoupil jsem do revolučního vojska. Tu uzřeli jsme jednoho dne na ulici ještě jeden kříž s obrazem Ukřižovaného, jenž dosud byl ušetřen, ač veškery ostatní již byly pokáceny a zničeny. Sotva jsem kříž uzřel,

byl jsem jat takovou zuřivostí, že jsem obrazu Spasitelovu šavlí svou uťal nohy i ruce. Několik dní potom utkali jsme se v bitvě s nepřítelem. A již při prvním útoku byl jsem zmrzačen tak, jak mne vidíte. Ale buď chvála Bohu, jenž zločin můj na tomto světě trestá. Doufám od jeho nestihlého milosrdenství, že mi na onom světě odpustí!“

V Nizozemí (Holandsku) provázel jistý sluha svého pána na cestách. Jat jsa nezřízenou touhou po penězích, které pán jeho u sebe měl, zavraždil jej úkladně na místě odlehlém a mrtvolu jeho zahrabal. S penězi svého pána odejel do Anglie. V malém venkovském městečku zařídil sobě obchod a znenáhla pracovitostí a obratností nabyl velikého bohatství. Jelikož byl ode všech pokládán za poctivého muže, byly mu svěřovány různé čestné úřady a konečně zvolen i za purkmistra. S úřadem tím byl za oněch časů spojen i úřad soudcovský. Často musil tedy vynášeti rozsudek nad zločinci. Svůj úřad zastával spravedlivě, takže jeho spoluobčané si jej velice vážili. Ale nitru svému nedovedl zjednati pokoje. Nadarmo rozdal valnou část svého jmění chudým; jeho dobročinnost získala mu pochvaly u lidí, ale nepřinesla duši jeho žádoucího klidu. Když jiní se veselili a radovali, myslil on neustále na neblahý onen okamžik, kdy dopustil se zločinu. Viděl před sebou stále zkrvacenou mrtvolu svého pána. . . . Neustále obával se, že nadejde hodina, kdy bude prozrazen, a kdy mu bude počet klásti z hrozného zločinu. A hodina ta nadešla, a to jím samým. Kdysi konal soud nad mužem, jenž svého pána zavraždil. Vina byla dokázána, a přísedící soudcové jednohlasně pronesli rozsudek: „Obžalovaný jest vinen, že svého pána zavraždil.“ Tu měl purkmistr jakožto předseda soudu pronésti rozsudek. Všichni přítomní s napjetím mlčky očekávali jeho výrok. Byl to strašlivý okamžik, když povstal a mluviti se jal. Pojednou trápen výčitkami svědomí, odmlčel se, zbledl a ve mdlobách klesl do křesla svého. Po chvíli vstal a postavil se vedle obžalovaného. Potom pravil: „Vizte na mně příklad spravedlivé pomsty Boží. Třicet let jsem žil mezi vámi jako pokrytec, a ukrýval jsem v nitru svém hrozný zločin.“ I vyznal se přede všemi z provinění svého a pokračoval: „Třicet plných let snášel jsem výčitky svého svědomí a snažil se uchlácholiti je dobrými skutky. Ale nepoštěstilo se mi to, a v tomto okamžiku, kdy pro týž zločin, jejž sám jsem kdysi spáchal, pronésti mám nad tímto mužem ortel smrti, ukázal mi Bůh jedinou cestu k zachránění mému. Chci konečně uposlechnouti hlasu Božího v nitru svém, abych nebyl na věky zatracen. I vyznávám se tudíž před všemohoucím a všudypřítomným Bohem, jakož i přede všemi přítomnými, že vinen jsem vraždou svého pána. Mám na svém svědomí týž zločin, jako tento muž zde, i stavím se mu po bok, abych stejný s ním vytrpěl trest.“ Soudcové a všichni

přítomní zděsili se těchto slov. Někteří přátelé snažili se zachrániti jej. Ale on prosil o ortel nejinak než jako za nějaké dobrodiní. Prosba jeho byla konečně vyslyšena. Slzy soudců, kteří jej odsouditi musili, slzy jeho přátel a chudých, kteří svého dobrodince na cestě jeho k popravišti provázeli, poskytovaly mu útěchy v těžké hodince smrti. Zemřel s nadějí v milosrdenství dobrotivého Boha, kterýž slitovává se nad hříšníkem, jenž kaje se z hříchů svých.

Boleslav III., příjmím Ryšavý (979—1012), kníže český, dopustil se mnohých hanebností. Avšak trest Boží ho neminul. Boleslav Chabrý, král polský jej zajal a oslepil.

Roku 1695 byl v Plzni dne 28. listopadu popraven Jan Sladký, zvaný vůbec Kozina, jenž hájil práva pošumavských Chodů proti nespravedlivému utiskovateli baronu Maximilianovi Lammingerovi z Albenreutu. Stoje na popravišti a uzřev barona státi mezi přítomnými, zvolal: „Lammingere, Lammingere! Do dne a do roka zvu tě před soudnou stolici Boží; tam se rozhodne, kdo z nás . . .“ V tom hodil mu kat oprátku na krk a výmluvná kdysi ústa nešťastného vůdce Chodův umlkla na vždy. Lammingerovi tanula stále na mysli prorocká slova Kozinova, i bál se, aby se nestala skutkem. Právě ve výroční den smrti Kozinovy dával velikou hostinu pánům z okolí sezvaným. O půl noci zdvihl se Lamminger ze svého sedadla a chopiv se číše s vínem zvolal posměšně: „Kozino, Kozino, špatně's prorokoval, ejhle: rok již minul a já dosud ještě jsem zde.“ V tom okamžiku však skácel se mrtev v křeslo své.

55. Co znamená: Bůh jest nejvýš dobrotivý?

Bůh jest nejvýš dobrotivý, znamená: Bůh jest pln lásky ke svým tvorům; všecko dobré máme od něho.

Bůh miluje tvory své láskou nesmírnou, kteréž nelze pochopiti ani vylíčiti. O Bohu čteme v Písmě sv.: Miluješ zajisté všecko, cožkoli jest, a nic nemáš v nenávisti z těch věcí, kteréž jsi učinil. (Moudr. 16, 25). „Bůh jest láska,“ praví sv. apoštol Jan (I, 4, 8). Z lásky té prokazuje Bůh tvorům svým nesčíslná dobrodiní. Všecko dobré pochází od Boha, jest darem Božím. „Všeliké dání výborné, a každý dar dokonalý s hůry jest, sstupující od Otce světel.“ praví sv. Jakob (1, 17). Od Boha máme život, tělo i duši se všemi jejich silami a mohutnostmi; od Něho dostáváme veškera přirozená i nadpřirozená dobra. „Co máš,“ táže sv. Pavel, (I. ke Kor. 4, 7), „čeho bys nebyl vzal?“ Od Boha dostalo se nám zejména spasení, posvěcení a povolání k životu věčnému. Proto praví Pán Ježíš k Nikodemovi: „Tak Bůh miloval svět, že syna svého jedno-

rozeného dal, aby žádný, kdo v něho věří, nezahynul, ale měl život věčný“ (Jan 3, 16).

K této Své neskončené lásce poukazuje Bůh, an dí skrze ústa proroka Isaiáše: „Zdaliž se může zapomenouti žena nad nemluvňátkem svým, aby se neslitovala nad synem života svého? A byť ona se zapomenula, já však nezapomenu se nad tebou.“ (Isaiáš 49, 15).

Bůh poskytuje lidem darů svých buď přímo anebo nepřímo; na př.: dítkám skrze rodiče, chudým skrze dobrodince.

Dobrodiní svá prokazuje nám Bůh nikoliv proto, že by snad k tomu byl zavázán, nebo že by z toho užitek nebo prospěch nějaký měl, anebo že bychom toho hodni byli, nýbrž z pouhé svobodné lásky Své. „Kdo prve dal jemu, a bude mu zase odplaceno?“ (Řím. 11, 35). Bůh jest dobrotivým i vůči nevděčným hříšnikům, protože jsou jeho tvorové: „Bůh slunci svému velí vzcházeti na dobré i na zlé, a déšť dává na spravedlivé i na nespravedlivé“ (Mat. 5, 45).

Dobrotivý Bůh prvým lidem dal za příbytek krásný ráj a po pádu jejich přislíbil jim vykupitele. Jak dobrotivým byl k Abrahamovi, jemuž slíbil dáti zemi Chananejskou i potomstvu jeho! Jak laskavě pečoval o národ israelský na poušti! Jak dobrotivě staral se Bůh o Eliáše, když před nešlechetným králem Achabem, jenž o život mu ukládal, na poušť se uchýlil; krkavci přinášeli mu z rozkazu Hospodinovu chléb a maso každého rána i večera. Mladému Tobiášu seslal Bůh archanděla Rafaela v lidské podobě, aby mu byl průvodčím a ochráncem.

Jak nesmírně dobrotivým byl Syn Boží, Kristus Pán!

Bůh nejen nám lidem prokazuje lásku svou, nýbrž on i všem ostatním tvorům nanejvýš jest dobrotiv! I nerozumné zvíře nalézá den co den potravu svou, nalézá radost a rozkoš svou.

Jelikož Bůh jest pln lásky k nám, milujme i my Jej nade všecko. „Milujme Boha, nebo Bůh prve miloval nás!“ volá sv. Jan (v 1. listě svém 4, 19). Prosme Jej za vše, cokoliv potřebujeme, a děkujme mu vroucně za dobrodiní, která jsme obdrželi, Zvláště ráno u večer, před jídlem a po jídle nábožně se k němu modlívejme!

Za modlitbu před jídlem hodí se krásná slova žalmu 114, 15, 16., velebící dobrotivost Boží: „Oči všech v Tebe doufají, Hospodine, a Ty dáváš jim pokrm jejich v čas příhodný. Otvíráš ruku svou a naplňuješ všelikého živočicha požehnáním.“

Darů, jež jsme od Boha obdrželi, užívejme spůsobem náležitým! Jelikož Bůh vůči nám nanejvýš dobrotivým jest, máme i my k bližním svým býti dobrotivými a všem i ne-

vděčníkům dobrého nejen přáti, nýbrž i dle možnosti prokazovati!

Když Žaponci poprve slyšeli o nesmírných dobrodiních, jež Bůh zvláště křesťanům prokazuje, zvolali v úžasu: „Jak neskonale dobrotivý jest Bůh křesťanův!“ Když jim však missionáři pověděli, že mnozí křesťané Spasiteli svému za veškera dobrodiní jeho nevděkem spláceji, zvolali s nevolí: „Ó nevděčná srdce! Ve které zemi bydlí lidé tak bezcitní?“

Jednoho dne četl mladý Saadi v Písmě sv., ale náhle zavřel prudce knihu a zasmušil se. Učitel jeho, Almed, vida to tázal se: „Co se ti stalo? Proč změnila se tvář tvoje?“ Saadi odpověděl: „Písmo sv. mluví o hněvu Božím a na jiném místě zase nazývá jej nekonečnou dobrotou a láskou. Nemohu v mysli své srovnati si tento vzájemný odpor.“ Na to pravil moudrý učitel: „Není ti nápadno, připisuje-li Písmo sv. Bohu údy lidské?“ „Nikoliv,“ odpověděl jinoch, „jest to řeč obrazná; ale hněv“ . . . Tu přerušil jej Almed a řekl: „Chci vypravovati tobě příběh, jenž tě zajisté bude zajímati. V Alexandrii žili dva bohatí kupci. Nejstarší syny své, kteří byli stejného stáří, poslali do Efesu za obchodem. Oba jinoši byli dobře vyučeni ve víře otců svých. Ale když nějaký čas v Efesu žili, byli zaslepeni nádhernými radovánkami, jimiž pohané tamější uctívali bohyni Dianu, zapřeli posléze víru otců svých a oddali se modloslužbě. Když o tom Kleon, otec jednoho z jinochů, do Alexandrie od svého Efeského přítele zprávu obdržel, zarmoutil se velice a zanevřel hněvem nad zpronevěrou pošetilých jinochů. I šel k otci druhého odpadlého jinocha a oznámil mu, čeho syn jeho se dopustil. Kupec však dal se do smíchu a pravil: „Ach, to mne pranic nermoutí, jen když syn můj obchodem hodně vyzíská!“ I odvrátil se Kleon od něho s ošklivostí a hněval se ještě více.“ Dopověděv tento příběh, otázal se Almed Saadiho: „Kterého z obou otců pokládáš za moudřejšího a zbožnějšího?“ Saadi odvětil: „Onoho otce, jenž se hněval.“ „A který z obou otců,“ tázal se učitel dále, „byl dobrotivějším a laskavějším?“ Jinoch odvětil opětně: „Ten, jenž se hněval.“ „A hněval se Kleon na svého syna?“ tázal se Almed dále. Saadi odpověděl: „Nikoliv, nehněval se na syna svého, nýbrž hněv jeho týkal se jeho odpadnutí od víry.“ „A odkud vznikla v něm tato nelibost nad zlým skutkem jeho syna?“ tázal se učitel. Jinoch odpověděl: „Ze svaté lásky k pravdě.“ „Hleď synu můj,“ pravil učitel, „podobně jest tomu u Boha. Nyní porozumíš zajisté poněkud hněvu Božímu.“

Svatý František Serafínský odpočíval jedenkráte se svým spolubratrem pod košatým stromem, jehož kořeny rychlý potůček svlažoval. Bylo právě poledne. Jsouce polodenní cestou

unavení, vzali oba svatí mužové chléb, který si vyprosili a smáčivše ho ve vodě milého potůčku, chutě ho pojídali. Co takto zaháněli trpký hlad, počal sv. František náhle slzeti. Překvapen jsa tímto zjevem jeho bratr pravil: „Dobrý otče! proč pak pláčeš?!“ „Ach nemám plakati nad dobrotou Boží, která nám nehodným tak skvělý oběd připravila?“ Spolubratr překvapen hleděl na světce, neboť tvrdý suchý chléb ve vodě omočený nezdál se mu býti příliš bohatou hostinou! Avšak svatý František pokračoval: „Rozvaž, milený bratře, jak Pán Bůh se dobrotivě o nás nehodné stará. Od věčnosti již předvídal, že my jedenkráte zemdlení, hladem a žízní pronásledovaní v tato místa zabočíme, a z otecké dobrotivosti své nechal zde vyrůsti košatý tento strom, ovlažovati ho bystrým praménkem, abychom se my dnes občerstviti mohli a v příjemném stínu si odpočinuli. Neměla by nás tato dobrotivost božská k slzám plného vděku nutiti?!“

Dobrotivosti Boží nepříčí se ni časné tresty, kterými Bůh stíhá hříšníka, ni tresty věčné, protože Bůh chce, aby všichni lidé byli spaseni, a teprve, když sami zhrdnou Jeho láskou, nechává je propadnouti trestům věčným. Aniž dobrotivosti Boží odporují protivenství a útrapy, jimiž nejednou i člověk ctnostný bývá navštíven. Neboť vším tím zkouší Bůh člověka ctnostného, aby jej, ač-li ve zkoušce té obstojí, tím větší odměnou mohl oblažiti.

I pohané uznávali dobrotivost Boží.

56. Co znamená: Bůh jest nejvýš milosrdný?

Bůh jest nejvýš milosrdný, znamená: Bůh rád hříchy odpouští a zlé od nás odvrací.

Milosrdným nazýváme toho, kdo má milé neboli slitovné srdce, t. j. kdo ze srdce rád odpouští těm, kdož mu ublížili, a vždy ochoten jest trpícím a nešťastným ku pomoci přispěti a od nich hrozící jim zlo odvrátiti.

Největším a jediným *skutečným zlem* jest *hřích*, poněvadž má v zápětí nejen bídu časnou, nýbrž i věčnou.

Mimo to jsou různá *časná zla tělesná* (nemoci, hlad a j.) a *duševní* (zármutek, strach, starosti a j.); tato zla však nejsou zly skutečnými, jelikož určena jsou k tomu, aby nám napomáhala k dosažení blaženosti; nicméně nás obyčejně velice skličují.

Opravdovými a největšími nešťastníky jsou hříšníci. Již zde na zemi jest se jim strachovati časných trestů, a zemrou-li ve hříších svých, budou na věky zavrženi a trpěti budou bolesti a muky největší. Oni sami vinni jsou svým neštěstím

Nešťastnými nazýváme také lidi časnými zly sklíčené, ačkoliv v pravdě, jsou-li bez hříchu, nešťastnými nejsou.

Se všelikými nešťastnými lidmi má Bůh slitování; chce všeliké zlo od lidí odvrátiti, pokud by jim to sloužilo ke spáse.

Bůh rád hříchy odpouští t. j. Bůh má slitování se hříšníkem: volá jej ku pokání, a poslechne-li hlasu Jeho, promíjí mu hříchy, jež byl spáchal.

Milosrdný Bůh volá hříšníka ku pokání svojí milostí, hlasem svědomí, časnými tresty a různými vnějšími prostředky, jako: kázáním, dobrou knihou, nenadálou smrtí bližního a j.

Sesílá li Bůh na hříšníka již zde na zemi rozličné tresty, činí tak z lásky a slitování, aby totiž jimi hříšníka pohnul k obrácení a polepšení. „Bůh, dobrotiv jsa“ — praví sv. Klement Římský (I. Kor. 56) — „trestá, aby nás kázní svou svatou k dobrému pobídnul.“

Milosrdný Bůh odpouští hříšníku pokání činícímu, t. j. promíjí mu vinu spáchanou, jakož i věčné tresty, jichž by byl za ně zasluhoval, dává mu opětně milost svou a přijímá jej zase za přítele a syna svého. Bůh jest hotov každému hříšníku, a to veškery hříchy bez výjimky odpustiti.

Bůh není nikterak povinen, aby se nad námi slitoval, aniž toho sami zasluhujeme; Oně činí tak z pouhé lásky své a prokazuje nám tím milost nezaslouženou.

Bůh odpustil *prarodičům Adamovi a Evě* trest věčný, jehož za hřích svůj zasloužili. Milosrdenství prokázal Bůh *Davidovi*, když do těžkého hříchu upadl. Dal totiž David jednoho z předních vojínů svých jménem Uriáše postaviti v boji proti Ammonitům zúmyslně na místo nebezpečné, aby po smrti jeho pojati mohl manželku jeho Bethsabé za ženu. Uriáš v boji skutečně padl, a David provedl hříšný úmysl svůj, a téměř po celý rok setrval v nekajicnosti, nelituje poklésku svého. Teprve, když prorok Nathan ve jménu Božím provinění jeho mu vytýkal, vyznal David zkroušeně vinu svou Bůh kajícímu hříšníku odpustil sice vinu, nikoliv však spravedlivý trest, jenž záležel v tom, že David stíhán byl neštěstím ve vlastní rodině své.

Kristus Pán odpustil kající *Magdaléně* i *kajícímu lotru* na kříži.

Kdo však zatvrzelým zůstává k laskavému hlasu Božímu, jenž k pokání jej vybízí, ten ovšem nemůže od Boha očekávati stlitování a odpuštění, neboť Bůh odpustí toliko hříšníkům pokání činícím.

Bůh nepokutuje vždy hříšníka ihned po skutku spáchaném, jak by toho vlastně zasluhoval, nýbrž čeká často dlouhý čas na obrácení jeho — jest *shovívavý*.

Bůh s hříšníkem zachází tak, jako onen zahradník ve svatém Evangeliu s neúrodným stromem fíkovým, na němžto žádné ovoce nalezeno nebylo. Přikázal pán, aby strom ten hned vyťat byl. Avšak zahradník se přimlouval, řka: *Pane, ponechejž ho i toho'o leta, ažť jej okopám a ohnojím, snad potom ponese ovoce.*" (Luk. 13, 8.)

Před potopou popřál Bůh hříšnému lidstvu lhůtu stodvaceti let, aby se polepšiti a pokání činiti mohlo.

Rovněž i hříšným obyvatelům Ninivským popřál Bůh lhůtu k polepšení. Prorok Jonáš procházej- ohromným jejich městem ohlašoval jim ve jménu Božím, že město po čtyřiceti dnech bude zahubeno, nebudou-li činiti pokání. Důtklivá slova Jonášova probudila rázem svědomí Ninivských. Onit uznali, že hříchy svými zasloužili pokuty, kterou prorok k nim poslaný jim ohlašoval. Aby tedy ukrotili hněv Boží, jali se bez prodlení konati *tuhé pokání*, jež neminulo se s účinkem: smilovalť se nad nimi Bůh a *odpustil jim*.

Často odkládá shovívavý Bůh spravedlivý trest po celý život hříšníkův, ant může pokutovati jej na věčnosti! Marně tudíž těšil by se hříšník, jehož pokuta Boží dosud nestihla, že z trestu nadobro již vyvázl! Dí zajisté Písmo sv.: „Neříkej: hřešil jsem, a co mi se přihodilo smutného? Nebo Nejvyšší jest *shovívavý odplatitel*." (Kniha Sirachova 5, 4.)

Milosrdenství Boží vyličil Kristus Pán v krásném podobenství o *ztracené ovci* a o *ztraceném penízi*: „Který jest z vás člověk, jenž má sto ovec, a ztratí-li jednu z nich, zdaliž nenechává devadesáti devíti na poušti a jde po té, kteráž se byla ztratila, až ji nalezne? A když ji nalezne, vloží ji na ramena svá a raduje se, a přijda domů, svolává přátely a sousedy, řka jim: Spolu radujte se se mnou, neb jsem nalezl ovci svou, kteráž se byla ztratila. Pravímť vám, že tak bude radost v nebi nad *jedním* hříšníkem pokání činícím větší nežli nad devadesáti devíti spravedlivými, kteříž nepotřebují pokání. Aneb která žena, majíc deset peněz, ztratí-li jeden peníz, zdaliž nezažže svíce a nemete domu a nehledá pilně, dokudž nenalezne? A když nalezne, svolá přítelkyně a sousedky, řkouc: Spolu radujte se se mnou: neb jsem nalezla peníz, kterýž jsem byla ztratila. Takť, pravím vám, bude radosť před anděly Božími nad jedním hříšníkem pokání činícím" (ev. sv. Luk. 15, 4—10). Jak rád Bůh hříchy odpouští, vysvítá také z překrásného podobenství o *marnotratném synu*: „Člověk jeden měl dva syny, i řekl mladší z nich otci: Otče, dej mi díl statku, kterýž mně přináleží. I rozdělil jim statek. A po nemnohých dnech, shro-

máždiv mladší syn všecko, odebral se přes pole do daleké krajiny, a tam rozmrhal statek svůj, živ jsa prostopášně. A když byl všecko utratil, stal se hlad veliký v krajině té, a on počal nouzi trpěti. I šel a přidržel se jednoho měštěnína krajiny té, a ten jej poslal do dvora svého, aby pásl vepře. I žádal naplniti břicho své pokrmem, jejž vepři jedli, ale žádný mu nedával. Tedy přišed sám k sobě, řekl: Jak mnoho nájemníků v domě otce mého má hojnost chleba, já pak zde hynu hladem! Vstanu a půjdu k otci svému, a dím jemu: Otče, zhřešil jsem proti nebi a před tebou: již nejsem hoden slouti tvým synem; učiň mne jako jednoho ze tvých nájemníků. A vstav, šel k otci svému. Když pak byl ještě podál, uzřel ho otec jeho, a milosrdenstvím hnut jsa, přiběh padl na šíji jeho a políbil ho. I řekl jemu syn: Otče, zhřešil jsem proti nebi a před tebou: jižť nejsem hoden slouti synem tvým. I řekl otec služebníkům svým: Rychle přineste roucho první a oblecte ho, a dejte prsten na ruku jeho, a obuv na nohy jeho: a přiveďte tele tučné a zabijte a jezme a hodujme: nebo tento můj syn byl mrtev, a zase ožil, byl ztracen a nalezen jest. I počali hodovati. Byl pak syn jeho starší na poli, a když přicházel a přibližoval se k domu, uslyšel zpívání a tanec. I povolav jednoho ze služebníků, otázal se, co by to bylo. A on řekl jemu: Bratr tvůj přišel: a zabil otec tvůj tučné tele, že ho zase zdravého přijal. I rozhněval se, a nechtěl vejíti. Tedy vyšed otec jeho počal ho prositi. Ale on odpověděv, řekl svému otci: Aj, tolik let sloužím tobě, a nikdy jsem přikázaní tvého nepřestoupil, a nikdy jsi mi nedal ani kozelce, abych s přátely svými hodoval: ale když tento syn tvůj, kterýž prožral statek svůj s nevěstkami, přišel, zabil's mu tučné tele. A on řekl jemu: Synu ty vždycky se mnou jsi, a všecky věci mé jsou tvé; hodovati pak a radovati se náleželo; neboť bratr tvůj tento byl mrtev a zase ožil, byl ztracen, a nalezen jest" (ev. sv. Lukáše 15, 11—32).

A po takovýchto ujištěních o otcovské lásce Boží a o milosrdenstvi Jeho jednorozeného Syna měl by který hříšník zoufati? Měl by dokonce křesťan, jenž snaží se přikázaní Boži plniti, zmalomyslněti a úzkostmi se trápiti? Mohl by Bůh zavrhnouti člověka, jenž snaží se dosíci spásy?

U proroka Ezechiela čteme tato krásná slova: „Živť jsem já, praví Pán Bůh: nechci smrti bezbožného, ale aby se obrátil bezbožný od cesty své a živ byl" (Ezechiel 33, 11). A zase u Isaiáše: „Zdaliž se může zapomenouti žena nad nemluvňátkem svým, aby se neslitovala nad synem života svého? a byť ona se zapomenula, já však nezapomenu se nad tebou! Aj, na rukou svých zapsal jsem tě!" (Isaiáš 49, 15. 16.) A v žalmu 102. velebí se milosrdenství Boží takto: „Lítostivý a milosrdný jest Hospodin: dlouho shovívající a velmi milo-

srdný. Nebudeť ustavičně hněvati se: aniž na věky hroziti. Ne dle hříchů našich učinil nám: ani dle nepravostí našich odplatil nám. Neboť jako jsou vysoko nebesa nad zemí, tak upevnil milosrdenství své nad těmi, kteříž se ho bojí. Jak daleko vzdálen jest východ od západu: tak vzdálil od nás nepravosti naše. Jakož se slitovává otec nad syny, tak slitoval se Hospodin nad těmi, kteříž se ho bojí."

Jestliže Bůh ve Starém Zákoně již takováto ujištění lásky a milosrdenství projevoval, oč neskonale větší důvěru v jeho dobrotivost musíme míti v Novém Zákoně, když-tě sám Syn Boží člověkem se stal a na kříži zemřel, aby naše hříchy shladil a nás šťastně do nebe dovedl! Avšak namítáš-li, křesťane milý: kterak to přichází, že přes to tak mnozí propadají věčné záhubě? Sámť Kristus prohlašuje, že cesta do pekla jest široká, a že mnozí po ní se ubírají! Odpovídám ti: Odtud to přichází, že tito lidé na oněch cestách k peklu bráti se *chtějí*, a protože Bůh šetří svobody člověka a nikoho nechce do nebe nutiti proti jeho vůli, aniž by člověk nutné podmínky splnil.

Ale, namítáš, Bůh mohl by přece tyto lidi tou měrou milostmi zahrnouti, že i nejzatvrzelejší zlá vůle k dobrému by se obrátila! A nechtěl-li Bůh zahrnouti je svými milostmi, pak by bylo bývalo lépe, aby vůbec nebyl stvořil ony lidi, o nichž ví, že pro hříchy své budou muset býti zavrženi! K tomu odpovídám: Bůh by tak byl mohl učiniti, kdyby výhradně toliko jeho všemohoucnost a milosrdnost mohly působiti. Nemohl však tak učiniti vzhledem k ostatním vlastnostem svým. Neboť kdyby Bůh milosrdenstvím svým byl nucen zdržeti se od stvoření lidí, jež by zavrhnouti musil, pak mohl by každý člověk říci: „Bůh mne stvořil, jest tedy jisto, že do nebe se dostanu." Jaké však zlořády by vznikly ve světě za takového stavu věcí?

Než přestaňmež s takovými úvahami! Přidržujme se s dětinnou prostotou těchto dvou důležitých náuk katolické víry, totiž *předně*: jak již řečeno, Bůh chce, aby všichni lidé spasení došli; *za druhé*: Každý dospělý člověk má, dokud žije, v moci své, aby spasení dosáhl.

To platí i o pohanech. Neboť, plní-li pohané povinnosti své, postará se Boží milosrdenství již o to, aby k víře dospěli, byť Bůh jak sv. Tomáš Akvinský praví, i anděla s nebe seslati měl, aby jim víru hlásal.

Katolické missie podávají nezřídka nejkrásnější doklady pro tuto pravdu. Dočítáme se ve zprávách missionářských, kterak ten nebo onen pohan přirozeným rozumem byl veden k tomu, aby k svému Tvůrci se modlil a toho se zdržoval, o čem poznal, že jest to hříchem. Již již přibližoval se konec jeho života, když tu na pohled pouhou náhodou zabloudil

missionář do jeho chýše, aby ještě v pravý čas nebe mu otevřel. Nebo zase dovídáme se o jiném pohanu, jenž v nitru svém jakýs hlas zaslechl, kterýž mu velel, aby vyhledal hlasatele křesťanské víry. I vydal se pohan ten na dlouhou cestu za missionářem, až se mu poštěstilo konečně jej nalézti, i dostal se tím zároveň také na cestu do nebes.

Jestliže Bůh tak velice o pohany pečuje, zdaž milosrdenství jeho neujme se ještě mnohem otcovštěji nás, kteříž křtem jsme obmyti v krvi božského Beránka? Buď, křesťane můj, nejsi sobě vědom žádného hříchu, anebo tlačí tě nějaká vina, z níž jsi se dosud nezpovídal. Cítíš-li, že prost jsi hříchův, můžeš nicméně, nedůvěřuje sobě vzhledem k vlastní své slabosti, s pokornou bázní snažiti se pracovati na spáse své. Ale daleka budiž tebe ona nekřesťanská úzkostlivost, která milosrdenství Božímu nedůvěřuje a ani slovem rozumného zpovědníka upokojiti se nedá.

Dejme tomu, že na tobě lpí těžký přečin, a ty se domníváš, že nebudeš moci se přemoci tou měrou, abys se z něho vyzpovídal; nebo snad míníš dokonce, že tak veliký zločin Bůh tobě nikdy odpustiti nemůže. Pak tobě pravím: kdyby hříchové tvoji byly červení jako krev a četní jako písek mořský, přece by ti je Bůh mohl odpustiti a skutečně by ti je také odpustil, kdybys se z něho skroušeně vyzpovídal! Neboť hříchové tvoji, nechať jsou sebe těžší, jsou přece vždy ještě něčím konečným, milosrdenství Boží však jest nekonečné.

„Žádná matka“ — píše Jidřich Suso — „nepospíchá tak rychle, aby nejmilejší dítě své vynesla z ohně, v nějž upadlo, jako Otec nebeský hotov jest, hříšníka na milost přijmouti, byť hříchy celého světa byl poskvrněn.“

Právem tedy nazývá církev sv. ve svých modlitbách Boha „*Otcem slitování*“ a obrací se k Němu slovy: „Bože, Jehož vlastností jest smilovávati se vždycky a odpouštěti . . .“

Jelikož Bůh k nám jest milosrdným, buďmež i my milosrdni k bližním svým: odpouštějme jim rádi, čím se proti nám provinili a odvracejme od nich dle sil svých zlé, jež je stihlo nebo jim hrozí! K tomu vybízí nás Kristus Pán slovy: „Milosrdní buďte, jakož i Otec váš milosrdný jest.“ (Luk. 6, 36.)

Jeden modloslužebník v Kandii, — tak vypravuje svatý František Saleský v knize své o lásce Boží — svedl jednoho křesťana k modloslužbě. Nad tím se rozhorlil tamější biskup, jmenem Karpus, tak tuze, že se k Bohu modlil, by dle spravedlnosti své oba hříšníky zahladil. I stalo se, že v půlnoční době viděl, jako druhdy svatý Štěpán, nebesa otevřená, a Pána Ježíše od nesčetného množství andělů obstoupeného a sedícího na trůnu skvoucím. Potom viděl, kterak země se otvírá,

a že na kraji hrozné propasti oni dva vinníci stojí, na něžto smrt byl volal. Viděl, v jakém nebezpečenství se nacházejí, neboť již již měli padnouti do hrozné propasti. V tom pozdvihne oči svých vzhůru, a vidí, že P. Ježíš, neskončeně milosrdný nebeský slitovník, maje s nimi útrpnost, trůn svůj opouští a dolů pospíchá, kde ti oba nešťastníci stáli. Vidí, kterak jim dobrotivou a ochranou ruku svou podává, a od toho hrozného místa je odvozuje kde jim smrt hrozila. Procitnuv biskup z tohoto vytržení, přestal láti a tresty Boží s nebe na ně volati.

Varujmež se však toho, abychom na milosrdenství a shovívavost Boží opovážlivě se nespoléhali; a neodkládejmež tudíž s pokáním svým! Sv. Fulgens píše: Takoví, kdož od svých nepravostí upustiti zanedbávají, odpuštění sobě od Boha slibujíce, bývají druhdy náhlým Boha hněvem překvapeni, tak že neobdržují ani času k obrácení, ani daru k prominutí. Tou příčinou jednoho každého z nás napomíná laskavě písmo svaté, řkouc: „Neprodlévej obrátiti se ku Pánu, aniž odkládej den ode dne. Mebo náhle přijde hněv jeho a v čas pomsty rozptýlí tě.“ (Ekkli. V. 8. 9.) Praví také blahoslavený David: „Dnes uslyšíte-li hlas jeho, nezatvrzujte srdcí svých.“ (Zlm. XI[illegible], 8.) S nímž se i svatý Pavel srovnává slovy těmito: „Vizteż bratří, aby snad v někom z vás nebylo srdce zlé a nevěrné, kteréž by odstupovalo od *Boha* živého: ale napomínejte se vespolek po všecky dni, dokudž se *dnes* jmenuje, aby někdo z vás nebyl zatvrzen oklamáním hříchu. (Žid. III, 12. 13.)

57. Co znamená: Bůh jest nejvýš pravdomluvný a věrný?

Bůh jest nejvýš pravdomluvný a věrný, znamená: vše co Bůh mluví je pravda; a co přislibuje nebo čím hrozí, splní.

Pravdomluvným nazýváme toho, kdo vždy pravdu mluví. Nazýváme-li tedy Boha *pravdomluvným* chceme tím říci: Bůh zjevuje jenom pravdu; vše co mluví a oznamuje, je pravda. (Srvn. otázku 7. na str. 9.)

Bůh nemůže se mýliti, poněvadž je vševědoucí, aniž může lháti a klamati, jelikož jest nejvýš svatý. Proto praví Písmo svaté: „Není Bůh jako člověk, aby klamal, ani jako syn člověka, aby se měnil. Řekl tedy, a neučiní? Mluvil, a nenaplní?“ (IV. Mojž. 23, 19.) „Počátek slov tvých jest pravda“ (Žalm 118, 160). Sv. apoštol Pavel v listě svém k Římanům (3, 4) dí: „Bůh jest pravdomluvný,“ a v listě k Židům (6, 18): „nemožno jest, aby Bůh klamal.“ Sv. Klement Římský dí: „Bůh vele nelhati, zajisté mnohem méně obelže nás, nebo není u Boha nic nemožného kromě lži.“ (Kor. 27.) Že vše, co Bůh

mluví, je pravda, potvrdil Bůh Syn sám, an pravil: Nebe a země pominou, ale slova má nepominou" (Mat. 24, 35).

„*Věrným*" nazýváme toho, kdo plní, co slíbil.

Bůh jest nejvýš věrný znamená tedy, že Bůh vždy a jistě splní, co slíbil nebo čím vyhrožuje. Slíbí-li Bůh, že spravedlivého odmění, zajisté tak učiní. A pohrozil-li že potrestá toho, kdo by hříchu se dopustil, splní zajisté svoji pohrůžku.

Z písma sv. víme, že Bůh vždy splnil, co přislíbil nebo čím hrozil. Prarodičům v ráji hrozil Bůh, že zemrou, budou-li jísti se stromu zapovědněho; jedli a musili konečně zemříti. Abrahamovi slíbil, že stane se praotcem velikého národa a že z potomstva jeho vyjde Vykupitel, jenž oblaží veškeré lidstvo. A zaslíbení toto skutečně splnil. — Veškera proroctví, jež o budoucím Spasiteli učinil Bůh ve Starém zákoně, došla splnění. — Simeonovi slíbil Bůh, že neuzří smrti, leč by prve uzřel Krista Pána. A slib tento Bůh splnil. Když čtyřicátého dne po narození Pána Ježíše přinesli jej P. Maria a sv. Josef do chrámu Jerusalémského, aby Bohu podala za Něj a za sebe obět očistnou, přišel z vnuknutí Ducha sv. Simeon právě v touž dobu do chrámu. A poučen Duchem sv., že toto dítko jest Spasitel světa, vzal je na lokty své, a pln vděčnosti, že dostalo se mu spatřiti Vykupitele, velebil Boha. — Kristus Pán předpověděl, že Jerusalém bude vyvrácen, i stalo se tak skutečně 37 let po smrti Jeho (r. 70. po narození Jeho).

Lidé často proto nebývají věrní, poněvadž buď nechtí nebo nemohou dostáti slovu svému. Ale Bůh netoliko může splniti vše, co přislibuje nebo čím hrozí, jelikož jest všemohoucí, nýbrž i chce vše splniti, poněvadž jest nejvýš dobrotivý, milosrdný a spravedlivý. „Věrný jest Hospodin ve všech slovích svých a svatý ve všech skutcích svých." (Žalm 114, 13).

Vědouce, že Bůh jest nejvýš pravdomluvný, věřme pevně a nezvratně slovům jeho a nikdy ani v nejmenším o nich nepochybujme, byť i snad slabý rozum náš lecos nechápal. Spíše bychom pochybovati mohli o tom, co vlastníma očima svýma vidíme, než o tom, co Bůh řekl, neboť oči mohou klamati a se mýliti, Bůh však nemůže klamati ani se mýliti.

Jelikož Bůh jest nejvýš věrný, důvěřujme pevně v jeho zaslíbení. „Držme nepohnutedlné vyznání naděje své, nebo věrný jest ten, jenž zaslíbil" (sv. ap. Pavel k Židům 10, 23).

Očekávejme s jistotou, že splní, co slíbil, byť se nám snad zdálo, že Bůh na slib Svůj zapomněl. Řiďme se příkladem trpělivého Joba, jenž v největších útrapách, jež mu bylo snášeti, pravil: „Byť mne Bůh také zabil, v něho doufati budu" (Job. 13. 15).

Mějme vždy na paměti, že Bůh splní, čím hrozí, a bojme se hrozeb jeho! Bůh hrozí tomu, kdo by nekajicně v těžkých hříších zemřel, věčnými tresty; tomu pak, kdo v lehkém hříchu umírá anebo časných trestů za hříchy sobě neodpykal, mukami očistcovými.

Vlastnosti Boží jež jsme uvedli, jsou nejdůležitější. Ale Bůh nemá pouze jen tyto vlastnosti, nýbrž ještě nekonečně mnoho jiných dobrých vlastností; má veškery možné dobré vlastnosti bez mezí a míry. Také lidé mají sice dobré vlastnosti, ale jen málokteré, a i těch nikoli sami, nýbrž jen s pomocí Boží nabývají. Bůh má svoje nekonečné vlastnosti sám ze sebe od věčnosti. Poněvadž Bůh má veškery dobré vlastnosti v míře nejvyšší, takže nemůžeme ani již míti lepších a dokonalejších, jest bytostí *nejdokonalejší.*

58. Z čeho poznáváme, že Bůh jest a jaké vlastnosti má?

Že Bůh jest a jaké vlastnosti má, poznáváme:

1. z viditelného světa;
2. z hlasu svého svědomí;
3. zvláště pak z nadpřirozeného zjevení.

Bůh je neviditelný, neboť jest pouhý duch. Nemůžeme tedy na vlastní oči své přímo poznati, že Bůh jest a jaké vlastnosti má.

1. Že Bůh jest a jaké vlastnosti má, poznáváme z *viditelného světa.* Spatříme-li krásnou budovu, soudíme právem: tento dům nevznikl sám od sebe, nýbrž že vystavěl jej dovedný stavitel. Uzříme-li skvostné hodiny, vím, že nemohly vzniknouti samy od sebe, nýbrž soudím, že dovedný řemeslník je zhotovil; a uzřím-li umělecké dílo nějaké, na př. obraz nebo sochu, soudím, že nevzniklo samo sebou, nýbrž že zhotovil je malíř nebo sochař a p. Vždy z účinku soudíme na přiměřenou příčinu. A podobě musíme také, pozorujíce tento viditelný svět, souditi: tento krásný svět nemohl vzniknouti sám od sebe, nýbrž musí někdo býti, jenž jej stvořil, zachovává a řídí — Bůh! Každé pískové zrnko jest důkazem jsoucnosti Boží. A tím více každé vajíčko hmyzové! Neboť veškery tyto proměnlivé a tudíž nikoliv nutně bytující věci nemohou míti původ svého bytí samy v sobě; onyť předpokládají příčinu mimo sebe ležící, a v řadě těchto vnějších příčin musí býti konečně příčina nestvořená, sama sebou bytující. *Zeptej se hovad a naučí tebe, ptactva nebeského a oznámí tobě, mluv zemi, odpoví tobě a vypravovati budou tobě ryby mořské; kdož neví, že všecko to ruka Hospodinova učinila?“* (*Job*

12, 7 9). Svět jest takořka otevřená, každému srozumitelná kniha, v níž zřetelně jest psáno: Jest všemohoucí, nekonečně moudrý, nekonečně dobrotivý Bůh.“ Proto praví sv. apoštol Pavel: „Neviditelné vlastnosti jeho (Boha) ze stvoření světa skrze ty věci, kteréž jsou učiněny, rozumem pochopené spatřiny bývají, totiž jeho věčná moc a božství, tak že nemohou (pohané) míti výmluvy.“ (K Řím. 1, 20.)

Staročeský mudrc Tóma ze Stítného (1331—1401) napsal: „Svět tento jest jako obecné všem knihy jakés, ježto jsou psány Boží rukou, totiž mocí Boží a moudrostí, a každé stvoření obzvlášť jest jako slovce těch kněh, kteréž jsou k ukázání moci jeho a moudrosti. A jakož bývá, že neučený, uzře knihy, vidí slovce psaná, ale nerozumí, co kteréž míní: taktéž člověk nemoudrý, kterýž mysli k Bohu nepřiloží, vidí vnější postavu v zřejmém stvoření, ale co je proč, tomu nerozumí: ale moudrý člověk, jenž vše může rozsouditi v té sličností, kteráž je ve stvoření zřejmá, vnitř sezří, jak jest divná a veliká moudrost Boží, ježto je vše to tak ozdobně zpořídila.“

Čítejmež často ve velkolepé knize přírody! Máme-li bystré a nezkalené oko, budeme se krok za krokem setkávati s novými věcmi, z nichž každá zvěstuje Božskou moudrosť, všemohoucnosť a dobrotivosť. Vzestupujmež tudíž hodně často od věcí stvořených vzhůru ke Tvůrci, a to úkony náležité bohopocty, jakož i vzbuzováním vděčnosti a lásky k němu! Nezapomínejme při tom, že tento všemohoucí Tvůrce je týž, jenž v nevýslovné lásce a milosrdenství člověkem se stal, aby trpěl za naše hříchy a nebe nám otevřel, bychom tam naziráním na krásu nestvořenou věčné požívali blaženosti. A takž pozvedají se naše projevy vděčnosti a lásky z oboru hmotné přírody v oblasti nadpřirozené.

Církev sv. učí, že Bůh, Stvořitel a Pán náš z věcí stvořených světlem lidského rozumu najisto může býti poznán. (Sněm Vatikánský, sez. III. kan. 1.)

2. Že Bůh jest a jaké vlastnosti má, poznáváme z *hlasu svého svědomí*. Svědomí naše nás napomíná, abychom báli se neviditelného pokutovatele všeho zlého a doufali v odměnitele skutků dobrých. Každý člověk, jež k užívání rozumu svého dospěl, cítí, že v jeho srdce vepsán jest zákon, jenž mu velí, aby zlého se varoval a dobré konal; zákon, jenž určité skutky mu zapovídá jakožto zlé a jiné jakožto dobré od něho žádá. Tento zákon vepsán jest v srdce jednohokaždého a nemůže z něho nikdy býti úplně vymazán. Sv. apoštol Pavel praví: „Jenžto (pohané) ukazují dílo zákona napsané v srdcích svých, kdež jim svědectví vydává svědomí jejich.“ (K Řím. 2, 15) — Tam však, kde určitý zákon jest, musí také někdo býti, kdo

jej dal. A tímto zákonodárcem nemůže býti nikdo leč nekonečně svatý a nejvýš spravedlivý Bůh!

Bůh zjevuje se nám tedy již viditelným světem a svědomím naším. Toto zjevení, jelikož přirozenými prostředky se děje, nazýváme *zjevením přirozeným.*

3. Mimo to však poznáváme, že Bůh jest a jaké vlastnosti má zvláště z *nadpřirozeného zjevení* Jsou to sdělení, jež učinil lidem Bůh sám přímo, zvláště pak skrze patriarchy a proroky a nejposléze skrze Syna svého Ježíše Krista a apoštoly (srv. ot. 8 na str. 9). Sdělení ta týkala se Boha a jeho vlastností, dále poměru člověka k Bohu, a cíle člověka, jakož i prostředků, jimiž by cíle toho dosáhl. Pravdy ve sděleních těchto obsažené nemohly od člověka bezpečně ze zjevení přirozeného býti poznány.

Jest Bůh! To hlásá jasně a zřejmě zjevení nadpřirozené. Z tohoto zjevení poznáváme Boha nejbezpečněji a nejlépe.

Naučení. Raduj se z toho, že Bůh nejvýš dokonalý jest, a miluj ho nade všecko; on jediný může srdce tvoje oblažiti. „Co mi jest na nebi (krom tebe)? A bez tebe co jsem chtěl na zemi? . . . Bůh srdce mého a díl můj jest Bůh na věky.“ (Žalm 72, 25. 26.)

Děkujme Bohu za velikou milost, kterouž nám prokázal tím, že se nám poznati dává! Jak pošetilý a nešťastný jest člověk, jenž praví: není Boha! Právem praví Písmo sv.: „Řekl *nesmyslný* v srdci svém: Není Boha“ (Žalm 13, 1). Varujme se takovýchto pobloudilců; neboť kdo v Boha nevěří, nebojí se Ho a jest všeho schopen! Obyčejně jsou to lidé, kteří mají zlé svědomí, a kteří by sobě přáli, aby nebylo spravedlivého, vševědoucího Soudce jenž je jedenkráte bude souditi. „Nikdo nepopírá Boha, leč kdo si přeje, by Boha nebylo“ praví sv. Augustin. Nevěra v Boha vždy pochází z převrácené vůle lidské, a nikoliv ze zdravého rozumu.

Mnozí z těch, kteří o jsoucnosti Boží pochybovali a nevěrou svojí se vychloubali, musili posléze uznati, že veškery námitky, jež činili proti jsoucnosti, Boží jsou bezdůvodny, a že soustavy, jimiž usilovali svět vysvětliti bez Boha, nevyhovují požadavkům rozumu. Nevěrec Voltaire († 1778) nejednou vyznal, že jest Bůh a že duše lidská je nesmrtelná. Onemocněv vyzpovídal se a zemřel volaje: „*Opuštěn jsem od Boha i od lidí.*“ Jindřich Heine, pokud byl zdráv, posmíval se všemu náboženství. Avšak zastižen byv bolestnou nemocí, změnil své smýšlení, a ve své závěti r. 1853. před notářem a svědky vypověděl: „*Od čtyř roků odřekl jsem se vší hrdosti filosofické a vrátil se k náboženským ideám a citům. Umírám ve víře jednoho Boha, věčného Stvořitele světa, jehož milosrdenství*

vzývám pro svou nesmrtelnou duši." Učenec Maximilian Littré byl horlivým stoupencem bezbožecké filosofie. Avšak nedošed upokojení v nevěře, povolal k sobě katolického kněze, dal se poučiti o víře a přijal sv. křest. Brzy potom v Paříži zemřel r. 1881. a církevní způsobem jest pochován. Podobně jiní mnozí nevěrci, kteří měli tolik zmužilosti, že se neostýchali uznati svůj blud, zavrhli a odvolali svou nevěru.

Všichni národové uznali a uznávají, že Bůh jest. Již starověcí mudrci věděli, že není národa bez náboženství. Platodí: Všichni Řekové i barbaři, souhlasí v tom, že bohové jsou." Podobně mluví slavný řečník Cicero: „Není národa, jenž by tak byl surovým a divokým, aby nevěřil v Boha, byť i nevěděl, jaký jest."

Dějepisec Plutarch praví, že jsou města, která zdí, umění, králů, bohatství nemají, škol a divadel neznají, avšak města, které by nemělo chrámův ani bohů, které by modliteb a přísah neznalo a oběti nepřinášelo, ještě nikdo neviděl. Mudřec Seneca píše: „Všem jest vštípena víra v bohy, aniž je kde národa, jenž by tak zákonům a mravům odporoval, že by neuvěřil, že jsou nějací bohové." Artemidorus, řecký spisovatel jenž žil ve 2. stol. po Kr. P. praví: „Není národa bez Boha; jedni jej ctí takto, druzí jinak. Víme to též z památek, jež po národech bývalých zbyly, a z jazykozpytu."

Cestovatelé současní dosvědčují též, že není národa, který byl v Boha nevěřil. Proslulý cestovatel po Africe, David Livingstone praví: „*Jakkoli kmenové africtí co do vzdělanosti hluboko pod námi stojí, přece není třeba poučovati je o Bohu a věčném životě. Obě pravdy uznávají se po vší Africe.*" Německý učenec Hellwald: píše: „*Jako není národa bez řeči, tak i není národa bez náboženství*"

O poznání náboženských názorů u pohanských národů souvěkých získali sobě neocenitelných zásluh katoličtí missionáři. Výsledky jejich bádání krásně shrnul Ch. Pesch ve slova: Odevšad zaznívá nám z pohanstva vstříc: Jeden toliko jest Bůh, jenž ovládá a řídí svět i lidstvo, ochraňuje zbožné, mstí se nad zločinem, soudí dobré i zlé. Nechť různí se pokolení lidská svým tělesným i duševním vývojem, nechť rozcházejí se ve svých názorech, mravech, pověstech, umění, vědách, zřízeních občanských: ani jediného národa není na celém širém světě, jenž bu pudem přirozeným veden byl k popírání Boha. Všichni národové volají, říkají nebo aspoň po svém způsobu vyjádřiti se snaží slova: „Otče náš jenž jsi na nebesích!" Jednak mocné úkazy přírodní člověku moc vyšší na paměť uvádějí, jednak pozemšťan, an k zářným hvězdám zrak svůj pozvedá, poznává ve spořádaném jejich pohybu a velkolepé nádheře

těles nebeských dílo tvůrčího ducha a nestíblé moudrosti. Nejčastěji pak pocit malomocnosti a slabosti nutí trpícího člověka, aby k mocnému vysvoboditeli obrátil prosebný svůj zrak.

2. O třech božských osobách.

59. Je-li více než jeden Bůh?

Jeden toliko jest Bůh.

Že toliko *jeden* jest Bůh, může člověk *již pouhým rozumem* svým *poznati*. „*Rozum* k tomu ponouká a to zjevuje, že jest *jeden* Bůh," praví sv. Ireneus (II, 6, 1). Neboť nezkalený rozum lidský dospívá k přesvědčení, že Bůh jest bytost nejvyšší a nejdokonalejší, a že tudíž tato bytost, právě proto že jest nejvyšší a nejdokonalejší, nemůže míti sobě rovné, sice by nebyla bytostí nejvyšší a nejdokonalejší. Nezkalený rozum lidský vede tedy k poznání, že jeden toliko jest Bůh. Ale hříchem prarodičů byl rozum lidský zatemněn a vášněmi oslepen.

Lidé do různých krajin světových rozptýlení byli sice zpočátku nějaký ještě čas pamětlivi *prvotního čistého náboženství*, jemuž se byli od předků svých naučili, a chovali v paměti své *zprávy* o stvoření světa a člověka, o prvotním hříchu, o potopě a p., avšak během času *zapomínali* vždy více a více *na pravého Boha* a *pokazili* různými pověstmi i zmíněné zprávy o prvních osudech lidstva. Rozum jejich stále více a více se zatemňoval, a vůle jejich klonila se ke zlému. *Odvraceli se od Boha* stvořitele a přikloňovali se *ku věcem stvořeným*, jež počali *za bohy považovati*. Místo *jediného pravého Boha* měli *množství bohů* (*mnohobožství*, *pohanství*). Klaněli se slunci, měsíci, hvězdám, ohni, ano i zvířatům, ctíce je jako bytosti božské, a dopouštějíce se tak ohavné *modloslužby*. Spolu oddávali se i všelikým *mravním chybám* a *neřestem*. V modloslužbě a mravní zkáze jeví se zhoubné *panství ďáblovo*, jenž neustál lidi ke zlému sváděti. Milosrdný Bůh, chtěje hříšné lidstvo spasiti, *vyvolil sobě* potomstvo zbožného Abrahama, *národ israelský* (*židovský*), aby aspoň v národě tomto *zachována byla prvotní víra v jediného pravého Boha*.

Aby tudíž poznání, že jeden toliko jest Bůh, bylo snazší a jistější, zjevil Bůh sám výslovně pravdu tu národu vyvolenému. Na hoře Sinaj oznámil Bůh lidu israelskému: „Já jsem Hospodin Bůh tvůj, kterýž jsem vyvedl tebe ze země egyptské, z domu služebnosti. Nebudeš míti bohů cizích přede mnou." (2 Mojž. 20, 2—3.) A ústy proroka Isaiáše prohlásil: „Já jsem Hospodin a není žádného více; kromě mne není Boha." (Is.

45, 5.) „Já jsem Bůh, a není žádného více Boha, aniž jest mně podobného.“ (Is. 46, 9.). Mojžíš uvádí pravdu tu lidu israelskému důtklivě na paměť, an dí: „Slyš, Israeli, Hospodin Bůh náš, Hospodin jeden jest.“

Sv. apoštol Pavel učí výslovně: „Máme toliko *jednoho* Boha.“ (I ke Kor. 8, 6).

Že Bůh toliko *jeden* jest, uváděno bylo Israelitům na paměť tím, že měli toliko jeden svatostánek a později toliko jeden jediný chrám v Jerusalémě.

Ačkoliv téměř všichni národové kromě národa vyvoleného oddáni byli mnohobožství a modloslužbě, přece se i u nich zachovalo aspoň bezděčné jakés přesvědčení, že jeden toliko jest Bůh. Slavný obhajce víry křesťanské Q. Sept. Fl. Tertullian (160—240) upozorňuje na to, že i pohané v okamženích předsudky nezatemněných a v domácím soukromí jen jediného *Boha* vzývají, a nikoliv některou z model svých, říkajíce: „Dej *Bůh*,“ „Bude-li vůle *Boží*,“ „*Bohu* poručeno,“ „Zaplať *Bůh*,“ „*Bůh* soudiž mezi námi.“

Tomuto mimovolnému svědectví duší pohanských, že jediný jest Bůh, obdivuje se zmíněný apologeta, an volá: „O svědectví duše přirozeně křesťanské!“

Toto neuvědomělé přesvědčení, že jeden toliko jest Bůh, jeví se u pohanů tím, že ač věřili ve více bohů, přece jen *jednoho* z nich pokládali za nejvyššího. Tak u Řeků byl Zeus jmín králem všech bohů. U Římanů byl nejvyšším bohem Juppiter. Také Slované ctili jednoho nejvyššího Boha, o němž věřili, že „slavný jest a všeho bohatství plný“; nazývali jej „Perun.“

Víra v jednoho Boha veškerému našemu smýšlení a jednání dodává jednoty, v životě poskytuje bezpečné důvěry, zbavuje člověka strachu z jiných mocných bytostí, jak tomu u pohanův bývá, a vedouc k přesvědčení, že veškero pokolení lidské jest jedna rodina jednoho Boha, povzbuzuje ku pravé lásce bližeňské.

Učení, že jeden toliko jest Bůh, sv. otcové hájili úsilovně proti pohanům a pravdu tu pohanům víru křesťanskou přijati chtějícím co nejdůtklivěji na srdce kladli. Hermas, jenž žil ve 2. stol. po Kr., napsal ve spise svém, „Pastýř“ zvaném, mezi jiným toto napomenutí: „Především věř, že *jeden* jest Bůh, jenž všecko stvořil, dokonal, z ničeho všecko učinil.“

Sv. Ignatius mučedník, biskup Antiochenský, († 107 po Kr. P.), předveden byv před císaře římského Trajana, k otázce jeho: „Což myslíš, že my (pohané) nemáme bohů?“, odpověděl: „Bloudíš, zloduchy pohanů bohy nazývaje. *Jeden* zajisté

jest Bůh, jenžto stvořil nebe a zemi a moře a všecko, co v nich jest!“

Křesťané v prvých dobách po Kristu nazýváni byli, protože v *jednoho* Boha věřili, vůbec „ctitelé Boha,“ a název ten dávali si jakožto největší chloubu i na hroby své.

60. Kolik jest v Bohu osob?

V Bohu jsou tři osoby.

„*Osoba*“ = vlastně to, co *o sobě* jest; výklad pojmu toho viz při otázce 63.

61. Jak se jmenují tři božské osoby?

Tři božské osoby se jmenují: první Otec, druhá Syn, třetí Duch svatý.

Že v Bohu jsou tři osoby, víme jasně a určitě jen ze zjevení Božího.

Ve Starém Zákoně nebyla pravda ta výslovně prohlášena, poněvadž by Israelité, národy pohanskými obklopení, snadno mohli nedobře jí rozuměti a domnívati se, že více jest bohů. Nicméně byla pravda ta v Písmě sv. Starého zákona aspoň *naznačena.*

V Písmě sv. čteme totiž tam, kde o stvoření člověka jest řeč, tato slova: „Řekl Bůh: ‚*Učiňme* člověka‘“. Množným číslem „Učiňme“ naznačeno jest, že v Bohu jest více osob. Podobně čteme na jiném místě Písma sv., kde vypravuje se o zmatení jazyků, tato slova: „Řekl Hospodin: ‚Pojďtež tedy, *sstupme* a *zmaťme* tam jazyk jejich.‘“ Také nalézáme v Písmě sv. Starého Zákona zmínku o Duchu sv. již při stvoření světa: „*Duch Boží* vznášel se nad vodami.“

V *Novém zákoně* však byla pravda ta zřejmě lidstvu oznámena. Především stalo se tak při *křtu Krista Pána v řece Jordáně.* Kristus Pán, pokřtěn byv od sv. Jana, vystoupil z vody a modlil se. A aj, když se modlil, otevřelo se nebe, a *Duch svatý* sestoupil v tělesné způsobě jako holubice na něj, a *hlas s nebe* stal se: „Ty jsi Syn můj milý, v Tobě jsem si zalíbil.“ Bůh *Otec* dává Pánu Ježíši svědectví, že jest *Synem* jeho milým; *Duch sv.* pak sestoupil na něj v podobě holubice, kteráž byla odznakem čistoty, mírnosti a lásky.

Kristus Pán před svým vstoupením na nebesa pravil k apoštolům svým: „Jdouce, učte všecky národy, křtíce je ve jmenu *Otce* i *Syna* i *Ducha sv.*“ Sv. apoštol Pavel píše: „Milost Pána našeho *Ježíše Krista*, a láska *Boží*, a účastenství *Ducha svatého* budiž se všemi vámi. Amen.“ (2 ke Kor. 13, 1.)

Sv. Jan v prvé epištole své (5, 7) píše: „Nebo tři jsou, kteříž svědectví vydávají na nebi: Otec, Slovo, a Duch svatý, a ti tři jsou jedno.“

Víra v Boha trojosobného povždy hluboko tkvěla v srdcích křesťanův.

Sv. Klement římský píše v listě ke Korintským: „Nemáme-li *jednoho Boha* a *jednoho Krista*? ne-li jednoho *Ducha milosti* vylitého na nás, a jedno povolání v Kristu?“

Sv. *Polykarp*, biskup Smyrnenský, modlil se před svou mučednickou smrtí († 147) takto: „Pane *Bože* všemocný, *Otče* milého a požehnaného *Syna* svého *Ježíše Krista*, skrze něhož jsme poznání tebe dosáhli, Bože andělů a mocností, a veškerenstva a celého pokolení spravedlivých, jenž žijí před obličejem tvým: velebím tebe, že's mně ráčil v den tento a v tuto hodinu v počtu mučedníků tvých podíl dáti v kalichu Krista tvého ku vzkříšení k životu věčnému, duše i těla, v neporušitelném obnovení skrze *Ducha svatého*, k nimžto kéž dnes přivtělen jsem před tebou v tučnou a líbeznou oběť, jakož jsi uchystal ji, předpověděl a vyplnil, Bože neklamavý a pravdomluvný. Proto chválím tebe za všecko, velebím a oslavuji tebe i s věčným nebeským Ježíšem Kristem, *Synem* tvým milým, s nímžto *Tobě* a *Duchu svatému* čest buď nyní a na věky. Amen.“ Církev Smyrnenská, podávajíc zprávu o hrdinné smrti svého biskupa ostatním křesťanským obcím, končí list svůj těmito slovy: „Želáme vám, bratří, byste se dobře měli, kráčejíce podle slov evangelia *Ježíše Krista*, s nímž buď sláva *Bohu Otci* a *Duchu svatému* pro spasení vyvolených svatých, jakož i osvědčil blahoslavený Polykarp smrtí svou, po jehož šlépějích kéž v říši Ježíše Krista se shledáme.“ Podobnými slovy zavírá se i zpráva o umučení sv. Ignátia, o němž se dí, že „dokonal v *Ježíši Kristu* Pánu našem, skrze něhož a s nímžto *Otci* buď čest a mocnost s *Duchem svatým* na věky. Amen.“ Sv. Ignátius Mučedník v listě svém k Efeským píše v tento smysl: „účastnými se stáváte *Otce* skrze utrpení *Syna* jeho, prostředkováním *Ducha svatého*“ a Magneské napomíná týž světec slovy: „Snažte se, abyste utvrzeni byli v naukách Páně a apoštolů, abyste ve všem, cokoli konáte, dobrého zdaru nabývali, v tělesných věcech i duchovních, ve víře i v lásce, v *Otci*, *Synu a Duchu sv.* od začátku až do konce. . . Poddáni buďte biskupovi a sobě vzájemně, jako *Ježíš Kristus* podle těla *Otci* svému, a apoštolé Kristovi i *Otci* a *Duchu svatému*, abyste jednotou tělesnou i duchovní sjednoceni byli.“

V katakombách nalezen náhrobní nápis z prvých dob křesťanských tohoto znění: „Jucundianus věřil v Ježíše Krista, žije v *Otci* i *Synu* i v *Duchu sv.*“

Tak zvané vyznání sv. Athanáše, jež pochází z konce V. stol. po Kr. P. obsahuje tato slova: „Jest pak víra katolická, bychom ctili *jednoho Boha* v *Trojici* a *Trojici* v *jednotě*, ani osob v jedno nesměšujíce, ani podstaty nerozdělujíce. Nebo jiná je osoba Otce, jiná Syna, jiná Ducha sv ; ale Otce i Syna i Ducha sv. jedno jest božství, rovná chvála a stejně věčné blahoslavenství.“

Rovněž tak určitě a jasně vyjádřeno učení o třech božských osobách v prefaci, jež říká se při mši sv. v den nejsv. Trojice, jakož i v obyčejné neděle v roce: „V pravdě hodno a spravedlivo jest, slušno i spasitelno, abychom Tobě vždy a všude díky činili: Hospodine svatý, Otče všemohoucí, věčný Bože. Jenž s jednorozeným Synem Svým a Duchem svatým Jsi jeden Bůh a jeden Pán; ne v jedinosti jedné osoby, nýbrž ve Trojici jedné podstaty. Nebo co o Tvé slávě dle zjevení Tvého věříme, to i o Synu Tvém, to i o Duchu svatém bez rozdílu rozeznávání smýšlíme. Aby u vyznávání pravého a věčného Božství i lišnost v osobách, i jedinost v bytnosti i rovnost u velebnosti byla ctěna.“

Církev svatá od prvopočátku uděluje křest ve jménu nejsv. Trojice a své modlitby a chvalozpěvy končí chvalořečením: „Sláva *Otci* i *Synu* i *Duchu svatému*,“ nebo: „*Kristus*, jemužto s *Otcem* i *Duchem sv.* sláva a čest na věky.“

Víru svou ve tři božské osoby vyznávají křesťané od pradávna znamením sv. kříže (srvn. ot. 35, na str. 34.).

I pohané tušili, že v jednom Bohu jest více osob; nejasné toto tušení jest zajisté zbytkem prazjevení Božího. Tak na př. pohanští Slované ctili boha *Triglava*. Řekové, ač uznávali Zeva za krále všech bohů, bájili, že tento nejvyšší jejich bůh rozdělil se s bohy Poseidónem a Hádem o vládu nad světem, a to tak, aby vládl *Zeus* na nebi, *Posidon* na moři, a *Hádes* v podsvětí: země měla zůstati stejně všem společnou.

Někteří bludaři (protitrojičníci — antitrinitáři), nemohouce popříti, že v Písmě sv. jest řeč o „Otci“ „Synu“ a „Duchu sv.,“ tvrdili, že jsou tím míněny toliko *rozličné síly* anebo *rozličná jména* jedné a téže osoby Božské, čili že rozdíl mezi Otcem, Synem a Duchem sv. jest pouze pomyslný, dle toho, v jaké činosti si Boha myslíme. Naproti tomu církev sv. vždy dokazovala, že Otec, Syn a Duch sv. jsou tři *skutečné*, od sebe rozdílné osoby božské, jakož to zřejmě vysvítá z Písma sv., na př. ze slov Krista Pána: „Já (*Syn*) prositi budu *Otce*, a jiného *Utěšitele* dá vám, aby s vámi zůstával na věky, Ducha pravdy“ (Jan 14, 16).

62. Je-li každá božská osoba pravý Bůh?

Každá božská osoba je pravý Bůh: Otec je pravý Bůh, Syn je pravý Bůh, Duch svatý je pravý Bůh; přece však jest jeden toliko Bůh.

I. Že *Otec* jest pravý Bůh, v Písmě sv. i v ústním podání tak jasně jest vysloveno, že žádný z bludařův až dosud toho nepopíral.

II. Že *Syn*, druhá osoba nejsv. Trojice, která vtělivši se přijala jméno Ježíše Krista, jest pravý Bůh, lze dokázati jasně z Písma sv. i z ústního podání.

Ve *Starém Zákoně* proroci příštího Mesiáše nazývají *Bohem*: „Nebo Maličký narodil se nám, a syn dán jest nám, a učiněno jest knížetství na rameni jeho: a nazváno bude jmeno jeho, Podivný, Rádce, *Bůh*, Silný, Otec budoucího věku, Kníže pokoje.“ (Isaiáš 9, 6.)

V *Novém Zákoně* prohlásil *Bůh Otec* P. Ježíše za Syna svého při křtu Jeho v Jordáně a při proměnění Jeho na hoře Tábor. *Kristus Pán* sám přikládá sobě vlastnosti a úkony jen Bohu příslušné, totiž: *stejné a věčné s Otcem působení*: „Otec můj až dosavad dělá, i já‘ť dělám . . . Nemůžeť Syn ničehož sám od sebe činiti, jediné co uzří, že činí Otec; neb cožkoli on činí, to činí podobně i Syn“ (Ev. sv. Jana 5, 17, 19.); *moc křísiti mrtvé*: „Neb jako Otec mrtvé křísí a obživuje, tak i Syn, kteréž chce, obživuje“ (Ev. sv. Jana 5, 21); *souditi lidstvo na soudu posledním*: „Aniž pak Otec soudí koho: ale veškeren soud dal Synu, aby všickni ctili Syna, jako ctí Otce: kdo nectí Syna, nectí Otce, jenž ho poslal.“ (Ev. sv. Jana 5, 22 a 23); *moc odpouštěti hříchy*: „Ale abyste věděli, že Syn člověka má moc na zemi odpouštěti hříchy (řekl šlakem poraženému): Tobě pravím, vstaň, vezmi lože své, a jdi do domu svého.“ (Luk. 5, 24); *věčnost*: „Amen, amen pravím vám, prvé nežli Abraham byl, já jsem“ (Jan 8, 58), „A nyní oslaviž mne ty, Otče, u sebe samého, slávou, kterouž jsem měl u tebe, prvé nežli byl svět.“ (Jan 17, 5); *nejvyšší moc na nebi i na zemi*: „Dána jest mi všeliká moc na nebi i na zemi“ (Mat. 28, 18); *naprostou svatost*: „Kdo z vás bude mne trestati z hříchu?“ (Jan 8. 46); *stejnou s Otcem bytnost a přirozenost*: „Já a Otec jsme jedno“ (Jan 10, 30), „Kdo vidí mne, vidí i Otce“ (Jan 14, 9). Před Kaifášem vyznal Kristus Pán, že jest *Bůh*. Nejvyšší kněz otázal se Ho: „Jsiliž ty Kristus, Syn Boha požehnaného?“ Ježíš pak řekl jemu: „Já jsem; a uzříte Syna člověka, an sedí na pravici moci Boží a přichází s oblaky nebeskými“ (Marek 14, 61—62). Mimo to dokázal Ježíš Kristus svými zázraky a proroctvími, že je Bůh.

Svatí *Apošolové* výslovně vyznávali a hlásali, že Syn, druhá osoba nejsv. Trojice, jest pravý Bůh.

Sv. Jan na počátku svého evangelia píše: „Na počátku (= od věčnosti) bylo Slovo (= Syn Boží; „Slovem" nazývá sv. apoštol Syna Božího, aby tím naznačil, že od Otce jest zplozen, tak jako slovo jest zplozeno myšlénkou) a Slovo bylo u Boha a *Bůh* byl *Slovo* (t. j. „*Slovo*" *bylo Bůh*)." (Jan 1, 1). Sv. Tomáš, přesvědčiv se, že Kristus Pán z mrtvých vstavší skutečně před ním stojí, zvolal: „Pán můj a *Bůh* můj!" (Jan 20, 28). Sv. Pavel praví, že Kristus jest „*Bůh* požehnaný na věky" (k Řím. 9, 5), že „v něm přebývá všecka *plnost božství* tělesně" (k Kolossenským 2, 9), a že všickni tvorové *mají se Mu klaněti* (k Filip. 2, 10—11).

V ústním podání nalézáme nesčetné doklady toho, že církev sv. povždy pevně věřila v božství Syna Božího.

Že první křesťané Ježíše Krista jakožto Boha ctili, o tom svědčí již pohan Plinius, jenž píše, že křesťané píseň Kristu jako Bohu pějí, a dále svědčí o tom prastaré modlitby při mši sv. užívané, jakož i mnohé starožitné památky. Roku 1856. nalezl P. Garucci v Římě ostrým nástrojem provedený, asi z počátku III. stol. pocházející výkres na stěně staré budovy u jihovýchodního svahu návrší palatinského v Římě. V budově té bývala druhdy škola pro hochy, kteří vychováváni byli za pážata při dvoře císařském. Výkres představuje na kříži pnějící lidskou postavu s oslí hlavou. Po pravici ukřižovaného stojí člověk, jenž posílá mu rukou políbení. Kdo to jest a co políbení to znamená, vysvětluje nám následující nápis mezi osobami těmi a pod křížem umístěný: „Alexamenos klaní se Bohu svému." Hoši v oné škole byli z valné části pohany; ale byl mezi nimi i jakýsi Alexamenos, jenž byl křesťanem a jeho víře posmívá se pohanský jeho soudruh, kresle na stěně rouhavou podobu Toho, jemuž Alexamenos se klaní. Nicméně jest z toho patrno, že křesťané vezdy uctívali Krista jakožto Boha.

Velice četné náhrobní nápisy v katakombách svědčí o víře prvokřesťanů v božství Ježíše Krista.

Nejslavnějším a spolu nejvítěznějším obhájcem božství Kristova proti *Ariánům*, kteří je popírali, byl *sv. Athanasius*.

III. Že *Duch svatý* je pravý Bůh vysvítá jasně z Písma sv. i z ústního podání.

Sv. Pavel praví o Duchu sv., že „zpytuje všecky věci, také i hlubokosti božské (I. Kor, 2, 10); připisuje mu tedy vševědoucnost. Sv. Petr nazývá Ducha sv. Bohem, an pravil k Ananiášovi: „Ananiáši, proč pokoušel ďábel srdce tvého, abys ty lhal *Duchu svatému* a lstivě ujal peněz za pole?

Neselhal jsi lidem, ale *Bohu.*“ (Sk. ap. 5, 3 a 4.) Že Duch sv. jest Bůh, jde patrně na jevo také ze slov sv. apoštola Pavla: „Nevíte-liž, že chrám *Boží* jste, a že *Duch Boží* přebývá ve vás?“ (I. Kor. 3, 16.).

Svatí otcové dovolávají se těchto míst Písma sv., vedouce z nich důkaz o božství Ducha svatého.

V katakombách nalezeny byly nápisy, jež vydávají svědectví o víře prvokřesťanův v božství Ducha sv.

Víru svou v božství Ducha sv. vyřkla církev na I. sněmu cařihradském (r. 381.) proti Macedoniovi, jenž tvrdil, že Duch sv. jest tvorem, i na mnohých jiných sněmích, jak provinciálních tak oekumenických.

Avšak, ačkoliv Otec jest pravý Bůh, Syn je pravý Bůh, a Duch svatý je pravý Bůh, přece nejsou tři Bohové, nýbrž jest *jeden* toliko Bůh.

63. Proč jsou tři božské osoby jeden toliko Bůh?

Tři božské osoby jsou jeden toliko Bůh, protože mají všecky tři osoby jednu a touž nedílnou bytnost a přirozenost a tudíž i tytéž božské vlastnosti.

Bytnost jest to, co činí věc právě tou věcí, kterou jest, a co ji od každé jiné různí a liší. *Přirozenost* jest tolik co bytnost, pokud tuto sobě myslíme jakožto činnou nebo trpnou. Mezi bytností a přirozeností tedy není žádného věcného rozdílu. Místo „*bytnosť*“ užívá se často slova „*podstata*“ *Podstata* vlastně jest jestota, která sama v sobě a sebou bytujíc nepotřebuje jiného podmětu, v němž a na němž by bytovala (existovala). Mezi podstatou a bytností a tudíž i přirozeností není tedy rovněž žádného věcného rozdílu. Všechny tři pojmy: bytnost, přirozenost a podstata znamenají jednu a touž věc s rozličných toliko hledisk uvažovanou. Co činí věc věcí, jest její *bytnost*, a táž bytnost jakožto činná neb trpná nazývá se *přirozeností*, a pokud bytnost v sobě a skrze sebe existuje, sluje *podstatou.*

Podstata úplná, která tak sama sebou a v sobě existuje, že jest úplně samosprávna a samozákonna a jinému nesdělitelna, nazývá se *ostojitostí.* Podstata *rozumná*, úplná, samozákonná a druhému nesdělitelná nazývá se „*osobou.*“

Tři božské *osoby* mají jednu a touž nedílnou *bytnost a přirozenost*, t. j. ve všech třech osobách jest jedno a totéž Božství, jedna a táž Božská bytnost a přirozenost. A tato Božská bytnost a přirozenost jest nedílná, t. j. není mezi tři božské osoby rozdělena, nýbrž každá božská osoba má ji celou,

nerozdělenou a úplnou. Proto také mají všechny tři osoby tytéž božské vlastnosti. Není tedy jedna osoba mocnější, vznešenější a p. nežli osoba jiná, nýbrž každá božská osoba jest věčná, každá všemohoucí, každá nejvýš svatá atd.

Praví-li Kristus Pán: „Otec větší mne jest“ Jan 14, 28.), míní tím pouze svoji lidskou přirozenost; o božské přirozenosti své praví: „Já a Otec jsme jedno“ (Jan 10, 30.).

Že skutečně tři božské osoby jsou jeden toliko Bůh, víme ze zjevení Božího. Sv. Jan v prvém listě svém píše: „*Tři* jsou, kteříž svědectví vydávají na nebi: Otec, Slovo (= Syn Boží) a Duch svatý, a ti tři jsou *jedno*“ (1. list sv. Jana 5, 7.).

Kterak to možno jest, že jsou *tři* božské osoby *jeden* toliko Bůh, nemůže žádný rozum stvořený pochopiti: jest to *tajemství víry* (srvn. čl. 20. na str. 22.). V Bohu jest *jedna počtem bytnost a přirozenost* ve *třech osobách*. V tom spočívá celé tajemství. Neboť ve tvorech shledáváme sice *jednu druhem bytnost* n. *přirozenost* ve *více* ostojitostech (u bytostí bezrozumných) nebo *osobách* (u bytostí rozumných), ale nikde nenalézáme, že by *jedna počtem bytnost* byla ve *více* osobách. Nad to pak u *bytostí stvořených* něco jiného jest bytnost jejich a něco jiného ostojitost nebo osoba, *bytnost a ostojitost věcně* od sebe *se liší*; neboť bytnost znamená to, co všem bytostem téhož druhu jest společno, ostojitostí nebo osobou pak stává se bytnost jedinečnou, a protož ostojitost nebo osoba náleží jenom jedné bytosti a nikdy není dvěma nebo více věcem společna. Ale *v Bohu bytnost* neboli *přirozenost božská neliší se od osob božských* rozlišením *věcným*, nýbrž toliko rozlišením virtualním (rozlišení virtuální jest rozlišení rozumové a podkladem věcným). V Bohu tudíž přirozenost od osob neliší se jako věc od věci, nýbrž osoby i přirozenost Boží jsou jedna a táž věc, což plyne již z pojmu jednoduchosti Boží. V Bohu tedy jedna a táž věc pokud jest bytností nebo přirozeností, sděluje se každé ze tří božských osob, ale jedna a táž věc, pokud jest osobou, nesděluje se každé ze tří osob. Ačkoliv jiný jest Otec, jiný Syn, jiný Duch svatý, přece nejsou něco jiného, poněvadž všechny tři osoby mají jednu a touž bytnost a přirozenost.

Je-li v Bohu bytnost totéž co osoba, jak jest možno, že jsou tři osoby, a nikoli také tři bytosti? To člověk rozumem svým nikdy nepochopí, a to proto, že Boha poznáváme z věcí stvořených, a proto i naše pojmy o věcech stvořených a tudíž složitých přenášíme na Boha; ve věcech stvořených pak všudy vidíme, že kolik jednotlivých věcí, tolik ostojitostí nebo osob, a tolik i počtem bytností nebo přirozeností; mají ovšem jednotlivci téhož druhu jednu bytnost co do druhu, ale nikoli

jednu co do počtu. Na př. Abraham, Isák a Jakob jsou tři osoby a tři počtem lidská bytnosti a přirozenosti, ač ovšem co do druhu mají jednu bytnost či přirozenost lidskou. Toto poznání naše věcí složitých přenášíme na Boha naprosto jednoduchého, a tudíž nemůžeme pochopiti, jak by tři osoby Božské jedna počtem bytnost byla. Zdá se nám, že to odporuje rozumu, a že jest to nemožno; ale nesmíme zapomínati, že všecka dokonalost, jakou ve tvorech nalézáme, i v Bohu jest, ale ve stupni mnohem a nekonečně vyšším, neboť Bůh do žádného tvora všecku svou dokonalost nevložil, jinak by tento sám Bohem byl; protož i tato první dokonalost každého tvora, že má svou bytnost a ostojitost, u Boha ve stupni nesmírně vyšším se nalézá. Bytnosti věcí poznáváme, pozorujíce je nejenom jak samy v sobě jsou, ale i jaké vlastnosti mají a jakou činnost, a seznavše takto bytnost některé věci, můžeme souditi, zda to neb ono s věcí se srovnává čili nic. Ale kdož vystihnul bytnost Boží, kdož dokonale poznal jaká sama v sobě jest, jaké jsou její všechny vlastnosti a jaká její činnost? Krásně praví sv. Cyrill Jerusalemský: „Nepoznáme-li posledních a nejmenších jeho skutků, zdaž poznáme Toho, jenž to vše učinil? Oko neviděl o, aniž ucho slyšelo a do srdce lidského nevstoupilo, co Bůh připravil těm, jenž ho milují“ (I. Kor. 2, 9); nemůžeme-li postihnouti to, co Bůh připravil, zdaž Toho postihneme, jenž to připravil? Ó hlubokosti bohatství, moudrosti a vědomosti Boží! jak jsou nevyzpytatelní soudové jeho a nevystižitelné cesty jeho! praví apoštol (Řím. 11, 33); nemůžeme li vyzpytovati a vystihnouti soudy jeho a cesty, zdaž Jeho samého vyzpytujeme?“

Nikdo nemůže říci, že rozumu odporuje a nemožné jest, aby jedno byli tři a tři jedno, neboť nevíme, jakou svrchovanou dokonalost v sobě bytnost Boží zahrnuje, pro kterouž právě trojice jednotě nejenom neodporuje, nýbrž ji zrovna vyžaduje, neb jinými slovy, že v jednotě Boží jakýsi druh mnohosti jest, kteráž neustanovuje souhrnem teprve jednotu, nýbrž která se s jednotou stotožňuje, dle slov sv. Jana: „a ti tři jedno jsou“; a že by nemožnou byla taková mnohost, kteráž totožna jest s jednotou, to rozum lidský nemůže dokázati. Jenom takovou tedy mnohost musíme v Bohu vyloučiti, která totožnou není s jednotou, nýbrž která by pouze částky a díly této jednoty podávala, neboť taková mnohost jednotě naprosto odporuje.

Stopu čili odlesk jakýsi trojjedinosti Boží nalézáme také ve tvorstvu: *trojí jest rozměr*: délka, šířka a hloubka; *trojí čas*: minulý, přítomný a budoucí; v každé *síle* přírodní jest *pohyb*, *světlo* a *teplo*; člověk *jest*, *myslí* a *chce*. K těmto odleskům trojjedinosti Boží ve tvorstvu sv. Otcové často poukazovali. Sv. Augustin obšírně dokazuje, že hlavně *mysl lidská*

obrazem jest nejsv. Trojice, protože jest, myslí a chce; tak i Tomáš ze Štítného praví: „*Mysl* jakoby *poznání* ze sebe urodila, a pak *láska* jde i od mysli k rozumu i od rozumu k mysli; mysl zná se a miluje se, aniž by mohlo milo mysli býti, že jest, kdyby neznala sebe; a když zná se mysl, že jest, a milo je jí, že zná se: a to je vše *lidská duše*, a *v ní* jest ta trojice: *mysl*, *poznání* a *láska*. V tom obrazu trojice porozumějte, jak můžete, oné nad to vyšší Trojici v Bohu.“

Když sv. Augustin psal knihu o nejsvětější Trojici a dny i noci přemýšlením a hloubáním o tomto nestihlém tajemství trávil, chodíval častěji, aby trochu se zotavil, na procházku ku břehu mořskému, ale i tam býval zahloubán v přemýšlení o tajemství tom. Jednoho dne uzřel na břehu krásného hošíka, jenž mušlí vodu z moře do malé jamky na břehu přeléval. Na otázku sv. Augustina, co to dělá, odpověděl hošík, že chce moře do jamky té přeliti. „Milé dítě,“ pravil sv. Augustin, „to není možno!“ Tu odvětil hošík: „Spíše moře do této jamky přelijí, nežli ty svým rozumem pochopíš nestihlé tajemství nejsv. Trojice.“ To pověděv zmizel hošík, a sv. Augustin, slovy jeho poučen, zmírnil svoji vědychtivost.

64. Kterak se od sebe rozeznávají tři božské osoby?

Tři božské osoby se takto rozeznávají: Otec jest od věčnosti sám od sebe; Syn jest od věčnosti od Otce zplozen; Duch svatý od věčnosti od Otce i Syna zároveň vychází.

Tři božské osoby rozeznávají se *vztahem* či *poměrem k sobě navzájem*. Vzájemné vztahy mezi jednotlivými božskými osobami nejsou pouze pomyslné, nýbrž věcné. V Bohu jsou toliko čtyři *věcné vztahy*: *otcovství*, *synovství*, *společné dchnutí* a *vycházení*. Tyto vztahy jsou co do věci bytnost boží sama, kdežto ve věcech stvořených vztahy nejsou bytností, nýbrž případkem.

Otcovství, *synovství*, *společné dchnutí* a *vycházení* nazvati možno také *znaky osob Božských*. Znak jest taková vlastnost, která není všem osobám společna, nýbrž kterou se od sebe rozeznačují a tudíž poznány bývají; náleží tedy buď jedné toliko osobě nebo dvěma, ale nikdy všem třem. Jakožto pátý znak připojiti dlužno k oněm čtyřem ještě *nezrozenost*.

Bohu *Otci* přísluší *nezrozenost* a *otcovství* a společně se Synem *dchnutí* Ducha svatého.

Synu vlastním jest *synovství* a společno s Otcem *dchnutí* Ducha sv.

Duchu sv. vlastním jest *vycházení z Otce* a *Syna.*

Pravíce, že Syn jest od věčnosti od Otce „*zplozen,*“ musíme z tohoto plození Božího vše vyloučiti, cokoliv nedokonalého jest v plození tvorů. Především musíme vyloučiti proměnu v nebytí v bytí, neboť taková proměna předpokládá čas nebo trvání časné, že totiž zplozené před tím nebylo a nyní jest, neboť Bůh jest věčný, a tudíž i Syn od věčnosti jest zplozen, jakož praví Písmo sv.: „Hospodin řekl ke mně: Syn můj jsi ty; já dnes (od věčnosti) zplodil jsem tebe“ (Žalm 2, 7). Církev zavrhla blud Ariův, jenž pravil, že bylo již nějaké trvání dříve než Syn byl zplozen, t. j. že Syn není věčný. Potom musíme z pojmu plození Božího vyloučiti to, co v plození tvorů pozorujeme, totiž že zplozený tvor má sice touž přirozenost co do druhu se svým otcem, ale nikdy jednu a touž přirozenost co do počtu. Naproti tomu Syn Boží jest s Otcem jedné a téže přirozenosti, jak Písmo sv. praví: „já a Otec jsme jedno“ (Jan 10, 30); proto praví sv. Justin, že Syn Boží samojediný jest syn v plném slova smyslu, maje s Otcem přirozenost jednu nejen co do druhu, nýbrž i co do počtu.

Spůsob, jímž Duch sv. z Otce a Syna vychází, nenazýváme plozením, nýbrž *dchnutím* (*dýcháním*), nemajíce jiného názvu případného, jímž bychom jej naznačili, protože tímto spůsobem ve věcech stvořených nic nevychází; váním a dchnutím větru pak nejspíše označiti se dá. Proto také, ačkoliv Otec jest duch, Syn jest duch a nejsv. Trojice jest duch, přece zvláště třetí božskou osobu nazýváme tímto jménem „duch“ jež původně značilo tolik co „dech.“

Že Duch sv. od *Otce* od věčnosti vychází, jest zřejmo, a souhlasí v tom církev obojí, jak západní (římsko-katolická), tak i východní (nesjednocená či rozkolnická církev řecká); praví Písmo sv.: „Když pak přijde Utěšitel, kteréhož já pošlu vám od Otce, Ducha pravdy, kterýž od Otce pochází, tenť bude o mně svědectví vydávati.“ (Jan 15, 26.) Ale rozkolnická církev praví, že Duch sv. *toliko Otce* vychází a nikoliv též od Syna. Avšak veškera církev od počátku vždy věřila, že Duch sv. *též od Syna* vychází, a rozkolnická církev teprve v pozdějších stoletích to začala popírati.

Pravda, že Duch sv. od věčnosti od Otce i Syna zároveň vychází, vyplývá z Písma sv. i z ústního podání. *Písmo sv.* toho výrazu „od Syna vychází“ sice neužívá, ale klade jiné výrazy, jež jsou *téhož smyslu*; a mimo to tak vyjadřuje se o Duchu sv., že i *vycházení jeho od Syna nezbytně v tom obsaženo jest*, nazývá totiž Ducha sv. Duchem Kristovým (Řím. 8, 9.), Duchem Synovým (Gal. 4, 6.); nemůžeť pak za jinou příčinou Duchem jeho slouti, než že od něho vychází, neboť kde o původu není řeči, tu jest Nejsv. Trojici všecko

společné. — Dále praví písmo: „když pak přijde Utěšitel, kteréhož já pošlu vám od Otce“ Jan 15, 26.; poměr mezi Synem a Duchem sv. jest ten, že nikoli Syn od Ducha sv., ale Duch sv. od Syna jest v čase poslán; ale Osoba jedna není vyslána v čase od druhé, leda by též *od věčnosti od ní pocházela.* — Dále praví Kristus Pán: „když pak přijde ten Duch pravdy, naučí vás všeliké pravdě: nebo nebude mluviti sám od sebe, ale cožkoli uslyší, bude mluviti, a co přijíti má, zvěstuje vám. Ont mne oslaví, nebo z mého vezme a zvěstuje vám. Všecko, cokoli má Otec, mé jest; protož jsem řekl; že z mého vezme a zvěstuje vám“ Jan 16, 13—15; t. j. Duch sv. zvěstuje vám a naučí vás všeliké pravdě; pravdu tuto neví ze sebe, nýbrž ode mne ji uslyšel a přijal; já pak všecko mám s Otcem společné, protož pravda tato jest jak Otcova tak moje. — Duch sv. tedy přijímá od Syna *vědomost*; vědomost u člověka není sama bytnost jeho, neboť něco jiného člověk, a něco jiného vědomost, proto když jeden s druhým o vědomost se sdílí, nikdy s ním též o vlastní bytnost se nesděluje; a druhý přijímaje vědomost, nikdy nepřijímá i bytnost od prvního. — Ale u *Boha*, jak sv. Otcové ukazují, *nemůže býti něco jiného vědomost a něco jiného bytnost*, nebo Bůh naprosto jednoduchý jest; a protož sděluje-li se Syn s Duchem sv. o pravdu nebo vědomost, sděluje se s ním o *bytnost* t. j. pochází od něho Duch svatý.

Sv. Augustin praví: „Od koho Syn má, aby Bůh byl, neboť jest z Boha Bůh, od toho také má, aby *z něho pocházel Duch sv.*, a proto i Duch sv., aby i od Syna pocházel, jakož pochází od Otce, od samého Otce má.“

Sněm Konstantinopolský (Cařihradský) I. r. 381 přijal sice do nicejského vyznání víry pouze slova: „věříme... v Ducha sv., Pána a Obživovatele, který *od Otce* vychází, a nevyřkl tedy, že *i ze Syna* vychází, ale stalo se tak proto, že toho nikdo tehdáž nepopíral; Macedonius a Eunomius totiž, proti nimž výrok ten čelí, tvrdili, že Duch sv. *od Syna* toliko vychází, a to takovým spůsobem, že tvorem jeho jest. Slova „i Syna“ vyskytají se již ve vyznání víry synody Toledské r. 447. Ze Španěl přešel obyčej slova „i Syna“ přidávati k vyznání víry nicejsko-cařihrdskému do Francie, hlavně u dvora Karla Vel., a potom do Německa. Lev III., papež v době Karla Vel., schválil učení obsažené ve slovech „i Syna,“ ale v Římě pojata slova ta do vyznání víry teprvé za papeže Benedikta VIII. (1012—1024)), což na sněmě lyonském (1274) a florentském (1439) schváleno bylo. Řekové sami, kteří na sněmu lyonském s církví se spojili, zpívali společně se zástupci církve západní třikráte vyznání víry s vloženými slovy „i Syna.“

Ačkoli učení o nejsv. Trojici nevyzpytatelným jest tajemstvím, přesahujícím daleko meze lidského rozumu, pokoušeli se přece na slovo vzatí učenci církevní o to, aby ukázali jeho myslitelnost. Přenášejí obyčejně výjevy v lidském duchu se dějící obdobně na ducha naprostého as takto: Když lidský duch sám sebe si myslí, plodí si v myšlence obraz sebe sama, kterýž není sice duch sám, nýbrž od ducha rozdílný, ale přece ne rozdělený. Tato myšlenka ducha o sobě samém jest takořka jeho duchovní slovo. Bůh jest neobmezený duch. První výkon jeho jest myšlení. Avšak On nemyslí jako obmezený duch řadou různých výkonů myšlení, nýbrž jedním pouze výkonem myslí si od věčnosti sebe sama jakožto pravzor a prapůvod všeho myslitelného a plodí tímto myšlením obraz sebe sama, své duchovní slovo, jež od něho jest rozdílné, ale ne rozdělené. U člověka není myšlení jedné a téže podstaty s myslícím duchem, protože myšlení u něho není zároveň totéž co bytí; avšak u Boha jest myšlení a bytí jedno, poznání božské jest podstata poznávajícího sama, proto u Boha myšlení sebe sama, jeho duchovní Slovo jeví se býti jedné podstaty s myslícím — myslící a myšlený nejsou pouze domnělí, nýbrž skuteční, *o sobě* stojící majitelé jedné a téže podstaty. Plozením Syna není rozvoj vnitřního života božského ukončen, právě tak jako není náš vnitřní život ukončen, uzavřen myšlenkou. Člověk nemyslí pouze, on miluje. V myšlenkách předstupuje před jeho duši obraz věcí vnějších aneb jeho osoby, jeho vlastního „já“; žádostí čili láskou touží on po tomto obraze, by se s ním a jej s sebou spojil. Láska není myslící duch sám, ale ona z něho vychází láska není myslící duch sám, ale ona z něho vychází; láska není myšlený obraz, ale ona jej sleduje. Podobně u Boha. Z věčného pohledu, jenž se od Otce k Synu, a od Syna k Otci nese, vychází jakožto z jednoho původu vespolná, svatá Láska od obou rozdílná, ale ne rozdělená, ne pouhý případný výkon božské bytosti, nýbrž božská bytost sama. Tak jako Otec, poznávaje celou bytnost Boží, vyslovuje Slovo, Syna svého, tak Otec a Syn, milujíce sebe, vydechují Ducha sv. — Jako Synem vyčerpáno jest myšlení, tak Duchem sv. milování a tudíž i plodnost vnitřního života božského. (Srv. svrchu uvedený výrok Tomáše ze Štítného.)

Tři Božské osoby jsou sobě *rovny*. To poznáváme z Písma sv., kteréž o Synu praví: „kterýž jsa ve způsobě Boží, nepokládal sobě toho za loupež (nepřivlastňoval sobě něco cizího), že jest *roven* Bohu (Filip. 2, 6). Sv. Athanáš praví: „tři Osoby sobě jsou *souvěké a soumocné*.“ Církev sv. pěje, „abychom vlastnostem v osobách, jednotě v bytnosti a *rovnosti* ve slávě se klaněli.“

Osoby Božské jsou sobě rovny co do *původu* (t. j. Syn jest souvěčný Otci a Duch sv. jest souvěčný Otci i Synu), co do *velikosti* i co do *moci*.

Tak jako bytnost a přirozenost, jest také činnost božská všem osobám společna (kromě té, která se týká původu osob), a to nedílně, takže nemůže býti pokládána za výsledek více sil. Všechny skutky vnější jsou činy trojjediného Boha, ale tak, že každá osoba má při tom osobní zvláštnosti své přiměřené účastenství: *vše, co Bůh vně působí, působí totiž Otec skrze Syna v Duchu svatém.* Z vnějších skutků božských se některé jednotlivým božským osobám zvláště připisují, ne jako by *pouze* těmi osobami vykonány byly, nýbrž poněvadž v nich zvláštnost těch osob do popředí vstupuje.

65. Které skutky se zvláště připisují jednotlivým božským osobám?

Jednotlivým božským osobám připisují se zvláště tyto skutky: Otci stvoření, Synu vykoupení, Duchu svatému posvěcení.

Bohu *Otci* připisuje se *stvoření*, t. j. říkáme, že Bůh *Otec* všecko, co jest, *stvořil.* Bohu *Otci* připisujeme skutek, jímž světu dán byl původ, z té příčiny, poněvadž Bůh Otec jest prapůvodcem Syna a Ducha sv. Nicméně víme, že při stvoření veškery tři božské osoby spolu působily.

Bohu *Synu* připisuje se *vykoupení*, t. j. říkáme, že Bůh Syn nás vykoupil. Činíme tak právem, neboť nikoliv Bůh Otec a nikoliv Duch sv., nýbrž Bůh Syn člověkem se stal a utrpením i smrtí svou na kříži nás vykoupil. Ale ačkoliv jediný Syn lidskou přirozenost na sebe přijal, přece však všecky osoby Trojice Božské, Otec, Syn i Duch svatý tohoto tajemství byli původci.

Bohu *Duchu svatému* připisuje se *posvěcení* t. j. říkáme, že Bůh Duch sv. nás posvěcuje. Jakkoli zajisté skutky nejsvětější Trojice, které se zevnitř dějí, všem třem osobám společné jsou, přece mnohé z nich za vlastní Duchu svatému se přisuzují, abychom tomu porozuměli, že nám od nesmírné lásky Boží přicházejí. Nebo když Duch svatý z vůle Božské, jako láskou rozněcené, vychází, tedy porozuměti se může tomu, že ty účinky, které se vlastně k Duchu svatému vztahují, ze svrchované Boží k nám lásky vznikají. „Láska Boží," praví Písmo sv., „rozlita jest v srdcích našich skrze Ducha svatého, kterýž dán jest nám." (K Řím. 5, 5.).

66. Jak se jmenují tři božské osoby dohromady?

Tři božské osoby dohromady jmenují se nejsvětější Trojice. (Slavnost nejsvětější Trojice.)

Slovem „*nejsvětější Trojice*“ stručně vyjadřujeme víru svou, že jeden toliko jest Bůh ve třech osobách. Totéž vyjadřujeme názvem „Bůh *trojjediný*.“

Slavnost nejsvětější Trojice koná se v neděli první po sv. Duchu. Slavnosti tou dovršuje a završuje se řada slavností Páně (hodů Božích). Předmětem jejím jest především společné uctění a chvála Boha Otce, Syna i Ducha sv., bychom, jakož všecky tři Božské osoby společně dílo našeho znovuzrození a spasení působí, i my společnými díky je oslavili a velebili. Zároveň církev svátkem tím poskytla věřícím příležitost, aby zvláště a slavně vyznávali s církví víru v tajemství nejsvětější Trojice Boží. Bohoslužba toho dne nemá nic obzvláštního; neboť tento svátek jest vlastně souhrnem všech hodů Božích, z nichžto každý sám o sobě již oslaven byl. Již v XI. stol. slaven byl ve mnohých chrámech svátek nejsv. Trojice. Pro celou církev položen byl tento svátek od papeže Jana XXII. (1316—1334) na počátku XIV. století na první neděli po svatodušních svátcích. Koná se právě tuto neděli, poněvadž hned pro příští Ducha svatého počali sv. apoštolové hlásati Boha trojjediného.

Nejsv. Trojice zobrazuje se obyčejně jakožto v nebi kralující: Otec jakožto stařec na trůně; po jeho pravici Syn — Kristus Pán z mrtvých vstavší s ranami na rukou, na nohou i v boku a s křížem v ruce rovněž na trůně; nad nimi Duch sv. v podobě holubice. Ve středověku často zobrazována nejsvětější Trojice takto: uprostřed na trůně Bůh Otec s korunou na hlavě, rukama v klíně svém kříž s Ukřižovaným držící, nahoře Duch sv. v podobě holubice. Bůh Otec mívá kolem hlavy trojhrannou svatozář. Trojhran ozářený vůkol paprsky bývá odznakem nejsv. Trojice. Uprostřed trojhranu bývá oko lidské jakožto odznak vševědoucnosti Boží, na znamení, že všechny tři božské osoby mají tytéž vlastnosti. V krajinách slovanských bývalo zvykem zobrazovati nejsv. Trojici také jakožto starce s trojím obličejem.

Naučení. Klaněj se u víře pokorné nevystihlému tajemství nejsvětější Trojice a děkuj Otci, který tě stvořil, Synu, který tě vykoupil, a Duchu svatému, který tě posvětil! „Sláva Otci i Synu i Duchu svatému, jakož byla na počátku, i nyní i vždycky a na věky věkův. Amen.“ Také nikdy nezapomínej, co jsi nejsvětější Trojici na křtu svatém slavně přislíbil! (O slibu křestním viz otázku 550. a „Přídavek“ č. 24.)

3. O stvoření, zachování a řízení světa.

67. Proč se jmenuje Bůh „Stvořitel nebe i země?“

Bůh se jmenuje „Stvořitel nebe i země“, protože celý svět: nebe i zemi i všecko, což jest, stvořil.

68. Co znamená slovo „stvořiti“?

Slovo „stvořiti“ znamená: z ničeho něco učiniti.

Chce-li člověk něco učiniti, nemůže tak učiniti z ničeho, nýbrž potřebuje k tomu *látku* nějakou (ku př. dřevo, kámen a p.), jakož i *nástrojů*. Ale Bůh nepotřebuje ani látky ani nástrojů, chce-li něco učiniti. Člověk, zhotovuje-li něco, potřebuje k tomu času a musí se namáhati. Bůh může vše učiniti v jediném okamžiku beze vší námahy.

Prvá slova Písma sv. zní takto: „Na počátku stvořil Bůh nebe i zemi.“ (I. Mojž. 1, 1.)

„*Nebe*“ neznamená zde oblohu, nýbrž neviditelnou říši *bytostí nebeských* čili *andělův*.

Sv. apoštol Pavel v listě ke Kolossenským (1, 16.) píše: „Nebo skrze něho stvořeny jsou všecky věci, na *nebi* i na *zemi viditelné* i *neviditelné*, buďto trůnové, neb panstva, buďto knížatstva, neb mocnosti, všecky věci skrze něho, a v něm stvořeny jsou.“

V Písmě sv. čteme dále: „*Země* pak byla *pustá* a *prázdná*, a *tma* byla nad propastí, a *Duch Boží* vznášel se nad vodami“ t. j.: *Země* byla po stvoření *bezvárnou hmotou vodami pokrytou;* hustá *tma* obestírala ji. Ale již *Duch Boží* vznášel se nad ní, aby ji stvořitelskou mocí svou *uspořádal* a *rozmanitými tvory oživil*.

Písmo sv. praví, že Bůh tak učinil v *šesti dnech*. *Dnem* můžeme tu rozuměti buď dobu *dvaceti čtyř hodin*, anebo *období jakkoliv* — třeba i *tisíce let* — *dlouhé*, neboť v Písmě svatém užívá se často slova „den“ ve smyslu neurčitě dlouhé doby. „*Jeden den* u Boha jest jako *tisíc let*, a *tisíc let* jako *jeden den*,“ praví sv. Petr. (Srovn. ot. 47. str. 42.). Mohlť zajisté *všemohoucí* Bůh uspořádati svět v jediném okamžiku, anebo, když se Jemu tak líbilo, v dobách libovolně dlouhých.

Prvého dne stvořil Bůh *světlo*, t. j. buď *látku světelnou*, nebo veliké nějaké těleso nebeské, jež zprvu bylo *zdrojem světla* pro zemi naši, tak jako později slunce.

Druhého dne stvořil Bůh *oblohu*, a *oddělil vody*, kteréž byly pod oblohou, od těch, které byly nad oblohou, t. j. stvořil *ovzduší* zemské, jež dělí vody v *mracích* nashromážděné od vod pozemských.

Třetího dne přikázal Bůh, aby *vody* pozemské *shromáždily se* v místo jedno, tak aby povstala *suchá země*. Na souši pak k rozkazu Božímu vzniklo *rostlinstvo*.

Čtvrtého dne učinil Bůh *slunce*, *měsíc* a *hvězdy*, to jest: Bůh ustanovil, aby země otáčela se kolem slunce podle určitých zákonů, tak aby střídaly se pravidelně den a noc i různá počasí roční, zároveň pak nařídil, aby měsíc otáčel se kolem země a osvěcoval noc, ostatní pak hvězdy aby trvaly v přesně určeném poměru k naší zemi.

Pátého dne stvořil Bůh *živočichy vodní* (*ryby*, plazy, obojživelníky, měkkýše a j.) a *živočichy létavé* (*ptáky* a veliký hmyz).

Šestého dne stvořil Bůh *živočichy pozemské*, naposledy pak stvořil *člověka*.

Vše, cokoliv učinil Bůh, bylo *velmi dobré*.

Přemnohé závažné důvody nasvědčují tomu, že Bůh *nestvořil vše ihned tak, jak to nyní spatřujeme*, že na př. mohutná ložiska uhelná v nitru zemském nejsou od něho přímo stvořena tak, jak nyní se jeví, nýbrž že jsou to spíše pozůstatky mohutných lesů, jichž stopy podnes v ložiskách těch nalézáme. Stopujeme-li myšlénku tuto dále, zdá se nám, že domněnka, kterou pronesli Kant a Laplace, velice jest pravděpodobna. Dle domněnky té nestvořil Bůh zemi, slunce, měsíc a hvězdy jakožto tělesa od sebe odloučená, nýbrž že nejdříve stvořil ohromnou kouli plynovou, jejímž středem bylo nynější slunce, a jejíž obvod sáhal daleko za nejzazší oběžnice. A tuto domněnku možno ještě dokonce rozšířiti takto: Bůh stvořil celou soustavu světovou zprvu jakožto jedinou plynovou kouli, od níž se pak jednotlivé soustavy sluneční odlučovaly. Tato plynová koule neskládala se z nynějšího vzduchu, nýbrž obsahovala ve stavu plynném veškery prvky a látky nerostné, jež tvoří nyní zeměkouli a ostatní tělesa nebeská. Teplota této plynové koule byla tudíž obrovská. V prostoru světovém však znenáhla vychládala. Jelikož pak Bůh jí udělil točivý pohyb kolem osy její, oddělil se následkem tohoto pohybu plynový prsténec od ostatní koule a otáčel se kolem ní volně dále, neboť koule ochladnutím zhutněla a se zmenšila. Tím ocitaly se částečky plynné na obvodě koule jsouci čím dále tím blíže u středu koule, a síla soustředěná tudíž vzrůstala. Zároveň však vzrůstala také síla odstředivá, ježto zmenšená koule kratšího poloměru rychleji kolem se otačela a tím

svou obvodovou část odvrci se snažila. Soustředná síla vzrůstala ve čtvercovém poměru ke krátícímu se poloměru. Síla odstředivá vzrůstala však rychleji, totiž ve krychlovém poměrů ke krátícímu se poloměru. Když tudíž nadešel okamžik, že síla odstředivá obdržela převahu, nastalo odloučení se zmíněného prsténce. Dalším ochlazováním a stahováním se protrhl se prsténec a svinul se v kouli. Tato menší plynová koule kolovala od té doby jakožto první planeta (Neptun) kolem koule větší, jež byla jejím sluncem. A to se opakovalo několikráte, čímž vznikly ostatní planety Uranus, Saturn, Jupiter, Merkur, Venuše, země a Mars. Ale i od těchto planet oddělily se prsténce. Prsténce, jež od Saturna se odloučily, trvají podnes ještě jakožto svědkové celého onoho průběhu. Z prsténce, jež od země naší se oddělil, utvořil se měsíc. Ostatně, jak již řečeno bylo, vznikla celá prvotní plynová koule naší sluneční soustavy snad rovněž podobným způsobem z koule větší, tak že by byl Bůh celý vesmír původně stvořil ve způsobě ohromné plynové koule. O velikosti vesmíru můžeme sobě učiniti jakous takous představu tímto způsobem: Světlo, kdyby kolem země se pohybovalo, oběhlo by ji v sekundě asi osmkráte. Až ke slunci však potřebuje asi 8 minut, tedy 480 sekund; k nejbližší stálici mimo naši malou planetární soustavu potřebuje několik let; k jiným hvězdám mnoho tisíc, ba snad i millionů let. Jak nesmírně velebná jeví se nám tudíž velikost Boha, jenž vše to zničeho stvořil a před nímž to vše jest, jakoby nebylo!

O Bohu Stvořiteli krásně praví Písmo sv.: „Nebo on řekl, a všecky věci učiněny jsou: on rozkázal a stvořeny jsou.“ (Žalm 32, 9.).

Zbožná matka israelská, jež se sedmi svými syny vytrpěla smrť mučednickou v době, kdy syrský král Antioch Epifanes (175—164. př. Kr.) vládl nad Palestinou a nutil židy, aby přijali pohanství, pravila k nejmladšímu synu svému, povzbuzujíc jej ku statečnosti: „Prosím tě, synu, abys pohleděl na nebe i na zemi, a na všecky věci, kteréž v nich jsou: a poznal, že *z ničehož Bůh učinil je, i lidské pokolení*: tak se stane, že se nebudeš báti tohoto kata; ale hoden bratří svých, učiněn jsa jich účasten, podstup smrt, abych tě v onom smilování zase s bratřími tvými přijala.“ (II. Makk. 2, 28, 29).

69. K čemu stvořil Bůh svět?

Bůh stvořil svět:

1. ku své cti a slávě.
2. ku blahu tvorův.

Bůh *nestvořil* svět snad proto, že by jej byl *stvořiti musil*: Ont vůbec nemusil světa stvořiti, aniž nucen byl svět stvořiti tak, jak jest, nýbrž mohl, kdyby býval chtěl stvořiti svět jiný, nežli jest nynější. Bůh *svobodně* stvořil svět.

Bůh *nestvořil* svět proto snad že by ho byl *potřeboval*. Ont, jsa nejvýš blažen, stačí si úplně sám a nepotřebuje k blaženosti své ničeho a nikoho.

Bůh *stvořil* svět *ku své cti a slávě*, t. j. aby tvorům zjevil svoji velebnost a slávu, jakož i svoji dobrotu a lásku, a aby tvorové za to jej ctili a velebili. Tvorové nerozumní oslavují a chválí Boha nevědomky a bezděčně tím, že jsou takovými, jakými je Bůh učinil; tvorové rozumní (andělé a lidé) mají jej oslavovati vědomě a dobrovolně slovem i skutkem (plněním jeho svaté vůle).

„Všecko *pro sebe samého* učinil Hospodin“ (Přísloví 16, 4). — „Nebesa vypravují *slávu* Boží, a dílo rukou jeho zvěstuje obloha“ (Žalm 18, 2), „Každého, kterýž vzývá jméno mé, k *slávě* své stvořil jsem ho, způsobil jsem jej, učinil jsem ho.“ (Isaiáš 43, 7).

Bůh *stvořil* svět ku *blahu svých tvorův*. Bůh chce, aby i jiné bytosti blaha požívaly, zejména pak aby tvorové rozumní v Něm a Jím byli blaženi, pokud ovšem, jsouce svobodnou vůlí obdařeni, sami k tomu spolupůsobí.

Z toho, že Bůh stvořil svět ku *své cti a slávě*, plyne, že stvořený svět musí býti *dobrý*. Písmo svaté dí, že vše, cokoliv učinil Bůh, bylo *velmi dobré*, t. j. k účelu svému zcela přiměřené. Tím však není řečeno, že by tento svět byl nejlepší, jaký Bůh vůbec stvořiti mohl. Mohl-ť zajisté všemohoucí Bůh, kdyby býval chtěl, stvořiti svět lepší nežli jest nynější. Dobrotě stvořeného světa neodporuje zlo hmotné i mravní, jež se v něm vyskytuje. Neboť zlo toto nepochází od Boha, nýbrž vzniklo tím, že tvorové rozumní svobody své zle užili.

V Písmě sv. se praví, že Bůh sedmého dne „*odpočinul*.“ Slovo „odpočinul“ znamená, že Bůh ustal sice tvořiti, že však neustává o svět, který stvořil, *pečovati*.

79. Kterak pečuje Bůh o svět, který stvořil?

O svět, který stvořil, pečuje Bůh tím, že jej ustavičně zachovává a spravuje.

Pečovati o něco značí tolik jako *starati se* o to. Zhotoví-li člověk stroj nějaký (na př. hodinky nebo parní stroj), pak buď on sám nebo člověk jiný pečuje o stroj ten, t. j. stará se o to, aby porušení nevzal, a spravuje nebo řídí jej, aby práci, k níž byl sestrojen, náležitě vykonával. Také Bůh

pečuje o svět, který stvořil, tím, že jej ustavičně *zachovává* a *spravuje*. „Bůh malého i velikého učinil, a jednostejně pečuje o všecky.“ (Kn, Moudr. 6, 8.)

71. Co znamená: Bůh zachovává svět?

Bůh zachovává svět, znamená: Bůh působí svou svou všemohoucností, že celý svět a každý jednotlivý tvor tak dlouho trvá, dokud Bůh chce.

Něco *zachovávati* značí působiti, aby něco trvalo. Říkáme na př. o člověku šetrném, že zachovává nebo-li uchovává svůj oděv nebo své jmění a p., a míníme tím, že člověk ten počíná sobě tak, aby oděv nebo jmění jeho dlouho trvalo; podobně říkáme o člověku, jenž pečliv jest o své zdraví, že zachovává své zdraví a p. Avšak žádný člověk nemůže zachovati sobě oděv, jmění nebo zdraví své tak dlouho, dokud sám chce. Nenadálou náhodou může o vše to přijíti. Ale všemohoucí Bůh může způsobiti, aby celý svět a každý jednotlivý tvor tak dlouho trval, dokud On sám *chce*. Bez jeho vůle nic by neobstálo. Písmo sv. praví: „Kterak by pak mohlo co zůstati, kdybys ty byl nechtěl?“ (Moudr. 11, 26.) Dokud Bůh chce, trvá to, co stvořil; kdyby Bůh nechtěl, aby jeho tvorstvo dále trvalo, přestalo by býti. Neboť jakož svrchovanou mocí, moudrostí a dobrotivostí Stvoři elovou způsobeno, že všecky věci jsou: rovněž tak by se i, kdyby jim neustálá jeho prozřetelnost přítomna nebyla, a jich touž mocí, kterouž na počátku ustaveny jsou, nezachovávala, hned v nic rozpadly. „Všichni tvorové na tě očekávají, abys jim dal pokrm v času svém. Když jim dávati budeš, sbírati budou: když otvírati budeš ruku svou, všickni naplněni budou dobrým. Ale když odvrátíš tvář svou, zkormoutí se: odjmeš ducha jejich a zhynou, a v prach svůj se navrátí.“ (Žalm 103, 27—29.) Jsoucnost a trvání světa závisí tedy na vůli Boží, a každý okamžik jeho trvání jest novým darem Božím. „Založil jsi zemi, a trvá ustavičně, vedle úsudků Tvých stojí to vše do dnešního dne“ (Žalm 118, 90 a 91.) Také každý jednotlivý tvor trvá, dokud Bůh chce. I my trváme tak dlouho, jak Bohu se líbí. Za každičký okamžik svého trvání děkujeme péči všemohoucího Boha, neboť jest jeho darem! „Všecky věci skrze něho, a v něm stvořeny jsou: a on jest přede všemi, a všecky věci jím stojí.“ (Kolos. 1, 16, 17.) „Bůh dává všechněm život i dýchání i všecko . . . nebo v něm živi jsme a hýbáme se i trváme.“ (Sk. ap. 17, 25 a 28.)

72. Co znamená: Bůh spravuje svět?

Bůh spravuje svět, znamená: Bůh řídí a vede

všecko k dobrému; nic se neděje bez jeho vůle nebo bez jeho dopuštění.

Bůh řídí a vede všecko k dobrému t. j. působí, aby všichni tvorové cíle, k němuž je stvořil a pro který je zachovává, také skutečně dosáhli. Při tom šetří ovšem svobodné vůle tvorů rozumných.

Vůlí Boží řídí se nesčetná tělesa nebeská v určitých dobách, jež Bůh jim vytkl, se pohybující. Z vůle Boží střídá se den a noc, déšť a sucho, zima a teplo. Bez jeho vůle nebo bez jeho dopuštění nic se neděje, byť to bylo sebe menší a nepatrnější. Proto pravil Kristus Pán: „Zda-liž neprodávají dvou vrabců za penízek? A jeden z nich nepadne na zem bez Otce vašeho? Vaši pak i vlasové na hlavě všickni sečteni jsou.“ (Mat. 10, 29. 30.) Nic se tedy neděje pouhou slepou náhodou.

Z dopuštění Božího stihají člověka nemoci, svízele, nehody a utrpení.

73. Zda-li Bůh řídí a vede k dobrému i nehody a utrpení?

Bůh řídí a vede k dobrému i nehody a utrpení; chce jimi hříšníky potrestati a napraviti, spravedlivé pak zkoušeti a jejich zásluhy pro nebe rozmnožiti.

Že Bůh řídí a vede *k dobrému* i *nehody a utrpení*, vidíme nejkrásněji *na příbězích Josefa*, syna Jakobova.

Jakob měl dvanácte synů. Dokud nejmladší syn Benjamin byl ještě malým dítkem, byl *Josef* miláčkem otcovým. Vynikal nad ostatní bratry své zbožností a nevinností. Za odměnu dal jemu Jakob krásné roucho pestrých barev. To vzbudilo závist ostatních bratří, kteří již beztoho na Josefa se hněvali, že otci svému na ně žaloval, když zlého činu se dopustili. Nenávist jejich dosáhla vrcholu, když Josef vypravoval sny své, které věštily jeho budoucí velikost. Zdálo se mu jednou, že s bratry svými vázal snopy na poli, snop jeho že povstal a stál, kdežto snopové bratří jeho vůkol stojíce klaněli se snopu jeho. Jindy zase zdálo se mu, jakoby slunce, měsíc a jedenácte hvězd jemu se klanělo. Závistiví bratří umínili sobě, že se na Josefovi pomstí a jeho se zbaví. Brzy potom bratří Josefovi odešli se stády svými daleko od domova, ale Josef zůstal u otce. I poslal jej otec za bratřími, aby podíval se, jak daří se jim a stádům jejich. Bratří, uzřevše Josefa zdaleka, chtěli zabiti jej a mrtvé tělo jeho uvrci do jámy. Ale nejstarší bratr Ruben chtěl bratru svému život zachrániti, i přemluvil ostatní bratry, aby nezabíjeli jej, nýbrž aby uvrhli

jej do prázdné studnice čili cisterny. Chtěl Ruben, až by ostatní bratří se vzdálili, Josefa ze studně vytáhnouti. Bratří uposlechli Rubena, svlékli bratra svého z pestrého jeho roucha a spustili do cisterny, aby v ní hladem zahynul. Mezitím co Josef očekával smrť na dně studnice, bratří jeho se posadili, aby poobědvali. Tu spatřili karavanu madianských kupců, kteří tudy se ubírali, vezouce do Egypta vonné koření. Tito madianští kupci provozovali také, když se jim k tomu naskytla příležitosť, obchod s otroky. To vnuklo bratřím Josefovým myšlénku aby jim bratra svého prodali, zdálo se jim, když hnulo se v nich svědomí, že jest méně kruto prodati jej v otroctví, nežli umořiti hladem v cisterně. Kupci zaplatili jim dvacet stříbrných a odvedli Josefa. Ruben o tom všem nevěděl, neboť byl mezi jídlem odešel. Když pak se vrátil a uslyšel, co se stalo, naplněn byl nad tím upřímným zármutkem. Ale ostatní bratří byli lhostejni. Zabili kozelce, smočili Josefovo pestré roucho v krvi jeho, a poslali je otci Jakobovi se vzkazem, že je nalezli. Jakob, poznav roucho Josefovo, domníval se, že divoké zvíře nějaké rozsápalo milovaného syna jeho, i naplněn byl zármutkem velikým. Přišedše do Egypta, prodali Madianští Josefa náčelníku strážného vojska egyptského *Putifarovi.* Josef, jemuž bylo tenkráte sedmnácte let, získal si brzo věrností a poctivostí úplnou důvěru a přízeň pána svého. I učinil jej Putifar vrchním správcem nade všemi svými otroky a nad celým statkem svým. Asi deset let zastával Josef úřad svůj k úplné spokojenosti svého pána. Také manželka Putifarova byla naň zpočátku laskava. Byla to však žena zlá a nešlechetná, i chtěla jej svésti k hanebnému hříchu. Když však ctnostný jinoch nechtěl hříchem uraziti Boha a zpronevěřiti se pánu svému, obžalovala jej u manžela svého křivě z těžkého zločinu. Putifar uvěřil manželce své, i dal Josefa uvrci do žaláře. Bůh však neopustil nevinně trpícího. Jeho řízením oblíbil sobě vladař nad žalářem hodného Josefa, nakládal s ním laskavě, dával mu na jevo svoji důvěru, a zanedlouho dal mu na starosť dva vysoké úřadníky faraonovy, kteří upadli v nemilosť a vsazeni byli do žaláře. Byl to nejvyšší pekař a nejvyšší číšník dvorní. Jednoho dne z rána zpozoroval Josef hluboký smutek ve tvářích jejich, i otázal se jich: „Proč jest smutnější tvář vaše nad obyčej?“ Kteříž odpověděli: „Sen jsme měli, a není, kdo by nám jej vyložil.“ Tu nabídl se jim Josef, že s pomocí pravého Boha jim vyloží sny jejich. I vypravoval nejprve náčelník číšníků sen svůj takto: Viděl jsem před sebou vinný kmen, ten rostl, zelenal se, měl květ a posléze zralé hrozny. Já pak držel jsem koflík králův v ruce své, i vzal jsem hrozny, vytlačil jsem je do koflíka a podal jsem ho králi.“ Sen vrchního pekaře vztahoval se rovněž k bývalému jeho úřadu. „I mně se zdálo“, řekl, „že jsem měl tři koše bílého chleba na hlavě své, a v koši

svrchním že byly všeliké pokrmy faraonovy, které se strojí řemeslem pekařským, a že ptáci jedli z nich i a hlavě mé.“ Josef vyložil oběma jejich prorocké sny. Oznámil číšníkovi, že po třech dnech bude opět dosazen v dřívější svůj úřad, a prosil jej, by pamatoval naň, až přijat bude opět na milosť; pekaři pak oznámil, že po třech dnech dá mu král stíti hlavu, a že jeho těło na šibenici pověšené požírati budou ptáci nebeští. Předpovědění Josefovo skutečně se vyplnilo. Třetího dne byl výroční den narození faraonova, kterýž byl oslaven velikými hody. Tu rozpomenul se farao na oba bývalé dvořany své; nejvyššího číšníka povolal opětně v bývalý úřad jeho, nejvyššího pekaře však dal odpraviti. Ale nejvyšší číšník, když se mu zase dobře vedlo, zapomenul na Josefa. Teprv po dvou letech přihodila se událosť, která uvedla mu opět na paměť sen, jejž kdysi měl v žaláři a spolu také vykladače, který mu jej vyložil. Zároveň pak naskytla se mu příležitosť, aby zmínil se faraonovi o umění mládence hebrejského vykládati sny. A to byl prostředek, jehož Bůh užil, aby odměnil konečně cnosť spravedlivého Josefa. Farao měl v jedné a téže noci dvojí sen. Zdálo se mu, že stál na břehu Nilském, a že z řeky vystoupilo sedm krav, pěkných a tučných, a páslo se v rákosí; a že jiných sedm krav hubených vystoupilo z řeky za nimi a sežralo je. Tu procitl farao, a když opět usnul, měl druhý sen: Sedm klasů vyrostlo na jednom stéblu, plných a krásných, a hle, sedm klasů hubených a východním horkým vichrem spálených vyrostlo za nimi, i pohltily tyto klasy hubené oněch sedm plných a krásných klasův. Když farao opět procitl, jat byl strachem, i dal k sobě ihned povolati vykladače a mudrce egyptské. Ti však nedovedli snů těch vyložiti. A tu k doporučení nejvyššího číšníka přiveden byl ze žaláře Josef, aby podal žádoucí výklad. Farao vypravoval Josefovi oba své sny, a mladý Hebrej, obdržev od Boha vnuknutí, vyložil mu je takto: sedm krav tučných a sedm klasů plných značí sedm let úrody; sedm krav hubených a sedm klasů tenkých věští sedm let neúrody a hladu. I poradil faraonovi, aby pro léta neúrodná učiněny byly zásoby tím způsobem, že by pátý díl úrody každého roku byl ukládán do stodol. Zároveň pak prohlásil, že nikoliv jemu, nýbrž Bohu patří dík za správný výklad snu. Faraonovi líbil se tento jasný výklad, lišící se značně od spletitých a temných výkladů egyptských hadačů, a zalíbila se mu rovněž i moudrá a snadno splnitelná rada Josefova. I osvědčil Josefovi za to svoji přízeň a vděčnosť tím, že zahrnul jej poctami a dary. „Bůh ukázal tobě všecko, co jsi mluvil; zdaliž moudřejšího a podobného tobě budu moci najíti?“ pravil král k Josefovi, „ty budeš nad domem mým a k rozkazu úst tvých všecken lid poslouchati bude: toliko trůnem královským tebe převyšovati budu.“ Jakožto odznak moci, kterou propůjčil Josefovi, dal král vlastní prsten svůj na ruku

jeho, oblékl ho v roucho kmentové a vložil řetěz na hrdlo jeho. I kázal mu vstoupiti na svůj vůz druhý, a služebníku před ním provolávati, aby všichni před ním hlavy sklánělí. Konečně pak dal farao Josefovi jméno egyptské, na znamení, že pro zásluhy své stal se z cizince takřka příslušník národa egyptského; nazval jej „Zakladatelem života“. Josefovi bylo třicet let, když byl povýšen na prvního po králi hodnostáře. Úřadu svého ujal se s velikou horlivostí a vykonával povinnosti své svědomitě a obratně. Pod jeho dozorem byl nadbytek úrodných let ukládán do obilnic. Když pak po sedmi letech skutečně nastala léta neúrodná, prodával Josef z hojných zásob obilí nejen Egyptanům, nýbrž i obyvatelům sousedních krajin, v nichž rovněž hlad zuřil. Také země chananejská postižena byla neúrodou. I vyslal stařičký Jakob syny své do Egypta, aby nakoupili tam obilí. Toliko nejmladšího syna Benjamina nechal u sebe doma. Josef, jenž ke všemu bedlivě dohlížel, zpozoroval své bratry mezi kupci, kteří přišli nakupovat obilí. Mezi bratry svými však nespatřil onoho, jenž nade všechny ostatní byl mu dražším, totiž Benjamina. I připadlo mu bezděky na mysl, že snad bratří jeho připravili Benjaminovi podobný osud, jako jemu samému. Znepokojován jsa touto myšlénkou, chtěl nabyti jistoty o svém bratru, i stavěl se, jakoby bratry své pokládal za vyzvědače, i přiměl je tím způsobem k tomu, aby oznámili, kdo jsou. Poděšeni jsouce obviněním z vyzvědačství, řekli: „My, služebníci tvoji, jsme pokojní lidé a neobmýšlíme nic zlého. Dvanácte jest nás bratří ze země Chanaan. Nejmladší jest doma s otcem naším, a druhého staršího není více na živě.“ Ale Josef, stavě se, jakoby je přece za vyzvědače pokládal, dal je vsaditi do žaláře. Po třech dnech propustil je domů, avšak pod tou podmínkou, že na důkaz pravdivosti svých výpovědí přivedou do Egypta nejmladšího bratra svého. Jakožto rukojmí ponechal sobě Josef Simeona ve vězení. I mluvili bratří vespolek: „Zasloužili jsme, co trpíme, neboť jsme se provinili proti bratru svému. Viděli jsme úzkost duše jeho, když nás prosil, a nevyslyšeli jsme ho; proto přišlo na nás soužení toto.“ Ruben pak řekl: „Zdaž nepravil jsem vám: Nehřešte proti pacholeti, a neuposlechli jste mne? Hle, nyní vyhledává se na nás krve jeho.“ Bratří netušili ovšem, že domnělý vznešený Egyptan, před nímž stáli, rozumí řeči jejich; rozmlouvalť s nimi pomocí tlumočníka. Josef byl pohnut, poznalť, že bratří jeho provinění svého litují. I odvrátil se maličko a plakal. Než, aby viděl, je-li lítost jejich upřímná, navrátil se zase k nim a dal Simeona svázati před očima jejich. Služebníkům svým pak rozkázal, aby naplnili pytle jejich obilím a zase vložili peníze jednoho každého do pytle jeho, a nad to aby jim dali i potravy na cestu. Přišedše domů a nalezše peníze v pytlích svých, ulekli se velice; domýšleli se sice, že snad stalo se tak

omylem úředníkův egyptských, obávali se však nicméně, že budou v Egyptě z nepoctivosti obviňováni. Velice zarmoucen byl Jakob, když slyšel, že Benjamin příště do Egypta s ostatními bratry jíti má. Nechtěl nikterak k tomu přivoliti, ani když mu Ruben v zástavu dával život obou synů svých, nepřivede-li Benjamina bez pohromy zpět. Když však potraviny z Egypta přivezené došly a hlad dosud neulevoval, nucen byl sám Jakob vybídnouti syny své k opětné cestě do Epypta. Jelikož však synové jeho rozhodně pravili, že bez Benjamina před oči Egyptského velmože předstoupiti nesmějí, svolil konečně s velikým zármutkem k tomu, aby Benjamina vzali s sebou, nařídiv jim zároveň, aby přísnému onomu Egyptanu doručili hojné dary. Tentokráte zaručil se také i Juda za návrat Benjaminův. Synové Jakubovi přišli šťastně do Egypta. Josef, uzřev je, rozkázal správci domu svého: „Uveď muže ty do domu a přistroj hody, neboť budou se mnou jísti o poledni.“ Správce učinil, co mu bylo přikázáno, a uvedl bratry do paláce Josefova. I ulekli se bratří velice, domnívajíce se, že pro peníze, které v pytlích svých nalezli, souzeni a potrestáni budou. Omlouvali se tudíž správci, ten však laskavými slovy obavy jejich zaplašil, spolu pak vyvedl k nim ze žaláře Simeona. Když pak sám Josef k nim vešel, sklonili se před ním až k zemi a podali mu dary přinesené. Josef laskavě je přivítal a tázal se, živ a zdráv-li jest starý otec jejich; uzřev pak bratra Benjamina, dojat byl tou měrou, že pospíšil ven a plakal tam. Umyv pak tvář svou, vešel opět k nim a stoloval s nimi, rozsadiv je ke stolu podle stáří, čemuž ovšem bratří velice se divili, nemohouce pochopiti, kterak vznešený tento Egyptan může znáti pořad, v němž co do stáří po sobě následují, aniž by se byl naň tázal. Když byl takto prokázal bratřím svým velikou poctu, chtěl Josef podrobiti je poslední zkoušce a přesvědčiti se o tom, zdali se úplně polepšili, zejména pak o tom, chovají-li upřímnou lásku k Benjaminovi. Rozkázal tedy po hostině správci svému, aby naplnil pytle jejich obilím, dále aby každému do pytle vložil peníze, jež byli za obilí zaplatili, a konečně aby do pytle Benjaminova mimo to vložil i stříbrnou jeho číši. Když pak druhého dne bratří na zpáteční cestu k domovu se vydali, poslal za nimi Josef správce svého, uloživ mu, aby obvinil je z krádeže. Bratří ovšem ujišťovali správce, že zločinu toho se nedopustili, a vědomi jsouce neviny své, rozhodli, aby ten z nich smrti propadl, u něhož by číše byla nalezena. Správce tedy jal se prohledávati pytle jejich a nalezl ovšem číši v pytli Benjaminově. Vidouce to bratří domnělého zloděje, jati byli hlubokým žalem. Navrátili se všichni zase do města. Juda, jenž byl otci svému se zaručil, že mu zase přivede bratra svého Benjamina živého a zdravého, předstoupil první ze všech před Josefa, a všichni ostatní padli před Josefem na zem.

I otázal se jich Josef, proč dopustili se skutku tak nešlechetného? A Juda řekl: „Což odpovíme pánu mému? co mluviti budeme? kterak se ospravedlníme? Bůh ukázal nepravosť služebníků tvých; hle, my všichni jsme služebníky pána mého, i my, i ten, u něhož nalezena byla číše.“ Ale Josef odpověděl: „Odstup ode mne, abych tak učinil! Ten toliko, u něhož nalezena byla číše, nechať jest otrokem mým, vy pak odejděte v pokoji k otci svému.“ Tu připomenul Juda tklivými slovy, že stařičký otec jejich, jenž s Benjaminem s velikou jen bolestí a s nemalými obavami se byl rozloučil, zajisté ztráty jeho by nepřežil, i nabídl se konečně, že hotov jest sám otrokem se státi místo bratra svého. I poznal Josef ze šlechetného jednání Judova, že bratří jeho skutečně velice se polepšili. Nemoha pohnutí svého déle tajiti, poručil, aby přítomní Egypťané vyšli ven, a s pláčem pravil k bratřím svým: „Já jsem Josef! Ještě-li živ jest otec můj?“ Nenadálé toto shledání se s Josefem, proti němuž se byli tak velice prohřešili, naplnilo bratry jeho strachem velikým, tak že ani slova nemohli odpověděti. Josef však objal i políbil všechny bratry své a upokojil je laskavými slovy. „Nelekejte se,“ pravil k nim mimo jiné, „aniž sobě za těžkou vinu pokládejte, že jste mne prodali do této země: nebo pro zachování vaše poslal mne Bůh před vámi do Egypta . . . Ne z vaší rady poslán jsem byl do země této, ale z vůle Boží, kterýž učinil mne knížetem po vší zemi egyptské.“ I vybídl pak bratry své, aby přivedli stařičkého otce k němu do Egypta a aby spolu s ním usadili se pak v úrodné krajině egyptské, zvané Gessen, kterouž jim za obydlí vykáže. Také farao sobě toho přál, maje upřímnou radosť z příchodu bratří Josefových. Hojně jsouce obdařeni a i pro Jakoba vzácné dary od Josefa nesouce, odebrali se bratří do země chananejské pro otce svého.

Vidíme tu, kterak Bůh zkoušel Josefa mnohým utrpením, a kterak zároveň i bratry jeho nehodami a utrpením potrestal a napravil.

Babylonský král Nabuchodonosor z dopuštění Božího dobyl r. 588. Jerusaléma, ztroskotal jej a veškero obyvatelstvo i s králem do *zajetí* odvedl. Zajetí bylo dle vůle Boží pro národ israelský trestem, jímž z chyb svých měl býti vyléčen. Pobyt mezi nepřátely daleko od milované vlasti, vzpomínky na někdejší blahobyt a slávu, jakož i výčitky svědomí, že nedbali varovného hlasu proroků — to vše působilo mocně na vystěhovalce. Přemnozí skutečně činili upřímné pokání a polepšili se, zároveň pak vzrůstala v nich touha po zaslíbeném Messiáši.

Bůh podrobil Abrahama těžké zkoušce, poručiv mu aby obětoval syna svého Isáka, jejž velice miloval.

Job oplýval nesmírným bohatstvím a žil šťastně uprostřed rodiny své. A to vše a nadto i zdraví odňal jemu Bůh, zkoušeje jej. Než Job nespustil se naděje v Boha a snášel s příkladnou trpělivostí a nezlomnou oddaností ve vůli Boží strašlivé nehody, jež ráz na ráz jej stíhaly.

Zbožného Tobiáše podrobil Bůh těžké zkoušce. Tobiáš náhle oslepl a upadl v nouzi. Nicméně snášel kruté tyto rány s úplnou odevzdaností ve vůli Boží. Posléze obrátilo se z vůle Boží utrpení jeho v radost: nabyl opět zraku i jmění. Anděl Rafael, jenž byl průvodcem syna jeho do ciziny, pravil k němu: „Že jsi byl příjemný Bohu, potřebí bylo, aby pokušení zkusilo tebe.“

Ze životopisů mnohých světců seznáváme, kterak je Bůh teprve školou utrpení k dokonalosti vedl. Sv. Ignác z Loyoly byl z prvu důstojníkem. Byv raněn upoután byl na lůžko. Ježto mu byla dlouhá chvíle, chtěl si ji při své válečné mysli zahnati četbou rytířských příběhův. Poněvadž nebylo žádné takové knihy po ruce, přinesli mu dvě jiné, jednu o životě Krista Pána, druhou o životech svatých a světic Božích. Na těchto knihách nemohl Ignác s počátku nalézti žádného zalíbení, avšak poznenáhlu počal okoušeti obsažené v nich manny. Konečně způsobil Bůh touto četbou takovou proměnu v jeho srdci, že pocítil mocný popud následovati ctnosti světcův.

Ale nejednou i k časnému našemu blahu řídí a vede Bůh nehody, jež nás stíhají. Téměř každý člověk z vlastní zkušenosti může dosvědčiti, že mnohdykráte to, co jemu odporným se býti zdálo, v pravdě bylo mu k dobrému. Jistý vznešený pán chtěl z Irska do Anglie na lodi se přeplaviti. Když však na loď vstupoval upadl a zlomil si nohu. Přátelé jeho litovali jej, ale on pravil: „Dobře se tak stalo; nehoda tato zajisté bude mi k dobrému.“ Na otázku, kterak nehoda tato jemu k dobrému býti by mohla, odpověděl: „Bůh lépe to ví nežli já; trvám však na tom, že jest mi nehoda má k dobrému.“ A ukázalo se, že měl pravdu. On zůstal doma, loď odplula, a — utonula, a s ní všichni lidé nalézající se na ni.

Lidé dopouštějí se mnoho zlého svými hříchy. Bůh hříchův nechce a nemůže chtíti, jelikož jest nejvýš svatý. Nemůže tudíž hřích nikdy dovoliti aniž s hříchem souhlasiti. Ale Bůh *dopouští* hříchy, t. j. nezabraňuje aby se nestaly.

74. Proč dopouští Bůh i hříchy?

Bůh dopouští i hříchy, protože nechce zbaviti člověka svobodné vůle, a protože i následky hříchů umí obraceti v dobré.

Bůh dal člověku svobodnou vůli, aby svobodně t. j. bez donucení rozhodnouti se mohl pro dobré nebo zlé. Této svobodné vůle nechce Bůh člověka zbaviti, a nechce tedy způsobiti, aby člověk i pro zlé rozhodnouti se nemohl.

Následky hříchův nazýváme vše, co z hříchu pochází. Bůh i následky hříchův umí obraceti v dobré, t. j. řídí vše tak, že i to, co z hříchů pochází, vede konečně k Jeho větší cti a slávě a ku blahu lidí.

Židé ukřižovali Pána Ježíše. Tím dopustili se hrozného hříchu. Ale Bůh smrtí Syna vykoupil svět. A tak hřích národa židovského obrátil v dobré pro celé lidstvo.

Na příbězích Josefa egyptského, jež jsme byli právě vypravovali, vidíme zřejmě, kterak Bůh hřích bratří jeho obrátil v dobré. Proto pravil Josef sám k bratřím svým: „Vy jste myslili o mně *zlé*, ale Bůh *obrátil to v dobré*.“ (I. Mojž. 50, 20.)

Pohané dopouštěli se tím, že pronásledovali křesťany, těžkého hříchu, ale pronásledování jejich obrátil Bůh v dobré: křesťanům dána příležitost, aby stálost svou osvědčili a tím větších zásluh sobě získali; církev očištěna od členů vlažných, nad to pak církev tím utěšeněji vzkvétala, čím krutěji byla pronásledována. Mučeníci svou srdnatou smrtí a svým statečným snášením muk ku křesťanství obrátili přemnohé pohany, kteří uznali za pravou víru, kterou svým vyznavačům takovou sílu udílí, odkudž pochází Tertullianův výrok: „Krev mučeníků, símě křesťanův.“

75. Jak se jmenuje péče, kterouž Bůh všecko zachovává a spravuje?

Péče, kterouž Bůh všecko zachovává a spravuje, jmenuje se **prozřetelnost Boží**.

Prozřetelným nazýváme člověka, jenž uvažuje na mysli všechny možné okolnosti a následky, které činnost jeho v budoucnosti míti může, k tomu konci, aby nepříznivým následkům se vyhnul a příznivých k svému účelu užil. Prozřetelným jest tedy ten, kdo moudře do budoucna *napřed zírá*, aby jednání své náležitě mohl zaříditi.

Vševědoucí Bůh od věčnosti ví, co se stane, a dle toho všecko zachovává a řídí.

Celá příroda hlásá prozřetelnost Boží. Země, měsíc a hvězdy otáčejí a pohybují se tak přesně, že oběh jejich na vlas vypočísti se dá. Tím, že země kolem osy své se otáčí a kolem slunce určitým způsobem obíhá, střídá se den a noc, zima a jaro, léto a podzim. Zajisté nedálo by se vše tak přesně a účelně kdyby nebylo Boha, který vše to zachovává a řídí.

Oběžnice naší sluneční soustavy jsou tak od sebe vzdáleny a každá jednotlivá z nich má tak přiměřené množství hmoty, že jejich pravidelný oběh jest zabezpečen. Kdyby vzájemná jejich vzdálenost byla jiná, anebo kdyby více nebo méně hmoty obsahovaly, byla by srážka jejich neodvratna, čímž by pořádek všehomíra byl porušen. Síla, kterou slunce oběžnice k sobě přitahuje, jest v náležitém poměru k odstředivosti oběžnic; proto oběžnice nemohou ani do světového prostoru zablouditi ani do slunce sklesnouti. Kdyby měsíc byl blíže u naší země, nežli skutečně jest, na př. o polovinu nebo o třetinu, způsobil by na zemi ohromné převraty. Příliv mořský, jenž přitažlivostí měsíce vzniká, byl by mnohem mocnější a zaplavoval by celé krajiny; v moři vznikaly by proudy tak silné, že lodi nemohly by po něm plouti. Ale nejen tělesa nebeská, nýbrž i vše, cokoliv na naší zemi jest, svědčí o prozřetelnosti Boží. Vzduch smíšen jest právě z tolik částí kysliku a dusíku, kolik jest třeba k dýchání. Kdyby bylo prvků těch ve vzduchu více nebo méně, neobstál by v něm žádný tvor na živě. Zkažený dýcháním vzduch v přírodě zvláštním podivuhodným způsobem zase se čistí. Každá bylina, každý keř a strom, ba každý jednotlivý zelený lupének pohlcují ze zkaženého vzduchu část škodlivou (uhlík) a uvolňují část zdravou (kyslík). Voda z útrob zemských, kde po kapkách se nastřádala, jako pramen občerstvuje lidi a zvířata rozpustivši různé soli a kovy vyvěrá jako zřídlo léčivé; jest příbytkem nesčíslného počtu zvířat; slunečními paprsky se vypařuje, v mraky na obloze se kupí a deštěm svlažuje opět vyprahlou půdu. A což říci o podivuhodném pořádku, jenž vládne v říši rostlinstva a živočistva? Všude jest patrna ruka všemohoucího a nejvýš moudrého Zachovavatele a Řiditele. Zvláště však jeví se prozřetelnost Boží podivuhodným způsobem v dějinách lidstva i v životě každého jednotlivého člověka: příklady, jež jsme svrchu uvedli, svědčí o tom zajisté výmluvně, a jsou toliko nepatrnými ukázkami z nepřehledné řady případův, v nichž prozřetelnost Boží se projevila a neustále projevuje.

Zdá se nám sice někdy, že mnohá věc ve světě jest bezúčelna anebo dokonce i škodliva, a že leccos se děje, co by jinak a lépe díti se mohlo. Ale tak soudíme obmezeným rozumem svým, nechápajíce nevyzpytatelnost soudů Božích. Počínáme si tak, jako onen nevědomec, jenž vstoupil do dílny umělcovy. Vida tu množství rozmanitých věcí, o nichž nevěděl, jaký účel mají, prohlásil nevědomec ten vše to za zbytečné a bezúčelné, a poraniv se z neopatrnosti jedním z předmětů těch, prohlásil věci ty vesměs za škodlivé. Ale umělec se jen útrpně pousmál nerozumu jeho!

Naučení. Měj vždycky pevnou a dětinnou důvěru v Boží prozřetelnost, která s tebou smýšlí vždy dobře, a nereptej

nikdy proti Božímu nařízení! „Milujícím Boha všecky věci napomáhají k dobrému.“ (K Řím. 8, 28.)

4. O andělech.

76. Kteří jsou nejznamenitější tvorové Boží?

Nejznamenitější tvorové Boží jsou andělé.

Andělé jsou nejdokonalejší tvorové Boži, protože Bůh obdařil je největšími dokonalostmi ze všeho tvorstva vůbec. Žádný jiný tvor nemůže se andělům vyrovnati.

77. Co jsou andělé?

Andělé jsou pouzí duchové, to jest, tvorové, kteří mají rozum a svobodnou vůli, ale těla nemají.

Ač i Bůh jest *pouhý duch* (srvn. ot. 46.) přece jest veliký rozdíl mezi ním a anděly, kteří také jsou *pouzí duchové*. Neboť andělé jsou *tvorové*, kdežto Bůh není tvor, jelikož nepovstal od žádné jiné bytosti; Bůh má *nejdokonalejší* rozum a *nejdokonalejší* svobodnou vůli, ale andělé, ač mají *velmi dokonalý* rozum a *velmi dokonalou* svobodnou vůli, přece nejsou co do mohutnosti těchto tak dokonalí, jako Bůh. V tom jen Bůh i andělé jako pouzí duchové se shodují, že *těla nemají*.

Že jsou bytosti pouze duchové, čili andělé, tuší již sám rozum lidský. Ve viditelné přírodě shledává totiž člověk stupňové pořadí od tvorův nejméně dokonalých až ke tvoru poměrně nejdokonalejšímu, jímž jest člověk sám. Ale vida sám na sobě člověk, že mnoho nedokonalostí má, soudí, že jsou bytosti ještě dokonalejší nežli jest on sám. Vida pak, že vedle něho, jenž z duše a hmoty (těla) se skládá, jsou bytosti pouze hmotné, jež duše nemají, očekává, že jsou vedle něho též bytosti pouze duchové, které těla nemají.

Proto také víra v bytosti pouze duchové u všech národů byla a jest všeobecna Toliko jednotlivci (epikurejci a sadduceové) popírali jsoucnost bytostí pouze duchových.

Čeho rozum náš se domýšlí, *zjevení Boží* výslovně nám potvrzuje.

Písmo sv. učí, že andělé *skutečně jsou.* Již ve *Starém zákoně* velmi často o andělech jest řeč. Když Bůh Adama a Evu z ráje vyhnal, postavil před rájem *anděly* (cheruby) s mečem plamenným, aby lidé neměli přístupu ke stromu života. Abrahamovi zjevil se Bůh v údolí Mambré, provázen jsa

dvěma *anděly*, které pak poslal do Sodomy, aby odtud vyvedli Lota a rodinu jeho. Když Abraham obětovati chtěl syna svého Isáka, zjevil se mu *anděl*, jenž tomu zabránil. Jakob na útěku svém do ciziny viděl ve snách žebřík stojící na zemi a vrchem nebes se dotýkající a *anděly*, kteří po žebříku tom vzestupovali a sestupovali Před vyjitím Israelitů z Egypta poslal Bůh o půlnoci *anděla* svého, aby zhubil všechno prvorozené v zemi egyptské. Pohanskému věštci Balaamovi, jejž moabský král Balak pozval, aby nad Israelity zlořečení pronesl a tak štěstí válečné jim odňal, zastoupil cestu *anděl*, jenž ho sice dále propustil, jemu však zároveň nařídil, aby u Belaka toliko to mluvil, co jemu Bůh nařídí. Král David, zhřešiv pýchou, uzřel *anděla*, an stoje u Jerusaléma na hoře Moria s taseným mečem v ruce, městu jeho záhubou hrozí. Mladého Tobiáše provázel do daleké ciziny *anděl*. K ctnostným jinochům israelským jež král Nabuchodonosor do ohnivé peci uvrhnouti kázal, seslal Bůh *anděla*, jenž v podobě jinocha spolu s nimi uprostřed plamenů dlel, učiniv tu milý chládek na způsob večerního vánku. Když Daniel od krále Cýra v Babyloně do jámy lvové byl vhozen, vyzval *anděl* v dalekém Judsku proroka Habakuka, jenž žencům na pole oběd nesl, aby pokrm ten dal Danielovi, a když prorok svolil, uchvátil jej *anděl* a přenesl prudkostí větru do jámy lvové; když pak byl Daniel, díky čině Bohu pojedl, zanesl anděl Habakuka rychle zase do Judska zpět.

Také v *Novém zákoně* přečasto o andělích zmínka se činí. Knězi Zachariášovi zjevil se ve svatyni *anděl*, kterýž mu zvěstoval, že narodí se mu syn, jejž nazvati má „Jan.“ Šestého měsíce po zvěstování narození Janova poslán byl týž *anděl* od Boha k Panně Marii do Nazareta, aby zvěstoval jí, že vyvolena jest, aby stala se matkou Pána Ježíše. Narození Páně zvěstovali *andělé* pastýřům, kteří ponocovali nedaleko Betléma. Když Kristus Pán, postiv se čtyřicet dní a čtyřicet nocí na poušti, přemohl pokušení satanova, přistoupili k němu *andělé* a sloužili jemu, (podávajíce mu nepochybně pokrm a nápoj a prokazujíce mu také jiné služby mimořádné). Když Kristus Pán z mrtvých vstal, sestoupil *anděl* s nebe v podobě mládence, odvalil kámen hrobový a oznámil ženám k hrobu přišedším, že Pán Ježíš vstal z mrtvých. Svatého Petra, jejž král Herodes Agrippa uvěznití dal, vysvobodil *anděl* ze žaláře.

Andělů jest *veliký počet*. Veliké množství andělů naznačeno v Písmě sv. tím, že andělé nazývají se tam „*vojskem* Hospodinovým.“ Anděl, jenž Josuovi u Jericha se zjevil, pravil: „Jsem kníže *vojska* Hospodinova.“ (Jos. 5, 14.). Daniel v knize proroctví svých, mluvě o andělích, praví: „*Tisícové*

tisíců sloužili jemu, a *deset tisíckrát sto tisíců* stálo před ním.“ (Dan. 7, 10.). Kristus Pán pravil v zahradě Geths manské k Petrovi, jenž ho brániti chtěl proti žoldnéřům, kteří ho jali: „Zdaliž mníš, že bych nemohl prositi Otce svého, a dal by mi nyní více nežli dvanácte pluků andělů? (ev. sv. Mat. 26, 53.).

V písmě svatém jmenuje se *devět řádů* ne o *kůrův andělských*, totiž: andělé, archandělé, knížatstva, mocnosti, síly, panstva, trůnové, cherubíni a serafíni. (K Efes. 1, 21; ke Kol. 1, 16.).

Jmény svými uvedeni jsou v Písmě sv. tři archandělé: *Michael* (= kdo jest jako Bůh?); *Rafael* (= lék Boží) a *Gabriel* (= síla Boží).

Ačkoliv andělé jsou pouzí duchové a tudíž *neviditelní*, přece může Bůh způsobiti, aby je lidé někdy viděli. Tak viděli pastýři Betlémští množství andělů, kteří chválili Boha řkouce: „Sláva na výsostech Bohu a na zemi pokoj lidem dobré vůle.“ Kdykoliv pak andělé k lidem jakožto poslové přicházeli, brávali na sebe *podobu lidskou*, jak z toho, co výše o andělích z Písma sv. Nového i Starého zákona bylo uvedeno, patrně vysvítá.

Andělé vyobrazují se obyčejně jakožto sliční *mládenci*, aby tím naznačena byla jejich síla a nesmrtelnost. Zobrazováni jsou dále s *křídloma*, ne že by křídla skutečně měli, nýbrž aby tím naznačeno bylo, že rychle a rádi vykonávají rozkazy Boží. Někdy vyobrazují se andělé jako *okřídlené dětské hlavičky* na označenou, že andělé jsou pouzí duchové, kteří mají rozum a vůli ale těla nemají. Také bývají zobrazováni jako *malé okřídlené nahé dítky* v obláčcích se vznášející s *usměvavou tváří*, na znamení, že jsou nevinni jako novorozeňátko, a že v nebesích věčné radosti požívají.

Slovo „*anděl*“ jest původně slovo řecké a značí tolik co „*posel*“ nebo „*vyslanec*.“ Slovo to nevystihuje tedy podstaty těchto bytostí pouze duchových, nýbrž značí toliko část jejich činnosti, totiž vykonávání poselství a rozkazů Božích vzhledem k lidem (na př. zvěstování narození sv. Jana Křtitele a Pána Ježíše a j.). S této stránky lidé nejčastěji bytosti ty poznávali, a proto „posly“ čili „anděly“ je nazvali.

78. K čemu stvořil Bůh anděly?

Bůh stvořil anděly, aby se mu klaněli, jej milovali, jemu sloužili a lidi ostříhali.

Bůh stvořil anděly, aby se mu *klaněli*, t. j. Bohu nejvyšší poctu prokazovali, Jej jakožto Tvůrce a nejvyššího pána

svého uznávali. „Dobrořečte Hospodinu všickni andělé jeho; vy mocní v síle, jenž činíte slovo jeho," praví Písmo sv. (žalm 102, 20.).

Bůh stvořil anděly, aby jej *milovali*, t. j. v Bohu, jehož velebnost a dokonalost poznávají, největší zalíbení měli a se snažili jemu se líbiti.

Bůh stvořil anděly, aby jemu *sloužili*, t. j. aby vůli Jeho plnili, a vždy jen to chtěli a činili, co On sám chce.

Bůh stvořil anděly, aby lidi *ostříhali*. Andělé mají lidi ochraňovati, od zlého je zdržovati, k dobrému povzbuzovati, jim pomáhati a i časná zla od nich odvraceti. „Andělům svým přikázal o tobě, aby ostříhali tě na všech cestách tvých." (Žalm 90, 10.).

„Jest zajisté od Božské prozřetelnos i ta povinnost dána andělům, aby *ostříhali* pokolení lidské, a jednotlivým lidem byli k pomoci, by v těžší nějakou neuběhli škodu. Neboť jako rodiče, mají-li děti cestovati cestou úkladnou a nebezpečnou, obránce jim přidávají a pomocníky v nebezpečenství: tak Otec nebeský na této cestě, po níž se ubíráme do vlasti nebeské, každému z nás ustanovil anděla, jehož pomocí a obezřelostí jsouce chráněni, mohli bychom se osidel od nepřátel nám tajně nastrojených uvarovati, učiněné proti nám násilné útoky odraziti, a pod jejich vedením pravé cesty se přidržovati, aby nás blud nějaký, od klamného protivníka nám předvržený, nesvedl s cesty, která vede do nebe." (Katechismus římský.)

Kdy Bůh anděly stvořil, s jistotou nelze říci, poněvadž Bůh nám toho výslovně nezjevil. Stvoření andělů zahrnuto jest nepochybně v prvých slovech Písma sv. „Na počátku stvořil Bůh *nebe* a zemi." Slovo „*nebe*" znamená zde nepochybně *bytosti nebeské*, *anděly*. Sv. Augustin se domnívá, že byli andělé stvořeni prvého dne, když totiž Bůh řekl: „Buď světlo." Z Písma sv. jde na jevo, že andělé již při stvoření světa Stvořitele chválili. Bůh praví k Jobovi: „Kde jsi byl, když jsem kladl základy země? . . . Když mne chválily spolu hvězdy jitřní a plesali všickni *synové Boží* (= andělé?)" (Job. 38, 4—7), jako by byl řekl: Ještě jsi nebyl, ó člověče stvořen, a již byli andělé, obdivující se dílům rukou mých.

79. Jací byli andělé, když je Bůh stvořil?

Když Bůh anděly stvořil byli dobří a blaženi; byli obdařeni posvěcující milostí a mnohými dokonalostmi.

Když Bůh anděly stvořil, byli *dobří*, t. j. nevinni a zbožni; nic na nich nebylo, co by výtky zasluhovalo. Andělé klaněli se Bohu, milovali jej a sloužili mu; v Bohu samém

měli největší své zalíbení, a Bůh miloval je. Andělé byli také *blaženi*, t. j. nic jim nechybělo, měli vše, čeho si jen přáti mohli; život jejich byl samá radost.

Andělé byli obdařeni *posvěcující milostí* t. j. Bůh při stvoření dal jim milost posvěcující; milostí touto byli andělé svatí, byli dítkami Božími. Tímto darem stali se andělé ještě krásnějšími a Bohu podobnějšími.

Andělé obdařeni byli *mnohými dokonalostmi*; jsou to zejména: *nesmrtelnost*, velmi dokonalý *rozum*, jakéhož žádný člověk nemá, velmi obsáhlé a hluboké *vědění*, jakož i velmi dokonalou *svobodnou vůli*. O velikých vědomostech andělů svědčí tento výrok Krista Pána: „O tom pak dni aneb hodině (posledního soudu) nižádný neví, ani andělé nebeští“ (Mat. 24, 36.) Smysl slov těch jest: „Kdy nadejde den posledního soudu neví nižádný, ba ani bytosti vědění tak obsáhlého, jako jsou andělé.“

Posvěcující milost Boží, která anděly činila svatými, dobrými a nevýslovně šťastnými, *mohli andělé ztratiti*, aniž by tím přestali býti pouhými duchy. Proto nebylo jejich blaho při stvoření jejich ještě úplné, poněvadž mohli ho ještě pozbyti. Také nepožívali ještě oněch radostí, jež plynou z vidění Boha. Tohoto úplného a věčného blaha měli po vůli Božské teprve zasloužiti si *dobrovolnou* poslušností. Bůh podrobil je zkoušce, v níž měli zachovati si milost Boží a osvědčiti v ní, zdaž *dobrovolně* chtí Bohu sloužiti. Jakožto tvorové svobodnou vůlí obdaření mohli se *na vždy* blaženými státi nikoliv z donucení, nýbrž tím, že dobrovolně zachovají milost Boží.

80. Zda-li všichni andělé zachovali milost Boží?

Všichni andělé milosti Boží nezachovali; mnozí ji **hříchem pýchy** ztratili.

Mnozí andělé nedlouho po svém stvoření zhřešili těžkým hříchem *pýchy*, chtíce rovnými býti Bohu a odpírajíce mu poslušnost. V čem vlastně záležel tento hřích pýchy nevíme, neboť nám to zjeveno nebylo. Někteří sv. otcové se domnívají, že snad nechtěli se klaněti Synu Božímu, o němž jim bylo zjeveno, že se člověkem stane. Tím pozbyli nadpřirozené milosti Boží a stali se zlými. „Dle přirozenosti své stvořeni byli dobrými, než stali se sami skrze sebe zlými,“ praví církevní sněm Lateranský IV. Ve zlobě své navždy se zatvrdili, i nemohou nikdy více dobrými se státi. Čím větší byly dříve dokonalosti jejich, v tím větší zlobu nyní se proměnily. Mysl jejich, kterouž dříve vše tak dokonale a pravdivě poznávali, naplnila se *lstí* a *lží*; dobrá vůle jejich změnila se ve *vůli*

zlou; jejich láska k Bohu změnila se v *nenávist*. Spravedlivý a nejvýš svatý Bůh potrestal pyšné anděly, jak toho zasloužili.

81. Kterak potrestal Bůh pyšné anděly?

Bůh potrestal pyšné anděly tím, že je na věky zavrhl a do pekla odsoudil.

Bůh pyšné anděly na *věky zavrhl*, t. j. pyšní andělé nikdy více na milost přijati nebudou; pro ně nebe na vždy jest ztraceno.

Bůh odsoudil pyšné anděly *do pekla*, kde věčně věkův nevýslovné muky trpěti musí. O tom svědčí Písmo sv.: „Bůh hřešícím andělům neodpustil, ale pekelnými provazy je do *pekla* strhnuv vydal k *mučení*“ (2. ep. sv. Petra 2, 4.); „Odejděte ode mne zlořečení do ohně *věčného*, kterýž jest připraven ďáblu a andělům jeho“ (ev. sv. Mat. 25, 41.); „Anděly, kteříž nezachovali svého knížetství, ale opustili příbytek svůj (t. j. své místo, nebe), k soudu velikého dne *vazbami věčnými* pod mrákotou schoval“ (ep. sv. Judy 6.). Boj mezi anděly dobrými a zlými vylíčen jest ve Zjevení sv. Jana (12, 7—9.) takto: „I stal se boj veliký na nebi: Michael a andělé jeho bojovali s drakem, a drak bojoval i andělé jeho: a nemohli tito odolati, aniž jest místo jejich více na nebi nalezeno. I svržen jest drak ten veliký, had starý, jenž slove ďábel a satanáš, kterýž svodí všecken okršlek světa a svržen jest na zem, i andělé jeho s ním svrženi jsou.“

Andělé proto od Boha *na vždy* byli zavrženi, proto že se proti Bohu *na vždy* rozhodli. Bůh nezavrhuje nikoho, leč kdo sám zavržen býti chce. Poněvadž andělé netvoří jednotného celku, nýbrž každý zcela o sobě stojí, nepřešel pád jednoho anděla na druhého, ale nemohou také zásluhy jednoho ostatním prospěti, t. j. *nikdo je nemůže vykoupiti*.

82. Jak nazýváme zavržené anděly?

Zavržené anděly nazýváme zlými duchy nebo ďábly.

Zavržení andělé nepřestali býti po pádu svém pouhými *duchy*, t. j. tvory, kteří mají rozum a vůli, ale těla nemají. Protože však jejich rozum a vůle zvrátily se ke zlému, nazýváme je duchy *zlými*. Nazýváme je také jinak *ďábly*; slovo ďábel jest vzato z jazyka řeckého („diabolos“) a značí tolik co „pomlouvač“ nebo „rouhač.“

Písmo sv. mluví o knížeti zlých duchů, *Satanáši* (jméno to jest hebrejské, a značí tolik co: „protivník,“ „nepřítel“), jenž byl bezpochyby původně andělem některého z vyšších

kůrův andělských (proto nazývá se také Lucifer = světlonoš, poněvadž byl jedním z nejkrásnějších andělův) a první ze všech snad zhřešil. Jinak sluje tento náčelník zlých duchů v Písmě sv.: „Belial“ = „ničemník,“ „Belzebub“ = „bůh much,“ „Kníže temnosti,“ „Kníže tohoto světa.“

Zavržení andělé, ač jakožto pouzí duchové žádného těla nemají, *zobrazují se* přece tak, aby zloba a ošklivost jejich byla patrna. Vše, co ve světě živočišném jest ohyzdné, tvoříva součást obrazu ďáblova.

Ale všichni andělé hříchu se nedopustili, nýbrž přemnozí v dobrém setrvali.

83. Kterak odměnil Bůh anděly kteří v dobrém setrvali?

Anděly, kteří v dobrém setrvali, Bůh odměnil věčnou blažeností v nebi.

Andělé dobří požívají *věčné* blaženosti v nebi, t. j. jsou v dobrém *na vždy* utvrzeni tak, že nikdy více zhřešiti nemohou. Oniť neustále patří na tvář Boží, t. j. požívají Boha jakožto nejvyššího dobra a zdroje vší blaženosti. „Andělé v nebesích *vždycky hledí* na tvář Otce mého, kterýž v nebesích jest,“ pravil Kristus Pán (Mat. 18, 10.). A tím právě, že neustále hledí na tvář Boží, nalézají v Bohu největší zálibu, i nemohou tudíž ničemu jinému před Bohem dáti přednost; nemohou tedy zhřešiti, jelikož veliký hřích záleží v tom, že tvor věci stvořené více miluje nežli Boha.

Dobří andělé plní věrně vše, k čemu Bůh anděly vůbec byl stvořil (srovn. ot. 78.). Dobří andělé Bohu se klaní a jej milují. Písmo sv. praví o nich, že stojí kolem trůnu Božího (Zjev. sv. Jana 7, 11.); že velebí Boha zpěvem (Serafové volali jeden k druhému a říkali: ‚Svatý, svatý, svatý, Hospodin Bůh zástupů, plná jest všecka země slávy jeho.‘“ Is. 6, 3.) a p. Dobří andělé Bohu slouží, jakož praví Písmo sv.: „Zdaliž všickni andělé nejsou *služební* duchové?“ (K Žid. 1, 14.).

84. Kterak se k nám chovají andělé dobří?

Andělé dobří chovají se k nám blahovolně: milují nás a ochraňují na těle i na duši; povzbuzují nás k dobrému a prosí za nás.

Blahovolně k někomu se chovati znamená tolik, jako blahou neboli dobrou vůli jemu projevovati, jemu vše dobré přáti, a k blahu jeho napomáhati. Andělé dobří chovají se k nám

blahovolně, t. j. přejí nám dobré a k blahu duševnímu i tělesnému nám napomáhají.

Andělé dobří nás *milují*, t. j. osud náš není jim lhostejným, nýbrž mají nás rádi, lnouce k nám upřímnou láskou; radují se z toho, jsme-li ctnostni a blaženi. „Milují nás zajisté," praví sv. Augustin, „očekávajíce, že námi doplněn bude počet jejich, kterýž pádem zlých andělův umenšen byl." Láska dobrých andělův k nám jest účinna, t. j. jeví se dobrými skutky, jež nám prokazují.

Andělé dobří nás *ochraňují* na těle i na duši, t. j. odvracejí od nás všemožně všeliká zla, jež tělu nebo duši naší hrozí.

Andělé ochraňují nás *na těle*. „Andělům svým přikázal Bůh o tobě, aby ostříhali tě na všech cestách tvých, jako na rukou ponesou tě, abys snad neurazil o kámen nohy své" (Žalm 90, 10—13). Lota a rodinu jeho vyvedli andělé z města zkáze propadšího, anděl se zjevil nábožné Agar a ukázal jí na poušti studánku, by se svým synem Ismaelem žízní nezahynula. Rafael provázel mladého Tobiáše na cestách a odvrátil od něho všecka nebezpečí, která jemu hrozila; anděl ochránil mládence v peci ohnivé od žhoucích plamenů, pět andělů v podobě jízdních bojovníkův ochraňovalo Judu Makkabejského v boji proti nepřátelům, anděl Boží sstupoval v Jerusalémě do rybníka bravného a hojil a léčil z vůle Boží všeliké neduživce, anděl vysvobodil sv. Petra ze žaláře.

Andělé ochraňují nás *na duši*, t. j. bdí nad naší duší, kteráž jest drahocenným obrazem Božím, hledí hříchu ji uchrániti anebo ze hříchu zase ji vysvoboditi. Anděl uchránil zbožnou vdovu Judith, jež odvážila se do nepřátelského tábora assyrského, všeliké poskvrny, jakož sama vyznala, když vrátivši se k spoluobčanům svým do Bethulie, k nim pravila: „Živť pak jest on Pán, že ostříhal mne anděl jeho, i když jsem odsud šla, i když jsem tam byla, i když jsem zase sem šla, a nedopustil Pán Bůh na mne děvku svou, abych poskvrněna byla, ale bez poskvrny hříchu navrátil mne vám, radující se z vítězství jeho, z ujití mého, a z vysvobození vašeho." (Judith 13, 20.).

Že andělé ochraňují nás na duši, vysvítá také z těchto slov žalmu 33, 8: „Postaví se anděl Hospodinův kolem těch, kteříž se ho bojí a vytrhne je z nebezpečenství."

Tím, že nás andělé na těle i na duši ochraňují, není prozřetelnost Božská učiněna zbytečnou, nýbrž tím jasněji se jeví. Bůh dobrodiní svá tvorům skrze tvory prokazuje.

Dobří andělé *povzbuzují nás k dobrému*, t. j. vybízejí nás, abychom dobré činili a zlého se varovali; dávají nám dobrá

vnuknutí, abychom učinili, co vede k vlastnímu našemu spasení nebo ku blahu našeho bližního. Anděl poučil mladého Tobiáše, kterak by bohabojně ve stav manželský vstoupiti měl (Tob. 6, 16—22). Když sv. Josef pomýšlel na to, aby Pannu Marii, snoubenku svou, propustil se závazku snubního, ukázal se jemu anděl ve snách, řka: „Josefe, synu Davidův, neboj se vzíti k sobě Marii, manželku svou, nebo což v ní zrozeno jest, z Ducha sv. jest.“

Anděl vyzval jahna Filipa, aby šel na cestu, která vede od Jerusaléma do Gázy; Filip uposlechl, a hle: setkal se tam s komorníkem ethiopské královny, jejž ve víře vyučil a pokřtil. Nábožnému pohanskému setníku Korneliovi zjevil se anděl a poručil mu, aby poslal do Joppe pro sv. Petra. A sv. Petr vyučil setníka i rodinu jeho sv. víře a pokřtil je.

Andělé dobří *prosí za nás*, t. j. přimlouvají se za nás u Boha, přednášejíce mu naše modlitby a dobré naše skutky, a napomahajíce nám k dosažení toho, zač Boha prosíme. Anděl Rafael pravil k Tobiášovi: „Když jsi se modlíval s pláčem, a pochovával mrtvé, a nechávals oběda svého, a mrtvé ukrýval jsi přes den v domě svém, a v noci pochovávals je, *ját jsem obětoval modlitby tvé Pánu.*“ (Tob. 12, 12.).

Ve zjevení sv. Jana čteme: „A jiný anděl přišel, a postavil se před oltářem, maje kadidlnici zlatou: i dáni jsou mu zápalové mnozí, aby je dal do modliteb všech svatých na oltář zlatý, kterýž jest před trůnem Božím. I vzstoupil dým zápalů z modliteb svatých z ruky anděla před Boha.“ (Zjev. 8, 3 a 4.)

V proroctví Zachariášově čteme, kterak anděl prosí Boha, aby slitoval se nad Jerusalémem a městy Judskými: „I odpověděl anděl Hospodinův, a řekl: Hospodine zástupů, až dokavád ty se nesmiluješ nad Jerusalémem a nad městy judskými, na něž jsi se rozhněval?“ (Zach. 1, 12.).

Zvláště v hodince smrti stojí při člověku andělé dobří a duši spravedlivého do nebe provázejí. Pánu Ježíši v úzkosti smrtelné ukázal se anděl s nebe posiluje ho. (Luk. 22, 43.). Podobně i nás posilovati bude anděl v úzkostech smrtelných, abychom klidně a s odevzdanosti ve vůli Boží smrť očekávali. A jako chudý Lazar nesen jest od andělů do lůna Abrahamova (Luk. 16, 22.), tak i andělé dobří provodí duši naší, ač-li toho sobě zasloužíme do věčné blaženosti. Proto také modlívá se kněz u umírajícího: „Přijďtež andělé Boží, přijmětež jeho duši a uveďtež jí před tvář nejvyššího.“

85. Jak jmenujeme anděly, které zvláště Bůh ustanovil k naší ochraně?

Anděly, které zvláště Bůh ustanovil k naší ochraně, jmenujeme **anděly strážci.**

(Slavnost svatých andělů strážcův.)

Ačkoliv všichni andělé k tomu jsou stvořeni, aby nás ostříhali, přece Bůh některé anděly zvláště ustanovil k naší ochraně. „Tak veliká jest důstojnost duší lidských“, praví sv. Jeronym, „že každé z nich dává se anděl za ochránce.“ Písmo sv. nasvědčuje tomu, že *každý jednotlivý člověk* má svého anděla strážného, a to i člověk hříšný a nevěrec, jakož i že celé národy, země a společnosti mají svého anděla strážce. Zvláště něžná jest péče andělů strážných o nevinné dítky jakož i o lidi spravedlivé a svaté, neboť nevinné dítky a lidé svatí nejvíce jim se podobají.

Že každý člověk má svého anděla strážce, vysvítá z těchto slov Krista Pána: „Vizte, abyste nižádného z maličkých těchto nepotupovali, neboť pravím vám, že *andělé jejich* v nebesích vždycky hledí na tvář Otce mého, kterýž v nebesích jest.“ (ev. sv. Mat. 18, 10) — Když sv. Petr, byv andělem vysvobozen ze žaláře, přišel k domu Marie, matky Jana, kterýž měl příjmí Marek, kdež byli mnozí křesťané shromážděni, a na dvéře tloukl, vyšla děvečka jménem Róde, aby poslechla. A jakž poznala hlas Petrův, pro radost neotevřela dveří, ale vběhši zvěstovala, že Petr stojí u dveří. Ale oni jí řekli: Bláznís. Ona pak tvrdila, že tak jest. Tedy oni řekli: *Jeho anděl* to jest. (Skutk. apošt. 12, 12—15.)

Nejen v dějinách Starého a Nového zákona byli lidé spravedliví, jak jsme již slyšeli, potěšeni viditelným zjevením andělů strážných, nýbrž i přemnozí světci a světice v dobách starších i novějších. Tak na př. sv. Cecilie, sv. Anežka, sv. Františka Římská, sv. Susana, sv. Filip Nerejský a sv. Václav. Andělé sv. *Václava* dvakráte ochránili ve viditelné podobě; jednou když proti Radslavovi, odbojnému knížeti Kouřimskému, pro ušetření krve a životů svých poddaných sám jediný s ním se potýkati volil: tu jej *andělé* obstoupili s křížem stkvoucím. Což vida nepřítel všecek uděšen k nohoum jeho padl, za odpuštění prosil a dosáhnuv ho v pokoji odešel. Podruhé když sv. Václav před císařem německým lživými a závistivými svědky osočen na sněm přicházel, uzřev jej císař od *dvou andělů* doprovázeného, sstoupil s trůnu císařského, laskavě jej objal, králem jej nazval a rameno sv. Víta za dar jemu obětoval, kteryžto drahý ostatek podnět dal k vystavění chrámu sv. Víta na hradě pražském.

O sv. Stanislavu Kostkovi se vypravuje, že mu, když nemocen ležel v domě protestanta, jenž mu přijetí sv. svátostí zbraňoval, *andělé* přinesli tělo Páně.

O ochraně andělů strážných mnoho je podivuhodných dokladův; téměř každodenní zkušenost o ní svědčí. Dne 18. února 1853 procházel se císař a král Český *František Josef I.* po baštách vídeňských, když byl napaden vrahem Libeným, kterýž chtěl mu vraziti do šije ostrý nůž. Císaře pána však zachránil anděl strážný neboť nůž vjel do kovové přesky na napjatém nákrčníku. — Dne 23. května 1618 byli *Slavata* a *Martinic* od odbojných stavů českých jako místodržitelové čeští na hradě pražském nejprv slovy pohaněni. Odbojníci nazývali je zrádci a rušiteli pokoje zemského, ale konečně je popadli a vyhodili oknem do hlubokého příkopu hradského, za nimiž i písaře jejich tajného *Fabricia.* A hle, anděl strážce chránil je všecky, že na životě zachráněni jsou, nad čímž i odpořilí stavové, dívajíce se s okna, užasli. — Hrabě Martinic utíkal pak přestrojen z Čech do Mnichova. A na té cestě měl hrabě Martinic mnohé a časté příhody, úzkosti a nepříležitosti s velikým nebezpečenstvím, také že ho kočí na cizích vypůjčených vozích několikráte převrhl, avšak z obzvláštní ochrany Boží a andělské jak sám hrabě, tak i jiní s ním na voze sedící žádného úrazu nevzali. Také se často na těch vozích mnohé kusy zlámaly a ztratily, takže v širém poli s velikou obtížností až do noci, i někdy v noci zdržovati a státi musili. Avšak vždy s pomocí Boží vše dobře dopadlo.

Císař *Maximilian* bavil se o svátcích velikonočních r. 1490 ve vysokých horách Alpských honbou kamzíků. Od srázné skály na sráznou skálu vždy výš a výše stoupal odvážný lovec. Náhle však s hrůzou zpozoroval, že nalézá se nad příkrou stěnou skalní v místech, odkudž nemohl živou mocí dostati se ku předu ani zpět. Trapné hodiny trávil tu Maximilian, jsa přesvědčen, že tu bude musit zemříti hladem. Dole v údolí spozorovali lidé nebezpečné postavení Maximilianovo, ale žádný nevěděl, kterak milovanému knížeti pomoci. Již přišel kněz, aby umírajícímu knížeti nejsvětější svátostí z dola aspoň požehnal, když tu z nenadání objevil se po boku Maximilianově krásný jinoch v prostých šatech vesnických a dovedl knížete šťastně po srázech skalních dolů do údolí Tu pak nahle zmizel. „Kdo to byl?“ tázali se tisícové svědků, a všude zaznívala odpověď: „*Anděl* s nebes vysvobodil milovaného našeho knížete!“

Strážným andělem církve sv. jest archanděl *Michael.*

Slavnost svatých andělů strážných koná se první neděli měsíce září. Svátek ten byl nejprve slaven v 6. stol. ve Španělsku, pak rozšířil se po Francii, až konečně papež Kliment X. přikázal r. 1670, aby slaven byl v celé církvi.

86. Čím jsme povinni svým andělům strážcům?

Svým andělům strážcům jsme povinni tím, že je máme ctíti a vzývati, jejich vnuknutí poslouchati a jim vděčni býti.

Anděly strážné máme především *ctíti*, to jest jich si vážiti a úctu jim prokazovati. Zvláště svými myšlénkami, řečmi a skutky máme osvědčovati tuto svoji úctu, a snažiti se, abychom se jim líbili. Neboť andělé jsou svatí, a radují se nad dobrými skutky našimi, kdežto naopak zase nad hříchy našimi velice se rmoutí. Sv. Františka Římská, kteráž anděla v lidské podobě vídala, vypravovala, že anděl její obličej svůj si vždy zastřel, kdykoliv sebe menšího poklésku se dopustila. Jak velikou ošklivostí as naplňuje anděla těžký hřích v jeho přítomnosti spáchaný!

Úctu sv. andělů nalézáme již od nejdávnějších dob křesťanských. Tak již Rhabanus Maurus zmiňuje se o svátku sv. Michaela. Později slavily se dva svátky ke cti sv. Michaela: zjevení sv. Michaela na hoře Garganus v Neapolsku 8. května, kdež i kostel jemu ke cti zbudován jest. A posvěcení tohoto kostela 29. září. Svátek sv. archanděla Rafaela slaví se 24. října, svátek sv. Gabriela 18. března. Každé pondělí zasvěceno jest v církvi zvláštní úctě sv. andělův.

Klement Maria *Hofbauer*, hlavní šiřitel řádu redemptoristův († 1820), choval k sv. andělům city nejhlubší úcty. Mocného archanděla Michala ctil jakožto ochrance církve zvláštním způsobem a sv. andělům strážným jevil takovou úctu, že k jejich poctě po městech i vesnicích s nepokrytou hlavou kráčel, jakoby zástupy nebeské pozdravoval, kteříž tu nad lidmi bdí a jich ostříhají.

Anděly strážné máme *vzývati*, t. j. ku pomoci je vyzývati, a je prositi, aby nás ochraňovali. Prosívejme je za to každého dne ráno i u večer krásnou modlitbou „Anděle Boží, strážce můj!“ (viz „Přídavek“ čís. 9.) Svého anděla strážného máme vzývati zvláště v pokušeních proti čistotě a nevinnosti.

Po každé mši sv. prosí kněz s lidem věřícím sv. Michaela, strážného anděla celé církve, modlitbou: „Sv. Michaeli archandělе, braň nás v boji; proti zlosti a úkladům ďábelským budiž nám záštitou. Nechať Bůh přikáže jemu, pokorně prosíme; ty pak kníže vojska nebeského, satanáše i jiné duchy zlé, kteří ku zkáze duší světem obcházejí, do pekla svrhni. Amen.“

Sv. Stanislav Kostka, kralevic polský († 1568), kdykoliv pocítil v sobě pokušení k hříchu, vždy se utíkal k sv. anděli strážci a šťastně pokušení odolal. — *Františka hraběnka*

Slavatová (nar. r. 1610.), manželka Joachima Slavaty, prosívala každého dne ráno svého anděla strážného o přímluvu. — Ctihodný *Martin Středa*, jesuita, Moravan († 1649) každodenně ulehnuv prosil anděla strážce za ochranu a obíral se nějakou svatou myšlénkou, dokud neusnul.

Vnuknutí andělů strážců máme *poslouchati*, t. j. máme bedlivě dbáti toho, co k nám anděl strážce v srdci našem mluví, když nás k dobrému povzbuzuje anebo před zlým varuje, a máme také skutečně jeho pokyny se říditi. Kdo nedbá vnuknutí andělských, uráží tím Boha samého, neboť andělé strážci mluví ve jménu Božím. „Aj já pošlu anděla svého, kterýžby šel před tebou, a ostříhal na cestě, a uvedl tě na místo, kteréž jsem připravil tobě. Šetřiž ho, a poslouchej hlasu jeho, aniž se domnívej, žeby směl potupen býti: nebo neodpustí, když prohřešíš, a jest jméno mé v něm“ (2. Mojž. 23, 20. 21.).

Andělům strážcům máme *vděčni býti*, t. j. v srdci svém uznávati pomoc jejich, a vroucně jim za ni děkovati. Kdykoliv z těžkého nebezpečí šťastně jsme vyvázli, nepřičítejme to pouhé náhodě anebo vlastní své obezřetnosti, nýbrž prozřetelnosti Boží a sv. andělům strážcům!

87. Kterak se k nám chovají duchové zlí?

Duchové zlí se k nám chovají nepřátelsky: nenávidí nás a závidí nám; pokoušejí nás ke hříchu; hledí nám škoditi na těle i na duši a nás učiniti nešťastnými na věky.

Duchové zlí *nenávidí* nás, t. j. mají odpor proti nám, protože jsme stvořeni k obrazu Božímu.

Duchové zlí *závidí nám*, t. j. neradi vidí, že nás Bůh povolal k věčné blaženosti, kterouž oni ztratili a jíž nikdy více nenabudou. Protiví se jim, když vidí, že jsme Bohu milí a že kráčíme cestou ctnosti k nebeskému svému cíli.

Proto *pokoušejí nás k hříchu*, a to buď uvnitř tím, že nám vnukají zlé myšlénky a vzbuzují v nás zlé žádosti, zevně pak skrze zlé a nešlechetné lidi. Před hříchem líčí člověku to, co Bůh zakázal, svůdnými barvami, po hříchu pak hledí člověku vnuknouti myšlénku, že provinění jest příliš veliké, než aby odpuštěno býti mohlo, a svésti jej tak k malomyslnosti a zoufalství. „*Závistí* ďábla přišla smrť na okršlek země“ (kn. Moudr. 2, 24.). — „Střízliví buďte a bděte, nebo protivník váš ďábel jako lev řvoucí obchází, hledaje kohoby pohltil“ (1. Petrova 5, 8.). — „Neboť není bojování naše toliko proti tělu a krvi, ale i proti knížatům a mocnostem, proti správcům světa této temnoty, proti duchovním zlostem v povětří [= proti vyšším zlým mocem]“ (sv. Pavel k Efesským 6, 12.).

Dábel svedl *Evu* k hříchu. Písmo sv. vypravuje o tom takto: „Had pak byl chytřejší, nežli všickni živočichové země, kteréž byl učinil Hospodin Bůh. Řekl pak (působením *ďábla*) k ženě: Proč přikázal vám Bůh, abyste nejedli z každého dřeva rajského? Jemuž odpověděla žena: Z ovoce [všeho] stromoví, kteréž jest v ráji, jíme: ale z ovoce stromu, kterýž jest uprostřed ráje, přikázal nám Bůh, abychom nejedli, a abychom se ho nedotýkali, bychom snad nezemřeli. Řekl pak had k ženě: Nikoli smrtí nezemřete. Neboť ví Bůh, že v kterýkoli den budete jísti z něho, otevrou se oči vaše: a budete jako bohové, vědouce dobré i zlé.“

Ďábel, jak praví Písmo sv., „vnukl v srdce *Jidáše*, Šimona Iskariot-kého, aby Pána Ježíše zradil“ (Jan 13, 2.). — Ananiáše a Safiru ďábel pokušením svým svedl ke lži (Skut. ap. 5, 3.).

Zlí duchové hledí nám *škoditi na těle* t. j. na statcích časných vůbec: na životě a zdraví, na majetku a cti atd. Avšak zlí duchové mohou člověku jen tehdy na časných jeho statcích škoditi, jestliže to Bůh dopouští. Bůh dopustil na př., aby satan škodil *Jobovi* na statcích i zdraví jeho. Čtemeť ve knize Jobově o tom takto: „Jednoho pak dne, když přišli synové Boží (= andělé), aby se postavili před Hospodinem, byl tu mezi nimi také satan. Jemužto řekl Hospodin: Odkud jdeš? Kterýž odpovídaje řekl: Obcházel jsem zemi, a prošel jsem ji. I řekl Hospodin k němu: Spatřil-lis služebníka mého Joba, že není jemu rovného na zemi, [ježto jest] muž sprostný a upřímný, a bojící se Boha a vystříhající se zlého? Jemužto odpovídaje satan, řekl: Zdaliž se Job darmo bojí Boha? (= má z toho hojný zisk.) Zdažs ty ho neohradil i domu jeho, i všeho statku vůkol, dílům rukou jeho požehnal jsi, a vladařství jeho vzrostlo na zemi? Ale vztáhni maličko ruku svou, a dotkni se všeho, což má nebude-lit v tvář dobrořečiti tobě. Tedy řekl Hospodin satanovi: Hle, *všecky věci, kteréž má, v ruce tvé jsou*: toliko na něj nevztahuj ruky své . . . I stalo se opět, když jednoho dne přišli synové Boží, a postavili se před Hospodinem, a přišel také i satan mezi ně, a postavil se před obličejem jeho, že řekl Hospodin satanovi: Odkud jdeš? Kterýžto odpovídaje, řekl: Obcházel jsem zemi, a prošel jsem ji. I řekl Hospodin satanovi: Spatřil lis služebníka mého Joba, že není jemu rovného na zemi a jest muž sprostný a upřímný, a bojící se Boha, a vystříhající se zlého, a že až posavád zachovává nevinnost? Ty pak pohnul jsi mne proti němu, abych trápil ho nadarmo. Jemužto odpovídaje satan, řekl: Kůži za kůži, a všecko, což má člověk, dá za život svůj: ale vztáhni ruku svou a dotkni se kostí jeho i těla, a tehdáž uzříš, že v tvář dobrořečiti bude tobě. Tedy řekl Hospodin satanovi: Aj *v ruce tvé jest*: a však duši jeho zachovej (= vezmi mu

zdraví, ale při životě ho zachovej.). Vyšed tedy satan od tváři Hospodinovy, ranil Joba nežitem nejhorším (= malomocenstvím), od paty nohy až do vrchu hlavy jeho: kterýžto střepinou hnis ostruhoval sedě na hnoji."

Bůh dopouští někdy, aby duchové zlí násilně ovládli tělo a nižší duševní síly člověka. Duchové zlí pak zneužívají člověka takového ku škodě jeho i jiných, projevují skrze něj vyšší vědění a zlé úmysly své, konají skrze něj věci lidské síly přesahující a způsobují mu trapnou bolest a nemoc. O člověku takovém se říká, že jest posedlý anebo že má nečistého ducha. Posedlost liší se od pokušení ďábelského, při němž duch zlý hledí působiti na vůli člověka, aby ji ke zlému svedl. Posedlost vyskytala se velmi hojně v době Krista Pána a v prvních dobách křesťanských, neboť tehdáž z dopuštění Božího vzpíral se satan vší mocí proti Kristu Pánu, vida, že nadchází konec jeho panství nad lidstvem. Bůh dopouštěl v dobách těch posedlost zvláště proto, aby zjevno bylo vítězství Kristovo nad ďáblem. Kristus Pán vymítal zlé duchy, aby ukázal, že má nad nimi moc, a že jest skutečně ten, který podle zaslíbení vysvobodí lidstvo z moci ducha zlého. Ze mnohých případů, kde Pán Ježíš vymítal zlé duchy, uvádíme případ, o němž v Písmě sv. takto jest psáno: „I sstoupil Ježíž do Kafarnaum, města galilejského, a tu učil je v dny sobotní. I divili se velmi učení jeho, nebo mocná byla řeč jeho. A byl ve škole člověk mající nečistého zlého ducha, i zvolal hlasem velikým, řka: Nech [nás], co jest tobě do nás, Ježíši Nazaretský? Přišel jsi nás zatratit, znám tě, kdo jsi, Svatý Boží. I pohrozil mu Ježíš, řka: Umlkni, a vyjdi z něho. I povrh jej zlý duch do prostředka, vyšel z něho, a nic mu neuškodil. I přišel strach na všecky, a rozmlouvali vespolek, řkouce: Jaké jest to slovo, že v moci a síle přikazuje nečistým duchům, a vycházejí? I rozcházela se o něm pověst po všelikém místě té krajiny." (Luk. 4, 31—37.)

Bůh dopouští, aby duchové zlí úklady nám činili, jelikož dovede obrátiti je ku své slávě a ku blahu člověka, jemuž úklady těmi dává se příležitost, aby osvědčil stálost svou a nových zásluh sobě získal.

Duchové zlí činí nástrahy i naší *duši*, ale uškoditi jí nemohou, dokud sami jim se nepoddáme. Mohou nás sice ke zlému ponoukati, ale proti vůli naši ke hříchu přiměti nás nemohou. Kristus Pán sice ovšem smrtí svou zlomil moc satanovu. Přece však satan dosavad ještě z dopuštění Božího značný vliv má na člověčenstvo, avšak jen nad těmi dosahuje vítězství, kdož dobrovolně se mu podrobují. Proto přirovnává sv. Augustin ďábla ke psu na řetězu uvázanému, jenž sice na každého běhati může, ale kousnouti jen toho, kdo se k němu

neopatrně přiblíží. Tak také může ďábel jen těm na duši uškoditi, kteří se dobrovolně k němu přibližují, nevarujíce se příležitostí ke hříchu anebo svolujíce k pokušení. Pokoušejí-li nás zlí duchové, nesmíme jim býti po vůli, nýbrž máme jim statečně odpírati.

88. Kterak máme odpírati zlým duchům?

Zlým duchům máme odpírati bděním a modlitbou a statečným přemáháním jejich pokušení.

Zlým duchům máme odpírati *bděním*, t. j. máme míti bedlivý pozor, aby nás nezastihli nepřipravené. Jako stráže vojenské musí bdíti, by nepřítel znenadání nepřepadl tábor, kolem něhož jsou rozestaveny, tak i my sami sobě máme býti bdělou stráží, abychom v čas vystříci se mohli nebezpečí, jež nám od zlých duchů hrozí. Pozorujme tedy bedlivě hnutí svá i náklonnosti své, a potlačujme vše, čeho by zlý duch mohl ke svému prospěchu užiti, podnikaje útok na duši naši.

Zlým duchům máme odpírati *modlitbou* t. j. Boha vzývati o pomoc, jelikož prudkým útokům zlého nepřítele vlastní silou svou bychom odolati nemohli. Ponouká-li nás zlý duch ke hříchu, pronášejme s vroucí zbožnosti krátké střelné modlitby, vyslovujme s důvěrou svatá jména „Ježíš“ a „Maria“, znamenejme se svatým křížem, pokropme se svěcenou vodou, užívejme různých svátostnin, přijměme sv. svátosti a p.

Kristus Pán doporučil učeníkům svým jakožto prostředek proti pokušení bdění a modlitbu: „Bděte ž a modlete se, abyste nevešli v pokušení“ (Mat. 26, 41). Kristus Pán sám na poušti modlitbou a postem zvítězil nad ďáblem.

Zlým duchům máme odpírati *statečným přemáháním* jejich pokušení. Jako stateční bojovníci máme odpírati zlým duchům a užívati proti nim zbraní, jež nám Bůh sám podává. Za nic na světě nemáme jim se podvoliti, nýbrž vytrvale proti nim bojovati, byť boj byl sebe delší a sebe krutější. V boji tom sám Bůh bude spomocníkem naším. „Pomoc naše ve jmenu Páně, kterýž učinil nebe i zemi“ (Žalm 123, 8.) Jako David proti Goliášovi máme i my proti zlému nepříteli jíti do boje „ve jménu Hospodinově.“ „Odpírejte ďáblu, i uteče ť od vás“, praví sv. Jakob (11, 7)

Naučení. Následuj andělů dobrých: buď čistého srdce, poslušný, nábožný, bohabojný, bližnímu napomáhej ke všemu dobrému! — Chraň se, bys hříchem nepodobal so duchům zlým a sváděním ke hříchu nebyl dokonce pomocníkem jejich!

5. O lidech.

89. Kteří jsou po andělech nejznamenitější tvorové Boží?

Po andělech jsou lidé nejznamenitější tvorové Boží.

Lidé jsou *po andělích* obdařeni ze všech tvorů *největšími dokonalostmi*. Proto praví Písmo sv. člověku: „Učinils ho málo *menším andělů*, slávou a ctí korunoval jsi jej: a ustanovil jsi jej nad dílem rukou svých. Všecko jsi položil pod nohy jeho, ovce i voly všecky, nadto i zvěř polní. Ptactvo nebeské, i ryby mořské, jenž procházejí stezky mořské“ (Žalm 8, 6—9.)

Člověk jest *nejznamenitější* tvor viditelného světa, on jest korunou a králem všeho viditelného tvorstva.

Člověk jest *tvor Boží*. Že člověk od Boha byl stvořen, vypravuje nám zřejmě a jasně Písmo svaté: „Řekl Bůh: Učiňme člověka k *obrazu a podobenství svému* a ať panuje nad rybami mořskými a nad ptactem nebeským i nad zvířaty, i nade vší zemí, i nad všelikým plazem, kterýž se hýbe na zemi. A stvořil Bůh člověka k obrazu svému: k obrazu Božímu stvořil jej, muže a ženu stvořil je. I požehnal jim Bůh a řekl: Rostěte a množte se a naplňte zemi a podmaňte ji, a panujte nad rybami mořskými a nad ptactvem nebeským i nade všemi živočichy, kteříž se hýbají na zemi!“ (I. Mojž. 1, 24 28.) „Učinil tedy Hospodin Bůh člověka z hlíny země a vdechl v tvář jeho dchnutí života, i učiněn jest člověk v duši živou“ (I. Mojž. 2, 7.)

Přednost člověka před ostatním tvorstvem jest již z toho patrna, že Bůh takřka sám s sebou v radu vchází, dříve než jej stvoří, an praví: „Učiňme člověka k obrazu a podobenství svému.“ Tak nemluvil Bůh, když ostatní tvory stvořiti chtěl!

Jakožto korunu všeho tvorstva stvořil Bůh člověka teprve šestého dne, když již vše ostatní bylo stvořeno a země veškera takřka jakožto nádherný palác zřízena a připravena jemu za příbytek. Sv. Řehoř Nyssenský přirovnává člověka ku králi. Má-li král někam zavítati, vše se tam připravuje a zdobí. A teprve když vše náležitě bylo připraveno, slaví král vjezd svůj Podobně tomu bylo při stvoření člověka: vše ostatní již dříve bylo stvořeno, uspořádáno a okrášleno. Na překrásné blankytné klenbě nebeské zářilo slunce, květiny kvetly sterými pestrými květy a vydechovaly vůni líbeznou, ptáci pěli písně překrásné: vše bylo připraveno obdivuhodným způsobem: a tu teprvé stvořil Bůh člověka. Již při stvoření ukázal Bůh, že lidé jsou obzvláštními jeho miláčky. Proto vyznamenává je přede všemi tvory pozemskými.

Člověk od Boha jest stvořen! Směšné a člověka nanejvýš ponižující jsou smyšlénky některých mělkých nevěreckých badatelů, kteří beze všeho důvodu tvrdí, že člověk náhodou vyvinul se, jak co do těla, tak i co do všech schopností svých duševních z tvorů nižších, nepochybně prý z nějaké opice. Ale věda pravá potvrzuje učení víry. Jestiť jisto, že kdys na zemi člověka vůbec nebylo. Dějiny tvoření se kůry zemské, jež tvoří zvláštní obor vědecký, stanovily dlouhou řadu období, z nichž teprve v posledním ukazují se stopy člověka. A člověk vyskytuje se se náhle, aniž by přese všechno hledání v nitru země nalezen byl nějaký přechod od opice nebo od některého jiného druhu zvířecího ku člověku. „Ještě před desíti lety," dí *Virchow*, „jakmile nalezena byla lidská lebka v rašelině nebo v kolových stavbách aneb ve starých jeskyních, hned vyskytli se lidé, kteří mermomocí shledávali na ní prapodivné stopy divokého, nevyvinutého jakéhos stavu. Větřilit tu ovzduší opičí. Ale i to se časem rozplynulo v niveč . . . Nebylať nalezena dosud zkamenělina, jež by svědčila o nějakém nižším vývoji pokolení lidského."

90. Z čeho se skládá člověk?

Člověk se skládá z těla a z nesmrtelné duše, kteráž jest přirozeným obrazem Božím.

„Učinil Bůh člověka z *hlíny země* a vdechl v tvář jeho *dchnutí života*, i učiněn jest člověk v duši živou," tak praví Písmo sv. Skládá se tedy člověk z *těla* a z *duše*. Kdežto Bůh veškery ostatní tvory stvořil pouhým slovem svým, *učinil* člověka z hlíny země." Tím naznačena jest zvláštní péče Boží o člověka. Tělo člověka učiněno jest sice z téže hmoty, z níž skládá se veškeren ostatní svět, a ve mnohém tělu zvířecímu jest podobno, přece však jest nejušlechtilejší a nejkrásnější ze všeho, co ve světě spatřujeme. Nižádný živoucí tvor pozemský nemá přímé postavy aniž výrazné tváře, jimiž člověk se honosí! Vrchol pozemského tvoření uměleckého jest napodobení člověka od Boha stvořeného dlátem nebo štětcem. Avšak co jest i nejdokonalejší socha a obraz proti kráse nevinného oka dětského?! Ale člověk nad ostatní tvorstvo pozemské vyniká nejen tělem svým, nýbrž neskonale více duší svou. Bez duše bylo by zůstalo překrásné tělo, jež Bůh z hlíny země učinil, mrtvou sochou. Teprvé tím, že Bůh v ně vdechl nesmrtelnou duši, oživlo; a teprvé tímto spojením duše s tělem vznikl člověk. O člověku praví Písmo sv., že jest učiněn *k obrazu a podobenství Božímu*. Tělo lidské však nemůže býti obrazem a podobenstvím Božím, jelikož Bůh těla nemá. Jest jím tedy duše lidská, a to obrazem a podobenstvím *přirozeným*, t. j. již tím, co k přirozenosti a podstatě její náleží.

91. Čím jest duše lidská přirozeným obrazem Božím?

Přirozeným obrazem Božím jest duše lidská tím, že jest nesmrtelný duch a má rozum a svobodnou vůli.

Obraz není totožným s věcí neb osobou, kterouž představuje, a nikdy nevystihne aniž vystihnouti může plně veškery dokonalosti a vlastnosti svého vzoru. To platí i o duši lidské. Díme-li, že jest obrazem Božím, nechceme tím tvrditi, že má veškery dokonalosti Boží, nýbrž jen toliko některé a v míře neskonale menší. Nuže, čím jest duše lidská přirozeným obrazem Božím? Především tím, že ješt *nesmrtelný duch*, neboť Bůh jest také pouhý duch, ale duch *věčný*. Duše lidská sice bude vždy, ale nebyla vždy; Bůh však jest duch, jenž byl vždy, jest a bude vždy. Bůh jest sám od sebe od věčnosti, ale duše lidská, a to každá jednotlivá duše, jest od něho bezprostředně stvořena. Dále jest duše lidská přirozeným obrazem Božím tím, že má *rozum*, ač ovšem rozum toliko obmezený, kdežto Bůh má rozum nejdokonalejší; konečně pak tím, že má *svobodnou vůli*, ač i ta je nedokonalá, poněvadž i ke zlému skloniti se může, kdežto Bůh má nejdokonalejší svobodnou vůli.

Duše lidská jest *duch*, t. j. jest to podstata od těla a všeliké hmoty naprosto rozdílná.

Duše lidská liší se podstatně od tak zvané „duše“ zvířecí, kteráž jest pouhou silou zvíře oživující, nikoliv však duchem, Oživující tato síla zároveň s tělem zvířecím vzniká a spolu s ním i zaniká.

U člověka není zvláštní nějaké síly tělo jeho oživující, jako u zvířete, nýbrž duše sama jest příčinou jeho života. To vysvítá již ze slov Písma sv.: „Vdechl Bůh v tvář člověka *dchnutí života*, i učiněn jest člověk v duši (= bytost) *živou*“ (I. Moj. 2, 7). Tělo lidské spojeno jest s duší lidskou v jednu bytost, a to tak, že tělo jest sice samostatné co do podstaty, nikoliv však co do činnosti, takže veškerých lidských výkonů, i těch, které také u zvířat nalezáme (na př. smyslného poznávání a pudů) příčinou a nosičem jest duše, tělo pak jest pouhým nástrojem jejím, a tudíž jest jí podřízeno. Čím jest štětec malíři, hudební nástroj hudebníku, tím jest tělo duši. A jako kormidelník řídí loď, tak duše řídí tělo. A jako jezdec koně řídí a krotí, tak duše říditi a krotiti má tělo. Často však dává se duše dobrovolně ovládati pudy svého těla, a stává se takřka otrokem jeho. Jak nedůstojný poměr! Služebník stává se zde pánem a pán bídným otrokem!

Duše lidská jest duch *nesmrtelný*. Kdežto životní síla zvířat s tělem jejich za své béře, trvá duše i po odloučení

se od těla dále: ona ať smrti nepodlehá. Mluvíváme sice obrazně také o smrti duše, tím však chceme naznačiti, že ztratila hříchem posvěcující milost Boží a tím i nárok na věčnou blaženost.

Že duše lidská jest nesmrtelná, jest jednou ze základních pravd sv. náboženství. O nesmrtelnosti duše svědčí především výslovně Písmo sv. na mnohých místech; na př.: „Navrátí se prach do země své, odkud (vzat) byl, a duch navrátí se k Bohu, kterýž jej dal“ (Kazatel 12, 7). Prorok *Isaiáš* dosvědčuje nám o zavržencích: „Červ jejich neumře a oheň jejich neuhasne“ (66, 24). A *Daniel* prohlašuje: „Jedni procitnou k životu věčnému, a druzí k pohanění, k věčnému zavržení. A moudří stkvíti se budou jako lesk oblohy, a ti, kdož spravedlnosti vyučují mnohé, jako hvězdy na věčné věky.“ (12, 2—3.) Spasitel náš pak řekl: „Nebojte se těch, kteříž zabíjejí tělo, ale duši nemohou zabiti.“ (Mat. 10, 28). Ale i rozum sám nahlíží, že duše jest duch nesmrtelný, a to těmito úvahami: Bůh jest nejvýš dobrotivý, jenž každému svému tvoru poskytuje všeho, čeho dle přirozenosti své potřebuje. Rostliny potřebují vzduchu, světla a dobré půdy; proto Bůh o vše to se postaral. Zvířata potřebují potravy; proto jim jí Bůh hojně poskytl. Rušivé příčiny mohou ovšem v jednotlivém případě způsobiti, že se tvoru něčeho nedostává, čeho přirozenost jeho vyžaduje. Kdyby však celé třídě tvorů chybělo to, čeho nutně jest jí třeba, z té příčiny, že by Bůh o potřeby její se nestaral: pak by to odporovalo dobrotivosti a moudrosti Tvůrce. Nuže, čeho vyžaduje přirozenost lidská? Zdaž učiněno jí zadost, jestliže člověk má co jíst a pít, a jestliže všeliké choutky své může dle libosti ukojiti? Zajisté nikoliv! Vše to zanechává v srdci lidském prázdnotu, a mimo to: jak málo jest těch, kteří si mohou opatřiti vše, čeho se jim zachce! A byť veškery tyto požitky všechněm bez rozdílu byly přístupny, a byť snad dovedly srdce lidské aspoň poněkud na čas uspokojiti, přece stojí za všemi těmito radostmi strašidlo smrti. Vzpomínka na smrť, na brzký konec, brání každému pokojnému užívání — leda by nám zajištěna byla naděje, že budeme po smrti věčně a šťastně žíti dále. Život posmrtný nám však může býti jen tehdáž zdrojem bezpečné naděje, jestliže skutečně jest. Zvíře nepohlíží do budoucna. Ono zná pouze smyslné dojmy přítomnosti. Jestliže veverka již v prvém roce svého života sobě zásoby pro zimu shromažďuje, neví ničeho o tom, že nějaká zima vůbec nastane; ona jedná pouze pod vlivem pudu, kterýmž Tvůrce ji byl obdařil. Ale člověk zírá do budoucna. Pro něj, jenž myslící duší svou z mezí přítomnosti do věčna zalétá, jest tudíž věčné, nikdy se nekončící štěstí předmětem takovéhoto přirozeného pudu. A tudíž toto věčné štěstí *skutečně* jest, a člověk může ho dosáhnouti. K témuž výsledku

dospějeme, přemítáme-li o spravedlnosti Boží. Hle, tu jsou na př. mučeníci, kteří z lásky k Bohu upáliti se dali od ukrutníka rázu Neronova; tu jsou panny, jež raději smrť sobě zvolily, nežli by ztrpěly, aby panenská jejich čistota sebe menší úhonu vzala; zde jsou vojíni, kteří plníce věrně povinnosti své, život svůj položili na oltář vlasti; tu jest nesčíslný zástup chudých, kteří celý svůj zivot v námahách a strádáních strávili a přece ani o píď neodchýlili se od stezky ctnosti. Zdaž veškery tyto věrné duše by zůstati měly bez příslušné odměny? Zde na zemi jí nenalézají; musí tedy nutně býti život posmrtný, v němž se jim této odměny dostane. Naopak musí i zlým dostati se zaslouženého trestu, neboť spravedlnosť Boží neodměňuje toliko, nýbrž také i tresce. Nuže, zdaž ona záplava zločinův, jež veřejně i tajně se dějí, dochází zde na zemi vždy zaslouženého trestu? Nikoliv! I musí tudíž býti život posmrtný pro zlé i pro dobré. V životě posmrtném musí vše býti vyrovnáno, co při smrti člověka bez odměny nebo trestu zůstalo. Velice krásně prohlašuje proslulý přírodovědec *Cuvier*: „Potřebu jiného příštího řádu věcí pociťujeme živě, jelikož nespatřujeme, že by Tvůrce přírody některou jinou část všehomíra byl podobnému nepořádku v šanc vydal, jak by tomu bylo u člověčenstva bez odplaty v životě posmrtném.“ Jest to ona pravda, kterou Spasitel tak krásně vyjádřil v podobenství o bohatci a chudém Lazarovi. „Stalo se pak,“ tak čteme, „že umřel žebrák, i nesen jest od andělů do lůna Abrahamova. Umřel pak i bohatec a pohřben jest v pekle.“ A když pak bohatec prosil o zmírnění muk svých, dáno mu za odpověď: „Synu, rozpomeň se, že jsi přijal dobré věci v životě svém a Lazar zlé; nyní pak tento se těší, ale ty se mučíš“ (evang. sv. Lukáše, 16, 22—25.). K těmto hlediskům, jež člověka mají na zřeteli jakožto jednotlivce, druží se ohled na zdárný prospěch lidského řádu společenského. S toho stanoviska jest to zvláště *moudrosť Boží*, spolu však i jeho dobrotivosť, která požaduje po smrti život další. Kam by se děla společnost lidská bez víry ve věčnou odplatu?! Další důvod rozumový jest: Duše lidská jest bytosť jednoduchá, bytosť, jejíž činnosť zasahuje také v obor věcí nehmotných a nadsmyslných. A poněvadž jest jednoduchá, nemůže při smrti rozpadnouti se v části jako socha, kterou lze na prach rozetříti. A jelikož jest duchová, má jsoucnosť na těle nezávislou, jsoucnosť, jež smrtí nebéře za své, jako se stává s životním principem rostliny nebo zvířete při zničení jejich organismu. Smrť způsobuje především oddělení duše od těla; potom způsobuje u těla další rozklad v chemické součásti. U duše však, jež z chemických součástí složena není, jest další rozklad vyloučen. Onať zůstává v neporušené celistvosti dále. A nebéře-li duše hned smrtí člověka za své, ve kterém pozdějším okamžiku měla by přestati existovati? Kteráž jiná katastrofa nežli smrť mohla by záhubu

její přivoditi? Ovšem Bůh by ji mohl zničiti; on by mohl v některém okamžiku náhle existenci jí odníti. Avšak proč by tak činil? Takovéto libovolné jednání odporovalo by moudrosti Božské, a to i vzhledem ku zavržencům i vzhledem k duším blaženým. Neříkejž nikdo: milosrdenství Boží toho vyžaduje, aby duše zavržence zničil, by déle se netrápily. Ale milosrdenství Boží nemůže odporovati Božské moudrosti a Božské spravedlnosti; Božská moudrost však vyžaduje věčného života duší, a to i duší zavržených, což shoduje se úplně i se spravedlností Božskou. Není tudíž příčiny, proč by Bůh duše zavržence ničiti měl.

Nesmrtelnost duše, kteráž takovýmito úvahami zdravého rozumu nade vši pochybnost jest povznesena, byla uznávána také vždy všeobecně od nejrůznějších národů okrsku zemského. Takž věřili v nesmrtelnost duše především *Egyptané*. Jejich názory o pravdě té možno dle tak zv. Knihy mrtvých několika význačnými rysy načrtati. Kniha mrtvých počíná se scénou, jež odehrává se bezprostředně po oddělení se duše od těla. Duše člověka právě zesnulého obrací se k božstvu říše mrtvých a prosí o přijetí do říše této, vypočítávajíc veškery svoje zásluhy, jež jí učinily hodnou této milosti. Duše tato nezůstává v prosbách svých osamocenou; neboť brzy připojuje se k ní stkvělý kůr duší již oslavených, které za ní orodují, a také i na zemi kněží za zemřelého k Osiridovi modlitby přímluvné konají. Konečně dovoluje Osiris zesnulému vstup do říše mrtvých řka k němu: „Neboj se, a pros za věčné trvání duše své, i rozkáži, bys práh říše mé překročil.“ K tomuto slovu vstupuje duše do „místa úkrytu,“ do amenthy či podsvětí. První věc, jež duchovní její oko naplňuje zde podivem, jest netušený lesk slunce, který se mu zde poprvé v říši mrtvých v plném lesku jeví. Unesen touto podívanou zapěje zesnulý hymnu ku poctě slunce, kterážto píseň náleží k nejkrásnějším a nejúchvatnějším plodům, jimiž lyrika egyptská vykázati se může. Obzvlášť jasně vyjádřeny jsou idee nesmrtelnosti a věčné odplaty ve *starobabylonských pověstech* o Izdubarově a Istařině cestě do podsvětí. Rovněž *Řekové* věřili v nesmrtelnost duše lidské. Tak praví slavný básník jejich *Pindar*: „Počestný a ctnostný muž může klidně hleděti posmrtnému osudu svému vstříc. Duším bezbožných však trpěti jest, když od těla se odloučí, tresty. Tam dole pod zemí pronáší ten, jemuž soudní moc byla dána, rozsudek nade všelikými přečiny, jež v říši Zevově byly spáchány. Dobří tráví tam život bez slz, u bohů cti požívajíce, jelikož v žití svém ve ctnosti nalézali potěšení své; nešlechetní však strádají tam v útrapách, na něž bez hrůzy patřiti nelze. *Římané* přejali, jak známo, bájesloví řecké. Nicméně měli také svoje vlastní názory, jež svědčí o jejich víře v nesmrtelnost. Připomínáme

tu pouze na př. mány čili duchy předků, jež uctívali. Že *Indové* věřili v nesmrtelnosť, dosvědčuje nám posvátná kniha jejich zvaná *Rigveda*. Víru *Číňanů* v nesmrtelnosť duše dosvědčují nám posvátné knihy jejich těmito slovy: Dlužno předkům přinášeti oběť, jakoby byli přítomni; dlužno duchy uctívati, jakoby byli přítomni.“ „Po smrti vrací se živoucí, vzdušná, jemná podstata do nebes.“ Předkové naši, jako všichni *Slované* vůbec, věřili rovněž v nesmrtelnost duše. Podle domnění jejich proměnila se duše vyšedší z těla na čas v postavu ptačí. Byl-li člověk dobrý, vzala na se podobu ptáka dobrého, obyčejně bílé holubice, pakliže byl zlý, stala se jeho duše ptákem zlým, t. j. dravým. Stálý příbytek duši zemřelých nazývali staří Čechové *navi*. Co se týče národů *germanských* (německých) svědčí starobylá sbírka národních písní islandských zvaná „Edda“ o jejich víře v nesmrtelnosť. Dočítáme se v ní, že: „Otec veškerenstva žije po všecky věky, ovládá celou svoji říši a spravuje veškery věci veliké i malé. On stvořil nebe, zemi i vzduch a vše, co na nebi i na zemi jest; nejdůležitějším stvořitelským dílem jeho jest, že stvořil člověka a obdařil jej duchem, jenž má stále žíti a nikdy nemá zahynouti, byť tělo v zemi hnilo nebo na prach bylo spáleno.“ A takž, projdeme-li veškerými národy světa národy vzdělanými i nevzdělanými, všude setkáme se s vírou v nesmrtelnosť. Jest tedy nezvratnou pravdou, že duše lidská jest nesmrtelná.

Duše lidská má *rozum*, t. j. schopnost, jasné pojmy a správné úsudky činiti. Ze všech tvorův jest člověk jediným, jenž rozumem jest obdařen. Rozum propůjčuje člověku zvláštní důstojnosť, od světa hmotného jej odtrhuje a ve vyšší řád bytostí duchovních vřaďuje; činí jej pánem všeho světa a nahrazuje mu bohatě sílu hmotnou, bystrosť smyslův a vůbec vše, čím někteří živočichové nad člověka vynikají. Kdežto smyslové na úzký kruh po natků jsou odkázáni, na př. oko jen barvy rozeznává, ucho jen zvuky vnímá — jest předmětenstvo rozumu neomezeno; nebo činnosť rozumová vztahuje se na vše, co jest, ani Boha nevyjímajíc. Smyslové dotýkají se pouze tvárnosti věcí smyslných, avšak rozum postupuje od věcí viditelných k neviditelným, od účinku ku příčině, od vnějších, měnivých znaků proniká ku podstatě, a nehmotné ve hmotném postřehuje neboli poznává. Zvíře svými smysly toliko čije a pozoruje, avšak o tom, co postřehlo, přemítati nemůže. Kdyby zvíře přemítalo, činilo by pokrok, hotovilo by sobě nástroje, vymyslilo by si řeč, jevil by stud atd. Někteří nevěrci snaží se, aby zastřeli propasť, jež dělí člověka od zvířat. Za tím účelem popírají, že by rozum byl výhradně majetkem člověka a přisuzují i zvířatům rozumnost, poukazujíce na účelné výkony jejich. Jest ovšem pravda, že znamenati lze podivuhodnou účelnosť v konání zvířecím; někteří živočichové jsou na př.

mistrní stavitelé, jako bobr, včela, pavouk; mnozí lestně lapají kořist svou, někteří zásobu na zimu shromažďují, jiní do teplejších krajin se stěhují, škodlivou potravu odmítají, v nebezpečenství na ochranu přiměřené prostředky volívají: na př. zajíci, žáby, zpěvní ptáci hledí se spasiti útěkem, housenky rychle se stromů se spouštějí, aby se ukryly v trávě, koroptev přikrčí se ke stejnobarevné půdě, červíci stavějí se mrtvými; naproti tomu jiní brání se zubem, kopytem atd. O svou mládě starají se pečlivě na př. hrobařík, kutilka písková atd.; blíží-li se nebezpečenství, dávají mláďatům výstražná znamení, a kteří pohromadě živi jsou, dbají určitého řádu, na př. mravenci, včely atd. Avšak nemístno jest úkony tyto vykládati tak, jako by z *rozumu* zvířat pocházely. Jestiť vše to projevem *rozumu Božího*, jenž zvířatům udělil podivuhodné ty pudy, aby jimi dosahovaly účelu, k němuž je stvořil. Zvíře nepřemýšlí a neuvažuje. V činnosti jeho nejeví se žádného pokroku. Včely staví plásty své dnes zrovna tak, jako před tisíci lety, o nic lépe, o nic hůře. To důkazem jest, že rozumu nemají. Zvířata nemají řeči, jež přece projevem jest rozumu. Zvíře nemluví, poněvadž nemá, co by povědělo; a nedostává-li se mu pojmů, chybí mu dojista i síla pojmy tvořící t. j. rozum. K vyjádření smyslných představ a pocitů stačí psu štěkot, vlku vytí atd. Řeč jest hranicí, kteréž překročiti zvířeti nemožno. Není v abecedě hlásky, které by papoušek nedovedl nápodobiti, a přece nedovede jimi samostatně se vyjádřiti, což patrným jest důkazem, že rozumu nemá.

Duše člověka má *svobodnou vůli* t. j. může chtíti nebo nechtíti, anebo může chtíti tak či jinak. Zvířata svobodné vůle nemají, neboť nemají ve své moci žádostivost svou, z níž všeliká činnost jejich vychází, jsouce určována a řízena smyslnými dojmy. Avšak člověk i žádosti smyslné ovládá, jsa mocí opatřen, kterou může i nejsilnějším dojmům přírody odporovati a pudy smyslné na uzdě držeti.

Svobodnou vůlí rozumíme mohutnost, která člověka uschopňuje, aby nejsa vně ani uvnitř nucen mezi různými věcmi jednu vyvolil, ostatní zavrhl. Svoboden jsa, volí člověk jednati nebo nejednati, vykonati to neb ono, vůlí svou samostatně se určuje, své žádosti ovládá a pánem jest činů svých, proto sluší svobodu považovati za podmínku mravnosti a odpovědnosti.

Duše lidská jest, jakož jsme výše byli pravili (viz ot. 64. st. 87.), do jisté míry také *obrazem nejsvětější Trojice.*

92. K čemu stvořil Bůh lidi?

Bůh stvořil lidi, aby ho poznávali a ctili, jej milovali a jemu sloužili a tak na věky spaseni byli.

V otázce 69. slyšeli jsme, že Bůh stvořil svět ke své cti a chvále a ku blahu tvorův. Tedy i člověka stvořil ke své cti a chvále a jeho vlastnímu blahu. Kdežto všecko ostatní tvorstvo musí nutně a nevědomky Boha oslavovati, mají tvorové rozumní, andělé a lidé, činiti tak svobodně a uvědoměle. A kdežto ostatní tvorstvo Boha oslavují jsoucností svou, mají tvorové rozumní oslavovati jej svým rozumem a svobodnou vůlí svou, tím že jej poznávají a ctí, jej milují a jemu slouží.

Lidé jsou stvořeni k tomu, aby Boha *poznávali*, t. j. jest jejich povinností, by věděli, že Bůh jest a snažili se čím dále tím lépe seznávati, jaký jest.

Lidé jsou stvořeni k tomu, aby Boha *ctili*, t. j. jej za nejvyššího Pána uznávali, a nejvyšší úctu jemu prokazovali.

Lidé jsou stvořeni k tomu, aby Boha *milovali*, t. j. v Bohu své největší zalíbení měli, jemu jakožto nejvyššímu dobru přede všemi ostatními bytostmi přednost dávali a se snažili, aby také Bohu ctnostmi svými se líbili. „Milovati budeš Pána Boha svého z celého srdce svého.“ (Mat. 22, 37.)

Lidé jsou stvořeni k tomu, aby Bohu *sloužili*, t. j. vždy jen to činili, co Bůh chce: dobré konali a zlého se varovali.

Lidé jsou stvořeni k tomu, aby *na věky spaseni byli*, t. j. aby u Boha v nebi ustavičného blaha požívali. Bůh „chce, aby všickni lidé spaseni byli a ku poznání pravdy přišli.“ (I k Tim. 2, 4.)

Není tedy člověk stvořen k tomu, aby se zde na zemi oddával rozmanitým požitkům a radovánkám smyslným, aby bohatství shromažďoval, po marné cti a slávě se sháněl, nýbrž proto, aby věčného spasení sobě zasloužil.

***93. Mohou-li lidé dojíti věčného spasení pouhými silami svými přirozenými?**

Pouhými silami svými přirozenými nemohou lidé dojiti věčného spasení, neboť blaženost, ku které povoláni jsou, jest nadpřirozená a může tedy jenom nadpřirozenými prostředky víry a milosti dosažena býti.

Přirozená blaženost člověka jest ta, která potřebám přirozenosti lidské vyhovuje a na ní se zakládá. *Nadpřirozená* blaženost jest ta, která převyšuje potřeby přirozenosti lidské

a jediné na zvláštní milosti Boží se základá. Přirozená blaženost záleží v poznání a milování Boha jakožto původce přírody a v radosti z poznání a milování toho plynoucí. Takovéto blaženosti účastni jsou dle domněnky některých učenců církevních ti, kdož bez křtu svatého zemřeli, nebyvše nikdy rozumu mocni (dítky, blbci a pod.). Nadpřirozená blaženost záleží ve vidění Boha, jak jest v dokonalé lásce a nesmírné radosti na onom světě. Pouhými silami svými přirozenými nemohou lidé dojíti nadpřirozeného svého cíle; to jest jim možno jen nadpřirozenými prostředky víry a milosti. —

Kolik let uplynulo od té doby, *kdy* Bůh stvořil člověka, o tom církev sv. žádného výslovného a závazného rozhodnutí nepodala. Obyčejně soudí se z různých letočetných údajů biblických, že se tak stalo asi před *šesti tisíci lety*. Ale bible sama nestanoví nižádným určitým údajem číselným stáří pokolení lidského. Nadto pak zmíněné letočetné údaje v Písmě sv. nezachovaly se nám ve všech starých rukopisech stejně, nýbrž byly od opisovačů nedopatřením valně pozměněny. Podle hebrejského znění Písma sv. uplynulo od Adama do narození Páně 4200 let, podle znění řeckého 5199 let. Bůh zachoval prozřetelností svou Písmo sv. ovšem úplně neporušené co do obsahu věroučného, mravoučného a dějepisného, ale dopustil, aby co do číselných údajů letočetných v opisech nastaly různé odchylky. V prvotním rukopise Písma sv., jak jej spisovatelé Duchem sv. osvícení napsali, byly tyto údaje ovšem úplně přesny. Avšak číslice jsou více než kterýkoliv jiný záznam písemný podrobeny omylům a nedopatřením při opisování, čtení atd. Zvláštní prozřetelnost Boží bděla nad tím, aby jádro věroučné a mravoučné v Písmech sv. bylo bez porušení zachováno, ale nevztahovala se k číslům.

94. Kterak se jmenovali první lidé?

První lidé se jmenovali Adam a Eva; oni jsou prarodiči celého pokolení lidského.

První člověk nazýval se *Adam*, to jest *„ze země vzatý."* Jméno to bylo jemu dáno, aby pamětliv jsa toho, že tělo jeho z hlíny země učiněno bylo, zůstal pokorným, a aby spíše o svatost duše své pečoval.

Mezi živočichy nebylo však tvora Adamovi podobného. I seslal Bůh sen na Adama a vyňal jedno z jeho žeber, a vzdělal ze žebra toho *ženu*, kteréž dal Adam jméno *„Eva"* t. j. „matka všech živých."

Bůh vzdělal ženu ze žebra Adamova, poněvadž všichni lidé od Adama měli pocházeti, a tudíž i Eva, dále aby tím naznačil nerozlučitelný svazek manželský.

Adam a Eva jsou *prarodiči celého pokolení lidského.* Od nich pochází veškero člověčenstvo. Ale toliko dle těla pocházejí lidé od Adama a Evy; duše každého člověka od Boha bezprostředně jest stvořena a s tělem spojena. „Učinil z jednoho všecko pokolení lidské, aby přebývalo na vší tváři země“ (Sk. ap. 17, 26).

Že rozličná plemena lidská nejsou rozličnými druhy, nýbrž pouze odrůdami jednoho a téhož druhu, uznávají všichni znamenitější přírodozpytci. Této jednotnosti lidského pokolení jasným důkazem jest trvalá plodnost jakýchkoliv míšenců. Co u zvířat platí za neklamnou známku jednoho druhu, to tedy nalezáme u člověka. K tomu se pojí tentýž anatomický útvar těla, totéž průměrné stáří, tatáž podrobenost nemocem, tatáž prostřední teplota těla a totéž prostřední žilobití: což vše u zvířat se nalézá jen u odrůd jednoho druhu, ale nikdy u rozličných druhů jednoho řádu. Nad to mají všichni lidé tytéž duševní síly. — Známky, na kterých se různost plemen zakládá, jako: útvar lebky, jakost vlasů a pleti nalezáme stejny nejen při jednotlivcích, ale i celých kmenech dvou rozličných plemen, takže přírodozpytci sami nemohou se usjednotiti u vypočítávání plemen (někteří jich čítají 5, jiní 7, a jiní ještě více). Různost plemen povstala vlivem podnebí, zaměstnání, výživy, výchovy a způsobu života vůbec.

Církev sv. vždy hájila učení o jednotě pokolení lidského, t. j. že všichni lidé pocházejí od jedněch společných prarodičův. Objevy a výzkumy vědecké potvrzují tuto pravdu.

Jak se dostali potomci Adama a Evy do zámořských dílů světa, hlavně do nejvzdálenější od původního bydliště jejich Ameriky? Buď úžinou Beringrovou (přes níž lze z Asie spatřiti břeh americký), nebo přes řadu as 150 ostrovů „Aleuty“ zvaných, jež Kamčatku s Aljaškou spojují, aneb i z Evropy přes Island a Gronsko, kteroužto poslední cestou na př. Normanné již v 10. století do sev. Ameriky vnikli. A kdož ví, nebylo-li za dřívějších dob mezi starým a novým světem mnohem více spojujících je ostrovů nebo pevnin?

95. Jací byli první lidé, když je Bůh stvořil?

Když Bůh první lidi stvořil, byli dobři a blaženi; neboť:

1. měli posvěcující milost, byli svati a spravedlivi a tak i nadpřirozeným obrazem Božím;

2. byli dítkami Božími a měli nároky na nadpřirozenou blaženost v nebi;

3. byli obdařeni velikými vědomostmi a vůlí nakloněnou k dobrému;

4. žili v ráji, byli prosti všeho utrpení a také dle těla nesmrtelni.

První lidé byli *dobří*, t. j. nevinní a svatí. A byli i *blaženi* t. j. nic jim nechybělo k úplné spokojenosti jejich.

Dobří a blaženi byli první lidé nadpřirozenými dary, jež od Boha obdrželi:

1. Měli *posvěcující milost*. Posvěcující milost jest dar Boží, kterým rozumný tvor stává se spravedlivým a svatým. Posvěcující milost jest nejdůležitější a nejdrahocenější ze všech nadpřirozených darův. Tímto darem byli první lidé svati a spravedlivi. Duše jejich, jež byla duchovosti, nesmrtelnosti, rozumem a vůlí přirozeným obrazem Božím (srv. ot. 91), stala se posvěcující milostí *nadpřirozeným* obrazem Božím; podobala se totiž svatostí a spravedlivostí svou Bohu nejvýš svatému.

2. Posvěcující milostí byli *dítkami Božími*, t. j. Bůh miloval je láskou otcovskou a pečoval o ně jako Otec nejvýš dobrotivý. Každý, kdo posvěcující milost má, jest dítkem Božím. Jakožto dítky Boží měli první lidé *nároky na nadpřirozenou blaženost v nebi*, podobně jako dítky mají nároky na statky rodičů svých. Ačkoliv první lidé v nebi ještě nebyli, mohli přece právem očekávati, že tam jedenkráte přijdou, zachovají-li si posvěcující milost Boží.

3. Byli obdařeni *velikými vědomostmi* t. j. vlivem posvěcující milostí Boží byl rozum jejich velice bystrým, takže nabyli velice mnoho vědomostí o Bohu i o tvorstvu jeho.

O Adamovi praví Písmo sv., že nazval živočichy, jež Bůh k němu přivedl, aby je pojmenoval, jmény *případnými*, t. j. jmény, která dokonale vystihovala jejich podstatu i vlastnosti. V tom jeví se veliká bystrost jeho rozumu. Nevíme, jakou řečí Adam mluvil, i neznáme více případných těchto názvů. Mnohé naše názvy věcí nevystihují plně jejich podstaty a vlastnosti. Čím lépe někdo dovede vyjádřiti podstatu a vlastnosti věcí, tím bystřejším zajisté rozumem vyniká.

O bystrosti rozumu Adamova svědčí dále i to, že ihned poznal, odkud Eva vzala svůj původ a které jest její určení. „I řekl Adam: Tato jest kost nyní z kostí mých, a tělo z těla mého: tato slouti bude mužice, nebo z muže vzata jest. Protož opustí člověk otce svého, i matku, a přidržeti se bude manželky své: a budou dva v jednom těle.“ (1. Mojžíš 2, 23—24.)

Vůle prvních lidí *nakloněna byla k dobrému;* t. j. oni chtěli jen dobré, a to ochotně a rádi. Ani na mysl jim nepřipadlo, aby dopustili se něčeho zlého, a nepociťovali v sobě nižádného zlého hnutí aniž jakékoliv zlé žádosti. Nevznikala v nich nenávisť, závisť, hněvivosť a vůbec jakákoliv zlá náklonnosť; oni měli úplnou vládu nad smyslnosťí svou. Byli nazí a nestyděli se, neboť nic nestoudného jim nepřicházelo na mysl. Sami od sebe byli by lidé sotva připadli na zlou myšlénku a zlý čin. Teprve ďábel je k tomu svedl.

4. První lidé žili v *ráji.* Ráj byla krásná zahrada v krajině Eden.

Kde ráj se nalézal, není známo; nepochybně v nynějším *Arménsku*, v Asii. Písmo sv. praví, že řeka, která svlažovala ráj, dělila se ve čtyři řeky; mezi nimi uvádí zejména *Eufrat* a *Tigris.* Ale potopou světa nepochybně byl tok řek rajských pozměněn.

V ráji byli Adam a Eva *nevýslovně šťastni.* Byliť spravedliví a svatí, Bůh s nimi zacházel jako laskavý otec s dětmi, neměli nikdy žádných bolestí, a zemříti neměli nikdy. Mimo jiné krásné stromy byl v ráji *strom života.* Ovoce jeho mělo v sobě od Boha zvláštní sílu, kterouž mělo tělo lidí, dokudž ovoce toho by požívali, býti zachováváno při stálém zdraví a mladosti. Po dlouhém a šťastném životě v ráji byl by je Bůh vzal beze smrti s duší i tělem jejich do nebe. Blažený tento stav měl z vůle Boží přejíti na veškery potomky jejich.

Upomínka na prvotní blažený stav lidí zachovala se u národů pohanských v pověstech *„o zlatém věku.“* Řekové na př. vypravovali si, že první pokolení lidské za panování boha Krona bylo zlaté: tu žili prý lidé beze všech starostí svorně a blaženě, a umírali po dlouhém živobytí bez nemocí jen jakoby usínajíce.

Duše prvních lidí byla, jak jsme již pravili, dvojím obrazem Božím: přirozeným a nadpřirozeným. Přirozeným obrazem Božím byla oněmi dary, jež nutně k podstatě její přináležejí (duchovost — rozum — vůle — nesmrtelnosť). Těchto darů nemohla duše prvých lidí nikdy pozbyti, ač ovšem míra a dokonalosť jejich z vůle Boží mohla uskrovněna býti. Nadpřirozeným obrazem Božím byla duše prvých lidí oněmi dary, jimiž ji Bůh nadbytkem obdařil, t. j. posvěcující milostí, svatostí a spravedlnosťí. Tyto dary nenáleží nutně k podstatě duše lidské, i mohli jich lidé úplně pozbyti. Také ostatních darů, jimiž Bůh z pouhé laskavosti své obdařil prvé lidi, totiž nesmrtelnosti těla, ustavičného zdraví a ráje, mohli lidé pozbyti.

96. Zda-li dostali první lidé dary od Boha jim propůjčené toliko pro sebe?

První lidé nedostali darův od Boha jim propůjčených toliko pro sebe; i jejich potomci měli je po nich děditi.

Nadpřirozené dary obdržel Adam jakožto praotec celého pokolení lidského, a mělo se tudíž darů těch, kdyby jich byl sobě zachoval, dostati i všechněm potomkům jeho. Jako jmění rodičův dědictvím přechází na dítky, tak měly i dary, jež praotci celého člověčenstva byly propůjčeny, přejíti na veškero ostatní lidstvo. Ale těchto darů měli si první lidé pro sebe i pro potomky své trvale *zasloužiti* poslušností k Bohu. Bůh jednal s prvními lidmi jako s bytostmi svobodnými. Onť nechtěl jim štěstí vnutiti, nýbrž chtěl, aby ho sobě zasloužili. A to bylo novým důkazem dobrotivosti Boží. Neboť věčné blaho, jehož by člověk sám sobě zasloužil, mělo zajisté větší cenu nežli štěstí, jež by jemu bylo vnuceno. Ovšem, toto šetření lidské svobody mělo také svoji stinnou stránku. Poskytovaloť člověku možnost, by uvrhl se do věčného neštěstí — v tom případě totiž, kdyby tak pošetilým byl a svoji svobodu projevil vzpourou proti Bohu, svému dobrodinci a tvůrci. *Stromem vědění dobrého a zlého*, jenž v ráji stál, dal Bůh prvním lidem příležitosť, aby se *svobodně rozhodnouti* mohli pro dobro nebo pro zlo. Přikázalť Bůh Adamovi: „Ze všelikého stromoví rajského jez, *ze stromu pak vědění dobrého a zlého ať nejíš: nebo v kterýkoli den bys z něho jedl, smrtí umřeš.*“ Tento příkaz dal Bůh Adamovi jakožto hlavě a zástupci celého pokolení lidského.

Zachovati tento příkaz bylo prvním lidem velice snadné, neboť měli veliké vědomosti a vůli nakloněnou k dobrému; mimo to pak měli na vybranou veliké množství ovoce z jiných stromů rajských. Šlo tu tedy o věc velmi snadno splnitelnou, o věc jež skorem jen k tomu čelila, aby člověk vůbec nějakým způsobem panovnické právo svého tvůrce uznal. Neměl jísti z ovoce určitého stromu. Toť bylo vše, čím člověk měl poddanost svou dáti na jevo! Tedy pouhé opomenutí určitého činu žádal od něho Bůh, a to opomenutí, jež při tak hojných darech, jež jemu byl propůjčil, nebylo nikterak nesnadným!

97. Zda-li zůstali první lidé dobrými a blaženými?

První lidé nezůstali dobrými a blaženými; zhřešili těžce a stali se tak nešťastnými na duši i na těle.

Blažený stav prarodičů v ráji netrval dlouho. Pozbyli ho sami i pro potomky své tím, že *nezachovali* ono *přikázání*

Boží, jež jim dáno, aby *svobodně rozhodnouti* se mohli pro Boha nebo proti Bohu.

98. Čím těžce zhřešili první lidé?

První lidé těžce zhřešili tím, že ďáblem byvše svedeni, jedli ovoce se stromu, se kterého jim Bůh zapověděl.

K neposlušnosti *svedl* je *ďábel*, jenž sám svou vinou na věky byv zavržen, *záviděl* lidem blaženosti jejich. Vzal na sebe podobu *hada* (užil zvířete toho za nástroj svůj), a pravil k Evě: „Proč přikázal vám Bůh, abyste nejedli ze všech stromů rajských?“ I odpověděla jemu Eva: „Z ovoce všeho stromoví, kteréž jest v ráji, jíme, ale z ovoce stromu, kterýž jest uprostřed ráje, přikázal nám Bůh, abychom nejedli, a abychom se ho nedotýkali, bychom snad nezemřeli.“ Řekl pak ďábel k Evě: „Nikoli, smrtí nezemřete, neboť ví Bůh, že v kterýkoli den budete jísti z něho, otevrou se oči vaše, a budete jako bohové, vědouce dobré i zlé.“

Bůh *dopustil*, aby ďábel prarodiče pokoušel, neboť obdařil je tolika milostmi, že mohli pokušení tomu snadno odpírati.

Eva uvěřila slovům ďáblovým, pozbyla důvěry v Boha, a oddala se pyšné žádosti státi se rovnou Bohu. I vzala z ovoce stromu zapovězeného, a jedla, a dala *Adamovi*, *kterýž také jedl*.

Tím dopustili se Adam i Eva *nesmírného hříchu*: věřili více ďáblu nežli Bohu, a chtěli Bohu samému rovnými býti.

99. Kterak se stali první lidé hříchem svým neštastnými na duši i na těle?

První lidé stali se hříchem svým nešťastnými na duši i na těle takto:

1. ztratili milost posvěcující a přestali býti nadpřirozeným obrazem Božím;

2. přestali býti dítkami Božími, pozbyli nároků na nadpřirozenou blaženost v nebi a stali se hodnými věčného zavržení;

3. rozum jejich se zatemnil a vůle jejich naklonila ke zlému;

4. byli vyhnáni z ráje a mnohým utrpením a smrti podrobeni.

Hřích uškodil prvním lidem na *duši* tím, že:

1. *pozbyli milosti posvěcující*; v témž okamžiku, kdy zhřešili, přestali býti svatými a spravedlivými a stali se zlými. Duše jejich nebyla více nadpřirozeným obrazem Božím. Pouze ty dary, jež duši jejich činily přirozeným obrazem Božím, jim zůstaly, totiž rozum, vůle a nesmrtelnost.

2. Pozbyvše posvěcující milosti Boží, *přestali býti dítkami Božími*, nemohli se líbiti více Bohu nejvýš svatému; byvše dříve přáteli Božími stali se nyní jeho nepřáteli. Tím pozbyli nároků na nebe a zasluhovali, aby na věky od Boha byli zavrženi.

3. Z darů, jež duši jejich zůstaly, pozbyly rozum a vůle bývalé dokonalosti své. Rozum jejich *se zatemnil*: oni nepoznávali více Boha a věcí stvořených tak dobře jako dříve. Sotva že hřích byl spáchán, již jevil se na nich tento zlý následek hříchu. V pošetilosti své domnívali se, že před Bohem všudy přítomným budou moci se skrýti uprostřed stromoví rajského. Vůle jejich *naklonila se ke zlému*, t. j. vůle, jež dříve jen k dobrému směřovala, byla nyní nejen oslabena, nýbrž i zlé vyhledávala Nezřízená žádostivost probudila se v prvých lidech. „I otevřiny jsou oči obou dvou: a když poznali, že jsou nazí, navázali listí fíkového, a udělali sobě zástěry.“ (I. Mojž. 3, 7.)

Na *těle* uškodil hřích prvním lidem rovněž velice. Byliť *z ráje vyhnáni*, jelikož hříchem svým ukázali se býti rozkošného přibytku takového nehodnými. Vyhnáním z ráje bylo jim dáno zároveň na jevo, že pozbyli nároků na ráj nebeský, t. j. na nadpřirozenou blaženost. Mimo to byli podrobeni *mnohým utrpením*: nemocem, svízelům, starostem a j. Práce stala se jim těžkou a trpkou, aniž setkávala se vždy se žádoucím zdarem. Posléze podrobeni byli *smrti*, t. j. duše jejich měla od těla se odloučiti, a toto odloučení mělo pro ně býti trpkým a bolestným.

Kterak Bůh nad prvními lidmi spravedlivý rozsudek vynesl, dovídáme se z Písma sv. Milosrdný Bůh chtěl pohnouti Adama a Evu ku kajicnému přiznání, avšak Adam svaloval veškeru vinu na Evu, a Eva opět na hada, kterýž ji svedl. I pronesl Bůh *rozsudek* nade všemi vinníky. K *hadu*, jakožto nástroji, jehož byl užil ďábel, řekl: „Že jsi to učinil, zlořečený jsi mezi všemi živočichy země: po prsech svých polezeš, a zemi jísti budeš po všecky dny života svého.“ Nerozumného zvířete nemínil tím ovšem Bůh potrestati, neboť viny na sobě nemělo; slovy těmi ustanovil Bůh pouze, aby had budil v člověku ošklivosť a hrůzu a *obrazem byl hnusnosti a nízkosti hříchu*. Vlastnímu svůdci, *ďáblu*, oznámil Bůh, že učiněn bude konec panství jeho. K *Evě* řekl Bůh, že bude pod mocí muže

svého, a že bude míti mnoho starostí a obtíží s dítkami svými. *Adamovi* pak řekl: „Že jsi uposlechl hlasu ženy své, a jedl jsi ze stromu, z kteréhož jsem přikázal tobě, abys nejedl, *zlořečená bude země v díle tvém*: v pracech budeš jísti z ní po všecky dny života svého. *Trní a hloží tobě plodíti bude*, a budeš jísti bylinu země (místo ovoce rajského). *V potu tváře své jísti budeš chléb, dokavadž se nenavrátíš do země, z kteréž vzat jsi: nebo prach jsi, a v prach se navrátíš.*“ I vyhnal Bůh Adama a Evu z ráje, a postavil před rájem cheruby s mečem plamenným, aby neměli lidé přístupu ke stromu života.

První rodičové skrze milost Vykupitele, v jehož příští věřili, a skrze lítost dosáhli odpuštění hříchu a života věčného. „Ta (moudrost) toho, kterýž první utvořen jest od Boha, otec okršku země, když sám ctný byl stvořen, ostříhala, a vyvedla ho z provinění jeho.“ (Kniha Moudr. 10, 1—2.)

100. Uškodil-li hřích Adamův toliko prvním lidem?

Hřích Adamův neuškodil toliko prvním lidem, nýbrž přešel i se zlými následky svými také na nás, kteříž od Adama pocházíme.

Zcela případně ustanovil Bůh praotce pokolení lidského též právním zástupcem celého potomstva, tak že jeho zásluha neb vina, odměna neb trest měly býti též dědictvím potomků. Co se viny a trestu týče, mělo všecko potomstvo v případě neposlušnosti svého praotce ztratiti onen erb nadpřirozené posvěcující milosti, jímž v praotci a skrze praotce svého byli obdařeni.

Tím, že Adam a Eva zákaz Boží přestoupili, zhřešili a hříšníky zůstali. Požití ovoce se stromu zapovězeného byl skutek několika okamžiků, ale následek tohoto skutku, hřích, zůstal lpěti na duši prvních lidí. Oni nalézali se ve stavu hříchu, jenž zlé následky měl pro duši i tělo jejich. A hřích jejich i se zlými následky svými přešel na všechny potomky Adamovy, t. j. na všech lidech lpí hřích Adamův i následky jeho, a všichni musí tudíž trpěti i tresty, jimiž Bůh hřích ten pokutoval. Všichni lidé bez rozdílu propadají vinou Adamovou smrti časné (t. j. odloučení se duše od těla, jež činí konec časnému životu na tomto světě) i věčné smrti (t. j. nemají nároku na blaženost nebeskou, nýbrž zasluhují, aby na věky zavrženi byli) jakož i jiným mnohým zlům na těle (ztráta ráje, těžké práce, svízele, bolesti, nemoci a j.) i na duši (zatemnění rozumu, oslabení vůle, zlá žádostivost). Duše člověka, jenž na svět přichází, jest pouze jen přirozeným obrazem Božím, a to obrazem mnohem méně dokonalým nežli byla duše

člověka před pádem. Teprve křtem svatým stává se zase nadpřirozeným obrazem Božím, obdržujíc milost posvěcující.

Zlé následky hříchu prvních lidí stihly i zemi a nerozumné tvorstvo pozemské. „*Zlořečená* bude *země* v díle tvém," pravil Bůh k Adamovi. Proto musí člověk namáhavě chleba si dobývati, a proto slouží mu zvířata jenom z donucení.

Že hřích Adamův přešel i se zlými následky svými na všechny potomky jeho, víme z Písma sv. Žalm 50, 7.: „Nebo hle! v nepravostech počat jsem." Sv. apoštol Pavel praví: „Jako skrze jednoho člověka hřích na tento svět všel a skrze hřích smrt: a tak na všecky lidi smrt přišla, v němž všickni zhřešili." (K Řím. 5, 12) „Neb jako skrze neposlušenství jednoho člověka učiněno jest mnoho (= množství, t. j. všichni) hříšných: tak i skrze poslušenství jednoho, mnoho spravedlivých učiněno bude." (K Řím. 5, 19.) Sv. Pavel praví tedy výslovně, že všichni lidé v Adamovi zhřešili, t. j. že Adam jakožto hlava neboli praotec všech lidí zhřešil a tak milosti Boží pro sebe i pro všechny lidi pozbyl, čímž hříchem Adamovým všichni lidé hříšníky se stali. V listě k Efesským praví týž sv. apoštol: „Byli jsme z přirozenosti synové hněvu, jako i jiní." (Ef. 2, 3.)

Kristus Pán pravil v rozmluvě s Nikodemem: „Nenarodí-li se kdo znova z vody a z Ducha svatého, nemůže vjíti do království Božího. Co se narodilo z těla, tělo (= hříchem obtíženo) jest: a co se narodilo z ducha duch (= milostí obdařeno) jest." (Ev. sv. Jana 3, 5.)

Tak učí i sv. otcové a spisovatelé církevní, jakož i církev svatá. *Sv. Justin* (Tryf. 88.): (Kristus ukřižování podstoupil) „pro pokolení lidské, jež od Adama ve smrt a v lest hadovu padlo, an také za vlastní vinou každý zlého se dopustil." *Origines* (De nupt. et concup. II.): „Nikdo není čist od poskvrny, ani dítě, jehož život na zemi trvá jeden den." *Sv. Augustin* (Homil. VIII. in Levit.): „Já jsem prvotního hříchu nevynašel; jest on prastarým katolickým učením; ty však, kterýž ho upíráš, jsi nepochybně novým bludařem." Sněm *tridentský* sez. V. kan. 2.: „Pakli kdo tvrdí, že Adamu samotnému přestupek jeho a ne jeho potomstvu uškodil, a obdržené od Boha svatosti a spravedlnosti, které on pozbyl, pro sebe samého a ne pro nás také že pozbyl, aneb že by poskvrniv se neposlušnosti hříchem, smrť a tresty tělesné toliko na celé pokolení lidské přenesl, nikoli však i hřích, jenž smrtí jest duše, vyhostěn buď, poněvadž odporuje apoštolu řkoucímu: „Skrze jednoho člověka hřích vešel v svět a t. d." — Kan. 3.: „ . . tento Adamův hřích, jenž původem jediný jest, a plozením, nikoli nápodobením přenešen na všechny, lpí na každém jako vlastní . ."

101. Jak se jmenuje hřích, který od prvních lidí také na nás přešel?

Hřích, který od prvních lidí také na nás přešel, jmenuje se hřích dědičný, protože jsme se ho sami nedopustili, nýbrž jej jakoby zdědili.

Dědičný hřích znamená tolik jako „zděděný." Pro Adama a Evu byl to hřích osobní, jelikož sami se ho dopustili a po nikom ho nezdědili. Pro všechny ostatní lidi není to však hřích osobní, jelikož sami se ho nedopustili, nýbrž dědičný, poněvadž na ně dědictvím po Adamovi přešel.

Hřích prvních lidí nazývá se jinak také „*prvotný*," protože to byl první hřích lidí vůbec.

Jediné učením o dědičnosti hříchu podává se nám rozzluštění oné záhady, že v žádném oboru viditelného tvorstva není tolik nepořádku, jako právě v pokolení lidském! Jestit člověk právě bytostí pokaženou a zárodek tohoto porušení spočívá v neposlušenství našeho praotce. Zlatý věk pak, o němž pověsti přemnohých národů vypravují, poukazují ke ztracenému ráji.

Hřích Adamův nezasáhl potomky jeho tou měrou, aby jim mimo jiné strasti, jež s křehkou přirozeností lidskou jsou spojeny, také ještě jiné tresty na ně byl uvalil, nebo ona dobra jim odňal, jež k *přirozenosti* lidské náležejí. Proto můžeme se domnívati, že ony dítky, jež beze křtu, tedy se hříchem dědičným, avšak beze hříchu osobního umírají, na onom světě muk netrpí, nýbrž že spíše přirozeného blaha požívají.

Ale co do dober *nadpřirozených*, jež k lidské přirozenosti nepřináležejí, tedy zejména co do milosti posvěcující ustanovil Bůh Adama za zástupce a hlavu celého pokolení lidského tou měrou, aby jeho neposlušnost byla neposlušností také celého lidstva a aby jakožto hřích celého lidstva také pokutována býti mohla. Jestliže panovník jakožto hlava říše své pustí se do nespravedlivé války a jestliže v ní podlehne, pak zajisté s ním také celá země jest pokutována, ačkoliv snad toliko jen on osobně se prohřešil. Jestliže náčelník některé šlechtické rodiny dopustí se zrady, pak zajisté za trest všemu jeho potomstvu a netoliko jemu jedinému rušívá se diplom šlechtický. Něco podobného děje se při hříchu dědičném. V Adamovi, jakožto zástupci celého lidstva, zhřešili všichni jeho potomci. Proto bylo za trest také všemu jeho potomstvu šlechtictví posvěcující milosti, jímž obmyšleno bylo, odňato. V tom záleží hřích dědičný. Bližší poznání jeho podstaty nám ovšem zůstane nedosažitelným; jeť to tajemství.

Jakým způsobem duše lidská od Boha bezprostředně stvořená a tudíž co do původu svého čistá *do hříchu dědičného upadá*, určitě nevíme, avšak můžeme si vysvětliti takto: pojíc se s tělem vchází duše v člověčenstvo, stává se jeho členem, a tudíž i účastnou všeho toho, co člověčenstvu patří i čím lidstvo obtíženo jest.

Že pád prvních lidí byl potrestán a že hřích jejich dědičně i na potomky jejich přešel, dokazují i pověsti pohanské. Tak na př. vypravovali si Řekové, že zástupce lidstva, Prométheus, uraziv nejvyššího boha, uvalil na sebe a své potomky hněv boží, a že skrze ženu Pandóru přišlo na svět všeliké zlo. Po věku zlatém následovaly doby horší, až konečně přišlo pokolení železné, plné prací, trampot a bídy, plné zpupnosti a nespravedlivosti.

102. Kdo jediný zůstal uchráněn hříchu dědičného?

Jediná blahoslavená Panna Maria zůstala zvláštní milostí, vzhledem na zásluhy Ježíše Krista, uchráněna hříchu dědičného.

(Svátek neposkvrněného početí Panny Marie, 8. prosince.)

103. Proč zůstala blahoslavená Panna Maria uchráněna hříchu dědičného?

Blahoslavená Panna Maria zůstala uchráněna hříchu dědičného, protože byla vyvolena za matku Boží.

Jediná Panna Maria byla vyňata z onoho všeobecného Božského úradku, vedle něhož rozhodnutí se Adamovo pro dobro a zlo do jisté míry platiti mělo zároveň pro veškery jeho potomky. Byla vyňata netoliko k vůli sobě samé, nýbrž protože od Boha, jenž do budoucna zří, vyvolena byla k tomu, aby stala se matkou Boží; byla vyňata nikoliv pro zásluhy své, nýbrž z milosti, pro zásluhu božského svého syna. Neboť jakož syn její veškero ostatní pokolení lidské od hříchu, do něhož bylo upadlo, osvobodil a tím je vykoupil, tak vykoupil také přesvatou matku svou způsobem ještě dokonalejším, uchrániv ji všeliké poskvrny hříchu. Tak jako Adam a Eva uvedli na lidstvo hřích, tak zase měli Ježíš a Maria býti prarodiči milosti nebeské. A jakož nikoliv hříchem Eviným, nýbrž teprve hříchem Adamovým pokolení lidské do hříchu upadlo, tak uskutečněno bylo dílo vykupitelské Kristovou smrtí na kříži. Avšak Maria dílo to připravovala. Zvláště pak neposkvrněné její početí tvoří červánky dne vykoupení, podobně jako hřích Evin předcházel před hříchem našeho praotce.

Než odkud víme, že P. Maria beze hříchu byla počata? Odkud víme, že rovněž tak čista jako duše Adama a Evy vyšla z ruky Stvořitelovy? Víme to ze zjevení, jež plyne nám z Písma sv. a z ústního podání. Vždyť P. Maria, jak níže uslyšíme, hned po pádu prarodičův našich označena jest v Písmě sv. jakožto úhlavní nepřítelkyně satanova. V evangeliu pozdravuje ji anděl jakožto „milostiplnou“ Ze svatých otců východních nazývá ji *sv. Efrém* († 378) „neposkvrněnou, neporušenou, všeliké poskvrny hříchu úplně prostou pannou a nevěstou Boží . . . nad Serafiny a veškery nebeské zástupy světější.“ *Sv. Ambrož* († 397) označuje ji jakožto „milostí očištěnou od všeliké poskvrny hříchu.“ *Sv. Augustin* († 430) klade sice jinak veliký důraz na zkázu pokolení lidského Adamovým hříchem přivozenou, ale o P. Marii prohlašuje: „Ji chci, je-li o hříších řeč, míti vyňatu.“ Víra v neposkvrněné početí Matky Boží byla tou měrou podstatnou částkou křesťanského zjevení a podání, že na východě již během V. století svátek Početí P. Marie byl slaven. Ve Španělích zaveden byl svátek ten již ve stol. X.

Výslovné prohlášení učení, že bl. Panna Maria zůstala uchráněna hříchu dědičného, stalo se však teprve před 46 lety. Ležíť v samé povaze věci, že nejdříve nejdůležitější nauky víry, jako na př. učení o božství Kristově, slavným prohlášením byly stanoveny, a že pak teprve krok za krokem přecházelo se k naukám, jež jaksi více jako důsledky z nejhlavnějších křesťanských pravd plynoucí se jeví. Ostatně bylo učení o neposkvrněném početí P. Marie již na Tridentském sněmě velice jasně naznačeno slovy, že sněm „nechce snesení o hříchu dědičném na blahoslavenou a neposkvrněnou Pannu a Matku Boží Marii vztahovati.“ Slavně prohlášeno bylo učení toto dne 8. prosince 1854. slovy: „*blahoslavená Panna Maria v prvním okamžiku svého početí byla zvláštní všemohoucího Boha milostí a výsadou, hledíc k zásluhám Ježíše Krista, Spasitele lidského pokolení, ode vší prvotní viny poskvrny zachráněna netknuta.*“

Jak zaradoval se veškeren Řím, když vešlo ve známost, že sv. Otec ustanovil se na tom, rozhodnouti o tomto učení víry a že prohlášení v té věci stane se dne 8. prosince! Jakou radostí a jakým očekáváním naplněno bylo srdce všech, když v onen veliký svátek spolu se sv. Otcem nepřehledná řada kardinálů, biskupů a jiných vysokých hodnostářů do nitra obrovského domu Svatopetrského vstoupila, když směsice zástupců všech národů tam se vhrnula a nesmírné ony prostory naplnila a když zavzněly první zvuky litanie, jež před slavnou mší sv. byla zpívána. Následovala nejsvětější oběť s veškerou onou okázalostí, jež důstojenství papežské obklopuje, povznesená přítomností dvou set kardinálů a biskupů; a když mše

sv. až ku Kredu dospěla, předstoupili (odbila právě jedenáctá hodina polední) nejstarší ze řady kardinálů, arcibiskupů a biskupů, jakož i dva orientální velepastýři před trůn papežův a prosili jej, jakožto náměstka Kristova a nástupce sv. Petra, aby pronésti ráčil rozhodující výrok. Sv. Otec odvětiv, že dříve ještě jedenkráte přispění Ducha sv. vyzývati chce, vrhl se na kolena a zanotoval hymnus Veni, Creator Spiritus; s ním klečelo a modlilo se celé nesmírné shromáždění, takže mohutné klenby Svatopetrské opravdu modlitbami církve byly naplněny. Potom následovalo hluboké ticho: povstalť nejvyšší pastýř a učitel církve v bezprostřední blízkosti o oho stolce, na němž druhdy kníže apoštolův sedával; všechna srdce se chvěla, když jeho mužně vlídný hlas jal se říkati slova prohlášení; všechno shromáždění hluboce bylo dojato a hojné prolévalo slzy, když otcovský tento hlas pohnutím takřka službu vypovídati se zdál a znenáhla opět síly nabýval, aby vyslovil slova spásy. — A když sv. Otec skončil, tu zářily veškery zraky radostí, tu zněly zvony celého svatého města, tu hřměla děla hradu Andělského, a sv. oběť pokračovala slavně dále, až posléze velebné Te Deum, jež z tisícův hrdel zaznívalo, zakončilo nejvelikolepější slavnost, kterouž Řím v chrámě Svatopetrském kdy viděl. Slunce mile zářilo v tento čestný den nejblahoslavenější Panny Marie; nesmírné davy lidstva valily se v radostné náladě ulicemi věčného města, jež u večer tonulo v moři světel: jedenkaždý cítil, že nejnutnější požadavek srdce jeho byl ukojen, že v tento den katolická církev vyplnila nejsladší povinnost dětinské lásky ku vznešené Matce, k vezdy neposkvrněné a požehnané Panně Marii.

P. Maria jakožto bez poskvrny hříchu počatá, vyobrazuje se v bělostném rouše s lilií v ruce, kolem hlavy majíc kruh z dvanácti hvězd složený, ana stojí na zeměkouli a nohou potírá hlavu hada, jenž kolem zeměkoule jest ovinut.

104. Co učinil Bůh, aby lidé po pádu zase mohli dojíti spasení?

Aby lidé po pádu zase mohli dojíti spasení, smiloval se Bůh nad nimi a slíbil hned prvním lidem Vykupitele

Bůh smiloval se nad lidmi, měl s nimi útrpnost a slitování, i způsobil, aby od hříchů svých opět osvobozeni býti mohli a tak blaženosti nebeské zase hodnými se stali.

Bůh mohl také mnohými jinými způsoby a prostředky lidstvo od hříchu zase osvoboditi, on mohl také jednoduše vinu a trest hříchu mu prominouti. On mohl odpustiti beze všeho dostiučinění. Ale velebnost Boha a ošklivost urážky,

již velebnost tato pokálena byla, objevila se tím zřejměji a jasněji, žádal-li Bůh zadostiučinění a to dostiučinění dokonalé. Kdo však měl dostiučinění toto přinésti? Ubohý, bídný člověk byl k tomu naprosto nedostatečným; urážka byla nekonečná, člověk mohl přinésti dostiučinění pouze konečné. Tu pojal Bůh úmysl, jenž projevuje nejpodivnější tajemství jeho lásky. On sám chtěl se státi člověkem, chtěl se státi synem ženy, chtěl v jedné Božské své osobě spojiti s Božskou i lidskou přirozenost; lidská přirozenost měla mu poskytnouti možnost, by trpěl, by podal dostiučinění; velebnost Božské osoby dodávala pak dostiučinění onomu ceny nekonečné. Chtěl se zroditi z panny, aby, jsa semenem ženy, potřel hlavu hadovu.

Ihned po pádu slíbil Bůh hřešícím praodičům k útěše Vykupitele, an k vlastnímu svůdci, *ďáblu*, pravil: *Nepřátelství položím mezi tebou a ženou*; *onať* (v hebr. „ono“ t. j. semeno či vlastně „on,“ jelikož hebrejské slovo sime označující jest rodu mužského) *potře hlavu tvou, a ty úklady činiti budeš patě její.*“ Slovy těmi přislibuje Bůh, že jiná žena napraví opět to, co Eva byla hříchem pokazila. A ženou tou jest *Panna Maria*, která, stavši se matkou Vykupitelovou, učinila konec panství ďáblovu.

Jest to první předpověď, že přijde Vykupitel čili Messiáš; předpověď tato nazývá se také jinak prvoevangeliem (protoevangelium.).

Co Bůh předpověděl, také skutečně se stalo. Úplné nepřátelství bylo od prvopočátku mezi Marií Pannou a semenem jejím a satanem i jeho přívrženci. Neboť jako hadem netoliko přirozeného hada, nýbrž přelevším satana, svůdce lidí rozuměti musíme, tak i semenem ženy, jež hadu hlavu rozšlápnouti mělo, jediné vítěze nad satanem, Ježíše Krista, rozuměti dlužno, a „ženou“ tudíž onu pannu, kterou Bůh vyvolil, aby se stala matkou tohoto vítěze.

Adam a Eva, jsouce Bohu vděčni za to, že jim Vykupitele zaslíbil, byli živi zbožně a ctnostně, i došli konečně věčného spasení (srvn. ot. 99. str. 136). Ale již na jednom z jejich synů, Kainovi, jevily se zhoubné následky prvotného hříchu; byl totiž oddán životu zlému a nešlechetnému, a zabil cnostného bratra svého Abela. Také potomci Kainovi, *Kainité*, odvrátivše se od Boha, přilnuli srdcem svým výhradně k věcem *pozemským*, a oddávali se životu *hříšnému*. Nešlechetným byl zejména *Lamech*, jenž zavedl mnohoženství a vychloubal se vraždou, kterou byl spáchal.

Potomci Séthovi, *Séthité*, vedli život bohabojný. Obzvláštní zbožnosti vynikali *Enos* a *Henoch*. Henochovi dostalo se za to od Boha zvláštní milosti: byl totiž beze smrti i s tělem svým z tohoto světa do místa blaženého vzat. Zbožným byl

též *Lamech*, (jejž od svrchu zmíněného Kainity téhož jména dlužno rozeznávati); jeho syn nazýval se *Noe*. Avšak i *Séthité* dali se svésti zlým příkladem Kainitů, *a stali se rovněž nešlechetnými.*

Nepravost mezi lidmi tak velice se rozmohla, že Bůh ustanovil, aby hříšné lidstvo bylo *vyhlazeno*. Jediný *Noe*, muž spravedlivý a dokonalý, nalezl milost před Hospodinem. Nicméně popřál shovívavý Bůh hříšnému lidstvu ještě *lhůtu stodvaceti let*, aby se polepšiti a pokání činiti mohlo. Zatím stavěl Noe k rozkazu Božímu *archu* 300 loktů dlouhou, 50 loktů širokou a 30 loktů vysokou. Stavba tato měla býti hříšnému lidstvu zároveň výstražným znamením nastávající pohromy, avšak nikdo toho nedbal.

Archa Noemova nebyla podobna našim lodím nebo korábům, nýbrž veliké čtyrhranné uzavřené *skříni*. Zhotovena byla z dříví tesáného, a vymazána byla vnitř i zevnitř *klím* (smolou). Rozdělena byla ve *tři poschodí*. Při hořejším okraji táhl se dlouhý otvor okenní. — Velice příhodně voleny jsou *rozměry archy* (300: 50: 30), neboť bylo vypočteno, že bylo tím způsobem docíleno největšího možného prostoru při poměrně nejmenší spotřebě materialu (a tudíž i času a práce), jakož i, že archa mohla tak nejlépe vzdorovati návalům vod a větru. — Jelikož starobylý loket rovná se asi polovici metru, byla archa Noemova asi 150 metrů dlouhá, 25 m. široká a 15 m. vysoká, a obsah její tudíž asi 56.250 krychlových metrů. Největší koráb v době nejnovější (1858) vystavěný, „Great-Eastern“ (čti Gretýstrn = velký východní koráb), 207 m. dlouhý, 25 m. široký a 19 m. vysoký.

Když uplynula lhůta 120 let a lidstvo se nepolepšilo, rozkázal Hospodin, aby *Noe a rodina jeho*, totiž: manželka, synové *Sem*, *Cham* a *Jafet* a manželky jejich (tedy 8 osob), *vstoupili do archy*. Mimo to vzíti měl Noe k rozkazu Božímu do archy ze všech *živočichů čistých*, to jest k obětem a za potravu se hodících, po 7, a ze všech *zvířat nečistých* po 2.

V arše měla býti zachráněna ovšem jen taková zvířata, *která by byla ve vodě zahynula*, tedy především ssavci a ptáci. Přírodopis udává počet rozličných druhů živočišstva takto: ssavců jest asi 1700 druhů, ptáků 7000 a plazů 1300 druhů, tedy celkem asi *10.000 druhů*. Do archy tudíž přijato býti mělo asi 20.000 zvířat. Počítáme-li, že každé z nich potřebovalo průměrně $^3/_4$ krychl. m., bylo pro ně zapotřebí *15.000* krychl. m. prostory. Tedy zbývalo v arše, jejíž obsah obnášel 56.250 krychl. m., ještě velmi mnoho místa, kde mohly uloženy býti veliké *zásoby potravin* pro zvířata tato. A že bylo ještě i pak dosti pohodlného místa pro 8 osob zachráněných, jakož i pro zásoby jejich, jest zřejmo. Svrchu zmí-

něná loď „Great Eastern“ mohla pojati 10.000 mužů vojska. Zvířata nemusil Noe ovšem sám do archy přiváděti; přimělť je zajisté Bůh sám *zvláštním pudem*, aby do archy se uchýlila. *Zvířat čistých* bylo proto do archy vzato *více*, aby jich Noe po potopě mohl užiti také *k obětem* a ku *pokrmu*.

Sedmnáctého dne druhého měsíce roku 600. věku Noemova, t. j. na podzim 1656. po stvoření světa (asi r. 2570. př. Kr. P.), rozlily se vody potopy po zemi. Z mračen lil se hustý déšť (jako při průtrži mračen), a z dutin zemských vyhrnuly se proudy vod. Tento příval trval *čtyřicet dní a čtyřicet nocí* bez ustání. Vody vyzdvihly archu Noemovu vzhůru od země, i vzplývala archa na hladině vodní. A rozmohly se vody příliš nad zemí, takže přikryty jsou všecky hory převysoké. Patnácte loktů vyšší byla voda než-li hory, kteréž byla přikryla. I *zahynuli všichni lidé* kromě Noe a rodiny jeho; rovněž *i všechna zvířata* — kromě zvířat vodních a zvířat v arše Noemově — vzala za své.

I trvaly vody na zemi *sto padesáte dnů*; potom ubývalo znenáhla vody. *Dne 28. měsíce sedmého* stanula archa Noemova na hoře *Ararat*. (Hora *Ararat* leží ve východní *Arménii*: je 5610 metrů vysoká.) Prvního dne *měsíce desátého* ukázaly se vrcholkové okolních nižších hor. Po *čtyřiceti dnech* otevřel Noe okno korábu, a vypustil *krkavce*, kterýž *nevrátil* se více. Usedal snad na mrtvoly plovoucí na povrchu vod a živil se jimi. I vypustil Noe *holubici*, aby poznal, zdaž opadly vody na zemi. A holubice nenašla, kde by odpočinula, a *navrátila* se do archy: neboť byly vody ještě po vší zemi. Po *sedmi dnech* vypustil Noe opět holubici z archy. Ale holubice *navrátila* se k němu k večeru, nesouc *ratolesť olivovou* se zeleným listím v ústech svých; z toho porozuměl Noe, že opadly vody na zemi. Nicméně čekal *sedm jiných dní*, a vypustil holubici, a ta více se *nenavrátila* k němu. *Prvního dne měsíce prvního roku 601.* věku Noemova bylo již velmi málo *vody na zemi*. Noe, otevřev střechu korábu, viděl, že již skoro osušen jest svrchek země. Ale teprve *27. dne měsíce druhého oschla země docela*.

Noe pobyl v arše asi *rok a deset dní*. O potopě svědčí *písek mořský a mušle mořské na vysokých horách*, *kosti zvířecí* nalézající se v naplavené zemi a pod. Ale *všechny zkaměněliny a pozůstatky* vyhynulých živočichů, jež se v různých horninách vyskytují, *nepocházejí* z doby potopy, o níž Písmo sv. vypravuje, nýbrž mnohé z nich utvořily se již za obrovských převratů, jež se z vůle Boží udály na zemi již *před stvořením člověka*.

Skoro *všichni národové zachovali potopu světa v paměti*. Svědčí o tom *pověsti*, jež si o potopě vypravovali. Po-

věsti ty jsou však většinou *pokaženy. Nejvíce shoduje se* s vypravováním Písma sv. prastará *chaldejská pověst* o potopě, napsaná *písmem klínovým* na hliněné tabulce. *Řekové* měli báji o *Deukalionovi a Pyrrze*, kteří jediní zachránili se při *všeobecné potopě*, jíž Zeus pohubil hříšné lidstvo, ve *velikém korábu*, s nímž přistáli konečně na *hoře* Parnassu. Rovněž i *pohanští Slované* zachovali sobě vzpomínku na potopu, vypravujíce, že lidé znenáhla se pohoršili a stali se zlými, pohrdajíce dary Božími, a že proto potrestal je Bůh potopou, při níž všichni lidé až na čtyři zahynuli.

Bůh rozkázal Noemovi, aby *vyšel* s rodinou svoji *z archy*, a aby vypustil z ní všechna zvířata, která v ní byla. Vzdělal pak Noe *oltář* Hospodinu, a vzav ze všech zvířat čistých, *obětoval oběti zápalné* na oltáři. Oběť jeho *přijal Bůh laskavě*, a pravil: „*Nebudu více zlořečiti zemi pro lidi*, nebo myšlení lidského srdce ke zlému nakloněna jsou od mladosti jejich: *protož více nebudu biti všeliké duše živé*, jako jsem učinil. Dokud země trvati bude, setí a žeň, studeno a vedro, léto a zima, noc a den bez přerušení budou se střídati.“ Slovy těmi *přislíbil Bůh*, že *nebude* nikdy více zemi *všeobecnou pohromou trestati*, a že pravidelný *pořádek ve přírodě od Boha ustanovený nebude více přerušován.* I *požehnal* Bůh Noemovi a synům jeho, a řekl k nim: „Rostěte a množte se, a *naplňte zemi.*“ Spolu obnovil Bůh *vládu lidí nad zvířaty*, a *dovolil* požívání *masa*, *zakázal* však požívání *krve*, aby lidé nestali se požíváním krve zvířecí krvelačnými a neprolévali pak snad i krev lidskou. „Kdokoliv by vylil krev lidskou,“ pravil Hospodin, „vylita bude krev jeho.“ Obětí svou uznal Noe jménem všech potomků svých Boha za svrchovaného Pána svého, a slíbil jemu poslušenství. Za to uzavřel Bůh s ním i s veškerým potomstvem jeho *úmluvu*, řka: „Hle, já *ustanovuji úmluvu s vámi*, a *nebude více potopy* kazící zemi. Totoť jest *znamení úmluvy*, kteréž dávám, mezi mnou a vámi: *duhu* svou postavím na oblacích, a bude znamení úmluvy mezi mnou a mezi zemí.“

Duha jevila se snad již před *potopou*, byla však po potopě od Boha *ustanovena za znamení úmluvy.* Jest však také možno, že *před potopou nebývalo duhy*, poněvadž snad země nikoliv deštěm, nýbrž *rosou* svlažována byla.

Noe stal se *druhým praotcem* celého pokolení lidského. Od jeho tří synů *Sema*, *Chama* a *Jafeta* pocházejí všichni lidé. Po potopě *nebylo žádných Kainitů více*, neboť všichni byli potopou vyhubeni; *byli toliko jen Séthité*, poněvadž Noe i synové jeho byli potomky Séthovými. Jsou pak *všichni nyní žijící lidé* buď potomky Sema (*Semité*) nebo Chama (*Chamité*) anebo Jafeta (*Jafetité*).

Od *Sema* pocházejí: Israelité, Arabové, Assyrové a j., od *Chama*: Egypťané, Chananejští, Foničané a j., od *Jafeta*: Řekové, Římané, Slované, Germáni a j.

Avšak i mezi syny Noemovými byl člověk *nešlechetný* a *zlý*, totiž *Cham*; rovněž i syn jeho *Chanaán* byl nehodný. *Cham prohřešil se těžce proti otci svému*, porušiv hrubě povinnou úctu synovskou. Začal Noe vzdělávati zemi, a pěstoval také víno. Neznaje opojné síly vína, požil moku vytlačeného z hroznův, a ležel opilý ve stanu svém. Což když viděl Cham, tropil sobě posměch z otce svého, a naváděl bratry své, aby i oni otci svému se posmívali. Ale Sem a Jafet zarmoutili se nad počínáním bratrovým, a přikryli šetrně otce svého Když pak zvěděl Noe, co mu byl učinil Cham, pronesl *zlořečení* nad ním i nehodným synem jeho Chanaánem, řka: „Zlořečený Chanaán, služebník služebníků bude bratřím svým.“

Slovy těmi předpověděl Noe pozdější smutný, avšak zasloužený osud potomků Chanaánových (*Chananejských*), kteří oddavše se modloslužbě a jiným neřestem, měli z rozkazu Hospodinova od Israelitů býti vyhubeni. Černoši afričtí, rovněž potomci Chamovi, úpí dodnes v porobě modloslužby a otroctví.

Hodným synům svým Semovi a Jafetovi *požehnal* Noe slovy: „*Požehnaný Hospodin Bůh Semův, budiž Chanaán služebníkem jeho. Rozšiřiž Bůh Jafeta, a ať bydlí ve stanech Semových, a buď Chanaán služebníkem jeho.*“

Těmito prorockými slovy naznačují se budoucí osudy národův církve Boží. Naznačuje Noe požehnáním nad Semem vysloveným, že *z potomstva jeho*, to jest *z národa židovského, vyjde Spasitel.* Jafetovi prorokuje Noe budoucí *veliké rozšíření*: a skutečně potomci Jafetovi (Řekové, Římané, Slované, Germáni a j.) zaujali rozsáhlé krajiny v Evropě i v jiných dílech světa. Zároveň však předpovídá Noe, že potomci Jafetovi „*bydliti budou ve stanech Semových*“, to jest, že stanou se *údy církve křesťanské*, která především pro potomky Semovy určena byla.

Ačkoliv se lidstvo, jakožto potomstvo tří synů Noemových, dělilo ve tři kmeny, přece tvořilo zpočátku *národ jediný*, užívajíc *jednostejného jazyka.*

Vnuk Chamův, *Nemrod*, silný lovec, založil *říši Babylónskou* v zemi *Senaár* mezi Eufratem a Tigridem, kamž se byli lidé z Arménie odebrali. Zlé smýšlení Chamitův nakazilo záhy veškero potomstvo Noemovo. Zapomínajíce, že veškery přednosti duševní i tělesné obdrželi od Boha, oddali se lidé *zpupnosti a pýše.* Nechtěli více vzdávati úctu Bohu, a ve *vzdoru* svém umínili sobě, že vystaví město a *věž, jejížby vrch dosahoval k nebi* (*k oblakům*), *a že oslaví tak jméno své*, dříve než se rozejdou do různých zemí. V úmyslu tomto jeví

se nejen pýcha, nýbrž i *pošetilost* potomků Noemových. Mohutnou stavbou chtěli převýšiti velikolepá díla Stvořitelova: avšak jak *nepatrná* jest na př. i největší stavba lidská u přirovnání k mohutným horám!

I jali se stavěti ohromnou *věž z cihel* ohněm vypálených, užívajíce klí (asfaltu) místo malty.

Věž *Babylónská* byla *pyramida stupňová*, skládající se ze čtverhranných oddílů na sobě stojících, jež byly stejné výšky, ale postupně do výše vždy užší a užší. Sloužila později Babylóňanům a Assyrům za *vzor*, podle něhož stavěli takovéto věže při chrámech boha Béla. *Zbytky věže Babylónské* zachovaly se na pravém břehu řeky Eufratu jihozápadně od Hilly a nazývají se nyní *Birs Nimrud*, to jest „věž Nimrodova“. Ssutiny její jsou 45 m. vysoké, a podobají se pahrbku. Stupňovité oddíly byly zasuty rumem hořejší části věže, tak že již znatelny nejsou.

Ale Bůh nedopustil, aby bezbožní stavitelé dokončili dílo své. *Zmátl jazyk* jejich, takže nemohli lidé více dorozumívati se vespolek. I *přestali stavěti* město i věž a *rozptýleni jsou* po všech zemích. A proto nazváno jest jméno města *Babel*, že tam zmaten jest jazyk vší země.

Řečí nebo *jazyků* jest na světě *přemnoho*. Počet jejich, jak znalci tvrdí, není menší *devíti set*. Jazykozpytci dosvědčují, že rozdílní tito jazykové vznikli z *jednoho společného jazyka prvotného*.

Jméno *Babel* značí „*zmatení*“, a utvořeno jest z assyrského slovesa *balal*, jež značí „*zmásti*.“

Také i národové pohanští zachovali v paměti stavbu nebetečné věže, jakož o tom svědčí na př. pověst *Řekův* o *gigantech*, kteří hromadili skály na skály, aby mohli sídla bohův, Olympu, dobyti.

Lidé do různých krajin světových rozptýlení brzy zapomněli na pravého Boha, oddali se modlářství a klesali stále hloub a hloub.

Tu *vyvolil sobě Bůh národ israelský* (*židovský*), aby v národě tomto *dokonána byla příprava na příštího Vykupitele*. (srvn. str. 74.). Tento národ měl býti úrodnou půdou, do níž Bůh s hůry seslati chtěl Spasitele jakožto zrno, z něhož vzklíčiti měla bohatá setba spásy.

Čím hlouběji lidstvo klesalo, tím více množila se přislíbení Vykupitele a byla čím dále tím zřetelnější a určitější. Vždy jasněji a jasněji ohlašován jest světu očekávaný Vykupitel: Betlém, jakožto jeho rodiště, čas, kdy přijde a to čas přesně označený; jeho narození z Panny; jeho zázraky; je-

dnotlivé okolnosti jeho utrpení, jeho obětná smrt; říše, kterouž založí — církev katolická; obrácení se pohanů k Bohu israelskému; zavržení a zároveň i další trvání národa židovského.

105. Kdy přišel slíbený Vykupitel?

Slíbený Vykupitel přišel asi čtyři tisíce let po stvoření prvních lidí.

Délka doby, jež uplynula od stvoření prvních lidí až po Krista Pána, z Písma sv. určitě stanoviti se nedá, jakož vysvítá z toho, co jsme pravili v otázce 93.

106. Proč neposlal Bůh Vykupitele hned, jak jej slíbil?

Bůh neposlal Vykupitele hned, jak jej slíbil, protože chtěl, aby lidé bídu hříchu poznali, po Vykupiteli toužili a ochotně jej přijali.

(Advent.)

Po spáchaném hříchu prvotním bylo padlému pokolení lidskému čekati *čtyři tisíce let* na zaslíbeného Vykupitele. V době té dokonána byla náležitá *příprava* člověčenstva ku přijetí spásy. *Židé* i *pohané* očekávali již toužebně Vykupitele.

U *židů* dosáhla touha po zaslíbeném Vykupiteli, k němuž zákon i proroci odkazovali, *nejvyššího stupně*. Bylo se mezi nimi utvořilo několik stran, jež byly příčinou úpadku náboženského i mravního. *Fariseové*, zachovávajíce na oko co nejpřísněji a nejokázaleji zákon Mojžíšův, nedbali pravé zbožnosti a mravnosti vnitřní. *Sadduceové* oddali se mělkému pochybování a zhoubné nevěře. Tato žalostná rozervanosť lidu, spojená s *politickým* nátlakem se strany Římanů, vzbuzovala nutně touhu po zaslíbeném Vykupiteli. Většina lidu israelského ovšem očekávala v něm toliko *mocného panovníka světského;* byli však též mnozí z Israelitů, kteří od Messiáše očekávali především, *že osvobodí lidstvo od bludu a hříchu.* Touha tato vzrostla až v netrpělivosť, když již znamení se jevila, jimiž od proroků příchod Messiášův byl označen. Bylať v době té berla Judovi odňata a vložena v ruce cizince, Heroda Idumejského. Rovněž i sedmdesáte létotýhodnův (70 × 7 let = 490 let) Danielových už se naplňovalo.

Ale i *pohané* dospěli již k vědomí, že vlastní silou a moudrostí nemohou dojíti spásy, neboť náboženství a mravnosť byly u nich v nejhlubším úpadku. Většina jich byla oddána ohavné *modloslužbě*. Jednotlivci dospěli sice k lepšímu po-

znání náboženskému, jako na př. Sokrates, Plato a j., neodvážili se však obecnému bludu odpírati, nemajíce bezpečné záruky svého lepšího přesvědčení. Tito jednotlivci poznávajíce, že vlastní silou a moudrostí nemohou dosáhnouti pokladu a spásy, zatoužili po nebeském pomocníku a Vykupiteli „Nepřijde-li k nám nějaké božské Slovo“, praví Plato v rozmluvě Sokrata s Alkibiadem, „nic jistého nedovíme se o Bohu. Kéž neprodlévá! Hotov jsem všecko učiniti, čemu mne naučí.“ K této náboženské zaslepenosti přidružila se úžasná *nemravnost.* Z toho pak vzešla opět mnohonásobná *bída vnější.* Mocní a bohatí byli bezcitní a nenasytní, chudí, zvláště otroci, utlačováni bez milosrdenství. I vznikala v srdcích mnohých pohanů touha po něčem lepším, proto mnozí přecházeli k židovství (proselyté); temné naděje ve Vykupitele, kterých nabyli pohané jednak z prvotného podání, jednak ze styku se židy, zase ožily; ano všeobecně se doufalo, že za vlády velikého krále světového, který z Judska vyjde, nastane v lidstvu opětně zlatý věk. „Mnozí byli přesvědčeni“, praví římský historik Tacitus, „že v starých knihách kněžských jest obsaženo, že právě v tom čase zmůže se východ a zrozenci judští zmocní se vlády.“ A Svetonius dí: „Po celém východě rozléhalo se staré a trvalé mínění, že jest usouzeno, aby toho času zmocnili se vlády zrozenci judští.“

Tak vedl Bůh židy a pohany rozličnými cestami k jednomu a témuž cíli; *židé a pohané toužili po pomoci s hůry,* jsouce právě touto touhou schopnými spásy, kterou měl Vykupitel přinésti.

A jiným ještě způsobem byla Vykupiteli připravována cesta mezi židy a pohany. Židé totiž zachovali sobě víru v jediného Boha a naději v zaslíbeného Messiáše věrně uprostřed národů pohanských a i tyto s ní obeznámili. Pohané pak dosáhli veliké dokonalosti ve všelikých vědách a uměních, jež později křesťanství novým obsahem zvelebilo a posvětilo.

Konečně také *vnější poměry* tehdejšího světa byly příchodu Vykupitelovu zcela příhodny. Na místo dřívějších říší světových nastoupila, jak byl již prorok Daniel předpověděl, poslední, římská říše, dosáhši tenkráte vrcholu své moci. Po strašných válkách občanských nastal za císaře Augusta po celé říši římské mír. Celý tehdáž známý svět spojen byl pod jediným žezlem. Táž řeč a tytéž zákony, jakož i vespolný obchod sbližovaly rozličné národy. Takovéto poměry světové byly zajisté velice příznivy náboženství křesťanskému, jež státi se mělo náboženstvím *světovým.*

Doba tato, v níž dokonáno bylo vše, čeho k náležité přípravě na příštího Vykupitele u židů i pohanů bylo třeba, nazývá se *plností času.*

Na památku *čtyř tisíců let* přípravy na Vykupitele ustanovila církev sv. před vánoci dobu *čtyř neděl.* Doba tato nazývá se „*advent.*“ „Advent“ jest slovo latinské, a značí tolik co „příští“ neboli „příchod.“ Znamená tedy slovo to tolik jako dobu, v níž *připravovati se máme na výroční památku příchodu Páně* na tento svět.

Proto jest advent *čas kajicný.* Církev užívá při službách Božích, nepřipadá-li žádný svátek, barvy *fialové*, vynechává radostný zpěv „gloria“ a ustanovuje zvláštní *posty.* Neb tak, jako sv. Jan, předchůdce Páně na poušti, připravoval cestu Páně volaje: „čiňte pokání“, podobně i my můžeme jen pokáním připraviti Pánu příbytek čistý v srdci svém o vánocích.

Proto zapovídá církev v době tak vážné všecky hlučné veselosti, tance a svatby, poněvadž nesrovnávají se s duchem kajicnosti.

V adventě sloužívá se v Čechách před svitáním také zvláštní mše sv., *„rorate“* zvaná proto, že tímto latinským slovem (= „dštěte!“) začíná. Obsahem a účelem jejím jest živější vzbuzování *touhy po příštím Messiáši*, jež se zvláště obráží ve slovech Isaiášových (35, 8.): „Rosu dejte nebesa s hůry a dštěte Spravedlivého; otevři se země a vypuč Spasitele“. Koná se ještě za svitání, což pamatuje nás na tmu bludů a modloslužby pohanské, jež panovala před Kristem národům. Četnější světla, jichž proto užívá se při mši rorátní, naznačují nám, že Ježíš Kristus tuto tmu pohanské modloslužby rozrážel jednotlivými proroky starého zákona a naposled sluncem vlastní pravdy své zapudil. Rorate zavedl první arcibiskup pražský Arnošt z Pardubic (v 14. stol.).

Před touto mší sv. prospěvují se slova prorocká: „Ajhle Hospodin přijde a všickni svatí jeho s ním; a bude v den ten světo velké. Alleluja!“ Slova ta mocně vzbuzují v srdcích věřících upřímnou touhu po Spasiteli.

V Čechách zpívávají se přede mší rorátní od pradávných dob (XIV. stol.) až po dnes zvláštní chorálné zpěvy o zaslíbeních messiášských, jimiž věřící rozněcují zvláště hojnou měrou v srdcích svých touhu po Spasiteli.

107. Kdo je slíbený Vykupitel?

Slíbený Vykupitel jest Ježíš Kristus.

O slíbeném Vykupiteli Ježíši Kristu pojednává obšírně následující článek víry.

Naučení. Děkuj Bohu, že tě stvořil ke svému obrazu a podobenství, a měj v nenávisti hřích, skrze nějž všecko zlé na svět přišlo! Děkuj však Bohu také za to, že tě nezavrhl na věky jako pyšné anděly, nýbrž ti poslal Vykupitele!

Druhý článek víry.

108. Jak zní druhý článek víry?

Druhý článek víry zní: „I v Ježíše Krista, Syna jeho jediného. Pána našeho.“

109. Čemu učí druhý článek víry?

Druhý článek víry učí, že Ježíš Kristus jest:

1. jednorozený syn Boha Otce,
2. Bůh a spolu člověk,
3. náš Pán.

Druhý článek víry učí nás o Ježíši Kristu *třem velice důležitým pravdám.* Modlíce se apoštolské vyznání víry vzbuzujme v srdci svém víru v tyto pravdy. Katechismus vykládá je důkladněji v dalších otázkách.

Především poučuje nás katechismus o jménu *„Ježíš“.*

110. Co znamená jméno „Ježíš“?

Jméno „Ježíš“ znamená: Vykupitel anebo Spasitel

(Slavnost nejsvětějšího jména Ježíš.)

Jméno *Ježíš* jest hebrejské, a zní v této řeči takto: *„Jehóšúa“* Jméno to značí: „Bůh (jest) spása“, nebo krátce „Spasitel“ či Vykupitel.

„Vykupitel“ značí toho, kdo někoho, jenž v zajetí nebo otroctví se nalézal, vykoupil či vyplatil t. j. určitou cenu za něho položil, aby na svobodu byl propuštěn.

„Spasitel“ značí toho, kdo někoho od zahynutí zachoval nebo vysvodil.

Bůh sám nařídil, aby Tomu, jenž světu spásu přinésti měl, dáno bylo toto významné jméno. Anděl Gabriel, zvě-

stuje P. Marii vtělení Syna Božího, pravil k ní: „Aj, budeš míti syna a nazveš jméno jeho Ježíš“ (Luk. 1, 31.) a později k sv. Josefu pravil týž anděl: „Nazveš jméno jeho Ježíš, on zajisté vysvobodí lid svůj ode hříchů jejich.“ (Mat. 1, 21.)

Jméno *Ježíš* jest jméno *hlubokého významu.* I mnozí jiní ve Starém Zákoně byli sice tohoto jména, na př. vůdce národa Israelského *Josue* (toto jméno má v hebrejštině týž zvuk i význam, jako „Ježíš“) a bohabojný *Jesus* (= Ježíš), syn Sirachův, jenž z vnuknutí Božího sepsal knihu plnou krásných naučení, po něm knihou Sirachovou nebo také jinak „Eklesiastikus“ zvanou; týmž jménem nazván jest i syn kněze Josedeka. Ale v plném slova významu přináleží výhradně Synu Božímu, jenž člověkem se stal. „Mnohem pravdivěji sluší Spasitele našeho tím jmenem nazývati, kterýž ne jednomu některému národu, ale všem všech věkův lidem, ne ovšem hladem aneb panstvím Egyptským nebo Babylonským utlačovaným, ale v stínu smrti sedícím a nejtvrdšími okovy hříchu a ďábla sevřeným, světlo, svobodu a spasení dal, kterýž jim práva a dědictví království nebeského dobyl, kterýž je s Bohem Otcem zase smířil. V oněch jmenovcích vidíme Krista Pána jako předpodobeného, od něhožto těmi dobrodiními, jež jsme vytknuli, obsypáno jest pokolení lidské. I ta jména, kteráž mimo to vedlé předpovědění Synu Božímu z vnuknutí Božského dána býti měla, v tomto jednom jménu Ježíž obsažena jsou; anať zajisté ostatní jména spasení, které nám zjednati měl, jen z některé stránky naznačují, toto samo moc a způsob veškerého spasení lidského v sobě zahrnulo.“ (Katechismus z nař. sn. Trid.) „Není jiného jména pod nebem daného lidem, skrze kteréž bychom měli spaseni býti“ (Skut. ap. 4, 12.), pravil sv. Petr před veleradou.

Jméno *Ježíš* jest jméno *svaté.* Bůh otec sám zvolil je pro svého Syna a skrze anděla P. Marii a sv. Josefu je oznámil. Máme tudíž jméno to ctíti. O tomto jménu praví sv. apoštol Pavel, že „jest nad všeliké jméno, aby ve jménu Ježíše každé koleno klekalo, nebeských, zemských i pekelných (tvorů)“ (k Filip. 2, 9—10.).

Jméno *Ježíš* jest jméno *mocné.* „Pane také zlí duchové se nám poddávají ve *jménu* tvém“ (Luk. 10, 17), tak s radostí oznamovali 72 učenníci, když zase ke Kristu se vrátili, byvše od něho po různých městech a místech rozesláni. Veliké zázraky konali apoštolové ve jménu *„Ježíš.“* Jednoho dne vstupovali Petr a Jan do chrámu v hodinu modlitby devátou (3. hod. odpolední) a přišedše ke bráně, zvané krásné, spatřili tam člověka chromého od narození, kteréhož tam kladli na každý den, aby žebral. Ten uzřev Petra a Jana, prosil o almužnu. I řekl mu Petr: „Hleď na nás. Zlata a stříbra nemám, ale co mám, to tobě dám. *Ve jménu Ježíše Krista* Nazaretského vstaň

a choď!“ A žebrák vyskočiv vstal a chodil, a vešel s nimi do chrámu, chodě a poskakuje a chvále Boha“ — Sv. Petr, procházeje po Palestině obce křesťanské, aby jejak hlava církve ve víře utvrdil, přišel také do Lyddy, kdež nalezl člověka jménem Eneáše, který již osm roků ležel na loži, raněn byv mrtvicí. I řekl mu Petr: Eneáši, uzdravuje tebe *Pán Ježíš Kristus*; vstaň a ustel sobě!“ A hned vstal. — Kristus Pán pravil, dříve nežli na nebe vstoupil, k apoštolům svým: „Budou ve jménu mém zlé duchy vymítati, novými jazyky mluviti, hady bráti, a jestližeby co jedovatého pili, neuškodí jim; na nemocné budou ruce vkládati, a ti se dobře míti budou.“ (Marek 15, 18.) Proto máme toto mocné jméno s důvěrou vyslovovati v boji proti pokušení k hříchu. Neboť „nic tak nezkrocuje náběh hněvu, nic tak neutěšuje nadutost pýchy, nic tak neléčí ránu závisti, nic tak nestaví proud prostopášnosti, nehasí pramen vilnosti, nemírní žízeň lakomství a nezapuzuje všelikou žádost nešlechetnosti, jako *jméno Ježíš*,“ praví *sv. Bernard.*

Jméno *Ježíš* jest *sladké* a *plné útěchy*. Připomínat nám našeho nejlepšího přítele, uvádí nám na paměť veškery milosti a všeliká dobrodiní, jež nám prokázal, všecka utrpení, která za nás vytrpěl, veškery ctnosti, jimiž se jako příklad náš stkvěl. Proto spravedlivý nalézá ve jménu tom největší svoje potěšení, hříšník odpuštění, zarmoucený útěchu, mlomyslný povzbuzení a sílu.

Sv. otcové a spisovatelé církevní s nadšením velebí jméno „Ježíš.“ „Nikdo nevejde do království Božího, kromě kdo přijme *jméno* Syna Božího. Nebo chtěje do nějakého města vejíti, kteréž odevšad zdí obklíčeno jest a jednu toliko bránu má: můžeš-li do toho města jinudy vejíti, leč branou, již má? . . . Jako tedy . . . do města toho vjíti se nemůže, leč skrze jeho bránu: tak také do království Božího nelze jinak vjíti, leč skrze *jméno* Syna Jeho, jenž jemu přemilý jest, . . . Syn Boží sám jest přístup k Bohu); jinak tedy žádnému není lze Boha dojíti, leč skrze Syna Jeho . . . Kdo tedy *jména* Jeho nepřijme, nevejde do království Božího.“ (*Hermas.*) „Ó *jméno* přelíbezné a velesladké! Ó *jméno* slavné vyvolené, *jméno* převznešené a vyvýšené na věky! Toť v pravdě olej, kterýž vyjasňuje tvář člověka. . . . . Toť *„jméno* nové, kteréž ústa Hospodinova jmenovati budou,“ (Is. 62 2) „kterýmž bylo nazváno od Anděla prvé než se v životě počalo.“ (Luk. 2, 21.) V něm každý, kdož jej vzývati bude, spasen bude. Toho *jména* udělil Otec Synovi, Ženich Církve a Pánu našemu Ježíši Kristu, jenž jest Bůh nejvýš požehnaný na věky věkův“. *Sv. Bernard.* „Ó Ježíši *jméno* sladké, sladší nade všecka *jména* Svatých; ve *jménu* Tvém kleká každé koleno nebeských, zemských i pekelných mocností, Andělů a lidí!

Tys cesta spravedlivých, sláva blahoslavených, naděje potřebných, spása n-m cných, milovník nábožných a utěšitel všech zarmoucených! Ó buď pomocníkem mým a ochranou mou v každé potřebě, pro *jméno* Tvé svaté Tě prosím, jemuž chvála na věky. Trpím-li chudobu, tebe velebím; vzdychám-li v žalostech, tebe velebím; tebe velebím, radostí-li plesám, a tebe ustavičně velebiti budu, ať jsem kdekoli." (bl. *Tomáš Kemp*) „Jméno Ježíš jak sladké, jak líbezné jest! Toť nebeský balsám, kterýž hojí všecky rány duše naší; *jméno* to, před nímž se sklání každé koleno nebeských, zemských i pekelných. To jest to nejsvětější *jméno*, jenž Anděla ob ažuje, člověka k spasení přivádí, a ďábla třesením naplňuje!" (*Sv. Fr. Sáleský*) „Nazváno jest *jméno* je o *Ježíš*, kterýmž bylo nazváno od Anděla, pr é než se v životě počalo." (Luk. 2. 21.) Toť ono od proroků nejvíce proslavené *jméno*; *jméno* plné síly, plné milosti, plné rozkoše, líbezno-ti a s ávy. *Jméno* plné síly; neboť ono poráží nepřítele, spojuje měšťany, obnovuje síly, a občerstvuje ducha. *Jméno* plné milosti; neboť máme v něm základ plné své víry, podporu své naděje a plamen naší lásky a dokonání své spravedlnosti. *Jméno* plné líbeznosti; neboť ono jest jásotem v srdci, libozvukem sluchu, medem v ústech, světlem v mysli. *Jméno* plné líbeznosti; neboť rozjímané živí; vyslovené mírní; vzývané sílí; občerstvuje, když se píše; a poučuje když se čte. Jméno plné slávy; neboť slepým dalo zrak, hluchým sluch, němým řeč, umrlým život a chromým zdravé údy. Ó požehnané *jméno*, z něhož vyplývá tak mnohá a veliká síla a moc!" (*Sv. Bonaventura.*).

Jméno „*Ježíš*" máme vroucně ctíti. V tomto jménu máme k Bohu se modliti, neboť sám Spasitel pravil: „Amen, amen pravím vám: „Budete-li zač prositi Otce ve *jmenu* mém, dát vám" (Jan 16, 23.). Jméno Ježíš máme s úctou vyslovovati, je vzývati ve všelikém nebezpečí duše i těla, zvláště v pokušení k hříchu a v hodince poslední.

Sv. *Jan Kapistran*, jenž s nadšením hlásal válku proti Turkům, odvěkým nepřátelům křesťanstva, sám výmluvností svou sehnal v několika dnech 60.000 křižáků. Nebyli to ovšem vycvičení vojáci, nýbrž lidé nejrůznějšího povolání, a k tomu ještě chatrně ozbrojení. Avšak všichni ochotně poslouchali velení Kapistranova. Světec roztřídil je v jednotlivá oddělení, z nichž každé dostalo svůj praporec, na němž s jedné strany bylo znamení kříže a na druhém obraz Matky Boží. Tak postupováno k Bělehradu. Před Bělehradem velel křesťanům Jan Huňady, vévoda Sedmihradský. Křesťanské vojsko nemohlo se rovnati válečné moci turecké, kteráž čítala 100.000, dle jiných docela 200.000 mužů, byla co nejlépe vyzbrojena a podporována 60 galejemi. Mohamed, nazvaný příjmím „Hrůza

světa“, zapřisáhl se, že vydobude Uher. Zdálo se, že Bělehrad sotva již bude moci odpor klásti. Tu ustanovili Huňady a Kapistran na den 14. července 1456 útok na turecké vojsko. Kapistran měl před tím nadšenou řeč. Sám kráčel v čele se svým praporem, na němž bylo jméno *Ježíš* a kříž. Po té poklekl a modlil se za vítězství křesťanů. Křesťané bojovali jako lvové. Heslem válečným bylo *jméno „Ježíš.“* A slavné bylo vítězství, jehož křesťané toho dne dobyli.

Jan z Jenšteina, od r. 1379 arcibiskup Pražský, udělil věřícím, kteří by jména *Ježíš* a Maria službách božích slyšíce skroušeně klekli, čtyřicet dní odpustků. Ctihodný tento arcipastýř sám planul uctivou láskou k nejsladšímu jménu Ježíš a Maria. O církevních hodinkách jména jejich vysloviv neb uslyšev, pokleknul; jindy zaslechnuv jich sedě, vstal, smekl a vzhlédl k nebesům. Chvály těch svatých jmen vypsal ve dvou knihách.

Když dne 23. května 1618 protestantští stavové v Praze místodržícího *Martinice Smečanského* z okna do hradního příkopu 28 loket hlubokého uvrhli, bylo ještě slyšeti, jak padaje *jména Ježíš Maria* s důvěrou vzýval. — Františka *Slavatová*, nar. r. 1609, umínila si, že na oslavu a ku zvelebení *jména Ježíš* vystaví chrám. Vystavěla ho v Telči na Moravě r. 1663, a založila při něm dům pro řád Jesuitský. Chrám tento jest posud ozdobou města Telče a svědkem dobročinnosti a nábožnosti Františky Slavatové. — *Adam Kravařský*, jesuita, proslulý missionář v Čechách za císaře Ferdinanda II. (1620—1637), procházíval se v pokojíku svém na večer, po několik hodin, leckdys po celou noc a nic jiného neříkal, než pořád tato slova: „Ach, můj *Ježíši!* — ach, můj nejsvětější, můj nejsladší *Ježíši!* — ó *Maria!* — ó *Maria!* — ó *Ježíši!*“

Nejsvětější *jméno Páně* ctívají křesťané velmi přiměřeně též tím, že se jím pozdravují říkajíce: „Pochválen buď Ježíš Kristus!“ — „Na věky! Amen.“ Aby povzbuzovala církev věřící k tomuto křesťanskému pozdravení, nadala je též odpustky (50 dní pokaždé při vzájemném pozdravení).

Již na počátku 14. stol. udělil církevní sněm Avenionský ve Francii těm kdož by jméno Ježíš nábožně vyslovovali, odpustků 10 dní, jež papež Sixtus V. (1585—1590) na 20 dní rozšířil. R. 1563 zřídil papež Pius IV. bratrstvo, jehož úkolem bylo, všeliké zneuctívání jména Božího a jména Ježíš přerušovati a zamezovati. Členové tohoto bratrstva měli se vzájemně, když se potkali, pozdravovati slovy „Pochválen buď Ježíš Kristus.“ I slova tato nadána odpustky. Papež Sixtus X. rozšířil odpustky ty na všecky věřící; neboť udělil (r. 1687.), každému kdo by jiného slovy: „Pochválen buď Ježíš Kristus“

pozdravil, jakož i tomu, kdo by odpovidaje řekl: „Amen“, anebo „až na věky. Amen“, odpustkův 30 dní.

Pozdravení toto bylo ode dávna oblíbeným pozdravem věrných katolíků, kdežto jinověrci ho užívati nechtěli. Horlivý missionář Ant. Koniáš napsal o tom r. 1733. tato slova: „Někteří plnými ústy se vychloubají, že za Kristem jdou, že Pána Ježíše následují, a zatím ani pobožné vyřknutí *nejsvětějšího jména Ježíš* trpěti nechtí. Potká-li je upřímný Krista milovník a řekne: „*Pochválen buď Ježíš Kristus*“, na to oněmějí, místo odpovědi proti tomu reptají, žádného pak tak nepozdravují, ano opovažují se upřímné Pána Ježíše vyznavače stíhati říkajíce: nemáme tak říkati, neb stojí v Zákoně Božím psáno: Nevezmeš jména Pána Boha svého nadarmo. Tážeme-li se jich, kterak oni na potkání se pozdravují? řeknou: Zdrávi byli! Zdař Bůh! Taková slova, jakožto chvalitebná církev svatá žádnému sice nezapovídá, však i to slovo ‚Bůh‘ jméno Boží jest.“

Německý básník Klopstock, protestant, cestoval r. 1766 Švýcarském, i přišel do krajiny zcela katolické. Všichni, kdož ho potkávali, pozdravovali jej slovy: „Pochválen buď Ježíš Kristus!“ Pozdrav tento básníkovi, jenž dříve nikdy ho neslýchal, nadmíru se líbil. Nevěděl však, kterak na pozdrav ten odpověděti. Když pak později slyšel, že odpovídá se slovy „Na věky. Amen!“ divil se, že srdce samo mu této významné odpovědi nevnuklo.

Papež Innocenc VIII. nařídil, aby v celé církvi konána byla rok co rok zvláštní slavnost k uctění *nejsvětějšího jména Ježíš* a položil ji na druhou neděli po zjevení Páně. Aby více rozmítila úctu k nejsvět. jménu tomu, v němž všecka kolena klekají, uděluje církev v některých zemích téhož dne a v oktávu plnomocné odpustky těm, kdož předepsané podmínky vyplní.

Nejsvětější jméno Ježíš oslavuje se ve zvláštní *litanie*, jež vznikla na konci věku středního. Papež Sixtus V. udělil odpustky 300 dní těm, kdož tuto litanii nábožně se modlí.

Kněžím přikazuje církev sv., aby při bohoslužbách, vyslovujíce jméno *Ježíš*, pokaždé sklonili hlavu svou.

111. Proč nazýváme Pána Ježíše Vykupitelem anebo Spasitelem?

Pána Ježíše nazýváme Vykupitelem anebo Spasitelem, protože nás ode hříchu a věčného zatracení vykoupil a nám milost a spásu přinesl.

Kristus vykoupil nás z otroctví hříchu smrtí Svou na kříži a vysvobodil či spasil nás od hříchů našich a tudíž i od smrti věčné.

112 Co znamená jméno „Kristus?“

Jméno „Kristus“ znamená totéž co jméno „Messiáš“, totiž: Pomazaný.

Jméno „*Kristus*“ jest slovo *řecké*, jméno „*Messiáš*“ jest slovo *hebrejské* („hammašiach“); obě tato jména mají jeden a týž význam, totiž „Pomazaný“.

„*Pomazaným*“ nazýváme člověka, jenž svatým olejem byl pomazán a tím vyšší moc a vyšší úřad nějaký od Boha obdržel. Jestiť olej obrazem moudrosti a síly s hůry dané. Ve Starém Zákoně byli *velekněží*, *králové* a *proroci* olejem pomazáváni. Mojžíš posvětil Arona na velekněze tím, že pomazal jej hojně olejem svatým. Samuel pomazal k rozkazu Hospodinovu muže z kmene Benjaminova jménem Saul za krále, t. j. vlil jemu olej na hlavu na znamení, že Bůh obdaří jej potřebnou moudrostí a silou, aby úřad královský náležitě spravovati mohl. Když pak Saul trůnu královského nehodným se ukázal, odňal jemu Bůh ducha Svého a dal od Samuela pomazati Davida, 15letého syna Isaiova, za krále.

Ježíš nebyl ovšem pomazán rukou některého smrtelníka, nýbrž, jak sv. Petr (Sk. ap. 10, 38.) praví, „Bůh pomazal jej Duchem svatým a mocí“ t. j. Bůh vlil do lidské duše Ježíšovy plnost milosti Ducha sv. a všelikou důstojností a mocí jej obdařil, takže jest nekonečně více nežli velekněz, král a prorok.

113. Proč se jmenuje Pán Ježíš Pomazaný?

Pán Ježíš se jmenuje Pomazaný, protože ve starém zákoně nejvyšší důstojnost a moc mazáním se udílela, Ježíš pak všelikou důstojnost a moc v sobě spojil, jsa naším nejvyšším učitelem, knězem a králem.

Ježíš Kristus jest naším *nejvyšším učitelem*, neboť on veškery národy světa učením svým přivedl s bludných cest pohanství, mnohobožství a modlářství k víře v *jednoho* pravého Boha, jenž nebe i zemi a také i nás stvořil. O něm po jeho návratu do nebes, píše sv. evangelista Jan: „Byl světlo pravé, kteréž osvěcuje každého člověka, přicházejícího na tento svět.“

Ježíš Kristus jest naším *nejvyšším knězem*. Jakožto velekněz byl předpověděn těmito slovy žalmistovými: „Ty

jsi knězem na věky podle řádu Melchisedechova.“ (Žalm 109, 4.) Jakožto velekněze označuje jej také Nový Zákon v těchto slovech listu k Židům: „Protož, majíce tak velikého *nejvyššího kněze*, kterýž pronikl nebesa, Ježíše, Syna Božího, držmež to vyznání. Neboť nemáme nejvyššího kněze, kterýž by nemohl míti lítost nad mdlobami našimi, ale zkušeného ve všem, podobně nám, kromě hříchu. Přistupmež tedy s doufáním k trůnu milosti, abychom došli milosrdenství a nalezli milost k příhodné p moci.“

Ježíš Kristus jest naším *nejvyšším králem*. Jestiť králem říše, která nemá původ z tohoto světa, nýbrž z nebe, králem totiž církve svaté.

114. Proč se jmenuje Pán Ježíš „jednorozený“ Syn Boží?

Pán Ježíš se jmenuje „jednorozený“ Syn Boží, protože jest jediný a pravý Syn Boží.

„Jednorozený“ jest tolik co „jediný, jenž se narodil,“ tedy *jediný* Syn Boží. Bůh nemá jiného Syna kromě jeho.

Ježíš jest *pravý* t. j. vlastní a skutečný Syn Boží, a nikoliv pouze přijatý (adoptovaný).

Také my lidé jsme syny (dítkami) Božími, avšak nikoliv pravými, nýbrž pouze přijatými: Bůh z milosrdenství svého a z lásky své přijímá nás za syny (dítky) své.

„Tak Bůh miloval svět, že Syna svého *jednorozeného* dal, aby žádný, kdo v něho věří, nezahynul, ale měl život věčný.“ (Jan 3, 16.)

115. Proč říkáme: Ježíš Kristus jest „Bůh a spolu člověk“?

Říkáme: Ježíš Kristus jest „Bůh a spolu člověk“, protože, jsa Bohem od věčnosti, v čase vzal na sebe i lidskou přirozenost, tělo totiž a duši, a tak se stal člověkem.

Ježíš Kristus jest *Bůh* a *zároveň* i *člověk*. Jakožto Bůh jest *od věčnosti*: jest rovněž tak věčný jako Bůh Otec a Bůh Duch svatý. „Na počátku bylo Slovo, a Slovo bylo u Boha, a Bůh byl Slovo.“ (Jan 1, 1).

Ježíš Kristus *v čase* vzal na sebe lidskou přirozenost, t. j. jakožto člověk není věčný, nebyl vždy, nýbrž nadešel teprve čas, kdy Syn Boží počal býti člověkem. Tento čas známe: stalo se tak před 1900 sty lety v Betlémě.

Syn Boží stal se člověkem, t. j vzal na sebe lidskou přirozenost: lidské tělo i lidskou duši. „A Slovo tělem učiněno jest a přebývalo mezi námi“ (Jan 1, 14).

Syn Boží stal se člověkem. Kterak se to stalo, obmezeným rozumem svým pochopiti nemůžeme; jestiť vtělení se Boží tajemstvím víry.

Syn Boží stav se člověkem, nepřestal býti Bohem; proto jest Bůh a spolu člověk.

116. Kolik jest přirozeností v Ježíši Kristu?

V Ježíši Kristu jsou dvě přirozenosti: božská a lidská.

V Ježíši Kristu jest *božská přirozenost*, t. j. On má vše, co Bohu náleží, a tudíž veškery božské vlastnosti a dokonalosti.

Ježíš Kristus má *přirozenost lidskou* t. j. On má vše, co člověka člověkem činí, totiž lidské tělo a lidskou duši.

Lidská přirozenost Kristova vysvítá z nesčíslných míst Písma sv., a zvláště dokazovati ji ani není třeba, poněvadž jí nyní nikdo nepopírá.

Za času sv. Jana ap. upírali tak zvaní *Dokéti* Pánu Ježíši tělo skutečné, připisujíce mu jen *zdánlivé*; později vyskytli se bludaři *Apollinaristé*, upírajíce Pánu Ježíši duši lidskou na její místo Slovo kladouce.

Tělo Kristovo bylo výtvorem Ducha sv., chrámem Božím a příbytkem božského Slova. Proto bylo tělo Pána Ježíše dle mínění sv. otců nanejvýš sličné, ušlechtilé a velebné; jeho pohyby, chůze, jeho obličej a řeč jevily nebeskou důstojnost a moc, jak naznačeno jest v žalmu 44, 3. slovy: „Spanilý's tvářností nad syny lidské, rozlita jest milost ve rtech tvých.“

Pravé podobizny Krista Pána nemáme; neměla jich ani starobylost křesťanská, čehož důkazem jsou slova sv. Augustina, že za jeho časů zobrazován byl Spasitel způsobem nejrozmanitějším. Důvod, proč církev prvotní nezvěčnila v popise nebo v umění věrných rysů svého Zakladatele, nelze nalézti tak těžce: obraz takový byl by se jistě musil státi přímo předmětem nejvroucnější úcty, věc to velice nebezpečná v době, kdy modlářství ve světě převládalo. Není však pochybnosti, že již v dobách pronásledování existovaly obrazy Kristovy. Svatý Irenaeus píše, že Karpokratiané měli podoby Spasitelovy ze stříbra a zlata; od Lampridia pak se dovídáme, že císař Alexander Severus měl ve své domácí kapli mezi jinými též obrazy Abrahama a Krista. Na nejstarších freskách hřbi-

tovních vidíme Spasitele buď jako děcko na klíně své Matky, buď jako bezvousého jinocha. Poprsí Kristových máme v katakombách několik, ale žádné z nich není starší století V. Nejznámější jest poprsí z katakomby sv. Domitilly, jež sloužilo za vzor Leonardovi da Vinci, Rafaelovi a Carraccimu. Kristus má tvář poněkud podlouhlou, rysy vážné, ale lahodné, vous krátký a řídký, vlasy uprostřed hlavy rozdělené a v kadeřích na ramena splývající.

Lidská duše Kristova obdařena byla nanejvýš dokonalým rozumem a nanejvýš dokonalou vůlí.

V Ježíši Kristu jsou tedy *dvě přirozenosti.*

Obě přirozenosti jsou v Pánu Ježíši nesmíšeny, nezměněny, jak výslovně sněm chalcedonský učí naproti *Monofysitům*, (*monos* = jeden; *fysis* = přirozenost) tvrdícím, že lidská přirozenost v božské zmizela. Původem tohoto učení byl *Eutyches*, opat Konstantinopolský.

Z toho, že v Ježíši Kristu jsou dvě přirozenosti, plyne, že *Pán Ježíš má též dvě vůle, dvě činnosti.* Tak rozhodl sněm cařihradský III. (r. 680) naproti učení *Monotheletův* (*monos* = jeden; *thelos* = vůle) jen jednu (a sice božskou) vůli Pána Ježíše uznávajících. Nauka církve jasně obsažena jest v Písmě sv., na př.: *Luk.* 22, 42.: „Ne moje vůle, nébrž tvoje staň se.“ *Jan* 6, 38.: „Neb jsem sestoupil s nebe, ne abych činil vůli svou, nébrž vůli toho, jenž poslal mne.“ *Filip.* 2, 8.: „Ponížil sebe, stav se poslušným až k smrti, k smrti pak kříže.“ Vůle patří k podstatě přirozenosti duchovné; jsou-li obě přirozenosti v Pánu Ježíši nesmíšeny, jsou i vůle nesmíšeny, a tudíž i činnosti. Vůlí a činností lidskou mohl Pán Ježíš dostiučiniti, zásluhy získati. Ovšem měla činnost jeho jen jeden směr.

117. Kolik jest osob v Ježíši Kristu?

V Ježíši Kristu jest jedna toliko osoba, a to osoba božská, kteráž v sobě spojuje přirozenost božskou i lidskou.

Obě přirozenosti Pána Ježíše spojeny jsou v osobě jedné, a to v osobě božské.

Nesmíšené spojení obou přirozeností v jedné osobě, čili čin, kterým Syn Boží lidskou přirozenost na se přijal, sluje vtělením. Stav z tohoto spojení čili vtělení povstalý sluje *jednotou osobnou.*

Lidská přirozenost v Pánu Ježíši, ač v božské se neztrácí, přece nestojí *o sobě*, nýbrž náleží druhé osobě božské, nesena či řízena jest osobou božskou.

Nestorius učil, že jeden sice jest Kristus, ale v něm jiný jest Syn boží a jiný syn Marie P., kteréhož také synem božím nazýval, ale jen *přijatým*, jenž *jen zároveň* se Synem božím božské pocty p ívá. Nechtěl uznati, že *Bůh* trpěl a zemřel. Marii P. naz val jen *Kristo*rodičkou, a ne Bohorodičkou (srovn. ot. 128.).

Tyto bludy Nestoriovy zavrhla církev na sněmě *efešském* (r. 431) slovy: „Pakli kdo nevyznává, že Boha Otce Slovo s tělem podle osobnosti sjednoceno, jeden se svým tělem jest Kristus, tentýž totiž Bůh zároveň i člověk: vyobcován buď."

Nauka tato ja ně se dá z písma sv. dokázati, zejména z míst těchto: *Jan* 1, 14.: „A Slovo tělem se stalo a přebývalo mezi námi, a viděli jsme slávu Jeho, slávu jakožto jednorozence od Otce, plného milosti a pravdy." 3, 13.: „A nikdo nevstoupil do nebe, leč ten, jenž sestoupil s nebe, Syn člověka, kterýž jest v nebi." *Řím.* 8, 32.: „Jenž ani vlastního Syna svého neušetřil, nýbrž za nás za všechny vydal jej."

Tak jako lidské tělo jen duší lidským tělem jest (bez duše rozpadá se, ztrácí podobu lidskou), podobně nemá i lidská přirozenost Kristova, ač pravá a skutečná, žádný okamžik bytí o sobě, nýbrž jest skrze a pro osobu božskou, kteráž ji přijala. A tak jako lidské tělo, proto, že jen duši jím jest, není méně dokonalé než těla živočichů, nýbrž přijato jsouc ve společenství ducha, spíše dokonalejší jest, podobně také lidská přirozenost Kristova není proto, že nemá jsoucnosti o sobě, méně dokonalá než přirozenost ostatních lidí, nýbrž přijata jsouc ve společenství božského Slova, spíše mnohem dokonalejší jest než přirozenost všech lidí. Tak jest tedy Kristus pravzor člověka, „prvorozený z bratří."

Protože v Pánu Ježíši jsou dvě přirozenosti božská a lidská v jedné osobě božské, říkává se správně: Bůh se narodil, Bůh zemřel a p. Mluva tato vlastně zkrácena jest místo: Bůh, jenž jest zároveň člověkem, jako člověk se narodil a t. d.

Z toho, že v Pánu Ježíši jsou dvě přirozenosti v jedné božské osobě, plyne dále:

1. že lidská přirozenost Kristova spojením s osobou božskou byla povznesena k nejvyšší možné dokonalosti, jíž přirozenost stvořená jest schopna, a tudíž i lidský rozum Kristův již od počátku všelikou moudrostí byl naplněn. Dí-li písmo sv., že Kristus P. „prospíval *moudrostí* a věkem," chce tím říci, že dával čím dále tím více na jevo svou moudrost.

2. že Kristus Pán neměl na sobě ani nejmenšího hříchu. Poněvadž Pán Ježíš Bůh nejsvětější jest, nemohl na se vzíti, se spojiti s přirozeností hříchem poskvrněnou, a nemohl také jako člověk hřešiti, poněvadž lidskou vůlí jeho vládla osoba

božská. Tak učí výslovně sněm *Chalcedonský* (r. 451.), an o Kristu Pánu dí, že byl „ve všem nám rovný, vyjmouce hřích," a Konstantinopolský III. (r. 680), jenž dí, že Kristus Pán měl „dvě přirozené vůle, ne si odporující, nýbrž lidskou vůli spíše podřízenou božské jeho a všemohoucí vůli."

Sv. apoštol Pavel dí: „Takový zajisté nám náležel velekněz, zbožný, nevinný, bezposkvrný, odloučený ode hříšníkův a vyšší nad nebesa se stalý, kterýž nepotřebuje každý den jako kněží nejprvé za své hříchy oběti konati, potom za hříchy lidu; nebo to učinil najednou sám sebe obětovav." (K Žid. 7, 26—27.)

3. že *Pánu Ježíši i jako člověku klaněti se máme.* Tak učí sněm Konstantinopolský II. Neklaníme se člověčenství Ježíšovu pro ně samotné, nýbrž pro jeho jednotu osobnou s božstvím. Sv. Pavel píše: „(Kristus Ježíš) sebe samého zmařil, způsobu služebníka přijav, v podobenství lidí se vyskytnuv a postavou shledán byv co *člověk.* Ponížil sebe stav se poslušným až k smrti, smrti pak kříže. Protož i Bůh povýšil *ho* a daroval jemu jméno, jenž jest nade všeliké jméno, aby ve jménu Ježíše všeliké *koleno klekalo*, nebeských, pozemských i pekelných." (K Filip. 2, 7—10.)

Na této nauce zakládá se *úcta k nejsv. Srdci Pána Ježíše*, poněvadž je to srdce Syna Božího člověkem se stavšího, v němž stále žije a s nímž vezdy nerozlučně jest spojeno.

Na týchž důvodech spočívá úcta ke svatým pěti ranám a k nejsvětější krvi Páně.

4. že *činové Kristovy mají nekonečnou cenu do sebe.* To co Kristus jako člověk činil a trpěl, vycházelo z osoby božské a dostávalo od ní tudíž nekonečné ceny své.

5. že P. Maria vskutku jest „Matkou Boží" (srvn. ot. 128.)

118. Proč se stal Syn Boží člověkem?

Syn Boží se stal člověkem, aby nás svou smrtí na kříži vykoupil a na věky spasil.

Účelem vtělení se Syna Božího jest *vykoupení pokolení lidského.* Nic nebylo od svatých Otců, v Písmě svatém a ve slovech božského Spasitele jasněji a častěji vysloveno, nežli právě tento účel. Spasitel sám zajisté praví, že přišel, aby hledal a spasil, co bylo zahynulo (ev. sv. Luk. 19, 10.), aby život svůj dal na vykoupení za mnohé (ev. sv. Mat. 20, 28.), On přišel, jak dí Písmo sv., vysvobodit lid svůj (ev. sv. Mat. 1, 21. , On — jak naše sv. církev jadrně praví — pro nás lidi a pro spasení naše sestoupil s nebe. S tím souhlasí také

celé zařízení a uspořádání v přirozenosti a životě Bohočlověka, jeho utrpení a jeho smrť a veškery okolnosti jeho života. Ano, mnozí svatí Otcové a velicí bohoslovci praví, že vtělení by se nebylo stalo, kdyby nebylo hříchu prvotního. Dle nich tedy bylo skutečnou a plnou pohnutkou toho, proč Bůh se vtělil, vykoupení lidstva, nebo nesmírné milosrdenství Boží a jeho vůle, aby učinil přítrž největšímu zlu, jež nás tíží, totiž hříchu. A skutečně září v této pohnutce milosrdenství podivuhodným způsobem, jelikož urážku tak velikým dobrodiním splácí, z tak hrozného zla tak mnoho dobrého a krásného vznikati dává, i po spáchaném hříchu k tomuto největšímu ze všech dobrodiní se odhodlává a tudíž způsobem nejdokonalejším se projevuje.

Druhou pohnutkou, proč Syn Boží člověkem se stal, jest velikost a krása vtělení se samého, jelikož výsledkem jeho jest právě Bůhčlověk a tudíž láska Boží k Bohočlověku. Vskutku nevylučuje Písmo sv. této pohnutky, a velicí bohoslovci praví, že nespočívá žádný rozpor v tom, když by Bůh několik rozličných plně platných pohnutek měl, z nichž každá pro sebe by stačila k provedení díla. Ano, oni jdou ještě dále a praví, že zřetel k velikosti a kráse díla, totiž Bohočlověka, byl první a nejhlavnější pohnutkou, tak že, kdyby Adam byl nekl[illegible] Bůh přece vzhledem k tomu by byl dílo vtělení provedl, protože Pán Kristus větší cenu má, nežli veškeří tvorové dohromady, a jelikož Bůh Jej tudíž více miloval, nežli vše ostatní. Kdyby byl Bohočlověk pouze následkem pádu Adamova a toliko jen za tím účelem, aby proti hříchu zjednal odpomoc, na svět přišel, pozbyl by onoho velkého významu, jejž sám k sobě má a sklesl by takřka na stupeň bytosti nahodilé. Bytostí nahodilou však Vykupitel naprosto není, a při této příležitosti rozvinují učenci bohoslovečtí, kteří k tomuto náhledu se hlásí, svůj velikolepý názor o velikosti a kráse Bohočlověka. Oni praví, že Bůhčlověk byl první bytostí, kterou Bůh mimo sebe myslil a chtěl. Proto uzpůsobil Bohočlověka tak, že ve své bytosti veškery řády a druhy tvorstva a veškery krásy tvorstva Bohem uštědřené v sobě pojímal a veškery poklady přírody, milosti a slávy, ba i účasť na božské přirozenosti v sobě obsáhl. Veškery ostatní bytosti pak, ať ryze hmotné, nebo ryze duševní, nebo hmotně duševní, že jsou netoliko pro něho, nýbrž také podle něho stvořeny a že jsou pouze částečně obrazy jeho bytosti a nositeli jedné části jeho krásy. Důvodem pro tento názor jest, že Bůh nepostupuje, jako my, při myšlení a tvoření od jednotlivosti ku povšechnému, nýbrž v povšechném ihned všecko jednoduché pojímá a určuje. Nad to pak jest důstojnosť Bohočlověka pro osobní své spojení s Bohem tak veliká, že právem vše mu přičísti možno i dlužno, co víře a rozumu neodporuje,

zejména nalézáme-li k tomu dostatečný podklad ve zjevení. Takovýto podklad pak skutečně domnívají se zmínění bohoslovci shledávati v tom, že Bohočlověk v Písmě sv. se nazývá ‚prvorozeným všeho stvoření' a ‚skrze něhož všecky věci stvořeny jsou . . .' ‚Aby on ve všem prvotnost držel, neb se zalíbilo Bohu, aby v něm všecka plnost přebývala (list sv. Pavla ke Kolosským 1, 15, 18, 19.), že jest od Otce ‚ustanoven dědicem všech věcí' (ep. k Židům 1, 2,), ‚výstřelek Hospodinův' (Is. 4, 2.), ‚kmen ušlechtilý' (Jerem. 23, 5.), tedy takřka výkvět celé myšlénky tvůrčí. Nic není zajisté velikolepějšího a nádhernějšího nad tento názor o Bohočlověku. On jest takřka prvým krokem, jejž učinil Bůh na zevnějšek, počátkem jeho cest, půdorys i nárys celého tvůrčího plánu, jest pratvor i střed tvorstva, předobraz i cíl všech tvorů. Vše, svět hmotný i svět andělův a lidí kupí se kolem Bohočlověka, jako oběžnice kolem slunce, vše od něho dostává svůj půvab, krásu a význam, on jest směrodajným řídidlem všech skutků Božích.

Takový tedy jest veliký ten význam vtělení a vtěleného Syna Božího, Ježíše Krista. Jak slepým a bídným naproti tomu jeví se býti, kdožkoli toto postavení Bohočlověka v božském plánu a ve vesmíru nezná nebo dokonce popírá! Jak ubozí jsou Israelité a pohané, kteří nespatřují v něm, čím skutečně jest; jak slepí jsou také mohamedáné a moderní nevěrci, kteří nepokládají jej za nic více, leč za vynikajícího muže, jako byl Sokrates nebo Zoroaster! „Nejchudším jest, kdo žije bez Ježíše, a nejbohatším, kdo s Ježíšem za dobré jest," praví bl. Tomáš Kempenský.

Ale zároveň také: jak zločinné jest toto odpírání uznání! Bůh sám přišel nás vykoupit; podobu služebníka na sebe vzal a za nás na kříži zemřel, ale „svoji ho nepřijali" (ev. sv. Jana 1, 11.); nepřijali ho, ačkoliv od počátku světa příchod jeho skrze přečetné proroky až do podrobností byl ohlášen, ačkoliv nejnymi zázraky božské své poslání pověřil; nepřijali ho, nýbrž oni dokonce na kříž jej přibili! On přišel jakožto zákonodárce od Boha poslaný. Ale až do dnešního dne jeho zákon většina lidí nepřijala a jím se neřídí, ačkoliv byl prohlásil: „Kdo uvěří a pokřtěn bude, spasen bude; kdož pak neuvěří, bude zatracen." (Ev. sv. Marka 16, 16.)

Nuže, aspoň my jemu věřme, jej uznávejme i vyznávejme jej před světem, jeho zákonem se řiďme a z celého srdce jej milujme! Oně přišel jako učitel, jako král, jako nejvyšší kněz i jako beránek obětní. Od něho jakožto učitele přijímejmež poučení, jemu jakožto králi vzdávejme svůj hold, jej jakožto beránka obětního spolu s ním samým, jakožto velekněžem, Bohu obětujme! Oně přišel také jako Bůh a jakožto Bohu svému jemu se klaňme!

119. Proč se nazývá Ježíš Kristus „Pánem naším“?

Ježíš Kristus se nazývá „Pánem naším“, protože jest Bůh a Vykupitel náš a my tedy jemu zcela náležíme.

Ježíš Kristus jest pravý Bůh a proto jest Stvořitelem a Pánem nebes i země, a tudíž i *Pánem naším*. Jako hrnčíři patří nádoba, kterouž byl zhotovil, a on s ní naložiti může, jak mu libo, tak i Ježíš Kristus může s námi, kteříž jsme tvorové jeho, naložiti po Své libosti.

Ježíš Kristus jest *Pánem naším*, neboť nás vykoupil, dav za nás život svůj. Vykoupí-li někdo otroka z poroby, náleží zajisté otrok ten jemu. Také my zcela náležíme svému Vykupiteli.

Jakožto Pán náš jest Ježíš Kristus také naším *zákonodárcem* a *učitelem*.

Jelikož Ježíši Kristu zcela náležíme, jsme jeho poddaní, a musíme poslouchati jeho rozkazů a zákonů, jež nám jakožto zákonodárce ukládá, a bedlivě dbáti jeho naučení, jež nám slovem i příkladem jakožto učitel dává.

Jakožto Vykupitele svého milujme Pána Ježíše vděčnou láskou; jakožto Bohu a Pánu svému pak prokazujme mu úctu nejvyšší.

120. Odkud víme, že Ježíš Kristus je Syn Boží a pravý Bůh?

Že Ježíš Kristus je Syn Boží a pravý Bůh, víme:

1. ze svědectví Otce nebeského;
2. z jeho vlastních výpovědí;
3. z učení apoštolův;
4. z ustavičného podání církve katolické.

Bůh Otec výslovně prohlásil, že Ježíš Kristus jest Syn Boží a pravý Bůh. Když P. Ježíš od sv. Jana v Jordáně pokřtěn byl, zazněl s nebe hlas: „Ty jsi Syn můj milý, v Tobě jsem si zalíbil.“ A při proměnění Pána Ježíše na hoře Tábor stal se hlas s oblaku řkoucí: „Tentoť jest Syn můj milý, toho poslouchejte.“

Kristus Pán sám o sobě nejednou pravil, že jest pravý Bůh. Rozmlouvaje s Nikodemem, nazval se *jednorozeným Synem Božím*, jenž není poslán, aby soudil svět, ale aby jím svět spasen byl. (Jan 3, 17). Slepému od narození, jejž uzdravil, řekl: „Věříš-li ty v *Syna Božího?*“ Slepec odpověděl: „Kdo jest, Pane, ať uvěřím v něj?“ I řekl jemu Ježíš: „I viděl jsi

ho, a *který mluví s tebou, ont jest.*“ (Jan 9, 36.) Když Kristus o nemoci Lazarově uslyšel, pravil: „Nemoc tato není k smrti, ale ku slávě Boží, aby oslaven byl *Syn Boží* skrze ni. (Jan 11. 4.). A když velekněz Kaifáš jej zapřisáhl řka: „Zaklínám tě skrze Boha živého, bys nám pověděl, jsi-li ty Kristus, Syn Boží?“, tu Pán odpověděl určitě a klidně: „Ty jsi řekl, já jsem.“ (Mat. 26, 63 a Mar. 14, 62.).

Námitku, že se Kristus nazývá Synem Božím ve smyslu nevlastním, vyvracejí ony výroky, v nichž si Pán připisuje Božské vlastnosti, Božská práva a Božskou čest, na př.: „Já a Otec jedno jsme“ (Jan 10, 30). „Kdo vidí mne, vidí Otce.“ — „Zdali nevěříte, že já v Otci a Otec ve mně jest?“ (Jan 14, 9. 10.) „Dána jest mi všeliká moc na nebi i na zemi.“ (Mat. 28, 18.) „Prve než Abraham byl, já‘t jsem.“ (Jan 8, 58.). Kromě toho přisuzuje si moc odpouštěti hříchy (Jan 9, 2), praví, že souditi bude všechen svět (Jan 5, 22), činí nároky na Božskou čest (Jan 5, 23, Jan 17, 5), nazývá se pánem soboty (Mat. 12, 8), dává Petrovi klíče království nebeského (Mat. 16, 19), praví o Sobě, že jest světlo světa (Jan 9, 5), vzkříšení a život (Jan 11, 25) atd. V podobenství o vinařích Kristus zřetelně rozeznává se od proroků a jiných poslů Božích; je nazývá služebníky, Sebe jmenuje synem pána vinice (Luk. 20, 9). Nemůže tudíž býti pochybno, že se Kristus jmenuje Synem Božím ve smyslu vlastním a pravém.

Svatí apoštolé jednomyslně vyznávají božství Kristovo. Jejich svědectví tím jest důležito, že po tři léta s Kristem obcovali a svou výpověď smrtí zpečetili. Nemít možno, aby člověk člověka měl za Boha Ani největší muž těm, kteří s ním obcují, nemůže se jeviti než jako člověk. U Krista jest tomu naopak: kdo Ho neznal, nevěřil; kdo Ho však poznal, uvěřil, že jest jednorozeným od Otce (srov. Jan 1, 14). Svatý Petr vyznal: „Ty jsi Kristus, *Syn Boha* živého“ (Mat. 16, 16). Týž apoštol židům vytýká, „že *původce života* usmrtili“ (Sk. ap. 3, 15). Sv. Pavel uvádí některá dobrodiní, která Bůh lidu israelskému prokázal, a chtěje označiti milost nejvyšší, praví, že „z nich podle těla Kristus jest, jenž jest nade všecko *Bůh*, požehnaný na věky“ (Řím 9, 5). Jinde dí: „V něm *plnost božství* přebývá tělesně“ (Kol. 2, 9. Sk. ap. 20, 28). Sv. Jan, jenž v úvodu svého evangelia Krista jmenuje „Slovem“, praví: „Slovo bylo u Boha a *Bůh* bylo Slovo.“ Na konci svého evangelia dí: „Toto psáno jest, abyste věřili, že Ježíš jest Kristus, *Syn Boží*, a abyste věříce život měli ve jménu Jeho“ (Jan 20, 31). Sv. Tomáš zvolal: „Pán můj a *Bůh* můj“ (Jan 20, 28). Sv. Bartoloměj (Natanaël) vyznal: „Mistře, Ty jsi *Syn Boží*“ (Jan 1, 49). Nikodem pravil: „Nikdo nemůže těch divů činiti, které Ty činíš, leč by *Bůh* byl s ním“ (Jan 3, 2). Marta řekla: „Uvěřila jsem, že jsi Ty Kristus, Syn Boha živého“ (Jan 11, 27).

Církev sv. od prvopočátku stále věřila a učila, že Ježíš Kristus je Syn Boží a pravý Bůh. Pravdu tu vyznávaly a vyznávají milliony a milliony lidí. A z tohoto nesčetného množství lidí byli přemnozí, kteří věřili v božství Ježíše Krista tak pevně, že dovedli obětovati vše, i život! Spočtěte, můžete-li, ony milliony mučeníků ze všech národů a zemí, kteří v oněch osmnácti stech letech šli na smrt pro něho jako k hodům, planouce nepřekonatelnou věrou v božství Ježíše Krista; poustevníky, kteří opustili pro něho vše, jejichž život jest jeden veliký div sebezáporu, trpělivosti a obětí; panny, které zřeknuvše se nejvznešenějších radostí světských, jemu se zasnoubily, jemu zasvětily čisté a panenské své myšlenky; to množství svatých manželů, obětivých matek a nevinných dítek, jež jemu děkují vší krásou duše své; i nesčetný počet těch, kteří přijali z ruky jeho soužení oddaně a radostně; a konečně i ony, kteří velkodušně z lásky k němu nový započali život a pevnou nohou dostoupili strmých výšin kajicnosti!

Sněm nicejský (325) slavně prohlásil, že Kristus Pán jest „*soupodstatný* Otci". Svatí Otcové a spisovatelé církevní neunavně hájili pravdu, že Ježíš Kristus je Syn Boží a pravý Bůh.

121. Odkud víme, že Ježíš Kristus je slíbený Vykupitel?

Že Ježíš Kristus je slíbený Vykupitel, víme odtud, že se na něm vyplnilo všecko, co o Vykupiteli předpověděli proroci, a co o něm naznačovaly předobrazy.

Aby lidé zaslíbeného Messiáše mohli poznati, Bůh mnoho set let napřed ve starém zákoně vylíčil všecken jeho život. Vzbudil totiž v Israeli čas od času muže, které duchem Svým osvítil a hlasateli Své vůle učinil. Vyvoleným těmto dává se jméno „*prorokův*" (srov. str. 10.). Proroci modloslužbu a jiné nepravosti odklizovali, víru ve pravého Boha upevňovali a oživujíce v lidu naději na příchod Messiášův, předpovídali jednotlivé okolnosti z Jeho života. A čím více blížil se messiášský čas, tím zřetelněji a určitěji zaznívaly hlas prorokův. A veškera tato proroctví se na Ježíši Kristu vyplnila, t. j. na něm splnilo se vše, co o příštím Messiáši bylo předpověděno.

Předobrazem rozumíme věc, osobu nebo událost, která určena k tomu, aby na něco budoucího, nějakou věc, osobu nebo událost poukazovala a takřka již předem představovala. Předobrazem Vykupitelovým rozumíme tedy ony osoby, události a věci ve Starém zákoně, jež nastiňovaly budoucího Vykupitele, jeho život, působení, utrpení, smrt a oslavení. Také vše, co v předobrazích Starého zákona bylo nastíněno s lnilo se v životě a působení Ježíše Krista.

122. Co předpověděli proroci o Vykupiteli?

Proroci o Vykupiteli předpověděli:

1. čas jeho příští a místo jeho narození;
2. jeho zázraky, utrpení a smrt;
3. jeho zmrtvýchvstání a nanebevstoupení;
4. založení a ustavičné trvání církve jeho.

První předpověď o příštím Vykupiteli, kterou Bůh prvním lidem po hříchu spáchaném dal, praví obecně, že *Messiáš přijde* a že *potomkem ženy* bude; pozdější proroctva rozvinují a doplňují tento základný slib z různých stran.

Tisíc let po zaslíbení v ráji označuje se část člověčenstva, z níž budoucí Vykupitel vyjíti měl, určitěji proroctvím Noemovým: „Požehnaný Hospodin Bůh Semův“ (srov. str. 146.).

Ještě více súžují se kruhy, když několik století později označuje proroctví *Abrahama*, jednoho z potomků Sémových, jakožto praotce národa, z něhož Messiáš vyjíti má. Praví k němu totiž Bůh: „Učiním tě v národ veliký, a požehnám tobě, a zvelebím jméno tvé, a budeš požehnaný. Požehnám dobrořečícím tobě, a zlořečiti budu zlořečícím tobě, a *v tobě požehnána budou všecka pokolení země.*“ (I. Mojž. 12, 2 a 3.)

Bůh dává Abrahamovi rozkaz, jenž zřejmě naznačuje budoucí oběť smírnou Syna Božího; praví k němu: „Vezmi syna svého jednorozeného, kteréhož miluješ, Isáka, a jdi do země vidění“ (hebrejsky: do Morija; tak slul vrch, na němž stál později chrám Jerusalemský) „a tam ho budeš obětovati v oběť zápalnou na jedné hoře, kterouž ukáži tobě.“ (I. Mojž. 22, 2). Když se Abraham chystá, by uposlechl rozkazu, když dojde až k vrchu ustanovenému, když již svého vřele milovaného Syna svázaného na oltář položil a ruku vztahuje, aby hroznou tu oběť přinesl, „hle, anděl Hospodinův s nebe volal: Abrahame, Abrahame! Kterýžto odpověděl: Tu jsem. I řekl jemu: Nevztahuj ruky své na pachole, aniž mu co čiň; nyníť jsem poznal, že se bojíš Boha, a neodpustil jsi jednorozenému synu svému pro mne. Pozdvihl Abraham očí svých a uzřel za sebou skopce vězícího mezi trním za rohy, kteréhož vzav obětoval v oběť zápalnou místo syna . . .“ „Povolal pak anděl Hospodinův Abrahama podruhé s nebe, řka: Skrze sebe samého přisáhl jsem, praví Hospodin: Že jsi učinil tu věc, a neodpustil jsi synu svému jednorozenému pro mne: požehnám tobě a rozmnožím símě tvé jako hvězdy nebeské, a jako písek, kterýž jest na břehu mořském: vládnouti bude símě tvé branami nepřátel svých. A požehnáni budou v semeni tvém všickni národové země.“ (I. Mojž. 22, 11—18.)

Později omezuje se proroctví na potomky Isákovy; také k němu praví Bůh: „Požehnáni budou v semeni tvém všichni národové země.“ (I. Mojž. 26, 4.)

K Jakubovi pravil Bůh: „Já jsem Hospodin, Bůh Abrahama, otce tvého, a Bůh Isákův. Zemi, na kteréž spíš, dám tobě a potomkům tvým. *A v tobě a v jednom z potomků tvých požehnána budou všecka pokolení země.*

Na sklonku života svého povolal Jakob k sobě všech synů svých a *požehnal* jim; a v tomto požehnání svém *předpověděl* způsobem prorockým osudy potomků svých, zejména pak vzrůst jejich ve veliký národ, obsazení země chananejské a příchod Messiáše. *Rubenovi*, *Simeonovi* i *Levimu* z trestu za nešlechetný život *odňal právo prvorozenství* a přenesl je na *Judu*. Žehnaje jemu *předpověděl příchod Messiášův* slovy: „*Judo, ruka tvá bude na šíjích* nepřátel tvých, tobě se klaněti budou synové otce tvého. *Nebude odjata berla* od *Judy*, *dokavadž nepřijde, kterýž má poslán býti a on bude očekávání národů.*“

Těmito slovy jasně předpověděno bylo, že Vykupitel narodí se v době, kdy panství nad národem hebrejským přejde z rukou potomků Judových v ruce panovníka cizího. Stalo se tak, když králem stal se Herodes, pocházející z národa idumejského.

Když Israelité z Egypta k Palestině se přiblížili, utkali se v boji s králi předjordanskými, jež s pomocí Boží na hlavu porazili. Zpráva o těchto vítězstvích polekala *moabského krále Balaka* velice. Nedůvěřuje ve válečnou moc svou, poslal do *Mesopotamie* pro rozhlášeného *věštce pohanského* jménem *Balaama*, aby za velikou odměnu nad Israelity *zlořečení* pronesl a tak štěstí válečné jim odňal.

Balaam znal již nepochybně ze spolehlivých zpráv divy a zázraky, jež Bůh ve prospěch národa israelského byl učinil. Poznávaje z toho, že proti mocnému Bohu, jejž Israelité ctili, domnělí bohové pohanští bezmocni jsou, jal se uctívati vedle bohů pohanských také i Hospodina, domnívaje se pošetile, že pomocí Jeho dosáhne velikých úspěchů v kouzlech a věštbách svých, a že tudíž nabude velikého bohatství.

Lákán velikou mzdou, kterou mu Balak byl přislíbil, ochoten byl Balaam přijíti a Israelitům zlořečiti. Hospodin *varoval jej*, aby toho nečinil, a to nejprvé *ve snách*, a potom ještě jedenkráte *způsobem zázračným* i pak, když již Balaam na cestě se nalézal. Zastoupil Balaamovi cestu *anděl*: Balaam v zaslepenosti své, jsa pohřížen v myšlénky hříšné, nebeského zjevení neviděl. Ale oslice, na níž jel, spatřivši anděla, zastavila se a nechtěla jíti dále. Když pak Balaam ji za to týral,

způsobil Bůh *zázrakem*, že *zvíře hlasem lidským* Balaamovi vytýkalo bezpráví. Zvíře samo ovšem mluviti nemůže, poněvadž rozumu nemá. Avšak tentokráte *všemohoucností* Božskou dána byla mu řeč lidská. Může-li Bůh k záměrům svým užiti každého tvora. Dovedou-li lidé naučiti některá zvířata zvukům lidským, není zajisté Bohu nemožno způsobiti, aby zvíře promluvilo hlasem lidským. V tomto případě chtěl Bůh zajisté jednak ukázati Balaamovi, že hříšné myšlénky člověka často i pod zvíře snižují, jednak i jej pokárati za to, že — tak jako pohanští ptákopravci (augurové) a haruspikové vůbec — i on často pošetile hleděl zpytovati budoucnost z křiku zvířat. Tu teprve zahanbený věštec uzřel anděla, jenž ho sice dále propustil, jemu však zároveň nařídil, aby u Balaka toliko to mluvil, co jemu Bůh nařídí.

Když Balaam k Balakovi přišel, byl od něho s velikou poctou přijat. Vyzván byv však od krále, aby Israelitům zlořečil, nemohl toho učiniti, nýbrž po vůli Boží bezděky místo kletby slova *požehnání* pronášel. A k požehnání svému z vnuknutí Božího připojil ještě i slova *prorocká*: „*Vidím Jej (Spasitele), ale ne nyní, hledím naň, ale ne z blízka. Hvězda vzejde z Jakoba, berla* (= žezlo královské) *povstane z Israele.*“

V proroctví tomto obsaženy jsou tyto myšlénky: 1. *Spasitel přijde*, ale teprve *později* (za 1400 let); 2. bude to *Bůh* sám, jenž jako jasná *hvězda* zapudí temnosti bludu, 3. narodí se *z pokolení Jakobova*, 4. bude *králem* nové říše Boží na zemi, t. j. církve.

Proroctví toto zachovalo se i v *paměti pohanův*, kteří ve vlasti Balaamově (Mesopotamii) žili. Z toho se vysvětluje, že později mudrci z Mesopotamie do Jerusalema přišli, aby hledali Toho, jenž jim *hvězdou* byl zvěstován. V objevení se podivuhodné hvězdy spatřovali vyplnění proroctví Balaamova.

Mojžíš před smrtí svou, naplněn jsa od Boha duchem prorockým, předpověděl příchod Spasitele slovy: „*Proroka jako mne vzbudí vám Hospodin a Bůh váš: toho poslouchejte.*“

Král *David* pronesl v mnohých žalmech svých důležitá *proroctví o budoucím Spasiteli*, předpověděl totiž, že:

1. bude to sám *Syn Boží* a pravý Bůh. „Hospodin řekl ke mně: Syn můj jsi ty, já dnes zplodil jsem tebe“ (Žalm 2, 7), a „Řekl Hospodin ku Pánu mému: Seď na pravici mé, dokavadž nepoložím nepřátel tvých za podnoží nohou tvých“ (Žalm 109, 1).

2. narodí se *z rodu Davidova*,

3. bude *knězem na věky podle řádu Melchisedechova* (t. j. že ustanoví oběť mše sv. při níž chléb a víno, jichž i Melchisedech při oběti své užil, proměňuje se v pravé tělo a v pravou krev Pána našeho Ježíše Krista), „Přisáhl Hospodin, a nebude toho želeti: Ty jsi knězem na věky podle řádu Melchisedechova“ (Žalm 109, 4).

4. *přijdou k němu králové cizozemští, aby poklonili se jemu,*

„Králové Tharsis a z ostrovů dary obětovati budou, králové arabští a sabejští dary přinesou.“ (Žalm 71, 10.)

5. bude *zrazen*, od samého Boha *opuštěn*, od nepřátel svých *posmíván* a *tupen*, *octem a žlučí napájen*, *na rukou i nohou proboden*, *o roucho jeho metati budou los*,

„Já červ jsem a ne člověk, pohanění lidí a povrhel obce. Všickni, vidouce mne, posmívají se mi ... Rota zlostníků oblehla mne: zbodli ruce mé a nohy; i sčetli vše ky kosti mé, rozdělili sobě roucha má a o můj oděv metali los. (Žalm 21.)

6. *vstane z mrtvých*,

„Ty, ó Pane, nezanecháš duše mé v hrobě, aniž dáš svatému viděti porušení.“ (Žalm 15, 10.)

7. *vstoupí na nebesa*,

8. bude po pravici Otce svého *kralovati na věky*, jakožto *vítěz nad nepřátely svými.*

„Řekl Hospodin ku Pánu mému: Seď na pravici mé, dokavadž nepoložím nepřátel tvých za podnoží noh tvých.“ (Žalm 109.)

„A panovati bude od moře až k moři ... A klaněti se budou jemu všichni králové, všickni národové sloužiti budou jemu.“ (Žalm 71, 8. 11.)

Amos předpověděl, že potomek Davidův zřídí novou velikou říši, jež zahrnovati bude všecky národy, — t. j., že Kristus Pán, pošlý z rodu Davidova založí církev sv. určenou pro veškeré národy světa.

„Vzdělám zase stánek Davidův, kterýž byl klesl ..., aby i ostatní národové hledali Pána i všichni národové, nad kterýmiž vzýváno jest jméno mé.“ (Amos 9, 11; Skut. ap. 15, 17.)

Oseáš zmiňuje se o šťastných dobách, je po příchodu Messiášově nastanou, a obrácení všech národů ke Kristu. Spolu také předpověděl, že Kristus Pán nějaký čas zdržovati se bude v Egyptě.

„Z Egypta povolal jsem syna svého.“ (Oseáš 11, 1; sv. Matouš 2, 15.)

Prorok Micheáš předpověděl, že se Vykupitel narodí v Betlémě: „*A ty Bethléme* Efrata maličký jsi v tisících judských: z tebe mi vyjde, jenž bude panovníkem v Israeli, a východové jeho od počátku, ode dnů věčnosti.“ (5, 2).

Znamenitá jsou *proroctví*, jež *Isaiáš* (kolem r. 700 př. Kr) *o budoucím Spasiteli* z vnuknutí Ducha sv. pronesl a napsal. V nich téměř celý život Krista Pána podrobně jest vylíčen; nejhlavnější z nich jsou tyto:

1. *Kristus Pán narodí se z Panny*,

(Aj, panna počne a porodí syna a nazváno bude jméno jeho Emmanuel.“)

2. *zvláštní předchůdce* (*t. j. sv Jan Křtitel*) *připravovati bude lid na bezprostřední příchod Spasitelův*,

(„Hlas volajícího na poušti: Připravujte cestu Hospodinovu!“)

3. *Spasitel bude pocházeti z rodu Davidova*,

(„A proutek vzejde z kořene Jesse [= otec krále Davida] a květ z kořene jeho vystoupí.“)

4. *nebude to pouhý člověk, nýbrž Bůh*,

(„Bůh sám přijde a spasí vás.“)

5. *bude konati veliké zázraky*,

(„Tehdáž otevrou se oči slepých, i uši hluchých otevřeny budou, tehdáž poskočí kulhavý jako jelen, a rozvázán bude jazyk němých.“ (Is. 35, 4—6.)

6. *hlásati bude lidstvu učení spásy*,

(„K zvěstování tichým poslal mne Hospodin, abych léčil skroušené srdcem a kázal jatým propuštění a zavřeným otevření.“)

7. *dobrovolně podstoupí utrpení a smrt za hříchy celého světa*,

(„V pravdě neduhy naše on nesl, bolesti naše on snášel . . on raněn jest pro nepravosti naše, potřín jest pro hříchy naše, . . . zsinalostí jeho uzdraveni jsme. Hospodin složil na něj nepravosti všech nás. Obětován jest, protože sám chtěl, a neotevřel úst svých: jako ovce k zabití veden bude, a jako beránek před tím, kterýž ho stříže, oněmí a neotevře úst svých.“)

8. *hříšníkům na roveň bude kladen* (t. j. s lotry k potupné smrti odsouzen),

(S hříšnými počten jest.“)

9. *modliti se bude za nepřátely své*,

10. *hrob jeho bude slavný*.

Prorok *Jeremiáš* (kolem r. 600 př. Kr.), nadchnut jsa Duchem sv.), učinil také některá *proroctví o Kristu Pánu*, že totiž:

1. bude *z rodu Davidova*,

2. po jeho příchodu *uzavřena bude s lidstvem smlouva nová* („Nový Zákon“).

Průvodce Jeremiášův, *Baruch*, sám byl také prorokem, jenž předpověděl, že *Jerusalem bude obnoven, a že Bůh na zem sestoupí.*

U *Ezechiele* (kol 600 př. Kr.) praví Bůh (Ezech. 34, 23 a 24: „A vzbudím nad nimi pastýře jednoho, kterýž by je pásl, služebníka svého Davida; tenť je pásti bude, a ten bude jejich pastýřem. Já pak Hospodin budu jejich Bohem: a služebník můj David bude knížetem uprostřed nich: já Hospodin mluvil jsem.“

Dobu příchodu Vykupitelova určitě naznačil prorok *Daniel.* Bylo to v době, kdy již dospívalo ke konci sedmdesáte let zajetí od Jeremiáše předpověděných. Tehdáž modlíval se David tím horlivěji, aby v důležité této době národu svému vyprosil hojně milostí. V odměnu za to dostalo se mu od Boha skrze anděla *Gabriela* zvláštního zjevení, jež pak zaznamenal jakožto *nejdůležitější proroctví své*: „Sedmdesáte téhodnů (nikoliv dní, nýbrž roků!) ukráceno jest nad lidem, a nad městem svatým tvým, aby se skonalo přestoupení a konec vzal hřích, a shlazena byla nepravost, a přivedena byla spravedlnost věčná, a aby se naplnilo vidění i proroctví, a pomazán byl Svatý svatých. Věz tedy, a pozoruj: Od vyjití řeči, aby zase vzdělán byl Jerusalém, až do Krista vévody téhodnů sedm, a téhodnů šedesát a dva budou: a zase vzdělána bude ulice a zdi v ouzkosti časů. A po téhodnech 62 zabit bude Kristus: a nebude lid jeho, kterýž ho zapře“ (hebr.: „a nebude přáti jemu“). „A město i svatyni rozmece lid s vévodou, kterýž přijde: a konec jeho pohubení, a po konci boje uložené zpuštění. Utvrdí pak smlouvu mnohým jedním téhodnem: a v polovici téhodne přestane obět a obětování: a bude v chrámě ohavnost zpuštění: a až do skonání a konce trvati bude zpuštění“ (Daniel kap. 9).

V tomto proroctví především oznámena byla doba, kdy *Kristus Pán započne veřejnou činnosť svou*; totiž: od rozkazu, aby znovu vystavěn byl Jerusalém až do Krista Pána, uplynouti mělo ještě 69 ročních téhodnů (1 roční téhoden = 7 rokům), čili 483 let.

Rozkaz ke zbudování Jerusaléma vydán byl r. 453. př. Kr.; čítáme-li tedy od tohoto roku oněch 483 let, obdržíme 30. rok po narození Kr. Pána, kdy Spasitel veřejné působení své započal.

Dále obsaženy jsou v něm tyto předpovědi:

1. *že Kristus Pán bude zabit, a že vlastní národ jeho jej zapře,*

2. *že potom Jerusalém i chrám ztroskotá lid s vévodou, kterýž přijde.*

Jerusalém ztroskotali Římané pod vedením Titovým r. 70. po narození (37 let po smrti) Kr. P.

3 že v *70. ročním témdni* (r. 483—490 po vydání zmíněného rozkazu) Kristus Pán *uzavře s lidstvem novou úmluvu.*

Kristus Pán ve tříletém působení svém od 30. do 33. roku svého věku (kterážto doba připadala právě v r. 483—486. po vydání rozkazu k stavbě Jerusaléma) uzavřel Nový Zákon s lidstvem veškerým (kdežto Zákon Starý toliko s národem vyvoleným byl učiněn).

4. že od polovice 70. ročního téhodne (tedy od roku 486½ po vydání řečeného rozkazu) *přestanou oběti starozákonní.*

V době předpověděné přinesl Kristus Pán na kříži velikou svoji oběť smírnou za veškeré lidstvo. Tím pozbyly oběti starozákonní svého významu, jelikož byly toliko předobrazem oběti Kristovy.

5. *že chrám Jerusalémský od Římanů ztroskotaný nikdy více zřízen nebude.*

Prorok *Zachariáš předpověděl o příštím Spasiteli*, že:

1. bude *chudý*,

2. *sedě na oslátku slaviti bude vjezd* svůj do Jerusaléma,

3. *prodán bude za třicet stříbrných.*

„*Vesel se, dcero Sionská, a plesej, dcero Jerusalemská! aj král tvůj přijde tobě spravedlivý a spasitel sám chudý sedě na oslici a oslátku mladém oslicz.*“ (Zach. 9, 9. 10.) „*Odvážili mzdu mou třiceti stříbrných.*“ (Zach. 11, 12.)

Poslední prorok *Malachiáš*. učinil důležité *předpovědi* o *předchůdci P. Ježíše* sv. Janu Křtiteli a o *Spasiteli* samém. Předpověděl, že:

1. před Kristem Pánem předcházeti bude *muž*, jenž bude lid *připravovati na příchod Jeho*:

„Řekl Pán: „Aj, já posílám anděla svého, a připraví cestu před tváří mou.“

2. Spasitel *vstoupí do nového chrámu*,

„A hned přijde do chrámu svého Panovník, jehož hledáte, a anděl zákona, kteréhož vy chcete.“

3. *přestanou oběti starozákonné a po celém světě konána bude oběť nová* (*t. j. mše sv.*).

„Darů nepřijmu z ruky vaší, praví Hospodin zástupův, neboť od východu slunce až na západ veliké jest jméno mé mezi národy, a na každém místě obětována bude jménu mému oběť čistá.“

123. Které jsou hlavní předobrazy Vykupitele?

Hlavní předobrazy Vykupitele jsou: Abel, Melchisedech a Isák, Josef egyptský a Jonáš; beránek velikonoční a měděný had.

1. *Abel* jest předobrazem *Krista Pána*:

Abel	Kristus
1. byl *pastýřem.*	1. pravil sám o sobě: „Já jsem pastýř dobrý.“
2. obětoval *oběť, která Bohu se líbila*;	2. obětoval *sám sebe v oběť Bohu příjemnou*;
3. *zabit* byl od *bratra* svého Kaina;	3. *usmrcen* byl od *bratří* svých Židů;
4. *vylákán* byl od bratra na *pole* a tam *zabit.*	4. *vyveden* byl od Židů *před město Jerusalem* a tam *ukřižován.*

2. *Melchisedech* jest předobrazem *Messiáše*:

Melchisedech	Messiáš
1. byl *králem* Salemským a spolu i *knězem* Boha nejvyššího;	1. byl svrchovaným *králem* i nejvyšším *knězem* zároveň;
2. *obětoval nekrvavou oběť*: *chléb* a *víno.*	2. ustanovil *nekrvavou oběť* Nového Zákona pod spůsobou *chleba* a *vína.*

3. *Isák* jest předobrazem *Krista Pána*:

Isák	Kristus Pán
1. *jednorozený syn* Abrahamův, měl býti *obětován*;	1. *jednorozený syn* Boží byl skutečně *obětován*;
2. *nesl dříví* k oběti na *horu*;	2. *nesl kříž* na místo popravné;
3. měl býti obětován na *hoře Moria.*	3. oběť svou vykonal na hoře *Kalvarii* (*Golgotě*).
4. *Josef*, poslední z patriarchů,	byl *předobrazem Kristovým:*

Josef	Kristus
1. byl miláčkem otce svého, od bratří svých však byl nenáviděn, protože nepravosti jejich káral a povýšení svoje jim předpovídal;	1. milovaný syn Otce nebeského byl od bratří svých, lidí, nenáviděn, protože hříchy jejich káral a oslavení svoje jim předpovídal;
2. přišel na rozkaz otce svého k bratřím svým, byl však od nich jat a za 20 stříbrných prodán;	2. přišel, od nebeského Otce poslán, hledat, co bylo ztraceno, od krajanů svých však jat a od jednoho z učeníků svých za 30 stříbrných prodán jest;
3. dlí bez viny mezi dvěma zločinci v žaláři, i předpovídá jednomu z nich, že bude přijat na milost, druhému však trest smrti;	3. visí mezi dvěma lotry na kříži, i oznamuje jednomu z nich, že přijde do ráje, kdežto druhý bez pokání hyne;
4. ze žaláře povýšen jest k vysokému důstojenství;	4. vstává slavně z hrobu a vstupuje na nebesa, kdež sedí na pravici Boha Otce;
5. stará se o pokrm hladovícím.	5. poskytuje nebeského pokrmu věřícím.

5. *Beránek velikonoční* byl *předobrazem Krista Pána*:

Beránek velikonoční	Kristus
1. měl býti *bez poskvrny tělesné.*	1. byl *bez poskvrny hříchu.*
2. byl *14. dne měsíce Nisanu zabíjen.*	2. zemřel *téhož dne na kříži.*
3. kosti jeho *nesměly býti zlámány.*	3. vojáci *nezpřeráželi kostí jeho* (jakož činiv li jiným ukřižovancům, jichž smrt *měla býti urychlena*).
4. byl *obětí.*	4. byl *obětí za naše hříchy.*
5. *krví* jeho *zachováni byli* prvorozenci israelští od *smrti časné.*	5. *krví* jeho *osvobozeno* bylo lidstvo od *smrti věčné.*
6 maso jeho mělo býti *požíváno.*	6. dává nám v nejsv. Svátosti oltářní *Tělo a Krev* svou za *pokrm.*

6. Měděný had byl *předobrazem* Krista Pána:

Měděný had	Kristus Pán:
1. byl *na kůl vyzdvižen,*	1. byl *na kříž* vyzdvižen,
2. byl *záchranným prostředkem před smrtí tělesnou,*	2. *vysvobodil* lidstvo od *smrti duševní,*

3. kdo *s důvěrou v pomoc Boží* na něho *pohlédl*, *byl uzdraven.*

3 kdo *s důvěrou ke Kristu vzhlíží*, dosahuje spasení (jako na př lotr po pravici).

7. *Mojžíš* byl *předobrazem Krista Pána*:

Mojžíš	Kristus Pán
1. Narodil se v době, kdy n vorozená *pacholátka* israelská byla *usmrcována.*	1. Při narození Jeho *povražděna* byla *pacholátka* Betléms á.
2. Byl *osvoboditelem* a *zákonodárcem* národa israelského.	2. Jest *osvoboditelem* a *zákonodárcem* celého l dstva.
3. *Vyvedl* Israelity Rudým *mořem z poroby egyptské.*	3. *Vyvádí* člověčenstvo *křtem svatým z poroby hříchu.*
4. *postil se* na hoře Sinaj po *40 dní a nocí.*	4. *postil se* na poušti po *40 dní a nocí.*
5. *Napojil* lid svůj *vodou* ze skály.	5. *napájí* člověčenstvo *milostí svou.*

8. Josue byl *předobrazem* Krista Pána:

Josue	Kristus Pán
1. Jméno *Josue*	i l. jméno *Ježíš*

mají v hebrejštině *týž význam*, totiž: „*Bůh jest spása*“.

2. Josue *uvedl* lid israelský *řekou Jordánem do země zaslíbené.*	2. Kristus Pán *uvádí křtem svatým lidstvo do říše nebeské.*
3. Josue dobyl nad Chananejci znamenitých *vítězství* a byl vykonavatelem spravedlivých *rozsudků Božích.*	3. Kristus Pán *zvítězil* nad ďáblem a světem a *souditi* bude lidstvo veškeré.

9. *Gedeon* jest *předobrazem Krista Pána:*

Gedeon	Kristus Pán
1. pocházel z *nízkého* a *chudého* rodu, a trávil mládí své ve *skrytosti* a *pokoře.*	1. byl *chudý* a *pokorný*, a trávil mládí své ve *skrytosti.*
2. s *nepatrným hloučkem bojovníků přemohl* veliké vojsko nepřátel.	2 s *hloučkem dvanácti apoštolů dobyl* celého světa.

10. *David jest předobrazem Krista Pána*, neboť

David	Kristus Pán

1. by'i *pronásledováni* nespravedlivě,
2. *odpouštěli* milerádi protivníkům svým,
3. *po utrpeních* dosáhly *vítězství a slávy*,

4. přes potok *Cedron* v zármutku ubírali se na *horu Olivetskou.*

5. slabý a nepatrný na pohled, avšak posilněný pomocí Božskou šel do boje proti silnému Goliášovi a osvobodil lid svůj ode jha Filištínského.

6. David po vítězství nad Absolonem vrátil se ve vítězoslávě opět na trůn svůj.

5. slabý a nepatrný podle lidské přirozenosti své podnikl výtězný boj s ďáblem a vyprostil lidstvo z moci jeho.

6. Kristus Pán, dokonav vítězství své nad ďáblem, světem a smrtí, odebral se do slávy nebeské, aby tu dosedl na věčný trůn svůj po pravici Otce Svého.

11. *Šalamoun jest předobrazem Krista Pána:*

Šalomoun	Kristus Pán
1. jméno „Šalomoun" značí *„pokojný"*;	1. byl vpravdě *„knížetem pokoje"*;
2. předstihoval *moudrostí* svou veškery současníky své;	2. v něm „skryti byli všickni pokladové *moudrosti a umění,"* jak praví sv. Pavel (Kol. 2, 3);
3. vystavěl Hospodinu *chrám viditelný.*	3. zbudoval *chrám neviditelný*, t. j. *církev svatou.*

12. *Eliáš byl předobrazem Krista Pána:*

Eliáš	Kristus Pán
1. byl od *Boha poslán* k lidu israelskému, a poslání jeho potvrzeno bylo mnohými *zázraky*,	1. byl od svého Otce nebeského *poslán na tento svět*, a na důkaz tohoto svého poslání vykonal *mnohé zázraky*,
2. *vzkřísil syna* vdovy Sareptské, a *rozmnožil* zázračně její *zásobu potravin*,	2. *vzkřísil syna* vdovy Naimské; *rozmnožil* zázračně *chleby a ryby*,
3. byl *zarmoucen* nad hříšností svého lidu, od *anděla však potěšen*,	3. na *hoře Olivetské* byl *zkormoucen až k smrti* nad hříšností lidstva; od *anděla pak byl posilněn*,
4. Eliáš *vzat byl* u *přítomnosti učeníka svého Elisea do nebe.*	4. Kristus Pán *vstoupil* u *přítomnosti učeníků svých na nebesa.*

13. Jonáš jest *předobrazem* Krista Pána:

Jonáš	Kristus Pán
1. byl poslán *nejen k Židům, nýbrž i k pohanům*;	1. přinesl spásu *nejen Židům, nýbrž i pohanům*;

2. strávil *tři dny v útrobách ryby, třetího* pak dne odtud byl *vysvobozen.*	2. tělo Jeho odpočívalo *tři dny v hrobě, třetího* pak dne *vstal z mrtvých.*

14. Prorok *Jeremiáš* byl *předobrazem Krista Pána:*

Jeremiáš	Kristus Pán
1. *kázal* národu svému *pokání*, byl však za to od zatvrzelého lidu *pronásledován a usmrcen*;	1. *kázal* lidstvu *pokání*, byl však za to *pronásledován* a na *kříž přibit*;
2. *lkal* nad *zříceninami* Jerusaléma.	2. *plakal* nad budoucí *zkázou* Jerusaléma.

Naučení. „Pochválen buď Ježíš Kristus — až na věky!“ Jemu, našemu Pánu a Vykupiteli, chceme náležeti; neboť „není jiného jména pod nebem daného lidem, skrze kteréž bychom měli spaseni býti.“ (Sk. apošt. 4, 12.)

Třetí článek víry.

124. Jak zní třetí článek víry?

Třetí článek víry zní: „Jenž se počal z Ducha svatého, narodil se z Marie Panny.“

125. Čemu učí třetí článek víry?

Třetí článek víry učí, kterak se Syn Boží stal člověkem.

126. Kterak se stal Syn Boží člověkem?

Syn Boží se stal člověkem tak, že zázračným způsobem, mocí Ducha svatého, vzal na sebe lidskou přirozenost

(Slavnost zvěstování Panny Marie, 25. března.)

Vtělení se Syna Božího stalo se způsobem zázračným, jehož rozum náš úplně pochopiti nemůže. Bůh stal se člověkem!

V upomínku na toto tajemství zvoní se v celém katolickém světě třikráte: ráno, v poledne a večer „Anděl Páně.“ Modlíme se při tom: „Anděl Páně zvěstoval Panně Marii, a ona počala z Ducha Svatého. Zdrávas, Maria, . . .“ A když zvon podruhé zavzní: „Aj, já dívka Páně, staniž mi se podle slova Tvého. Zdrávas, Maria, . . .“ A když po třetí zahlaholí

zvon: „A Slovo tělem učiněno jest a přebývalo mezi námi. Zdrávas, Maria, . . .“ (Srvn. Přídavek čís. 6.). Kterak se Syn Boží člověkem stal, vyjádřeno v „Credu“ mše sv. těmito velebnými slovy: „Věřím *v jednoho* Boha, Otce všemohoucího, Stvořitele nebe i země, všech věcí viditelných i neviditelných. I *v jediného* Pána Jesu Krista, Syna Božího, jednorozeného, a z Otce narozeného přede všemi věky; Boha z Boha, Světlo ze Světla, Boha pravého z pravého Boha. Zplozeného, neučiněného, téže s Otcem podstaty, skrze Něhož všecky věci učiněny jsou. Jenž pro nás lidi a pro spasení naše sestoupil s nebe. *A vtělil se od Ducha Svatého z Marie Panny a člověkem učiněn jest.*“ Ze slov těchto jest patrno, že Ježíš Kristus, Syn Boží, když pro nás lidské tělo na sebe přijal v životě Panny Marie, ne z semene muže počat jest, jako jiní lidé, nýbrž nad všeliký přirozený pořádek *z moci Ducha* svatého, tak však, že tatáž osoba Bohem, jímž od věčnosti byla, zůstávajíc, stala se člověkem, jímž dříve nebyla.

Tím, že Syn Boží stal se člověkem mocí Ducha svatého, nepraví se, že by jediná tato osoba Trojice Božské tajemství vtělení byla vykonala. Neboť jakkoliv jediný Syn lidskou přirozenost na sebe přijal, však všecky osoby Trojice Božské, Otec, Syn i Duch svatý, tohoto tajemství byly původci. (Srvn. ot. 65. str. 88.)

127. Koho má Ježiš Kristus jako člověk za matku?

Ježíš Kristus má jako člověk za matku Marii, nejblahoslavenější Pannu.

Maria byla chudobná, ale nanejvýš ctnostná a zbožná panna, pocházející z rodu Davidova. Dle ústního podání sluli rodiče Panny Marie *Joachym* a *Anna*. Joachym byl z rodu Davidova, Anna z kněžského rodu Aronova. Oba vynikali zbožností a dobročinností. Bydleli zprvu nedaleko Nazareta, později v Jerusalémě. V pozdním věku svém obdařeni byli jedinou dceruškou *Marií*. Tu ve třetím roce věku jejího dali do chrámu, zasvětivše ji službě Boží. Tam byla vychována, tam v práci a modlitbě trávila život, slibivši Bohu ustavičné panenství. Přes to vše byla Panna Maria zvláštním řízením Božím zasnoubena Josefovi z rodu Davidova, který též panictví zachovával.

Jméno „*Maria*“ jest pozdější tvar starozákonního jména ženského *Mirjám*. Význam jeho vykládán byl různě: „myrrha mořská,“ „krůpěj mořská“ (lat. stilla maris), „hvězda mořská“ (lat. „stella maris;“ tento výklad, od stol. IX. veliké oblibě se těšící, vznikl odchylným pravopisem latinského „stilla“), „hořké moře,“ „povýšená,“ „vznešená.“ Tyto výklady byly již

v dávných dobách do obřadných knih církevních přijaty a svědčí o hluboké a něžné úctě k Panně Marii. Nepochybně však značí jméno to tolik co „*spanilá*“ nebo „*krásná.*“

S Josefem, jenž chudým tesařem byl, bydlela Panna Maria v *Nazaretě* v Galileji.

Město *Nazaret* prostírá se v půvabném, vysoko nad hladinou mořskou ležícím a vůkol vrchy obklíčeném údolí. Bujná zeleň vinných rév, granátovníků, oliv a kaktusových rostlin zdobí okolí města. V Nazaretě s ojí na místě, kde druhdy domek P. Marie stával, krásný chrám katolický. Pod chrámem nalézá se jeskyně na způsob podzemní kaple upravená, v níž dle podání anděl Gabriel Panně Marii zvěstoval, že státi se má matkou Vykupitelovou. Domek P. Marie přenešen byl, jak prastaré podání vypravuje, r. 1291. od andělů do Tersate v Dalmacii, a později do *Lorety* v Italii, aby nebyl znesvěcen od moslemínů, kteří se tehdáž Svaté Země byli zmocnili. — Nyní žije v Nazaretě asi 6000 obyvatel, z nichž jest asi 4000 křesťanů, ostatní jsou mohamedáné.

K Panně Marii do Nazareta poslal Bůh anděla Gabriela. „A všed k ní anděl, řekl: ‚Zdráva buď, milosti plná, Pán s tebou, požehnaná ty mezi ženami!‘ — Kterážto uslyševši, zarmoutila se nad řečí jeho a myslila, jaké by to bylo pozdravení. — I řekl jí anděl: ‚Neboj se, Maria, neboť jsi nalezla milosť u Boha. Aj, počneš v životě a porodíš syna a nazveš jméno jeho Ježíš. Tent bude veliký a Syn Nejvyššího slouti bude, a dá jemu Pán Bůh trůn Davida otce jeho, a kralovati bude v domě Jakobově na věky, a království jeho nebude konce.‘ — I řekla Maria k andělu: ‚Kterak se to stane, poněvadž muže nepoznávám?‘ — A odpověděv anděl, řekl jí: ‚Duch svatý sstoupí v tě, a moc Nejvyššího zastíní tebe, a protož i co se z tebe svatého narodí, slouti bude Syn Boží.“

Panna Maria, odevzdávajíc se zcela do vůle Boží, odpověděla pokorně: „Aj, já dívka (služebnice) Páně, staniž mi se podle slova tvého.“

Tímto svolením Panny Marie stalo se vtělení Boha skutkem! Jím položen byl základ k dílu našeho vykoupení!

Slavnosť „Zvěstování Panny Marie“ slaví se 25. března, poněvadž devět měsíců na to, 25. prosince, slavnost Narození Páně se koná. Připadá-li 25. březen do svatého téhodne velikonočního, překládá se svátek „Zvěstování Panny Marie“ co do slavností církevních až za velkonoce.

128. Proč se nazývá Maria „matkou Boží"?

Maria se nazývá „matkou Boží", protože porodila Ježíše Krista, jenž jest Bůh a spolu člověk.

Pannu Marii nazýváme „*matkou Boží*" neboli „*Bohorodičkou*", a to právem. Maria P. porodila člověčenství Pána Ježíše. Avšak toto náleží od svého početí druhé osobě božské; neboť Bůh Slovo nespojil se s člověkem svéosobným, alebrž přijal na se člověčenství, a byl tudíž, když se vtělil a narodil, druhá osoba v božství, pravý Bůh, tak že Maria P. porodila Boha—člověka. Tak učí sněm efefešský a konstantinopolský II Sv. Alžběta pravila k Panně Marií, když jí navštívila: „A odkud mi to (= kterak dostává se mi té cti), že přišla *matka Pána mého* ke mně?" (Luk. 1, 43.) Sněm Efešský zavrhl blud Nestoriův, jenž jakožto důsledek svého učení o dvou osobách v Kristu hlásal, že P. Maria nemá nazývati se matkou Boží, nýbrž toliko matkou Kristovou. Lid Efešský naplněn byl nesmírnou radostí, když uslyšel, že starobylý název „Bohorodičky" biskupy na sněmu shromážděnými byl potvrzen, i doprovázel je s radostným jásotem a s planoucími pochodněmi do jejich příbytků.

Jakožto matka Boží převyšuje P. Maria důstojenstvím svým veškero ostatní tvorstvo rozumné. Není anděla, a tím méně člověka, který by se jí, byť zdaleka jen, mohl rovnati. Tím, že stala se matkou Boží povýšena byla nade všechny anděly a svaté nejblíže k trůnu Božímu, a proto právem jí přísluší název *Královny andělů a svatých.*

129. Proč se nazývá Maria „nejblahoslavenější Pannou"?

Maria se nazývá „nejblahoslavenější Pannou", protože vždycky pannou zůstala a my ji blahoslaviti máme nade všecky panny.

P. Maria byla pannou před porodem i po porodu a zůstala pannou i po porodu. Ze matkou Vykupitelovou bu e panna, předpověděl již prorok Isaiáš (7, 14): „Aj *panna* počne a porodí syna a nazváno bude jméno jeho Emmanuel (= s námi Bůh)."

Maria jest pannou i matkou zároveň; touto předností převyšuje neskonale veškery dcery Eviny.

Jako paprsek sluneční, jenž barevným sklem proniká, barvu jeho přijímá, aniž by tím sklo újmy trpělo anebo něco na čistotě své ztratilo, tak přišel Syn Boží skrze P. Marii na světa zní přirozenost lidskou vzal, aniž by tím její panen-

ství vzalo nějaké újmy. O tom, že Maria byla pannou před porodem i při porodu, svědčí o Písmo sv., jež Marii, ač zasnoubena t. j. řádně oddána byla muži, přece nazývá *pannou.* (Luk. 1, 26.).

Ve všech vyznáních víry nazývá se Maria Pannou: „Narodil se z Marie *Panny.*“

Že Panna Maria i po porodu vždy pannou zůstala, naznačeno jest v Písmě sv. slovy: „Kterak se stane ta věc? *Neboť muže nepoznávám.*“ Ze slov těchto souditi se dá, že Maria učinila pevné předsevzetí aneb i slib, zůstati i v manželství pannou. (Luk. 1. 34.)

Sněm konstantinopolský II.: Maria jest *ustavičnou Pannou.*

Sv. otcové, jakož i spisovatelé církevní jednomyslně učí ustavičnému panenství Bohorodičky. *Origenes* na př. nazývá opačné mínění „zběsilostí;“ sv. *Basilius* praví, že „kdo Krista milují, nemohou slyšeti, že by Bohorodička byla někdy přestala býti pannou.“ Sv. *Epifanius* nazývá ty, kdož ustavičné panenství P. Marie popírají, zjevně „bludaři“ a připomíná, že dosud nikdo jméno Maria nevyslovil, by byl nepřidal „Panna.“ Sv. *Augustin* pak dí: „Panna počala, panna porodila, panna po porodě zůstala.“ Podobně sv. *Ambrož*, sv. *Jeronym* a jiní.

Evangelíci namítají: „*V písmě sv. řeč jest o bratřích Páně.*“ — Odpověď: „Bratr“, „sestra“ značí v písmě často pouze příbuzné; tak na př. Lot zove se bratrem Abrahamovým, ač vlastně jest synem bratra jeho Arana. Laban Jakuba zove bratrem, ač vlastně jest synem jeho sestry Rebeky. Ze slov *Jan.* 19, 25.: „Stály pak podle kříže Ježišova matka jeho a *sestra matky jeho*, Maria Kleofova“ patrno jest, že měla P. Maria sestru (neb sestřenici) Marii, ženu Kleofovu (čili Alféovu), jejížto synové: (Jakub, Josef, Šimon a Juda) mohli se tudíž nazývati „bratří“ (= bratranci) Páně.

Ze slov sv. *Mat.* 1, 25.: „A nepoznával ji, *až* porodila syna svého *prvo*rozence“ vysvítá, že Maria porodila z Josefa *jiné syny.*“ Odpověď: Slůvkem „až“ nechce evangelista říci, že ji pak poznával, tak jako svatopisec I. *Mojž.* 8, 7. slovy: „krkavec nenavrátil se do korábu, až vyschly vody na zemi“ nechce říci, že se pak navrátil, aneb II. *Král.* 6, 23 slovy: (Michol) „se nenarodil syn až do dne smrti její“ nechce říci, že se jí po smrti narodil. — „*Prvo*rozený“ dle zákona o prvorozencích (Exod. 13) značí v písmě toho, před nímž se nikdo nenarodil, tedy i jednorozeného. Tak sv. Pavel nazývá *jedno*rozeného Syna Božího „*prvo*rozeným“ (k Žid. 1, 6).

Pannu Marii *blahoslaviti máme nade všecky panny* t. j. nade všechny světice, které světa se odřekly a celý život svůj Bohu zasvětily, neboť žádná z nich není tak čistá a svatá,

jako byla Panna Maria, a žádná z nich nemohla býti pannou a matkou zároveň, jako Ona.

Přednosti Panny Marie jimiž nade všecky svaté panny a svaté vůbec vyniká, jsou: 1. P. Maria jest matkou Boží. 2. byla bez poskvrny hříchu prvotního počata, 3. byla prosta nejen všelikého hříchu, nýbrž i všelikého pokušení, 4. byla milosti plná a tudíž nejsvětější ze všech tvorův, 5. byla vždy nejčistší pannou, a tudíž královnou všech panen, 6. po smrti své bylo i tělo její vzato do nebe. Pro tyto přednosti blahoslaví se Panna Maria v církvi sv. nade všecky anděly a svaté.

Panna Maria sama, plesajíc nad milostí, kteráž se jí od Boha stala, zapěla ve svatém nadšení překrásný *chvalozpěv*:

„Velebí duše má Hospodina,
a zplesal duch můj v Bohu, Spasiteli mém,
že shlédl na pokoru služebnice své:
neboť aj, od této chvíle *blahoslavenou mne nazývati* budou všickni národové,
učinilť mi veliké věci ten, jenž mocný jest, a jehož jméno svaté jest.
A milosrdenství jeho trvá od pokolení až do pokolení bojícím se jeho.
Činí moc ramenem svým, a rozptyluje pyšné v mysli srdce jejich.
Mocné sesazuje s trůnu, a povyšuje ponížené.
Lačné obdařuje hojně, a bohaté propouští prázdné.
Ujal se Israele, služeníka svého, rozpomenuv se na milosrdenství své,
jakož byl mluvil k otcům našim, k Abrahamovi a potomkům jeho na věky.“

Chvalozpěv „*Velebí duše má Hospodina*, *Magnificat anima mea Dominum*“, zpívá se ve chrámech při odpolední pobožnosti zvané „*nešpory*“, latinsky „*vesperae*“, poněvadž se konávaly dříve v podvečer.

Ku poctě Panny Marie skládány po celém světě písně prodchnuté něžnou láskou, s kterouž vždy duše šlechetné k matce Boží lnuly a lnou. Předkové naši rádi uctívali Pannu Marii vroucími písněmi. Tak zachovala se píseň z poč. XIV. stol. tohoto znění:

Zdráva, matko přežádúcí,
hvězdo mořská přesvětlúcí!
Zdráva ty přemilosrdná,
všech hříšných zvolená!
Zdráva buď milosti plná!
Maria, ty panno čistá,

jsi všech bludných cesta jistá!
K tobě všickni dnes voláme,
a tvé spomoci žádáme.
Ej, ty panno, také matko,
pro tvé zmilické děťátko
naše hlasy přelkající
uslyš k tobě volající.
Nedej nám v hříších zahynouti,
ale rač nás k sobě přivinouti.
Pros za nás, za nebožátka,
svého milého děťátka
pro jeho umučení,
ať nás nepodá na zatracení,
ale ať dá věčné nám spasení,
tu kdež nikdež smutku není! Amen.

A kolik krásných a vroucích modliteb věnováno jest neposkvrněné Panně Marii! Nejkrásnější z nich jsou: „Pod ochranu tvou se utíkáme“ (viz Přídavek č 18.), „Zdrávas Královno“ (č. 19.) a „Memorare“ (č. 20.)

130. Má-li Ježíš Kristus jako člověk otce?

Ježíš Kristus jako člověk nemá otce; Josef, ženich Panny Marie, byl jen pěstounem Ježíše Krista.

(Slavnost sv. Josefa 19. března.)

Ježíš Kristus toliko jako Bůh má otce, t. j. Otce nebeského, jehož synem jest od věčnosti. Jako člověk nemá otce, poněvadž Duch sv. svaté tělo jeho způsobem zázračným z těla Panny Marie bylo utvořeno.

Svatý Josef byl jen *pěstounem* Ježíše Krista: on o Ježíška pečoval jako otec pečuje o syna svého, takže *pokládán byl* za otce Ježíšova (Luk. 3, 23).

Sv. Josefa nazývá Písmo sv. „*spravedlivým*“ (Mat. 1, 19), v kterémžto slově zahrnuje veškery jeho ctnosti: panickou čistotu, zbožnost, pokoru, poslušnost a pracovitost. Bůh uznal jej pro tyto ctnosti jeho za hodna, aby byl panickým snoubencem Panny Marie a pěstounem Ježíšovým.

Svatý Josef zobrazuje se s lilií v ruce na znamení svého panictví, a s Ježíškem na ruce.

Sv. Josef, byv od věčnosti Nejsvětější Trojicí Boží vyvolen za ženicha Neposkvrněné Panny a Bohorodičky, za hlavu a ochránce sv. rodiny, a za pěstouna Syna Božího, po blahoslavené Panně mezi všemi Svatými první zaujímá místo. Zvolí-li Bůh koho k nějakému úřadu, dá mu také k tomu po-

třebných milostí; z čehož souditi lze, že i sv Josef, jsa k úřadu tak vysokému povolán, také přehojnými od Boha milostmi obdařen a ku zvláštní svatosti povýšen jest. Na tom se tudíž zakládá všeobecná úcta sv. Josefa v celé Církvi, jakož i velemocná jeho přímluva u Ježíše Krista.

Sv. Josef, jakožto pěstoun Ježíše Krista, zmůže mnoho přímluvou svojí i máme tudíž s důvěrou jej vzývati. Nemůžeť zajisté Božský Spasitel ničeho odepříti tomu, jejž na zemi jako Svého pěstouna, živitele a ochránce vždy miloval a ctil. Dle sv. Tomáše dána jest sv. Josefu ta obzvláštní moc, aby nejen jako ostatní Svatí a Světice Boží v některých toliko záležitostech, nýbrž, by ve všech vydatným pomocníkem byl.

Sv. Josefa ctíme jakožto patrona (ochránce) církve katolické: jako kdysi na zemi ochraňoval Božské dítko, tak nyní v nebesích ochraňuje pozemskou říši Ježíše Krista, církev sv., svými přímluvami. — Papež Pius IX. vyhlásil sv. Josefa za patrona sv. Církve. Také nynější sv. Otec Lev XIII. s velikou důvěrností obzvláštní úctu sv. Josefa všem věřícím doporučí.

Sv. Josefa ctíme jakožto *patrona království Českého*; neboť r. 1654 čeští stavové na zemském sněmu shromážděni prohlásili jej za spolupatrona vlasti naší a za ochránce pokoje. Od té doby užívalo se také v Čechách jména Josef mnohem hojněji nežli v dobách starších.

Sv. Josef jest zvláštním ochráncem *umírajících*, poněvadž v náručí Panny Marie a Pána Ježíše blaženě zesnul (nepochybně tehdáž, když P. Ježíš dosáhl 27. roku svého věku).

Dále jest pěstoun Páně ochráncem *křesťanských rodin* a *řemeslníkův*.

Papež Řehoř XV. ustanovil r. 1621., aby 19. března zasvěceným svátkem slavila se památka sv. Josefa.

Panna Maria, uslyševši od anděla, že i příbuzná její Alžběta obdrží syna, odebrala se k ní do *Hebronu*, aby jí nad tím radost svoji vyjádřila. Všedši do domu Zachariášova, pozdravila sv. Alžbětu.

Sv. Alžběta pozdravila z vnuknutí Ducha svatého Pannu Marii radostně a uctivě jakožto matku Vykupitele a Pána svého, řkouc: „*Požehnaná ty mezi ženami, a požehnaný plod života tvého!*“ Kterak dostává se mi té cti, že matka Pána mého přichází ke mně? Blahoslavená jsi, že jsi uvěřila, neboť vyplní se vše, co Bůh oznámil tobě.“

Zůstala pak Panna Maria u Alžběty asi tři měsíce, a pak vrátila se zase do Nazareta.

(Svátek *Navštívení Panny Marie* 2. července.)

131. Kde se narodil Ježíš Kristus?

Ježíš Kristus se narodil v Betlémě ve chlévě.

(Hod Boží vánoční, 25. prosince.)

Císař *Augustus**) nařídil, aby všichni obyvatelé říše římské do úředních seznamů zapsáni byli. V Palestině zapisováni byli pospolu vždy všichni příslušníci jednotlivých kmenů a rodin. Proto bylo nařízeno, aby každý dostavil se k zápisu do toho města, z něhož pocházel praotec každé rodiny. Sv. Josef a P. Maria pocházeli z rodu Davidova, i odešli z Nazareta do *Betléma*, rodiště Davidova, aby se tam zapsati dali. Z Nazareta do Betléma musili jíti asi čtyři dny. V Betlémě bylo již takové množství příchozích, kteří rovněž byli se dostavili k zápisu, že Panna Maria a sv. Josef nenalezli tu žádného přístřeší. I uchýlili se za město do jeskyně, kteráž byla spolu chlévem. A v této jeskyni porodila v noci Panna Maria Ježíše Krista, Syna Božího. I obvinula Božské nemluvňátko plénkami a položila ho v jesle.

Betlém nebo *Bethlehem* leží asi dvě hodiny cesty na jih od Jerusaléma v krajině úrodné. Nad jeskyní, v níž se Kristus Pán narodil, stojí chrám, jejž byla r 330 vystavěla sv. Helena, matka císaře Konstantina Velikého. Jeskyně jest mramorem bohatě vyzdobena a četnými skvostnými lampami osvětlena. Ve východní části její jest polokruhovitý výklenek: toť místo, kde se Pán Ježíš narodil. Jest tam oltář, pod ním půda mra-

---

*) Palestina byla za času Kristova podrobena *nadvládě Římanův* od nichž r. 40 před narozením Krista Pána *Herodes I.* za krále země *Judské* byl prohlášen. Herodes byl cizinec, pocházející ze země Idumejské, ležící jižně od Judska Nesměl vládnouti samostatně, nýbrž musil poslušen býti Římanův Za jeho panování narodil se Kristus Pán.

Když pak dvě léta po narození Krista Pána Herodes I. zemřel, rozdělena byla Palestina mezi syny jeho tak, že *Archelaus* obdržel Judsko a Samarsko, *Herodes II. Antipas* zemi Galilejskou a jižní polovici Zajordání, *Filip* severní polovici Zajordání.

Archelaus byl pro ukrutnosť svoji od císaře Augusta zbaven vlády (roku 12. po Kr.), a země jeho: Judsko a Samarsko přivtěleny byly k římské provincii *Syrii*, a spravovány byly zvláštními *římskými prokuratory* nebo vladaři, kteří sídlívali zpravidla ve městě Caesareji na břehu moře Středozemního, a toliko jen ke svátkům židovským docházívali do Jerusaléma, aby tu bděli nad pořádkem. Pátým z těchto vladařů byl *Pilát Pontský* (27—36 po Kr. P.).

Herodes II. Antipas dal sv. Jana Křtitele stíti a pohaněl Krista Pána. Císař Kaligula jej r. 39. vypověděl a země jeho dal vnuku Heroda I., *Herodovi Agrippovi I.*, jemuž byl již o něco dříve (r. 37.) přiřkl po smrti Filipově také severní polovici Zajordání. Konečně obržel Herodes Agrippa od císaře Klaudia r. 41. po Kr. také i Judsko a Samarsko, takže od té doby vládl *nad celou Palestinou.*

Po smrti Heroda Agrippy I (r. 44 po Kr.) byla Palestina spravována opětně od *vladařů římských*; toliko severovýchodní část Palestiny ponechal císař Klaudius *Agrippovi II.*, synovi Agrippy I.

morová, vykládaná jaspisem a uprostřed stříbrnou hvězdou a latinským nápisem *„Zde z Panny Marie Ježíš Kristus se narodil“* ozdobená.

Památka oné svaté noci, v níž narodil se Kristus Pán, slaví se v celém křesťanstvu o *vánocích*. „Vánoce“ značí tolik co *„veliká noc“*, totiž noc narozením Páně posvěcená. Poslední den adventu, 24. prosince, jmenuje se *„štědrý den“* či *„štědrý večer“* (vigilie, svatvečer narození Páně), poněvadž nám zvěstuje největší štědrost a dobrotu Boží, jež jeví se nám v narození Páně. Aby pak srdce naše byla čista a hodna této štědrosti Boží, nařídila církev na ten den přísný půst. Ve svatvečer narození Páně klade církev sv. významně *památku prvních rodičů Adama* a Evy. Staví tak prvního Adama vedle Adama druhého, jímž jest Kristus, a uvádí nám na mysl, že „jako skrze jednoho člověka (Adama) hřích na všecky lidi přišel k odsouzení, tak i skrze jednoho (Krista) spravedlnost na všecky lidi přišla k ospravedlnění života.

V našich krajinách i příroda vzhledem svým, jejž na se béře, shoduje se s radostnou slavností vánoční. Krátce před tím byl den nejkratší a slunce stálo nejníže. Odtud pak počíná výš a výše vystupovati, světlo roste, dne přibývá, noci se krátí, a veškera příroda jako budíc se ze sna zimního pílí k novému životu. Tak vstoupil druhdy Kristus, slunce spravedlnosti, v temnost, ve které před ním národové trvali. A podobný účinek působí narození Krista Pána v srdcích věřících, kdež se uhostil zrozený Vykupitel milostí svou. I tu počíná se nový utěšenější život. Světlo víry nebeské počíná osvěcovati rozum vášněmi zatemnělý a zaslepený; paprsek milosti počíná zahřívati Bohu a ctnosti odcizené srdce, a Duch sv. vchází v duši a s ním radost a pokoj nebeský.

Štědrý večer jest v pravdě slavnost dítek, slavnost dětsky věřících duší.

Dítkám dávají se dárky jakoby Ježíšek zrozený sám je s nebe přinesl a jim jich nadělil, kterýž dojista jest příčinou a původcem této radosti. Takto srdce dětinská již v útlém věku ke Kristu Božskému Vykupiteli, co zrozenému děťátku se poutají a pojí.

I vánoční strom, kterýž v některých krajinách *se staví*, připomíná na strom rajský, z kteréhož požívajíce první rodiče proti zápovědi Páně kletbu na sebe a na své potomstvo uvalili, kteréžto kletby od zrozeného Vykupitele, skrze dřevo kříže osvobozeni byli. *Svíce*, kteréž zdobí strom vánoční, připomínají duchovní světlo pravdy a milosti, kteréž s Kristem Pánem světu vzešlo. *Dárky*, kteréž na něm visí, vyobrazují trefně štědrost Páně, kteráž se nám v jeho narození ukázala.

Jesličky pak, kteréž zbožní křesťané dle příkladu svatého Františka z Assisi o vánocích staví, představují živě a dojímavě narození Páně a radost vánoční.

Také v našich vzpomínkách z mládí žijí zajisté ještě dosud svátky vánoční. Pamatujeme se ještě na nedočkavou touhu, s níž jsme na svátky ty se těšívali; dosud na mysli nám tane ona blaženost, jež nás jímala v tom okamžiku, když otevřely se dvéře pokoje, v němž vánoční stromek stkvěl se ve světle pestrých svíčiček, vidíme v duchu dárky, jež pod ním byly rozloženy, jesličky, jež z prkének, stromové kůry, mechu a slámy byly zbudovány, příslušnými figurkami opatřeny a hojnými ozdůbkami vyšňořeny. Tehdáž ovšem viselo srdce naše více na milých dárcích a nechápalo ještě zplna velikého významu slavnosti té. Kéž nyní význam ten prohřívá srdce naše, kéž hořící svíce připomene nám Toho, jenž byl pravil: „Já jsem světlo světa“; dárky, nad nimiž dítky jásají, nechať nám uvedou na mysl nevylíčitelná ona dobra, jež nám narození Spasitelovo přineslo; jesličky kéž nás v duchu přenesou v jeskyni Betlémskou. Před ní poklekněmež s dětinným věřícím srdcem a modlemež se k svému novorozenému Vykupiteli, k svému veleknězi, králi a učiteli, k svému Bohu slovy krásné písně kostelní:

Vítej, milý Jesu Kriste,
narozený z Panny čisté
aby naše viny,
sám jsa bez poskvrny,
obmyl a shladil!

Pane Kriste, rač nám dáti,
abychom Tě mohli znáti,
Tebe se držeti,
s Tebou vždycky býti,
dejž to Bůh. Amen!

Po štědrém večeru následuje *Hod Boží vánoční*. Tu projevuje církev radost svou nad narozením Božského Vykupitele tím, že opět ozývá se při službách Božích radostné Gloria, kteréž pěli duchové nebeští na luzích betlemských při narození Páně; kněží pak *v rouchu bílé barvy*, barvě to radosti a plesu, přistupují k oltáři a konají služby Boží.

Že však *zrození Syna Božího* jest *trojí*, první od věčnosti z Otce, druhé z Marie Panny časné, třetí pak duchovní v srdcích spravedlivých, slavívá církev tajemství toto *ve třech mších*, kteréž toho dne každý kněz sloužiti může. *První mše svatá půlnoční* čili *jitřní* slouží se o půl noci, jakožto v dobu, v kterouž se narodil Kristus Pán. V této mši *oslavuje* církev

tajemství časného zrození syna Božího v jeskyni blíž Betléma. Proto se vypravuje v evangelium této mše svaté narození Páně, kteréž andělé pastýřům zvěstovali. (Luk. 2, 1—14.) *Druhá mše svatá* slouží se na úsvitě. V ní se koná *tajemství duchovního zrození* Vykupitele, když totiž milostí svou vchází v srdce spravedlivých a v něm s požehnáním svým přebývá. Proto se vypisuje v svatém evangelium zjevení pastýřům jakožto prvotinám spravedlivých. (Luk. 15—20.) *Třetí mše svatá koná se slavně* za bílého dne. Tuto se koná tajemství *věčného zplození syna Božího* od Otce, kterýž jako druhá Božská osoba od věčnosti pochází od Otce, což se vypravuje v evangelium této mše svaté, kteréž počíná: „Na počátku bylo Slovo (Syn Boží) a Slovo bylo u Boha a Bůh byl Slovo.“ (Jan 1, 1.)

Událost narození Ježíše Krista jest událostí pro lidstvo nejdůležitější a nejradostnější, i byla zvolena později za *základní bod křesťanského letopočtu*; od ní dosud čítáme léta dějin světových vpřed i vzad.

Ale co se týká roku, do kterého připadla tato událost, toho evangelisté neudávají. Sv. Matouš praví toliko, že stalo se za panování krále Heroda Velikého, sv. Lukáš pak, že bylo to v čas popsání všeho světa, kteréž bylo přikázáno od císaře Augusta a první z těch, která konala se za syrského vládaře Kvirinia. Jest proto stále ještě spornou otázka, kterého roku narodil se Pán Ježíš. Obyčejně má se za to, že přišel na svět mezi r. 749.—746. po založení Říma, tedy 4 až 8 roků dříve, než udává náš letopočet, jenž zakládá se na výpočtu Dionysia Exigua (6. stol.), jenž klade narození Kristovo na sklonek r. 752. po založení Říma. Náhled onen, že jsme co do letopočtu o několik let pozadu, opírá se hlavně o tvrzení, že Herodes Vel., za jehož panování Vykupitel přišel na svět, zemřel již r. 750. po založ. Říma. Ale tvrzení toto jest velice pochybné. Lzeť z různých údajů dějepisných souditi, že Herodes nezemřel již r. 740 nýbrž 753. Zemřel-li však Herodes teprve na jaře r. 753 po zal. Říma, a narodil-li se Pán Ježíš dle zpráv sv. evangelií nedlouho před smrtí jeho, lze zajisté vším právem tvrditi, že Pán Ježíš narodil se r. 752, jak udává Dionysius Exiguus. Pro tento rok svědčí také popsání lidu, o němž mluví sv. Lukáš. Augustus totiž přikázal několikráte popsání lidu, a to r. 726, 746, 767 a r. 752. Při prvních třech byli sčítáni pouze občané římští, r. 752 pak všichni občané nejen v říši římské, nýbrž i ve všech královstvích Římanům podřízených. Ale sv. Lukáš mluví o sčítání lidu celého světa; jest tedy na jevě, že nemíní toho popsání, které nařízeno bylo r. 746, jak obyčejně za to se má, nýbrž to, které bylo vykonáno r. 752 po zal. Říma. Toho roku tedy narodil se nejspíše Pán Ježíš, a letopočet náš jest tudíž správný.

132. Kdo zvěstoval narození Ježíše Krista?

Narození Ježíše Krista zvěstovali:

1. anděl pastýřům:
2. hvězda mudrcům na východě;
3. mudrcové králi Herodesovi a zákonníkům;
4. Duch svatý starci Simeonovi a prorokyni Anně v Jerusalémě;
5. Simeon a Anna lidu v chrámě.

Nedaleko Betléma byli *pastýři* ponocujíce a stráž noční držíce nad stády svými. V Palestině zelenají se pastviny ještě v prosinci po prvním dešti, a pastýři vyhánějí na ně stáda svá, a zůstávají s nimi pod širým nebem i v noci, aby vlna ovec, hedvábí podobná, neutrpěla ve chlévě výpary. A aj, *anděl Páně* zjevil se jim, a zář nebeská obklíčila je, i báli se bázní velikou. I řekl jim anděl: „Nebojte se, neboť zvěstuji vám radost velikou, která bude všemu lidu, neboť narodil se vám dnes v městě Davidově Spasitel, jenž jest Kristus Pán. A toto bude vám znamením: naleznete nemluvňátko plenkami obvinuté a položené v jeslech.“ A hned objevilo se množství andělů jiných, kteří chválili Boha řkouce: „Sláva na výsostech Bohu, a na zemi pokoj lidem dobré vůle.“

Když pak odešli andělé od nich do nebe, řekli pastýři sobě vespolek: „Pojďmež do Betléma a vizme, což Pán oznámil nám.“ I přišli chvátajíce a nalezli v chlévě Marii a Josefa i nemluvňátko položené v jeslech. A spatřivše to, poznali, že pravda jest, co anděl zvěstoval jim o tom dítěti. I jali se přítomným vypravovati, kterak se jim andělé zjevili, a co jim o dítku oznámili. I divili se všichni tomu, co od pastýřů jim vypravováno bylo. Panna Maria pak zachovávala všecka slova tato, uvažujíc je v srdci svém. I navrátili se pastýři velebíce a chválíce Boha pro všecko, což byli viděli a slyšeli.

V daleké zemi východní zvěstoval Bůh *neobyčejnou hvězdou* narození Ježíše Krista *mudrcům*, kteří ve vědách vynikali a zvláště také pozorováním hvězd se zabývali. A jako přemnozí jiní v pohanstvu, toužili i oni dychtivě po Vykupiteli. Znali nepochybně dávné proroctví mesopotamského věštce *Balaama*, který pozván byv od Moabského krále Balaka, aby lidu israelskému zlořečil, proti vůli své pronesl proroctví o příštím Vykupiteli řka: „*Vyjde hvězda z Jakoba*, a povstane prut z Israele.“ (Srv. ot. 122. str. 170.) Očekávali tedy hvězdu neobyčejnou jakožto znak Vykupitele. Bůh dal jim tedy hvězdu vzejíti, uvnitř pak pohnul je milostí svou, aby za hvězdou šli.

Mudrcové, přišedše do Jerusaléma, dotazovali se, kde se

narodil král židovský a hledali jej ovšem především v paláci královském. Tak dověděl se *Herodes*, že Vykupitel se narodil, a také *knížata kněžská a učitelé lidu neboli zakonníci* (= vykladači zákona Mojžíšova) se o tom dověděli, neboť Herodes věda, že židé mají proroctví o příštím Messiáši, povolal je k sobě a tázal se jich, kde by se měl Ježíš narodit.

Toho času, když Kristus Pán ve chrámě byl obětován (viz ot. 133.), žil v Jerusalémě spravedlivý a bohabojný muž jménem *Simeon*, který s toužebností očekával Vykupitele, neboť byl Duch sv. jemu zjevil, že neumře, leč by prvé uzřel Messiáše. Puzen jsa Duchem svatým, přišel do chrámu právě když Maria a Josef přinášeli tam dítě Ježíše. Vnuknutím Ducha svatého poznal Simeon v dítku zaslíbeného Vykupitele, i vzal je na lokty své, velebil Boha a řekl:

„Nyní propouštíš, Pane, služebníka svého podle slova svého v pokoji;

nebo viděly oči mé spasení tvé,
které jsi připravil před obličejem všech národů,
světlo k osvícení pohanů a k slávě lidu svého israelského."

Josef a Maria divili se, slyšíce tato slova jeho, že poznal Simeon v dítku Spasitele svého. A i lid ve chrámě shromážděný dověděl se ze slov Simeonových o narození Ježíše Krista. Touže dobou byla ve chrámě také 84letá stařenka velmi nábožná, jménem *Anna*, vdova, kterážto takořka nevycházela z chrámu, slouživ Bohu posty a modlitbami dnem i nocí. I ona vnuknutím Božím jsouc osvícena, poznala v dítku zaslíbeného Vykupitele, velebila Boha a *vypravovala o Božském dítku všem, kteří s toužebností očekavali Spasitele.*

133. Co víme z dětství Ježíšova?

Z dětství Ježíšova víme:

1. že byl osmého dne po svém narození obřezán a Ježíš nazván;

2. že byl čtyřicátého dne v chrámě obětován;

3. že mudrci od východu se mu klaněli a zlato, kadidlo a myrrhu darem mu přinesli;

4. že ušel úkladů Herodesových útěkem do Egypta, a po smrti jeho že byl přinesen do Nazareta.

(1. Slavnost obřezání Páně nebo nový rok.
2. Hromnice, 2. února.
3. Slavnost zjevení Páně nebo sv. tří králů, 6. ledna.
4. Slavnost mladátek, 28. prosince. — Svatá rodina.)

1. Osmého dne po svém narození, tedy podle tradice 1. ledna, bylo dítko Ježíš *obřezáno* a při tom nazváno jméno jeho *Ježíš*, kterýmž nazváno bylo od anděla, prvé než se v životě počalo. (Luk. 2, 21). Obřízka za účelem náboženským vykonaná jest obětí vlastní krve na odčinění viny. Hebreům však byla také stálou památkou úmluvy, kterou Bůh s Abrahamem a národem vyvoleným učinil. Obřadem tím bylo nově zrozené pacholátko přijímáno za úda národa vyvoleného. Obřízka znamenala umrtvení smyslného a hříšného člověka a očištění duše jeho. Při ní dáváno bylo dítku jméno. Obřízka byla předobrazem křtu svatého. — Obřadu *obřízky* podrobil se Pán Ježíš, aby ukázal, kterak daných zákonů dlužno šetřiti, a aby zjevno bylo, že má pravé tělo lidské.

Slavnost obřezání Páně koná se osmého dne po Hodu Božím vánočním, tedy 1. ledna. Den prvého ledna jakožto počátek nového roku občanského slavívali pohanští Římané, zasvětivše jej domnělému bůžku pokoje Janusovi, hrami a divadly rozpustilými. Církev až do pátého století konala ten den jako den kající v modlitbách a postu, pak v šestém století, když již pohanství přestalo, snažíc se neplechám těmto přítrž učiniti, *vyznačila jej památkou obřezání Páně*, čímž posvětila i to, což zůstalo z pohanstva, totiž počátek nového roku.

2. Když bylo Ježíši čtyřicet dní, nesli jej Maria a Josef do chrámu Jerusalémského, aby jej dle zákona Mojžíšova jakožto prvorozeného Hospodinu *představili a ze služby Boží vykoupili*. Zároveň přinesla Panna Maria v *oběť* očistnou dvě holoubátek.

Když Hospodin poslední, desátou ranou ztrestal Egyptské, byli prvorozenci israelští od smrti ušetřeni, ačkoliv všichni prvorozenci egyptští zahynuli. Na vděčnou toho památku měli všichni prvorozenci bohoslužbě se věnovati. Když však později Hospodin pokolení Levi k službě trvalé si vyvolil, měl prvorozený za jistou cenu z této povinnosti býti vykoupen. Vykupování to dálo se obyčejně současně s očistnou obětí, kterou přinášeti musila každá matka israelská. Zámožná matka obětovati měla jednoho beránka ročního a jedno holoubě nebo hrdličku; matka chudá obětovati měla místo beránka hrdličku nebo holoubě, celkem tedy dvě hrdličky nebo dvě holoubátka. Tehdáž Simeon, zaplesav nad tím, že mu popřáno bylo spatřiti Spasitele (srvn. ot. předešlou), a vraceje dítko, jež na lokty své byl vzal, Josefovi a Panně Marii, požehnal jim a řekl k P. Marii: „Aj, položen jest tento ku pádu a ku povstání mnohých v Israeli a za znamení, jemuž bude odpíráno, a tvou vlastní duši pronikne meč.“ Smysl slov těchto jest tento: „Mnozí neuvěří v něho, a pro tuto nevěru svou zahy-

nou; mnozí však uvěří v něho, a dosáhnou života věčného. Mnozí budou jemu odpor klásti, protože učení i skutky jeho nesrovnávají se s tím, po čem svět baží. Nevýslovné bolesti proniknou srdce tvé zvláště při hrozné smrti Syna tvého."

Slavnost očišťování Panny Marie čili *hromnic* koná se dne 2. února. Na památku pouti Rodičky Boží s dítkem do chrámu Jeruzalemského ustanovila církev na ten den posvátný *průvod s hořícími svícemi*. Podnětem k zavedení jejímu bylo, že v starém pohanském Římě konávaly se na počátku měsíce února nectné průvody po městě „na usmíření bohův" a „očištění" lidí a všech tvorů. (Odtud i název měsíce toho: Februarius od „februa" = očistná oběť.) Aby oplzlé slavnosti ty odstranil, ustanovil papež Gelasius ke konci V. století křesťanskou slavnost očišťování panny Marie. Zavedl při ní též významný průvod posvátný, aby snáze a rychleji odstranil ony pohanské průvody. Svíce, jež při té příležitosti se světívají a v průvodu rozžaté nosívají, znamenají *Ježíše Krista*, jenž jest podle slov Simeonových ve chrámě „světlem k zjevení pohanům." Věřící drží a nosí ty svíce v ruce na znamení, že mají se přidržeti Ježíše Krista živou věrou a planoucí láskou. Proto nábožní křesťané rozžehují tyto svíce i při bouřích (odtud „hromničky" zvané), prosíce Hospodina za milostivé odvrácení všeho zlého. Odtud nazývá se tato slavnost též „Hromnice". Počíná-li křesťan umírati, dává se mu též hořící svíce „hromnička" do ruky, aby jí živě byl pamatován na Pána a Spasitele svého a nedal se prudkými pokušeními ďábla uvrci do propasti nevěry a nedůvěry.

3. Když se Ježíš v Betlémě narodil, přišli *mudrci od východu* do Jerusaléma, dotazujíce se: „Kde jest novorozený král židovský? Nebo viděli jsme *hvězdu jeho na východě*, i přijeli jsme poklonit se jemu."

Písmo svaté neudává ani počtu ani jmén mudrců. Starobylé podání udává, že byli počtem *tři*, že nazývali se: *Kašpar*, *Melichar* a *Baltazar*, a konečně že byli *králi*. Byli to, jak se zdá, náčelníci nebo *emírové kmenů arabských*.

Uslyšev Herodes otázku mudrců, ulekl se velice, neboť se obával, že očekávaný Messiáš bude mocným králem, který jej s trůnu svrhne. I povolal k sobě knížata kněžská a zákonníky, aby jemu z knih prorockých oznámili, kde se Vykupitel narodí. Oni pak odpověděli jemu: V Betlémě Judském, neboť takto psáno jest u proroka (Micheáše): ‚Aj, ty Betléme, v zemi Judské, nikoli nejsi nejmenší mezi knížecími městy Judskými, neboť z tebe vyjde vévoda, který spravovati bude lid můj israelský.'"

I povolal Herodes tajně mudrce k sobě, a vyptával se jich bedlivě na čas, kdy se jim hvězda ukázala. Chtěl způso-

bem tím zvěděti stáří narozeného dítka, aby je vyhledati a usmrtiti mohl. Potom vybídl mudrce, aby šli do Betléma, řka úskočně: „Jděte a ptejte se pilně po dítěti, a když je naleznete, zvěstujtež mi, abych i já šel poklonit se jemu.“

Jakmile mudrcové Jerusalém opustili, spatřili k veliké radosti své opětně hvězdu, kterouž byli viděli na východě, a kteráž jim na čas byla zmizela. Hvězda vedla je k Betlému a stanula nad místem, kdež bylo Božské dítko. I všedše tam, nalezli mudrcové dítě s Marií, matkou jeho, a padše klaněli se jemu, a otevřevše poklady své, obětovali jemu dary: zlato, kadidlo a myrrhu.

Významné jsou dary mudrcův: *zlato* znamená královskou důstojnosť Ježíše Krista, *kadidlo* jeho přirozenosť Božskou, a *myrha* jeho přirozenosť lidskou.

Myrha jest vonná pryskyřice, vytékající z kůry keře zvaného latinsky „balsamodendron myrrha.“ Užívali jí k balsamování mrtvol.

Mudrcové, byvše napomenuti ve snách, aby nevraceli se k Herodovi, jinou cestou vrátili se do vlasti své.

Příchodem a klaněním se králův začalo naplňovati se ono proroctví Isaiášovo, kteréž církev sv. ve sváteční formulář mešní byla pojala. Jest pak to proroctví následující:

„Vstaň, osvěť se Jerusaléme! Neboť přichází světlo tvé a sláva Hospodinova nad tebou vzchází. Nebo aj, tma přikrývá zem a mrákota národy: ale nad tebou vzchází Hospodin a sláva jeho tobě se zjevuje. I chodí národové ve světle tvém a králové v lesku, jenž tobě vzešel. Pozdvihni vůkol očí svých a viz: všickni tito shromažďují se a přicházejí k tobě: synové tvoji z daleka přicházejí a dcery tvé přicházejí ze všech stran. Tehdáž uzříš a radostí oplývati budeš a diviti se bude i rozšíří se srdce tvé, když se obrátí k tobě množství moře (t. j. množství obyvatelů moře či zámořských, aneb ostrovanů) a síla pohanů přijde k tobě. *Množství velbloudů přikryje tě, dromedáři z Madian a Efy; všichni ze Saby přijdou, zlato a kadidlo nesouce a chválu Hospodinu zvěstujíce*“ (Isaiáš 60, 1 - 6).

Vyplňování se tohoto proroctví, jež příchodem mudrcův či svatých tří králů ze zemí východních se započalo, pokračovalo během všech století. Křižácké výpravy středověké ztělesňují slova prorokova velikolepým způsobem, a poutnické výpravy, jež dosud ještě až i z Ameriky do Jerusaléma se podnikají, jsou doslovným vyplněním onoho proroctví. Proroctví to splňuje se ještě dokonaleji tím, že národové všech pásem zemských, ani Čínu a Koreu nevyjímajíc, víc a více k duchovnímu Jerusalému, k církvi Ježíše Krista se přimykají.

Svátek zjevení Páně (6. ledna), kterýž obyčejně nazýváme *svátkem sv. tří králův*, jest jedním z nejstarších a největších v církvi vůbec. „Zjevení Páně“ jest předmětem jeho oslavy. V prvních stoletích stál tento svátek více v popředí nežli vánoce; byl pokládán za svátek, kterým pozdravujeme zjevení se Syna Božího mezi lidmi, zvláště pak mezi světem pohanským.

Toho dne oslavuje se trojí zjevení se Páně: 1. jeho zjevení se mudrcům, těmto prvním zástupcům pohanstva, kteříž přišli poklonit se novorozeňátku. 2. křest Kristův skrze sv. Jana, při němž světec tento přede vším lidem jej prohlásil za „beránka Božího, kterýž snímá hříchy světa“ (sv. Jan 1, 29); 3. zázrak proměnění vody ve víno při svatbě v Káni Galilejské, tento první zázrak, kterýmž spasitel jakožto prorok od Boha poslaný veřejně se pověřil (ev. sv. Jana 2, 1—11). Za nejhlavnější předmět svátku pokládá se klanění se mudrců a to z uvedeného již důvodu, poněvadž totiž mudrcové byli první z národů nežidovských, kteří novorozenému králi židovskému hold svůj složili. V jejich povolání k jesličkám Páně slavíme tudíž povolání pohanův, slavíme úradek Boží, vedle něhož od té chvíle netoliko malý národ židovský, nýbrž veškero lidstvo, a tudíž i my v národ Boží, ve velikou rodinu Boží sjednoceni a milostmi Nového Zákona obdařeni býti měli. Proto stal se tento svátek obzvláštním svátkem missií pohanských, a římská propaganda čili vychovávací ústav pro missionáře celého světa slaví v den epifanie svoji proslulou slavnost jazykův, při níž chovanci ústavu přednáškami v přerůzných řečech významu svátku vysvětlují a oslavují.

4. Herodes očekával nějaký čas netrpělivě návrat mudrcův. Když však poznal, že čeká marně, rozhněval se náramně a rozkázal, aby usmrcena byla *v Betlémě a v celém okolí* jeho všechna *pacholátka* v stáří *do dvou let a níže*. Domníval se, že také obávaný Vykupitel zabit bude spolu s nimi.

Žoldnéři vykonali neúprosně krutý rozkaz Herodův: brali pacholátka z náručí mateřských a usmrcovali je. I ozýval se všude pláč a kvílení matek oplakávajících synů svých a nenalézajících útěchy.

Počet povražděných dítek není znám. Bylo jich *asi 90.* Pacholátka tato nazývají se v češtině ode dávna *„mladátka* Betlémská“. Ctíme je jako svaté *mučedlníky*, poněvadž ač nebyla pokřtěna vodou, dosáhla křtu krve tím, že za Krista život svůj dala. *Svátek „mladátek“* slaví se dne 28. prosince.

O *ukrutnosti Herodově* zaznamenali i dějepiscové pohanští podrobné zprávy. Mezi jiným dal Herodes na sklonku života svého i vlastního syna svého Antipatra usmrtiti.

Herodes, jenž právem Ukrutný slove, zemřel r. 2. po narození Krista Pána hroznou smrtí. Tělo jeho bylo šerednou nemocí schváceno: údy jeho otékaly, maso hnilo na něm, červi prolézali jeho tělem. Duše jeho pak mučena zlým svědomím a neustálými obavami před zradou a úklady.

Když Herodes zemřel, ukázal se anděl Páně ve snách Josefovi v Egyptě a řekl jemu: „Vstaň, vezmi dítě i matku jeho a jdi do země israelské, neboť zemřeli ti, kteří hledali bezživotí dítěte.“

Vstal tedy Josef, vzal dítě i matku jeho, a šel do země israelské.

Ale když na hranicích uslyšel, že *Archelaus*, syn Herodův, ukrutností otci svému se rovnající, kraluje v Judsku, bál se tam jíti.

K rozkazu Božímu, jehož dostalo se mu ve snách, odebral se do země *Galilejské*, a bydlel ve městě *Nazaretě*.

K tomu dokládá sv. evangelista Matouš, že se tak stalo, aby se naplnilo, což povědíno bylo skrze proroky, že Vykupitel *Nazaretským*, to jest *„opovrženým“* slouti bude. Byliť zvláště obyvatelé města Nazaretu v opovržení u ostatních Židů, kteří se jim vysmívali, že v písmě svatém Starého Zákona o Nazaretu ničeho není zaznamenáno.

134. Co víme z mládí Ježíšova?

Z mládí Ježíšova víme:

1. že šel, když mu bylo dvanáct let, se svými rodiči na slavnost do Jerusaléma, tam zůstal a byl po třech dnech od nich v chrámě nalezen;

2. že byl rodičům svým poddán, prospíval věkem, moudrostí a milostí u Boha i u lidí a vedl život skrytý, až začal konati svůj veřejný úřad učitelský.

Po návratu z Egypta žil Ježíš v Nazaretě pod ochrannou Panny Marie a sv. Josefa. Písmo sv. uvádí z celé doby této jedinou událost, která se stala ve dvanáctém roce života Kristova. Židé totiž, majíce pouze jeden chrám, nemohli z krajin vzdálenějších choditi do něho častěji. Avšak na svát y velikonoční, letnic a stánků byl povinen každý žid odebírati se do Jerusaléma, aby přítomen byl službám Božím ve chrámě. Ženy nebyly k tomu zavázány, ale mnohé z nich chodívaly do chrámu aspoň o velikonocích. Podobně činila i Panna Maria se sv. Josefem Když pak byl Josef ve dvanácti letech, vzali ho s sebou na svátky velikonoční. Neboť od toho roku věku svého

stával se mladý Israelita, jak říkali, synem zákona, t. j. zákonu podrobeným, a tedy i povinným na řečené svátky choditi do Jerusaléma do chrámu. V Jerusalémě zůstali po celý týden; neboť tak dlouho trvaly svátky. Potom vraceli se Josef a Maria, ale Ježíš zůstal v chrámě. A nevěděl o tom ani Josef ani Maria. Zůstal tam nikoliv náhodou, ani z neposlušnosti k rodičům, nýbrž po vůli nebeského Otce svého. Chtělť zajisté Bůh Otec, aby Pán Ježíš již nyní projevil božskou moudrost svou a snad také, aby příkladem svým naučení dal, že více sluší poslouchati Boha než lidí. Josef a Maria nevěděli o tom. Myslelit, že Pán Ježíš jest v některém jiném zástupu poutníkův. Neboť židé nechodili na slavnosti a od nich jednotlivě, nýbrž v zástupech, ne sice tak že byli šli zvlášť muži, zvlášť ženy a zvlášť mládež dospívající, nýbrž tak, že lidé jednoho neb více míst kráčeli za sebou v karavanách nebo družinách více nebo méně od sebe vzdálených, obyčejně přátelé a sousedé pohromadě, a večer sešli se všichni na společném noclehu. Jednotlivé karavany ty držely se při sobě většinou také v Jerusalémě, ale mnohdy byly tam mocí přetrženy křižujícími se proudy poutníků jiných tak, že nebylo s podivením, jestli při velikém návalu cizincův oddělen byl člen rodiny od členův ostatních a dostal se do jiné družiny známých. Mimo to u židů palestinských přecházel chlapec již rokem dvanáctým do věku jinošského a dostával potom větší svobodu od rodičův. Panna Maria pak a sv. Josef pokládali tím méně za potřebné, aby bděli úzkostlivě nad Ježíšem, neboť věděli, že jest vtěleným Synem Božím. Když tedy po slavnosti velikonoční chtěli nastoupiti cestu zpáteční s některou družinou známých a Ježíše neviděli kolem sebe, ani na blízku, přišli snadno na myšlénku, že se dostal do jiné družiny a vydal se s ní již na cestu k domovu. S tou myšlénkou dali se na cestu myslíce, že se s ním sejdou alespoň večer. Dle podání došli pouze do Birehu, 16 km. od Jerusaléma vzdáleného. Neboť nevyšli hned z rána a nespěchali. Když pak večer sešli se na noclehu s ostatními příbuznými, hledali ho hned mezi nimi. Ale nikdo o něm nevěděl. Vrátili se proto druhého dne do Jerusaléma a hledali ho všudy po městě; a nenalezše ho, šli třetího dne do chrámu. A hle, tu Ježíš seděl mezi učiteli a zákonníky, jakoby byl jeden z nich, poslouchal je a otazoval se jich tak, že všichni, kteří jej slyšeli, užasli nad rozumností a odpověďmi jeho. Také Josef a Maria divili se, spatřivše jej, ale nikoliv pro jeho rozumnost — neboť věděli že v něm jsou poklady moudrosti božské, — nýbrž proto, že proti jejich nadání seděl mezi učiteli, otazuje se jich. Maria však, dobře vědouc, že Pán Ježíš nečiní nic bez příčiny, přála si seznati, proč zůstal tu bez jejich vědomí a tím bolest tak velikou jim způsobil. Plna lásky tedy a tužby zvědět onu příčinu, řekla k němu: „Synu, proč jsi nám tak učinil? Aj, otec tvůj a já s bolestí hledali jsme tebe?

A tu Ježíš, rovněž pln přívětivosti, vysvětlil jim, že nebylo třeba připouštěti si tak velikou bolest a starost o něho, ježto z toho, co o něm vědí, mohli seznati, že nevzdálil se od nich, leč z poslušnosti k nebeskému Otci svému, a tedy že nepřítomnost jeho nemůže chovati v sobě nic, proč by měli býti úzkostliví o něho. Pravilť: „Což jest, že jste mne hledali? Zdaliž jste nevěděli, že v tom, co jest Otce mého, musím býti?“ Ale oni nesrozuměli dokonale slovu tomu. Neboť ač věděli, že jest Synem Božím a poslán na svět k vykoupení lidstva, nevěděli přece, kterým způsobem lidstvo vykoupí.

Ježíš pak, dav nyní již veřejně na jevo vyšší svoji důstojnost a poukázav i k budoucímu úřadu svému učitelskému, navrátil se s Josefem a P. Marií do Nazareta a byl jim poddán. A prospíval moudrostí a věkem a milostí u Boha i u lidí, dávaje čím dále tím více na jevo svoji moudrost (srvn. ot. 117. str. 161.) a konaje skutky ctnosti, jež nejen vydávaly svědectví o velikém zalíbení, které nebeský otec má v něm, nýbrž také u lidí mu lásku zjednaly.

Kristus Pán vedl život skrytý, t. j. žil v ústraní v Nazaretu, utajuje dosud božskou svoji moc a důstojnost, takže nikdo nic takového na něm nepozoroval; žil jako nejprostší a nejobyčejnější z lidí, pomáhaje Josefovi při řemesle jeho tesařském.

Skrytým životem svým dává nám Ježíš vzor pravého křesťanského života ve všedních, obyčejných poměrech, v jakých většina z nás lidí žije. Dle vzoru jeho má to býti život modlitby, poslušnosti a práce v pokorném ústraní.

Tajemství dětství a mládí Ježíšova jsou krátce vyjádřena v tajemstvích růžence radostného (viz Přídavek č. 17).

Jak dlouho trval skrytý život Ježíšův? Až do té doby, kdy začal konati svůj veřejný úřad učitelský, t. j. až začal veřejně lidi vyučovati, co mají věřiti a činiti, by došli spasení. Místo „*učitelský*“, úřad možno říci také úřad „*prorocký*“, protože předním úkolem proroků bylo lidu božským pravdám učiti.

135. Kdy začal Pán Ježíš konati svůj úřad učitelský?

Pán Ježíš začal konati svůj úřad učitelský, když mu bylo třicet let.

Teprve když bylo Pánu Ježíši třicet let začal konati svůj úřad učitelský, jelikož zákon Mojžíšův dovoloval jen tomu veřejně vyučovati, kdo toho věku dosáhl.

136. Co bylo přípravou na učitelský úřad Pána Ježíše?

Přípravou na učitelský úřad Pána Ježíše bylo toto:

1. Jan Křtitel kázal pokání a svědčil, že Ježíš jest beránek Boží, který snímá hřích světa;

2. Ježíš se dal od Jana v řece Jordáně pokřtíti;

(Slavnost sv. Jana Křtitele, 24. června.)

3. při křtu Ježíšově Duch svatý sestoupil na něho viditelně ve způsobě holubice, a Bůh Otec vydal hlas: „Tentoť jest syn můj milý, v němž jsem sobě zalíbil“ (Mat. 3, 17.);

4. Ježíš odešel, veden jsa od Ducha svatého, na poušť a tam se čtyřicet dní a nocí postil; byl pak pokoušen od ďábla, a andělé mu sloužili.

(Čtyřicetidenní půst.)

Dle předpovědi proroka Isaiáše (viz ot. 122 str. 172.) a Malachiáše (viz ot 122. str. 174. měl před Messiášem vystoupiti předchůdce a lid na příchod jeho připravovati. K tomu vyvolil Bůh *sv. Jana Křtitele.*

Za času Heroda I., krále Judského, žil v městečku *Hebroně* v horách judských kněz *Zachariáš* s manželkou svoji *Alžbětou.* Oba byli zbožní a spravedliví. Neměli dítek, a oba byli již staří. Modlívali se častokráte, aby je Bůh synem obdařil. (*Hebron* leží asi 7 hodin jižně od Jerusaléma.)

Dle nařízení krále Davida, jež i po návratu ze zajetí bylo zachováváno, byli kněží rozděleni ve 24 třídy, které střídavě vždy celý týden ve chrámě Jerusalemském službu konati musily. Zachariáš byl ze třídy Abiovy, a když tudíž přišla řada na třídu tuto, aby konala ve chrámě úkony bohohosluž ebné, odebral se i on do *Jerusaléma.* Losem byl mu přidělen úkol, aby každého dne ve svatyni zapaloval na oltáři k tomu určeném vonné kadidlo.

I vešel Zachariáš do svatyně, a veliké množství lidu čekalo v nádvoří chrámovém modlíc se a čekajíc, až Zachariáš ze svatyně se vrátí a jemu, jakož obyčejem bylo, požehnání kněžské udělí.

Ve svatyni zjevil se Zachariášovi anděl, stoje na pravé straně oltáře zápalného. Zachariáš, uzřev anděla, ulekl se velice. Anděl však řekl jemu: „Neboj se, Zachariáši, neboť vyslyšána jest modlitba tvá: narodí se tobě a manželce tvé syn, jejž nazveš *Jan.* Budeš míti z něho radosť velikou, a mnozí budou

se radovati z jeho narození; budeť zajisté veliký před Pánem. Vína a nápoje opojného nebude píti (to jest: povede svatý, odříkavý život, jaký vedli u Israelitů ti, kdož zavázali se *slibem nazirejským* a sluli *„nazireové"* t. j. „zaslíbení, oddělení, svatí"), a Duchem svatým dříve ještě, než se narodí bude naplněn. Mnohé ze synů israelských obrátí k Bohu, a připravovati bude lid s horlivostí a mocí, jakou vynikal druhdy prorok Eliáš, na příštího Vykupitele."

Zachariáš, překvapen jsa neočekávanou zvěstí, že vyplní se dávné jeho přání, chtěl nabyti jistoty, i pravil k andělovi: „Po čem poznám, že stane se, co jsi mi byl oznámil?"

Pochybností svou prohřešil se Zachariáš. Nezáležela však vina jeho v tom, že žádal znamení na andělu, ale v tom byla vina jeho, že nedbaje slov andělových, přihlížel jedině ke stáří svému a své manželky a nevěřil, že by se stalo, co podle řádu přirozeného zdálo se mu nemožným. Vida tedy anděl, že Zachariáš pochybuje o pravdě jeho slov, hleděl pohnouti jej k víře pevné. A proto upozornil je předem na svou důstojnost. Řekl: „Já jsem Gabriel, kterým stojí před Bohem, a poslán jsem abych k tobě mluvil a ty věci tobě oznámil." Potom dal mu znamení, jakož byl Zachariáš žádal, aby poznal, že se stane, co mu zvěstoval, ale dal mu znamení takové, které bylo zároveň trestem za jeho nevěru. Pravil: „Aj hle, budeš němý až do dne, v kterémž se tyto věci stanou."

Lid očekával Zachariáše a divil se, že tak dlouho ve svatyni prodlévá. Když pak konečně Zachariáš ze svatyně vyšel, a nemohl obvyklé žehnací modlitby nad lidem pronésti, poznali přítomní z toho, jakož i z posunků jeho, že měl vidění ve chrámě.

Když pak skončila se doba služby jeho, odešel Zachariáš do domu svého.

Zaslíbení Zachariášovi dané se vyplnilo: narodilť se Alžbětě, manželce jeho, syn. Uslyševše to sousedé a příbuzní její, přišli, aby radovali se spolu s ní. Tehdáž navštívila ji i bl. P. Maria (srvn. ot. 130. str. 186.). Když pak dne osmého mělo býti dáno dítku jméno, chtěli, aby nazváno bylo jménem otcovým „Zachariáš." Ale matka řekla: „Nikoli, ale slouti bude Jan." I řekli k ní: „Vždyť není nikoho v příbuzenství tvém, kterýž by slul tímto jménem." Tázali se tedy Zachariáše, který dosud ještě byl němý, jak by chtěl syna svého nazývati. A on požádav tabulku, napsal na ni: „Jan jest jméno jeho." A ihned rozvázán jest jazyk jeho. Zachariáš pak velebil, Duchem svatým jsa naplněn, Boha těmito nadšenými slovy: „Blahoslaven budiž Pán, Bůh Israelský, neboť navštívil lid svůj a připravil vykoupení jemu! I vyzdvihl nám roh spásy v domě Davida, služebníka svého, jakož mluvil skrze

ústa svatých proroků svých po všechny věky, vysvobození z moci nepřátel našich, a z ruky všech, kteří nenávidí nás, aby učinil milosrdenství s otci našimi a rozpomenul se na smlouvu svou svatou, na přísahu, kterouž přisáhl Abrahamovi, otci našemu, že nám to dá, abychom beze strachu, z ruky nepřátel našich vysvobozeni jsouce, sloužili jemu ve svatosti a spravedlnosti před ním po všecky dny své. A ty, dítě, prorokem Nejvyššího slouti budeš, neboť půjdeš před tváří Páně připravovat cest jeho, aby dáno bylo umění spasitelné lidu jeho na odpuštění hříchů jejich, pro srdečné milosrdenství Boha našeho, v němžto navštívil nás, vyšed z výsosti aby svítil těm, kteříž ve tmě a v stínu smrti sedí, aby obrátil nohy naše na cestu pokoje."

I rozlétla se zvěst o podivuhodných událostech, které staly se při narození Janově, a všichni, kteří o nich slyšeli, s podivem se tázali: „Čím asi toto dítě bude? Ruka Páně jestiť s ním."

Když pak Jan povyrostl a i na duchu zmohutněl, odebral se na poušť, a tu o samotě trávil život svůj až do té doby, kdy veřejně vystoupiti měl jakožto předchůdce Páně.

Tehdáž (asi r. 782. po založ. Říma) přikázal mu Bůh, aby započal tuto činnost svou. A Jan poslechnuv ihned, vyšel a chodil po vší krajině Jordánské a kázal křest na odpuštění hříchův vyzývaje lid, aby pokáním připravil se k dosažení odpuštění hříchův a křtě ty, kteří vyznávajíce hříchy své, skutečně život svůj polepšili nebo polepšiti chtěli. Nebyl tedy křest Janův křtem svátostným a nepůsobil milosti, ale byl: 1. přípr vným, budě pravou kajicnost a tak připravoval ku přijetí odpuštění hříchův, 2. obrazným, jelikož naznačoval ono očištění duševní, ke kterému člověk měl se připraviti pokáním, a 3. předobrazným jelikož předobrazoval křest Kristův, kterýž skutečně působí očištění duševní.

Kázaní své potvrzoval Jan svým příkladem. Vedl zajisté život velmi přísný. Měl roucho ze srsti velbloudí a pás kožený okolo beder svých a pokrm jeho byl kobylky a med lesní (= nepochybně sladká šťáva vytékající z některých stromů, když se poraní kůra jejich).

Když tak Jan působil, volaje: „Čiňte pokání, nebo přiblížilo se království nebeské," roznesla se brzy pověst o něm daleko široko; i rostl proto počet posluchačů jeho čím dál tím více. Vycházeli k němu z Jerusaléma a ze všeho Judska i ze vší krajiny při Jordánu a křtěni byli od něho v Jordáně, vyznávajíce hříchy své.

Vystupováním svým způsobil sv. Jan tak mocný dojem, že vzešlo mezi lidem mínění, nebyl-li by on snad Kristus,

zaslíbený Vykupitel. Jan, dověděv se o tom, ihned vyvrátil mínění to, vydav zároveň skvělé svědectví Vykupiteli. Pravil všechněm: „Já křtím vás vodou ku pokání, ten pak, kterýž po mně přijde, mocnější jest nežli já, jemuž nejsem hoden rozvázat řeménka u obuvi jeho a obuvi nositi; tent vás bude křtíti Duchem svatým a ohněm; jehožto věječka v ruce jeho; a vyčistí humno své a skromáždí pšenici svou do obilnice, ale plevy páliti bude ohněm neuhasitelným.“

Ačkoli však Jan tak skvělé vydal svědectví o Kristu, přičítaje mu působnost božskou, neznal ho přece dosud osobně. On sám dosvědčuje to slovy „A já ho neznal, ale kterýž mne poslal křtít vodou, ten mi řekl: Nad kým uzříš Ducha sv. sestupujícího a na něm zůstávajícího, tent jest, kterýž křtí Duchem svatým.“ Bůh sám řídil věci tak, aby sv. Jan nespatřil Krista dosud, ač byl příbuzný s ním jako člověkem. Neboť chtěl, aby tím vážnějším bylo svědectví Janovo, jsouc prosto všeho podezření, že snad umluvil se s Ježíšem. Ačkoli však neznal Krista osobně, přece věděl nejen, že již brzy se objeví, nýbrž i, že přijde k němu na poušť. A tak se také stalo. Když jednoho dne zase křtil, přišel také Ježíš z Galileje k Jordánu k němu a chtěl, aby pokřtěn byl od něho. Jan, osvícen byv milostí Boží, poznal jej, podobně jako byl cítil přítomnost jeho, jsa ještě v životě matky své; a proto pln, úcty a přesvědčení, že on jest nejen prost všelikého hříchu nýbrž i zdroj veškeré svatosti, zdráhal se pokřtíti jej řka: „Já od tebe mám pokřtěn býti, a ty jdeš ke mně?“ Ale Ježíš odpovídaje, řekl jemu: „Nech tak nyní, neb nám sluší naplniti všelikou spravedlnost Boží.“ Ač tedy byl bez hříchu, chtěl přece přijati křest pokání, jako by byl hříchy měl, a to proto, poněvadž toho žádala „spravedlnost Boží“ či odvěký úradek, který Bůh Otec pojal o vykoupení lidstva. Měl tedy zajisté Vykupitel po tomto úradku Božím přijati také křest pokání, aby hned na počátku veřejného působení svého ukázal, že bere na sebe hříchy lidstva a chce za ně dostiučiniti. Jan, uslyšev odpověď Kristovu, nezdráhal se již více; ale pokřtil jej v Jordáně. Na to Ježíš, jsa pokřtěn, vystoupil hned z vody a modlil se. A aj, když se modlil, otevřelo se nebe, a Duch svatý sestoupil v tělesné způsobě holubice na něj; a hlas s nebe stal se: „Ty jsi Syn můj milý, v Tobě jsem si zalíbil.“ Uvedl jej tak Bůh sám ve vykupitelský úřad jeho. Neboť, sotvaže Pán Ježíš přijetím křtu pokání dal na jevo, že chce dosti činiti za hříchy lidstva, již vydal mu Otec nebeský svědectví, že jest Synem jeho milým, a tedy že milým bude mu i dílo, jehož podjímá se pro lidstvo: Duch svatý pak vstoupil na něj v podobě holubice, která byl obrazem čistoty, mírnosti a lásky a upomínala na onu holubici, která Noemovi zvěstovala nový život a pokoj, a tak naznačil, že Pán Ježíš

jest pln Svatosti a Vykupitel lidstva, kterýž vystoupí s mírnosti a láskou a nový život a pokoj přinese lidem.

Když pokřtěn byl Pán Ježíš, odešel na poušť (Kvarantanii, severovýchodně od Jerusaléma), puzen jsa tam od Ducha sv. Na poušti té postil se 40 dní a 40 nocí. Po čtyřiceti dnech však poddal se dobrovolně citu tělesného hladu a zlačněl. A příležitosti té použil ďábel, aby pokoušel ho ke hříchu. Nevědělť o tajemství vtělení Syna Božího, ani o tom, že Ježíš, jsa Bohem i člověkem v jedné osobě, nemůže hřešiti, ale uslyšev, kterak Bůh Otec prohlásil jej za Syna svého, a věda z daných proroctví, že jest poslán, aby lidstvo vykoupil, odvážil se pokoušeti či sváděti jej k hříchu, jednak aby seznal jasně jeho bytnost, jednak aby, možno-li, zabránil vykupitelskému dílu jeho. Pán Ježíš pak připustil pokušení to, poněvadž chtěl hned na počátku veřejné působnosti své utkati se s ním, aby, jako první člověk v pokušení klesnul a tím celému lidstvu uškodil, tak on nad ním zvítězil a tím celému světu prospěl, jakož i aby nám milost proti pokušením zasloužil a příklad dal, kterak i my úklady zlého ducha a pokušení k hříchu vůbec odrážeti a přemáhati máme. „A přistoupiv pokušitel, řekl jemu: ‚Jsi-li Syn Boží, rciž, ať kamení toto chlebové jsou.‘ On pak odpovídaje řekl: ‚Psánoť jest: Ne samým chlebem živ jest člověk, ale každým slovem, kteréž vychází z úst Božích.‘“

„Tedy pojal ho ďábel do svatého města a postavil ho na vrch chrámu a řekl mu: ‚Jsi-li Syn Boží, spusť se dolů. Neboť psáno jest, že andělům svým přikázal o tobě, a na ruce uchopí tě, abys snad o kámen nohy své neurazil.‘ I řekl mu Ježíš: ‚Zase psáno jest: Nebudeš pokoušeti Pána Boha svého.‘“

„Opět pojal ho ďábel na horu vysokou velmi a ukázal mu (nepochybně ve vzduchových jakýchsi obrazech) všecka království světa i slávu jejich a řekl jemu: ‚Toto všecko tobě dám, jestliže padna budeš se mi klaněti.“ Tehdy dí mu Ježíš: ‚Odejdiž satane! neboť psáno jest: Pánu Bohu svému se klaněti a jemu samému sloužiti budeš.‘“

„Tehdy opustil ho ďábel, a aj, andělé přistoupili a sloužili jemu.“ (Ev. sv. Matouše 4, 1—11.)

Přemohl tak Pán Ježíš žádost těla, pýchu života a žádost očí, trojí to druh pokušení, v nichž zahrnuta jsou všecka pokušení, která přicházejí na člověka.

Před velikonoci ukládá církev věřícím *čtyřicetidenní půst*, řídíc se příkladem P. Ježíše. Půst ten trvá od popeleční středy až do Bílé soboty, tedy právě čtyřicet dní, odečteme-li neděle, kdy půst předepsán není. Pokud zprávy naše zpět do dávných dob sahají — a sahají až do dob blízkých době apo-

štolské — byl tento čtyřicetidenní půst zachováván, i můžeme z dobrých důvodů tvrditi, že jest původu apoštolského.

Sv. Jan neustále svědčil, že Kristus Pán jest zaslíbený Vykupitel. Když Kristus Pán z pouště k němu zase přišel, tu sv. Jan uzřev jej, an jde k němu, řekl: „Hle, *Beránek Boží*, který snímá hříchy světa! Tentoť jest o němž jsem pravil: Po mně přichází muž, kterýž přede mnou učiněn jest: nebo prvnější byl nežli já. A já ho neznal, ale aby oznámen byl v Israeli, proto jsem já přišel křtíť vodou. A já ho neznal: ale kterýž mne poslal křtíť vodou, ten mi řekl: Nad kýmž uzříš Ducha sstupujícího a na něm zástávajícího, tent jest, kterýž křtí duchem svatým. A já viděl, a svědectví jsem vydal, že tento jest Syn Boží. Druhého dne opět stál Jan a dva z učenníků jeho. A vida Ježíše an jde, řekl: „Hle, Beránek Boží.“ (Jan 1, 29—36.)*)

137. Kterak konal Pán Ježíš svůj úřad učitelský?

Pán Ježíš konal svůj úřad učitelský takto:

---

*) Sv. Jan později ještě jedenkráte vydal svědectví o Kristu. Učenníci eho přišli k němu řkouce: „Mistře, ten, kterýž byl u tebe za Jordánem, jemuž jsi ty vydal svědectví, hle on křtí, a všickni jdou k němu.“ Odpověděl Jan a řekl: „Nemůže člověk vzíti ničehož, ležby jemu dáno bylo s nebe. Vy sami svědectví mi dáváte, že jsem řekl: Já nejsem Kristus, ale poslán jsem před ním. Kdo má nevěstu, ženich jest: přítel pak ženicha, kterýž stojí a slyší ho, radostí se raduje pro hlas ženicha. Protož tato radost má naplněna jest. Onť musí růsti, já pak se menšiti. Kdo s hůry přišel, nade všecky jest: kdož jest z země, z země jest, a o zemi mluví. Kdo s nebe přišel, nade všecky jest. A co viděl a slyšel, o tom svědčí, a žádný svědectví jeho nepřijímá. Kdo pakž svědectví jeho přijal, zpečetil, že Bůh pravdomluvný jest. Neb koho poslal Bůh, slova Boží mluví: neb ne na míru dává Bůh ducha. Otec miluje Syna a všecko dal v ruku jeho. Kdo věří v Syna, má život věčný; ale kdo jest nevěřící Synu, neuzří života, nýbrž hněv Boží zůstává na něm.“ (Ev. sv Jana 3, 26—36.). Tak dokončil Jan velikolepým svědectvím tímto svoji úlohu. Brzy na to byl uvězněn v pevnosti Macherúntos. Uvěznil jej Herodes Antipas, tetrarcha galilejské a perejské krajiny, a to pro výtky, které mu Jan byl činil. Herodes totiž, pobyv kdysi v Římě, odvedl bratru svému Filipovi, který tam žil jako soukromník, manželku jeho Herodiadu i s dcerou Salome a žil s ní v nedovoleném manželství ještě za života Filipova. To vytýkal mu Jan zcela rozhodně řka: „Nesluší se tobě míti manželky bratra tvého.“ Návodem Herodiady byl pak sv. Jan sťat.

Slavnost sv. Jana Křtitele koná se dne 24. června a to památka jeho *narození*. Sv. Jan Křtitel jest ze všech světců jediný, jehož památku narození církev sv. koná, kdežto u jiných světců oslavuje výroční den jejich smrti. U sv. Jana Kř. činí církev výjimku proto, že tehdáž když P. Maria Alžbětu navštívila, „zplesalo.“ jak dí Písmo sv. „nemluvňátko v životě Alžbětině,“ neboť zvláštním působením Božím bylo uvědoměno o přítomnosti Spasitelově v životě P. Marie, a zároveň *zbaveno hříchu prvotního*. Mimo to koná církev sv. dne 29. srpna památku *Stětí sv. Jana*.

1. chodil ve své vlasti z místa na místo a všude dobře činil;

2. přijímal učenníky a vyvolil z nich dvanáct apoštolův;

3. učil pravdám, které věřiti, a ctnostem, které konati máme.

Od té doby, kdy z pouště se vrátil, počal P. Ježíš učiti. Nevyučoval na jediném místě, nýbrž *chodil z místa na místo po vlasti své Palestině.* Učil ve městech i vesnicích v *modlitebnách*, jež nazývali se „sbornice“ čili „synagogy“ anebo také i „školy.“ Ale i pod širým nebem, na horách a na březích jezera Genesaretského častokráte vyučoval zástupy. Všude, kde vhodná k tomu ukázala se příležitost, jal se vyučovati.

Kristus Pán *všude dobře činil*, t. j všude prokazoval lidem skutky tělesného i duševního milosrdenství a nesmírná dobrodiní vůbec. Učením svým uváděl lidi na cestu k věčnému spasení vedoucí, kajícím hříchy odpouštěl, nasycoval lačné, uzdravoval nemocné a křísil mrtvé. To vše konal Kristus Pán, aniž by toho lidé zasluhovali, z pouhé lásky a slitování.

Kristus Pán *přijímal učenníky.* Učenník jest tolik co žák a průvodce.

Prvními učenníky Pána Ježíše byli dva učenníci sv. Jana Křtitele, kteří byli právě přítomni, když sv. Jan nazval Krista Pána „Beránkem Božím.“ Uslyševše to, šli za Ježíšem. Obrátiv se pak Ježíš a uzřev je, ani jdou za ním, dí jim: „Co hledáte?“ Kteřížto řekli jemu: „Mistře, kde bydlíš?“ Dí jim: „Pojďte a vizte!“ Plni radosti šli tedy s ním na místo, kde bydlel a zůstali u něho ten den. Jeden z těchto učenníků jmenoval se *Jan*, jenž se později stal apoštolem a evangelistou, druhý slul *Ondřej.* Ten měl bratra, jemuž říkali *Šimon.* I šel k němu a řekl: „Nalezli jsme Krista.“ A tu Šimon zaradoval se tak, že chtěl ihned jej viděti. I přivedl jej Ondřej k Ježíšovi. A pohleděv naň Ježíš, řekl: „Ty jsi Šimon, syn Jonášův; ty budeš slouti Petr t. j. Skála.“ Tím dal Kristus Pán na jevo vševědoucnost svoji a naznačil též, že bude Petrovi svěřen úřad vysoký. Nazejtří chtěl pak Ježíš vyjíti do Galilee a nalezl *Filipa*, i řekl jemu: „Pojď za mnou.“ Neboť věděl, že jest to muž srdce šlechetného a hoden, aby byl jeho učenníkem. Byl pak Filip z Bethsaidy, města Ondřejova a Petrova, a měl přítele, jmenem Nathanaele, jenž slul jinak *Bartoloměj.* Toho naleznuv, řekl jemu: „O kterémž psal Mojžíš v zákoně a proroci, toho nalezli jsme, Ježíše syna Josefova z Nazaretu.“ Nathanael řekl Filipovi s podivem: „Z Nazareta může co dobrého býti?“ (Srvn. ot. 133. str. 197.). Ale Filip nevyvracel pochybnosti jeho, nýbrž pouze vyzval jej, aby šel s ním a sám se

přesvědčil. I šel. A když Ježíš spatřil jej, an jde k němu, řekl o něm: „Aj, právě Israelský, v němžto není lsti.“ I dí jemu Nathanael: „Odkud mne znáš?“ Odpověděv Ježíš a řekl jemu: „Prvé než tě Filip zavolal, když jsi byl pod fíkem, viděl jsem tebe.“ Poznav tedy Nathanael, že Ježíš je t vševědoucí, zvolal pln podivu a úcty: „Mistře, ty jsi Syn Boží, ty jsi král israelský.“ Odpověděl jemu Ježíš a řekl jemu: „Že jsem tobě řekl: ‚Viděl jsem tě pod fíkem‘, věříš; větší věci nad to uzříš.“ Z počátku bývali tito učenníci toliko nějaký čas s Kristem Pánem, ale pak vraceli se vždy ke svým rodinám a ku pracem svým. Ale po některém čase povolal Kristus Pán k sobě nejprve čtyři učenníky na vždy. Jednoho dne odešel k jezeru Genezaretskému, kteréž slulo také mořem Galilejským. A chodě podle něho, uzřel dva bratry, *Šimona*, kterýž slove Petr, a *Ondřeje*, bratra jeho, oni stojíce na lodi, pouštějí síť do moře, nebo byli rybáři. I dí jim: „Pojďte za mnou a učiním z vás rybáře lidí. A ani hned opustivše sítě, šli za ním. A poodšed odtud, uzřel jiné dva bratry, *Jakuba*, syna Zebedeova a bratra jeho *Jana*, na lodi se Zebedeem otcem jejich ani spravují sítě své; a povolal jich. A oni hned nechavše otce svého Zebedea s nájemníky na lodi, šli (zajisté za souhlasu otcova) za ním.

Když jednoho dne Kristus Pán šel z Kafarnaa k moři Galilejskému, uzřel publikána (celníka), jménem Lévi, jenž jinak též *Matouš* slul, an sedí na celně. I řekl jemu: „Pojď za mnou!“ (t. j. „buď mým učenníkem!“) A on opustiv všechno, vstal a šel za ním.

Počet učenníků Ježíšových podobným způsobem množil se neustále. Z učenníků svých vyvolil pak Kristus Pán apoštoly, jakožto budoucí představené církve své Jelikož pak při tom šlo o věc velice důležitou, vyšel Kristus Pán dříve na horu a modlil se tam po celou noc; ano i učenníky své před tím vyzval k modlitbě, řka: „Žeň zajisté mnohá, ale dělníků málo. Proste tedy Pána žně, ať pošle dělníky na žeň svou.“ A když byl den, povolal učenníků svých a vyvolil z nich *dvanácte*, kteréž i *apoštoly* (význam slova toho viz v ot. 8. na str. 10.) nazval, a to: Šimona, kterémuž dal jméno *Petr*, a *Ondřeje*, bratra jeho, *Jakuba* a *Jana*, *Filipa* a *Bartoloměje*, *Matouše* a *Tomáše*, *Jakuba*, syna Alféova, a *Šimona*, kterýž slove Zelotes, a *Judu*, bratra Jakubova, a *Jidáše* Iskariotského, jenž Ježíše zradil.

Kristus Pán učil pravdám, které věřiti máme, t. j. hlásal pravdy, jež musíme věřiti, chceme-li dojíti spasení. Tyto pravdy musíme věřiti, t. j. pevně za pravdu míti.

Kristus Pán učil ctnostem, které konati máme, t. j. učil, kterak dle víry živi býti máme.

138. Čím potvrzoval Pán Ježíš pravdu svého učení?

Pán Ježíš potvrzoval pravdu svého učení:

1. svatostí svého života;
2. svědectvími svatého písma;
3. zázraky a proroctvími.

Kristus Pán *potvrzoval pravdu svého učení*, t. j dokazoval, že pravda jest, čemu učil. Prostředky, jimiž Kristus Pán k potvrzení pravdy svého učení užíval, byly tak přesvědčující, že žádný rozumný člověk nemůže o pravdivosti učení jeho pochybovati.

Kristus Pán potvrzoval pravdu svého učení *svatostí svého života*. Kristus Pán nikdy nezhřešil. Byl sice častěji pokoušen od zlého ducha i od lidí, nikdy však v ničem nepoklesl. Sám dosvědčuje nevinu Svou, ji potvrzují také přátelé i nepřátelé Jeho. Kristus vystupuje proti všeliké přetvářce a potírá všelikou zlobu. Jiným připomíná, že zhřešili, všecky vyzývá, aby za odpuštění svých vin prosili, avšak sám nemá, čeho by litoval a z čeho by se vyznával. Rovněž přívrženci Kristovi svědčí, že hříchu neměl.

Sv. Jan Křtitel nazývá Krista *beránkem, jenž snímá hříchy světa*. Sv. Petr jmenuje Ho *beránkem čistým a neposkvrněným* (I. P. 1, 19.), *jenž hříchu neučinil, aniž jest nalezena lesť v ústech jeho*. (2, 22.) Sv. Jan evangelista dí, *že hříchu v Něm není*. (I. Jan 3, 5.) Sv. Pavel praví, *že nám Kristus ve všem byl podoben, kromě hříchu* (Žid. 4, 15.), *že byl svatý, nepokálený, oddělený od hříšníkův*. (Ž. 7, 26.) — Takové svědectví vydávají Kristu i protivníci. Umlkají, když se jich táže: *Kdo z vás uviní mne ze hříchu?* (Jan 8, 46.) *Aby Jej na smrť vydati mohli, nuceni jsou hledati proti Němu lichého svědectví*. (Mat. 26, 59.) Jidáš zrádce volá: „*Zhřešil jsem, zradiv krev spravedlivou.*“ (Mat. 27, 4.) Pilát soudce prohlašuje, *že na Něm žádné viny nenalézá*. (L. 23, 22.) A jsa donucen odsouditi Jej, umývá si ruce řka: *Nevinen jsem krví Spravedlivého tohoto*. (Mat. 27, 24.) I lotr po pravici uznamenal Kristovu nevinu, proto praví: *My spravedlivě za skutky své trpíme, ale tento nic zlého neučinil*. (Luk. 23. 41.) Ani nejbystřejší oko není s to, aby na Kristu vypátralo skvrnu. — Kristus Pán všecken život Svůj věrnému plnění vůle Boží zasvětil. *Nesestoupil, aby činil vůli Svou, nýbrž vůli Toho, jenž Jej poslal*. (Jan 6, 38.) *Plniti vůli Božskou bylo mu pokrmem* (Jan 4, 34), a slova: „*Ne má vůle, ale Tvá vůle se staň*“ pravidlem. Ti, kteří vůli Boží zachovávali, byli mu nejmilejší, *nazýval je svými bratry a sestrami*. (Mat. 12, 50.)

Nikdy nehledal slávy své, *nýbrž ve všem slávy nebeského Otce byl pečliv.* (Jan 8, 49.) Sv. Pavel praví, *že Otce svého poslušen byl až k smrti kříže.* (Filip. 2, 8.) Z toho jde, že Kristus Boha miloval nade všecko. Než láska k Bohu s láskou k bližnímu jest spojena. Nikoho nebylo, aniž kdy bude, jenž by člověčenstvo miloval lá-kou tak čistou, vřelou a neskonalou, jako Kristus. Sám na sebe zapomínaje, Kristus obětuje se všecek službám lidstva. *Nepřišel, aby se mu sloužilo, ale aby sloužil.* (Mar. 10, 45.) Všecky trpící k sobě zve volaje: *Pojďte ke mně všichni, kteří obtíženi jste a pracujete, já vás občerstvím.* (Mat. 11, 28) *eho život byl nepřetržitým dobročiněním. Chodil dobře čině.* (Sk. ap. 10, 38.) *Obcházel všecka města a všechny vsi, uče ve sbornicích a uzdravuje všelikou nemoc.* (Mat. 9, 35.) A na konec za spásu lidstva obětoval vlastní život. Kristus ze své lásky nikoho nevylučoval. I ke hříšníkům se snižoval, a chtěje získati je ctnosti obcoval s nimi s onou něžnou dobrotivostí, již vylíčil v podobenství o ztracené ovci a marnotratném synu. Kristus ani těch milovati nepřestal, kteří mu ublížili. Kdysi apoštolé oheň s nebe svolati chtěli na město samařské, jež jich nepřijalo, Kristus však pokáral je, řka: *Nevíte, čího ducha jste, syn člověka nepřišel duší zatratit, ale spasit.* (L. 9, 55.) *Když slavně do Jerusaléma vjížděl jako král, zaplakal vida, že zkáza těch, kteří Ho nenáviděli, jest neodvratna.* (L. 19, 41.) Při jiné příležitosti bolestně zvolal: *Jerusaléme, Jerusaléme, jenž zabíjíš proroky a kamenuješ ty, kteří k tobě posláni jsou, kolikráte jsem chtěl shromážditi děti tvé* atd. (Mat. 23, 37.) Když surový pacholek Annášův v líce jej udeřil Kristus nezahořel hněvem, nýbrž klidně pravil: *Zle-li jsem mluvil, dej svědectví o zlu, pakli dobře, proč mne tepeš?* (Jan 18, 23.) Petra, jenž jej zapřel, kárá toliko pohledem, zrádci praví: *Příteli, k čemu jsi sem přišel?* a za své katany se ještě na kříži modlí. Než, kdo by vroucnost a hloubku lásky Kristovy ještě lépe poznati chtěl, ať pozorně přečte evangelium sv. Jana od k. 13.— 7., kde zaznamenány jsou ony řeči, jež činil k apoštolům večer před smrtí svou. Žádný člověk, který citupIné srdce má, neubrání se přesvědčení, že tak mluviti a tak milovati dovede jen Bůh. Z této dvojnásobné lásky Kristovy vypučely květy nejspanilejších ctností a spojily se u věnec oslňující krásy. Ježíši Kristu nechybí žádná ctnost. Veškery ctnosti jsou v Kristu ladně spojeny na př. pokora s důstojností, pevnost s laskavostí, přísnost se shovívavostí, spravedlnost s milosrdnotí. Žádná ctnost Kristova netrpí upřílišením. On jest mírný, ale nikoliv slabý, trpělivý, ale nikoli bezcitný; horlí pro čest Boží, ale nezná mstivosti a p. On jest nejdokonalejším vzorem mravné dokonalosti. Od časů Kristových nazývá se cesta vedoucí k dokonalosti „následováním Krista.“ Světci, jejichž ctnostem se podivujeme, byli jen nedokonalí napodobitelé

Kristovi. Jako při východu slunce hvězdy hasnou, tak dokonalost lidská mizí naproti svatosti Kristově. I nevěrci nuceni jsou vyznati, že svatost Kristova jest nedostižna. Nevěrec Rousseau praví: „Jak zaslepen jest, kdo odvažuje se přirovnávati mudrce Sokrata ke Kristu! Sokrates žil a umřel jako mudřec, ale Kristus žil a umřel jako Bůh!“ A jiný nevěrec, Renan, píše: „Všecka století budou hlásati, že mezi syny lidskými nikdo nad Krista nevynikl.“

Kristus Pán potvrzoval pravdu svého učení *svědectvími Písma svatého*, t. j. On poukazoval k tomu, že vše, co v Písmě sv. o příštím Vykupiteli bylo předpověděno, na něm se splňuje. Pravilť Kristus Pán k fariseům: „Zpytujte Písma, neboť vy se domníváte život věčný v nich míti: a taťjsou, ježto svědectví vydávají o mně“ (Jan 5, 39). Smysl slov těchto jest: „Vy zpytujete Písma, neboť se domníváte život věčný v nich míti, a to právem, neboť jest v nich obsaženo učení, které vede k životu blaženému. A hle, ta *Písma jsou to, ježto také svědectví vydávají o mně.*“ A dále pravil Kristus: „Nedomnívejte se, že já na vás přec Otcem žalovati budu [toho nebude potřebí]; jestiť [jiný], kdo na vás žaluje, [totiž] Mojžíš, v kterémž vy naději máte. Nebo kdybyste věřili *Mojžíšovi*, věřili byste snad i mně: *nebo on jest psal o mně*“ (Jan 5, 45—47).

Kristus Pán potvrzoval pravdu svého učení *zázraky* a *proroctvími.*

139. Co je zázrak?

Zázrak je mimořádný skutek, který nemůže býti vykonán žádnou silou přirozenou, nýbrž toliko všemohoucností Boží.

Slovo „zázrak“ v prvotném významu značí to, co jest *za zrakem*, t. j. co zraku našemu jest skryto, co si vysvětliti nedovedeme. Jinak zoveme výjev takový „*divem.*“ „Div“ jest vlastně vše, co podivení vzbuzuje. Divíme se, vidíme-li účinek, ale neznáme-li jeho příčin. Co jest jednotlivým lidem divem, nebývá podivno těm, kteří znají příčinu úkazu toho, na př. zatmění slunce.

V užším a vlastním smyslu obmezujeme však *zázrak* jen na ty děje, jež od Boha přímo vycházejíce a od obvyklého řádu se uchylujíce, podivem naplňují každého člověka. Rozumíme tedy zázrakem děj smyslný, jenž může býti pozorován a zjištěn jako kterýkoli jiný smyslný děj, jenž však nemůže býti přirozeně vyložen nějakou bezprostřední příčinou druhotnou. Podstata zázraku v tom spočívá, že převyšuje patrně všeliké známé i *poznatelné síly celého* světa.

Dlužno míti na paměti rozdíl mezi *divem*, *zázrakem* a *nadpřirozeností*, kteréžto pojmy nesmějí býti vzájemně mateny;

Div jest děj, jenž nepřevyšuje síly přírodní, nýbrž pouze se vzdaluje od pravidelného běhu věcí, a není dosud vědecky určen. Divů ubývá tou měrou, kterouž věda pokračuje.

Zázrak jest děj, jenž převyšuje veškery známé i poznatelné síly přírodní, a jest i zůstane *vědecky neurčitelným, nevysvětlitelným.* Nejvyšší zákon, jenž jím vládne, nespadá v obor vědy.

Nadpřirozené, ve smyslu přesně bohoslovném, rozeznává se od zázračného tím, že převyšuje síly přírodní netoliko co do způsobu, kterým se děje, nýbrž i co do *podstaty* své. Nadpřirozené tvoří zvláštní vyšší řád.

Někdy užívá se slova „div" v témž smyslu jako „zázrak."

Pokládáme tedy za zázrak jen ten děj, který: 1 jest původu nadpřirozeného, t. j. který od Boha byl vykonán ať přímo nebo prostřednictvím tvora nějakého, 2. od řádu *veškeré* přírody se uchyluje; pročež zázrakem není, co jest pouze nad přírodu věci jednotlivé, ježto musili bychom pak říci, že na př. i ten vykonal zázrak, kdo kámen vyhodil do výše, neboť pohyb ten jest nad přirozenost kamene, 3. lidem do očí bije a pozornost vzbuzuje.

Zázrak má býti potvrzením Božího zjevení, a proto musí díti se *viditelně*. Z té příčiny zázračné účinky milosti Boží, na př. ospravedlnění hříšníka a p., k zázrakům nepočítáme. Ovšem výjimkou jest obrácení sv. Pavla, neboť událo se způsobem neobyčejným a viditelně. Rovněž stvoření světa v našem smyslu za zázrak nepokládáme. Všeliký zázrak spíše předpokládá stvořenou přírodu, maje místo jen tam, kde již určitý řád jest stanoven. Sv. Tomáš Akvinský rozeznává tři druhy zázraků, totiž zázraky, které převyšují síly přírodní: a) svým předmětem, na př. rozdělení moře, nebeská oslava lidských těl; b) svým podmětem, na př. vzkříšení mrtvého, a c) svým způsobem, na př. uzdravení nemocného.

Kdo má pravé ponětí o Bohu, a kdo správně pohlíží na poměr světa ke Tvůrci, nemůže možnost zázraků popírati. Kdo věří v Boha, všemohoucího Stvořitele nebes a země, ten, ač nechce-li nedůsledným býti, nutně musí uznati, že zázraky jsou možny. Bůh jest zajisté bytost svobodná. Ani svou podstatou, ani vnější příčinou nebyl nucen tvořiti. Svobodně-li však tvořil, zjevno jest, že mohl i jiný svět stvořiti a jiný řád do něho uvésti. Nejsou tudíž přírodní zákony nutny, nýbrž náhodny, pročež změny schopny. Že pak Bůh skutečně má moc měnivě působiti ve svět, o tom rozumným způsobem pochybovati se nemůže. Tuto pravdu popírati

znamenalo by tolik, jako tvrditi, že Bůh stvořením světa síly Své vyčerpal a všemohoucnosti pozbyl, anebo že zákony přírodními jakousi hradbu před Sebou vzdělal, které nemůže prolomiti. Avšak Bůh proti světu nestojí jako málomocná bytosť, nýbrž jako svrchovaný a neobmezený pán. Rovněž nelze si mysliti, že Bůh od stvořeného světa se odloučil, jako stavitel odchází od dokonané budovy. Bůh trvá se světem ustavičně ve spojení. V Něm hýbeme se, žijeme a jsme. Z těchto příčin Bůh může působiti na svět a zasahovati v jeho vývoj; to pak se děje buď silami přirozenými neb i bez nich. Přírodními silami Bůh svět zachovává a k vytčenému cíli vede. Ježto však síly přírodní stvořil, může je dojista i *měniti a tak účinky vyvoditi, jež se uchylují od obvyklého řádu.* Vždyť podobně jedná také člověk, na př. lékař, osvěžuje-li choré tělo lékem. Avšak Bůh, jsa pánem všehomíra, není pouze na přírodní zákony vázán. Podrobil jim sice všecken svět, ne však Sebe. Pročež může bezprostředně mocí Svou ve světě takové změny způsobiti, které se nejen od obvyklého pořádku liší, ale i *všecky síly přirozené převyšují.* V nedávných letech Karel Babbage, proslulý vynálezce stroje počtářského, dokázal v pozoruhodné knize, že možno jest sestaviti stroj, jenž by po delší čas pravidelným způsobem byl v činnosti, ale pak náhle by projevil *„úchylku“* a po té zase do dřívější pravidelnosti své se vrátil. Z toho soudí, — aniž by tím zázraku odnímal moci důkazné — že úchylka od pravidelných pochodů fysických ve všemmíru jest úplně srovnatelna se základní ideou zákona, s jednotou zákona vyššího . . . Jestliže podobné případy mohou pojaty býti v záměr i předvídání umělce lidského, tu zajisté jest v moci Umělce Božského zařiditi podobné odchylky v mechanismu atomů, v ústrojí všehomíra . . . Táž příčina, která dovedla utvořiti vesmír se všemi silami jeho, mohla též připraviti taková přeměnění síly, jimiž možno sobě vyložiti možnosť zázraku.

Zázrak není, jak obyčejně se míní a říká, zastavením, a tím méně překročením zákona všeobecného. Zázrak není pozdější pozměnou úradků z počátku učiněných, aniž opravou, která by svědčila o nedokonalosti plánu prvotného. Jest to *„úchylka“ předvědění, svobodnou vůlí stanovená v chodu všehomíra*, jest to zjev smyslům přístupný, mimo dosah vědeckého bádání se nalézající, poněvadž není závislý od příčin druhotných, nýbrž souhlasný s vyšší ideou řádu i účelnosti a určený k tomu, aby zjevil lidem vůli Božskou.

Dvojí tento ráz divu, — souhlasnosť se zákonem vyšším, totiž s nejvyšší zásadou kontinuity, a projev Boží převyšující veškery obmezené síly bytostí stvořených — jest nedokonale nastíněn oním strojem, jehož úchylky zůstaly tajemstvím mechanika, jenž jej zhotovil; jasnější ještě světlo na tento dvojí

ráz vrhají tato slova, jež čteme ve spise sv. Augustina *O městě Božím*: „O všech zázracích říkáme, že jsou proti přírodě; avšak tomu tak není. Kterak by mohlo býti proti přírodě, co děje se z vůle Boží, když vůle Boží jest sama příroda každé věci stvořené? Zázrak tedy *neodporuje přírodě, nýbrž tomu, co z přírody poznati můžeme.*“ Na jiném místě praví sv. Augustin: „Bůh zachoval sobě některé věci, které by v čase přihodném učinil mimo obyčejný běh i pořádek přírody; aby ti, jimž věci každodenní sevšedněly, údivem naplněni byli patříce na věci nezvyklé. Většímť zajisté jest zázrakem řízení celého světa nežli nasycení pěti tisíc lidí pěti chleby. A přece řízení světa nikdo se nediví, kdežto zázračnému nasycení každý se diví, nikoliv proto, že jest to událost větší, nýbrž že řídší jest.“

Sv. Řehoř Nyssenský praví, že veškery děje pravidelné i mimořádné zahrnuty jsou v ději jediném: ve Tvůrčích slovech: „*Staň se!*“

Kdo zázraky popírá, tvrdí vlastně, že Bůh není všemocen, že není svrchovaným světa Pánem, že zákony přírodními jest omezen, že svět na Bohu nezávisí, že řád přirozený nemůže býti změněn a že tudíž jest nutný a jediné možný. Ale všecky tyto názory jsou nesmyslny, pročež nesmyslno jest i tvrzení, že zázraky jsou nemožny. „*Otázka, může-li Bůh činiti zázraky, byla by rouhava, kdyby nebyla zpozdilá,*“ praví Rousseau.

Namítá se;

1. Zázraky odporují Božské nezměnitelnosti. *Odp.* Vše co Bůh v čase vykonává, ustanovil od věčnosti. Ve Svůj plán pojal také všecky odchylky od přirozeného zákona. (Jan 9, 3.) Zázrak vstupuje do plánu tvůrčího a v řízení světa jakožto živel „mimořádný,“ spolu však také jakožto živel podstatný; jestiť úloha jeho Vševědoucímu Tvůrci od věčnosti známa, a od něho od věčnosti uspořádána.

2. Zázraky odporují Boží moudrosti. — *Odp.* Avšak Bůh nekoná zázraků, aby opravil přírodu, nýbrž aby potvrdil Své zjevení.

3. Zákony přírodní jsou nezměnitelny. — *Odp.* Měniti se nemohou samy, ale mohou změněny býti Bohem. Shledáváme při zákonech přírodních pouze stálost (pozorujeme totiž, že vždy stejně působí), ale ze stálosti nezměnitelnost neplyne.

4. Jsou-li mravné zákony nezměnitelny, nelze měniti ani zákonů přírodních. — *Odp.* Změna mravných zákonů jest ovšem nemožna; příčíť se Boží svatosti přikazovati zlé a zapovídati dobré. Ale zákony přírodní, ježto nejsou nutny, nýbrž náhodny, mohou býti změněny tou mocí, která je ustanovila.

5. Zázrakem se ruší a převracuje řád přírody. — *Odp.* Než zázrakem se žádný zákon neruší, pouze působnost některých sil na čas se změňuje. Rovněž nevzniká zázraky nepořádek ani nejistota; nebo zázraky jsou výjimkou velice vzácnou a dobře mohou rozeznány býti od úkazů přirozených. Výjimky od zákonů nejsou porušením zákona, nýbrž jsou užitím zákona vyššího. Na vraždu jest na př. ustanoven trest smrti. Dejme tomu, že tedy někdo vraždu spáchal a jest k smrti odsouzen. Jsou však přece zvláštní polehčující okolnosti, tak že by trest smrti byl přece jen trochu krutým. Panovník udělí odsouzenci milost. Ruší se tím zákon? Nikoliv, neboť státní zákony dávají panovníku právo udíleti milost. — Byl-li někdo mečem raněn do srdce, dle obyčejných zákonů přírody zemře. Ale Bůh může raněnému z milosrdenství svého zachovati život. Ten zajisté, jenž netoliko srdce, nýbrž celého člověka stvořil, může ránu jeho zceliti a zabrániti tak jisté smrti.

Zázrak jest dějem viditelným, pročež může býti zjištěn jako kterákoli dějinná událost neprostředným názorem a hodnověrným svědectvím.

Že děj jest podivu hoden, to zvýšiti má naši opatrnost, avšak neopravňuje k nevěře.

Namítá se:

1. Zázraky jsou skutky Boží, proto lidským svědectvím nemohou býti zjištěny. — *Odp.* Příčina zázraku jest ovšem nadsmyslna, ale účin jest patrný, pročež může býti zjištěn každým, kdo zdravé smysly má.

2. Svědek může se mýliti, za zázrak pokládaje, co jest dějem přirozeným. — *Odp.* Nerozhoduje, co svědek o ději soudí; svědkové dotvrzují pouze co se stalo; o povaze dosvědčeného děje každý člověk rozumem svým utvoří si úsudek sám.

3. Nemůže zázrak býti zjištěn, pokud není vyšetřeno, seč jsou síly přírodní. — *Odp.* Nevíme, kam síly přirozené sahají, avšak známe mnohou věc, která jimi vykonána býti nemůže, na př. vzkříšení mrtvého. Podobně nevíme, co kdo unese, ale že nikdo hory neunese, jisto jest.

4. V zázraky nevěřím, nebo posud zázraku jsem neviděl. — *Odp.* Než na základě tohoto důvodu musili bychom zavrhnouti všecky děje minulé, a ze přítomných ony, které se neudály před našima očima, nebo jsme jich neviděli. Jistý missionář těšil se veliké vážnosti a důvěře u indického jednoho knížete. Kdysi vyprávěl mu, že v Evropě ztuhne někdy voda tak, že se po ní choditi může. Od tohoto okamžiku ztratil však všechnu důvěru u knížete. Ind, jenž ve své zemi, kteráž v horkém pásmu zemskému se nalézala, vídal jen vodu, nikdy však led a

sním, myslil zcela pevně, že byl obelhán, že ho missionář klame, ježto vypravování jeho stálo v odporu s celou jeho zkušeností. Podobně jako onen kníže soudí lidé, kteří na základě domnělé své zkušenosti popírají zázrak. Kdyby k víře v zázraky nutno bylo, aby se každý o nich osobně přesvědčil, Bůh by byl nucen tolik zázraků vykonati, kolik lidí jest na světě. Toť by byl zajisté požadavek nesmyslný.

Čím jest pečeť listině, tím jest zázrak nauce: Božím potvrzením a dosvědčením její pravdivosti, neboť nikdo nemůže zázraků konati leč Bůh. Všichni zajisté tvorové jsou poddáni řádu přirozenému a proto nad něj se povznésti nemohou. Koná-li tedy bytost stvořená zázrak, jest zjevno, že moc zázrakův obdržela od Boha. Avšak Bůh, jsa bytostí svatou a pravdomluvnou, nemůže ni sám ni skrze jiného lidi klamati a ve blud uváděti. Pročež ryzí pravdou musí býti, co Bůh zázrakem potvrdil, anebo nač pečeť Své moci vložil.

Námitka: Každé náboženství vykazuje zázraky, pročež nelze pravdy zázrakem dokázati. — *Odp.* Než námitka tato byla by pozoru hodna jen tehdy, kdyby nebylo možno rozeznati zázraku pravého od zázraku lživého. Avšak co historicky není náležitě dokázáno, co jest Boha nedůstojno, co vlastnosem Božím se příčí, co děje se na potvrzení zjevné nepravdy nebo na omluvu hříchu, co vykonáno bylo k zisku anebo pouze na ukojení zvědavosti atd., toho zajisté nikdo za zázrak pokládati nebude. Domnělé zázraky, jimiž honosí se náboženství bludná, jsou pouhými smyšlénkami, jichž lživost každému na první pohled jest patrna.

140. Které zázraky činil Pán Ježíš?

Pán Ježíš činil rozličné zázraky, na příklad: proměnil vodu ve víno a dvakrát nasytil tisíce lidí několika chleby; vymítal ďábelství a utišil bouři na moři; uzdravoval pouhým slovem nemocné všeho druhu, křísil mrtvé a sám vstal slavně z mrtvých.

V Písmě sv. nejsou všecky zázraky Pána Ježíše uvedeny. „Mnohé zajisté i jiné divy činil Ježíš před obličejem učeníků svých, jež nejsou napsány v knize této“, praví sv. Jan (21, 30.) Zázraky, jež v Písmě sv. zaznamenány jsou, lze roztříditi v zázraky, kterými Pán Ježíš osvědčil svou moc 1. nad přírodou, 2. nad lidmi, 3. nad zlými duchy.

Podivuhodné činy Krista Pána, o nichž evangelia vypravují, jsou skutečné a pravé zázraky, skutečně se udály a dosvědčují božství Kristovo.

Co převyšuje síly přírodní, jest zázrak. Skutky Kristovy

převyšují opravdu všecku přírodu, pročež nelze pochybovati o jejich nadpřirozené povaze. Za klam pokládány býti nemohou, nebo konány byly veřejně, před zástupy, u přítomnosti mužův učených, po všecka tři léta veřejné činnosti Páně. Konečně není v nich, co by Boha bylo nedůstojno. Směřují vždy ke cti a slávě Boží a ku blahu lidstva. Nikdy však Kristus nečiní zázraků z okázalosti nebo na ukojenou zvědavosti.

Ze Kristus vskutku zázraky činil, tomu nasvědčuje:

1. Věrohodnost písma sv. (Srvn. ot. 16. str. 15—16.)

2. Vlastní doznání Kristovo. „*Běda tobě, Korozain, běda tobě, Bethsaido, nebo kdyby v Tyru a Sidonu činěni byli divové kteří činěni jsou ve vás, dávno by v žíni a v popelu pokání činili*“ (Mat. 11, 21. cf. Jan 9, 3. 10, 37. 15, 24.) atd. Domněnka, že Kristus zázraky předstíral, nesnáší se s jeho svatostí.

3. Víra sv. apoštolův. Kdyby totiž Kristus nebyl činil zázraků, sv. apoštolové nebyli by uvěřili. „*Neuzříte-li zázraků neuvěříte.*“ (Jan 4, 48.) Tím méně lze si beze zázraků vysvětliti že sv. apoštolé k vůli Kristu vše opustili, život plný útrap podstoupili a konečně krev svou prolili.

4. Svědectví obecného lidu. Zástupové vidouce činy Kristovy, báli se a velebili Boha, jenž dal lidem takovou moc, (Mat. 8, 27.) a soudili, že Bůh lid svůj navštívil. (L. 7, 16.) Mnozí ze židův uvěřili v Krista (Jan 11, 45.), a za proroka mocného ve skutku a řeči jej pokládali (Luk. 24, 19.), jiní pak Ježíše králem míti chtěli a proto jako krále jej vítali. Pouhým kázaním sebe úchvatnějším Kristus nebyl by v lidu smyslném tak mocného pohnutí způsobil.

5. Chování se nepřátel. Fariseové některé zázraky Kristovy úředně zkoumali, a ježto jich nepopírají, dojista přesvědčili se o jejich pravosti. „*Co učiníme, nebo člověk tento činí mnohé divy?*“ (Jan 11, 47.) Aby však nuceni nebyli věřiti, přičítají zázraky Páně Belzebubovi. Kdyby byli zpozorovali, že Kristus zázraky předstírá, nebyli by ho obvinili z kouzelnictví, nýbrž z podvodu. Talmud má dvojí výklad zázraků Kristových: dle některých rabínů Kristus v Egyptě magii se přiučil, dle jiných vnikl do v lesvatyně, a naučiv se vyslovovati jméno Boží, nabyl moci zázrakův. Rovněž pohané zázraků Kristových nepopírají, nýbrž uměním magickým snaží se je vysvětliti, na př. Celsus.

6. Spojitosť zázraků se křesťanským učením. Evangelium jest nedělitelno. Slova Kristova a jeho činy jsou nerozlučně spojeny. *Konal zajisté Kristus zázraky dílem na potvrzenou předneseného učení* (Mat. 9, 6.), *dílem jsou mu zázraky podnětem k vyučování* (Jan 6.). Z toho vidno, že zázraků z Evangelia vy-

trhati nelze. Pročež, kdo zázraky zamítá, měl by též učení Kristovo zavrci; kdo však uznává, že Kristus tomu učil, co v evangeliích jest zaznamenáno, nesmí zavrhovati zázraků.

7. Trvalost výsledků. Zázraky Kristovy ve svých účincích trvají podnes. Již Quadratus, prvý apologeta křesťanský, dokazuje zázraky tím, že ukazuje na jejich trvalé výsledky. „*Ti, které Kristus uzdravil a z mrtvých vzkřísil, nebyli jen zdánlivě uzdraveni a vzkříšeni, nýbrž byli živi a zdrávi skutečně; nebo mnozí z nich ještě po jeho na nebe vstoupení dlouhý čas na živě zůstali, ano někteří dokonce našeho věku se dočekali.* (Euseb. h. e. l. 4. c. 3.) My ovšem nikoho viděti nemůžeme z těch, které Kristus uzdravil, za to však zříme jiné velikolepé divadlo, jež se zázraky nutně souvisí. Zříme církev Kristovu, ana jest rozšířena po všem světě, z čehož sv. Augustin zázraky dokazuje takto: „*Kristus na potvrzenou svého božství a učení buď zázraky činil, nebo jich nečinil. Konal-li zázraky, jest zřejmo, že byl Bůh, nekonal-li jich, jest zázrakem největším, že svět člověka tak zneuctěného, poníženého a ukřižovaného Bohem uznal a jeho učení, které věřiti a plniti tak obtížno jest, přijal, ač mu bylo předloženo několika chudými a nevzdělanými rybáři.*“ (De civ. l. 22.) Osvědčuje se i zde pravda výroku Paskalova, že nevěrec věřiti musí nejvíce.

8. Zázraky, které Kristus konal, dokazují, že jest Bůh. Kristus sám i sv. apoštolové zázrakům tento význam dávají. Slepého od narození, jejž uzdravil, Kristus táže se: „*Věříš-li v Syna Božího?*“ (Jan 9, 35.) Nevěřícím židům ukazuje na své zázraky řka: „*Nechceteli věřiti mně, skutkům věřte, abyste poznali a věřili, že ve mně jest Otec a já v Otci.* (Jan 10, 38.) Sv. Jan píše: *Mnohé jiné divy činil — tyto jsou napsány, abyste věřili, že Ježíš jest Kristus, syn Boží.* (Jan 20, 30. 31.) Z toho vysvítá, že proto zázraky byly konány a od apoštolů vypravovány, aby se dokázalo božství Kristovo.

Ovšem konali také proroci ve jménu Božím zázraky, avšak Kristus činí zázraky mocí svou. Slovy „*Chci buď čist!*“ (Mat. 8. 3.) uzdravuje malomocného. Slovem „*Dívko vstaň!*“ volá dceru Jairovu k životu. Dále Kristus uděluje apoštolům moc, aby činili zázraky v Jeho jménu, což dojista nemohlo by se díti, kdyby sám moc zázraků byl od Boha přijal. Zázraky v Novém zákoně zaznamenané dokazují tedy, že Kristus nebyl pouze poslem Božím, nýbrž že byl Bůh sám.

Kristus ani po odchodu z tohoto světa nepřestal učení svého potvrzovati. Konali zajisté ve jménu Jeho slavné zázraky sv. apoštolé a mnozí mučedníci a světci Boží. Tyto zázraky jsou rovněž zjištěny. Apoštolům beze zázraků nebyl by svět uvěřil, nebo jejich kázání nebylo toho způsobu, aby je lidé s jásotem přijali. A zázraky dob pozdějších přísně

zkoumá, a spolehlivě potvrzuje sbor, jenž ode dávných věků v Římě úřaduje a v němž zasedají mužové vynikající vědou a ctností. Sebe menší pochybnost postačuje, aby odepřeli uznání zázraku. Může se říci, že požadavky jejich spíše jsou přílišny než nedostatečny. Ovšem počet zázraků znenáhla se umenšil. Avšak věc jest snadno pochopitelna. Již sv. Augustin poznamenal, že se zázrak nemůže díti každodenně, ježto by zázrakem býti přestal. Zázrak, s něhož jest ráz neobyčejnosti setřen, nikoho by nepohnul k víře. Dále jest uvážiti, proč zázraky byly činěny. Byly konány na vyvrácenou pohanstva a na rozšířenou církve. Pročež když církev zvítězila, Bůh zázraky obmezil, nebo Jeho moudrosti příčí konati věc zbytečnou. *Pokud jest strom malý*, dí sv. Řehoř, *zaléváme jej, jakmile však vyrostl, přestáváme jej svlažovati.* — Protivníci bojují proti zázrakům vším možným způsobem. Dobře znamenajíce jejich důležitost, usilují tuto mocnou oporu naší víry zlomiti, ale úsilí jejich jest a zůstává marným.

Z přemnohých zázraků Pána Ježíše uvádí katechismus na příklad, že:

1. *proměnil vody ve víno.* O tom vypravuje Písmo sv. takto: „Třetího dne stala se svatba v Káni galilejské, a byla tam matka Ježíšova. Pozván pak jest na svatbu také Ježíš i učenníci jeho. A když se nedostávalo vína, řekla matka Ježíšova k němu: Nemají vína. I dí jí Ježíš: Co mně a tobě ženo? Ještě nepřišla hodina má. Dí matka jeho k služebníkům: Cožkoli vám řekne, učiňte! Bylo pak tu šest kamenných štoudví postaveno k očisťování židovskému (t. j. k umývání před jídlem a po jídle, jakž Židé obyčej měli), beroucích v sebe jednakaždá míry dvě nebo tři. Dí jim Ježíš: Nalévejte již a neste vrchnímu správci svadby. I nesli. Když pak vrchní správce svatby okusil vody vínem učiněné a nevěděl odkud by bylo (ale služebníci věděli, kteříž vážili vodu), zavolal vrchní správce ženicha a řekl jemu: Každý člověk nejprve dobré víno staví, a když se podnapili, tedy to, které horší jest; ale ty jsi zachoval víno dobré až dosavad. Ten učinil Ježíš počátek divů v Káni galilejské a zjevil slávu svou: i uvěřili v něj učenníci jeho“ (ev. sv. Jana 2. 1,—11.).

2. *dvakrát nasytil tisíce lidí několika chleby.* O prvém rozmnožení chlebů vypravuje sv. Matouš (14, 13—21.) takto: Ježíš odebral se do samoty. „Uslyševše (o tom) zástupové šli za ním z měst pěšky. A vyšed (Ježíš), uzřel zástup mnohý a slitoval se nad nimi a uzdravoval nemocné jejich. A když byl večer, přistoupili k němu učenníci jeho řkouce: ‚Pusté jest místo a hodina již minula: rozpusť zástupy, ať, jdouce do městeček, nakoupí sobě pokrmů. Ježíš pak řekl jim: ‚Není jim potřebí odcházeti, dejte vy jim jísti.‘ Odpověděli jemu: ‚Nemáme zde než pět chlebův a dvě ryby.‘ A on řekl jim: ‚Přineste

mi je sem.' A rozkázav zástupu posaditi se na trávě, vzal pět chlebův a dvě ryby, a vzhléd k nebi, požehnal a lámal a dával učenníkům chleby. a učenníci zástupům. I jedli všichni a nasyceni jsou. A sebrali ostatky drobtů, dvanácte košů plných. Těm pak, kteří jedli, byl počet pět tisíc mužů kromě žen a dětí." O druhém pak rozmnožení chlebů píše týž sv. evangelista: „Ježíš přišel k moři galilejskému: a vstoupiv na horu, posadil se tam. I přistoupili k němu zástupové mnozí, majíce s sebou němé, slepé, kulhavé, mdlé, a jiné mnohé: i kladli je k nohám jeho, a uzdravoval je; tak že se zástupové divili, vidouce, ani němí mluví, kulhaví chodí, slepí vidí: i velebili Boha israelského. Ježíš pak svolav učenníky své, řekl: Líto mi zástupu; nebo již tři dni trvají se mnou, a nemají co by jedli: a rozpustiti jich lačných nechci, aby nezhynuli na cestě. I řkou mu učenníci: Kdežbychom vzali tolik chleba na poušti, abychom tak veliký zástup nasytili? I řekl jim Ježíš: Kolik chlebů máte? A oni řekli: Sedm, a málo rybiček. I rozkázal zástupu, aby se posadili na zemi. A vzav sedm chlebů, a ryby, a učiniv díky, lámal a dával učenníkům svým, a učenníci dávali lidu. I jedli všickni, a nasyceni jsou: a sebrali co zbylo drobtů, plných sedm košů. „Bylo pak těch, kteříž jedli, čtyři tisíce mužů, krom dětí a žen."

3. *vymítal dábelství.* Kristus Pán, prodlévaje v Kafarnaum, vešel v sobotu do školy tamější. I byl ve shromáždění člověka, mající nečistého zlého ducha, jenž pojednou zvolal: „Což jest tobě do nás, Ježíši Nazaretský? přišel jsi nás zkazit? Vím kdo jsi: Svatý Boží. I pohrozil mu Ježíš, řka: Umlkniž a vyjdi z člověka. I polomcovav jím duch nečistý, a křiče hlasem velikým, vyšel z něho. (Mar. 1. 24—27.). Ještě o mnohých jiných případech podobných zmiňuje se Písmo sv.

4. *utišil bouři na moři.* Jedenkráte učil Pán Ježíš u jezera Genesaretského. A když byl večer, řekl učenníkům svým: „Přeplavme se na druhý břeh." Potom vstoupil s učenníky svými na lodičku a mnoho jiných lodí bylo s ním. Když pak se plavili, položil se nad podhlaví v zadu lodi a usnul; neboť jednak byl unaven prací denní, jednak věděl o příští bouři a chtěl dáti apoštolům příležitost k osvědčení důvěry v něho. A aj, když spal, bouře veliká stala se na moři, tak že se lodička přikrývala vlnami, on pak spal. A přistoupili k němu učenníci jeho, a vzbudili jej, řkouce: Pane, zachovej nás, hyneme. I dí jim Ježíš: Co se bojíte, malověrní? Tehdy vstav přikázal větrům a moři, a stalo se utišení veliké. Lidé pak divili se, řkouce: Kdo jest tento, že ho větrové i moře poslouchají?

5. *Uzdravoval pouhým slovem nemocné všeho druhu.* Na př. uzdravil slepého od narození, o čemž v ev. sv. Jana

(9. 1—38) čteme takto: „A pomíjeje (stavby chrámové) uzřel Ježíš slepého od narození: i otázali se ho učenníci jeho: ‚Mistře, kdo jest zhřešil, tento-li, čili jeho rodičové, že se slepý narodil?‘ Odpověděl Ježíš: ‚Ani tento nezhřešil, ani jeho rodičové: ale aby zjeveni byly skutkové Boží na něm. Jáť musím dělati dílo toho, kterýž mne poslal, dokudž jest den: přicházíť noc, kdežto žádný nemůže dělati. Dokudž jsem na světě, jsem světlo světa. To pověděv, plinul na zem a udělal ze sliny bláto a pomazal (tím blátem jeho oči a řekl mu: Jdi, umyj se v rybníku Siloe, což se vykládá Poslaný. I odšel a umyl se a přišel vida. Tedy sousedé, a kteří jej prve vídali, že byl žebrákem, řekli: ‚Neníližto ten, kterýž sedával a žebral?‘ Někteří pravili: ‚Ten jest to.‘ Jiní pak: ‚Nikoli, ale jest mu podoben.‘ On však pravil: ‚Já jsem ten.‘ Tedy řekli jemu: ‚Kterak jsou otevřiny oči tvé?‘ Odpověděl: ‚Ten člověk, kterýž slove Ježíš, udělal bláto a pomazal očí mých, a řekl mi: ‚Jdi k rybníku Siloe a umyj se.‘ I šel jsem a umyl jsem se a vidím.‘ I řekli jemu: ‚Kde jest ten člověk?‘ Rekl: ‚Nevím.‘ Tedy přivedli toho, jenž býval slepý k fariseům. Byla pak sobota, když udělal Ježíš bláto a otevřel oči jeho. Tedy se ho fariseové opět tázali, kterak byl prozřel. On pak řekl jim: ‚Bláto mi položil na oči, a umyl jsem se a vidím.‘ Tedy pravili někteří z fariseů: ‚Není tento člověk od Boha, kterýž neostříhá soboty.‘ Jiní pak pravili: „Kterak může člověk hříšník ty divy činiti?‘ I bylo rozdvojení mezi nimi. Tedy opět řekli slepému: ‚Co ty pravíš o tom, kterýž otevřel oči tvé?‘ A on řekl: ‚Jest prorok.‘ Tedy nevěřili Židé o něm, že slepý byl a prozřel, až povolali rodičů toho, jenž byl prozřel. I otázali se jich řkouce: ‚Tento li jest váš syn, o kterém vy pravíte, že se slepý narodil? Kterakž pak nyní vidí?‘ Odpověděli jim rodičové jeho a řekli: ‚Víme, že tento jest syn náš a že se slepý narodil: ale kterak nyní vidí, nevíme, aneb kdo otevřel oči jeho, my nevíme: ptejte se jeho; máť léta, nechť sám za sebe mluví.‘ To řekli rodičové jeho, protože se báli Židů: neboť již se byli Židé spikli, aby, vyznal-li by ho kdo býti Kristem, vyobcován byl ze školy. Proto řekli rodičové jeho: ‚Má léta, ptejte se ho.‘

Tedy zavolali opět člověka, kterýž byl prve slepý, a řekli mu: ‚Vzdej chválu Bohu! My víme že člověk ten jest hříšník.‘ Tedy on řekl jim: ‚Jest-li hříšník, nevím: to jediné vím, že, byv slepý, nyní vidím.‘

Tedy řekli jemu: ‚Co tobě učinil? Kterak ti otevřel oči?‘ Odpověděl jim: ‚Pověděl jsem vám již, a slyšeli jste; proč chcete opět slyšeti? Zdaliž i vy chcete jeho učenníky býti?‘

Protož zlořečili jemu a řekli: ‚Ty buď jeho učenníkem, my jsme učenníci Mojžíšovi. My víme, že Mojžíšovi mluvil Bůh: ale o tomto nevíme, odkud jest.‘

Odpověděl ten člověk a řekl jim: ‚Toť jest zajisté divná věc, že vy nevíte, odkud jest, a otevřel oči mé! Víme pak, že Bůh hříšníků neslyší: ale jest-li kdo ctitel Boží a vůli jeho činí, toho vyslyší. Od věku není slýcháno, by kdo otevřel oči slepého narozeného. Kdyby tento nebyl od Boha, nemohl by nic učiniti.‘

Odpověděli a řekli jemu: ‚Všechen jsi se v hříších narodil a ty nás učíš?‘ I vyvrhli jej ven.

Uslyšev Ježíš, že ho vyvrhli: a když jej nalezl, řekl jemu: ‚Věříš-li ty v Syna Božího?‘ On pak odpověděl a řekl: ‚Kdo jest, Pane, abych v něho uvěřil?‘ A řekl mu Ježíš: ‚I viděl jsi ho, a kterýž mluví s tebou, ten jest.‘ A on řekl: ‚Věřím, Pane!‘ a padna klaněl se jemu.“

Sv. Matouš vypravuje (20, 30—34): Ježíš šel krátce před svým utrpením přes Jericho do Jerusalema: „A aj, dva slepí, sedíce u cesty, uslyšeli, že by Ježíš tudy šel; i zvolali řkouce: ‚Pane, smiluj se nad námi, synu Davidův!‘ Zástup pak přímlouval jim, aby mlčeli. Oni pak více volali řkouce: ‚Pane, smiluj se nad námi, synu Davidův!‘ I zastavil se Ježíš, zavolal jich a řekl: ‚Co chcete, abych vám učinil?‘ Rkou jemu: ‚Pane, ať se otevrou oči naše.‘ I slitoval se nad nimi Ježíš, dotekl se očí jejich, a hned prohlédli a šli za ním.“

Jinou příhodu vypravuje sv. Marek (6, 53—56): Ježíš přistál s učenníky v Genesaretu. „A když vyšli z lodí, hned ho poznali: a běhajíce po vší krajině, počali na ložích nositi nemocné, kdežkoli uslyšeli o něm, že by byl. A kamkoli vcházel do městeček, neb do vsí, nebo do měst, kladli na ulicích neduživé, a prosili ho, aby se aspoň okolku roucha jeho dotkli, a kolikožkoli se jeho dotkli, uzdraveni byli.“

6. *Křísil mrtvé.* Tak vypravuje sv. Lukáš (7, 11—17) o božském Spasiteli: „I stalo se potom, že šel do města, kteréž slove Naim, a šli s ním učenníci jeho a zástup veliký. Když pak se přibližoval k bráně města, aj mrtvý nesen byl ven, syn jediný matky své, a ta byla vdova; a zástup města mnohý šel s ní. Kteroužto uzřev Pán, milosrdenstvím hnut jsa nad ní, řekl jí: ‚Neplačiž‘. A přistoupiv dotkl se mar. Ti pak, kteří nesli, zastavili se. I řekl: ‚Mládenče, tobě pravím, vstaň.‘ I posadil se ten, jenžto byl umřel a počal mluviti. I dal jej mateři jeho. Pojala pak všecky bázeň, a velebili Boha, řkouce: ‚Prorok veliký povstal mezi námi, a Bůh navštívil lid svůj!‘ A vyšla řeč ta o něm po všem Judsku i po vší okolní krajině.“

Sv. Jan (11, 1—48.) píše: „Byl pak jeden nemocný, Lazar, z Bethanie, z městečka Marie a Marty, sestry její. Maria pak

byla ta, kteráž pomazala Pána mastí a vytřela nohy jeho svými vlasy, jejížto bratr Lazar byl nemocen.

Tedy poslaly sestry jeho k němu, řkouce: ‚Pane, aj kterého miluješ, nemocen jest.' Slyše pak (to) Ježíš, řekl jim: ‚Nemoc ta není k smrti, ale k slávě Boží, aby oslaven byl Syn skrze ni.'

Miloval pak Ježíš Martu i sestru její Marii i Lazara. Jakž tedy uslyšel, že by nemocen byl, zůstal tehdáž (ještě) dva dni na témž místě. Potom pak řekl učenníkům svým: ‚Pojďme zase do Judska.' Dí jemu učenníci: ‚Mistře, nyní tě hledali Židé kamenovati, a zase tam jdeš?' Odpověděl Ježíš: Zdaliž není dvanácte hodin za den? Chodí-li kdo ve dne, neurazí se, neboť světlo tohoto dne vidí: pakli choditi bude v noci, urazí se, neboť není při něm světla.' To pověděl a potom řekl jim: ‚Lazar, přítel náš, spí: ale jdu, abych jej ze sna probudil.' Tedy řekli učenníci jeho: ‚Pane, spí-li, zdráv bude.' Ale Ježíš to řekl o smrti jeho: oni pak domnívali se, že by o spaní sna mluvil. Tedy řekl jim Ježíš zjevně: ‚Lazar umřel; i raduji se pro vás, že jsem tam nebyl, abyste věřili. Ale pojďme k němu. Tedy řekl Tomáš, jenž slove Bliženeč, k spoluučenníkům svým: ‚Pojďme i my, abychom zemřeli s ním.'

Tedy přišel Ježíš a nalezl ho již čtyři dny v hrobě pochovaného. (Byla pak Bethanie blízko od Jerusalema, okolo honů patnácte.) Mnozí pak z Židů byli přišli k Martě a Marii, aby je těšili pro bratra jejich. Tedy Marta, jak uslyšela, že Ježíš jde, vyšla proti němu: ale Maria seděla doma. I řekla Marta k Ježíšovi: ‚Pane, kdybys byl ty zde byl, bratr můj nebyl by umřel: ale i nyní vím, že, cožkoli požádáš od Boha, dá tobě Bůh.' Dí jí Ježíš: ‚Vstaneť zase bratr tvůj: Řekla jemu Marta: ‚Vím, že vstane při vzkříšení v den nejposlednější.' Řekl jí Ježíš: ‚Já jsem vzkříšení i život, kdo věří ve mne, byť také umřel, živ bude; a každý, kdo jest živ a věří ve mne, neumře na věky. Věříš-li tomu?' Řekla jemu: ‚Ovšem, Pane, já jsem uvěřila, že jsi ty Kristus, Syn Boha živého, kterýž jsi na tento svět přišel.'

A když to pověděla, odešla a zavolala Marii, sestru svou tiše, řkouc: ‚Mistr jest zde a volá tebe.' Ona, jak to uslyšela, stala rychle a šla k němu, neb byl Ježíš ještě nepřišel do městečka: ale byl potud na tom místě, kdež byla Marta proti němu vyšla.

Tedy Židé, kteří s ní byli v domě a ji těšili, když uzřeli Marii, že rychle vstala a ven vyšla, šli za ní, řkouce: ‚Jde k hrobu, aby tam plakala.'

Maria pak, když přišla, kdež byl Ježíš, uzřevši jej, padla k nohám jeho a řekla jemu: ‚Pane, kdybys byl ty zde byl,

bratr můj nebyl by umřel.' Tedy Ježíš, když uzřel, ana pláče, i Židy, kteříž byli s ní přišli, ani pláčí, pohnul se v duchu a zkormoutil sebe samého a řekl: ‚Kde jste jej položili?' Řkou jemu: ‚Pane, pojď a pohleď.' I zaplakal Ježíš. Tedy řekli Židé: ‚Hle, kterak ho miloval!' Někteří pak z nich řekli: ‚Nemohl-li on, jenž otevřel oči slepého narozeného, učiniti, aby byl tento neumřel?'

Tedy Ježíš opět pohnut sám v sobě, přišel k hrobu; byla pak to jeskyně, a kámen byl svrchu položen na ní. Dí Ježíš: ‚Zdvihněte kámen.' Řekla jemu Marta, sestra toho, kterýž byl umřel: ‚Pane, již zapáchá, neboť čtyři dni jest v hrobě.' Dí jí Ježíš: ‚Zdaliž jsem tobě neřekl, že, budeš-li věřiti, uzříš slávu Boží?' Tedy zdvihli kámen: Ježíš pak, pozdvih oči vzhůru, řekl: ‚Otče, děkuji tobě, že jsi mne vyslyšel. Já' jsem viděl, že mne vždycky slyšíš, ale pro zástup, kterýž okolo stojí, jsem to řekl, aby uvěřili, žes ty mne poslal.' To pověděv, zvolal hlasem velikým: ‚Lazare, pojď ven!' A hned vyšel, kterýž umřel, maje ruce a nohy svázané rouchami, a tvář jeho byla obvázána šatem. Řekl jim Ježíš: ‚Rozvažtež jej a nechte, ať odejde.'

Tedy mnozí z Židů, kteří byli přišli k Martě a Marii, viděvše, co učinil Ježíš, uvěřili v něho. Někteří pak z nich odešli k fariseům a pověděli jim, co učinil Ježíš. Tedy sešli se nejvyšší kněží a fariseové v radu a pravili: ‚Co učiníme, neb tento člověk činí mnohé divy? Necháme-li ho tak, všichni uvěří v něho: i přijdou Římané a odejmou naše místo i lid.'"

8. *Sám vstal slavně z mrtvých.* O z mrtvých vstání, jež jest takřka korunou všech zázraků Kristových, Páně, viz ot. 162—164.

141. Co jest proroctví?

Proroctví jest určitá předpověď o takové budoucí věci, které nemůže nikdo věděti, leč Bůh sám.

Proroctví vůbec (v širším smyslu) rozumíme vyjevení pravdy, kterouž mluvící seznal z nadpřirozeného zjevení Božího. Proroctví v tomto smysle vztahuje se i na věci *přítomné* a *minulé*: takovýmto vyjevením pravdy minulé jest na př. zpráva Mojžíšova o stvoření světa.

Avšak ve *smyslu užším* rozumíme proroctvím *určitou* předpověď věci *budoucí*, které z příčin přirozených nikdo zvěděti nemůže.

Pravíme: „předpověď *určitou*"; pročež předpověď dvojsmylná, předtucha nejasná, aneb předpovědění toho, co způsobem přirozeným může býti vystiženo, není proroctvím.

Proroctví týká se událostí, jež domyslu bytostí stvořených unikají. Ani andělům není odhalena budoucnost; znají ji pouze potud, pokud ji mohou postihnouti z příčin přítomných. Nemůže tedy proroctví od nikoho pocházeti, leč od Boha. Jako zázrak, podobně i proroctví jest dílem Božím. A ježto Bůh nemůže lži potvrzovati, dlužno proroctví pokládati za nezvratný důkaz pravdy. Proroctví nejlépe bývá zjištěno vyplněním. Naplní-li se, co bylo předpověděno, nelze pochybovati, že prorok měl vědění od Boha vlité. Avšak často již před naplněním lze se přesvědčiti o pravdivosti proroctví. Bezúhonný život prorokův, krása a výbornost jeho nauky, ale hlavně zázraky, jež činí, dokazují, že od Boha poslán jest. I proroctví jest zázrakem, ježto předpokládá nadpřirozené osvícení, avšak od zázraku v obyčejném smyslu liší se tím, že se děje v duchu. V proroctví osvědčuje se především Božská vševědoucnost, v zázraku Boží moc. Při zázraku jeví se účinek ihned, při proroctví dostavuje se později, často teprve po dlouhém čase. Vrstevníci zázrakem, ale budoucí pokolení také proroctvím mají býti o pravdě přesvědčeni.

Proti proroctví *namítá* se: Člověk, cvičí-li důvtip svůj, může dospěti k dokonalosti takové, že i budoucí věci předvídá. — *Odpověď*: Avšak ostrovtip lidský obmezuje se pouze na věci takové, které ze příčin přítomných vyplývají. Dále postoupiti nemůže, zejména není s to, aby proniknl k dějům, jež jsou závisly na příčinách budoucích, neznámých a nahodilých a jež vyplývají buď z vůle Boží nebo ze svobody lidské. A právě na děje takové vztahuje se proroctvo pravé. Někteří *namítají* také, že i pohané měli věštce, kteří prorokovali. — K tomu odpovídáme: Měli ovšem věštírny, na př. Řekové v Dodoně, v Olympii, v Delfech, avšak jejich věštby byly dvojsmyslny, vztahovaly se k dějům nejbližším a zůstaly beze všech výsledkův. Nezřídka oznamovaly, ne co se stane, ale co učiněno býti má, na př. že má Augustus pojati za ženu Livii. Delfský Apollo pro svou obojetnou povahu byl zván „nepřímý“ nebo „obojetný“. O knihách Sibyllinských Cicero dí: „Chytře ten, kdo ony básně složil, vše tak nastrojil, aby, ať se stane co stane, zdálo se, že to bylo předpověděno.“

142. Co předpověděl Pán Ježíš?

Pán Ježíš předpověděl, že ho Jidáš zradí a Petr zapře, že bude ukřižován a vstane z mrtvých, že vstoupí na nebesa a sešle Ducha svatého, že Jerusalém bude zbořen a mnoho jiného.

Předpovědi Pána Ježíše týkají se 1. jeho vlastní osoby, 2. jeho učenníkův a církve vůbec a 3. lidu židovského.

O sobě předpověděl Pán Ježíš, *že bude týrán a ukřižován*, a že *třetího dne vstane z mrtvých* a že *na nebesa vstoupí*. „Aj, vstupujeme do Jerusaléma a vyplní se všecko, co psáno jest o synu člověka; nebo vydán bude pohanům a bude posmíván a bičován i uplván, a když jej ubičují, zabijí jej a třetího dne vstane z mrtvých.“ (Luk. 18, 31—33.) „Jako Mojžíš povýšil hada na poušti, tak musí býti povýšen i syn člověka.“ (Jan 3, 14) „Zrušte chrám tento, a ve třech dnech jej zase vzdělám.“ (Jan 2, 19.) „Uzříte syna člověka vstupovati, kde dříve byl.“ (Jan 6, 63.)

O svých učennících předpověděl, že *ho Jidáš zradí*, *Petr zapře* a *ostatní všichni že ho opustí*, že *jim sešle Ducha sv.*, že učení jeho *hlásati budou po všem světě*, že však jim bude *snášeti mnohá protivenství*; *Petr že zemře na kříži*, *Jan smrtí přirozenou*

Při poslední večeři, když jedli, řekl: Zajisté pravím vám, že jeden z vás mne zradí. I zarmoutivše se velmi, počali tázati se: „Zdali já jsem, Pane?“ — Když pak Jidáš otázal se, odpověděl mu Ježíš: „Ty jsi řekl.“ (Mat. 26, 21.) Petrovi Kristus řekl, když jej ubezpečoval, že se nad ním nepohorší: Ještě této noci, než kohout dvakráte zazpívá, třikráte mne zapřeš. (Mar. 14, 30.) Vystupuje na horu olivetskou s učenníky, Ježíš pravil: „Všichni se pohoršíte nade mnou této noci; nebo psáno jest: Biti budou pastýře a rozprchnou se ovce.“ (Zach. 13, 7.) „Když přijde Utěšitel, kterého já pošlu vám od Otce, Ducha pravdy, jenž od Otce pochází, ten svědčiti bude o mně, i vy svědčiti budete, poněvadž od počátku se mnou jste.“ (Jan 15, 26. 27) „Budete mně svědkové v Jerusalemě a po veškeré Judei a Samaří a až do končin země“ (Sk. ap. 1, 8.) „Posýlám vás jako beránky mezi vlky — ve sbornicích svojich budou vás bičovati, i před vladaře a krále voděni budete pro mne. — A budete nenáviděni pro jméno mé.“ (Mat. 10.) „Ano přijde hodina, že každý, kdo usmrtí vás, domnívati se bude, že službu přináší Bohu.“ (Jan 16, 2.) K sv. Petru pravil: „Když jsi byl mladším, opasoval jsi se a chodil jsi, kam jsi chtěl, ale když sestárneš, vztáhneš ruce své a jiný tě opáše a povede, kam ty nechceš. To pak pověděl, značě, jakou smrtí (Petr) oslaví Boha.“ (Jan 21, 18. 19.) O Janovi pak pravil: „Takto chci, aby on ostával, až přijdu.“ (Jan 21, 22.)

O své *církvi* předpověděl Kristus Pán, že *rychle se rozšíří* a *nikdy nezanikne*. Kristus, aby označil rychlý vzrůst své církve, přirovnal ji k zrnu hořčičnému a ke kvasu. (Mat. 13, 31.) Chtěje označiti, že i pohané do ní vejdou, pravil: „I jiné ovce mám, které nejsou z tohoto ovčince, také ty musím přivésti a hlas můj slyšeti budou, a bude jeden ovčinec a jeden pastýř.“ (Jan 10, 16.) „Až povýšen budu, všecko po-

táhnu k sobě.“ (Jan 12, 32.) Stálé trvání církve předpověděl slovy: „Brány pekelné jí nepřemohou.“ (Mat. 16, 18.) „Aj, já s vámi jsem po všecky dny až do skonání světa.“ (Mat. 28, 20.)

O *lidu židovském* předpověděl Pán Ježíš, že bude *od Boha zavržen*, *Jerusalem zničen* a *chrám trvale spustošen*; že židé budou *rozptýleni*, avšak nicméně *zachováni*. Dokončiv podobenství o nešlechetných vinařích, Kristus pravil: „Protož odňato bude od vás království Boží a bude dáno lidem, přinášejícím plody jeho.“ (Mat. 21, 43.) Mnozí přijdou od východu a západu a stoliti budou s Abrahamem, Isákem a Jakubem ve království nebeském, ale synové tohoto království vyvrženi budou do tmy vnější.“ (Mas. 8, 11.)

Podivuhodno pro svou velikolepost jest proroctví o *zkáze Jerusaléma*. Kristus nejprv udává znamení, jež pád města předejdou: že povstanou křiví proroci a lžikristové; že budou války a mnohá soužení, jako zemětřesení, mor a hlad; že nastane kruté pronásledování křesťanův; a že evangelium hlásáno bude po všem světě.

Potom napomíná učenníky své, aby se hleděli zachovati, jakmile uzří „ohavnosť spuštění na místě svatém,“ t. j. až spatří, že chrám jest porušen a znesvěcen. Doličuje zkázu města, praví: „Přijdou dnové na tebe a obhrnou tebe nepřátelé náspem a obklíčí tebe a sevrou se všech stran. I bude soužení veliké, jakého nebylo od počátku světa až dosavad, aniž kdy bude. A na zem povalí tebe i děti tvoje, které v tobě jsou, a neostaví v tobě kamene na kameni, protože jsi nepoznalo času návštěvy své.“ (Mat. 24. Luk. 19, 41 44.) K čemuž dokládá, že nepomine pokolení toho, až se všecky ty věci stanou, t. j. že slova tato se naplní, než jedno lidské pokolení vymře. — „I padati budou ostřím meče a budou zjímáni a odvedeni mezi všecky národy a Jerusalem bude pošlapán, pokud se nenaplní časové národův.“ (Luk. 21, 24.) „Aj, zanechá se vám dům váš pust. Nebo pravím vám, neuzříte mne od této chvíle, až i díte: Požehnaný, jenž se béře ve jménu Páně.“ (Mat. 23, 38.) Předpovědi Pána Ježíše jsou pravá proroctví. Vztahujíť se k věcem nahodilým, z nichž některé i co do času tak jsou odlehly, že se jich vtipem lidským nikterak domysliti nebylo lze. Námitka, že Kristus tušiti mohl, co předpověděl, jest licha. Mohl snad předvídati, že nepřátelé neustanou, pokud Ho neusmrtí, ale že zemře smrtí židům neobvyklou, že Petr třikráte jej zapře, že třetího dne z mrtvých vstane, že chrám jerusalemský rozvalen zůstane a že židé v rozptýlení nezaniknou atd., to vše mohl věděti jen ten, jenž do srdcí lidských zírá a všecku budoucnosť zná.

Rovněž jisto jest, že *Pán Ježíš tato proroctví skutečně pronesl*. Mínění, že snad apoštolé tyto výpovědi svému Mistru

v ústa vložili po dokonaných událostech, jest nepřípustno. Mluvíť proti němu dokázaná spolehlivosť zpráv evangelických a nepochybná poctivosť sv. apoštolův. Apoštolé klamem byli by ublížili nejvíce sobě; i lidu bylo známo, co Kristus předpověděl. Apoštolé nebyli by vybájili proroctev, jež jim nejsou ke cti (na př. zapření a opuštění Krista Pána).

Mnohé ze předpověděných věcí plní se podnes, proto nemohly býti vymyšleny po dokonaných událostech. Křesťané vidouce ohavnosť spuštění, zachovali se dle rady Páně a opustili Jerusalém. (Eus. h. e. III. 5.)

Ze předpovědi Páně *do slova se naplnily* a naplňují, zjevno jest ze sv. evangelií, z dějin i z dosavadní zkušenosti naší. Kristus Pán pravil k Marii Magdaleně, když mu tato nohy mazala, a proto od Jidáše kárána byla (Mat. 26, 13): „Amen pravím vám, kdežkoli káz*á*no bude toto evangelium po všem světě i o tom, co ona učinila, bude na památku její praveno.“ Evangelium hlásáno jest po celém světě, a všude praví se na památku Magdaleny to, co učinila!

Prorokoval apoštolům vzdor velikým úspěchům, jež jim přislíbil (Mat. 10, 23): „Zajisté, pravím vám, nezchodíte měst israelských, až přijde Syn člověka.“ A až do dnešního dne jsou mezi námi četní synové Israele, kteří se k evangeliu dosud neobrátili. I Palestina, země zaslíbení, potřebuje neustále ještě missionářův!

Kristus předpověděl (Marek 13, 31.): „Nebe a země pominou, ale slova má nepominou.“ A slova jeho trvají dosud v síle neztenčené a šíří se dál a dále po celém okrsku země!

Potřebí pouze objasniti proroctví o *zkáze Jerusaléma*, o *trvalém spuštění chrámu* a *rozptýlení židův*. Kniha Josefa Flavia o válce židovské podává k prvému proroctví nejlepší výklad. Vypravuje, že před vlastní válkou židovskou, jež zbořením Jerusaléma se skončila, bylo v Palestině mnoho *krvavých bouří a srážek*, k nimž hlavně vydíravosť římských prokuratorů dala podnět. *Hlad* soužil Palestinu za Klaudia, dostoupil však vrcholu za obležení Jerusalema Titem. Nouze byla tak velika, že židé i těch věcí požívali, kterých ani zvíře se netkne. Žena jakási, Maria, dcera Eleazarova, vlastní dítě upekla a do polovice snědla. Mnoho židův umíralo hladem, těla jejich zůstala nepohřbena, z toho vypukl *mor*, kterýž v řadách obležených krutě řádil. *Zemětřesení* hrůzou naplnilo židy, když Idumejci tábořili před Jerusalémem. Podivné úkazy na nebi líčí Josefus Flavius a také Tacitus činí o nich zmínku. O *lživých prorocích* vypravují Sk. ap. (5, 36, 21, 38.) a kniha Josefova na mnoha místech. Lživý prorok jakýsi uvedl 6000 lidí do svatyně, když již hořela, předstíraje, že se jim tam

znamení spásy ukáže. Ovšem zahynuli ve plamenech všichni. Z dějin známo jest, že před zkázou Jerusaléma r. 64. prvé veliké *pronásledování křesťanů* v říši římské vypuklo a že křesťanství v té době *hlásáno bylo po všem starém světě* nejen v Asii, ale také v Evropě a v Africe.

Ohavnost spuštění, již Pán prohlásil za poslední znamení k útěku, nastala, když zeloté neboli horlivci chrám učinili si hradem, z něhož proti straně mírnější se bránili. Křesťané, kteří již dříve neutekli, pamětlivi jsouce slov Páně, prchli do Pelly v Zajordání. Také poslední slova Páně o pádu Jerusaléma došla splnění. Titus obklíčil město zdí, aby nikdo nemohl prchnouti, a skácev všecko stromoví kolem Jerusaléma na 90 honů, vzdělával náspy. Potravu do města dopravovati bylo nemožno. V Jerusalemě nastal hlad a nesmírná bída sevřela obležené. Josefus dí: „Žádné město nikdy takových věcí nesnášelo.“ Než přese všecko utrpení své židé tvrdošíjně odmítali smiřlivé návrhy Titovy. Konečně vojsko římské zteklo hradby a zmocnilo se města. Chrám zapálen, a kde kdo ze židů na ulici dopaden, zabit. Titus vida, že se mu nepodařilo zachrániti chrámu, rozkázal vyvrátiti do základů celé město. Vojáci své úloze dostáli plnou měrou. Zachováno pouze několik věží, ale vše ostatní tak bylo spustošeno, „že příchozí ani tušiti nemohli, že v místě tom dříve obýváno bylo“ (l. 7. c. 1.). Jerusalem padl v roce 70. našeho letopočtu, tedy dříve než vrstevníci Páně vymřeli. Titus uznal sám, že byl nástrojem v rukou Božích. „Pomocí Boží jsme zvítězili a Bůh byl, jenž s těchto ohrad židy sehnal; nebo jaká moc lidská nebo jací nástrojové by proti těmto věžím byli prospěli?“

Chrám Jerusalémský podnes jest v ssutinách. Zidé nejednou pokoušeli se obnoviti jej, avšak úsilí jejich zůstalo marno. Ani vzpourami proti svým utlačovatelům, ani za jejich pomoci nedošli žádoucího cíle.

Židé proti Římanům vzbouřili se za císaře Hadriana (117—138). Podnět ke vzpouře dal lžimessiáš Barkochba (= „Syn hvězdy“). Než židé opět jsou poraženi. Jerusalem znova rozbořen a kamenů chrámových použito ku stavbě pohanského divadla. Zdvihlo se sice ze ssutin nové město opět, avšak pohanské. Židům pod trestem smrti zakázáno usaditi se v něm. Město ono nazváno „Aelia Capitolina“ (arab. Iliah). Nikdy již nepovznesl se Jerusalem ke své dřívější velikosti a slávě. Nyní má obyvatelů celkem 25.000. Židé, jichž jest toliko pětina, náležejí třídě nejchudší. Do dnešního dne „Jerusalém jest pošlapán.“ Císař Julián, jenž od víry křesťanské odpadl, chtěje v posměch uvésti slovo Kristovo, vyzval židy, aby na hoře Moria vzdělali nový chrám a slíbil jim svou pomoc. Avšak když se již ku stavbě mělo přikročiti, oheň vyšlehnuvší ze zá-

kladův usmrtil několik dělníků a ostatní zahnal. To se opakovalo, pokud nebylo upuštěno úplně od práce. Událost tuto dosvědčují nejen křest. dějepisci (Sókratés, Sozomenus, Philostorgius, Rufinus), nýbrž i pohan a důvěrný přítel císařův Ammianus Marcellinus. Dlužno uznati, že Bůh sám tu zakročil, aby obhájil slov Svých proti nezbednosti lidské.

Při prvém i při druhém dobytí města Jerusaléma Římané nesmírné množství židů dílem usmrtili, dílem ke hrám chovali, dílem do všeho světa rozptýlili. Tyto zlomky lidu židovského, ač jsou rozmetány po všech končinách, žijí podnes. *Nejsou nepodobny střepům nádoby hrnčířské, již roztříštil Hospodin* (Jer. 19, 11.). Dějiny však dosvědčují, že i národové poddáni jsou zákonu připodobňování se. Podmanění národové se svými podmaniteli znenáhla se směšují, až konečně splynou v jeden kmen. Jen Israel zdá se býti vyňat z tohoto zákona. Kdekoli žije, všude zachovává své zvláštnosti bez porušení. Slova Kristova o trvalém zachování tohoto lidu uprostřed národů (Luk. 21, 24, Mat, 23, 38.) docházejí vždy stkvělejšího potvrzení. Dojista větším právem než sv. Augustin můžeme my nazvati židy „potulným důkazem pravdy."

Jediný národ, jenž odloučeností a rozptýleností židům se rovná, jsou cikáni. Jsou však mezi oběma kmeny patrné rozdíly. Především cikáni žijí v Evropě teprv od 14. století. Židé usedlí jsou od věků v té neb oné krajině, cikáni však stálého bydliště nemají, potulují se z místa na místo. Konečně lpí na nich jakási příhana, pročež zůstávají omezeni sami na sebe.

Proroctví dokazují, že Kristus jest Bůh. Ovšem i proroci ve Starém zákoně předpovídali, avšak veliký tu rozdíl. Proroci předpověděli, co jim shůry zjeveno bylo; avšak Kristus, co mluví, viděl u svého Otce v nebesích (Jan 8, 38.). Proroci oznamují, že jejich předpovědi uskuteční Bůh, avšak ze slov Kristových jde na jevo, že On jest, jenž vše naplňuje a ve skutek uvádí. (Mat. 16, 18, Jan 2, 19.)

143. Zda-li všichni uvěřili v Pána Ježíše?

Všichni neuvěřili v Pána Ježíše: zvláště nejvyšší kněží, zákonníci a fariseové nenáviděli ho pro jeho učení a hleděli ho usmrtiti.

Kristus Pán konal učitelský úřad svůj po tři leta. Avšak ačkoliv jasně prokázal se jakožto zaslíbený vykupitel, ačkoliv svatostí života, zázraky a proroctvími potvrdil pravdu svého učení, přece všichni v něho *neuvěřili*, neboť ze zlé vůle uvěřiti nechtěli. Byli to zvláště nejvyšší kněží, zákonníci a fari-

seové, kteří nenáviděli Krista, vidouce, že vážnosť jeho u lidu stále se vzmáhá, kdežto jejich vliv neustále se menší.

Velekněží byli hlavou všech kněží a Levitů. Velekněžem měl býti vždy prvorozený z rodu Aronova / a času Krista Pána Římané dle libosti velekněze sesazovali i dosazovali. Tehdáž žili v Jerusalémě dva velekněží: Annáš, jenž od Římanů byl sesazen, a tchán jeho Kaifáš, jenž úřad velekněžský zastával *Zákonníci* byli učitelé zákona, jimž náleželo Písmo sv. v přesnosti zachovávati, v něm zpytovati, je lidu čítati a vykládati. Rozhodovali také při soudech, jelikož soudové ti podle zákona se dála. Byli také spolu se staršími lidu t. j. náčelníky kmenů a s (velekněži t. j. s úřadu složenými náčelníky rodin kněžských) údy tak zv. *velerady*, jíž předsedal velekněz úřadující.

Fariseové (= odloučenci, zvláštnůskáři) tvořili zvláštní stranu náboženskou, která odchýlila se od přesného náboženství zjeveného. Zachovávali úskostivě a okázale vedlejší a méně závažné předpisy, kdežto potají neštítili se pokleskův sebe větších. Byli to tedy *pokrytci*, kteří mimo to ostatními lidmi, jež za méně dokonalé považovali, pohrdali a jich se stranili (odtud jejich jméno). Mezi fariseji byly ovšem i mužové lépe smýšlející, jako Nikodém, Josef Arimathejský, kteří v Krista Pána uvěřili.

Nejvyšší kněží, zákoníci a fariseové nenáviděli Pána Ježíše pro jeho učení, poněvadž učením svým dokazoval, že to, čemu oni učí, jest bludné. Ač věděli, že nadešel již čas příští Messiášova, ač dokonce jeho rodiště při příchodu mudrců Herodovi jmenovali, ač věděli, že žezlo od Judy bylo odňato a že 70 ročních téhodnův Danielových svému konci se blíží, ač byli svědky četných zázraků Kristových, přece sešli se velekněží, zákonníci a fariseové v radu a pravili: Co učiníme? Tento člověk činí mnohé divy. Necháme-li ho tak, všichni uvěří v něho: i přijdou Římané a odejmou naši zemi a lid“ (ev. sv. Jana 11, 47, 48). Sám Kaifáš, jenž později Krista Pána odsoudil, pravil tehdáž: „Vy nic nevíte, aniž na to myslíte, že užitečné jest, aby jeden člověk umřel za lid, a ne, aby všecken národ zahynul“ (ev. sv. Jana 11, 49, 50). „Protož od toho dne myslili, aby jej zabili“ (ev. sv. Jana 11, 53).

Naučení. Děkuj Bohu, že z lásky k tobě stal se člověkem; drž se ho pevně i jeho učení a následuj ho! Onť volá k tobě: „Já jsem cesta, pravda i život. Žádný nepřichází k Otci než skrze mne.“ (Jan. 14, 6.)

Čtvrtý článek víry.

144. Jak zní čtvrtý článek víry.

Čtvrtý článek víry zní: Trpěl pod pontským Pilátem, ukřižován, umřel i pohřben jest.“

Čtvrtý článek víry nás učí, že Ježíš jakožto člověk skutečně trpěl, že na kříži umřel a do hrobu položen byl.

„*Pod pontským Pilátem*“ značí tolik co: „za času, kdy pontský Pilát byl místodržitelem neboli vladařem římského císaře nad zemí židovskou.“ Slova „Pod pontským Pilátem“ zdají se býti ve stručném vyznání víry zbytečnými; proto se říkává o osobách, které zbytečně nebo maně někam se dostali, že tam přišli jako Pilát do kreda“ (Credo = „věřím,“ značí tolik, jako vyznání víry, zvláště to, které při mši sv. se říká). Ale tato na pohled zbytečná slova jsou závažným důkazem pro *starobylost apoštoského vyznání víry*, kterouž někteří lidé popírali. Slovy těmi jest vyjádřeno bližší časové určení smrti Kristovy. Řečtí a římští dějepisci počítali při datování událostí, o nichž psali, netoliko dle olimpiád a dle let po založení Říma, nýbrž také často podle let vlády jejich vrchností, jejichž jmen užívali jako data. V době založení křesťanství panoval zejména u Římanů zvyk datovati jmény konsulů nebo císařů, nebo oběma zároveň. Tak činí Tacitus, Seneka i Plinius. Předložky „*pod*“ užívalo se při tom již v prvním století po Kr.; nalezáme ji již u Seneky a Plinia; její užití v apoštolském vyznání víry může tudíž sloužiti za důkaz, že náš symbol nepochází teprve z doby pozdější. V apoštolském vyznání víry však není doba určena jménem vládnoucího císaře nebo konsula, nýbrž jménem vladaře země poplatné. To znamená, že apoštolské vyznání víry nevzniklo v hlavním městě římské říše, nýbrž v Judsku. Jest zcela přirozeno, že ten, kdo v provincii píše, užije k označení data spíše jména místodržitelova nežli císařova, poněvadž místodržitel místním čtenářům více jest znám. Římští spisovatelé, vypisujíce události nebo záležito ti některé provincie, jmenují sice zpravidla při tom vladaře oné provincie (prokonsula, praetora nebo legáta), avšak vždy teprve po předchozím uvedení jména panujícího císaře. Avšak jest dosti nápisů, které podávají důkaz, že při určování času bývalo nezřídka užíváno také toliko jména provinciálního vladaře s pominutím jména císařova. Tak nalezen byl r. 1890 v Mylase mezi Miletem a Halikarnassem nápis pocházející z r. asi 110, jenž zní: „Jonové v Asii pod prokonsulem Publiem Corneliem Tacitem.“ A v okolí Seleucie byl vykopán nápis: „Pod Caesiem Priskem Publiem, centurionem čtvrté legie, na památku.“ Jest tudíž patrno, že apoštolské vy-

znání víry, jež označuje dobu smrti Kristovy vladařem Pilátem, nikoli v Římě, nýbrž v Provincii Judské bylo složeno. Jest pak jisto, že apoštolského vyznání víry v Římě nejpozději na počátku druhého století bylo užíváno. Musilo tudíž v Judsku před koncem prvého století povstati. Avšak ze slov „pod pontským Pilátem“ můžeme činiti ještě další důsledky. Spisovatel prozrazuje slovy těmi netoliko, že naše vyznání víry psal v provincii Judské, nýbrž také, že pokládal událost, o níž píše, za událost ne světovou, nýbrž pouze provinciální, týkající se především jeho krajanů, jimž jméno zemského vladaře bylo známější nežli jméno císařovo. Tudíž vyznání víry, v němž doba smrti Vykupitelovy určuje se jménem místodržitele Pontského Piláta, nepovstalo teprve po rozšíření křesťanství po římské říši, nýbrž že vzniklo v oné počátečné době křesťanství, kdy ještě křesťané ze židovstva — ač věděli ovšem o budoucím rozšíření křesťanství po celém světě — obmezovali se výhradně na Judsko, tedy v prvních patnácti letech trvání křesťanské církve v Jerusalémě, ještě před smrtí sv. Jakuba staršího. A tak jsou i nedůležitá na pohled slova „pod Pontským Pilátem“ pečetí apoštolského původu našeho vyznání víry.

145. Trpěl-li Ježíš Kristus jako Bůh anebo jako člověk?

Ježíš Kristus trpěl pouze jako člověk; neboť jako Bůh nemohl trpěti.

Bůh nemůže trpěti, poněvadž je nekonečně blažený a nezměnitelný. Proto nemohl Ježíš Kristus trpěti jako Bůh. On však byl zároveň pravý člověk, a jako člověk trpěl celou lidskou přirozeností svou, tedy na těle i na duši.

Poněvadž pak lidské tělo i lidská duše Ježíše Krista náleželo druhé osobě Božské, Synu Božímu, pravíme, že Syn Boží za nás trpěl v lidské přirozenosti. Protože pak druhá božská osoba, Syn Boží, jest pravý Bůh, můžeme říci: „Bůh za nás trpěl“, což jest vlastně mluva zkrácená místo: Bůh, jenž jest zároveň člověkem, za nás trpěl.

Kristus Pán vlastně *po celý svůj život* trpěl nevýslovně mnoho. Onť ve chlévě se narodil a jesle byly jeho kolébkou; on do Egypta uprchnouti musil, v chudobě a těžké práci v Nazaretě až do 30. roku věku svého žil, potom nepopřávaje sobě oddechu neunavně učil, při čemž neměl, kam by hlavy své položil; za dobrodiní svá potkával se s nevděkem a nepřátelstvím. Avšak o tomto utrpení dřívějšího života Kristova katechismus zde nemluví, nýbrž toliko o utrpení na konci jeho života.

146. Co trpěl Ježíš Kristus?

Ježíš Kristus trpěl nevýslovně veliké bolesti na duši i na těle.

Kristus Pán trpěl bolesti *nevýslovně* veliké, t. j. tak veliké, že nelze jich nižádnými slovy vypověděti a vylíčiti.

147. Co trpěl Ježíš Kristus na duši?

Na duši trpěl Ježíš Kristus velikou úzkost a zármutek, posměch a pohrdání, pomluvy a jiné křivdy.

148. Co trpěl Ježíš Kristus na těle?

Na těle trpěl Ježíš Kristus mnoho trýznění, bití a ran; byl bičován, trním korunován a ukřižován.

149. Kdo odsoudil Pána Ježíše na kříž?

Pontský Pilát, vladař judský, z bázně před židy odsoudil Pána Ježíše na kříž.

150. Kdo obžaloval Pána Ježíše u Piláta?

Nejvyšší kněží a zákonníci z nenávisti a závisti křivě obžalovali Pána Ježíše u Piláta, řkouce, že prý se rouhal Bohu a chtěl býti králem židovským.

Vše, co v otázkách 147—150 obsaženo jest, vylíčíme ve vypravování souvislém. Utrpení Pána Ježíše počalo se v zahradě Gethsemanské na hoře Olivetské.*) „I přišli — tak vypravují

---

*) Hora Olivetská zvedá se východně od Jerusaléma do výše 830 *m* nad hladinu moře Středozemního a odtud své jméno má, že četnými olivami byla porostlá. Od Jerusaléma dělí ji údolí Josafatské či Cedronské, kterýmž od severu na jih vine se potok Cedron ve vzdálenosti as 200 *m* východně od Jerusalema a 50 *m* západně od úpatí hory Olivetské. Na úpatí hory té byla zahrada se dvorem jménem Getsemany, či lis olivový, bezpochyby proto tak zvaná, poněvadž se tam vytlačovalo ovoce olivové. Ohrazena byla zdí a uzavřena dveřmi, jež bránily příchodu cizím, nikoli však přátelům a známým; neboť ti byli seznámeni s tím, jak mají otevírati. Možná, že patřila některému potomku Davidovu; neboť v ní byl pochován Joachim i Anna — později, dle podání východního, i Panna Maria —; mrtví však pochovávali se obyčejně na pozemku vlastním, neb alespoň na pozemku rodu svého. Část této z hrady dostala se r. 1669. v majetek Františkánů, kteří ji časem rozšíři i a r. 1848 zdí $2\frac{1}{2}$ *m* vysokou ohradili, aby tak chránili i oliv i poutníků, kteří se tam modlí. Zahrada tato jest 52 *m* dlouhá a 50 *m* široká. V ní vyskytá se 8 oliv, majících v objemu 5—6 *m*, kteréž dle podání z dob Kristo-

evangelisté — do dvora Getsemany, a Kristus řekl učenníkům svým: Poseďtež tuto, až odejda tamto, pomodlím se. A pojav s sebou Petra, Jakoba a Jana, počal se rmoutiti a teskliv býti. Tehdy řekl jim: ‚Smutnáť jest duše má až k smrti! Pozůstaňtež tuto a bděte se mnou.‘ A poodešed maličko, padl na tvář svou, modle se a řka: ‚Otče můj, jest-li možné, ať odejde ode mne kalich tento, ale však ne, jak já chci, ale jakž ty.‘ I přišel k učenníkům svým a nalezl je, ani spí, i řekl Petrovi: ‚Šimone, spíš? Nemohl-lis jediné hodiny b íti? Bděte a modlete se, abyste nevešli v pokušení. Duch zajisté hotov jest, ale tělo nemocno.‘ Opět podruhé odešel a modlil se, řka: ‚Otče můj, nemůže li tento kalich minouti mne, než abych jej pil, staň se vůle tvá.‘ I přišel opět, a nalezl je, ani spí, neboť byly oči jejich obtíženy. A nevěděli, co by jemu odpověděli. A nechav jich, odešel opět a modlil se po třetí, tatáž pronášeje slova. I ukázal se emu anděl s nebe, posiluje ho. A postaven jsa v úzkosti smrtelné, déle se modlil. I učiněn jest pot jeho jako krůpěje krve tekoucí na zem. (Ev. sv. Mat. 26, 36—44; ev. sv. Marka 14, 32—40; ev. sv. Luk. 22, 40—44.) — Jaká as bolesť mučila duši božského Vykupitele! To, co nám evangelisté o tom vypravují, jsou pouze stručné poznámky; přece však z nich souditi můžeme na strašlivé jeho utrpení. Pokusmež se dle rozjímání jedné zbožné, Boha milující duše hlouběji vniknouti do této bolesti. Než, což díme, rozjímání! Možnáť, že jest to něco mnohem většího, že jsou to vidění, jimiž Bůh tuto duši poctiti ráčil! Máme tu na mysli „hořké umučení Pána našeho Ježíše Krista“ od Kateřiny Emmerichovy, kteráž v letech 1774—1824 v biskupství Münsterském žila. Ona líčí smrtelné úzkosti Spasitelovy v zahradě Gethsemanské takto: „Bylo asi devět hodin, když přišel Pán Ježíš s učenníky do zahrady Gethsemanské. Po zemi se plazila čirá tma, na obloze svítil jasně měsíc. Pán Ježíš byl velmi smuten, předpovídaje, že již je blízko nebezpečenství. Uslyševše to učenníci, ulekli se velmi, ale Pán řekl k nim: ‚Zůstaňte tuto, a já se půjdu modlit.‘ Petra, Jana a Jakuba staršího vezma s sebou, šel několik kroků do zahrady olivové na úpatí hory. Byl již nevýslovně smuten, neboť cítil již blížící se úzkosť a pokušení. Jan, vida Pána svého tak sklíčeného, otázal se, jak že může býti On, jenž vždy těšíval, nyní tak truchliv a smuten? I pravil Ježíš: ‚Smutnáť jest duše má až k smrti,‘ a ohlédna se viděl, že veliká úzkosť a

---

vých pocházejí. Malý kousek severně od ní jest jeskyně, ve které se Pán Ježiš krví potil. Také místo, kde apoštolé usnuli, a kde Jidáš Pánu Ježíši zrádné políbení dal, ukazuje se vně zahrady nynější; vše to nasvědčuje tomu, že ona jest pouze částí bývalé zahrady Getsemanské. V zahradě této trpěl Pán Ježíš smrtelnou úzkost a byl zradou Jidášovou jat a odveden.

pokušení jako strašné mračno naň se valí, a proto řekl k těm třem apoštolům: ‚Zůstaňte tuto a bděte se mnou a modlete se, abyste nevešli v pokušení.‘ I poslechli a zůstali na témže místě. Pán Ježíš nechav je, poodešel něco málo ku předu, ale mračno strašlivých obrazů tak mocně naň se hrnulo, že pln jsa úzkosti, odešel v levo a ukryl se v jeskyni asi šest stop hluboké, nad níž klenula se skála. Půda jeskyně té byla mírně dovnitř nakloněna a shora viselo s převislé skály tolik křoví, že zde mohl každý nepozorován zůstati. Jakmile Kristus Pán byl sám, viděla jsem, kterak celé hejno samých strašných obrazů se naň hrne a víc a více naň doráží. Truchlivost a úzkost jeho byla větší a větší, i ukryl se Pán, všecek jsa zmalátněn, do jeskyně; podobal se člověku, jenž překvapen byv velikou bouří, bezpečného hledá útulku; ale ani tam nebyl jist, neboť hrůzné obrazy ty i do jeskyně za ním se hrnuly, víc a více se rozjasňujíce. Ach, hrozné vidění! Zdálo se mi, jakoby jeskyně v sobě obsáhnouti měla rozličné podoby všech hříchů celého světa, i tíži jejich i trest, a to od pádu prvních lidí v ráji až do skonání světa. Právě do této jeskyně na hoře Olivetské přišli Adam a Eva, byvše z ráje vyhnáni; v ní truchlili, svého přestupku litujíce. Při vidění tom cítila jsem zároveň, jak se Pán Ježíš poddává hořkému utrpení, jak obětuje se božské spravedlnosti, aby zadost učinil za hříchy světa, jak jeho Božství vniká do nejsvětější Trojice, aby ve své neskončené lásce, ve svém člověčenství nejčistším, nejcitlivějším, opravdovém a nevinném se vydal v oběť všem útrapám a trestům za hříchy všeho světa. Aby pak i za počátek a rozvoj všech hříchův a zlých náklonnosti zadost učinil, přijal na sebe nejmilosrdnější Kristus Pán z pouhé lásky k nám hříšníkům také kořen a počátek veškeré očisty a uzdravujících muk, i nechal to neskončené utrpení růsti jako strom s tisícerými haluzemi samých bolestí a úzkostí na svém těle, neboť proniknuty jsou nesmírnými bolestmi a mukami všechny údy svatého těla jeho, všecky smysly jeho přesvaté duše. Cítě se takto plně člověkem, padl na tvář svou, prose za nás Boha v nesmírné úzkosti a truchlivosti; při tom viděl veškery hříchy celého světa a jejich vnitřnou ošklivost v nesčíslných obrazích; všecky hříchy ty vzal na sebe, obětoval sama sebe v modlitbě spravedlnosti svého Boha nebeského za všecka provinění celého pokolení lidského. Ďábel pak, jenž mezi těmi obrazy neustále sem a tam se pohyboval, rozhořčoval se stále více na Pána Ježíše, představoval mu stále strašnější a strašnější hříchy světa, volaje: ‚Jak?! chceš i ten hřích na sebe vzíti, i pro tento hřích chceš trpěti? Jak můžeš za toto neb ono zadost učiniti? ...‘ Žádný jazyk nevypoví, jakou hrůzu a jaké bolesti bylo duši Pána Ježíše při tom snášeti; poznalť Pán Ježíš nejen celý objem utrpení za všecky hříchy, nýbrž seznával i veškery nástroje, jimiž bude mučen, a to tak živě, že se lekal

netoliko před mukami nástrojů, nýbrž cítil i zlost a nenávisť těch, kteří ty muky hrozné vymyslí; poznal zuřivosť těch, kteří ode dávna takových hrozných nástrojů užívali, i bolesť všech, kteří takovými nástroji buď vinně nebo nevinně umučeni byli; to vše cítil a znal, poněvadž nesl na sobě hříchy celého světa. Všecky tyto muky a všecka trápení poznal Kristus Pán vniterně u vidění, a to s takovou hrůzou, že se mu vyřinul z těla krvavý pot ... Ku konci všeho sklesl Pán Ježíš, jakoby už umíral, na svou tvář, andělé i hrůzná vidění zmizeli, krvavý pot řinul se z těla jeho ještě hojněji, nežli dříve; viděla jsem, jak krvavý pot prosákl i žlutavý šat jeho skrz na skrz. Nyní byla v jeskyni tma."

To byl počátek toho, co Ježíš trpěl, aby dosti učinil za naše hříchy!

Když Ježíš v zahradě Olivetské modlitbu svou dokončil, navrátil se po třetí k učenníkům svým a nalezl je, ani opět spí. I řekl jim: „Spěťež již a odpočívejte. Dosti jest, přišlať hodina; aj, Syn člověka vydán bude v ruce hříšných. Vstaňte, pojďme! Aj, kterýž mne zradí, blízko jest."

„A když on ještě mluvil, přišel Jidáš Iškariotský, jeden ze dvanácti, a s ním veliký zástup s meči a kyji od nejvyšších zákonníkův a starších. Zrádce pak jeho byl jim dal znamení, řka: Kteréhož políbím, tenť jest; držte ho a veďte opatrně. A když přišel, hned přistoupiv k němu, řekl: Zdráv buď, mistře! a políbil ho. Tedy oni vztáhli naň ruce a jali jej." (Ev. sv. Marka 14, 41—45.) „Ježíš pak řekl jemu: Jidáši, políbením zrazuješ Syna člověka?" (Ev. sv. Luk. 22, 48.)

„Ježíš pak, věda všecko, co na něj přijíti mělo, šel proti nim a řekl jim: Koho hledáte? Odpověděli jemu: Ježíše Nazaretského. Řekl jim Ježíš: Jáť jsem. Stál pak s nimi i Jidáš, kterýž ho zrazoval. A jakž jim řekl: Jáť jsem! postoupili zpět a padli na zem. I otázal se jich opět: Koho hledáte? Oni pak řekli: Ježíše Nazaretského. Odpověděl Ježíš: Pověděl jsem vám, že já jsem; jestliže tedy mne hledáte, nechteť těchto, ať odejdou; aby se naplnila řeč, kterouž byl pověděl: Z těch, které jsi mi dal, neztratil jsem žádného. Tedy Šimon Petr, maje meč, vytrhl jej a udeřil služebníka nejvyššího kněze a utal ucho jeho pravé. Bylo pak jméno služebníka tohoto Malchus. Tedy řekl Ježíš Petrovi: ‚Schovej meč svůj do pošvy (ev. sv. Jana 18, 4—11); neboť všichni, kteří berou meč, od meče zahynou. Zdaliž mníš, že bych nemohl prositi Otce svého, a dal by mi nyní více, nežli dvanácte pluků andělů? (Ev. sv. Mat. 26, 52, 53.) Což nemám píti kalich, kterýž mi dal Otec?' (Ev. sv. Jana 18, 11.) I dotekl se ucha jeho a uzdravil jej.

„K těm pak, kteříž byli přišli k němu, knížatům kněž-

ským a představeným chrámu a starším řekl Ježíš: ‚Jako na lotra vyšli jste s meči a kyji! Když jsem na každý den býval s vámi v chrámě, nevztáhli jste rukou na mne; ale tatoť jest hodina vaše a moc temnosti.‘ (Ev. sv. Luk. 22, 51 - 53)

„Tedy stráž, tisícník a služebníci židovští jali Ježíše a svázali jej (ev. sv. Jana 18, 12). Tehdy učenníci všickni opustivše ho, utekli“ (ev. sv. Mat. 26, 56; sv. Marka 14, 50).

Také zde přestává evangelium na tom, že krátce události zaznamenává. Chceme-li rozjímavě vniknouti hlouběji v jednotlivosti těchto událostí, můžeme k tomu opět užiti vypravování Kateřiny Emmerichovy, kteráž vypravuje takto:

„Pochopové svázali Pána Ježíše, ustavičně při tom Jej tupíce a Mu nadávajíce. Byliť to pohané, lidé nejšpatnější, vyvrhel lidstva . . . Byli malí, silní, velmi obratní, tmavé, trochu rudé barvy, pletí jako egyptští otroci. Pán Ježíš podal jim ruce, aby mu je svázali. I svázali mu je přes prsa ukrutně, a sice levou ruku pod pravou a pravou přes levou přes sebe tak nemilosrdně hrubým provazem, že až do těla se zařezal. Okolo beder dali mu pás s hřebíky uvnitř a ruce přivázali ještě k vrbovým kruhům, jež na tomto pasu byly upevněny. Kolem krku dali mu obojek s bodlinami uvnitř, a s tohoto obojku splývaly jako štola přes prsa křížem dva řemeny, které byly též k pásu kolem beder upevněny. Na čtyřech místech tohoto pásu přivázali čtyři dlouhé provazy, jimiž Pána Ježíše semo tamo po vůli a libosti své smýkali. Všecka pouta byla nová, a byla již od delší doby schválně ku zajetí Krista Pána připravena.

„Teď se dali na pochod, zapálivše napřed několik pochodní. V čele šlo deset strážníků, pak šli katané, tahajíce Pána Ježíše ukrutně provazy, pak šli posmívající se fariseové a konečně kráčelo ostatních deset vojákův. Učenníci těkali semo tamo, naříkajíce a jako smyslů jsouce zbaveni; jediný Jan šel za zástupem. Vidouce jej fariseové, rozkázali ihned strážníkům, aby jej lapili. I obrátilo se jich několik a honili Jana, jenž utíkal, co mohl; již jej drželi vojáci za šat, ale on pustiv roucho, unikl jim.“

„Zástup sestoupil do údolí, překročil potok Cedron a stoupal vzhůru na horu Ofel, jež tvořila jihovýchodní část Jerusaléma.“

„Vojáci jen stěží mohli zadržovati lid odevšad se sbíhající. Odevšad přibíhali muži i ženy, a lomíce rukama padali na kolena a volali: ‚Propusťte nám člověka toho, propusťte nám jej! Kdo nám bude pomáhati, kdo uzdravovati, kdo těšiti? Propusťte nám člověka toho!‘ Byla to podivaná srdcelomná, kterak Pán Ježíš, bledý, zohavený a potlučený, s rozcucha-

nými vlasy, v mokrém, pošpiněném, nepravidelně vykasaném oděvu, provazy sem a tam tahán, holemi strkán a bit, jako ubohé zpola omráčené obětní zvíře od drzých polonahých katanů v před hnán byl skrze naříkající vděčné obyvatelstvo ofelské, jež urputní vojáci násilím zadržovali."

Slyšmež nyní opět historickou zprávu evangelia.

„I přivedli ho nejprvé k Annášovi, neboť byl tchán Kaifáše, jenž byl tohoto roku nejvyšším knězem. Kaifáš pak byl ten, kterýž dal radu židům: že užitečné jest, aby člověk jeden umřel za lid.

„Šel pak za Ježíšem Šimon Petr a jiný učenník. Ten pak učenník byl znám nejvyššímu knězi, a všel s Ježíšem do síně nejvyššího kněze. Ale Petr stál u dveří venku. I vyšel druhý učenník, kterýž byl znám nejvyššímu knězi, a řekl vrátné a uvedl tam Petra. Tedy řekla vrátná: Nejsi-liž i ty z učenníků tohoto člověka? On řekl: Nejsem. Stáli pak tu pacholci a služebníci u ohně a zahřívali se, neboť byla zima, a byl s nimi i Petr stoje a zahřívaje se.

„Tedy otázal se nejvyšší kněz Ježíše o jeho učennících a o jeho učení. Odpověděl jemu Ježíš: Já zjevně mluvil jsem světu; já vždycky učíval v synagoze a v chrámě, kdežto se všickni židé scházejí, a tajně jsem nic nemluvil. Co se *mne* ptáš? Ptej se těch, kteříž slýchali co jsem jim mluvil; aj ti vědí, co jsem já mluvil.

„A když to pověděl, stoje tu jeden ze služebníkův, dal Ježíšovi políček, řka: Tak-liž odpovídáš nejvyššímu knězi? Odpověděl jemu Ježíš: Mluvil-li jsem zlé, vydej svědectví o zlém; pakli dobře, proč mne tepeš?

„I poslal jej Annáš svázaného ke Kaifášovi." (Ev. sv. Jana 18, 13—24.)

Jakožto oběť židovské nenávisti byl nyní Ježíš zase ulicemi vlečen. U Kaifáše shromáždilo se zatím mnoho židovských kněží, aby Ježíše, kdyby to jinak nešlo, justiční vraždou se světa sprovodili. Sv. Marek, a téměř souhlasně sv. Matouš, vypravuje o tom takto:

„I přivedli Ježíše k nejvyššímu knězi, a sešli se všickni kněží i zákonníci a starší . . . I hledali nejvyšší kněží a všecka rada svědectví proti Ježíšovi, aby ho na smrť vydali, ale nenalezli. Nebo mnozí mluvili sice křivé svědectví proti němu, ale svědectví jejich se nesrovnávala. I povstavše někteří, dávali proti němu křivé svědectví, řkouce: My jsme ho slyšeli, že řekl: Já zbořím chrám tento rukou udělaný, a ve třech dnech vystavím jiný, ne rukou udělaný. Ale jejich svědectví se nesrovnávalo.

„Tehdy povstav nejvyšší kněz v prostřed, otázal se Ježíše, řka: Nic-li neodpovídáš na to, co se tobě od těchto vyčítá? Ale on mlčel a ničeho neodpověděl. Opět nejvyšší kněz otázal se ho a řekl jemu: Jsi-liž ty Kristus, Syn Boha požehnaného? Ježíš pak řekl jemu: Já jsem. A uzříte Syna člověka, an sedí na pravici moci Boží a přichází s oblaky nebeskými. Tedy roztrhl nejvyšší kněz roucho své a řekl: Což ještě žádáme svědků? Slyšeli jste rouhání; co se vám zdá? Oni pak všickni odsoudili jej, že hoden jest smrti.“ (Ev. sv. Marka 14, 55—60; ev. sv. Matouše 26, 59—66.)

Velekněží odsoudili tedy božského Spasitele jakožto zločince hodného smrti. Spasitel pak nadto zakusil ještě té bolesti, že jej Petr po třetí zapřel. Evangelium vypravuje nám dále:

„A obrátiv se Pán pohleděl na Petra. I rozpomenul se Petr na slovo Páně, jakž byl řekl: Prve než kohout zazpívá, třikrát mne zapřeš. I vyšed Petr ven plakal hořce.“

Ostatek noci vydán byl Ježíš na pospas týrání surových pochopův. „Tedy plivali na tvář jeho, a bili jej v hlavu i v tvář a zakryli tvář jeho, úsměšně říkajíce: Hádej nám, Kriste, kdo jest, kterýž tebe udeřil? A mnoho jiného rouhajíce se mluvili proti němu.“

Zatím nadešlo jitro Velikého pátku, kdy Ježíš měl býti způsobem ještě slavnostnějším od Židů odsouzen. „A když byl den, sešli se starší lidu a knížata kněžská a zákonníci a vedli ho do rady své, řkouce: Jsi-li ty Kristus (Messiáš), pověz nám. I řekl jim: Povím-li vám, nevěříte mi: a pakli se vás otáži, neodpovíte mi, aniž (mne) propustíte. Od této pak chvíle bude Syn člověka seděti na pravici moci Boží? I řekli všickni: Ty jsi tedy Syn Boží? A on řekl: Vy pravíte, já jsem. A oni řekli: Což ještě potřebujeme svědectví? Však jsme sami slyšeli z úst jeho! I povstavši všecko množství jich, vedli jej k Pilátovi.“

Byloť Židům právo nad životem a smrtí od Římanův odňato; „berla byla odjata od Judy“, kteráž dle předpovědi umírajícího patriarchy Jakoba (I. Mojž. 49, 10) neměla od něho odňata býti, dokavad nepřijde Messiáš; židovští úřadové byli tudíž nuceni obrátiti se k římskému místodržiteli Pilátovi, aby sobě vymohli, by Ježíš byl popraven.

Zatím viděl Jidáš, že zrada jeho měla v zápětí horší následky, nežli sám snad očekával. A když viděl, „že by Ježíš odsouzen byl, želeje toho, navrátil zase třicetí stříbrných knížatům kněžským a starším, řka: Zhřešil jsem, zradiv krev spravedlivou. Ale oni řekli: Co nám do toho? Ty viz! A povrh stříbrné v chrámě, odešel, a odšed osidlem se oběsil.“

Starší, knížata kněžská a zákonníci, provázeni jsouce ne-

pochybně hojným zástupem bičičův a luzy, „vedli Ježíše od Kaifáše do radního domu. Bylo pak ráno, a oni nevešli do radního domu, aby se neposkvrnili, ale aby směli jísti velikonočního beránka“ — prapodivně útlé svědomí! Předpis obřadní zachovávají, jakkoliv ovšem nikoliv co do ducha, tož aspoň co do litery jeho; ale odsouzení nevinného — z toho svědomí sobě nečiní!

„Tedy vyšel k nim Pilát ven a řekl: Jakou žalobu vedete proti člověku tomuto? Odpověděli a řekli jemu: Kdyby tento nebyl zločinec, nevydali bychom ho tobě. I řekl jim Pilát: Vezměte vy jej, a podle zákona svého suďte jej. I řekli jemu Židé: Nám nesluší zabiti žádného.“ K tomu dodává sv. Jan: „Aby se naplnila řeč Ježíšova, kterouž řekl, naznačuje, kterou by smrtí měl umříti,“ totiž smrtí na kříži; neboť na smrť kříže odsuzovali Římané, a nikoliv Židé.

K tomu, aby na Pilátovi vymohli rozsudek smrti, nestačilo dosavadní obvinění z rouhání; Židé musili vymysliti sobě obvinění jiné. „I počali naň žalovati, řkouce: Tohoto jsme nalezli, an převrací národ náš a brání daně dávati císaři, a praví se býti Kristem králem.“ Jak loyální jsou pojednou Židé vůči svým římským podmanitelům! Zdá se, že úplně zapomněli na to, co Ježíš fariseům na pokryteckou jejich otázku o daních odpověděl: „Dávejtež, co jest císařovo, císaři, a, co jest božího Bohu“ (Mat. 22, 21; Marek 12, 17; Luk. 20, 25). Než, oniť musili na to zapomenouti, chtěli-li Ježíše obžalovati jakožto nepřítele říše!

„Tedy všel Pilát opět do radního domu a povolal Ježíše a řekl jemu: Ty-li jsi král židovský? Odpověděl Ježíš: Sám-li od sebe to pravíš, čili jiní tobě pověděli o mne? Odpověděl Pilát: Zdaliž jsem já Žid? Národ tvůj, a nejvyšší kněží vydali mi tebe: co jsi učinil? Odpověděl Ježíš: Království mé není z tohoto světa. Kdyby z tohoto světa bylo království mé, služebníci moji zajisté bránili by, abych nebyl vydán Židům: ale nyní, království mé není odsud. I řekl jemu Pilát: Tedy král jsi ty? Odpověděl Ježíš: Ty pravíš, já jsem král. Já jsem se k tomu narodil, a proto jsem na svět přišel, abych svědectví vydal pravdě: každý, kdo jest z pravdy, slyší hlas můj. Dí jemu Pilát: Co jest pravda? A když to řekl, vyšel opět k Židům, a dí jim: Já žádné viny na něm nenalézám.“

Tu obnovili velekněží a starší svoje obžaloby. Ježíš však mlčel. „Tedy Pilát otázal se ho opět, řka: Nic neodpovídáš? Hle, jak veliké věci na tebe žalují! Ale Ježíš nic více neodpověděl, tak že se Pilát podivil.

„Ale oni dotírali ještě více, řkouce: Bouřit lid, uče po všem Judsku, počav od Galilee až sem. Tedy Pilát uslyšev o Galilei, otázal se, byl-li by člověk galilejský. A když zvěděl,

že by byl z moci Herodesovy, poslal jej k Herodesovi, kterýž také byl v Jerusalémě v ty dni."

I byl tudíž Ježíš poznovou vlečen ulicemi. „Herodes pak uzřev Ježíše, zradoval se velmi, nebo od mnohého času žádal viděti jej, protože byl mnoho o něm slyšel, a nadál se, že nějaký div od něho učiněný uzří." Ježíš měl tedy upokojiti zvědavosť tohoto knížete a sloužiti mu k zábavě! Herodes „tázal se ho mnohými řečmi, ale on jemu ničeho neodpovídal. Knížata pak kněžská a zákonníci stáli, ustavičně žalujíce na něho. Herodes pak se svým vojskem pohrdl jím: a oblék jej v roucho bílé, posmíval se jemu, a odeslal ho zase k Pilátovi. I učiněni jsou Herodes s Pilátem přátelé v ten den, neb před tím byli vespolek nepřátelé."

Nyní táhl opětně celý zástup s Ježíšem ulicemi zpět k Pilátovi: „Pilát pak svolav knížata kněžská a představené a lid, řekl k nim: Dali jste mi tohoto člověka, jakoby odvracel lid, a hle, já před vámi vyptávaje se, žádné viny jsem nenalezl na tomto člověku, z toho, co na něj žalujete. Avšak ani Herodes, neb jsem vás k němu poslal, a hle, nic hodného smrti nestalo se jemu. Protož potrestám ho a propustím." Potrestati chce Pilát Ježíše? A proč? Protože neměl odvahy Židy s jejich neodůvodněnými žalobami zcela odmítnouti!

„Měl pak vladař obyčej na den slavný propustiti lidu vězně jednoho, kteréhož by chtěli. I měl tehdáž vězně znamenitého, kterýž sloul Barabáš. Protož když se sešli, řekl Pilát: Kterého chcete, abych vám propustil: Barabáše-li čili Ježíše, jenž slove Kristus? Nebo věděl, že jej ze závisti vydali," velekněží totiž; neboť do lidu se nadál, že vyprosí sobě propuštění Ježíše na svobodu.

A když seděl na soudné stolici, poslala k němu žena jeho, řkouc: Nic neměj s tímto spravedlivým, nebo jsem mnoho trpěla dnes ve snách pro něho.

„Ale knížata kněžská a starší navedli lid, aby prosili za Barabáše, Ježíše pak aby zahubili. Odpověděv pak vladař, řekl jim: Kterého chcete ze dvou, aby vám byl propuštěn? A oni řekli: Barabáše. Byl pak Barabáš lotr, kterýž pro vzbouření ve městě učiněné a pro vraždu vsazen byl do žaláře. Pilát pak opět odpověděv řekl: Což tedy chcete, abych učinil králi židovskému? A oni opět zvolali: Ukřižuj ho! On pak po třetí řekl k nim: I což jest zlého učinil tento? žádné viny smrti na něm nenalézám, protož potrestám ho a propustím."

I vydal tedy Pilát božského Spasitele, jehož nevinnosť byl opět a opět uznal, biřicům, aby jej zbičovali, což byl trest nad míru krutý, jímž celé tělo bylo rozdrásáno.

„Tehdy žoldnéři vladařovi, vzavše Ježíše do radního domu,

shromáždili k němu celou rotu (kohortu).“ Římská kohorta měla obyčejně 600 mužův.

„I svlékli ho a přiodili jej pláštěm šarlatovým a spletše korunu z trní, vstavili ji na hlavu jeho, a klekajíce před ním, posmívali se jemu, říkouce: Zdráv buď, králi židovský! A plivajíce na něho, brali třtinu a bili hlavu jeho.“

Když byl Ježíš tak hrozně ztýrán, pokusil se Pilát opětně o to, aby jej zachránil, aniž by však tím nevůli Židů vzbudil. Hleděl vzbuditi soustrast lidu. Protož dal Ježíše v nynějším zbědovaném jeho stavu vyvésti ven a pravil: „Hle, vedu vám jej ven, abyste poznali, že na něm žádné viny nenalezám. Tedy vyšel Ježíš, nesa trnovou korunu a roucho šarlatové. I dí jim Pilát: Ejhle člověk! Ale jakž jej uzřeli nejvyšší kněží a zákonníci, zvolali, říkouce: Ukřižuj, ukřižuj ho! Dí jim Pilát: Vezměte vy jej a ukřižujte, neb já na něm viny nenalezám. Opověděli jemu Židé: My zákon máme, a podle zákona má umříti, neboť Synem Božím se činil.

„Tedy, když uslyšel Pilát tuto řeč, více se obával. I všel zase do radního domu a řekl Ježíšovi: Odkud jsi ty? Ale Ježíš mu nedal odpovědi. Tedy řekl jemu Pilát: Se mnou nemluvíš? Nevíš-li, že mám moc tebe ukřižovati a mám moc tebe propustiti? Odpověděl Ježíš: Neměl bys žádné moci proti mně, kdyby nebylo tobě dáno s hůry; protož kdo mne tobě vydal, větší hřích má.

„A od této chvíle hledal ho Pilát propustiti. Ale Židé volali, říkouce: Propustíš-li tohoto, nejsi přítel císařův, neb každý, kdo se činí králem, protiví se císaři.

„Tedy uslyšev Pilát tyto řeči, vyvedl Ježíše ven a posadil se na soudné stolici, na místě, kteréž slove Lithostrotos a židovsky Gabbatha. Byl pak pátek před Velikonoci, okolo hodiny šesté (kolem dvanácté hodiny polední) i dí Židům: Ejhle, král váš! Ale oni křičeli: Vezmi, vezmi, ukřižuj ho! Dí jim Pilát: Krále vašeho ukřižuji? Odpověděli nejvyšší kněží: Neznáme krále, než císaře.“ Tím slavnostně potvrdili, že žezlo národní samostatnosti od Judy odstoupilo, že není více Jehova jejich vládcem, nýbrž Tiberius.

„I vida Pilát, že by nic neprospěl, ale že by větší rozbroj byl, vzav vodu, umyl ruce před lidem, řka: Nevinen jsem já krví spravedlivého tohoto; vy vizte! A odpověděv všecken lid, řekl: Krev jeho na nás i na naše syny!“ (Ev. sv. Mat., kap. 26. 27; sv. Marka, kap. 14. 15; sv. Luk., kap. 22. 23; sv. Jana, kap. 18. 19)

I propustil Pilát Barabáše na svobodu; božského Spasitele však vydal katanům, aby jej ukřižovali. Bázeň aby u dvora neupadl v nemilost, zvítězila u něho v boji se své-

domím. Komedie, kterou tropil, umýváním svých rukou a jeho ujišťování, že jest nevinen smrtí Kristovou, jeví se jako smích, jejž sobě činí ze spravedlnosti. Hroznáť byla jeho nesvědomitosť; on, v jehož rukou spočívalo nyní právo nad životem a smrtí, vydává Spasitele, jejž byl sám za nevinna uznal, vzteku luzy v šanc a nechává jej odvésti na smrť kříže.

Jak nevýslovná bolesť, jaká hořkosť as naplňovala duši Spasitelovu, když se to vše dálo! Tvorové, kteříž jeho všemohoucnosti dobrotivé děkovati měli za jsoucnosť svoji, nakládali s ním tak, jak ani se zvířetem se nenakládá. Hříšníci, za jejichž spásu se chtěl obětovati, prohřešili se proti němu způsobem přeohavným. Národ, jejž on ze všech národů sobě byl vyvolil, jejž byl hýčkal a dobrodiním zahrnoval jako matka dítko své, tento národ křičel nyní: „Na kříž s ním!“

Tuto bolesť Spasitelovu snaží se nám církev vylíčiti ve velkopáteční mši sv., kterouž chce vzbuditi soucit náš s utrpením Páně. V improperiích, při odhalování kříže, dává sboru zpěvákův pěti: „Populo meus, quid feci tibi? aut in quo contristavi te? responde mihi.“ „Lide můj, co učinil jsem tobě, aneb v čem zarmoutil jsem tebe? Odpověz mi!“ Střídavě a touto strofou slyšíme pak žaloby trpícího Vykupitele:

„Já jsem pro tebe ranil Egypt i s prvorozenci jeho, a tys mne dal zbičovati.

„Já jsem tě vyvedl z Egypta, utopiv Faraona v moři Rudém, a tys mne vydal knížatům kněžským.

„Já před tebou otevřel moře, a ty kopím otevřel jsi bok můj.

„Já před tebou předcházel v oblakovém sloupu, a tys mne vedl do soudnice Pilátovy.

„Já tě krmil mannou na poušti, a tys mne poličkoval a bičoval.

„Já tebe napájel vodou spásy ze skály, a tys mne napájel žlučí a octem.

„Já pro tebe bil krále Kananejské, a tys bil třtinou hlavu moji.

„Já dal tobě žezlo královské, a tys dal na hlavu mou korunu trnovou.

„Já povýšil jsem tebe mocí velikou: a tys mne pověsil na dřevě kříže.

„Lide můj, co učinil jsem tobě, aneb v čem zarmoutil jsem tebe? Odpověz mi!“

To jsou žaloby Ježíše Krista nad vyvoleným národem Starého Zákona. Zdaž i vyvolený národ Zákona Nového, křesťanstvo, nedává příčiny k podobným steskům? Snad mohl by Spasitel k mnohému z nás křesťanův s podobnou trpkostí mluviti:

„Zemřel jsem, abych obmyl tě od hříchů tvých ve své krvi; a ty hromadíš hřích na hřích.

„Založil jsem pro spásu duše tvé církev svou, a tys vůči ní chladný a lhostejný.

„Ustanovil jsem pro tebe svaté svátosti, ty však žiješ tak, jakoby žádných svátostí nebylo.

„V převeliké lásce nabídl jsem ti svoje tělo i svou krev za pokrm; ty však přijímáš mne sotva jednou v roce, a navštěvuješ mne sotva kdy ve chrámě, kde neustále k vůli tobě meškám. A kdežto denně ve mši svaté svoji oběť na kříži vykonanou obnovuji, přicházíš k ní více z vnějšího donuceni, nežli z vnitřního puzení lásky a vděčnosti vůči mně.

„Lide můj, co učinil jsem tobě, aneb v čem zarmoutil jsem tebe? Odpověz mi!“

151. Kde byl Pán Ježíš ukřižován a umřel?

Pán Ježíš byl ukřižován na hoře Kalvarii blíže města Jerusaléma a tam na kříži umřel, když se duše jeho od těla odloučila.

(Veliký pátek.)

Pilát obětoval božského Spasitele, jejž za nevinna uznal, zášti a nenávisti Židů ze strachu, že by u císaře upadl v nemilost. Katané tudíž svlékli s něho plášť a oblékli jej v roucho jeho a vedli ho, aby jej ukřižovali. A Ježíš vyšel, nesa sobě kříž.

„A když jej vedli, chytili nějakého Šimona Cyrénského, jdoucího ze vsi, otce Alexandra a Rufa; toho donutili, aby nesl kříž za Ježíšem.“ Věděliť zajisté, že Ježíš již tak byl vysílen, že kříž dále nésti nemohl.

„Šel pak za ním veliký zástup lidu i žen: kteréžto plakaly a kvílily ho. A obrátiv se k nim Ježíš, řekl: Dcery jerusalémské, neplačtež nade mnou, ale samy nad sebou a nad svými syny! Neb aj, přijdou dnové, v nichžto řeknou: Blahoslavené neplodné a životy, kteréž nerodily, a prsy, kteréž nekrmily! Tehdyť počnou říkati horám: Padněte na nás, a pahrbkům: Přikryjte nás! Neb poněvadž na zeleném dřevě toto činí, což bude na suchém?“

Tyto dva výjevy: setkání se s Šimonem Cyrénským a s plačícími ženami, jsou jediné události, jež evangelisté z cesty Kristovy ku popravišti zaznamenali.

Při horoucí zbožnosti k božskému Spasiteli, jež první křesťany naplňovala, není divu, že také mnohé jiné příběhy z jeho utrpení v ústním podání se zachovaly. Sem patří ony

události, jež od křesťanů vetkány byly v krásnou pobožnosť křížové cesty se čtrnácti jejími zastaveními, zvláště pak: setkání se Ježíše s jeho přesvatou matkou, setkání se s Veronikou, jež mu tvář šátkem osušila, jakož i trojí klesnutí pod křížem. Od pradávna snažily se také zbožné duše pohroužiti se v tajemství utrpení Páně; ony podrobněji a živěji sobě před duševní svůj zrak předváděly, co vše Ježíš as vytrpěl, i lze sobě dobře mysliti, že Bůh jim na modlitbách dopřál zjevení o skutečných událostech. Lze-liž sem čítati také to, co ctihodná *Kateřina Emmerichová* o křížové cestě Páně vypravuje? Mnohý zajisté bude dojat, čte-li z jejího popisu tyto odstavce:

„Když byl nespravedlivý rozsudek prohlášen, bolestí všecka ztrnulá Matka Kristova s Janem a ostatními ženami opustila forum. Přišli opět na mnohá místa přehořkého utrpení; jakmile troubení, sběh lidu, průvod Pilátův a pochod vojákův oznamoval nastoupení hořké cesty křížové, Maria nemohla již vyčkati, musila svého přemilého Syna v jeho mukách viděti, i prosila Jana, aby ji zavedl na místo, kudy půjde Ježíš okolo.

„Přicházela pak P. Maria s ostatními z oné části města, jež přiléhala k Sionu. Ubírala se kolem soudního místa, kteréž Ježíš Kristus byl právě opustil . . . Pak kráčela západní částí paláce, jenž byl branou do oné široké ulice otevřen, do které průvod po prvním pádu Kristově zabočil . . .

„Vidouc Marii, matku Páně, jak oděna jsouc v modrošedý šat, bledá, s uplakanýma očima, třesoucí se, skrze dům ten s ostatními jde, bylo mi, jakoby mi srdce pukalo; tak hrozně dojata byla mysl má. Již bylo slyšeti zvuk trouby a hluk přibližujícího se zástupu, již bylo slyšeti volání na rozích ulic, že vedou člověka k ukřižování. — Vrátný otevřel bránu, a tak bylo hluk a troubení ještě více slyšeti. Maria se modlila a pravila k Janovi: „Mám to viděti, či mám se vzdáliti? Ó, jak to snesu, ubohá?!“ Jan na to dí: „Kdybys zde nezůstala, rmoutilo by tě to později velice.“ — I vystoupili ven před bránu, zastavili se a hleděli na cestu v pravo dolů, neboť cesta ona jen tam, kde Maria s průvodčími svými stála, byla rovná, jinde však příkrá.

„Ach, jak zranil zvuk trouby srdce její! Průvod se blížil, byl ještě asi osmdesáte kroků vzdálen, a již jej bylo viděti. Lid nešel napřed, nýbrž po stranách a vzadu. Mnoho chátry běželo postranními ulicemi napřed, aby zaujali místa, odkud všecko nejlépe jest přehlédnouti.

„Když se katané s rozličnými svými nástroji blížili, kráčejíce drze a vítězně, chvěla se matka Ježíšova a bědovala, ruce spínajíc. Jeden z chasníků, vida ji, tázal se: „Kdo je ta žena, která tak usedavě pláče?“ Druhý mu odvětil: „Matka

Galilejského.“ Když to bezbožníci slyšeli, posmívali se plačící Matce, ukazovali na ni prsty, a jeden z nich uchopil hřeb, a držel ho výsměšně P nně Marii před obličejem. Ona však, lomíc rukama, upírala oči své toliko na Pána Ježíše, a nemohouc bolestí na nohou státi, podepřela se zdrcena o pilíř u brány. Bylať bledá jako mrtvola a rty měla zmodralé. Již ubírali se kolem fariseové, chlapec nesoucí nápis kráčel kolem a konečně několik kroků za ním Syn Boží, její Syn, svatý Spasitel náš, — tu kráčel, jsa zemdlen a sehnut její přemilý syn Ježíš, hlavu trním korunovanou pod tíhou kříže bolestně na rameno maje skloněnu. Kati jím na provazech smýkali ku předu. Tvář jeho byla bledá, krví zbrocena a raněna, vousy na bradě krví slepeny; On pohlédl krvavýma a hluboce vpadlýma očima zpod hrůzné spleti trnové vážně a útrpně na svou bolestnou matku, i klesl podruhé pod tíží kříže na kolena a ruce k zemi.“

Pak vypravuje se dále, kterak pochopové božského Spasitele zase nešetrně ku povstání a k další bolestné chůzi přinutili. „Vedeni pak byli s ním,“ tak vypravuje evangelium, „dva zločinci, aby byli usmrceni. I vedli je na Golgothu či Kalvarii.“

Golgotha bylo návrší na západní straně Jerusaléma as 600 m. od hradu Antonia vzdálené, na kterémž sice tehdy stála již nekterá stavení se zahradami, kteréž však tenkráte ještě za hradbou městskou bylo. Teprv Agrippa I. připojil je k městu, dav vystavěti třetí zeď městskou, jež obklíčila Bezethu a Golgothu. Také nyní jest uvnitř města, a vystavěn jest na ní chrám Božího hrobu. Jméno své (Golgotha = Calvaria = lebka) má bezpochyby od lebkovité podoby své. — Dle staré velevýznamné sice, ale nezaručené pověsti pochází to jméno odtud, že tam pohřben byl Adam, takže kříž zasazen byl tam, kde odpočívala hlava praotce pokolení lidského.

„A když tam přišli, dali mu píti vína smíšeného s myrrhou, a když okusil, nechtěl píti. I ukřižovali jej a spolu s ním dva lotry, jednoho na pravici a druhého na levici jeho. I naplněno jest tak Písmo, kteréž dí: A mezi zločince počten jest (Isaiáš 53, 12). Tedy řekl Ježíš: Otče odpust jim, neboť nevědí, co činí!

„I napsal Pilát také nápis a vstavil jej na kříž. A bylo napsáno: Ježíš Nazaretský, král židovský. Ten pak nápis čtli mnozí z Židů, nebo blízko města bylo místo, kdež ukřižován byl Ježíš. A bylo napsáno hebrejsky, řecky a latinsky. Tedy řekli nejvyšší kněží židovští Pilátovi: Nepiš: Král židovský, ale že on pravil: Král jsem židovský. Odpověděl Pilát: Co jsem psal, psal jsem.

„Vojáci pak, když jej ukřižovali, vzali roucho jeho (a učinili čtyři díly, každému vojáku díl) a sukni. Byla pak sukně nesešívaná, od vrchu všecka veskrze setkaná. Protož řekli mezi

sebou: „Neroztrhujme jí, ale losujme o ni, čí bude," aby se naplnilo Písmo, kteréž dí: Rozdělili sobě roucho mé a o můj oděv metali los (Žalm 21, 19). A sedíce, ostříhali ho.

„Ti, pak, kteříž tudy chodili, rouhali se jemu, ukřivujíce hlav svých a říkajíce: Ha, ha, kterýž rušíš chrám Boží a ve třech dnech jej zase vzděláváš, pomoziž sám sobě; jsi-li syn Boží, sstupiž s kříže.

„Podobně i knížata kněžská s zákonníky a staršími, posmívajíce se, pravili: Jiným pomáhal, sám sobě nemůže pomoci; jestliže jest král israelský, ať nyní sstoupí s kříže a uvěříme jemu. Doufalť v Boha, ať ho nyní vysvobodí, miluje-li ho, nebo pravil: Syn Boží jsem.

„Jeden pak z těch lotrů, kteříž viseli, rouhal se jemu, řka: Jsi-li ty Kristus, pomoziš sobě i nám. Odpověděv pak druhý, káral ho, řka: Ani ty se Boha nebojíš, ježto v témž odsouzení jsi? A my zajisté spravedlivě, neb co náleží na skutky naše, béřeme: ale tento nic zlého neučinil. I řekl k Ježíšovi: Pane, rozpomeň se na mne, když přijdeš do království svého. I řekl mu Ježíš: Amen, pravím tobě: Dnes budeš se mnou v ráji.

„Stály pak blízko kříže Ježíšova matka jeho a sestra matky jeho, Maria Kleofášova a Maria Magdaléna. Tedy uzřev Ježíš matku a učenníka tu stojícího, kteréhož miloval, dí matce své: Ženo, hle, Syn tvůj! Potom dí učenníkovi: Hle matka tvá! A od té hodiny přijal ji učenník k sobě.

„A když byla hodina šestá (dvanáctá polední), stala se tma po vší zemi až do hodiny deváté (třetí odpolední), a zatmělo se slunce. A okolo hodiny deváté zvolal Ježíš hlasem velikým, řka: Eli, Eli, lamma sabakthani? To jest: Bože můj, Bože můj, proč jsi mne opustil? A někteří tu stojíce a slyšíce to, pravili: Eliáše volá tento. Potom vida Ježíš, že všecky věci dokonány jsou, aby se naplnilo Písmo, řekl: Žízním (Ž. 68, 22). Byla pak tu postavena nádoba plná octa. Oni pak vloživše houbu plnou octa na yzop, podali ústům jeho. Ale jiní pravili: Nech, ať uzříme, přijde-li Eliáš, aby ho vysvobodil. A když přijal Ježíš ocet, řekl: ‚Dokonáno jest!' Pak zvolal hlasem velikým: ‚Otče, v ruce tvé poroučím ducha svého.' A to pověděv a nakloniv hlavy, vypustil duši." (Mat. 27, 31—50; Marek 15, 20—37; Lukáš 23, 27 - 46; Jan 19, 16—30.)

„Dokonáno jest!" A které jest to dílo, jež nyní dokonáno jest? Jest to vykoupení pokolení lidského, jest to dostiučinění za hříchy všech lidí.

Adam, hlava pokolení lidského, dopustil se hříchem svým v ráji vzpoury proti Bohu, svému Tvůrci a Pánu. Potomci Adamovi pokračovali v této vzpouře a hromadili hřích na

hřích, zločin na zločin. Svatosť Boží vyžadovala toho, aby hřích náležitě byl ztrestán. Ale Božské milosrdenství a Božská dobrotivosť sobě přála, aby nešťastné pokolení lidské od věčné záhuby bylo uchráněno; a přece nemohla jeho spravedlnosť připustiti, aby hřích zůstal beze vší pomsty, a aby spravedlnosti Božské nedostalo náležitého dostiučinění. Náležité dostiučinění, nemohlo však od nás, ubohých lidí, nikdy býti dáno. Tu připadlo Božské milosrdenství na podivuhodné sprostředkování, jež záleželo v tom, že Bůh sám člověkem se stal a jakožto člověk svým utrpením a smrtí jakožto druhá hlava člověčenstvo zastupující (jakož Adam byl hlavou první) dal potřebné dostiučinění za veškery hříchy lidstva. Tak dostiučiněno bylo svatosti a spravedlnosti Boží; milosrdenství Boží však podalo lidem záchrannou ruku k vykoupení; ono zaplatilo krví Ježíše Krista cenu jejich záchrany. Toť jest tedy ono dílo, o němž umírající Spasitel na kříži pravil: „Dokonáno jest!“

Naplnilo se nyní, co před pěti sty lety archanděl Gabriel proroku *Danielovi* byl sdělil: „Pozoruj řeči mé a rozuměj vidění tomu: Sedmdesáte téhodnů (ročních) ukráceno jest nad lidem tvým a nad městem svatým tvým, aby se skonalo přestoupení a konec vzal hřích a shlazena byla nepravosť a přivedena byla spravedlnosť věčná, a aby se naplnilo vidění i proroctví, a pomazán byl Svatý svatých. Věz tedy a pozoruj: Od vyjití řeči, aby zase vzdělán byl Jerusalém až do Krista vévody téhodnů sedm a téhodnů šedesát a dva budou: a zase vzdělána bude ulice a zdi a v úzkosť, časů. A po téhodnech šedesáti a dvou zabit bude Kristus“ (Daniel 9, 23—26).

Památka utrpení a smrti Páně koná se v den, jenž nazývá se „*Velký pátek.*“

Velký pátek jest den *největšího smutku církve.*

Shaslo světlo světa! toť jest *předmětem* velkého pátku; proto jest ten den dnem největšího smutku církve, jenž jeví se i ve všech *obřadech* téhož dne.

Obřady ty jsou: 1. Čtení *proroctví*, *pašije* a modlitby; 2. *uctění sv. kříže*; 3. *mše předsvěcených*; 4. *přenesení velebné Svátosti.*

1. Oděn v *černé* roucho mešní kráčí kněz (biskup) k oltáři. Nehoří na něm tentokrát více, aniž jest v lampě věčné světlo na znamení, že světlo světa dnes shaslo. I padá kněz s přisluhujícími na stupních oltáře tváří k zemi, aby vzpomínaje smrti Páně, k sv. obřadům se připravil. Za chvíli vstupuje k oltáři a čte jedno „proroctví“ mesiášské a obraz o beránku velikonočním. Pak následuje čtení o umučení Páně či *pašije.*

Po nich koná kněz zvláštní modlitby za blaho církve, za sv. otce, za všecky biskupy, kněze a služebníky církve, za zeměpána, za katechumeny; pak za všecky obecné potřeby církve, za vykořenění bludův a rozkolu, konečně (jedině na ten den) i za obrácení židův a pohanů. Modlí se tedy církev toho dne za celý svět, poněvadž i Kristus toho dne za vše ky lidi zemřel. Před každou z těch modliteb kleká kněz, klekají též ostatní, k čemuž jáhen vybízí slovy: „flectamus genua“ (klekněme), načež podjáhen odpovídá: „levate“ (vstaňte). Jedině při modlitbě za obrácení židů nekleká proto, že židé toho dne klekajíce posmívali se Spasiteli ukřižovanému.

2. Po těchto slavných modlitbách svléká kněz ornát, béře *zastřený kříž*, staví se stranou pod oltář a odkrývá jednu ruku Ukřižovaného, zpívaje: „Ejhle dřevo kříže, na němž pněla spása světa“. Zpěváci odpovídají: „Pojďte, klaňme se mu“. To činí kněz ještě dvakrát, vystupuje vždy výše na oltář a kříž více odhaluje. Po třetím zpěvu a úplném odhalení kříže klade kněz kříž na prostřené černé roucho na zemi. *Pokloniv se mu třikrát, líbá* pak *pět ran Krista Pána*, což i ostatní kněží a věřící po něm činí buď hned nebo později.

Mezi poctou sv. kříže zpívají se úkory či stesky Spasitelovy na nevděčnost lidu Israelského.

3. Po uctění sv. kříže přenáší kněz, oděn jsa v černý ornát, velebnou Svátost pod baldachinem (nebesy) z vedlejšího oltáře neb z místa, kde předešlého dne uschována byla, na hlavní oltář. Mezi tím se zpívá hymnus (píseň): „Vexilla regis prodeunt“ „Prapor Páně vychází.“

Pak počíná *„mše předsvěcených“* (t. hostií, lat. „missa praesanctificatorium“), při níž neproměňuje se chléb a víno v tělo a krev Páně, nýbrž užívá se hostie, posvěcené již předešlého dne. Nekoná se tedy toho dne mše sv., poněvadž činí se památka samé krvavé oběti Páně na kříži. Proto se při obřadech „mše předsvěcených“ vynechává vše, cokoli se vztahuje k obětování a proměnění chleba i vína. Toliko *pozdvihuje se tělo Páně* nad patenou, aby klaněli se mu věřící. Na to modlí se kněz modlitbu Páně, přípravnou modlitbu na sv. přijímání, a přijímá velebnou *Svátost*. Spláchnuv kalich vínem a požív vína, upraví kalich, a obřady jsou skončeny.

4. Po mši předsvěcených kněz obleknuv se v černý pluviál, *přenáší velebnou Svátost* v slavném průvodu k *Božímu hrobu*. Při tom říká se zpěv: „Ejhle jak umírá spravedlivý“. U hrobu ji bílým hedvábným závojem zastřenou postaví na oltář, co nejkrásněji ozdobený. Jestiť Boží hrob místo pro tuto výstavu zvláště stavené a proto co možná nejskvostněji

na způsob zahrady květinami, ratolestmi, chvojí, rouchy a jinak ozdobené. Jsa mimo to obyčejně na způsob hrobu ve skále vytesaného upraven, představuje skutečně „Boží hrob“. — Zde se tělo Páně toho a následujícího dne k veřejnému uctění věřícím vystavuje. Tento výstav náleží k nejslavnějším, pročež i co nejhojněji lamp a svící se tu rozžehuje. Pod večer se velebná Svátost po učiněné poctě schová do tabernakula a z rána opět týmže způsobem vystaví.

152. Zda-li se při smrti Pána Ježíše odloučilo božství od jeho člověčenství?

Při smrti Pána Ježíše neodloučilo se božství od jeho člověčenství, nýbrž zůstalo s tělem i s duší spojeno.

Také mrtvé tělo Pána Ježíše na kříži a v hrobě zůstalo tělem Syna Božího, jenž je, stav se člověkem, navždy byl přijal; také duše od těla se oddělivší zůstala duší Syna Božího. Po smrti Kristově oddělily se sice duše a tělo od sebe, ale ne od božské osoby; zůstalať i potom jak duše tak tělo jeho ve spojení s božskou osobností jeho. Tělo bylo pohřbeno (viz ot. 154); chtělť to Pán, jednak aby tím zřejměji vynikla pravda, že skutečně zemřel a vstal z mrtvých, jednak aby ukázalo se, že právě smrt, tento návrat těla do země, zaviněný hříchem, bude cestou k novému životu. — Duše jeho vstoupila do pekel t. j. do předpeklí (viz ot. 158—161.)

153. Které zázraky staly se při smrti Ježíšově?

Při smrti Ježíšově staly se tyto zázraky: slunce se zatmělo, opona chrámová se roztrhla, země se třásla, skály se pukaly, hrobové se otvírali a mnozí zemřelí vstali z mrtvých.

Sotva Kristus zemřel, nastaly podivuhodné zjevy v přírodě hlásajíce, že nebyl pouhým člověkem ten, kterýž právě duši vypustil. Opona chrámová roztrhla se na dvě půle, od vrchu až dolů; země se třásla, skály pukaly a hrobové se otvírali, a mnohá těla svatých, kteříž byli zesnuli, vstala . . . Setník pak a ti, kteří s ním byli ostříhajíce Ježíše, vidouce zemětřesení a to, co se dálo, báli se velmi řkouce: Jistě Syn Boží byl tento.

Roztrhla se pak ta opona, jež dělila svatyni od svatyně svatých. Dosavad totiž byl v platnosti Zákon Starý; dosud nebyl otevřen přístup do nebe, jakož naznačovalo se tím, že nikdo nesměl vstoupiti do velesvatyně, jež představo-

vala nebesa. Nyní však otevřen byl přístup do nebe, a na místo řádu starozákonního nastoupila církev Kristova.

Dalším zjevem bylo zemětřesení. Zemětřesením zjevoval se Bůh v Starém Zákoně jako zákonodárce a soudce. Způsobiv tedy Bůh Otec zemětřesení při smrti Kristově, prohlásil tím Syna svého za zákonodárce a soudce a oznámil Židům nevěřícím svůj hněv i blížící se soud; věřícím pak potvrdil, že Ježíš na kříži jest Pánem přírody, kteráž zalkala nad smrtí Pána svého, a naznačil, že milost proudící s kříže obměkčí a promění i kamenná srdce lidská. Svatý Cyrill Jerusalemský dosvědčuje, že za jeho doby (ve 4. stol.) byly zřejmy trhliny ve skále, které nastaly oním zemětřesením. A posud spatřuje se tam veliká trhlina ve skále, kteráž není učiněna ve směru žil skalních, nýbrž proti nim.

Co pak se týká hrobů ty otevřely se hned při smrti Kristově, ale mrtví nebyli vzkříšeni hned, nýbrž až Pan Ježíš vstal z mrtvých; patrno to jednak z toho, že Kristus dle sv. Pavla prvorozený z mrtvých jest (Kollos. 11. 18.), jednak ze sv. Matouše (27. 52. 53), dle něhož vstali z mrtvých teprv po vzkříšení Kristově, ač hroby se otevřely již při smrti jeho; a přece nelze mysliti, že by byli v hrobě zůstali až do vzkříšení Kristova, kdyby byli oživli hned při smrti Jeho.

Ti, kteří vstali, ukázali se v Jerusalemě; byli tedy tam poznáni, jakožto ti, kteří již zemřeli. To však nebylo by se stalo, kdyby byli vstali z mrtvých ti, kteří zemřeli již v dobách dávných. Lze proto právem souditi, že ti, kteří vstali z mrtvých, byli takoví světci či lidé spravedliví, kteří v nedávné minulosti zemřeli a vrstevníky byli těch, kteří žili. Vstali nikoli s těly zdánlivými neb přijatými, s jakými objevovali se andělé, nýbrž s těly vlastními; a to nepochybně již s těly oslavenými, tak že již neumřeli více, nýbrž zároveň s Kristem vstoupili na nebesa.

Ale nejen příroda nerozumná třásla se při smrti Kristově a oslavila jej, i lidé přítomní byli pohnuti mocně a šedše do sebe uznali vyšší důstojnost Kristovu. Učinil tak, jak již řečeno, setník pohanský, na něhož dle sv. Marka působil zvláště mohutný hlas Kristův, jakým promluvil před smrtí svou; učinili tak po smrti Kristově i vojínové ostatní zároveň se setníkem (který as nyní opakoval své přesvědčení). Ti všichni seznali již z toho, co Židé posmívajíce se před křížem říkali, za koho se Pán Ježíš vydával; a vidouce potom podivuhodné zjevy, jež po smrti Kristově nastaly, uznali, že vskutku jest tím, za koho se vydával, že jest Synem Božím, a to, jak okolnosti nasvědčují, nikoli ve smyslu pohanské mythologie, jakoby jen nějakým rekem neb polobohem byl, nýbrž, byť ne ve smyslu dokonalém, přece takovém, že u něho tušili přirozenost a důstojnost vyšší, při-

rozenost božskou. Setník onen jmenoval se dle podání Longin a jest bezpochyby totožný s tím vojínem, který potom bok Kristův otevřel. Dle jiného podání byl to syn onoho setníka, kterýž prosil v Káně za uzdravení umírajícího syna svého.

Však nejen vojáci, i lidé ostatní dle sv. Lukáše šli do sebe a bili se v prsa. Pouze knížata kněžská a farizeové zůstali zatvrzelými. Taková jest moc vášně.

154. Kdo pochoval tělo Ježíšovo?

Josef z Arimathie a Nikodem pochovali tělo Ježíšovo; položili je do nového, ve skále vytesaného hrobu, do něhož ještě nikdo položen nebyl.

U Římanů ponechána byla těla odsouzenců na kříži obyčejně tak dlouho, až zpráchnivěla aneb od dravých ptáků neb šelem sežrána byla. Teprv od dob Augustových dovolovalo se přátelům odsouzených, aby směli sejmouti s kříže těla a pochovati je. U Židů však nesměla vůbec těla odpravených zůstati bez pohřbu do druhého dne. A proto když někdo byl ukamenován neb jinak popraven a potom tělo jeho k zvýšení trestu na kůl pověšeno, musilo ještě téhož dne býti sejmuto a pohřbeno. Tentokráte měli však Zidé ještě zvláštní příčinu, aby nenechávali odpravených na kříži do druhého dne, tu totiž, že na druhý den připadala sobota, a to sobota veliká, jak ji nazývá sv. Jan bezpochyby proto, že na ni připadal druhý svátek velikonoční.

Avšak odsouzenci nebyli ještě všickni mrtvi. Neboť ukřižování nepřivádělo samo sebou smrti, nýbrž smrt nastávala při něm buď hladem, aneb byla po římském způsobu urychlena probodnutím, neb předhozením šelmám neb bodnutím kopím. Proto synedrové chtěli také, aby se smrt ukřižovaných urychlila, a to přeražením nohou. Byliť as přesvědčeni, že tímto způsobem by se smrt jejich zvláště urychlila. Avšak úkon ten byl samostatným trestem smrti: a jestli někdy užilo se ho k urychlení jiného způsobu smrti, smělo se to státi jediné se svolením vyšším. Z té příčiny odebrali se synedrové k Pilátovi s prosbou, aby dovolil řečeným způsobem urychliti smrt odpravených. A Pilát povolil a dal rozkaz příslušný. R zkaz ten vykonali, jak se podobá, tíž vojínové, kteří byli na stráži; poukazuje k tomu alespoň v řeckém textě člen, kterým se vojínové ti u sv. Jana představují již jako známí.

Zlámali pak nohy pouze lotrům; Kristu ne, poněvadž už mrtev byl. Nechtěl zajisté Kristus, aby zlomily se údy jeho, aby tím naznačil jednotu církve a naplnil předobrazení, jež dáno bylo beránkem velikonočním. Aby však měli plnou

jistotu, že Kristus zemřel, bodnul jeden z vojínů tak mocně do boku,*) že až do srdce kopí vniklo a takovou ránu zůstavilo, že si Tomáš troufal ruku do ní vložiti. Dle martyrologia římského zasadil tu ránu vojín, Longin jménem; byl to tedy pravděpodobně setník sám, ježto, jak řečeno, podání Longinem jmenuje tohoto setníka, který byl stoje pod křížem vydal svědectví o božství Kristově. Jakmile bok Kristův byl otevřen, vyšla z něho krev a voda, a to — jak ze slov evangelistových (Jan 19, 34.) patrno — krev zvlášť a voda zvlášť, ač obé zároveň.

Mezi tím, co na Kalvarii vykonávali vojínové rozkaz daný v příčině urychlení smrti odpravených, předstoupil před Piláta vznešený člen velerady, jménem Josef. On pocházel z Arimathie (nynější Ramlé, as 50 km. severozáp. od Jerusaléma); přestěhovav se pak z rodiště svého do Jerusaléma, stal se členem velerady a požíval veliké vážnosti jak pro své postavení a bohatství, tak pro svou zbožnost a spravedlnost. On byl též tajným učenníkem Kristovým a proto nehlasoval ve veleradě proti němu.

Muž tento súčastnil se zajisté také průvodu na Kalvarii a byl svědkem těch věcí, jež se tam udály. A ty učinily na něj dojem tak mocný, že odloživ dosavadní bázeň, pro kterou se bál přihlásiti se zjevně ke Kristu, pokud byl živ, chtěl vzdáti poctu Kristu mrtvému, nic nedbaje toho, že po obyčeji židovském bez pocty měli býti pochováni ti, kteří veleradou byli k smrti odsouzeni. I předstoupil zmužile před Piláta a žádal za tělo Kristovo ku pohřbu. Pilát podivil se, že by již Kristus byl mrtev. Neboť nedlouho před tím byli u něho členové velerady žádat za urychlení smrti odpravených, a ze slov jejich soudil, že všichni ještě žijí a u všech, tedy i u Krista, přerážením nohou má se smrť urychliti. Podivil se tedy, když uslyšel, že by již byl mrtev. A proto, aby měl o věci veškeru jistotu, povolal setníka, jemuž byl uložil vykonat ortel smrti a spolu na stráži zůstat, a když ten *úředně* stvrdil, že Kristus jest mrtev, *daroval* tělo Josefovi ku pohřbu. Neboť obyčej římský připouštěl to, a jakási úcta ke Kristu a odpor k Židům pobádal jej k tomu.

Josef koupil potom prostěradlo z jemného plátna a odebral se na Kalvarii, kamž zatím přišel ještě jiný tajný učenník Páně, Nikodém, maje s sebou 100 liber či as 32 *kg* vonné masti, smíšeniny to z myrrhy a aloe. Poněvadž se již den silně klonil k západu, sňali ihned tělo Páně a připravili ku pohřbu. Po

*) V Písmě sv. výslovně není řečeno, který bok byl kopím otevřen, avšak veškera tradice od dob nejstarších tvrdí, že to byl bok pravý.

obyčeji židovském bylo tělo mrtvé nejprve umyto, potom ovinuto bílým prostěradlem, hlava pokryta šátkem svinutým a ruce i nohy obvázány obvazky.

Prostěradla i obvazky bývaly napuštěny vonnými mastmi, u bohatších pak i tělo namazáno. Podobně učiněno i u Krista; neboť sv. Jan výslovně praví, že byl pohřben po obyčeji židovském (19, 40.). Ovšem netřeba mysliti, že veškeru mast, již přinesl Nikodém, vylili na prostěradla a na tělo Kristovo; část z ní zajisté nechali a teprv ve hrobě rozlili po půdě a stěnách hrobových. Veškeré pak přípravy súčastnili se zajisté i jiní přátelé Kristovi, kteří byli přítomni, jmenovitě Panna Maria, Maria Magdaléna, Salome a Jan. Ke hrobu neměli daleko. Měl† Josef z Arimathie blízko Kalvarie zahradu a v ní hrob, který sám pro sebe vytesati dal ve skále a v němž dosud nikdo nebyl pochován. Josef věnoval jej ku pohřbu Krista Ježíše jednak z úcty k němu, jednak že byl na blízku a již připraven.

Dle pokynů Písma sv. a dosavadních známek sestával hrob ten z předsíně a z komory hrobové, do níž se vcházelo nízkým otvorem (nízkými dveřmi). V komoře hrobové byl vytesán ve stěně podélný výklenek zdélí těla lidského, tak aby se mohlo položiti do něho tělo jako na lavici. Tam položili tělo Kristovo, a to tak, že z venku mohl je viděti ten, kdo se shýbnul. Před vchod přivalili kámen veliký, jednak že tak bylo na východě v obyčeji, jednak pro bezpečnost proti divokým zvířatům a zlovolným lidem.

Ženy zbožné vytrvali při truchlivém díle tom až do konce, jmenovitě Maria Magd. a Marie Kleofášova, dle podání též Panna Maria. Magdaléna a Kleofášova Marie seděly proti hrobu, aby viděly, kam Krista položili. Pomýšlely† již na to, že Krista drahou mastí budou balsamovati. Na to odešly, aby, ještě než slunce zajde, nakoupili si vonných věcí a mastí, by první den po sobotě svůj úmysl vykonaly. Byl‡ již as po páté hodině odpoledne.

Druhého dne po pohřbu Páně t. j. v sobotu rozpomenuli se členové velerady na slova, kterými Pán Ježíš předpověděl své vzkříšení A tu počali se obávati, že by snad učenníci tělo jeho vzali a podvodem rozhlásili, že vstal z mrtvých. Odešli proto k Pilátovi prosit, aby postavil stráž u hrobu.

Aby tím spíše Piláta pohnuli k povolnosti, přikládali celé věci význam politický. Pravili: I bude poslední blud horší prvního. Prvním bludem či spíše účinkem bludu bylo jim pobouření lidu osobováním si důstojnosti messiášské. Druhým bludem či druhým účinkem bludu bylo by podle jejich soudu rozčilení lidu, které by způsobila zpráva, že Kristus vstal z mrtvých. Nedůvěřovali tedy svému vítězství, ano do-

znávali, že by vzkříšení Páně anebo i zpráva o tom třeba nepravá byla pro ně na výsost osudnou. —

Pilát neodepřel sice členům velerady, čeho si žádali; ale maje jich už dost, odbyl je krátce, aby se jich co nejdříve zbavil; pravil: Máte stráž, jděte, ostřihejte, jakož víte. Odkázal je tak k onomu oddělení vojska římského, kteréž jim dle obyčeje bylo již na počátku svátků dáno k disposici na udržení pokoje a pořádku.

Odešli tedy a osadili hrob stráží. A nedosti na tom; k větší bezpečnosti zapečetili i kámen před vchodem do hrobu, tak totiž, že natáhli šňůry přes kámen a připečetili je jak ke kameni, tak na obou stranách ke skále. Úzkostlivou takovou starostlivostí dali nejen na jevo velikost svého záští a své zaslepenosti, nýbrž přispěli tím i ku potvrzení historické události, že Kristus vstal z mrtvých. Dí proto sv. Jeronym: Píle jejich prospívá naší víře. Neboť čím více se jí dbá, tím více jeví se moc vzkříšení. A sv. Chrysostom praví: „Nebude-liž tedy žádného podvodu, osadí-li se hrob stráží a zapečetí se? Zajisté žádného. Jest to tedy bezpečným důkazem, že Kristus z mrtvých stal. Neboť není-li podvodu žádného, a přece nalezen jest hrob prázden, jest zřejmo a nepochybno, že vstal z mrtvých. Hle, kterak i proti vůli své zápolí, aby dokázali pravdu!“

155. Proč chtěl Ježíš Kristus trpěti a umříti?

Ježíš Kristus chtěl trpěti a umříti:

1. aby za nás spravedlnosti Boží dokonale dosti učinil;

2. aby nás ode hříchu, otroctví ďábla a věčného zatracení vysvobodil;

3. aby nám hojnou milost a věčnou blaženost zasloužil.

„*Dosti učiniti*“ značí: učiniti nebo dáti tolik, kolik stačí, aby vina nějaká byla napravena a odpuštěna. Kristus Pán za nás utrpením a smrtí svou spravedlnosti Boží *dokonale dosti učinil*, t. j. vykonal tolik záslužného, že to *úplně* stačí, aby tím Bohu dána byla náhrada za neskonalou urážku, kterou jsme mu hříchy svými způsobili. Kristus Pán učinil dokonale dosti za veškery hříchy celého světa, t. j. za hřích dědičný a za veškery hříchy osobní všech lidí vůbec: „On jest oběť slitování za hříchy naše, a netoliko zanaše, ale i za všeho světa“ (I list sv. Jana 2, 2). Ačkoliv dostiučinění Kristovo jest povšechné a vztahuje se ke všem hříchům všech lidí všech dob, přece ovšem jen ti z dostiučinění jeho těží, kteří vskutku hříchů a trestů svých zbaveni býti chtějí a o to usilují.

Ježíš Kristus *vysvobodil nás*:

1. *ode hříchu*, t. j. způsobil, abychom sproštěni byli všech hříchů, a to jak hříchu dědičného, tak i hříchů osobních, naplníme-li podmínky, jež Sám stanovil.

2. *od otroctví ďábla.* Hříchem octlo se lidstvo pod panstvím zlého ducha; Kristus Pán vybavil nás z tohoto otroctví.

3. *od věčného zatracení*, t. j. způsobil, abychom neupadli do věčné záhuby, ačkoliv jsme jí sobě hříchy svými zasloužili.

Kristus Pán nám utrpením a smrti svou *zasloužil*:

1. *hojnou milost*, t. j. nesmírně mnoho milostí, a to nejen tolik milostí, kolik nutně potřebujeme k tomu, abychom blaženosti dosáhli, nýbrž takové množství milostí, že snadno blaženosti věčné dosíci můžeme, ač-li opravdu chceme.

2. *věčnou blaženost*, t. j. zásluhou Ježíše Krista zjednán jest nám opět přístup do nebe, jehož jsme hříchem pozbyli.

Všecko, cožkoli dobrého od Boha máme, dostáváme pro zásluhy Ježíše Krista. Proto také končíváme modlitby své slovy: „Skrze Krista Pána našeho Amen", jako bychom říci chtěli: „pro zásluhy Krista Pána splň, ó Bože, prosbu mou."

Tím, že dobrovolně sám sebe vydal v smrť na místě celého lidského pokolení, aby svrchované velebnosti božské za hříchy jeho dosti učinil, *obětoval Kristus Pán oběť.* (srvn. ot. 590. a 593.) Oběť Kristova jest pravá, dokonalá a naprostá, poněvadž jí právě, dokonale a naprostě svrchovanost Božská se uznává, neboť obětující a oběť nekonečné, naprosté jest důstojnosti a ceny.

Tím, že smrtí svou učinil za nás dosti spravedlnosti božské, přinesl Kristus Pán *oběť smírnou.*

Tím pak, že obětoval Bohu oběť nekonečné ceny, jest Ježíš Kristus *pravý a nejvyšší kněz lidského pokolení.*

Oběť Pána Ježíše na kříži se ustavičně obnovuje mší svatou (srvn. ot. 594.).

156. Proč mohl Pán Ježíš za nás dokonale dosti učiniti?

Pán Ježíš mohl za nás dokonale dosti učiniti, protože jest netoliko člověk, nýbrž také Bůh a tudíž jeho utrpení a smrt mají cenu nekonečnou.

Učení toto plyne již z toho, že v Ježíši Kristu jest jedna, a to *božská* osoba, kteráž v sobě spojuje přirozenost božskou i lidskou.

Cokoliv tedy Kristus Pán jako člověk činil a trpěl, vycházelo z osoby božské, a mělo tudíž cenu nekonečnou. (viz ot. 117. str. 162. č. 4.).

157. Mohou-li pro zásluhy Ježíše Krista všichni lidé dojíti spasení?

Všichni lidé mohou pro zásluhy Ježíše Krista dojíti spasení, konají-li, čeho třeba jest, aby se jich stali účastnými.

(Pašiový nebo svatý týden, památka smrtelných úzkostí Páně, památka smrti Páně na kříži, Boží hrob, uctívání bolestné matky Boží, křížová cesta, nalezení a povýšení svatého kříže.)

Kristus Pán zasloužil věčnou blaženost všem lidem bez výjimky, neboť trpěl a zemřel za *všecky* lidi vůbec. Sv. Jan praví: „A on jest oběť slitování za hříchy naše, a netoliko za naše, ale i za *všeho světa.*“ (I. Jan 2, 2.) Proto také nazýváme Pána Ježíše „Spasitelem *světa.*“ V 2. listě sv. Pavla ke Korintským čteme: „Za *všecky* umřel Kristus.“ (2. Kor. 5, 15). A Kristus Pán sám pravil k Nikodémovi: „Nebo tak Bůh miloval svět, že Syna svého jednorozeného dal, aby *žádný*, kdo v něho věří, nezahynul, ale měl život věčný“ (ev. sv. Jana 3, 16). Kristus Pán zjednal všechněm lidem *možnost*, aby došli spasení. Chceme-li však skutečně spasení dosíci, musíme užíti spásných prostředků, jež nám Kristus Pán nabízí. Kdo nalézá se v nebezpečí, že utone, musí chopiti se ruky zachráncovy, sice bídně zahyne, byť ten, jenž mu ku pomoci přispěchal, jakkoliv se namáhal. Kdo těžce onemocněl, musí užívati léků, jež mu lékař předepsal, jinak veškero umění lékařův pranic mu neprospěje. Proto praví sv. Augustin: „Ten, jenž tě bez tvého přičinění stvořil, nechce tebe blaženým učiniti bez přičinění tvého.“ Nedocházejí-li někteří lidé spasení, jsou sami tím vinni, jelikož nekonají, čeho třeba jest, aby se ho stali účastnými. Nadto má se nám věčné blaženosti dostati jako odměny, i musíme si jí tudíž spolupůsobením svým s milostí Spasitelovou zasloužiti.

Památce umučení Páně věnován jest týden před Hodem Božím velikonočním. Proto nazývá se týden *pašijovým*, kteréžto název utvořen jest z latinského slova „passio“, jež značí „utrpení“. Jinak nazývá se týden ten také „*svatým*“, poněvadž se v něm živě představuje a obnovuje památka *svatých* dějů z poslední doby života Páně. Týden ten počíná se *nedělí květnou*, kteráž jest poslední neděli postní. V ten den koná se památka slavného vjezdu Páně do Jerusaléma, při němž jásající zástupové lidu volali „hossana Synu Davidovu.“ Na oslavení

této památky nařizuje církev téhož dne veřejný průvod s palmovými neb jinými ratolestmi, jež kněz světí přede mší sv. v rouchu fialové barvy modlitbami, okuřováním a kropením svěcenou vodou. (Odtud i jméno *„květná“* neděle, že „květy“ se světívaly.)

Po skončeném průvodu stane kněz před zavřenou branou chrámovou a zpívá střídavě se sborem: „Sláva, chvála i čest budiž tobě, Kriste Vykupiteli . . .“ Po třetím zpěvu dotýká se křížem třikráte dveří chrámových řka: *„Otevřte se brány věčné a vejde král slávy“* načež dvéře se otvírají. Obřadem tím se naznačuje, že byla brána nebeského chrámu spravedlivým Starého zákona zavřena a teprv Ježíšem Kristem že nám byl vchod do života věčného zase otevřen.

S těmi a takovými myšlénkami mají tudíž i věřící posvátnému průvodu obcovati a prositi Spasitele, by dal jim též jednou vítězně vejíti do nebeského Jerusaléma.

Po průvodu slouží se zpívaná mše sv., při níž poprvé zpívají se *„pašije“* t. j. umučení Páně (dle sepsání sv. Matouše).

Při slovech: „vypustil ducha svého“ kleká kněz a modlí se okamžik, načež končí pašije, čte evangelium a pokračuje ve mši sv.

Pašije čtou se i v úterý podle sepsání sv. Marka, ve středu dle sv. Lukáše a na velký pátek podle sv. Jana.

V poslední *tři dni* sv. téhodne, Zelený čtvrtek (viz ot. 577.), Velký pátek (viz ot. 151. na str. 248.) a Bílou sobotu, zvyšuje se zármutek církve až v největší smutek, jelikož koná se *památka zrazení, umučení* a *smrti Páně*, již tyto dny jsou zasvěceny. Smutek dává církev na jevo všemi obřady té doby: oltáře se obnažují, zvony umlkají, místo bílých svící staví se na oltář žluté a *církevní hodinky* konají se v předvečer těchto dní beze všech chvalozpěvů takto: Před hlavní oltář postaví se trojhran se čtrnácti žlutými voskovicemi a jednou bílou, které se rozžehnou Po každém žalmu se jedna zhasí. — Svíce žluté znamenají apoštoly, kteří měli býti světlem světa. Ze zhasínají se, značí zradu Jidášovu a útěk ostatních apoštolů při zatčení Páně v zahradě getsemanské i troje zapření Petrovo v nádvoří soudním; též tma vzniklá při smrti Páně na kříži se tím naznačuje. Bílá svíce znamená Pána Ježíše.

V hodinkách těch zpívají se *lamentace* či nářky *Jeremiášovy* na zříceninách Jerusaléma. Církev povzbuzuje jimi věřící, by oplakávali, že dali duše své překonati hříchy, jakož byl řekl Pán k ženám na křížové cestě: „Neplačte nade mnou, ale plačte sami nad sebou a nad syny svými.“ Proto se končí

každá lamentace slovy: „Jerusaléme, Jerusaléme, obrať se k Pánu Bohu svému“.

Ke konci hodinek zhasí se také všecky žluté svíce na oltáři rozžaté, které značí učenníky a ostatní přívržence Páně Pak se skrývá bílá hořící svíce za oltářem na znamení smrti Páně. Mezi tím zpívá se 50. žalm kající: „smiluj se nade mnou, Bože“. Po něm a po modlitbě zarachotí se dřevem na znamení zemětřesení při smrti Páně, a hořící svíce opět se vynese před oltář. Tím se naznačuje. že smrtí Páně zdálo se „světlo světa“ býti uhaslým, ale u větší slávě přišlo Jeho vzkříšením zase na jevo.

Památku smrtelných úzkostí Páně připomínají si zbožní křesťané každý čtvrtek, modlíce se zvláštní modlitbu (viz Příd. č. 11.)

Na památku smrti Páně na kříži zvonívá se v pátek o 3. hodině odp., při čemž modlívejme se zbožně modlitbu, kteráž obsažena v Příd. č. 12.

„*Boží hrob*“ jest oltář na způsob hrobu upravený, květinami a svícemi bohatě ozdobený na němž se na Veliký pátek a Bílou sobotu vystavuje nejsvětější Svátost v monstranci bílým závojem zahalené k veřejnému uctění (srvn. str. 249—250). Nejsvětější Svátost v „Božím hrobě“ připomíná nám Krista Pán a ve hrobě ležícího. Navštěvujme ve zmíněné dny „Boží hrob“, klaňme se tu nejlaskavějšímu Spasiteli svému a rozjímejme o jeho přehořkém umučení!

Uctívání bolestné matky Boží. V pátek před květnou nedělí, jakož i 3. neděli v měsíci září koná se v církvi slavnost *Rodičky Boží sedmibolestné*, jež nám připomínati má utrpení Rodičky Boží. Sedmero bolestí Rodičky Boží neudává se ode všech stejně, obyčejně však uvádějí se tyto: 1. Předpověď Simeonova: „A tvou vlastní duši pronikne meč!“ 2. útěk do Egypta; 3. pohřešení 12tiletého Ježíška, jenž zůstal ve chrámě; 4. setkání se s Kristem kříž nesoucím; 5. ukřižování Páně; 6. snětí s kříže, a 7. položení mrtvého těla do hrobu.

Malíři a sochaři zobrazují často bolestnou Pannu Marii, obyčejně sedící s mrtvým tělem Kristovým na klíně a s mečem v prsou trčícím.

Také básnictví oslavilo bolestnou Pannu Marii dojemnou písní latinskou: „*Stabat Mater*“ (= „Stála Matka“), kterouž složil františkán Jacopone da Todi († 1306). V překladě zní úchvatná píseň ta takto:

Stála Matka bolestivá - Podle kříže žalostivá, - Na němžto Syn její pněl.
V duši její roztoužené, - U zármutek pohroužené - Ostrý meč hluboce tkvěl.

Ó jak smutná, zkormoucená, - Byla Matka vyvolená, - Již sám Bůh za syna dán!

Jak tu lkala, jak se chvěla, - Když to množství uviděla - Jeho muk a hroznych ran.

Kde je člověk, jenž by bolu - Necítil v svém srdci spolu - S matkou Páně sklíčenou?

Kdožby nechtěl slzy líti, - Na milostnou Matku zříti - Se Synem zarmoucenou?

Pro neřesti svého lidu - Viděla ho bez poklidu, - A jak biči trýzněn byl.

Spatřila Jej — chloubu svoji, - Bez útěchy, v smrtném boji, - Duši svou když vypustil.

Ó Rodičko, zdroji lásky! - Přej mi svého želu částky, - S tebou ať se rozkvílím.

Učiň, ať se vznítit mohu - Láskou, dlužnou Kristu Bohu, - ať jej k sobě nachýlím.

Svatá Matko! žádám pilně: - Rač do srdce mého silně - Rány Smírce zatlačit.

Ó pokuty tvého Syna, - Jejž proklála moje vina, - Se mnou rač se rozdělit

Nech mne s tebou zaplakati, - Spásci soucit věnovati - V každý mého věku čas.

Toužím s tebou stát u kříže, - S pláčem tvým chci sdružit blíže - Žalostný můj vzdych a hlas.

Panno panen velejasná! - Ke mně hleď tvář tvoje spasná. - Nech mne spolu s tebou lkát.

Kristovu smrť dej mi nésti, - Dej mi díl Jeho bolesti, - A trud Jeho rozjímat.

Dej, ať cítím rány Jeho, - Krev, co s kříže Smírce mého - Stéká, mne již opojuj.

Plamen ať mých nežže oudů - Panno! v hrozné době soudu - Za mne mluv, a při mně stůj.

K prosbě Matky, Kriste Pane! - Dej mně, až mi smrt nastane, - Dojít palmy vítězství.

Až mé tělo v hrob se schýlí, - Nech, ať duše má tam pílí, - Kde se rajská sláva stkví. Amen.

Křížová cesta: Vlastní cestou křížovou byla zajité ta, jíž bral se Kristus Pán, nesa za hříchy naše dřevo kříže z domu Pilátova městem Jerusalémem na místo popravné, aby nás vykoupil a spasil. Dle zbožného podání po Nanebevstoupení Páně chodívala Panna Maria buď sama nebo provázena zbožnými ženami touto cestou. Rovněž i sv. apoštolové a první křesťané Jerusalémští putovávali častěji místy, kde Pán Ježíš byl trpěl a na své bolestné cestě se zastavoval. Příkladu jejich následovali ostatní obyvatelé Palestinští a v následujících stoletích nesčetní poutníci i z nejvzdálenějších krajin přicházející, aby navštívili tato sv. místa potem a krví Ježíše Krista zbrocená. Proto také církev sv. otevřela záhy těmto poutníkům poklad

svých duchovních milostí, aby jejich nábožnosť tím rozhojnila. Neboť pout na místa utrpením a smrtí Páně posvěcená brala se již od nejstarších časů církve za skutek veliké pobožnosti a za pramen hojných milostí, poněvadž pravá skroušenosť, soustrastné a vděčné rozjímání o mukách a smrti Páně nemohou nikde mocněji vzbuzeny býti, nežli tu, kdež se člověk i tělesně nalézá na místech památných pro dokonání vykupitelského díla Kristova. Časem zřizovaly se na těch posvátných místech štace s obrazy, na kterých zobrazovalo se utrpení a smrť Páně. Za časů křížových výprav křížákům vůbec nejen odpustky udíleny jsou, ale započato též některá svatá místa zvláštními odpustky obdarovati, jichž účastným se stával ten, kdo to neb ono z umučení Páně památné místo navštívil a tu pobožnosť vykonal. Největšího rozkvětu dosáhla Jerusalémská pobožnosť křížové cesty od té doby, kdy po založení svého řádu Františkáni do Palestiny se dostali, a zvláště, kdy jim z rozkazu sv. Stolice svěřena r. 1342 úplně stráž Božího hrobu a ochrana sv. míst ve Svaté zemi vůbec. Ti řídili pobožnosti poutníkův a navštěvovali s nimi ona místa, kde dle věrně se zachovavšího podání Pán Ježíš se byl zastavil, veden jsa na Kalvarii. Cestu tu rozdělovali na 12 zastávek nebo štací, při nichž jednotlivé výjevy z utrpení Páně živě si představovali. Později rozšířili pobožnost svou ještě o další dvě zastavení, při nichž rozjímali, kterak mrtvý Spasitel s kříže sňat a do hrobu položen byl. Tímto způsobem povstala zvláštní pobožnost „křížové cesty“ o 14. zastaveních či štacích.

Na každé zastávce postavili kříž anebo kapličku, ve kteréž mimo dřevěný kříž umístili ještě také i příslušné vyobrazení události z utrpení Kristova. Na snažné prosby zbožných věřících dovolili papežové, aby sv. místa v Jerusalémě mohla i v jiných zemích se vyobrazovati, a aby ti, kdož tato vyobrazení navštíví a o umučení Páně při tom pobožně rozjímají, týchž odpustkův dosáhli, jichž zbožnou návštěvou 14 zastavení v Jerusalemě dosáhnouti lze. Podnět k dovolení tomu zavdaly některé zbožné duše, které po návratu svém ze sv. oněch míst zatoužily po pobožnostech, jež tam byly viděly. Čteme o blah. Alvarovi, Dominikánu († 1420), že vrátiv se z Palestiny do svého kláštera v Kordově první v něm vystavěl více kaplí, kdež tajemství našeho vykoupení po způsobu cesty Kalvarské se představovala. Myšlénka tato nebyla úplně nová. Vystavěl již r. 1223. sv. František Seraf. jesle (srvn. str. 189), aby tím živěji chudobu a lásku Spasitelovu k nám rozjímati mohl. Bylo-li již s velikým duchovním prospěchem spojeno narození Kristovo živě si představovati, musel tím větší duchovní prospěch kynouti ze znázornění Jeho bolestného utrpení a přehořké smrti. A proto též nejhorlivěji nápodobila křížovou

cestu jerusalémskou řehole sv. Františka ve chrámech klášterů svých a v blízkém okolí jejich. Přemnozí františkáni, byvše z Jerusaléma zase do evropských klášerů nazpět posláni, těžce pohřešovali pobožnosť křížové cesty, a chtějíce jí konati dále, zřizovali vedle klášterů křížové cesty, co možná podobné k cestě v Jerusalémě. Nalezše vhodné místo, rozdělili je na 14 zastávek a vyzdvihli na každé kříž anebo kapličku, v kteréž kromě dřevěného kříže umístili také vyobrazení události na jednotlivých zastávkách Kristových Tím způsobem i ostatní věřící nabádáni byli, aby tyto obrazy neb sochy vidíce v duchu na sv. místa se vmyslili, o utrpení Páně sobě rozjímali a tu cestu konajíce, s křížem svým za Ježíšem Kristem kráčeli. Původci tedy pozdějších mimo Jerusalém rozšířených křížových cest byli vlastně Františkáni. Proto také až dosud křížová cesta a hlavně její zřizování jest výhradně výsadou a jako vlastnictvím jejich. Počet 14 zastávek v pozdějších dobách v jiných zemích se měnil; v některých zemích jich bývalo na př. jen 10 nebo 11. U nás jich jest 14 po způsobu Jerusalémském. Děje, jež se na našich křížových cestách obyčejně vyobrazují, jsou tyto: Zastavení I.: Pilát odsuzuje Krista na smrť. Z. II.: Pán Ježíš béře kříž na svá bedra. Z. III.: poprvé klesá pod křížem. Z. IV.: potkává se s matkou svou. Z. V.: Šimon z Cyrény pomáhá kříž nésti. Z. VI.: Veronika roucho podává. Z. VII.: Podruhé klesá pod křížem. Z. VIII.: Plačící ženy Jerusalémské. Z. IX.: Potřetí klesá pod křížem. Z. X.: Obnažen, octem a žlučí napájen. Z. XI.: Pán Ježíš na kříž přibit. Z. XII.: Pán Ježíš na kříži umírá. Z. XIII.: Pán Ježíš sňat s kříže a do lůna matčina položen. Z. XIV.: Pohřeb Páně. Bývá i štace patnáctá: Nalezení sv. kříže.

Nalezení sv. kříže. Sv. *kříž* byl i s nápisem a s těmi kříži, na nichž lotři byli ukřižováni, zakopán dle obyčeje na místě popravním. Tam nalezla je sv. Helena, která toužíc najíti kříž Kristův a vědouc, že kříže na místě popravním bývaly zakopávány, dala kopati na Kalvarii, až v skutku všecky tři kříže v jedné jámě byly nalezeny. Ježto pak nevěděla, který z nich jest pravý, dala je prý k radě jerusalémského biskupa Makaria donésti k nemocné stařeně, by se jich dotkla. Při prvním a druhém kříži nebylo žádného účinku; když se však dotkla třetího kříže, byla nemocná ihned uzdravena. Poznavši z toho sv. Helena, že to jest kříž pravý, zaslala část z něho do Říma, část svému synu do Konstantinopole, největší pak díl ponechala v Jerusalémě. Z dílů těch rozdány byly pak časem četné částice malé různým kostelům a osobám. Někteří jinověrci tvrdili, že „částice kříže“ v tak ohromném množství jsou rozšířeny po světě, že daleko přesahují množství dříví skutečného kříže Kristova. Avšak Rohault de Fleury sestavil

podrobné zprávy o všech částicích, jež jakožto ostatky svatého kříže se ctí. A ukázal, že všecky ty částice, pokud se o nich ví, nedělají dohromady více než asi čtyřicátý pátý díl pravděpodobného obsahu kříže, kterýž dle něho alespoň 178 kubických decimetrů měl. S křížem nalezla sv. Helena i *hřeby*, jimiž byl Pán Ježíš přibit. Sv. Helena dala z jednoho hřebu učiniti korunu pro syna svého, z druhého uzdu pro koně císařova. O dva ostatní vede spor as 34 měst, z nichž každé chová hřeb s kříže Kristova a každé tvrdí, že má pravý. Věc tu vykládají někteří tím, že prý i kříž byl sbit několika hřeby, a každý z nich pak v úctě chován jakožto nástroj vykoupení, skropený krví Kristovou.

Dle mínění jiných byly zhotovovány hřeby podobné hřebům pravým, ale tak, že k nim použilo se malé částice železa ze hřebu pravého, jakož i že napodobené hřeby dotýkaly se hřebů pravých, a ty pak že také u veliké úctě byly chovány. Pravdě nejvíce jest podobno, že ze všech těch hřebů pravým jest ten, který se chová v Římě a v Treviru. — Také kopí, kterým Longinus otevřel bok Páně, nalezla dle podání sv. Helena v Jerusalémě. Sotva však bylo zároveň s jinými nástroji utrpení zakopáno na Kalvarii, jak se někteří domnívají. Spíše pravděpodobno, že Longin sám si ponechal kopí to a je s sebou vzal do Caesaree Kappadocké, kdež zemřel smrtí mučednickou. Odtud pak se dostalo as později do Jerusaléma a tam do rukou sv. Heleny, kteráž je vzala s sebou do Konstantinopole. Špička jeho dostala se po různých osudech sv. Ludvíku IX. a s ním do Paříže, kde ještě r. 1796 chovala se v národní bibliotéce, ale potom se ztratila a dosud nalezena nebyla. Druhá větší část kopí toho zůstala v Konstantinopoli až do r. 1492, kdy ji sultán Bajazet II. daroval papeži Innocenci VIII. Od té doby chová se v Římě v kostele sv. Petra. Také ve Smyrně chová se v kapli dominikánské kopí, jež se ctí jako kopí svaté. Dostalo se tam v 17. stol. od Arménů katolických, kteří je od dob nepamětných u sebe měli; jak říkali, bylo k nim přineseno od sv. Matouše. Bezpochyby, že úcta, kterou chovali křesťané Kappadočtí ku pravému kopí od Longina tam přinesenému, vnikla i k Arménům a ti že, vyžádavše si malou částici z kopí onoho, zhotovili si kopí jiné, do něhož onu částici vložili a jež pak jako sv. ostatek ctili. — Ještě jedno kopí uchovává se jakožto svatý ostatek mezi poklady říše římské. Dle jedněch jest to kopí Konstantina V., do něhož zasazeny byly částice z některého hřebu posvátného, a kteréž císař Jindřich I. zjednal si od Rudolfa Burgundského; dle jiných jest to pravé kopí, kterým Pán Ježíš byl bodnut. Bezpochyby že do něho byla zadělána částice z kopí pravého a z té příčiny že se ctilo jakožto ostatek svatý. R. 1350 dostalo se s říšskými odznaky do Norim-

berka Karlu IV., kterýž je přinesl do Prahy. V dobách husitských r. 1424 dopravil je Sigmund zase do Norimberka, kdež bylo chováno v kostele sv. Ducha až do r. 1797, kdy bylo za příčinou válek francouzských s odznaky říše římské přeneseno do Vídně. Tam chová se dosud. Kopí toto stalo se také předmětem kultu li urgického, ježto papež Innocenc VI. na prosbu Karla IV. dne 13. února 1353 v Avignoně dovolil, aby v Němcích a Čechách slavil se každého roku v pátek po oktávě velikonoční svátek s officiem o tom kopí a hřebích.

Památka nalezení sv. kříže slaví se v církvi sv. dne 3. května.

Povýšení sv. kříže. Roku 614. dobyl perský král Chosroes II. Jerusaléma a odnesl odtud jakožto vzácnou kořist onen největší díl sv. kříže, jenž ponechán byl sv. Helenou v Jerusalémě. Ale císař Heraklius přemohl r. 627 Peršany a přinutil je, aby sv. kříž jemu vydali, načež r. 629 odebral se, provázen jsa skvělou družinou, do Jerusaléma, aby sv. kříž na bývalé místo uložil a za dosažené vítězství Bohu díky vzdal. Císař sám na svých bedrách nesl svatý kříž do chrámu Božího hrobu. Ale když velikolepý průvod, provázený hudbou a zpěvy, ku bráně na horu Kalvarii vedoucí přišel, nemohl Heraklius, svatý kříž nesa, s místa se hnouti; neznámá síla držela jej. I užasli všickni nad věcí tou; avšak patriarcha Jerusalémský, vida císaře v plné okrase císařské, kterak Spasiteli, rovněž tou cestou se ubírajícímu a kříž hříchův našich nesoucímu, pramálo se podobá, proniknut nebeskou myšlénkou, takto k němu promluvil: „Pomni, ó císaři, zda-li ty, v císařském ornátě svém a v této slávě a nádheře, jen poněkud Spasiteli, Ježíši Kristu, se podobáš, kterýž sice touž cestou kráčel, ale uprostřed zlých v největším ponížení, s korunou trnovou na hlavě, tento svatý kříž nesl?“ I porozuměl Heraklius; a hned císařský oblek složiv a kajicí plášť na se vzav, bos dále kráčel, moha hned s místa se hnouti. I donesen jest tak sv. kříž do chrámu Božího hrobu a na prvější místo své uložen. — Památka vydobytí sv. kříže z rukou Peršanův oslavována každého roku dne 14. září pod jménem „povýšení sv. kříže,“ jakož dodnes se děje.

Naučení. „Hle, beránek Boží, hle, kterýž snímá hřích světa!“ (Jan 1, 29.) — „Tak Bůh miloval svět, že Syna svého jednorozeného dal, aby žádný, kdo v něho věří, nezahynul, ale měl život věčný.“ (Jan 3, 16.) — Pozoruj Pána Ježíše na kříži; vše tu dýše jeho láskou: hlava nakloněna, by tě políbila; ruce rozpjaty by tě objaly; srdce otevřeno, by tě v sobě skrylo.“ (Sv. Augustin.)

Pátý článek víry.

158. Jak zní pátý článek víry?

Pátý článek víry zní; „Sstoupil do pekel, třetího dne vstal z mrtvých.“

Pátý článek víry nás učí, kam přišla duše Pána Ježíše, když od těla se oddělila, dále nás učí, že třetího dne po smrti s tělem opět se spojila a že Kristus Pán slavně z mrtvých vstal.

159. Co znamenají slova: „Stoupil do pekel“?

Slova: „Sstoupil do pekel“ znamenají, že duše Pána Ježíše, když se od těla odloučila, sestoupila do předpeklí.

V pátek o 3. hodině zemřel Kristus Pán. Duše jeho, jež při smrti od těla se odloučila, vstoupila ihned do „pekel“. Slovo „*peklo*“ neznamená zde ono místo, kde v mukách dlí duše na věky zavržené. Bludař Kalvín mylně se domníval, že Kristus Pán sestoupil do místa zatracenců, aby prý tu vytrpěl muka pekelná k dokonání vykoupení. Naproti tomu pravíme, že slovo „peklo“ značí zde tolik co „*předpeklí.*“

160. Co rozumíme předpeklím?

Předpeklím rozumíme místo, kde duše spravedlivých, před Kristem zemřelých, pokojně a bez bolesti očekávaly Vykupitele.

Hříchem svým zamezil Adam sobě i potomkům svým přístup do nebe. Zemřel-li tudíž ve Starém Zákoně, dříve než spása člověčenstva na kříži byla dokonána, člověk spravedlivý, byť vedl život sebe světější, nemohl přece vejíti do nebe. Ač věřil v zaslíbeného Vykupitele a v něho doufal, ač jinak podle přikázání Božího byl živ, musil přece po smrti v určitém, nám blíže neznámém místě na vykoupení své čekati, a toto místo nazývá se „*předpeklí*“ nebo „*limb*“ („limbus“). V Písmě sv. nazývá se místo to „*lůnem Abrahamovým.*“ Sv. Petr zmiňuje se o Kristově sestoupení do předpeklí takto: „(Kristus byl) umrtven sice podle těla, obživen podle ducha, v kterémž i těm duchům, kteříž byli v žaláři, přišed kázal.“ (I. Petr. 3, 18. 19.) „*Žalářem*“ nazývá sv. apoštol předpeklí, poněvadž na onom místě duše spravedlivých jako v zajetí čekati musily na vykoupení.

Duše spravedlivých měly jistou naději, že budou vykoupeny a z předpeklí vysvobozeny. A tato jistá naděje naplňovala je radostným klidem, tak že *pokojně* očekávaly Vykupitele. Muk netrpěly žádných, tak že úplně *bez bolesti* čekaly na vysvobození.

Jest tedy veliký rozdíl mezi předpeklím a peklem, jakož i mezi předpeklím a očistcem. Jestliže duše Pána Ježíše až do svého opětného spojení s tělem při vzkříšení nutně někde se nalézala: nebylo pro ni dojista vhodnějšího místa nežli předpeklí, v němž duše spravedlivých dlely, na otevření brány nebeské čekajíce.

161. Proč sestoupil Pán Ježíš do předpeklí?

Pán Ježíš sestoupil do předpeklí, by zvěstoval duším spravedlivých, že jsou vykoupeny.

Jakou as radost pocítily tyto duše, když po staletích a tisíceletích toužebného očekávání konečně duše Vykupitelova, duše Syna Božího mezi nimi se zjevila!

Sv. Petr praví, že „Kristus *kázal* i těm duchům, kteříž byli v žaláři," t. j. zvěstoval jim, že vykoupení jest vykonáno. Od té chvíle, kdy Kristus Pán duše spravedlivých z předpeklí vyvedl, není žádného předpeklí více. Od té doby vcházejí veškery úplně čisté duše ihned do nebe.

162. Co znamenají slova: „Vstal z mrtvých"?

Slova: „Vstal z mrtvých" znamenají, že Ježíš Kristus vlastní mocí spojil duši svou opět s tělem a ze zavřeného hrobu vyšel slavný a nesmrtelný.

(Hod Boží velikonoční.)

V neděli ráno, dříve než slunce vyšlo, vstal Ježíš Kristus z mrtvých, jakož byl předpověděl. Duše božského Spasitele, provázena jsouc dušemi spravedlivých Starého zákona, vystoupila z předpeklí a spojila se vlastní mocí Ježíše Krista s tělem v hrobě odpočívajícím. Nedbaje kamene a pečetí velekněží vystoupil z mrtvých vstavší Vykupitel z hrobu, jako byl později zavřenými dveřmi k učenníkům svým vešel. Kristus Pán vyšel z hrobu ven, nejsa viděn od nikoho V touž dobu nastalo zemětřesení a anděl sestoupiv s nebes v podobě mládence, jehož obličej byl jako blesk a roucho jako sníh, odvalil kámen hrobový a posadil se na něm z počátku, potom však usadil se v hrobě samém. Zemětřesení a zjevení se andělům stalo se za tím účelem, aby dosvědčilo se nejprve stráži, potom i ženám, že Pán Ježíš vstal z mrtvých. Ale zemětře-

sení bylo omezeno na nejbližší okolí. Stráž zděsila se zjevů těch a když se vzpamatovala, dala se na útěk.

Z těch žen, které byly při pohřbu Páně, připravily si některé již v pátek ještě před západem slunce mast k pomazání těla Páně. Byly to as ty, které bydlely v Jerusalémě, jmenovitě Johanna, manželka Chusy, úředníka Heroda Antipy, kteráž bydlela zajisté se svým manželem v paláci Hasmoneovců (na Sioně), a snad ještě některé jiné ženy, které přišly z Galilee, s sebou na noc vzala. Maria Magd. pospíchala as v pátek již domů, do Bethanie, poněvadž se blížil západ slunce a s ním povinnost klidu sobotního; s ní pak odebraly se tam bezpochyby i Marie, matka Jakubova (manželka Alphaeova), a Salome. Ty strávily sobotu v plném klidu; ale po západu slunce (když přestala povinnost klidu) nakoupily si Maria Magd., Marie Jakubova a Salome masti, aby pomazaly Ježíše. V neděli pak vyšly ještě za tmy z Bethanie a braly se k Jerusalému, kamž dorazily, když počalo svítati, ale přece tak záhy, že ještě bylo temno Na cestě radily se, kdo jim odvalí kámen. Nevěděly tedy ani, že jest kámen zapečetěn, ani že tam stojí stráž, zajisté proto, poněvadž celou sobotu strávily v úplném klidu. Brzy pak, zdá se, že Maria Magd. předběhla ženy ostatní, tak že přišla ke hrobu nejprve; neboť dle sv. Jana (20, 1.) přišla ke hrobu, když ještě bylo temno, ostatní však dle sv. Marka, když již slunce vyšlo. Přišedši k hrobu nikoho z vojínů tam již nezastihla. A spatřivši, že kámen odvalen, domnívala se, že někdo vzal tělo Páně; a proto obrátila se hned a spěchala k Petrovi, který nedaleko, bezpochyby v západní části Sionu, snad i s Janem bydlel, aby mu podala zprávu o tom. Šla právě k nim, poněvadž Petr byl hlavou apoštolův, Jan miláčkem Páně. Hned po ní přišly i družky její, Marie, Jakubova matka, a Salome ke hrobu, a spatřivše ještě venku před vchodem do předsíně hrobové, že kámen u vchodu do hrobové komory jest odvalen, vešly do předsíně hrobové. Odtud spatřily, kterak v hrobě na pravici sedí mládenec — t. j. anděl v podobě mládence v rouše bělostkvoucím na znamení radostného poselství, jež měl jim podati. Anděl ten povzbudil je, by se nebály, a oznámiv jim, že Pán Ježíš vstal z mrtvých, vyzval je, aby vešly do komory hrobové a popatřily na místo, kde byl položen Pán. Zároveň přikázal jim, aby rychle odebraly se k apoštolům a oznámili jim, jmenovitě Petrovi, že Pán Ježíš vstal z mrtvých, a že se jim ukáže v Galilei. Petrovi zejména měli podati zprávu tu, protože byl hlavou apoštolů. Do Galilee pak měly se odebrati, poněvadž již při poslední večeři slíbil Pán Ježíš, že se jim v Galilei ukáže po svém vzkříšení, jakož i proto, že tam činnost messianskou započal, nejvíce rozvinul, tam apoštoly vy-

volil, Petrovi primát slíbil a proto tam též jim se ukázati a Petrovi primát dáti chtěl. —

Sotva odešly ony ženy, přišla Johanna s družkami svými ke hrobu a obdržely taktéž zprávu, že Pán Ježíš vstal z mrtvých, a to od dvou andělů. Aby pak tím spíše uvěřily zprávě té, upozornili je andělé na to, kterak Pán Ježíš už v Galilei předpověděl, že musí trpěti a vydán býti v ruce hříšníkův. I rozpomenuly se ženy na slova ta, a snad i divily se, že slov tak jasných nepochopily hned, a vyšedše ze hrobu, šly, aby podaly radestnou zvěst apoštolům. Na cestě setkaly se s Marií, matkou Jakubovou, a se Salome. Ty neřekly dosud apoštolům nic o tom, co byly viděly a co jim anděl přikázal, a to pro bázeň, která je pojala patřením na zjev andělský. Když však se nyní setkaly s Johannou a jejími družkami a uslyšely, že i ony viděly anděla, odešly s nimi společně k apoštolům i k jiným učeníkům Páně a pověděly jim vše, co viděly a slyšely. Ti však nevěřili jim. Ano slova jejich zdála se jim bláznovstvím. Jako smrt Kristova byla v očích jejich tak velikým neštěstím a tak málo srovnatelna s nadějemi, které si činili o Vykupiteli, že druhdy slyšíce předpověď Kristovu o smrti jeho, nevěřili, že by Kristus rozuměl výrok svůj o smrti skutečné, a proto neporozuměli jí, tak vzkříšení Páně bylo jim tak velikým štěstím, že slyšíce o něm, nemohli mu ani uvěřiti. Počínali si tedy podobně, jako mnohý dosud, když dostává zprávu o nějakém štěstí zvláště velikém. Mezi apoštoly těmi však nebyl Petr a Jan; odešlit již po zprávě Marie Magdaleny hned ke hrobu, aby sami viděli a posoudili, kolik jest pravdy na zprávě její. Spěchali sice obadva, neboť oba lnuli vroucí láskou ke Kristu a zajímali se opravdově o všecko, co týkalo se milovaného mistra jejich. Ale Jan, jsa mladší, předhonil Petra a přišel ke hrobu dříve. Do něho však nevkročil, buď že měl zření k staršímu druhu svému a chtěl mu dáti přednost jakožto hlavě apoštolův, aneb že zdržovala jej bázeň věku mladistvého. Ale nakloniv se pohlédnul do hrobu z venku; a uzřel prostěradla složená, kterými byli ovinuli tělo Páně při pohřbu.

Hned na to přišel Petr, a spatřiv hrob otevřený, nerozpakoval se, ale podle ohnivé a rozhodné povahy své vešel ihned do hrobu a pozoroval. Neviděl tam však také nic jiného, než prostěradla v pořádku složená a roušku, kterou byla ovinuta při pohřbu hlava Kristova. Andělů nebylo již tam. Neboť ti zjevili se pouze k tomu, aby dali první zprávy o Kristově vzkříšení.

Za Petrem vešel potom Jan. A tu zajisté oba uvažovali, i jak bylo tělo Páně položeno při pohřbu, i jak složena jsou roucha, jimiž bylo tělo ovinuto, i jak hrob vůbec vypadá. A

po úvaze té uznali, že tělo Kristovo nemohlo ani propadnouti se do země při zemětřesení, poněvadž nebylo tam žádných trhlin tak velikých, ani ukradeno býti, poněvadž by zločinec nebyl dával prostěradla do takového pořádku. I rozpomenuli se as na předpověď Páně, kterouž byl dal o svém z mrtvých vstání, a uvěřili, že vstal z mrtvých.

Potom sv. Petr a Jan vrátili se zase do města. Ale Magdalena, kteráž přišla hned za nimi, zůstala u hrobu venku plačíc. Při tom naklonila se a nahlédla do hrobu, zda nespatří tam Pána, po němž srdce její tolik prahlo. I uzřela tam dva anděly v rouše bílém, ani sedí jeden u hlavy, druhý u nohou, kde byli Pána položili. Byli to bezpochyby titíž andělé, kteří ukázali se dříve ženám. Ti ptali se jí, proč pláče. Chtěli tak jednak obrátiti pozornost na sebe a sděliti s ní soucit, jednak příležitost vzíti, aby jí oznámili radostnou zvěst o Kristově vzkříšení. Avšak ona nemyslíc na nic jiného než na Krista, nepocítila pražádného dojmu z toho, že bytosti vyšší se zjevily, a proto krátce jen odpověděla: Vzali Pána mého, a nevím, kam ho položili. A nestarajíc se již o ně obrátila se, nikoli že by snad slyšela za sebou šumot blížícího se Pána, neb že by jí andělé byli dali pokyn očima, aby se obrátila, nýbrž že stále myslíc na Krista, pátravým zrakem rozhlédnouti se chtěla, zda někde neuvidí Pána, neb někoho, kdo by jí o něm zprávu dal. Jak se obrátila, stál Pán před ní a také tázal se jí, proč pláče a koho hledá; ale Maria nepoznala ho. Myslila, že to jest zahradník, nikoliv proto, že by byl oblečen býval neb vypadal jako zahradník, nýbrž že tato myšlenka při objevení se cizího muže byla jí nejbližší. Majíc ho tedy za zahradníka, myslila, že o celé věci dobře ví, ano, že on sám uložil někam jinam tělo Páně. Proto žádala ho, by jí pověděl, kam položil jej, jestli ho vzal. Nejmenovala ani Krista jménem a přece myslila, že jí rozumí, koho myslí; neboť jsouc zaujata v mysli své zcela Kristem, nepomyslila ani, že by mohl někdo nevěděti, po čem duše její touží.

Poněvadž tedy nepoznala Pána Ježíše z podoby, promluvil na ni Ježíš obyčejným hlasem svým řka: Maria! A tu poznala ho již hned, a byla zjevem jeho tak dojata, že pro radost nemohla promluviti leč slovo: Mistře! A padnuvši k nohám jeho, vztáhla ruce a chtěla obejmouti je a tak držeti se Krista déle, jakoby se bála, že hned zase odejde od ní.

Ale Pán Ježíš nedovolil jí, aby se ho dotknula. Pravil: „Nedotýkej se mne, ale jdi k bratřím mým a pověz jim: Vstupuji k Otci svému a k Otci vašemu a k Bohu svému a k Bohu vašemu.“ Kristus Pán zabránil Magdaléně, aby se ho dotkla, poněvadž chtěl dílem potěšiti ji ujištěním, že pobude tu na zemi ještě nějaký čas a tedy bude míti ještě příležitost, aby ho spatřila, dílem připraviti ji znenáhla na tu dobu, kdy nebude

již více dlíti mezi svými viditelně. Z té příčiny pravil: „Neboť jsem ještě nevstoupil k Otci svému.“ Ale zároveň vzkázal po ní apoštolům, že již brzy vystoupí na nebesa, a to slovy: „Vstupuji k Otci svému a k Otci vašemu, Bohu svému a Bohu vašemu.“ Užil při tom času přítomného místo budoucího, aby naznačil, že jistě a v době nedaleké stane se, co praví. Slova: „jdu k Bohu svému“ řekl jako člověk. Apoštoly nazval bratry svými, řka: „Pověz bratřím mým“, že po dokonaném vykoupení přijati jsou za dítky Boží a tím i za jeho spolubratry.

K vyzvání Kristovu Maria Magdalena odešla a oznámila apoštolům a učeníkům Páně, že viděla Pána. Ženy, jež ve dne hrob Kristův navštívily, šly tam v poledne ještě jedenkráte. Když pak odtud asi o polednách se vracely, ukázal se jim Pán Ježíš, aby odměnil jejich vytrvalost. Potkav se s nimi, pozdravil je přívětivě, by je potěšil. Pravil: „Zdrávy buďte!“ A tu ony poznaly jej hned. I padnuvše k nohám jeho, chopily se jich a klaněly se mu. Brzy však zmocnila se jich bázeň nová, kterou působilo vědomí, že vyšší, božská bytost stojí před nimi. Proto Pán Ježíš znova těšil je slovy: „Nebojte se.“ A chtěje více ještě odměniti jejich vytrvalost a lásku, užil jich jako poselkyní ve věci přeradostné. Pravil: „Jděte, zvěstujte bratřím mým, ať jdou do Galilee, tamť mne uzří.“ Obnovil tak a potvrdil rozkaz, kterýž byl už dříve dal jim anděl.

Také nepřátelům Kristovým dána jest řízením Božím zpráva o jeho z mrtvých vstání, aby neměli pražádné výmluvy pro svoji nevěru. Dána jest jim skrze svědky věci dobře znalé, t. j. skrze vojíny, kteří při vzkříšení Páně právě stráž měli. Vojínové tito přišli k velekněžím asi touž dobou, kdy odcházely do města ženy, kterýmž se byl Ježíš ukázal na cestě, tedy teprve asi v poledne. Od hrobu Páně prchli sice hned z rána, nešli však přímo k velekněžím, nýbrž asi do strážnice, kde byli ostatní vojínové k stráži ustanovení, a oznámili tam zajisté celou věc nejprve. A teprv potom, snad, když již počala se roztrušovati zpráva, že Kristova těla v hrobě není, odešli k velekněžím a pověděli jim vše, co se bylo stalo, zejména o zemětřesení, o zjevu andělském, o odvalení kamene a o tom, že těla Kristova v hrobě neshledali. Šli pak k velekněžím a nikoliv k Pilátovi neb veliteli posádky vojenské, poněvadž nebyli ustanoveni ke stráži od nich, nýbrž od velekněží, kterýmž je Pilát byl podřídil. Zprávou jejich byli velekněží uvedeni do velikých rozpakův. Věděli, že vojínové mluví pravdu. Neboť jednak srovnávali se všickni ve svých výpovědech, jednak nebylo žádné příčiny podezřívati je z nedbalosti ve službě neb nepoctivosti. Ale oni nechtěli věřiti v zatvrzelosti své ve vzkříšení Kristovo; ba nechtěli ani, aby uvěřil tomu lid, vždyť potom snadno uznal by jej za Vykupitele, od nich pak by odpadnul jakožto od lidí, kteří usmrtili poslance

Božího, tak toužebně očekávaného. Kterak však zabrániti, aby lid neuvěřil, doví-li se, co se stalo u hrobu, a že hrob nalezen jest prázdný? V rozpacích těch neřekli vojínům nic o tom, co soudí o jejich výpovědi a dbalosti ve službě; ale oznámivše věc ostatním členům velerady sešli se s nimi hned v radu, aby úředně pojednali o tom, co mají činiti. I usnesli se na tom, že podplatí vojíny, aby řekli, že v noci usnuli, a když spali, že přišli učeníci Kristovi a vzali tělo jeho. Ale ani tato lest nezpomohla velekněžím nikterakž. Touto lží potírali vojáci sami sebe. Neboť jestliže spali, kterak mohli (jak již sv. Augustin podotýká) vydati svědectví, že učeníci tělo Kristovo ukradli?

Pro vojíny byla to ovšem věc choulostivá říci, že usnuli. Neboť takovéto porušení povinnosti trestalo se u Římanů velice přísně. Aby se tedy nerozpakovali a nebáli svoliti k jejich přání, zaručili se jim velekněží, že přemluví vladaře a bezpečny je učiní, aby nebyli trestáni, kdyby Pilát neb představený posádky uslyšel, že usnuli na stráži. Vojínové tedy, vidouce, že právě ti chtějí se přimlouvati za ně a ochrániti před trestem, jimž nejvíce záleželo na tom, aby byli bděli, dali se snadno svésti, zvláště, když viděli, že velikou summu peněz nabízejí jim. A věc ta jest tím méně s podivením, poněvadž v té době i vznešení Římané bývali velice podplatni.

Kristus Pán *vlastní mocí svou* spojil duši svou opět s tělem, t. j. nebylo k tomu zapotřebí pomoci nikoho jiného. Praviť Kristus sám: „Mám moc život svůj dáti a moc jej zase vzíti“ (Jan 10, 18). Tím ukázal Ježíš Kristus, že jest všemohoucím Bohem a Pánem nad životem a smrtí. Praví-li sv. apoštolové, že Bůh Otec vzkřísil Pána Ježíše, nemíní tím nic jiného, leč že Kristus, jenž jest s Bohem Otcem jedné podstaty, vlastní mocí svou z mrtvých vstal.

Kristus Pán vyšel z hrobu *slavný*, t. j. s nebeskou slávou a velebností.

Tělo jeho bylo:

1. *jasné* a *stkvoucí*, krásou všeliké viditelné tvorstvo převyšující. Praviť Písmo sv.: „Pán náš Ježíš Kristus promění tělo ponížení našeho, aby připodobněno bylo k *tělu jasnosti jeho*“ (k Filipenským 3, 21).

2. tak *jemné*, že každou překážkou hmotnou mohlo proniknouti, podobně jako paprsek sluneční sklem proniká. Kristus Pán vyšel ze zavřeného hrobu t. j. dříve ještě, nežli anděl kámen odvalil. K apoštolům přišel zavřenými dveřmi.

3. *rychle se pohybující*, tak že z místa na místo okamžitě přenésti se mohlo. Kristus Pán objevoval se svým apoštolům brzy tu, brzy onde.

Ježíš Kristus vyšel z hrobu *nesmrtelný*, t. j. nemůže více trpěti aniž umříti. „Kristus vstav z mrtvých, již neumírá, smrť nad ním nebude více panovati“ (k Řím. 6, 9).

Požíval-li Kristus Pán po svém z mrtvých vstání před obličejem svých apoštolů pokrmu, nečinil tak, že by ho potřeboval, nýbrž aby je o skutečnosti těla svého přesvědčil.

Kristus Pán podržel po svém z mrtvých vstání *patero svých ran*: na rukou na nohou a v boku svém:

1. na znamení svého vítězství nad smrtí a peklem. Jako jizvy, jakožto stopy v bitvách utrpených ran, zjevným bývají svědectvím statečnosti vojínovy a nejkrásnější jeho ozdobou, tak jsou rány Kristovy znamením vítězného jeho boje, v němž hřích, smrť a peklo na vždy přemohl.

2. na znamení, že vstal z mrtvých s týmž tělem, v němž byl na kříži trpěl.

3. aby svému nebeskému Otci je ukázal a tím k milosrdenství jej naklonil.

4. aby je v den soudu ukázal spravedlivým k útěše a bezbožným k zahanbení. Spravedlivým budou totiž rány Kristovy nejbezpečnějším důkazem slitovné lásky Boží. Také mnozí z nich sice dřívějšími hříchy svými přispěli k hořkému utrpení Páně, avšak odpuštění jejich hříchův jest takřka vepsáno v rány Kristovy a v probodené srdce jeho; proto není jim třeba báti se božského soudce. Strašlivým však bude pohled na tytéž rány bezbožníkům, jelikož přes veškery muky, jež byl Syn Boží za ně vytrpěl, zahynuli, a to vlastní svojí vinou, pohrdnuvše krví, jež z ran těchto se řinula.

Ctěmež pět svatých ran Krista Pána, neboť jsou nám zdrojem milosti a věčného života!

Kristus Pán tím, že vstal z mrtvých, jest *vítězem nad smrtí*, t. j. on duši svou spojil zase s tělem, od níž smrť byla odloučena; vyšel z hrobu živoucí a nesmrtelný a ukázal tím, že smrť nemá nad ním více moci žádné.

Kristus Pán jest tím, že vstal z mrtvých, zároveň vítězem nad *ďáblem*, t. j. dovršil tím vykupitelské dílo své, takže ďábel nad duší naší nemá více žádné moci, a my hříchův uchrániti se můžeme. Protože Ježíš Kristus svým z mrtvých vstáním smrť a ďábla přemohl, zobrazuje se z mrtvých vstavší Vykupitel s vítěznou korouhví v ruce.

Památku z mrtvých vstání Pána Ježíše slavíme o *velikonocích* *) a to počínajíc Bílou sobotou. Jest to sobota po

*) „Velikonoce“ = veliká noc; poněvadž Kristus Pán třetího dne velmi z rána vstal z mrtvých, a poněvadž druhdy na památku vzkříšení Páně mše sv. v noci se konávala (viz str. 274.).

velkém pátku. Slove *bílou*, poněvadž za prvních časů dospělí v tento den slavně *křtěni* bývali a pro vyznačení nevinnosti duše, kteréž na křtu svatém nabyli, se v bílé roucho odívali, kteréž pak po celý týden nosili. Den tento zasvěcen jest památce doby, kdy Kristus Pán v hrobě po vykonaném velikém díle vykoupení odpočíval, a protož se druhdy v tichosti a bez oběti mše svaté konával. Obřady, které nyní koná církev v tento den, jsou vlastně přípravou na velikonoce, a vykonávali se druhdy v noci na neděli velikonoční.

Záležejí pak tyto obřady církevní v tom, že se světí nový oheň a světlo (či paschal), křestní voda, pak se slaví mše svatá.

Nejprve se koná svěcení nového ohně. Venku před kostelem postaví se hranička suchého dříví, pak ohněm vykřesaným z kamene se zanítí, kteréžto oheň m dlitbou, kropením svěcenou vodou a okuřováním se posvětí a v něm se ostatky svatých olejů spálí. Posvěceným ohněm tím se znamená Kristus, kteréžto jako světlo věčné, svým vzkříšením stal se světu novým světlem. Potom světí se pět zrn kadidlových, jež se později zasazují do velikonoční svíce. Novým ohněm rozžíhá se postupně nejprve zvláštní trojramenná svíce; u dveří zažehne jáhen jedno rameno její zpívaje: „Světlo Kristovo!“ načež poklekne i lid s ním, odpovídaje: „Bohu díky!“ totiž za to, že nám Jednorozeného Syna svého k našemu osvícení a ku poznání nejsvětější Trojice, jež se svící tou vyobrazuje, seslati ráčil. Pak uprostřed chrámu rozžehne druhé a posléz blíže hlavního oltáře třetí rameno svíce, po každé zvučnějším hlasem totéž prozpěvuje, načež lid odpovídá.

Když dojde k velkému oltáři, světí kněz velikonoční svíci, paschál nebo paškál nazvanou, kterouž se vzkříšený Spasitel vyznamenává. Při tomto svěcení zpívá vznešený zpěv, jehož původ od svatého Augustina se odvozuje, a nazývá se „Exultet“ od počátečního slova, v kterémžto zpěvu se hlásá sláva vzkříšeného Vykupitele. Při svěcení zasazuje světitel do svíce oněch pět zrn kadidlových a to tak, že tvoří rozestavením svým kříž. Kadidlová zrna připomínají vonné masti, kterými Nikodém a Josef z Arimalhie tělo Páně pomazali; patero pak důlků, do kterých se těch pět zrn kadidla zasazuje, patero ran Kristových, které i po z mrtvých vstání oslavené tělo jeho zdobily. Pak rozžehne paschál ten světlem trojrammenné svíce pro upamatování, že Syn Boží od Otce vyšel jako „světlo od světla“. Později se rozžhou i lampa i ostatní světla od trojrammenné svíce, čímž se vyznamenává, že veškero osvícení od Boha Otce světel skrze Pána Krista, světlo světa svůj počátek béře a skrze milost Ducha svatého na všecky lidi se vylévá. Po svěcení křestní vody postaví se tato svíce na pravou stranu oltáře a roszvěcuje se vždy při slavných službách Božích

až do na nebe vstoupení Páně, vyobrazujíc obcování Páně se svatými apoštoly.

Po svěcení svíce této světí se hned voda křestní. Posléze se koná slavná mše svatá, která se druhdy v noci konávala (odkudž jméno její a svátků těchto vesměs) a v které se již napřed památka radostného vzkříšení slaví. Protož také ji slouží kněz v bílém rouchu slavném na ozdobeném oltáři. Opět zní chvalozpěv: „Gloria“ a hlahol zvonů zvěstuje radost vzkříšení Páně; v epištole tohoto dne připomíná se duchovní vzkříšení; po té pak duchovní prospěvuje Alleluja*) po třikráte, vždy výš a výše, pronášeje tím velikou radost nad vzkříšením Pávě, kteréž se v evangelium zvěstuje. Ostatně vynechá se při této mši svaté introit, poněvadž mše tato není počátkem, nýbrž dokončením slavnosti tohoto dne; též i Krédo, poněvadž je druhdy křtěnci sami před křtem svatým odříkávali; rovněž se neříká „Agnus“ čili „Beránku Boží“, poněvadž se již říkalo v litanii předcházející, a hned po přijímání počínají nešpory“, ovšem velmi zkrácené.

Těmito posvátnými obřady *vzkříšení Páně* jest *totiko vyznačeno*, samo pak až *pod večer* se slavívá.

Kněz totiž oděn *v roucho bílé barvy* přistoupí v tichosti k Božímu hrobu a říká tuto žalm a církevní modlitbu. Pak *okouří velebnou svátost* a chopiv *monstranci drží ji v ruce* a obrácen k lidu volá radostně: „Vstalť jest této chvíle ctný Vykupitel!“ Pak koná *slavný průvod* v chrámu i kolem chrámu nebo i po náměstí, a konečně k hlavnímu oltáři a shromážděná obec doprovází jej, *při slavném zvuku zvonů a varhan* dále prozpěvujíc a oslavujíc Krista, vítěze nad smrtí a nad ďáblem. Při oltáři pak ukončí se veškerá pobožnost chvalozpěvem svatého Ambrože „*Te Deum laudamus*“ a *požehnáním*.

Památka vzkříšení Páně konala se *již od počátku* církve; a sice *každou neděli* t. j. den po sobotě, v kterýžto den Božský Vykupitel z hrobu vstal, tak že každá neděle byla takřka slavností velikonoční. Však i *výroční den* vzkříšení Páně slavíván byl již za časů apoštolských. V polovici druhého století vznikla rozepře mezi východní a západní církví, v který čas by se měla slavnost ta konati, načež na prvním obecním sněmu Nicejském rozhodnuto bylo, aby konána byla vždy první neděli po úplňku, kterýž následuje po rovnodennosti jarní.

Neděli tu nazýváme Hodem Božím velikonočním. V ten den jeví se radost všude, jak *v církvi a chrámech, tak i v domácnostech a v přírodě* Boží.

---

*) „*Alleluja*“ jest radostný výkřik hebrejský, jenž vlastně zní: „Halalú-Jáh“ a značí: „Chvaltež Hospodina!“

Církev snaží se, aby radost velikonoční v srdcích všech panovala. K tomu cíli za dávných časů *padlí* a kajicníci opět *do církve přijati* bývali, panovníci křesťanští *propouštívali jaté a uvězněné* na svobodu. Věřící pak přistupovali v ten den *k stolu Páně* a na potkání pozdravovali se, volajíce: „Vstalť jest Vykupitel"; načež druhý odpověděl: „V pravdě vstal jest." Aneb přáli sobě vzájemně: Radostné Alleluja!

Avšak až *posud* koná církev slavnost vzkříšení Páně radostným způsobem. *Chrámové* bývají *slavně ozdobeni*; na oltáři stojí socha Božského Vykupitele, jenž co slavný vítěz v ruce drží korouhev; *kněz* a přisluhující oděni jsou v *roucho bílé barvy*, radostné chvalozpěvy střídají se s hlučnými zvuky a slavné „Alleluja" ozývá se zhusta po celý oktáv, pak i po celý velikonoční čas, abychom častým opakováním jeho připamatováni byli, že v tomto čase Kristu bez ustání chválu a díky vzdávati máme za velikou milost jeho vzkříšeni. Modlitby pak toho času konají se stoje, čímž se vyznamenává, že Kristus Pán z mrtvých vstal.

Však i v domácnostech křesťanských jeví se radost velikonoční. V ten den totiž požehnává se *beránek*, jenž sluje velikonoční beránek, *bochánky* velikonoční a *vejce*, a vše to se pak požívá na památku poslední večeře Páně.

Svěcený beránek jest upomínka na beránka starozákonního a na toho, jenž se jím vyznamenával, na Krista Pána, kterýž jsa pravý Beránek Boží sňal hříchy světa; *bochánku* pak se požívá na památku přesného chleba, jehož dle způsobu židovského při poslední večeři požíval náš Spasitel, kterýž pak se dal jako chléb nebeský věrným svým za pokrm. *Malované vejce* (kraslice) jsou krásný obraz našeho vzkříšení. Nebo jako kuřátko, když přijde čas, proklube skořepinu a vylíhne se, podobně i my v den poslední, prolomíce kůru hrobovou, povstaneme k lepšímu životu.

Kněz žehnaje tyto věci znamená je svatým křížem a prosí Boha, aby jich skrze vzkříšení Pána Jesu Krista požehnati a posvětiti ráčil, aby ti, kdož jich požívají, obdrželi zdraví těla a ochranu duše a mysli jejich naplněny byly duchovním potěšením. Pak je pokropuje svěcenou vodou.

Než také *příroda slaví* tou dobou *vzkříšení*. Slunce vystoupivši výše na blankytové obloze, počíná jasněji svítiti a zahřívati zemi. Jaro nastává a příroda jsouc posud jako v zimní sen pohřížena a sněhovou korou přikryta, počíná se probuzovati k novému životu.

Tak co křesťan katolík radostného a utěšeného v chrámu Božím slyšel, toho ozvěnu nalézá v chrámu přírody, kdež mu každý kvítek volá hlasem velebným: Pán vstal, já povstal, i

ty povstaneš jednou z hrobu slavně, povstal-li jsi nyní s Ježíšem z hrobu hříchů.

Druhdy slavíván byl celý oktáv velikonoční, t. j. všech osm dní následujících po Hodu Božím, nyní však se koná slavně toliko *první a poslední den.*

V pondělí velikonoční koná se památka zjevení se Pána Ježíše dvěma učenníkům do Emaus putujícím.

V neděli první po velikonocích čte se evangelium, v němž vypravuje se, kterak se ukázal Pán Ježíš jedenácti apoštolům shromážděným, mimo Tomáše; a pak po osmi dnech všem, i Tomášovi, kteréhož o skutečnosti vzkříšení svého přesvědčil. Neděle tato první povelikonoční slove také *bílá neděle*, tak řečená od bílého roucha, ježto novokřtěnci, obnovivše učiněný slib při křtu svatém, toho dne odložili, tak sice, že, jakž dí svatý Augustin, bílá barva s šatem se odkládala, nevinnost však v srdci ustavičně zůstala.

V tuto *dobu povelikonoční připomíná se královský úřad Krista Pána*, kdežto vzkříšený Vykupitel jako vítězný král se svými věrnými obcoval a království své na zemi ustavil. Proto také *hoří* po celý tento čas při slavných službách Božích u oltáře *velká svíce* (paschál), představující oslaveného Krista, zhusta ozývá se Alleluja a nekoná se půst, dle slov Páně: „Zdaliž mohou synové ženichovi (přátelé) rmoutiti se, dokud s nimi jest ženich?“

Avšak Kristus jsa králem věrných svých nepanuje mocí a hrůzou, nýbrž láskou a milostí a protož mění vítěznou korouhev svou v pastýřskou hůl, nazývaje se dobrým pastýřem. A jakožto takovýto dobrý pastýř, jenž zná ovce své a duši svou pokládá za ně, představuje se v evangelium v druhou neděli po velikonoci.

V ostatních pak *nedělích* povelikonočních, jichž v celku šest, připomíná církev ve svých evangeliích věřícím *částky z řeči*, kterouž činil Pán Ježíš učeníkům svým *při poslední večeři*, v kteréžto řeči jako otec se s nimi louče, je připravoval na blízký svůj odchod k Otci (smrt), je těšil, napomínal a slíbil jim seslati Ducha svatého.

163. Kdo dosvědčuje, že Ježíš Kristus vpravdě z mrtvých vstal?

Že Ježíš Kristus vpravdě z mrtvých vstal, dosvědčují apoštolové, kteří jej po jeho z mrtvých vstání častěji vídali a jeho se dotýkali, s ním mluvili a jedli a za tuto pravdu život svůj položili.

Písmo sv. zmiňuje se celkem o devíti rozličných zjeveních se Krista Pána. O některých jsme již slyšeli v otázce předešlé. O jiném zjevení se Krista Pána podává nám zprávu sv. Lukáš. Téhož dne, kterého časně z rána Spasitel z mrtvých vstal, šli dva jeho učeníci, z nichž jeden Kleofáš slul, do Emaus. Cestou přidružil se k nim Ježíš, ale tak, že učeníci ho nepoznali. Teprve večer, když v Emausích pospolu stolovali, dal se jim poznati. Ihned však zmizel zraku jejich. „I řekli vespolek: zdaliž srdce naše nehořelo v nás, když mluvil na cestě a otvíral nám písma? A vstavše v touž hodinu, vrátili se do Jerusaléma a nalezli shromážděných jedenácte, i ty, kteříž s nimi byli, ani praví: Vstalť Pán skutečně a ukázal se Šimonovi. I vypravovali také oni, co se stalo na cestě, a kterak ho poznali v lámání chleba.“

„A když o tom mluvili, stál Ježíš uprostřed nich a řekl jim: Pokoj vám; ját jsem, nebojte se! Oni pak zděšeni a přestrašeni jsouce domnívali se, že by ducha viděli. I řekl jim: Co se děsíte? a proč vstupují taková myšlení na srdce vaše? Vizte ruce mé i nohy, žeť já jsem to: dotýkejte se a vizte; nebo duch nemá těla a kostí, jako mne míti vidíte. A pověděv to, ukázal jim ruce i nohy. Když pak oni pro radosť ještě nevěřili a se divili, řekl: Máte-li tu něco, ježto by se pojedlo? A oni podali jemu kus pečené ryby a plást medu. A když pojedl před nimi, vzav ostatky dal jim.“

„A řekl k nim: Tatoť jsou slova, kteráž jsem k vám mluvil, byv ještě s vámi, že se musí naplniti všecko, co o mně psáno jest v zákoně Mojžíšově a v prorocích i v žalmích. Tehdy otevřel jim smysl, aby rozuměli Písmům a řekl jim: Tak jest psáno, a tak musil Kristus trpěti a třetího dne z mrtvých vstáti, aby kázáno hylo ve jménu jeho pokání a odpuštění hříchů mezi všemi národy, počnouc od Jerusaléma. Vy pak jste svědkové těch věcí.“ (Ev. sv. Luk. 24, 13—53.)

O témž zjevení podává zprávu také sv. Jan, a to jakožto svědek očitý: „Když pak byl večer toho dne, kterýž jest první po sobotě, a dvéře byly zavřeny, kdež byli učenníci shromážděni pro strach před Židy: přišel Ježíš, a stál v prostřed, a řekl jim: Pokoj vám! A to pověděv, ukázal jim ruce, i bok. I zradovali se učenníci vidouce Pána. Tedy jim opět řekl: Pokoj vám! Jako mne poslal Otec, i já posílám vás. To pověděv, dechl na ně), a řekl jim: Přijměte Ducha svatého: kterýmž odpustíte hříchy, odpouštějí se jim: a kterýmž zadržíte, zadržány jsou. Ale Tomáš, jeden ze dvanácti, kterýž slove Blíženec, nebyl s nimi, když přišel Ježíš. Tedy řekli jemu ostatní učenníci: Viděli jsme Pána. On pak řekl jim: Leč uzřím v rukou jeho bodení hřebů, a vpustím prst svůj v místo hřebů, a ruku svou vložím v bok jeho, neuvěřím.“ (Ev. sv. Jana 20, 19—25). Sv. Jan vypravuje pak o jiném

zjevení, jež stalo se o osm dní později, a při němž, mimo ostatní apoštoly, přítomen byl také sv. Tomáš. (Ev. sv. Jana 20, 26—28.): „A po osmi dnech, byli učenníci jeho opět uvnitř, a Tomáš s nimi. Přišel Ježíš zavřenými dveřmi, a stál v prostřed, a řekl: Pokoj vám. Potom dí Tomášovi: Vlož prst svůj sem, a viz ruce mé, a vztáhni ruku svou, a vpusť v bok můj; a nebudiž nevěřící, ale věřící. Odpověděl Tomáš, a řekl jemu: Pán můj, a Bůh můj! Řekl jemu Ježíš: Že jsi mne viděl, Tomáši, uvěřil jsi: blahoslavení, kteříž neviděli a uvěřili."

Další zjevení se Ježíšovo stalo se u jezera Genesarethského, kde s učenníky svými jedl a Petra nejvyšším pastýřem svého stáda ustanovil (ev. sv. Jana 21, 1 a násl.). Jindy opět zjevil se na vrchu v Galilei, kdež apoštolům přikázal, aby všechny národy učili a křtili (Ev. sv. Mat. 28, 17 a násl.). Apoštol Pavel zmiňuje se o zjevení, při němž 500 učenníků přítomno bylo (1. Kor. 15, 6.) Opět jiné stalo se ve večeřadle v Jerusalémě, kdež učenníky káral pro nevěru jejich a tvrdosť srdce, a odkudž s nimi vyšel na horu Olivetskou, aby před očima jejich vstoupil na nebesa (ev. sv. Marka 16, 14 násl.). Po nanebevstoupení konečně zjevil se sv. Pavlu na cestě do Damašku, když tento ještě jeho nepřítelem byl a vznikající církev pronásledoval. (Skutky apošt. 9, 1 a násl.) Jak se zdá, jsou tato zjevení, o nichž zprávy byly zaznamenány, toliko nepatrnou částí oněch zjevení, jež vůbec se stala. Lze tak souditi z oněch slov Skutkův apoštolských, kde sv. Lukáš vypravuje, že Ježíš svým apoštolům „po svém umučení sebe samého živého zjevoval ve mnohých důvodích, ukazuje se jim po 40 dní a mluvě o královstvím Božím." (Skutky ap. 1, 3.) Ona zjevení, jež zaznamenána byla, jsou hlavně ona, která pro „království Boží" (t. j. pro církev a její zřízení) větší důležitosť mají. Tak zjevení v Galileji, kde dal Ježíš apoštolům příkaz, aby všecky národy učili a křtili; zjevení u jezera Genesarethského, kde Petra vrchním pastýřem církve ustanovil; ve večeřadle Jerusalémském, kde ustanovil svátosť sv. pokání (ev. sv. Jana 20, 23).

Všemi těmito zjeveními nabyli apoštolé a první křesťané o tom, že Ježíš Kristus skutečně z mrtvých vstal, tak pevné a nezvratné jistoty, že přemnozí z nich za tuto pravdu na smrť šli. Oni, a po nich i celé křesťanství se svým svět přetvořujícím významem opírali svoji víru o tuto událosť tou měrou, že sv. Pavel píše: „A nevstal-li Kristus z mrtvých, tehdyť jest marné kázaní naše, a marná jest i víra vaše" 1. ke Korinthským 15, 14).

164. Co dokazuje zmrtvýchvstání Ježíše Krista?

Zmrtvýchvstání Ježíše Krista dokazuje:

1. že se vyplnilo, co o něm proroci předpověděli, i co sám o sobě předpověděl;
2. že je skutečně Bůh, a jeho učení že je pravé;
3. že i my jednou z mrtvých vstaneme.

Zmrtvýchvstání Ježíše Krista dokazuje, že se vyplnilo na něm, co proroci o budoucím Vykupiteli předpověděli. O příštím Vykupiteli předpověděl David (srvn. str. 171.), že vstane z mrtvých: „Nezanecháš duše mé v hrobě, aniž dáš svatému svému viděti porušení“ (žalm 15, 10). Předpověď ta na nikom jiném se nesplnila leč toliko jen na Kristu.

Zmrtvýchvstáním splnilo se, co Kristus sám o sobě byl předpověděl. Neboť k Židům pravil: „Zrušte chrám tento a ve třech dnech jej zase vzdělám.“ A k tomu dokládá sv. Jan: „Ale on pravil o chrámu těla svého“ (Jan 2, 19. 21.). A jindy pravil: „Nebo jako byl Jonáš v břiše velryby tři dni a tři noci: takť bude Syn člověka v srdci země tři dni a tři noci“ (Mat. 12, 40).

Tím, že z mrtvých vstal, dokázal Ježíš Kristus, že jest skutečně Bůh, a že jeho učení je pravé. Neboť ze všech zázraků, jimiž pravost svého učení dokazoval, jest zmrtvýchvstání zázrakem největším! Proto se sv. apoštolové vždy na zmrtvýchvstání Páně odvolávali, když chtěli židům i pohanům dokázati, že Ježíš Kristus jest skutečně Syn Boží.

Zmrtvýchvstání Páně jest tudíž nejbezpečnějším základem víry naší; neboť vstal-li Kristus Pán z mrtvých, pak nebyl pouhým člověkem, nýbrž byl to Bůh sám, pak jest církev Kristova původu božského, a tudíž i učení církve sv. a sv. svátosti od Boha pocházejí. Z mrtvýchvstání Páně jest skála, na níž se všeliké pochybnosti a veškery námitky rozbíjejí.

Zmrtvýchvstání Ježíše Krista dokazuje, že i my jednou z mrtvých vstaneme. Tím, že sám vlastní svou mocí z mrtvých vstal, dokázal Ježíš Kistus, že má moc, aby také nás z mrtvých vzkřísil, jakož byl slíbil, že učiní: „Přichází hodina, v kteroužto všickni, kteříž v hrobích jsou, uslyší hlas Syna Božího; i půjdou, kteříž dobře činili, na vzkříšení života, kteří pak zle činili, na vzkříšení soudu“ (Jan 5, 28—29). Ze zmrtvýchvstání Páně čerpáme tudíž pevnou naději, že jedenkráte i my z mrtvých vstaneme. Sv. apoštol Pavel praví: „Ale nyní Kristus vstal z mrtvých, prvotiny těch, kteříž zesnuli; nebo zajisté skrze člověka smrť, skrze člověka i vzkříšení z mrtvých“ (I. ke Kor. 15, 20. 21.).

Naučení. „Jako Kristus vstal z mrtvých, tak máme i my v novotě života choditi.“ (K Řím. 6, 4.) „Věrné (jest) slovo: Nebo jestliže jsme s ním zemřeli, spolu s ním i živi budeme; budeme-li (s ním) trpěti, budeme s ním také kralovati.“ (II. k Tim. 2, 11. 12.)

Po svém z mrtvých vstání zůstal Kristus Pán ještě *čtyřicet dní* na zemi. V té době apoštolům svým častěji se zjevoval, aby je jednak o tom přesvědčil, že skutečně z mrtvých vstal, jednak také, aby jim různá naučení dal, kterak by církev spravovati měli, a je rozličnými plnomocenstvími obdařil, jichž ku úspěšné správě církve měli zapotřebí.

Šestý článek víry.

165. Jak zní šestý článek víry?

Šestý článek víry zní: „Vstoupil na nebesa, sedí na pravici Boha, Otce všemohoucího.“

Kristus Pán častěji předpověděl, že na nebesa vstoupí. Tak pravil na př. k apoštolům svým: „Vyšel jsem od Otce a přišel jsem na svět: opět opouštím svět a jdu k Otci.“ (Jan 16, 28.) A jindy slíbiv tělo své a krev svou věřícím za pokrm, pravil k těm, kteříž se nad tím pohoršovali: „Což pak, když uzříte Syna člověka, an vstupuje, kdež prve byl?“ (zdaž i pak ještě věřiti nebudete?)

166. Kdy vstoupil Ježíš Kristus na nebesa?

Ježíš Kristus vstoupil na nebesa čtyřicátého dne po svém zmrtvýchvstání.

(Slavnost nanebevstoupení Páně.)

167. Kterak vstoupil Ježíš Kristus na nebesa?

Ježíš Kristus vstoupil na nebesa s hory Olivetské svou vlastní mocí, s tělem i s duší, před očima svých učenníkův.

Bylo to ve čtvrtek čtyřicátého dne po jeho zmrtvých vstání. Tehdy ukázal se Pán Ježíš svým apoštolům v Jerusalémě naposled a dal jim opětně rozkaz, aby šli do celého světa a kázali evangelium, přislíbiv jim ještě jednou Ducha svatého a přikázav, aby neodcházeli z města, dokud „nebudou oblečeni mocí a výsostí.“ Na to vyvedl je z města na horu Olivetskou,

buď že velel jim tam jíti a potom se jim znova ukázal na hoře, aneb, že sice šel s nimi již z města, ale nedal se poznati těm, kteří je snad potkali. Zdali vyvedl na horu pouze apoštoly aneb také jiné ctitele své, nelze říci s jistotou. Mnozí sice mají za to, že vzal tam ssebou a učinil svědky nanebevstoupení svého také matku svoji Pannu Marii a Lazara s jeho sestrami, ano i jiné ještě ženy nábožné; ale sv. Lukáš mluví pouze o apoštolích, Marek pak o jedenácti. A přihlížíme-li ještě k tomu, že andělé, kteří se na to ukázali, oslovili pouze apoštoly, řkouce: Muži galilejští, — zdá se nám býti pravděpodobnějším, že mimo apoštoly nebyl nikdo z lidí svědkem nanebevstoupení Páně Nahoře pozdvihnul ještě rukou svých a žehnal apoštolům, žádaje jim nepochybně požehnání a zdar při apoštolských pracích jejich. Žehnal jim pak pravděpodobněji rukama rozpjatýma a nikoli, dělaje kříž nad nimi, jak někteří myslí. Neboť s oním způsobem více srovnávají se slova evangelistova: pozdvihl rukou svých, žehnal jim. Žehnaje pak jim, počal se znenáhla vznášeti před očima jejich do výše, až zmizel po chvíli v oblacích a vstoupil na nebesa. Vznesl se do výše mocí vlastní, a to nejen tou, kterou měl jako Bůh, nýbrž i tou, kterou měl jako člověk. Neboť, jak již řečeno, od svého zmrtvýchvstání měl tělo oslavené, které nebylo více vázáno tak prostorem jako dříve, nýbrž bez obtíží mohlo následovati duši, kamkoliv ona chtěla. Vzhledem k tomu, že vznesl se do výše mocí vlastní, praví apoštolské vyznání víry: vstoupil na nebesa. Vzhledem k tomu pak, že díla všemohoucnosti připisují se v Písmě svatém Bohu Otci, praví evangelisté, že jest vzat, neb nesen, neb vyzdvižen.

Hora Olivetská má tři vrcholy; na západě a jihu je srázná; severní vrchol jest nejvyšší (830 *m*), a slove „Muži Galilejští“, poněvadž tam dle podání stáli andělé, kteří se apoštolům ukázali po nanebevstoupení Páně a oněmi slovy je oslovili. Jsou tam posud zříceniny syrského kláštera, který tam ještě r. 1250. stál. Jižní vrchol je nižší a slove „hora pohoršení“, tak zvaná, poněvadž tam Šalamoun k vůli pohanským manželkám svým postavil oltáře modlářské a na nich kn pohoršení, lidu obětovati dal. Prostřední vrch ukazuje se jako místo, odkud Pán Ježíš vstoupil na nebesa; jest 808 *m* nad hladinou moře Středozemního a průměrně 50 *m* nad Jerusalémem. Dle Eusebia vystavěl tam již Konstantin aneb spíše matka jeho Helena kostel (basiliku) nanebevstoupení Páně. Peršané zbořili jej r. 614. Byl však znovu postaven. Křižáci pak vystavěli nový od základu a v něm menší kapli s kopulí. Ale již r. 1187. tlupy Saladinovy zbořily jej, ponechavše pouze kapli vnitřní a proměnivše ji v mešitu.

Kterou hodinu denní vstoupil na nebe, sv. evangelisté nepraví. Sv. Augustin však, zdá se, že klade ten děj do doby

poledni. Odtud také vyvinula se tradice, že v některých diecésích vyzvání se ve čtvrtek v poledne slavnostně na památku Kristova nanebevstoupení.

Dle starobylé pověsti zanechal Pán Ježíš, vstupuje na nebesa, šlépěje své v kameni, které udržovaly se, přes to, že četní poutníci brali si odtud něco země. A ještě dosud ukazuje se tam v kapli nanebevstoupení Páně šlépěj levé nohy dosti zachovalá.

Čtyřicátého dne po vzkříšení Páně koná se *slavnost nanebevstoupení Páně* na památku, že Pán Ježíš, pomeškav po svém vzkříšení ještě čtyřicet dní na zemi a poučiv apoštoly o království Božím, vstoupil pak na nebe u přítomnosti apoštolů na hoře Olivetské. Jest to tedy *den radostný*, protož i služby Boží toho dne slavně se konají; neboť povýšil Pán téhož dne přirozenost lidskou až k samému trůnu Božímu, a dal nám tím blahé rukojemství i našeho povýšení do slávy nebeské. Nanebevstoupení Páně naznačuje se při velkých službách Božích tím, že *zhasíná* se po evangeliu o tom ději *paškál*.

Ve starých dobách vytahována byla soška zmrtvýchvstavšího Vykupitele ve chrámech na provaze vzhůru otvorem ve klenbě na půdu kostelní. Dosud v některých kostelích českých zachovaly se starobylé sošky takové.

168. Proč vstoupil Ježíš Kristus na nebesa?

Ježíš Kristus vstoupil na nebesa:

1. by také jako člověk vešel do slávy, které sobě zasloužil;

2. by církvi své seslal Ducha svatého;

3. by v nebesích byl naším prostředníkem a přímluvcem u Otce;

4. by nám otevřel nebe a nám tam připravil místo.

Vstoupil pak Pán Ježiš na nebesa, i pro sebe i pro apoštoly i pro nás: pro sebe, aby přijal nejvyšší oslavu *lidské přirozenosti své*, která mu jako Bohočlověku a Vykupiteli lidstva přináležela. „Zda-li nemusel Kristus těch věcí trpěti a tak vjíti do slávy své?“ (Luk. 24, 26.)]; pro apoštoly, aby *jim poslal Ducha svatého*, kterého jim byl zaslíbil, a který podle odvěkých úradků Božích dříve na ně přijíti neměl, [„Neodejdu-li, nepřijde k vám Utěšitel; pak-li odejdu, pošlu ho k vám“ (Jan 16, 7.)]; pro nás, aby přimlouval se za nás jako člověk u Boha. [„Přímluvce máme u Otce Ježíše Krista spravedlivého“ (I. Jan 2, 1.)] a připravil nám místo v nebi

[„V domě Otce mého jsou mnozí příbytkové, . . . jdu, abych vám připravil místo.“ (Jan 14, 2.)]

Dána jest mu sice veliká moc na nebi i na zemi, a může proto i jako člověk sám udělovati milosti, za něž prosí. Ale jako na zemi při všem vyhledával předem slávy nebeského Otce svého, tak chce i v oslavení svém, aby dělo se vše v závislosti od Otce, jakožto prvního původce všech věcí. Ačkoli proto sám může dáti milosti, přece chce působiti je podobným způsobem, jako to činil za viditelného pobytu svého na zemi: obětí a modlitbou, to jest tím, že představuje Bohu Otci vykupitelské dílo své, zvláště oběť svou a ty zásluhy, kterých si zjednal obětí kříže, a že při tom přiměřenými úkony rozumu a vůle touží, aby pro zásluhy jeho dostalo se lidstvu odpuštění a hojných milostí.

169. Co znamená: Ježíš „sedí na pravici Boha, Otce všemohoucího“?

Ježíš „sedí na pravici Boha, Otce všemohoucího“, znamená: Ježíš má i jako člověk nejvyšší slávu a moc nade vším na nebi i na zemi.

Sv. apoštol Pavel praví: „Ponížil sebe samého, učiněn jsa poslušným až k smrti, a to k smrti kříže. Protož i Bůh povýšil ho a dal jemu jméno, kteréž jest nad všeliké jméno, aby ve jménu Ježíše každé koleno klekalo, nebeských, zemských i pekelných, a každý jazyk (aby) vyznával, že Pán Ježíš Kristus jest ve slávě Boha Otce.“ (K Filipp. 2, 8—11.)

Jelikož Bůh jest pouhý duch, nemá ve skutečnosti žádnou pravici ani levici. Výrazu „sedí na pravici Boha, Otce všemohoucího“ rozuměti dlužno tudíž *obrazně*. Zde na zemi totiž králové a knížata, chtí-li někoho obzvláštním způsobem vyznamenati a s ním takřka o moc svou se sdíleti, posazují jej po pravici své. Tak Šalomoun posadil matku svou na trůn po pravici své (3. Král. 2, 17). Slova „Sedí na pravici Boha Otce“ značí tedy, že Kristus Pán, jenž jakožto Bůh Bohu Otci jest roveň, také i jakožto člověk na nejvyšší stupeň cti a slávy byl pozdvižen a jakožto král nebes i země sdílí moc a velebnost Boha Otce. Proto praví sv. apoštol Pavel na jiném místě: „Bůh vzkřísiv Krista z mrtvých, a posadiv ho na pravici své na nebesích, nade všecko knížatstvo, i mocnost, i sílu, i panstvo, i (nad) všeliké jméno, kteréž se jmenuje, netoliko ve věku tomto, ale i v budoucím. A všecky věci poddal pod nohy jeho: a jej dal, aby byl hlavou nade vší církví.“ (Ef. 1, 20—23.)

Královské důstojenství Kristovo líčí David krásně v žalmu

109: „Řekl Hospodin ku Pánu mému: Seď na pravici mé, dokavadž nepoložím nepřátel tvých za podnoží noh tvých.“

Svaté člověčenství Kristovo není všudy přítomno. Jakožto Bůh jest Kristus všude přítomen, ale jakožto Bůh a člověk zároveň jest toliko v nebi a v nejsvětější Svátosti oltářní.

Naučení. V bojích a utrpeních pohlížej vzhůru k nebesům, kdež jest i tobě připraveno místo! „Těch věcí, kteréž svrchu jsou, hledejte, kdež Kristus jest, sedě na pravici Boží; o věci, kteréž svrchu jsou, pečujte, ne (o ty), kteréž jsou na zemi!“ (Ke Kol. 3, 1. 2.)

Sedmý článek víry.

170. Jak zní sedmý článek víry?

Sedmý článek víry zní: „Odtud přijde soudit živých i mrtvých.“

Když sv. apoštolové po na nebe vstoupení Páně na hoře Olivetské stáli, zírajíce za Mistrem svým vzhůru k nebesům, zjevili se jim dva andělé ve stkvoucím oděvu a pravili: „Muži galilejští, co stojíte hledíce do nebe? Tento Ježíš, kterýž vzat jest od vás do nebe, tak přijde, jakž jste ho viděli jdoucího do nebe.“

Kristus Pán sestoupí tedy ještě jedenkráte na zem. Poprvé přišel Ježíš jakožto malé, slabé dítko v Betlémě na svět jakožto laskavý Vykupitel náš; podruhé však přijde jakožto přísný a spravedlivý soudce.

171. Kdy přijde Pán Ježíš zase s nebe?

Pán Ježíš přijde zase s nebe v poslední den, to jest, na konec světa s velikou mocí a velebností.

Kdy nadejde den *poslední*, t. j. po němž žádný jiný den následovati více nebude, a kdy tento nynější svět vezme *konec* svůj, nikomu kromě Boha není známo. „O tom pak dni a hodině nižádný neví, ani andělé nebeští, jedině sám Otec“ (Mat. 24, 36). Nicméně Kristus Pán a apoštolové předpověděli některé události, jež před koncem světa se stanou; předpovědi ty učiněny byly za tím účelem, aby věřící dle toho život svůj zařídili, v pokušeních bděli a k hříchu svésti se nedali.

Znamení, jež poslední den předcházeti budou, jsou tato: 1. evangelium zvěstováno bude po celém světě mezi všemi národy a židé v hojném počtu ke Kristu se obrátí,

2. mor, hlad a válka, zemětřesení a jiné veliké svízele postihnou lidstvo,

3. mnozí falešní prorokové, a mezi nimi zvláště antikrist vystoupí a veliké divy (t. j. pomocí zlých duchů zdánlivé zázraky) konati budou, a tím mnohé k odpadnutí svedou.

4. Henoch a Eliáš vystoupí jakožto hlasatelé pokání.

5. Nevídané úkazy na nebi se zjeví, zvláště pak znamení Kristovo, totiž kříž, a na zemi zachváceni budou všichni národové strachem a úzkostí.

Kristus Pán oznámil sám, že jedenkráte nadejde den poslední. Bylo to krátce před hořkým utrpením jeho. Tehdáž odhalil svým učenníkům blízkou i vzdálenou budoucnost: ztroskotání Jerusaléma, soud nad každým jednotlivcem a všeobecný soud na konci věkův. Učenníci upozornili jej na nádhernou stavbu chrámu Jerusalémského. On však děl: „Vidíteliž všecky tyto věci? Amen pravím vám, nebude tu zůstaven kámen na kameni, kterýž by nebyl zbořen“ (Math. 24, 2). Těmi slovy oznámil soud, který nad Jerusalémem a vyvoleným národem měl býti vykonán, poněvadž svého Messiáše zapřel a ukřižoval. A tento rozsudek vykonán byl nad Jerusalémem o několik desitiletí později za vlády císaře Vespasiana, když Titus město zničil, když židé do celého světa rozptýleni byli, aby od těch časů nikdy již nestali se národem samostatným.

Pak mluvil Pán o soudu soukromém, který po smrti jednohokaždého nastane. On vybízel ku stálé bdělosti podobenstvím o opatrných a neprozřetelných pannách, jakož i podobenstvím o pánu, který do ciziny se odebral rozdav služebníkům svým peníze své, aby jimi těžili, po návrátu pak počet složili a zisk jemu odevzdali (Math. 25, 1—30).

Konečně však oznamuje jasně a zřetelně poslední, všeobecný soud, který při svém opětném příchodu na konci časů konati bude. „Tehdáž“, tak pravil, „ukáže se znamení člověka (kříž) na nebi, a tehdy budou kvíleti všecka pokolení země; a uzří Syna člověka přicházejícího v oblacích nebeských s mocí mnohou a velebností. A pošle anděly své s troubou a s hlasem velikým; a ti shromáždí vyvolené jeho od čtyř větrů, od končin nebes až do končin jejich.“ (Mat. 24, 31. 32).

Kristus Pán přijde v poslední den netoliko jako Bůh‘ nýbrž i jako člověk, a tedy v podobě viditelné.

Kristus Pán přijde s velikou *mocí*, t. j. ne jako slabé dítko, jakým byl při prvém příchodu svém, nýbrž jakožto všemohoucí Pán celého světa. On přijde s velikou velebností, t. j. v nebeském lesku, obklopen jsa zástupy nebeských duchů.

172. Proč přijde Pán Ježíš zase v poslední den?

Pán Ježíš přijde zase v poslední den, aby soudil všecky lidi, živé i mrtvé, dobré i zlé.

Kristus Pán sám prohlásil, že od svého nebeského Otce za soudce jest ustanoven: „Aniž pak Otec soudí koho: ale veškeren soud dal Synu“ (Jan 5, 22). „Dal jemu moc činiti soud, nebo Syn člověka jest“ (Jan 5, 27).

Kristus Pán bude veškery lidi souditi, t. j. vyšetří a rozhodne, zdaž činili dobré či zlé, zdaž zasluhují odměny nebo trestu, a udělí jim také ihned, čeho sobě zasloužili.

Kristus Pán bude souditi *živé* t. j. lidi, kteří zemřeli ve stavu milosti Boží, a kteří do nebe či do života věčného vejíti mohou. A souditi bude i *mrtvé*, t. j. lidi, kteří zemřeli, těžký hřích na svědomí majíce, a kteří tudíž jsou pro nebe mrtvi a do něho vstoupiti nemohou.

Jinak možno „*živými*“ rozuměti také ty, kteří dne posledního se dožijí, avšak zemrou, prve než souzeni budou, a „*mrtvými*“ ony lidi, kteří zemřeli dříve nežli v den poslední.

Kristus Pán souditi bude *všecky lidi* bez rozdílu. „*Všichni* my zajisté ukázati se musíme před soudnou stolicí Kristovou, aby přijal jedenkaždý na těle vlastním, jakož činil buďto dobré nebo zlé.“ (II. ke Kor. 5, 10)

Ježíš Kristus bude lidi souditi z jejich myšlének, slov a skutků, jakož i z opomenutí toho, co činiti měli. „Všecko, co se děje, přivede Bůh na soud, ať dobré nebo zlé“ (Kazatel 12, 14). „Pravím vám, z každého slova prázdného, kteréž mluviti budou lidé, vydají počet v den soudný.“ (Mat. 12, 36).

173. Jak se jmenuje soud, který se bude konati v poslední den?

Soud, který se bude konati v poslední den, jmenuje se **poslední neb obecný** soud, protože po něm nebude už žádného jiného soudu, a protože na něm všichni lidé celého světa souzeni budou.

Den posledního soudu sluje také „*den hněvu*“ (k Řím. 2, 5), protože Bůh v den ten projeví vůči zlým hněv svůj.

174. Kterak bude Ježíš Kristus v poslední den lidi souditi?

Ježíš Kristus bude v poslední den lidi takto souditi:

1. oddělí dobré od zlých;

2. vyjeví skutky jejich, dobré i zlé, před celým světem;

3. spravedlivé vezme do nebe, hříšníky pak zavrhne do pekla.

Kristus Pán sám nám oznámil, kterak bude lidi souditi: „Když pak přijde Syn člověka u velebnosti své, a všichni andělé s ním, tedy se posadí na trůnu velebnosti své a shromážděni budou před něj všickni národové. I rozdělí je od sebe, jako pastýř odděluje ovce od kozlů, a postaví ovce zajisté na pravici své, kozly pak na levici. Tehdy dí král těm, kteříž na pravici budou: Pojďte, požehnaní Otce mého, vládněte královstvím vám připraveným od ustanovení světa... Potom řekne i těm, kteříž na levici budou: Odejděte ode mne, zlořečení, do ohně věčného, kterýž jest připraven ďáblu a andělům jeho. I půjdou tito do trápení věčného ale spravedliví do života věčného.“ (Mat. 25, 31—46.)

Nejprve oddělí tedy dobré od zlých, t. j. ty, kteří v milosti Boží zemřeli, od těch, kteří zemřeli ve hříchu smrtelném. „Vyjdou andělé a oddělí zlé z prostředku spravedlivých“ (Mat. 13, 49). Tu budou od sebe odděleni mnozí, kteříž druhdy svazky pokrevními, příbuzenskými a přátelskými co nejúžeji vespolek byli spojeni: manžel a manželka, rodiče a dítky, bratr a sestra; pro zlé bude to hrozné rozloučení na věky, bez naděje na opětné shledání Pro dobré bude toto rozloučení však nekonečně čestné a radostné.

Ježíš Kristus vyjeví skutky lidí, dobré i zlé, před celým světem. Sv. Jan ve svém Zjevení praví: „I viděl jsem mrtvé, veliké i malé, stojící před obličejem trůnu a otevřiny jsou knihy: a jiná kniha otevřína jest, kteráž jest kniha života; i souzeni jsou mrtví z těch věcí, kteréž byly psány v knihách, podle skutků jejich“ (Zjevení sv. Jana 20, 12).

Jakým způsobem Kristus Pán skutky všech lidí před celým světem vyjeví, nevíme. Nepochybně paprskem božského světla svého ozáří jednomu každému nitro duše jeho, takže každý jasně pozná vše, co v životě svém byl vykonal dobrého nebo zlého, a týmž nadpřirozeným světlem zároveň každému poznati dá ctnosti a hříchy všechněch lidí ostatních.

Jako druhdy Antioch, když pomsta Boží jej stihla, tak zvolají i zlí: „Nyní se rozpomínám na zlé věci, kteréž jsem učinil!“ (1. Makk. 6 12). Ale bude pozdě již: lítost jejich nic jsm nepomůže. „I řeknou horám a skalám: Padněte na nás a skryjte nás před tváří Toho, janž sedí na trůnu, a před hněvem Beránka, nebo přišel den hněvu jsjich: i kdo bude moci obstáti?“ (Zjev. sv. Jana 6, 16. 17.)

Také hříchy, jichž *spravedliví* se dopustili, ale z nich se káli, budou vyjeveny: avšak nebudou jim k zahanbení, jako Davidovi, Marii Magdalské a sv. Petru není více k hanbě, že hříchu se dopustili, jelikož celý svět velikému jejich pokání se obdivuje.

Ježíš Kristus ihned provede rozsudek svůj: spravedlivé vezme do nebe, hříšníky pak zavrhne do pekla. Spravedlivé odmění věčnou blažeností, hříšníky potrestá věčným zavržením. Tuto konečnou spravedlivou odplatu naznačil Kristus Pán v podobenství o koukolu a pšenici slovy: „Pošle Syn člověka anděly své, i vyberou z království jeho všecka pohoršení, a ty, kteříž činí nepravost, a uvrhnou je do peci ohnivé. Tamť bude pláč a skřípění zubů.“ (Mat. 13, 41—43.).

V den poslední budou veškera díla rukou lidských a celý hmotný svět ohněm zničen. Hmotný svět pak bude obnoven a zdokonalen „Nového pak nebe a nové země podle zaslíbení jeho čekáme, v kterýchž spravedlnost přebývá“ (II. Petr. 3, 13.) „I viděl jsem nebe nové a zem novou. Nebo první nebe a první země pominula . . . Aj, všecko činím nové!“ (Zjev. sv. Jana 21, 1. 5.) Slovům Páně „Nebe a země pominou“ (Mat. 24, 35) rozuměti dlužno tak, že pominou co do nynější tvárnosti své.

175. Je-li kromě soudu obecného ještě zvláštní soud?

Kromě soudu obecného jest ještě zvláštní neb soukromý soud, na kterém souzena bude duše každého člověka hned po smrti.

Duše, jakmile se při smrti od těla oddělí, přichází ihned na soud Boží, t. j. Bůh nejvýš spravedlivý přiřkne jí buď odměnu nebo trest podle zásluhy. Tento soud, jenž koná se s každou duší zvláště, nazývá se *zvláštní* nebo soukromý. Že koná Bůh nad každou duší tento soud, vysvítá zřejmě z četných míst Písma sv. V podobenství o boháči a Lazarovi se praví: „Stalo pak se, že umřel žebrák a nesen jest od andělů do lůna Abrahamova. Umřel pak i bohatec a pohřben jest v pekle“ (Luk. 16, 22). Kristus Pán pravil k lotru na pravici: „Dnes budeš se mnou v ráji“ (Luk. 23, 43.). A ve Starém zákoně čteme: „Nebo snadné jest před Bohem v den skonání odplatiti jednomu každému podle cest jeho . . . Při konci člověka bude odhalení skutků jeho“ (Sir. 11, 28. 29.). Tato nauka vysvítá též z nauky o svatých a o očistci.

Na soukromém soudu souzena jest duše sama bez těla a přijde do nebe nebo do pekla anebo do očistce. Na soudu všeobecném souzena bude duše zase s tělem spojená a přijde pak, rovněž s tělem svým, buď do nebe nebo do pekla.

176. Proč bude kromě soudu soukromého ještě soud obecný?

Kromě soudu soukromého bude ještě soud obecný:

1. by Boží moc a spravedlnost, láska a moudrost před celým světem zjevena byla;

2. by Ježíš Kristus ode všech lidí uznán a oslaven byl;

3. by spravedliví zasloužené cti, bezbožní pak zaslouženého zahanbení došli.

Bez soudu obecného chyběl by vyššímu, mravnímu řádu světovému plný soulad, bez něho by moudrost a spravedlnost Boží neprojevila se spůsobem žádoucím. Mohla by se ovšem spravedlnost Boží spokojiti se soudem soukromým, který po smrti jednohokaždého se koná na odplatu dobra a na pokutu zla. Ale plněji zazáří vlastnosti Boží, jestliže na konci světa stane se obecné súčtování před očima celého světa, když trouba zavzní, aby mrtví z hrobu vstali a spolu se živými předstoupili před soudnou stolici ukřižovaného Vykupitele světového.

Tehdáž stane se tu vyrovnání a odplata za vše, co až dosud nebylo vyrovnáno. A toho jest mnoho! Má-liž snad Nero bez trestu, bez veřejného trestu zůstati, onen Nero, jenž nevinné křesťany jakožto pochodně k osvěcování svých pustých radovánek spaloval? Zdaž mají všichni ti vládcové zůstati bez trestu, kteří milliony lidí do bídy uvrhli nespravedlivými válkami, které vedli k ukojení své marnivosti nebo panovačnosti? Mají-liž všeliké ony zločiny, ony vraždy, ony křivé přísahy zůstati bez pomsty, které od lidského soudce nebyly pokutovány? Nemá-liž snad veřejná pokuta stihnouti bezcitného rozmařilého boháče, který živ jsa v přebytku, nesčetné chudé v bídě strádati nechal, nebo snad dokonce je v ledovém prospěchářství vykořisťoval?

A naopak zase: Tu jest člověk nevinný, který na základě falešných výpovědí svědeckých jakožto zločinec byl odsouzen, který tudíž jakožto bezectný se světem tímto se rozloučil; nemá-liž jemu věčným, nejvýš spravedlivým soudcem před celým světem vrácena býti čest? Tu jest chudý dělník, který na zemi neustále v bídě a strádání a pohrdání žil, při tom však nikdy neodchýlil se od stezky ctnosti a nadto ve skrytosti ještě mnoho dobrého vykonal; zdaliž nemá dojíti veřejného uznání? Tu jest panovník, vojevůdce, státník, který vždy jen o dobro se snažil, avšak utrhačnými dějepisci o své dobré jméno připraven byl; nemá-liž ospravedlněn býti před očima všech?

Především však jest tu božský vykupitel sám, Syn Boží, který v nevýslovné lásce se vtělil, aby nás vykoupil. Ale

místo vroucích díků sklízel od mnohých, a snad od většiny lidí lhostejnost, nevděk, nevěru a dokonce snad i výsměch, pohrdání a nenávisť. Na kříž přibili jej jakožto svůdce národa. On ale modlil se za nepřátele své a zemřel jakožto oběť smírná za nás za všecky. Není-liž nutno, aby jemu dáno bylo veřejné dostiučinění, dostiučinění před očima veškerého pokolení lidského? Ano, dostane se mu ho, netoliko tak pouze, jako dostává se tomu, jenž od soudce za nevinného bývá prohlášen, nýbrž jako tomu, kdo sám jakožto soudce a král objeví se ve slávě, aby odměnil ty, kteří se ho v jeho dřívějším ponížení přidržovali, a aby potrestal ty, kteří ho v tomto ponížení zapírali, jemu se posmívali, jej mučili a usmrtili. Nadejde okamžik, o němž žalmista prorokoval: „Řekl Hospodin ku Pánu mému: Seď na pravici mé, dokavádž nepoložím nepřátel tvých za podnoží noh tvých. Žezlo moci tvé vypustí Hospodin ze Sionu: panuj uprostřed nepřátel tvých S tebou panování v den moci své v stkvělosti svatých . . . Pán po pravici tvé, krále potře v den hněvu svého. Souditi bude národy“ (Žalm 109, 1—6.) Nadejde okamžik, o kterém prorok Nového Zákona praví u vidění svém: „I viděl jsem mrtvé, veliké i malé, stojící před trůnem. A otevřiny jsou knihy: a jiná kniha otevřína jest, kteráž jest kniha života; i souzeni jsou mrtví z těch věcí, kteréž byly psány v knihách, podlé skutků jejich . . . a kdo nebyl nalezen zapsaný v knize života, uvržen jest do jezera ohnivého“ (Zjevení sv. Jana 20, 12. 15). A oslavenci prozpěvovali píseň: „Velicí a divní jsou skutkové tvoji, Pane Bože všemohoucí; spravedlivé a pravé jsou cesty tvé, Králi věků! Kdož se tebe nebude báti, Pane, a nebude velebiti jmena tvého? nebo ty sám jsi milostivý, a všichni zajisté národové přijdou a klaněti se budou před obličejem tvým, nebo soudové tvoji jsou zjeveni.“ (Zjevení sv. Jana 15, 3. 4.)

Také my všichni bez výjimky budeme na posledním soudu souzeni. Dejž Bůh, aby soud ten pro nás byl milostivý! A výsledek jeho dobrý nebo špatný jest dosud v moci naší!

Sv. Jeronym, ač vedl život svatý a odříkavý, naplněn byl takovou hrůzou před soudem posledním, že při vzpomínce naň vždy se zachvěl. „Ať jím nebo piji nebo cožkoliv jiného činím, zdá se mi, že zní mi v uši ona strašlivá trouba, jež volá: Vzhůru, mrtví, vstaňte k soudu!“

Kateřina z Montfortu, manželka hraběte Adama z Hradce († 1631), měla u lože na stěně obraz sv. Jeronyma a často opakovala sobě zmíněná slova téhož světce.

Svatý *Method*, apoštol slovanský († 885), hlásal nejprv slovo Boží národům slovanským a vůkol Černého moře přebývajícím. Tu přišel až do Bulhar ku králi Borisovi. Tento

hrdý pohan nechtěl si všímati slova Božího; všecko namáhání sv. apoštola i starostlivé sestry královy zůstalo marné. Vypravujeť se, že král ten jen ve věcech hrůzu jevících a představujících zalíbení míval. Proto sv. Method nemoha láskou obměkčiti srdce tvrdého krále, zapotřebí toho uznal, zkusiti to strachem a bázní. Jsa výtečným malířem, vymaloval obraz posledního soudu vyobraziv velebný příchod Soudce spravedlivého se zástupy andělů, věčnou slávu spravedlivých do nebe se ubírajících — a věčné muky zatracencův do pekla odsouzených. Spatřiv král obraz ten a uslyšev výklad jeho z úst sv. Methoda, kterýž, co barvou nestačil, doplnil živým slovem, zcela se poděsil a nechtě věčně dlíti tam, kde bude věčný pláč a skřípění zubů, prosil Methodia, aby ho vyučil a pokřtil, což se i stalo léta Páně 861.

Léta Páně 986. ukázal mudřec řecký křesťanský, vysvětliv *Vladimírovi*, knížeti Ruskému, krátce víru křesťanskou, oponu, na které byl vymalován soud poslední Hospodinův; i ukázal jemu po pravici spravedlivé, ani v radosti vcházejí do ráje, a po levici hříšníky, ani jdou v muku. A Vladimír, pohan, vzdechnuv řekl: „Blaze těm po pravici, ale hoře těm po levici.“ A on řekl: „Chceš-li po pravici se spravedlivými státi, tehdy dej se pokřtíti.“ A Vladimír, rozváživ vše, dal se vskutku roku 988 pokřtíti, pojav za manželku Annu, sestru císařů Cařihradských Basileje a Konstantina.

Překrásně jest vylíčen poslední soud v hymně „*Dies irae*“ (= den hněvu). O kráse a velkoleposti tohoto hymnu jedna jest všech znatelů chvála. Soud poslední, o němž pěje, tak živými barvami líčí, že sám vlastníma jakoby očima spatřuješ Krista, ve slávě nevýslovné s anděly svými k soudu se beroucího; že slyšíš hlas trouby, jak mrtvoly budí z hrobů; že v nejvnitrnější útrobě pociťuješ tu hrůzu, která tehdy všeliké stvoření ovládne. Zdá se ti, když prosté slohy ty čteš, jakobys již „uchvácen byl do oblaků vstříc Kristu v povětří“ (I. Thes. 4., 16). Pláč vkrádá se bezděky v oči tvoje, podobný onomu, jímž tenkráte kvíliti budou všecka pokolení země (Apoc. 1. 7.), a ruce tvoje samoděk se spínají, abys Krista soudce slovy básníkovými pohnul k milosrdenství nad sebou v den onen. Jest to hukot proudících se příbojů mořských; jest to ustavičný tlukot kladiva skálu srdce rozrážejícího (Jer. 21, 29.); jsou to zvuky oné trouby, jejíž hlasem se hrobové otvírati budou.

Kdoby skladatelem hymnu toho byl, o tom rozdílně soudí mužové učení, v tom jedině se shodujíce, že před XIII. stoletím složen býti nemohl. Obyčejně však připisují ho Thomovi z Celana, rodem Vlachovi, z řádu sv. Františka, jenž žil uprostřed stol. XIII.

Zní pak hymnus ten v překladě takto:

Onen hněvu den se chýlí, - kdež se v popel svět rozptýlí - dle Davida a Sibylly.

Jaká hrůza tu nastane, - až v oblacích soudce stane, - a nic skryto nezůstane?

Trouba divném u hlaholu - zavzní v kraji hrobních dolů, - svolá k soudu všecky spolu.

Smrť a svět se zděsí v hrůze, - když řád vyjde králům, lůze, - vydat počet ze své chůze.

Aj, tu kniha otevřená, - v níž je vina obsažena, - a z níž bude pomsta čtena.

A když sudí na soud sedne, - vše, co tajno, zřejmě shlédne: - na všecko se pomsta zvedne.

Čím se budu omlouvati, - kde ochránce mám hledati, - ať je zbožným se co báti?

Králi strašné velebnosti, - spásu dáváš jen z milosti, - spas mne, zdroji laskavosti!

Vzpomeň, drahý Jesu, sobě, - v jaké jsi byl pro mne zlobě, - ať nezhynu v oné době.

An's mne hledal, tělo mdlelo, - pro mou spásu v kříži mřelo, - ať se na zmar to nedělo!

Spravedlivý soudce zlosti, - promiň mi mé nepravosti, - než stane den prchlivosti.

Oplakávám svoji vinu, - a zardělý hanbou hynu, - odpusť prosícímu synu.

Tys jsi Marii rozhřešil, - lotru odpustil, čím zhřešil, - i mne naději potěšil.

Ač já milosť nezasloužím, - Dobroto! dej, po čem toužím, - ať se v ohni pak nesoužím!

Rač mne mezi ovce dáti, - a ne kozlům přimíchati, - ať smím na pravici státi.

Když zlé pošleš v ohně zřídla, - v tato věčné strasti bydla, - v nebes povolej mi e sídla.

Volám k Tobě s prosbou vroucí, - srdce svírá lítosť žhoucí, - spas mne, Bože všemohoucí!

Smutný den to, kde ve strachu - vstane člověk zase z prachu, - by byl souzen pro své viny.

Bože! ušetři své syny, - Kriste Ježíši milostný, - pokoj rač jim dát žádostný. Amen.

Na hrůzy posledního soudu upomíná nás „*Libera*“, t. j. ona úpěnlivá modlitba, kterou kněz po mši sv. zádušní před rakví nebo před katafalkem zpívá, a jež tlumočí vlastně prosbu zemřelého samého:

„Vysvoboď mne, ó Pane, od věčné smrti v onen strašlivý den, kdy nebesa i země třásti se budou, kdy přijdeš soudit svět ohněm.

„Chvěji se, ó Pane, očekávaje budoucí soud a hněv Tvůj, kdy nebesa i země chvíti se budou.“

„Onen den bude den hněvu, strasti a bídy, těžký a den hořký přes příliš, když přijdeš soudit svět ohněm.“

Naučení. Pán Ježíš, který jako Vykupitel na svět přišel chudý a přebývá mezi námi skrytý v nejsvětější Svátosti, přijde jednou ve slávě jako přísný soudce. — Jaký soud vynese nad tebou?

Osmý článek víry.

177. Jak zní osmý článek víry?

Osmý článek víry zní: „Věřím v Ducha svatého.“

První článek pojednává o Bohu Otci, v následujících šesti byla řeč o Bohu Synu, a v osmém článku podává se nám učení o Duchu svatém.

178. Kdo jest Duch svatý?

Duch svatý jest:

1. třetí božská osoba;
2. pravý Bůh;
3. Utěšitel, kterého Ježíš Kristus církvi své poslati slíbil.

Duch svatý jest *osoba božská*, jako Otec a Syn, avšak osoba od obou rozdílná. To vysvítá ze slov Krista Pána: „A já prositi budu Otce a jiného Utěšitele dá vám, aby s vámi zůstával na věky, *Ducha pravdy*“ (Jan 14, 16—17). Tu rozeznávají se výslovně tři božské osoby.

Duch svatý jest *třetí* božská osoba, protože od Otce i Syna od věčnosti vychází. Jelikož Duch sv. od věčnosti od Otce i Syna vychází, má tytéž božské vlastnosti.

Duch svatý jest *pravý Bůh*:

1. Písmo sv. nazývá Ducha sv. výslovně Bohem.

Když Ananiáš obelhati chtěl sv. Petra, pravil mu tento sv. apoštol: „Ananiáši, proč pokoušel ďábel srdce tvého, abys ty lhal *Duchu svatému*? . . . Nelhal jsi lidem, ale *Bohu*!“ (Sk. ap. 5, 3. 4). Sv. apoštol Jan praví: „Tři jsou, kteříž svědectví vydávají na nebi: Otec, Slovo a Duch svatý, a ti tři jsou jedno“ (I. Jan 5, 7).

2. Písmo sv. připisuje Duchu sv. výslovně vlastnosti

božské: věčnost, všemohoucnost, všudypřítomnost a vševědoucnost. „Duch zpytuje všecky věci, také i hlubokosti božské“ (I. Kor. 2, 10). „Duch Páně naplňuje okrslek země“ (Moudr. 1, 7.).

3. Písmo sv. přičítá Duchu sv. také skutky božské: stvoření, znovuzrození („Nenarodí-li se kdo znova z vody a z Ducha sv., nemůže vejíti do království Božího“ Jan 3, 5), posvěcení a udělování nadpřirozených darův.

4. Kristus Pán sám klade Ducha sv. ostatním dvěma osobám na roveň, na př. když poručil, aby udělován byl křest „ve jménu Otce i Syna i Ducha sv.“

Duch sv. jest *Utěšitel*, kterého Ježíš Kristus církvi své slíbil. Dokud Pán Ježíš na zemi meškal, byl on sám utěšitelem učenníků svých. Od té doby, kdy na nebe vstoupil, přestal býti viditelným utěšitelem jejich. Slíbil jim tudíž před svým vstoupením na nebesa, že pošle jim Ducha sv. jakožto utěšitele, jenž s nimi a s církví navždy zůstane. „A já prositi budu Otce, a jiného utěšitele dá vám, aby s vámi zůstával na věky“ (Jan 14, 16). Pán Ježíš nazývá Ducha sv. utěšitelem. A Duch sv. jest jim skutečně: potěšujet církev tím, že ji učí, spravuje a řídí a milosti Ježíšem Kristem dobyté udílí.

179. Proč se jmenuje třetí božská osoba Duch „svatý“?

Třetí božská osoba jmenuje se Duch „svatý“, protože nás posvěcuje a všecka svatost od ní pochází.

Třetí božská osoba jmenuje se Duch „*svatý*“, protože jest nejenom nejvýš svatý, jako Bůh Otec a Bůh Syn, nýbrž i, protože hlavně jí připisuje se naše posvěcení (tak jako Bohu Otci stvoření a Bohu Synu vykoupení) a protože od ní pocházejí všechny nadpřirozené dary a milosti, jimiž se svatými stáváme. Proto nazývá se Duch svatý také „*Posvětitel*.“

180. Kdy poslal Ježíš Kristus církvi své Ducha svatého?

Ježíš Kristus poslal církvi své Ducha svatého desátého dne po svém nanebevstoupení, o slavnosti letnic, když se ukázali ohniví jazykové nad hlavami apoštolův.

(Hod Boží svatodušní.)

Po nanebevstoupení Páně vrátili se sv. apoštolové zase do Jerusaléma, a vstoupivše do večeřadla přebývali tam s Pannou Marií a s mnohými jinými ženami a učenníky Páně v počtu as 120 osob, trvajíce jednomyslně na modlitbách po deset dní. A když se naplnilo dní padesáte od velikonoc, stal se náhle zvuk s nebe, jako přicházejícího větru prudkého a

naplnil všecken dům, kdež byli sedíce. I ukázali se jim rozdělení jazykové jako ohně a posadil se na každém z nich a naplněni jsou Duchem svatým.

Zvuk větru znamenal hlásání evangelia apoštoly po celém světě; prudký vítr značil, že Duch sv. přes všeliký odpor mocností nepřátelských církvi k vítězství nad pohanstvem dopomůže. Oheň naznačuje působení Ducha sv. v srdcích apoštolů. Oheň čistí a stravuje: tak i Duch sv. milostí svou v srdcích apoštolů takřka zbytek hříchu strávil a je očistil, posvětil a milostí naplnil. Oheň osvětluje; tak i Duch sv. apoštoly osvítil, aby učení Ježíšovo správně pochopili. Oheň hřeje, a tak i Duch sv. srdce apoštolův rozehřál svatou horlivostí, takže hotovi byli hlásati a vyznávati víru Kristovu, byť sebe větší nebezpečenství jim hrozilo. Jazykovitým tvarem plamenů bylo naznačeno, že Duch sv. apoštolům zvláště při hlásání učení Kristova bude nápomocen, a že apoštolé a jejich nástupcové schopnost obdrží, aby slovy víry srdce lidí osvěcovali a plamenem lásky rozněcovali je k tomu, aby milovali Boha i bližní své.

Památku seslání Ducha svatého obnovuje církev *padesátý den* po velikonoci, odkudž vzniklo latinské jméno slavnosti té „*Pentecoste*“, jež utvořeno jest z řeckého slova „pentékostés,“ což znamená *padesát* (totiž dní). Ač v písmě svatém nečiní se zmínka, že konána byla tato slavnost již od časů apoštolských, přece lze předpokládati, že tomu tak bylo. Nemohli apoštolové výročního dne toho pominouti, aby u vděčnosti nepřipomínali sobě moci a působení Ducha svatého, jejž jim seslal Kristus Pán. A to tím spíše, jelikož i *Židé v ten den konali slavnost letnic*, kterouž nazvali slavností *prvotin*, poněvadž se v ten den obětovaly Hospodinu dva chleby prvotin na oltáři, na poděkování za dokončenou žeň. Při tom konána také památka zákonodání na hoře Sinai. Než mnohem *vznešenější* byl podnět *letnic křesťanských* — slavnosti svatodušní, kdežto ztvrzen jest zákon lásky, založena církev a prvotiny věřících Bohu zasvěceny jsou.

Však i *veškerá příroda souhlasí* se slavností letniční, vyobrazujíc blahé účinky, kteréž způsobuje Duch sv. až posud při těch, v jichžto srdce zavítal Neb působením tepla slunečního rozvíjejí se poupata, květiny rozvírrají kalíšky své, luhy a lučiny stojí v spanilém květu a již počíná první ovoce zráti. Nebesa se stkví v jasném lesku slunce a veškerá příroda stojí tu v celé kráse a spanilosti své. Podobným způsobem účinkovala milost Ducha svatého v prvních věřících a účinkuje i v nás. Tak zajisté rozvinuly se a dozrály o letnicích v apoštolích Páně a v prvních věřících zárodky mysli křesťanské, akožto ovoce Ducha svatého, jakož: láska, radost, pokoj, trpěli-

vost, dobrotivost, dobročinnost, dlouhočekání, tichost, věrnost, mírnost, zdrželivost, čistota (Gal. 5, 22. 23); podobně i dary téhož Ducha svatého, totiž dar moudrosti, rozumu, rady, síly, umění, pobožnosti a bázně Boží (Isai. 41, 2. 3.)

Duchem sv. počaly mizeti bludy a nepravosti; jim pravda a ctnost, láska a spravedlnost zkvétají a přinášejí ovoce bohumilého života a spanilých činů. Duch svatý zajisté osvěcuje rozum světlem nebeským, podněcuje srdce ohněm své lásky a milosti, a ponouká vůli k šlechetným a bohumilým skutkům a takto činí duši lidskou rajskou zahradou, v kteréž má Bůh své zalíbení.

Proto se snaží církev o slavnosti této netoliko věřícím *seslání Ducha svatého na paměť přivoditi*, nýbrž také skrze Ducha svatého *posvěcení jich způsobiti.*

V předcházející vigilii, v sobotu před hodem Božím svatodušním, ustanoven jest *půst*, aby se věřící ku přijetí darů Ducha svatého hodně připravili.

Též se světí v ten den *křestní voda* (jako na bílou sobotu); což se děje proto, poněvadž se za prvních časů církve odrostlým slavně křest uděloval; a to příhodně, ježto skrze křest svatý vcházíme do církve a stáváme se chrámy Ducha svatého.

Na Boží hod svatodušní pak i v oktávu *udělují* biskupové ve svých chrámích *svátost biřmování.* Veškerá pak sv. evangelia, jakož i modlitby a zpěvy, kteréž koná církev v ten čas, vztahují se na Ducha svatého a na dary jeho.

Katoličtí křesťané, chtějí-li čas tento v duchu církve svaté konati, mají vroucně *prositi, aby Duch sv. k nim zavítal* a je obohatil dary svými. Zvláště pak mají dospívající, kteří ještě svátosti *biřmování* nepřijali a k tomu příležitost mají, svátost tu *hodně přijmouti.*

Služby Boží konají se na Boží Hod svatodušní se vší možnou slávou a památka ta kená se též po celý oktáv; však zasvěcenými svátky jsou nyní jen první a druhý den; věřící zasvěcují dobrovolně a chvalitebně i třetí den službami Božími.

Červená barva rouch mešních znamená plamennou lásku Ducha sv., jakož i ohnivé jazyky, v nichž Duch sv. na apoštoly sestoupil.

181. Kterak působil Duch svatých v apoštolech?

V apoštolech působil Duch svatý takto:

1. posvětil je;
2. osvítil a posilnil je;

3. dal jim dar, rozličnými jazyky mluviti, zázraky činiti a evangelium neomylně hlásati.

Duch sv. apoštoly *posvětil*, t. j. duše jejich ode vší poskvrny očistil, takže svatými byly.

Duch sv. apoštoly *osvítil*, t. j. způsobil, aby nauky Ježíše Krista jasně poznali a správně jim rozuměli.

Duch sv. apoštoly *posilnil*, t. j. způsobil, aby silnými a statečnými byli, aby bez bázně a strachu učení Kristovo všemu světu hlásali, aby pro Krista Pána všeliká protivenství, ano i muky a smrt trpělivě snášeli.

Duch svatý dal jim dar *rozličnými jazyky mluviti.* Praví Písmo sv.: „Naplněni jsou duchem svatým a počali mluviti rozličnými jazyky, jakož Duch sv. dával jim vymlouvati. Byli pak (tehdy) v Jerusalémě židé, muži nábožní ze všelikého národa (přišedše tam na svátky letnic). A když se stal ten hlas, sešlo se množství a na mysli zmámeno jest (úžasem), neb jest slyšel jeden každý, ani mluví jazykem jeho. Žasli pak všichni a divili se řkouce: ‚Zdaliž nejsou tito všichni, kteří mluví, Galilejští? A kterak jsme my slyšeli jeden každý jazyk svůj, v němž jsme se zrodili? I co to má býti?“ Dar jazyků byl zázrakem velikým. Apoštolové mohli všem národům evangelium jazyky jejich zvěstovati, aniž by se jim učiti musili. Tento dar byl hlasatelům evangelia zvláště v prvních dobách křesťanských častěji propůjčován, i později se vyskytá; tak na př. sv. František Xaverský byl jím obdařen.

Duch sv. dal apoštolům dar *zázraky činiti*, aby Božské poslání své jimi dosvědčiti mohli.

Když křesťanství u rozličných národů pevné zapustilo kořeny, nebylo těchto darů více tou měrou zapotřebí, jako za dob apoštolských. Nicméně dary tyto, hlavně pak dar činiti zázraky, nikdy úplně z církve nevymizely, jakož o tom životy svatých všech věkův výmluvné svědectví podávají.

Duch sv. dal apoštolům dar *evangelium neomylně hlásati*, t. j. vnukáním a osvícením svým působil, aby při hlásání učení Kristova čili evangelia se nemýlili a nic, co by bludného bylo, nehlásali.

182. Kterak působí Duch svatý v církvi?

V církvi působí Duch svatý takto:

1. učí a řídí ji;
2. rozdává skrze ni své milosti.

Kristus Pán slíbil, že Duch sv. s církví Jeho zůstane až do skonání světa (Joh. 14, 16), t. j. že Duch sv. apoštolům a jejich nástupcům, papeži a spojeným s ním biskupům poskytovati bude vezdy pomoc svou a že milosti a dary své v církvi sv. údům jejím neustále bude udělovati.

Duch sv. *učí* církev sv., t. j. způsobuje, aby papež a spolu s ním i biskupové jakožto učitelé církve jasně poznávali, co Kristus Pán zjevil a zvláštní pomoc svou jim k tomu propůjčuje, takže mohou jen pravdu k věření předkládati; ochraňuje je před každým omylem v naukách o víře a mravech. Dává církvi učící dar neomylnosti. — Ale i věřící, církev slyšící, učí Duch sv. tím, že způsobuje, aby křesťané tomu, co jim církev učící (papež a biskupové) k věření předkládají, dobře porozuměli a ochotně vše za pravdu přijímali. „Utěšitel, Duch sv., *naučí* vás všem věcem a připomene vám všecko, cožkoli jsem mluvil vám“ (Jan 14, 26). Protože Duch sv. pravdě učí, a Sám věčná pravda jest, nazývá se *Duchem pravdy*.

Duch sv. *řídí* církev, t. j. vede a spravuje ji, aby vše v ní tak se dálo, jak On chce. Duch sv. církev také *zachovává*, t. j. působí, aby trvala až do skonání světa.

Duch sv. učí a řídí církev způsobem *neviditelným*, t. j. tak, že nikdo toho přímo a bezprostředně nepozoruje. Činí tak skrze papeže a biskupy, jimž vnuká, aby moudré zákony dávali a příhodná opatření činili, aby lidi k spasení vedli. Ale nepřímo, t. j. z viditelných výsledků jest patrno, že církev učí a řídí Duch sv. Že skrze papeže a biskupy sám Duch sv. vše nařizuje, patrno jest ze slov sněmu apoštolského v Jerusalémě, jenž, vydávaje důležité rozhodnutí, počíná je slovy: „Vidělo se zajisté Duchu svatému i nám“ (Sk. ap. 5, 28).

Duch sv. *rozdává skrze církev* své milosti, t. j. Kristus Pán ustanovil v církvi určitá zevnější znamení, totiž sv. svátosti, jež církev sv. uděluje a v nichž Duch sv. dává milosti své těm, kteříž je přijímají.

Také těm, kteří k církvi nenáležejí, dostává se sice od Ducha sv. milosti, avšak nikoliv tak jistě a v tak veliké míře jako údům církve sv.

183. Kterak působí Duch svatý v nás?

V nás působí Duch svatý takto:

1. posvěcuje nás milostí posvěcující;
2. pomáhá nám milostí pomáhající;
3. uděluje nám svých darův.

Duch svatý *posvěcuje nás milostí posvěcující* t. j. dává nám milost, kterou se stáváme svatými, a rozmnožuje v nás milost tu, abychom ještě světějšími se stali. Posvěcující milostí Boží stává se člověk dítkem Božím.

Posvěcující milostí přebývá Duch sv. v duši křesťana a zůstává v ní tak dlouho, dokud člověk těžkého hříchu se nedopustí. Jakmile však člověk těžkého hříchu se dopustí, ztrácí posvěcující milost. Duch sv. opouští duši jeho, kteráž stává se příbytkem zlého ducha. Jelikož Duch sv. v duši člověka spravedlivého obzvláštním způsobem jest přítomen, praví Písmo sv., že každý křesťan, jenž nalézá se ve stavu milosti Boží, jest *chrámem Božím.* „Nevíte-liž, že chrám Boží jste, a že Duch Boží přebývá ve vás?“ (I. Kor. 3, 16.)

Duch sv. pomáhá nám *milostí pomáhající*, t. j. dává nám milost, která nám pomáhá k tomu, abychom zbožně a svatě živi byli. Činí pak to Duch sv. tím, že

1. *osvěcuje náš rozum*, abychom správně poznávali to, co opravdu jest dobré, spasitelné a Bohu milé, jakož i to, co jest zlé, hříšné a Bohu protivné.

2. *vůli naši pobádá k dobrému*, t. j. způsobuje, aby v dobrém zalíbení nalézala, a pomáhá jí, aby ho skutečně provésti mohla. Rovněž tak působí, aby vůle naše zlého se štítila a varovala.

3. *posiluje vůli naši*, t. j. dává nám sílu a zmužilost, abychom vždy a všude dobré činili a v dobrém setrvali, byť sebe větší překážky v cestu se nám stavěly; zejména abychom pokušení statečně přemáhali a sebe zapírali (t. j. náklonnosti své snahou po dosažení větší dokonalosti ovládali).

4. *potěšuje nás* ve všelikých utrpeních, takže jsou nám snesitelna, a naplňuje srdce naše „pokojem Božím, kterýž převyšuje všeliký smysl“ (Fil. 4, 7).

Duch sv. dává každému člověku tolik milostí pomáhajících, že může, ač-li sám chce, spasení dojíti: hříšníku poskytuje jich tolik, kolik jí zapotřebí má, aby se obrátil, a spravedlivému tolik, kolik potřebuje k tomu, aby v dobrém setrval. Kdo tedy spasení přece nedosahuje, sám tím jest vinen.

Milosti, jež Duch sv. uděluje, nazýváme také jinak *„dary Ducha svatého.“*

184. Které dary zvláště jmenujeme „dary Ducha svatého?“

„Dary Ducha svatého“ jmenujeme zvláště dary, kterými nás Duch svatý nakloňuje, bychom jeho osvícení ochotně přijímali, jeho vnuknutí poslouchali a tak ve ctnosti dokonaleji prospívali.

185. Kteří jsou darové Ducha svatého?

Darové Ducha svatého jsou:

1. dar moudrosti,
2. dar rozumu,
3. dar rady,
4. dar síly,
5. dar umění,
6. dar pobožnosti,
7. dar bázně Boží.

Jest tedy celkem *sedm* darů Ducha svatého. Jako světlo sluneční, láme-li se v krůpějích deštových, v sedmero nádherných barev se rozkládá: tak milost Ducha sv. v srdci našem v sedmero drahocenných darů se rozvíjí. Vypravuje se v písmě svatém (Numer. VIII.), že kázal Bůh Mojžíšovi, aby do stánku úmluvy byl postaven veliký zlatý svícen, s něhož by sedmero lamp ustavičně světlo rozšiřovalo. Svatý Isidor a již před ním sv. Cyrill Jerusalémský praví, že by tento zlatý, sedmiramenný svícen se svými sedmi lampami *Ducha svatého* a sedm jeho darů značil.

186. K čemu nám pomáhá dar moudrosti?

Dar moudrosti nám pomáhá k tomu, bychom Boha v jeho velebnosti a dokonalosti poznávali, jemu se podivovali, jej milovali a všecko podle toho poznání a milování posuzovali a cenili.

Moudrost, dí Písmo sv., jest lepší než zlato a stříbro, a vzácnější než všecko bohatství. (Přísl. 3).

Šalomounovi, když na trůn vstoupil, zjevil se v noci Hospodin a řekl: „*Žádej začkoli chceš*, abych dal tobě.“ Šalomoun odpověděl: „Dej mi *srdce k umění schopné*, abych mohl lid Tvůj dobře souditi a rozeznati mezi zlým a dobrým.“ I líbila se Hospodinu prosba ta, a proto řekl: „Žes žádal za věc tu a neprosils za dlouhý věk, ani o bohatství, ani o záhubu nepřátel svých, ale žádal jsi sobě *moudrosti*: hle, učinil jsem tobě vedle řečí tvých a dal jsem tobě *srdce moudré a rozumné*, tak že *žádného tobě rovného před tebou nebylo, aniž po tobě povstane.* Ale i to, zač jsi neprosil, dal jsem tobě, totiž *bohatství* a *slávu.* A budeš-li zachovávati přikázání má, jako otec tvůj, prodloužím i života tvého.“

Zbožnost a svědomitost Daniela a soudruhův jeho odměnil Bůh darem *moudrosti.* Daniel nadto *obdařen byl od Boha nadpřirozeným osvícením rozumu*, takže nejen bystře a jasně

poznával věci záhadné a tajné, nýbrž i pronášel *důležitá proroctví* o událostech budoucích.

Dar moudrosti měl v míře převeliké *sv. Pavel*, a přečetní světcové jiní tímto darem se stkvěli.

Sv. *Leander*, biskup sevillský, prosil Boha, aby ho osvítil v pracech jeho přetěžkých. I vyslyšel ho Bůh a dal mu takovou *moudrost*, kteréž žádný odolati nemohl a kterouž každého o sv. pravdě s velikým prospěchem přesvědčoval. A proto vítězila pravda víry katolické proti bludu arianskému.

Sv. *Tomáš Akv.* vynikal darem moudrosti jako druhdy Šalomoun, což z jeho kněh vysvítá; často diktoval třem písařům o rozličných věcech najednou.

187. K čemu nám pomáhá dar rozumu?

Dar rozumu nám pomáhá k tomu, bychom ve smysl pravd svaté víry hloub vnikali.

Darem rozumu vynikala sv. *Kateřina Alexandrinská.* Jsouc před soud jakožto křesťanska pohnána, osvědčila naproti císaři Maximinu takový ostrovtip a takovou výmluvnost, že císař ten 50 nejproslulejších mudrců světských do svého paláce zavolati dal, kteří proti sv. mučenici mluviti měli. Než nemohli tito odolati, neboť sv. Kateřina s takou moudrostí, silou a vážností křesťanství hájila a odpůrcům svým tak důkladně jedinosti Boha a ničemnosti pohanské pověry dokázala, že se tito veřejně za přemožené prohlásili, křesťanství přijali a za ně hned také smrt mučednickou podstoupili.

188. K čemu nám pomáhá dar rady?

Dar rady nám pomáhá k tomu, bychom v pochybných a těžkých případech volili, co se Bohu líbí.

Tento dar jest obzvláště důležitým při volbě stavu. Tak sv. *Aloisius* rozhodl se, ač skvělý život ve světě mu kynul, pro chudý stav řeholní, veden jsa Duchem svatým. *Václav hrabě Kolovrat* († 1659), zvaný „český Aloisius“, rovněž nenalézal záliby v lesku světském, a v srdci jeho vzrůstala touha po životě řeholním, a to po Tovaryštvu Ježíšově, v jehož školách byl vychováván. Především pokládal za svatou povinnost svou o záměru svém se raditi s muži zkušenými a k budoucímu povolání svému vážně se připravovati. Zpovědníka svého častokráte o radu se tázal a, by poznal, zdaž úmysl jeho skutečně od Boha jest mu vnuknut, konal třídenní cvičení duchovní. V hodinách tichého ústraní nabyl přesvědčení, že skutečně vůle Boží jej volá k stavu dokonalejšímu.

189. K čemu nám pomáhá dar síly?

Dar síly nám pomáhá k tomu, bychom obtíže na cestě ku spaseni přemáhali.

Duch svatý sílil mučeníky, ozbrojiv jich nepřemožitelnou trpělivostí v největších trápeních, tak že k nim jako k nejchutnějším hodům kráčeli, a když katané od trápení umdleli, oni v trpění neumdleli. Ano i osoby útlého věku v mukách co hrdinové nejzmužilejší se prokázali, jako byli: svatý Vít, pacholík patnáctiletý; svatý Celsus, dvanáctiletý; svatá Anežka, dívka dvanáctiletá; svatá Priska, třináctiletá a svatá Bazilisa, devítiletá.

Sv. Agatha pravila k mučiteli svému: „Mám v srdci svém Ducha sv., jehož silou všechno tvoje mučení za nic nepokládám!“

190. K čemu nám pomáhá dar umění?

Dar umění nám pomáhá k tomu, bychom o věrohodnosti zjevených pravd pevného přesvědčení nabyli a poznali, co jest nám činiti a čeho zanechati.

Tímto vzácným darem poznáváme zvláště své povinnosti k Bohu, k sobě a bližnímu, jakož i cestu bezpečně do nebe vedoucí.

191. K čemu nám pomáhá dar pobožnosti?

Dar pobožnosti nám pomáhá k tomu, bychom k Pánu Bohu vždycky dětinnou mysl na jevo dávali.

Duše, která tento dar má, ráda se modlí, ráda dny Bohu zasvěcené světí, ráda se z hříchů svých zpovídá, ráda tělo Kristovo přijímá, ráda Bohu dnem i nocí slouží, a v službě této žádné těžkosti, žádného hořkého břemena, nýbrž svrchované sladkosti nalézá. „O jak sladko jest,“ volá nábožný Tomáš Kempenský, „sloužiti Bohu! Jak sladká a líbezná jest služba Boží. Skrze ni můžeme sobě zjednati radost bez konce!“ I svatý Pavel ji na výsost vychvaluje, an dí: „*Pobožnost ke všem věcem jest užitečná, mající zaslíbení života, kterýž nyní jest, i budoucího.*“ (1. Tim. 4, 8.). A tak vskutku jest; nebo pobožnost dělá člověka Bohu příjemného, Bůh pobožnému dává své otcovské a nebeské požehnání, jest štítem jeho a chrání ho, by na věky nebyl zahanben.

192. K čemu nám pomáhá dar bázně Boží?

Dar bázně Boží nám pomáhá k tomu, bychom z úcty k velebnosti Boží všeho se vystříhali, co by se Bohu nelíbilo.

Tento dar jest korunou, jádrem a vrcholem všech ostatních. V tomto daru se všecko možné blahoslavenství zahrnuje, a protož prozpěvuje také korunovaný prorok v ta slova: „*Blahoslavený muž, kterýž se bojí Hospodina, mocné na zemi bude símě jeho, a rodina jeho požehnána bude*“ (Žalm 111, 1. 2.). Protož dí tolikéž Písmo sv.: „*Počátek moudrosti jest bázeň Boží.*“ (Eklesiastik. 1, 16.) Ten dar neučí nás, Boha se báti týmž způsobem, jakovýmž se bojí otrok pána svého, nýbrž učí nás, bychom se ho báli, jakož se dobré děti milovaného otce bojí. Ten dar nás učí, bedlivě se chrániti, bychom Božího hněvu na sebo neuvalili, ničím, ani tím nejmenším hříchem Boha svého nerozhněvali. Předrahý a přežádoucí dar jest bázeň Boží, jestiť to dar, kterýž zřídlem jest nevýslovného blahoslavenství.

Den bázně Boží měl Josef Egyptský; u velikém pokušení pravil: „Kterak mohu to zlé učiniti a hřešiti proti Bohu svému?“ (1. Mojž. 39, 9.).

Mimo těchto sedmero darův Ducha sv. rozeznáváme ještě *dvanácteré ovoce Ducha* sv., jež sv. Pavel vypočítává v listě svém ke Galatům: „Ovoce pak Ducha jest: láska, radost, pokoj, trpělivost, dobrotivost, dobročinnost, dlouhočekání, tichost, věrnost, mírnost, zdrželivost, čistota“ (Gal. 5, 23—24.)

O dary Ducha svatého prosívají věřící krásnou hymnou „*Veni Creator Spiritus*“ (= „Přijď, ó Tvůrče, Duchu svatý“), kterouž prý složil Karel Veliký (742—874). Zní pak hymna ta v překladu takto:

1. „Ó, Tvůrče Duchu svatý, přijď, - rač v myslích našich hostem být; — Tvá naplň milost vznešená - ta srdce Tebou stvořená.

2. Tys Těšitelem svatým zván, - Tys Boha Otce darem dán; - ó, ohni, lásko, plameni, - ó pomazání duchovní!

3. Tys sedmi darů pomocí, - Tys prstem, Boží pravicí; - Tys v pravdě slibem Otcovým, - Ty ústa plníš slovem svým.

4. Ó, rozněť světlo v myslích nám - a vylej lásku v srdcí chrám; - Ty mdlobu těla posiluj, - svou mocí stále při nás stůj.

5. Rač vraha dále zapudit - a pokojem nás obdařit, - ať Tebou takto vedeni - veškerých škod jsme zbaveni.

6. Ty Otce rač dát znáti nám, - Syn rovněž Tebou budiž znám, - i Tebe, z obou vyšlého, - ať známe času každého.

7. Buď Bohu Otci sláva, čest - i Synu, jenž mu roven jest, - i Duchu, který těší nás - po všechněch věků věčný čas. Amen.

Rovněž tak vzýváme Boha hymnou „Veni, Sancte Spiritus“ (= „Přijď, svatý Duše!“), kterouž prý složil francouzský král Robert (997—1031):

1. Přijď, ó Duše přesvatý! - rač paprslek bohatý - světla svého v nás vylít.
2. Přijdiž, Otče nebohých, - dárce darů přemnohých, - račiž mysli osvítit!
3. Božský potěšiteli, - sladký duší příteli, - rač nás mile zotavit.
4. V práci libý pokoji, - krotiteli v rozbroji! - rač nás v pláči ukojit.
5. Ó ty světlo blažící! - srdce v Tebe věřící - rač milostně naplnit.
6. Člověk bez Tvé pomoci - slábne a je bez moci; - vše mu může uškodit.
7. Skvrny z duší našich smaž, - a vypráhlá srdce svlaž, - raněné rač vyhojit.
8. Srovnej, co je skřiveno, - ohřej, co je studeno, - a nedej nám zabloudit.
9. Rač nás, v Tebe věřící - a Tě vroucně prosící - dary sedmi podělit.
10. Uděl v ctnosti prospěchu, - v smrti blahou útěchu, - a dej v radost věčnou vjít. Amen.

Naučení. „Nevíte-liž,“ praví apoštol národů (I. ke Kor. 3, 16.), „že chrám Boží jste, a že Duch Boží přebývá ve vás?“ Poznávej z toho, že i ty chrámem a příbytkem jsi Ducha svatého, a zachovávej srdce své vždy čisto a nevinno! Vzývej také Ducha svatého v každé důležité příčině a poslouchej ochotně jeho vnuknutí; „nebo kteřížkoli Duchem Božím vedeni bývají, tit jsou synové Boží.“ (K Řím. 8, 14.)

Devátý článek víry.

193. Jak zní devátý článek víry?

Devátý článek víry zní: „Svatou církev obecnou, svatých obcování.“

Učení, jež nám Ježíš Kristus s nebo přinesl, a milosti, jichž nám získal, sdělují se nám Duchem svatým v *církvi katolické*. Proto po článcích, jež jednaly o Vykupiteli a o Duchu sv., přichází článek, v němž pojednává se o církvi svaté.

191. Co jest církev obecná nebo katolická?

Církev obecná nebo katolická jest viditelná společnost všech pravověřících křesťanů, kteří jedno učení

vyznávají, jedněch svátostí užívají a římského papeže za svou nejvyšší viditelnou hlavu uznávají.

Slovo „církev“ pochází z řeckého slova „*kyriaké*,“ jež značí „*Páně*,“ k čemuž dlužno doplniti „sbor“ nebo „společnost“; značí tedy církev tolik co *společnost Páně*.“

Církev jest *společnost*, t. j. sbor nebo spolek lidí, kteří tytéž zákony uznávají a k sobě navzájem v téměř poměru jsou jako příslušníci jedné rodiny nebo údové jednoho těla.

Církev jest společnost *viditelná*, t. j jednotlivé její členy i celou společnost lze dle jistých známek poznati a od jiných společností a jejich členů rozeznati.

Církev jest společnost všech *pravověřících křesťanů*. *Křesťané* jsou lidé, kteří jsou pokřtěni a v Ježíše Krista jakožto Syna Božího a v učení jeho věří. *Pravověřící křesťané* jsou oni křesťané, kteří vyznávají víru *pravou*, t. j. tutéž víru, kterou Pán Ježíš opravdu zjevil. Jsouť křesťané, kteří sice v Ježíše Krista věří, ale učení jeho buď porušené nebo neúplné vyznávají a ty nazývají se „bludaři,“ poněvadž ve víře bloudí.

Jsou také křesťané, kteří římského papeže za nejvyšší hlavu církve neuznávají, a ty nazýváme *rozkolníky*.

1. O založení a zařízení církve.

195. Kdo založil církev?

Ježíš Kristus založil církev.

Ježíš Kristus *založil* církev, t. j. dal k ní podnět a první počátek. Před ním církve nebylo.

196. Kterak Ježíš Kristus založil církev?

Ježíš Kristus založil církev takto:

1. shromáždoval kolem sebe věřící;

2. vyvolil z nich dvanáct apoštolův a odevzdal jim svůj trojí úřad: učitelský, kněžský a královský nebo pastýřský;

3. ustanovil místo sebe apoštola Petra za nejvyšší viditelnou hlavu církve, sám pak zůstal hlavou její neviditelnou.

(Svátky svatých apoštolův.)

Jakmile započal Kristus Pán veřejnou činnost svou, přicházeli k němu jednotlivci i celí zástupové, jsouce uchváceni

velebným jeho zjevem, jeho vznešeným učením a zázračnými skutky. Z těch přemnozí v něho uvěřili, že jest skutečně zaslíbený Messiáš. A tyto *věřící* shromažďoval kolem sebe Ježíš Kristus a učil je, pročež také jinak „*učenníky*“ jeho sluli.

Z těchto věřících nebo učenníků vyvolil Ježíš Kristus dvanáct *apoštolův* (viz str. 206—207). Slovo „apoštol“ jest původně řecké a značí tolik co „posel,“ „vyslanec“ (srovn. str. 10.) Aby jednou dobrými jeho posly se stali, ponechal je u sebe stále, aby byli jeho průvodci a svědky svatého jeho života, božského jeho učení, jeho zázraků, jeho utrpení a oslavy. Tak seznali sv. apoštolové důkladně vše, co Kristus Pán učil a činil.

Dříve nežli na nebesa vstoupil, odevzdal jim Kristus Pán trojí úřad:

1. *úřad učitelský* t. j. dal jim a nástupcům jejich výhradné právo a výhradnou moc, aby učení jeho neporušené zachovávali, vykládali a hlásali. Řekl k nim: „Jdouce, *učte* všecky národy... *učíce* je zachovávati všecko, což jsem koli přikázal vám“ (Mat. 28, 18 - 20). Jeden každý apoštol byl ve své činnosti Duchem sv. tak řízen, že nepodléhal omylu. Toho byli sv. apoštolové dobře vědomi, neboť sv. Pavel praví: „Kdyby anděl s nebe kázal vám něco jiného mimo to, co jsme vám kázali, proklat buď!“ (Gal. 1, 8).

2. *úřad kněžský.* Slovy „To čiňte na mou památku“ přikázal jim a jejich nástupcům konati oběť Nového Zákona. Rovněž udělil jim moc udíleti křest (Mat. 28, 19.) a proměňovati chléb a víno v pravé tělo a v pravou krev Jeho (Luk. 22, 19), jakož i právo odpouštěti hříchy (Jan 20, 23.) Kristus ustanovil tedy sv. apoštoly za prostředníky mezi Bohem a lidmi neboli za kněze. Tohoto prostřednictví svého apoštolé jsou si vědomi. „*Tak o nás smýšlej člověk jak o služebnících Kristových a rozdavačích tajemstev Božích.*“ (I. Kor. 4, 1.)

3. *úřad královský* nebo *pastýřský.* Pravil: „*Cožkoli svážete na zemi, bude svázáno na nebi*“ atd. (Mat. 18. 18.) „*Kdo vás slyší, mne slyší, kdo vámi pohrdá, mnou pohrdá.*“ (Luk. 10, 16.) „*Kdo církve neslyší, budiž tobě jako pohan a publikán.*“ (Mat. 18, 17.) Z toho patrno, že Kristus ustanovil sv. apoštoly ve svaté církvi za zákonodárce a soudce. Apoštolé této moci nejednou užili. Dávali zákony, na př.: „*Zlíbilo se Duchu sv. a nám*“ atd. (Sk. ap. 15, 28.), napomínali a hrozili, na př. sv. Pavel vyzývá Korinthské ku polepšení, „*aby nebyl nuzen naložiti s nimi podle té moci, která mu dána jest od Pána*“ (II. Kor. 10.), a konečně soudili i trestali, na př. I. Kor. 5. 3 - 5., Sk. ap. 5, 5.

Kristus Pán ustanovil místo sebe apoštola Petra za nejvyšší *viditelnou* hlavu církve, sám pak zůstal hlavou její *neviditelnou.*

Kristus Pán jest vlastní *hlavou* církve, poněvadž církev založil, zachovává a řídí; jest tedy jejím svrchovaným pánem a králem. Ale Kristus Pán jest pro nás lidi zde na zemi nyní *neviditelný*, nevidíme jej hmotnýma očima svýma: jest tudíž *neviditelnou* hlavou církve.

Jelikož však církev jest viditelná společnost všech pravověřících křesťanův, potřebuje také *hlavy viditelné*, t. j. potřebuje náčelníka viditelného, který by ji spravoval a řídil. Viditelná společnost nemohla by obstáti bez viditelné hlavy. A Kristus Pán dal církvi své takovouto viditelnou hlavu a tou byl *sv. Petr.*

Slavnost knížat apoštolských *svatého Petra a Pavla* připadá na den 29. června, jakožto den úmrtí jejich, v kterýžto den sv. Petr byl v Římě ukřižován a sv. Pavel sťat. Slavností touto obnovuje církev památku života, působení a smrti apoštolů těchto kteříž to pro znamenité práce své slují knížaty apoštolskými, z nichžto sv. Petr, hlava církve, druhý pak, apoštol národů, nejvíce o rozkvět a rozšíření církve pracovali a nad jiné vynikli.

V tento den se činí také připamatování ostatních svatých apoštolů. Ostatně pak se koná skoro každý měsíc památka jednoho neb dvou apoštolů společně (avšak nesvětí se); a to právem. Svatí apoštolé zajisté jako první následovníci Kristovi, hlasatelé evangelium stali se největšími dobrodinci národů a zasluhují, aby u věčné a stálé chovali se paměti. Slaví pak se památka sv. apoštolů v těchto dnech: sv. Ondřje 30. listopadu, sv. Jakuba Většího 25. července, sv. Jana evang. 27. pros., sv. Filipa a sv. Jakuba Menš. 1. května, sv. Tomáše 21. pros., sv. Matouše evang. 21. září, sv. Bartoloměje 24. srpna, sv. Šimona (Zeloty) a sv. Judy Thaddeáše 28. října, sv. Matěje 24. února. sv. Marka evang. 25. dubna, sv. Lukáše evang. 18. října.

197. Kterými slovy ustanovil Ježíš Kristus apoštola Petra za nejvyšší hlavu církve?

Ježíš Kristus ustanovil apoštola Petra za nejvyšší hlavu církve těmito slovy: „Ty jsi Petr (to jest skála), na té skále vzdělám církev svou, a brány pekelné jí nepřemohou. A tobě dám klíče království nebeského. A cožbyskoli svázal na zemi, bude svázáno i na nebi; a cožbyskoli rozvázal na zemi, bude rozvázáno i na nebi.“ (Mat. 16, 18. 19.) — „Pasiž beránky mé . . . . Pasiž ovce mé.“ (Jan 21, 15. 17.)

Ježíš Kristus připodobňoval církev svou domu a městu na hoře ležícímu a slíbil Šimonovi, že bude jeho základem.

Hned tehdáž, když jej za apoštola svého povolával, změnil jeho jméno (srvn. str. 206—207.) „Šimon“ (jež jest hebrejské a značí tolik co „poslouchající“ nebo „poslušný“) v aramajské *) jméno „*Kéfa*“, jež značí tolik co „*skála*“. Slova Krista Pána podána jsou v evangeliích jazykem řeckým, i přeloženo jest tam aram. slovo „Kéfa“ slovem „Petros“ a „petra“, což rovněž značí „skála“. Jménem tím oznámil Pán Ježíš Šimonovo příští důstojenství. Když se Pán Ježíš v okolí města Caesaree Filipovy tázal svých učenníkův, kým praví býti syna člověka, odpověděv Šimon řekl: „Ty jsi Kristus, Syn Boha živého“. Pán Ježíš, schválil jeho výpověď, a prohlásil, že Petr neučinil jí sám ze sebe, nýbrž z vnuknutí Božího. Pravilť: „Blahoslavený jsi, Šimone, synu Jonášův, nebo tělo a krev nezjevilo tobě, ale Otec můj, kterýž jest v nebesích.“ A schváliv Pán Ježíš Petrovo vyznání, slíbil hned na to, že učiní jej hlavou církve své. Řekl totiž dále k němu: „A já pravím tobě: Ty jsi Petr (t. j. skála), a na té skále vzdělám církev svou a brány pekelné [část místo celku = peklo] jí nepřemohou,“ t. j. svěřím ti úřad, který bude v podobném poměru k církvi mé, ve kterém jest základ k domu, úřad tedy v církvi jediný a nutný a po všecky časy trvající zároveň s církví, takže nepřestane po celý ten čas, po který trvati bude církev, jako nemůže býti vzat od domu základ, pokud trvá dům. Nepřestane tedy úřad ten tvojí smrtí, nýbrž přejde na tvoje nástupce. A nebude to pouze úřad čestný, nýbrž též s právomocí spojený, neboť „tobě dám klíče království nebeského“, t. j. dám tobě nejvyšší správu ve své církvi, totiž v úřadě učitelském, kněžském a královském (klíče jsou odznakem moci. Komu klíče byly odevzdány, jest pánem v domě, ve městě atd.) a „cožbyskoli svázal na zemi, bude svázáno i na nebi, a cožbyskoli rozvázal na zemi, bude rozvázáno i na nebi.“ Obrazné výrazy „svázati“ a „rozvázati“ znamenají nejvyšší moc vykonávati, království Boží zavírati a otvírati, do církve přijímati, z ní vylučovati, za dovolené nebo nedovolené něco prohlašovati. Jako by byl tudíž Ježíš Kristus pravil: Cokoli tedy ustanovíš neb zrušíš jako nejvyšší učitel v příčině vykládání nebo prohlašování zjevených článků víry a mravův, neb jako nejvyšší kněz v příčině přisluhování sv. svátostmi a posvátnými obřady, neb jako nejvyšší pastýř či král v příčině kázně církevní, bude platiti a zavazovati ve svědomí tak, jako by to ustanovil sám Bůh na nebi.

Protestanti marně se namáhají vložiti jiný smysl ve slova Páně. Někteří praví, že Kristus sebe sama základem církve prohlásil, pročež prý nepochybně na sebe ukázal, pro-

*) Kristus Pán mluvil řečí aramejskou, jež jest nářečím řeči hebrejské, a kterouž za jeho doby v Palestině vůbec se mluvilo.

nášeje slova: *„na této skále.“* Avšak zájmeno „této“ vztahuje se ku předmětu, o němž právě se mluvilo. Kromě toho Kristus chce patrně sv. Petra odměniti za rozhodné osvědčení víry. Konečně celá řeč k Petrovi se vztahuje; proto ani dotčená slova na někoho jiného vztahovati se nemohou. Jiní protestanti, odvolávajíce se také na výroky sv. Otců, tvrdí, že Kristus za základ církve prohlásil víru. Avšak praví-li někteří Otcové, že Kristus církev vzdělal na Petrově víře, nechtěji nikterak Petrova prvenství popírati. Uznávajíce prvenství Petrovo, kladou si otázku, proč právě Petrovi této přednosti se dostalo, i odpovídají, že Petr pouze pro svou pevnou víru tohoto vyznamenání došel.

I ostatní apoštolové nazývají se sice základy, ale jen ve smyslu základův jednotlivých zdí a částí, nikoliv však ve smyslu základův veškeré budovy („A zeď městská mající *základů* dvanácte, a na nich dvanácte jmen, dvanácti apoštolů Beránkových“ Zjev. 21, 14). I ostatním apoštolům udělena moc svazovati a rozvazovati (Mat. 18, 18. Jan 20, 23), ale ne dříve, až Petr za kámen základní s nejvyšší mocí klíčův obrán byl, čímž dáno jim bylo na jevo, že moc svou toliko v jednotě s nejvyšší hlavou vykonávati mají. *Co byl Pán Petrovi slíbil, to skutečně naplnil po svém z mrtvých vstání.* Zjeviv se apoštolům svým u jezera Genesaretského, řekl Petrovi: Šimone Jonášův, miluješ-li mne více než tito? A on řekl jemu: Ovšem, Pane, ty víš, že tě miluji. *Dí jemu Ježíš: „Pasiž beránky mé.“* Taktéž podruhé. A když tázal se ho Pán po třetí, zarmoutil se Petr a řekl jemu: „Pane, ty víš všecky věci, ty víš, že tě miluji.“ Řekl mu Pán: *„Pasiž ovce mé.“* (Jan 21, 15—18.) Tu připodobnil Pán církev svou k stádu, a jako byl připověděl Petrovi nejvyšší moc správnou v církvi — moc klíčů — pro jeho víru, tak *na něj zde skutečně přenáší nejvyšší pastýřství* pro jeho lásku, stanoví ho nejvyšším pastýřem beránkův (podřízených údův církve) i ovcí (představených církve nevyjímaje apoštoly.) *Petr obdržel prvenství čili primát cti i pravomoci, právo, všecko tak říditi, jak toho potřeba jest, aby jednota církve se zachovala a církev sama čím dále tím více se rozšiřovala.*

Z této přednosti, kterou Pán Petrovi slíbil a potom skutečně udělil, můžeme sobě vyložiti, proč ho *tak často nad jiné apoštoly vyznamenával.* Když táže se apoštolův svých, obrací se Pán obyčejně na Petra, jej činí zvláště svědkem činů svých i zázračných událostí ve svém životě (při proměnění na hoře Tábor, vzkříšení dcery Jairovy), jemu dává nalézti peníz daně, za něho se zvláště modlí před svou smrtí, aby víra jeho nesahynula a aby on potvrzoval bratří svých; (Luk. 22, 31. Mat. 26, 31. Mar. 14, 27.) jemu přede všemi myje nohy, jemu nejdřív dal své z mrtvých vstání zvěstovati, jemu nejprve se zjevil, jemu oznamuje, že smrtí kříže zemře.

Z toho, že měl k němu Pán zvláštní vyšší lásku, nemůžeme sobě vyložiti taková vyznamenání, neboť nikoliv Petr, nýbrž Jan byl miláčkem jeho. (Jan 20, 21.)

198. Kdy počali apoštolové vykonávati trojí úřad Ježíše Krista?

Apoštolové počali vykonávati trojí úřad Ježíše Krista po seslání Ducha svatého, když Petr uprostřed apoštolů povstal, učení Ježíše Krista hlásal, věřící kolem sebe shromažďoval a je křtil.

Sesláním Ducha sv. dokonal Ježíš Kristus založení církve své; jestiť Duch sv. oživující milostí církvi tím, čím jest duše tělu. Tím však také nadešel pro apoštoly okamžik, aby trojí úřad, který Kristus Pán jim svěřil, vykonávali, totiž úřad učitelský, kněžský a královský.

Sv. Petr byl prvý, jenž trojí úřad ten vykonávati započal. Při zázračném seslání Ducha sv. shromáždili se před domem, v němž sv. apoštolové shromážděni dleli, velící zástupcové lidu. I stoje Petr s jedenácti, pozdvihl hlasu svého a mluvil k nim v tento rozum: Tito nejsou opilí, jakož vy se domníváte, ale naplnilo se zde, co pověděno jest skrze proroka Joele: A stane se v posledních dnech (v době messianské), praví Pán: vyleji Ducha svého na všeliké tělo. Muži israelští, slyšte slova tato: Ježíše Nazaretského, muže osvědčeného od Boha mezi vámi mocnými činy a zázraky a znameními, které skrze něho činil Bůh uprostřed vás, jakož vy víte, toho vy skrze ruce nepravých ukřižovavše, usmrtili jste; ale Bůh vzkřísil jej; jakož nemožno bylo, aby držán byl v hrobě. Nebo David praví o něm: „Nezanecháš duše mé v hrobě, aniž dáš Svatému svému viděti porušení.“ Toho Ježíše tedy vzkřísil Bůh, čehož my všichni svědkové jsme. Protož on pravicí Boží jsa povýšen a vzav zaslíbení Ducha svatého od Otce, vylil ho, jakož vy nyní vidíte a slyšíte. Věz tedy jistě všechen dům israelský, že Bůh i Pánem světa ho učinil i Kristem či Vykupitelem, toho Ježíše, kteréhož jste vy ukřižovali. To pak uslyševše oni, zkroušeni jsou v srdci a řekli k Petrovi a jiným apoštolům: „Co učiníme, muži bratři?“ A Petr řekl k nim: „Čiňte pokání a pokřtěn buď jedenkaždý z vás na odpuštění hříchů svých, a přijměte Ducha svatého.“ Na ta a jiná ještě slova, která k nim mluvil, dalo se pokřtíti v ten den okolo tří tisíc duší. Ti pak všichni súčastňovali se vytrvale vyučování apoštolského, sdílnosti lámání chleba či oběti mše sv., při níž přijímali nejsvětější Svátost oltářní, a modliteb. A na každý den scházeli se jednomyslně v chrámě k modlitbám a v domech soukromých k oběti mše sv., a byli v lásce u všeho lidu. Tak

vešla církev v život a zmáhala se den co den. Pán sám rozmnožoval na každý den počet jejích údů, veda mnohé milostí. Zvláště četného přírostku dostalo se jí po prvním zázraku, který Petr učinil ve jménu Ježíše Krista uzdraviv člověka chromého od narození. Tehdáž uvěřili mnozí a pokřtěno bylo pět tisíc lidí.

Tou dobou, započali i ostatní sv. apoštolové vykonávati trojí úřad, kterýž jim Ježíš Kristus svěřil. Konalit: 1. *úřad učitelský*. Dle vůle Boží neměli zůstati stále na jednom toliko místě, nýbrž měli jíti do celého světa a kázati všude evangelium.

Jsouce poslušni příkazu svého Mistra jali se apoštolové všude po celém Judsku a Samařsku kázati a ty, kdož věřili, křtíti. Potom šli i do jiných zemí, mezi národy pohanské. Ti, kteří uvěřili a pokřtěni byli, nazývali se „*věřícími*“ t. j. lidmi, kteří v Ježíše Krista jakožto Syna Božího a v učení jeho uvěřili. V Antiochii dán jim poprve název „*křesťané*“,*) t. j. přívrženci Kristovi.

2. *úřad kněžský*. Slavili Kristem nařízenou bohoslužbu, lámání chleba, t. j. nekrvavou oběť (*apošto'ové v Jerusalémě, sv. Pavel v Troadě*). Sv. Pavel jmenuje nástupce své a sebe „služebníky oltáře, kteří mají z oltáře díl“ (I Kor, 9, 13.), stůl, na kterém chléb a víno v tělo a krev Páně se proměňuje, nazývá oltářem. (Žid. 13, 10. I Kor. 10, 16. 14. 27.). Udělovali křest všem, kteří kázaní jejich uvěřili; vzkládajíce ruce na pokřtěné modlili se nad nimi, aby přijali Ducha sv. (*Petr a Jan* a *Samaří, Skutk. 8, 14, . . Pavel v Efesu Skutk. 19. 6 . .*). Podávali věřícím chléb života a kalich spasení, jak vysvítá z napomenutí sv. Pavla (I. Kor. 11, 20.). Kajícníkům skroušeně vyznávajícím hříchy své promíjeli na místě Kristově hříchy i tresty (*sv. Pavel Korinťanovi II. Kor. 2. 10.*). Nemocní pomazáváni jsou od kněží olejem ve jménu Páně (Jak. 5, 14.). Apoštolé světili také služebníky církve vzkládajíce na ně ruce, a sice jahny (*v Jerusalémě, Skutk. 6, 4.*), kněze (*v obcích maloasijských, Skutk. 14.*), biskupy. (*Tak Timotheus v Efesu, Titus na Krétě, Skutk. 20, I. Tim 1, 12. II. Tim. 4, 5.*). Křesťanům bylo považovati sňatek manželský za svátost, za veliké tajemství v Kristu a církvi. (Efes. 5, 32.)

3. úřad *královský* či *pastýřský*. Vykonávalit moc *zákonodárnou*. Sešedše se v Jerusalémě prohlásili židovský zákon obřadní za neplatný, dali nové, kázně zevnější se týkající zákony, „aby se zdržovali od krve a udáveného,“ vedeni Duchem sv. „Zlíbilo se zajisté Duchu sv, i nám“ (Skutk. ap. 15.), nařizují věřícím,“ aby je zachovávali, zařídili volbu diakonův, ustanovili starší v obcích. Sv. Pavel dává nařízení o manželství

*) Slovo „křesťan“ utvořeno bylo z lat. slova „christianus“ [*i* sesílilo se v *ě* (*e*), *ch* proměnilo se v *k*].

(1. Kor. 7, Efes. 5, Kol. 3.), ustanovuje, co činiti má žena křesťanka mající muže nevěřícího, co muž mající ženu nevěřící (1. Kor. 7, 12–16.), nařizuje, aby žena v kostele mlčela, muži aby s odkrytou hlavou se modlili (1. Kor. 14, 34. 11, 4 . . .), zakazuje křesťanům účastnění se v obětních hodech pohanských (1. Kor. 10.) a mnoho jiných věcí zařizuje, a pak vůbec praví: „Jiné pak věci zřídím, když přijdu.“ (1. Kor. 11, 11—34.)

A vykonávali i moc *trestní*, jednak tresty vyhrožujíce, jednak je i ukládajíce. „Předpovídám těm, kteří prve zhřešili, jiným všem, že přijdu-li opět, neodpustím.“ (2. Kor. 13, 2.) „Toto píši jsa nepřítomen, abych přítomen jsa nenakládal s vámi tvrdě podle moci, kterou mi dal Pán ku vzdělání a ne ku zkažení.“ (2. Kor. 13, 10.) Sv. Pavel vyloučil chlipníka Korintského z církve (1. Kor. 5,), podvodníka Elymáše trestal slepotou (Skutk. 13, 8). Sv. Petr potrestal lstivé manželé Ananiáše a Safiru náhlou smrtí (Skutk 5.).

Sv. Petr pak sám započal vykonávati zvláštní svůj úřad jakožto hlava církve. Řídil hned po nanebevstoupení Páně volbu nového apoštola, zastal se svých bratří před veleradou židovskou, on první pohany do církve přijal (Kornelia), on jako vůdce vojska po všech osadách cestoval, aby u víře jich utvrdil, on na sněmu apoštolském v Jerusalémě první rozhodné slovo pronesl a tak různici konec učinil v příčině zákona židovského. Apoštolové ostatní podrobovali se vždy přednosti Petra a jednali jen s ním spojeni zůstávajíce, což spisy jejich dokazují. Sv. Pavel odebral se do Jerusaléma, aby uzřel Petra. (Gal. 1, 17. 18.) *Evangelisté uvádějíce jména apoštolův, jmenují vždy napřed Petra:* „Petr a ti, kteří byli s ním.“ „Petr s jedenácti.“ (Mar. 1, 36. Luk. 8, 45. 9, 32. Mar. 3, 16. Luk. 6, 14.) Sv. Matouš napsal: „Dvanácti pak apoštolů jména jsou tato: Prvý Šimon, jenž slove Petr, a Ondřej bratr jeho,“ Mat. 10, 2. ač jisto je, že před ním už bratr jeho Ondřej k hodnosti apoštolské povolán byl. (Jan 1, 40.)

Všechny obce křesťanské od sv. apoštolů založené a řízené byly vespolek spojeny pod vrchní správou sv. Petra. Byť moře, horstva a pouště od sebe je dělily, byť jazykem, obyčeji a zvyky od sebe se různily, přece tvořily jednotný celek po celé zemi se rozkládající — *církev katolickou.* Značíť slovo „katolický“ tolik co „po celém světě rozšířený.“

199. Jak dlouho má církev trvati?

Církev má po vůli Ježíše Krista trvati ustavičně až do skonání světa.

Kristus Pán pravil o církvi sv: „Brány pekelné jí nepřemohou.“ (Mat. 16, 18.) A jindy zase prohlásil: „A aj, já s vámi

jsem po všecky dny až do skonání světa.“ (Mat. 28, 20.) Bude tedy církev sv. trvati až do skonání světa. Mohou sice jednotlivci anebo i celí národové od církve sv. odpadnouti, ale církev katolická sama nikdy nezmizí s povrchu zemského! Jaká to útěcha v dobách, kdy církvi zakoušeti jest pronásledování a protivenství! Jaká to povzbuzení v bojích za církev katolickou!

200. Kdo jest od smrti apoštola Petra nejvyšší viditelnou hlavou církve?

Od smrti apoštola Petra jest římský papež nejvyšší hlavou církve.

Měla-li církev sv. potrvati až do skonání světa, musil v ní neustále trvati základ, na němž vzdělána byla, t. j. musila míti neustále nejvyšší viditelnou hlavu, jako ji měla na počátku svého trvání v osobě sv. Petra. Bylo-li viditelné hlavy třeba již za *času apoštolův*, kdy každý z nich zvlášť dar neomylnosti měl, kde všickni věřící a představení jejich pevným svazkem lásky spojeni byli, bylo jí zajisté tím více třeba *v dobách pozdějších*, kdy kacíři povstávali, kdy celí národové k církvi se hlásili a jednotě církevní pro rozličnost mínění a zvláštností nebezpečí hrozilo. Avšak sv. Petr, člověk smrtelný, nemohl až do skonání světa na zemi zůstati a církev ve jménu a na místě Krista Pána spravovati. Bylo tedy nutno, aby moc a přednost sobě udělenou zase někomu jinému odevzdal, kterýž by po jeho smrti církev spravoval. A to se skutečně stalo. Přecházelať pravomoc jeho vždy na římského papeže, a římský papež jest tudíž nejvyšší viditelnou hlavou církve.

201. Proč jest římský papež nejvyšší viditelnou hlavou církve?

Římský papež jest nejvyšší viditelnou hlavou církve, protože apoštol Petr umřel jako biskup římský a tudíž jeho řádným nástupcem jest římský papež.

Sv. Petr odebral se r. 42. do *Říma* a uspořádav tam obec křesťanskou, spravoval ji jako *biskup římský* až do mučenické smrti své, kterou podstoupil r. 67. Protestanté, aby nemusili uznati papeže římského za nástupce sv. Petra, popírají, že by sv. Petr kdy v Římě vůbec byl. Pobytu Petrovu v Římě nasvědčuje však především jeho vlastní list, jenž v *Římě* jest psán. V listě tomto píše: „Pozdravuje vás církev, kteráž jest *v Babyloně*! (I. Petr 5, 13.) Ale sv. Petr ani v Babyloně egyptském, ani v Babyloně assyrském nikdy nebyl, nemůže se tedy rozuměti jiné město nežli Řím, jejž staří křesťané

skutečně „*Babylonem*“ jmenovali. (Euseb. h. e. II. 15. Zj. sv. Jana 17.) Sv. Klement, třetí nástupce Petrův, dotvrzuje, že Petr a Pavel v Římě zemřeli, an praví: „K nim, t. j. k Petru a Pavlovi, připojil se veliký zástup mučeníků, kteří mezi námi (t. j. mezi římskými křesťany) vznešeným vzorem se stali.“ (Kor. 6.) Sv. Ignác, žák apoštolský, píše Římanům: „*Nevelím vám, jako vám druhdy veleli Petr a Pavel.*“ Dionysius Korinthský (kolem r. 170) píše, *že římská církev od Petra byla založena.* Kněz Kajus (okolo roku 200) mluví o vítězných znameních Petra a Pavla (t. j. hrobech) na hoře Vatikánské a na cestě Ostijské, jež ode všech křesťanů v úctě chovány jsou. Tertullian za přednost Římské církve pokládá, že Petr v Římě „rovným byl učiněn utrpení Páně.“ Sv. Otcové Řím na mysli mají mluvíce o „stolici“ neboli trůnu sv. Petra v Římě se nalézající. Tak sv. Optat v boji proti donatistům uvádí jakožto první klenot zdobící pravou Kristovu církev, stolici neboli trůn sv. Petra. Výraz „*stolice sv. Petra*“ nebo-li „*stolice římská* či *apoštolská*“ byla již za dob pronásledování obecně užívaným názvem k označení vrchní moci biskupské nad celou církví. I sv. Augustin má hlavně nejvyšší tu vládu či stolici duchovní na mysli v kázaní o svátku kathedry Petrovy, jenž se za dob jeho zval „narozeniny kathedry sv. Petra v Římě *)“ — když praví, že slavnost ta byla přivoděna touhou po uctění památky položení v den ten sv. Petrem základů církve římské i všeobecné a ujetí se jím vlády v hlavním městě.

Ale zdaž slova „*Stolice Petrova*“, kdykoli s nimi v ústech Otců se setkáváme, dlužno bráti jedině ve smyslu duchovním a obrazném, t. j. na označení pastýřského úřadu Petrova? V té příčině prastaré podání a památky církevní dokazují, že Otcové církevní, mluvíce o stolici sv. Petra, měli vedle nejvyšší důstojnosti jeho na mysli též stolici hmotnou, stolici ctěnou jako drahá relikvie po knížeti apoštolův. Dlouhá řada svědectví, jež táhne se od VII. stol. zpět až do stol. II., v němž žili učeníci apoštolští, potvrzuje, že Řím choval hmotnou stolici sv. Petra. Vždy dne 22. února přinášena byla stolice ta před velký oltář basiliky sv. Petrské, a tam usedal na ni papež. Teprve Alexander VII. uzavřel ji přede dvěma sty lety do krásného trůnu bronzového, podepřeného ve velkém oltáři čtyřmi velikými Otci církevními: sv. Ambrožem, Augustinem, Athanášem a Chrysostomem. Roku 1867, jakožto v roce 1800letého jubilea umučení knížete apoštolů, vystavil ji Pius IX. veřejně po několik dní v basilice sv. Petrské, aby všichni drahou relikvii tu viděti a uctiti mohli. Památné to křeslo

*) Církev k poctě stolice (kathedry) sv. Petra ustanovila dvě slavnosti církevní, z nichž jedna se konala a koná dne 18. ledna a druhá dne 22. února.

zbudováno jest z dvojího dříví: čtyři silné nohy, jakož i vodorovné spojky nohou těch jsou ze žlutého dubu; přední, zadní a bočná pole jakož i opěradlo zhotovena jsou ze dřeva akáciového. Nohy, vykládané místy též dřevem akáciovým, byly dříve čtyřhranné, nyní však jsou velice porouchány zubem času a rukou poutníků, kteří z nich kousky odlupovali jakožto relikvii. Čtyři kruhy, nalézající se v hořejších částech noh, dokazují, že křeslo to jest trůn přenášecí, podobný nosítkám, na nichž dnes papeže při některých slavnostech nosívají. Po mínění učenců katolických jsou pouze části dubové spolu s kruhy skutečné pozůstatky stolice sv. Petra, vše ostatní pak pozdějším dodatkem. Dle starého podání dostal prý sv. Petr křeslo na důkaz úcty a vděčnosti od senatora Pudenta, sv. Petrem obráceného.

Jako ten, kdo královský trůn dědí, vladařem nebo králem jest, podobně vrchní moci v církvi ten nabývá, kdo zákonitým způsobem dosazen byl na stolec Petrův. Biskupové římští jsou tedy jakožto nástupcové sv. Petra zároveň viditelnou hlavou celé církve, a právem posloupnosti vykonávají vznešený úřad svůj. Biskup římský jakožto hlava celé církve nazývá se *„papež."* Slovo to pochází z řeckého slova *„pappas"*, jež značí tolik co „otec." Říkáme tudíž nejvyšší hlavě jinak také *„svatý otec"*, poněvadž jest duchovním otcem všech věřících, kteří vespolek tvoří jednu velikou rodinu — církev svatou. Nazývá pak se otcem *svatým*, protože svěřen jest mu úřad svatý.

Nástupcem sv. Petra byl *sv. Linus* († 76). Po něm následoval *sv. Klétus* († 89) a po něm *sv. Klement.* Sv. Klement byl spolupracovníkem sv. Pavla na vinici Páně a přestál s ním mnohé nebezpečenství a protivenství. Poněvadž raději Boha než lidi poslušen byl, byl za císaře Trajana poslán do vyhnanství na poloostrov Chersones tauridský (nynější Krym). Tam, odsouzen byv k práci v mramorových lomech, neunavně vyučoval ostatní vyhnance tamější víře křesťanské, až posléze v moře uvržen byl r. 102.

Po Klementovi dosedl na stolici Petrovu *Anakletus*, po něm *Evaristus*, a tak jeden po druhém vznešený úřad ten dědil, až se dostal v nepřetržité posloupnosti na 260. nástupce sv. Petra, jímž jest nynější slavný sv. Otec náš Lev XIII. (Vincenc Joachim Pecci), zvolený 20. února a korunovaný dne 3. března r. 1878.

Jako pak svatý Petr moci a přednosti své užíval: rovně tak i jeho nástupcové hned v prvních stoletích moc svou vykonávali. V té době, kdy sv. Klement církev spravoval, vznikly v církvi Korintské veliké spory. Ač tehdáž ještě sv. apoštol Jan živ byl, neobrátily se sporné strany k němu, nýbrž k sv. Klementu. A sv. Klement, jakožto hlava církve, rozepři rozsudkem svým konec učinil.

V druhém století papež *Viktor* všecky biskupy asijské, kteříž se mu u příčině ustanoveného času k slavení velikonoci podrobiti zpěčovali, vyobcovati hrozil. V třetím století, když Cyprian a Firmilian na tom stáli, že lidé, od kacířů pokřtění, opět křtěni býti mají, *Štěpán*, Římský b skup, jakožto hlava církve proti nim zakročil. Ve čtvrtém století papež *Julius* v rozepři sv. Athanasia obě strany do Říma roku 341. povolal, a co spravedlivého bylo, usoudil.

Tuto moc a přednost, kteréž užívali řádní nástupníci Petrovi, uznávala po všecky časy veškerá církev Boží. Ve všech důležitých otázkách víry, mravů a kázně církevní se týkajících, žádáno bývalo rozhodnutí na římském papeži; papež buď sám neb svými zástupci předsedal na sněmech všeobecných; na všecky strany rozesýlal svá nařízení, k němu odvolávali se biskupové a údové veškeré církve. — Kdo pravověrným křesťanem býti chce, musí vždy v srdci svém chovati hlubokou úctu a oddanost k sv. Otci.

Ku pomoci své v řízení celé církve má papež zvláštní sbor duchovních *„kardinálové“* zvaných. Jméno *kardinál* pochází od latinského slova *„cardo“* = *„stěžeje.“* Tak jako stěžeje jsou hlavní součástí dveří, tak měli tito duchovní býti hlavní součástí správy církve sv., jež má věřícím býti branou do blaženosti nebeské. Zprvu byli údy tohoto sboru pouze *kněží* a *jáhnové římští*. Kardinálům-kněžím byly svěřeny hlavní kostely Římské. Kardinálů-jáhnů bylo původně sedm, kteří byli náčelníky sedmi chudinských okrsků římských. Ve stol. VIII. přibráni do sboru *kardinálského* i *biskupové* sedmi vůkolních diecésí. Tak vznikly tři stupně ve sboru kardinálském: 1. kardinálové-biskupové, 2 kardinálové-kněží a 3 kardinálové-jáhnové. Počet kardinálů byl v různých dobách rozličný, až konečně v XV.. stol. ustálen byl počet jejich tak, že po příkladě ráduov Mojžíšových a učenníků Kristových má býti *sedmdesáte* kardinálův, a to: 6 kardinálů-biskupů, 50 kardinálů-kněží a 14 kardinálů-jáhnů. Od stol. XII. byla hodnost kardinálská udělována též arcibiskupům a biskupům mimo Řím. Proto se stává, že nyní stupeň kardinálské hodnosti se neshoduje se skutečným svěcením dotyčného kardinála, na př. biskup nebo arcibiskup může býti kardinálem-knězem nebo kardinálem-jáhnem. Kardinálové tvoří různé poradné sbory s papežem v čele. Když stolec papežský se uprázdní, vedou prozatímně správu církve a konají pak *volbu nového papeže*. Volba koná se ve zvláštní, od ostatního světa přísně odloučené místnosti, konklave zvané, kterouž volitelé před dokonáním volby opustiti nesmějí. Konklave nalézalo se dříve obyčejně v paláci Vatikánském, od r. 1823 v paláci Kvirinálském (nynějším sídle krále italského); při volbě nynějšího sv. Otce Lva XIII. konalo se konklave ovšem zase ve Vatikánu. K tomu účelu určeno jest zvláštní křídlo palácové, kde v dlouhé řadě

sálů mezi sebou spojených nalézají se otevřené cely, každá s dvěma odděleními, pro kardinála totiž a jeho služebníky; los označuje každému celu jeho. Jedenáctého dne po smrti papeže odeberou se kardinálové s komonstvem svým do konklave; večer téhož dne se konklave na všech stranách dobře uzavře. Od té doby přerušeno jest veškero spojení se světem zevnějším. Nazejtří po uzamčení mají se kardinálové sejíti v kapli v konklave zřízené a po mši sv. mají přistoupiti k volbě. Z pravidla děje se volba tajným hlasováním psanými lístky. Volba opětuje se tak až jeden z přítomných kardinálů obdrží dvě třetiny hlasů dlouho, všech přítomných. Dokud se nedocílí většiny hlasů, spalují se po každé nepodařené volbě lístky hlasovací v krbu, a lid čeká zvědavě, zdaž kouř, znamení nepodařené volby, nad konklavem opět se objeví. Po celý čas volby duchovenstvo v Římě vodí každodenně processí okolo konklave do chrámu sv. Petra, zpívá hymnu „Veni creator spiritus," a pak následuje mše o Duchu svatém. Taktéž koná se po celém světě katolickém pobožnost, aby jen takový kardinal za papeže zvolen byl, jenžby úřad ten důstojně zastával. Dostalo-li se kardinálu některému dvou třetin hlasů, táže se ho náčelník sboru kardinálův, zdaž volbu přijímá. Přijme-li zvolený volbu, oznámí kardinálům, jaké jméno sobě zvolil. Potom oblékne se v roucha papežská a přijímá hold (poklonu) od kardinálů, jež on, když mu nohu a ruku políbili, objímá. Potom přijme prsten papežský od vrchního komoří papežského. Když se to stalo, ohlašuje jeden z kardinálův s balkonu paláce hlasitě lidu volbu vykonanou slovy: „Zvěstuji Vám velkou radost, máme papeže, jenž přijal jméno N. N.)" Potom přijímá svatý Otec v Sixtinské kapli (sv. Řehoře) druhé holdování, a později, obyčejně následujícího dne ve chrámě sv. Petra třetí veřejné holdování, načež uděluje s vrchního stupně oltáře lidu požehnání. Není-li zvolený dosud biskupem, uděluje mu náčelník sboru kardinálského svěcení biskupské. Obyčejně v nejbližé příští neděli nebo svátek koná se slavná *benedikce* a *korunovace* nového papeže. V ten den slouží zvolený slavnou mši sv. v kostele sv. Petra. Při slavném uvítání jeho při vchodu chrámu zapálí před ním ceremonář třikráte hrst koudele, říkaje při tom: „Svatý Otče, tak pomíjí světská sláva!" Když byl papež u oltáře započal sloužiti mši sv. a odříkal konfiteor, udělí se mu benedikce (požehnání) třemi kardinály-biskupy, z nichž každý říká nad ním zvláštní modlitbu, v níž prosí Ducha sv., aby novému papeži udělil milost svou. Po mši sv. koná se korunovace na schodech před chrámem Svatopetrským. Když byl papež posadil se na trůn tu stojící, sejme mu druhý co do stáří kardinál-jáhen s hlavy mitru a nejstarší kardinál-jáhen vsadí mu na hlavu tiaru, t. j. trojnásobnou korunu.

202. Jak se jmenuje církev katolická, protože římský papež jest její nejvyšší viditelnou hlavou?

Protože římský papež jest nejvyšší viditelnou hlavou církve katolické, církev katolická jmenuje se také církev římsko-katolická.

Názvem tímto odlišuje se pravá církev od všech ostatních společností církevních, z nichž některé také název „katolické“ neprávem si připisují.

203. Kdo jsou kromě papeže řádnými nástupci apoštolův?

Kromě papeže jsou řádnými nástupci apoštolů biskupové, kteří trvají ve spojení s papežem.

Sv. apoštolové pod vrchní správou sv. Petra vykonávali, jak již řečeno, trojí úřad svůj. Ale tento trojí úřad měl býti vykonáván až do skonání světa, proto nesměl s apoštoly zaniknouti, nýbrž musil přejíti na jejich nástupce. Apoštolové měli moc jim udělenou přenášeti na jiné; k tomu je splnomocnil Pán slovy: „Jako mne poslal Otec, tak i já posílám vás.“ Apoštolové ustanovovali sobě vzkládáním rukou řádné zástupce. Kdykoliv založili na apoštolských cestách svých novou obec křesťanskou, vyvolili sobě, dříve nežli jinam se odebrali, ctihodné, obyčejně starší již muže, jež řečeným způsobem ustanovili za zástupce i nástupce své. Tito mužové nazývali se „*biskupové.*“ Slovo „biskup“ pochází z řeckého slova „episkopos“, jež značí „dozorce, dohlížitel.“ Tito mužové byli k tomu ustanoveni, aby na místě apoštolů pod vrchní správou sv. Petra pečovali o věřící sobě svěřené. Biskupové od apoštolů vysvěcení měli právo zase jiné muže na biskupství světiti, a tak přešla moc biskupská od apoštolů až na biskupy, kteří nyní žijí. Každý biskup, jenž tak jest posvěcen, jak Pán Ježíš to nařídil, a jenž římského papeže za vrchní hlavu svou uznává, čili v náležitém spojení s ním trvá, jest řádným nástupcem sv. apoštolů.

Území, jež správě biskupově pod vrchním řízením římského papeže jest svěřeno, nazývá se *biskupství* neboli *diecése* (z řeckého „*dioikesis*“ = hospodaření, spravování, správa). Z biskupů dostalo se časem některým jednotlivcům vyššího stupně důstojenství a moci tím, že jim podřízeni byli biskupové některých jiných diecésí. První místo bývalo zvláště přiznáváno oněm biskupstvím, jež přímo od apoštolů byla založena (kromě Říma bylo to hlavně biskupství v Antiochii a Alexandrii). Později, koncem 4. stol. byly jim postaveny na roveň též biskupství v Jerusalémě a v Konstantinopoli (Caři-

hradě). Biskupům těchto biskupství podřízeni byli všichni ostatní biskupové v území okolním: biskupu Antiochenskému podřízeni byli biskupové v Syrii, biskupu Alexandrijskému biskupové v Egyptě, biskupovi Konstantinopolskému biskupové Thráčtí a Maloasijští; biskupovi Jerusalémskému biskupové Palestinští. Vrchní oni biskupové nazýváni byli *„patriarchové.“* Později některé patriarcháty zanikly a nové byly zřízeny. — Jiné důstojenství zaujímají tak zv. *primasové*; jsou to nejvyšší biskupové v zemích, jež tvoří určitý celek politický. S pražským arcibiskupstvím spojena jest též důstojnost primasa království Českého. *Arcibiskupem* nazývá se biskup, jemuž několik jiných biskupství jest podřízeno. *Světící biskup* pomáhá biskupu diecésnímu v úkonech biskupských.

204. Jak se jmenují papež a biskupové dohromady?

Papež a biskupové dohromady jmenují se církev učící na rozdíl od ostatních věřících, kteří se jmenují církev slyšící.

Představení církve s pomocníky svými nazývají se *stavem duchovním* neboli *klérem* (kléros = los, podíl), t. j. ti, jimž Bůh čili služba Boží jest údělem, kteří k službě Boží povoláni jsou. Ostatní věřící, čili církev slyšící, nazývají se laikové (řec. laos = lid).

205. Kdo podporuje biskupy v jejich úřadě?

Biskupy podporují v jejich úřadě hlavně kněží jim podřízení.

Biskupové nemohou sami všechny povinnosti svého úřadu zastati. Pomáhají jim v tom tudíž duchovní jim podřízení, *kněží* („kněz“ = kníže, pak: přední osoba, která z jménem nějaké obce obřady koná), kteří moci své nabyli tím, že obdrželi od biskupa svěcení kněžské. Kněží svěcením dostávají část téže duchovní moci, kterou Kristus apoštolům svým odevzdal a která plně na biskupy přechází. Některé kněze povolává biskup za bezprostřední své pomocníky a rádce. Sbor těchto kněží jmenuje se *konsistoř*. Členy jejími bývají *kanovníci*, t. j. duchovní hodnostáři při kostelích biskupských a arcibiskupských ustanovení, a jiní od biskupa jmenovaní radové. Konsistoři předsedá buď biskup sám nebo zástupce jeho, zvaný *vikář* (= naměstek) *generální*. Diecése dělí se na vikariaty (na Moravě děkanství), v jichž čele stojí *vikářové* (na Mor. děkani), t. j. kněží, kteří na místě biskupa dohlížejí na duchovenstvo svěřeného sobě okrsku. Kněz, který v podřízenosti

k biskupovi opatřen jest řádnou a stálou pravomocí k vedení správy duchovní v osadě sobě přikázané, jmenuje se *„farář“* (z něm. Pfarrer, a to z lat. parochialis, jež opět z řec. paroikios vzniklo). Kněží, kteří v lidnatých osadách farářům pomáhají, jmenují se *„kaplani“* (z lat. capellanus = původně kněz k službě Boží u kaple nějaké stanovený) nebo *„kooperatoři“* (= spolupracovníci). Učitelský úřad na školách vykonávají buď faráři a kaplani sami, nebo zvláštní kněží zvaní *„katechetové.“* Různé stupně církevních důstojenství dohromady nazýváme *hierarchií* (= svatovládou).

Naučení. Měj vždycky ve veliké uctivosti svatého Otce, papeže, a spojené s ním biskupy a kněze, a ochotně jich poslouchej; neboť o apoštolech a jejich nástupcích platí slova Páně: „Kdo vás slyší, mne slyší; a kdo vámi pohrdá, mnou pohrdá.“ (Luk. 10, 16.)

2. O známkách církve.

206. Je-li více než jedna pravá církev?

Pravá církev je toliko jedna, protože Ježíš Kristus toliko jednu církev založil.

Jelikož pravda jest jen *jedna*, mohl Kristus, věčná Pravda, hlásati toliko jen *jednu* víru a založiti toliko *jednu* církev, neboť rozličné církve by různá učení hlásaly. Kristus mluví toliko o *jedné* církvi. Proto může býti toliko *jedna* pravá církev. Ale mnohé společnosti náboženské vydávají se za církev pravou. Chceme-li dojíti spasení, musíme poznati, která z nich jest opravdu církví pravou.

207. Po čem poznáváme pravou církev Kristovu?

Pravou církev Kristovu poznáváme po známkách, jež dal Kristus své církvi.

Známka jest vlastnost nebo zvláštnost, kterou se nějaká věc od ostatních liší a dle níž určitě poznána bývá. Na př. pravý drahokam má určité vlastnosti, dle nichž jej od falešného najisto rozeznati můžeme.

208. Které hlavní známky dal Kristus své církvi?

Kristus dal své církvi tyto hlavní známky: má býti: 1. jedna, 2. svatá, 3. katolická neb obecná, 4. apoštolská.

Kde některá z těchto známek chybí, tam pravá církev býti nemůže. Pravá církev musí být: 1. *jedna*, t. j. *sjednocená*, čili musí tvořiti *jednotný celek*. Kristus P. přirovnává církev k věcem vnitrně sjednoceným, na př. k říši, městu, révě, a modlí se za sjednocenost věřících („aby všichni jedno byli"). Dle slov Páně „každé království proti sobě rozdělené zpustne a dům na dům padne" (Luk. 11, 17.). Platí-li to o každé říši, ano o každé sebe menší společnosti, platí to zajisté tím více o církvi, která má rozšířiti se po celém světě. Pravá církev má býti tedy jednotna co do víry, co do oběti a svátostí a co do vlády. Členové pravé církve Kristovy jsou sjednoceni tím, že tutéž víru vyznávají, tytéž svátosti přijímají a téže nejvyšší hlavě poddáni jsou. 2. *svatá*, neboť založena jest Kristem, jenž jest Bůh nejvýš svatý. Písmo sv. praví: „Kristus miloval církev a vydal sebe samého za ni, aby ji *posvětil*, aby byla *svatá* a neposkvrněná" (Ef. 5, 26. 27.). Svatost církve poznati lze hlavně ze svatého učení a z ctnostného a svatého života příslušníků jejích. 3. *katolická* (z řec *kath' holon* = po celém, rozuměj: ton kosmon = „světě") neb *obecná*, a to co do *času*, t. j. musí trvati od Krista bez přetržení neustále, i co do *prostoru*, t. j. nesmí určitou zemí býti obmezena, nýbrž musí po celém světě býti rozšířena. Není však potřebí, aby skutečně všichni lidé celého světa byli jejími členy; postačí, je-li způsobilá, aby rozšířila se po všem světě a vnikáli postupně do všech končin světa. Že obecnost jest známkou pravé církve Kristovy, jest patrno ze slov Páně: „Učte *všecky národy* . . . aj já s vámi jsem *po všecky dny až do skonání světa*." 4. *apoštolská*. Jen ta církev může býti pravou církví, jež pochází od apoštolů, t. j. má učení, které apoštolé hlásali a svým nástupcům zanechali, a jež má představené, kteří nepřerušenou posloupností moc svou přijali od sv. apoštolů.

209. Která církev má čtyry hlavní známky církve Kristovy?

Čtyry hlavní známky církve Kristovy má toliko církev římsko-katolická.

Všem ostatním společnostem náboženským chybí buď všecky, anebo aspoň některé známky.

210. Po čem poznáváme, že církev římsko-katolická jest jedna?

Že církev římsko-katolická jest jedna, poznáváme po tom:

1. že má jednu společnou nejvyšší hlavu;

2. že její údové jedno učení vyznávají a jedněch svátostí užívají.

Věřící katolické církve poslouchají svých biskupův a biskupové s věřícími poddáni jsou *papeži* jakožto jedné *nejvyšší hlavě* všech. Jednu společnou nejvyšší hlavu nemá žádná jiná církev. Rozkolnická církev východní jest roztříštěna na několik částí (církev řecká, ruská a j.) a má několik hlav. Evangelické církve nemají nižádné společné nejvyšší hlavy; zakladatelé jich odevzdali nejvyšší moc panovníkům světským; kolik tedy mocnářů světských, tolik hlav. Údové církve katolické vyznávají *jedno učení*. Jednotě této nevadí různá mínění o věcech, jež církví rozhodnuta dosud nejsou, a v nichž církev věřícím volnost ponechává. V církvích nekatolických není shody ani v nejpodstatnějších věcech víry. Údové církve katolické užívají *jedněch svátostí*. Na všech místech světa katolického táž oběť nekrvavá se slaví a všude tytéž svátosti se udělují. V církvích nekatolických není jednotnosti ani v oběti ani ve svátostech.

211. Po čem poznáváme, že církev římsko-katolická je svatá?

Že církev římsko-katolická je svatá, poznáváme po tom:

1. že její učení je svaté;

2. že vede údy své ke svatosti a to prostředky svrchovaně účinnými, zvláště svatými svátostmi;

3 že jsou v ní vždycky svatí, o jejichžto svatosti i zázraky svědčí.

Církev katolická ničemu neučí, co by bylo hříšno a Boha nedůstojno. Žádá od svých údů nejen víru, nýbrž i život podle víry. Vybízí je, aby nepřestávali na plnění zákonů, nýbrž aby plněním rad oddávali se životu dokonalejšímu. K ctnostnému životu podává jim výborné prostředky, jimiž milosti Boží v přehojné míře mohou nabyti. Svatost kat. církve jeví se tím, že mezi údy jejími jest nesčetné množství světců. Ve všech dobách jejího trvání, za dob apoštolských i v době nejnovější, žili a žijí v ní lidé, jejichž svatost dosvědčují nejen ti, kdož je znali, nýbrž i sám Bůh, jenž zázraky je oslavil. Církve nekatolické učením svým údy své k svatosti nevedou, nýbrž spíše od svatosti je odvracejí. Na př. Lutherova zásada „hřeš statečně, věř statečněji“ není zajisté povzbuzením k životu ctnostnému. V církvích nekatolických byli a jsou sice někteří jednotlivci dle své víry zbožní a poctiví, ale žádného z nich Bůh jako svatého neoznačil.

212. Po čem poznáváme, že církev římsko-katolická jest obecná?

Že církev římsko-katolická jest obecná, poznáváme po tom:

1. že od času Ježíše Krista po všecky doby trvá;

2. že je způsobilá, pojmouti v sebe všecky lidi a národy, a že se o to také přičiňuje;

3. že jest rozšířena po všech dílech světa a ustavičně dále se rozšiřuje.

Církev římsko-katolická jest *obecna co do času*: trvá bez přestání od Ježíše Krista po všecky časy až do našich dnů. Všechny jiné křesťanské společnosti náboženské vznikly teprve dlouho po Kr. P. odloučením se od církve řím.-kat. Kdežto církev řím.-kat. trvá již bezmála 1900 let, vznikly církve řecko-ruské teprve před 1000 lety a společnosti protestantské teprve před 380 lety. Učení církve řím.-kat. hodí se všechněm národům celého světa bez rozdílu. Jest rozšířena po všem světě: není národa, v němž by neměla vyznavačův. Již za časů apoštolských zaujala všechen obor tehdejšího římského světa. A pamětlivou jsouc poslání svého neustále vysílá posly *víry* (= *missionáře*) ke všem národům. Ubylo-li v některé době církvi římsko-katolické věřících tím, že přemnozí od ní odpadli, nebyla v jiných končinách náhradou mnohem více vyznavačů nových. Když na př. v Německu a v severních zemích evropských úsilím t. zv. reformatorů celí národové od církve kat. se odloučili, rozšířila se církev tím utěšeněji v jiných, tehdáž nově objevených končinách světa, zejména v Americe. Počtem údů svých převyšuje církev katolická (240 millionů) veškery ostatní křesťanské společnosti náboženské (protestantů, kteří však ve 200 různých menších společností se dělí, jest celkem 131 mil., rozkolnických křesťanů východních, kteří v 8 společností se dělí, jest 91 millionů). Všech křesťanů celkem jest 465 mill.; židů 7 mil., mohamedánů 177, pohanů 800 mil. Celkem jest obyvatelů na zemi as 1449 mil. Křesťanů jest tedy as $^1/_3$ všeho obyvatelstva na zemi, katolíků $^1/_6$. Avšak žádná jiná církev nemá údy své ve všech národech celého světa, leč toliko jen církev římsko-katolická.

213. Po čem poznáváme, že církev římsko-katolická jest apoštolská?

Že církev římsko-katolichá jest apoštolská, poznáváme po tom:

1. že její představení, papež a biskupové, řádnými jsou nástupci svatých apoštolův;

2. že učí tomu, čemu učili apoštolové;
3. že uděluje tytéž svátosti, kteréž udíleli apoštolové.

Papež jest *řádným nástupcem sv. Petra*, biskupové pak *řádnými nástupci sv. apoštolů*, neboť na papeže i na biskupy přecházela spůsobem řádným moc jejich předchůdcův. Nepřetržitá posloupnost papežů a biskupů jest takřka rodokmenem kat. církve. Takovouto nepřetržitou posloupností nemůže žádná jiná náboženská společnost křesťanská se vykázati. Církev římsko-katolická *v ničem neodchýlila se od snahy sv. apoštolů*, kdežto veškery ostatní společnosti křesťanské od ní ve mnohých věcech se vdchýlily. *Tytéž svátosti*, kteréž udíleli apoštolové, dosavad náležitým spůsobem toliko v církvi řím.-kat. se udělují, kdežto jiné křesťanské společnosti náboženské některé z nich vůbec zavrhly.

214. Co jde z toho, že jediná církev římsko-katolická má hlavní známky církve Kristovy?

Z toho, že jediná církev římsko-katolická má hlavní známky církve Kristovy, jde, že ona jediná je pravou, od Ježíše Krista založenou církví.

Naučení. Děkuj Bohu, že jsi dítkem církve pravé, a modli se často za obrácení bludařův a nevěrcův!

3. O úkolu církve.

215. K čemu založil Ježíš Kristus církev?

Ježíš Kristus založil církev, aby vedla lidi k věčnému spasení.

Kristus utrpením svým a smrtí svou zasloužil všem lidem věčné spasení. Aby však jednotliví lidé skutečně spásy došli, musí vedeni býti k tomu, kterak si mají počínati, aby ovoce zásluh Kristových sobě získali. A k tomu založil Kristus Pán církev.

216. Kterak vede církev lidi k věčnému spasení?

Církev vede lidi k věčnému spasení tím, že vykonává s pomocí Boží trojí úřad Ježíše Krista: učitelský, kněžský a královský.

217. Kterak vykonává církev učitelský úřad Ježíše Krista?

Učitelský úřad Ježíše Krista vykonává církev tím, že učení Ježíše Krista stále čisto a neporušeno zachovává, hlásá a vykládá.

Církev učící (= papež a biskupové) bdí nad tím, aby učení Ježíše Krista žádným bludem nebylo zkaleno, aby na něm nic nebylo měněno, nic k němu přidáno aniž něco od něho ubráno. Toto čisté a neporušené učení hlásá, t. j. oznamuje lidem, čemu Ježíš Kristus skutečně učil. Jelikož pak některé nauky víry obmezený rozum těžko a nesnadno chápe, vykládá je církev, t. j. oznamuje věřícím, kterak té neb oné pravdě rozuměti mají.

218. Který dar udělil Ježíš Kristus církvi, aby mohla vykonávati jeho úřad učitelský?

Aby církev mohla vykonávati úřad jeho učitelský, udělil jí Ježíš Kristus dar neomylnosti, tak že v učení o víře a mravech nemůže se mýliti.

Proto nazývá sv. Pavel církev „sloupem a utvrzením pravdy“ (1. k Tim. 3, 15). Jako sloupy podpírají celou stavbu, aby nerozpadla se v ssutiny, tak církev jest nutnou podporou učení o víře a mravech, aby v něm odchylka nějaká a tudíž neblahý zmatek nenastal. Má-li církev Božskou pravdu vždy zachovati neporušenou, jest nezbytno, aby obdařena byla neomylností, neboť toliko neomylný učitelský úřad může s jistotou říci, co pravda jest a co blud.

219. Odkud víme, že Ježíš Kristus udělil církvi dar neomylnosti?

Že Ježíš Kristus udělil církvi dar neomylnosti, víme ze slov, jimiž přislíbil církvi ustavičnou pomoc svou a pomoc Ducha svatého.

220. Kterými slovy přislíbil Ježíš Kristus církvi ustavičnou pomoc?

Ustavičnou pomoc přislíbil Ježíš Kristus církvi těmito slovy: „A aj, já s vámi jsem po všecky dny až do skonání světa.“ (Mat. 28, 20.) — „Já prositi budu Otce, a jiného Utěšitele dá vám, aby s vámi zůstával na věky, Ducha pravdy.“ (Jan 14, 16. 17.)

Je-li Kristus Pán *neustále* s těmi, kdož vykonávají v církvi úřad učitelský, pak zajisté jest církev neomylná; nemůžeť Kristus dopustiti, aby upadla v blud. A zůstává-li *Duch pravdy* s nástupci sv. apoštolů po všechny doby, není možno, aby kdy pravá církev Kristova od pravdy mohla se odchýliti.

221. Komu přísluší dar neomylnosti?

Dar neomylnosti přísluší:

1. papeži spolu s biskupy;

2. také papeži samému, když jako nejvyšší učitel a pastýř o víře a mravech pro celou církev činí rozhodnutí.

Biskupové spojení s papežem, ať jsou na jednom místě shromážděni nebo po všem světě rozptýleni, mají jakožto celek dar neomylnosti. Shromáždí-li se biskupové z celého světa, byvše papežem k tomu vyzváni, na místo jedno, aby o věcech víry nebo mravů rozhodli, říkáme, že sešli se na obecném sněmu církevním. Není ovšem nutno ani možno, aby biskupové celého světa všichni do jednoho se dostavili. Sněm církevní řídí papež buď sám osobně nebo skrze zástupce své. Nálezy sněmu obecného, byly-li papežem potvrzeny, jsou neomylny.

Papež sám jest neomylný, když: 1. jde o věci *víry* a *mravů* se týkající; není tedy neomylný v oboru vědění lidského. 2 činí-li o věcech víry a mravů *rozhodnutí*; není tedy neomylný, pronáší-li o věcech těch pouze soukromé své mínění, 3. činí-li o věcech víry a mravů rozhodnutí *jako nejvyšší učitel a pastýř*; není tedy neomylný jakožto osoba soukromá, a 4. prohlásí-li, že rozhodnutí jeho *pro celou církev* jest závazné.

222. Odkud víme, že dar neomylnosti přísluší také papeži samému?

Ze dar neomylnosti přísluší také papeži samému, víme ze slov, která promluvil Pán Ježíš k Petrovi a jeho nástupcům: „Ty jsi Petr (to jest skála), na té skále vzdělám církev svou, a brány pekelné jí nepřemohou.“ (Mat. 16, 18.) — „Já jsem prosil za tebe, aby nezahynula víra tvá, a ty někdy, obrátě se, potvrzuj bratří svých.“ (Luk. 22, 32) — „Pasiž beránky mé. . . . Pasiž ovce mé.“ (Jan 21, 15. 17.)

Jako budova na skále bezpečně spočívá, tak má na sv. Petru a nástupcích jeho, římských papežích, církev spočívati jakožto na bezpečném základu, a tím nabýti pevnosti neroz-

borné. To však jen tehdy jest možno, byl-li sv. Petr a po něm všichni nástupcové jeho obdařeni darem neomylnosti ve věcech víry a mravů. — Kristus Pán za sv. Petra se modlil, aby nejen zachoval sobě vždy víru pevnou a pravou, nýbrž i, aby bratří svých ve víře utvrzovati mohl. Kdyby sv. Petr a nástupcové jeho nebyli neomylni, nebyla by bývala modlitba Páně vyslyšena což však naprosto není možno. — Sv. Petru a tudíž i všem jeho nástupcům svěřil Kristus Pán vrchní úřad pastýřský. Špatný však byl by pastýř, který sám bloudě i stádo své na bludné cesty by zavedl! Nutno tedy, aby sv. Petr a nástupcové jeho nemohli v blud upadnouti, jde-li o víru nebo mravy.

Rovněž i ústní podání přisuzuje papeži neomylnost. Sv Irenaeus († 202) praví, že nutno jest, aby každá církev t. j. všichni věřící s římskou církví se shodovali. Sv. Cyprian dí, že blud ku římské církvi přístupu nemá. Sv. Augustin zvolal, když římská stolice zavrhla bludy Pelagiovy: „Řím promluvil, pře skončena jest, kéž by konec vzal i blud!“ Obecní sněmové církevní nejednou výslovně uznali neomylnost papežovu. Tak na př. druhý sněm lyonský r. 1274 praví, že církvi římské přísluší hájiti křesťanské pravdy a rozhodovati o sporech víry. Sněm florentinský nazývá papeže otcem a učitelem všech věřících. Konečně sněm vatikánský r. 1870 dávné učení o papežově neomylnosti slavně prohlásil za článek víry. — I bludaři bezděčně dosvědčují neomylnost stolice apoštolské, žádajíce v Římě za potvrzení svých bludů, na př. bludu svému nakloniti hleděl Marcion papeže Aniceta, Satelius Zephyrina, Nestorius Coelestina, Eutyches Lva Velikého, Sergius Honoria.

223. Kterak vykonává církev kněžský úřad Ježíše Krista?

Kněžský úřad Ježíše Krista vykonává církev tím, že koná oběť mše svaté a uděluje svátosti, že světí a žehná a za všecky lidi se modlí.

224. Kterak vykonává církev královský úřad Ježíše Krista?

Královský úřad Ježíše Krista vykonává církev tím, že všecky věřící k bohumilému životu přidržuje, dává zákony a přikázání, soudí a trestá.

225. Které jsou hlavní tresty církevní?

Hlavní tresty církevní jsou:

1. odepření svatých svátostí;

2. vyobcování z církve (exkommunikace), kterýmž vyobcovaný pozbývá všech milostí a všeho požehnání církve svaté;

3. odepření církevního pohřbu.

Veřejným hříšníkům, kteří pohoršlivý život vedou, odpírá se svátost oltářní, dokud dané pohoršení nenapraví.

Jako každá jiná společnost má i církev moc vyloučiti ze svého středu členy, kteří okázali se býti nehodnými. Vyobcování z církve slove také jinak „klatba“. Jest to největší z trestů církevních a ukládá se za provinění velice těžká. Právo exkommunikace mají papež (v celé církvi) a biskupové (v diecési).

Církevní pohřeb odpírá se na př. těm, kteří od víry odpadli, těm, kteří souboj podnikli a na místě souboje samém zemřeli; dále zřejmým hříšníkům, kteří nekajicně zemřeli; těm, kdož v manželství pouze občansky platném žili; samovrahům, o nichž najisto se ví neb soudí, že v stavu přičetném a při zdravém rozumu na život svůj sáhli a j.

226. Které povinnosti máme k církvi?

K církvi máme tyto povinnosti: máme k ní náležeti, věřiti, čemu učí, a konati, co přikazuje

Není nikomu na vůli ponecháno, chce-li k církvi náležeti čili nic, nýbrž každý člověk ve svědomí svém jest vázán býti údem církve. – J-me povinni věřiti, čemu církev učí a konati, co přikazuje; pravilť Kristus Pán: „Kdo vás slyší, mne slyší; a kdo vámi pohrdá, mnou pohrdá; kdo pak mnou pohrdá, pohrdá tím, jenž mne poslal.“ (Luk. 10, 16.) „Jestliže pak ani církve neuposlechne, budiž tobě jako pohan a publikán.“ (Mat. 18, 17.)

227. Může-li býti spasen, kdo nenáleží k církvi katolické?

Kdo vlastní vinou nenáleží k církvi katolické, nemůže býti spasen, protože Pán Ježíš jedinou církev katolickou ustanovil za řádný prostředek, skrze který mají lidé vedeni býti ku spasení

Každý člověk, jak již v ot. 226. bylo řečeno, jest povinen býti údem církve katolické. Neboť Kristus Pán církev ustanovil za *řádný* prostředek k dosažení spásy. Může sice člověk z obzvláštní milosti Boží také *mimořádnými* prostředky spásy dojíti, avšak nikoliv tak snadno, jako skrze církev. Ten

však, kdo vlastní svou vinou, věda o tom dobře, že do církve katolické vstoupiti má, přece se údem jejím nestane, nemůže doufati, že by mimořádným nějakým prostředkem spásy došel.

228. Jak se nazývá církev katolická, protože podle ustanovení Ježíše Krista jediná jest řádným prostředkem, skrze který mají lidé vedeni býti ku spasení?

Církev katolická nazývá se proto, že podle ustanovení Ježíše Krista jest jediná řádným prostředkem, skrze který mají lidé vedeni býti ku spasení, církví samospasitelnou.

Z toho, že církev jest samospasitelná, neplyne, že ten, kdo jest údem jejím, spasení skutečně dojde, a že všichni ti, kdo k ní nenáležejí, spasení nedojdou. Jen ten úd samospasitelné církve skutečně spasení dojde, jenž církve jest poslušen a koná, co mu přikazuje. „Ne každý, kdož mi říká: Pane, Pane, vejde do království nebeského: ale kdo činí vůli Otce mého, kterýž v nebesích jest, ten vejde do království nebeského.“ (Mat. 7, 21).

229. Může-li býti spasen, kdo bez vlastní viny nenáleží k církvi katolické?

Kdo bez vlastní viny nenáleží k církvi katolické, může sice býti spasen způsobem mimořádným, hledá-li upřímně pravdy a koná-li svědomitě vůli Boží, jak ji poznává; nedostává se mu však mnoho prostředků, by snáze a jistěji spasení došel.

Co stane se s dítkami jiných křesťanských vyznání nekatolických (protestantských a j.), jež zemrou hned po křtu? Jdou rovnou do nebes, poněvadž umírají v milosti posvěcující. Neboť křest, ať udělen jest protestantem nebo katolikem, činí člověka údem jediné, pravé, Kristem založené, zkrátka: katolické církve. — A což dospělí nekatoličtí křesťané (na př. protestanti)? Jestli-že nikdy nespáchali těžkého hříchu, jsou v stejném poměru s dětmi protestantskými, t. j. přijdou do nebe, ježto křtem svým stali se údy církve katolické a samovolně hříchem nikdy od ní se neodtrhli. — Co však stane se nekatolickým křesťanem (na př. protestantem), jenž spáchal nějaký těžký hřích? — Takový musí přijati svátost pokání, aby ztracené milosti opět nabyti mohl. Je-li mu to nemožno, (na př. neví-li o tom bez své viny, že zpovídati se má) pak připraven jest jistě o nejjistější prostředek do nebe; ale nebe není mu proto ještě uzavřeno; lítostí dokonalou, t. j. lítostí,

jež vychází z pohnutky nejvyšší, z čisté lásky k Bohu, ničí se i *bez* přijetí svátosti pokání hřích a vrací milost posvěcující, kdežto *se svátostí* pokání stačí i méně dokonalé pohnutky, na př. naděje blaženosti nebeské a strach před peklem. — Než, co stane se s dospělými, kteří pokřtěni nebyli (tedy s pohany) a těžce hřešili? Jsou na tom právě tak, jako oni protestanté, kteří po křtu těžce hřešili. Musí vzbuditi dokonalou lítost. Lítost tato nahrazuje jim křest, jako protestantům nahrazuje svátost pokání; sluje proto křtem žádosti. Mimo to mohou přijati křest i mučenickou smrtí, tak zvaný křest krve; křest žádosti i křest krve činí též údy církve katolické, udílí milost posvěcující a otvírá nebesa. — Co očekávati mohou dále oni dospělí, kteří sice žádným z tohoto trojího křtu pokřtěni nebyli, ale nikdy těžce nehřešili? — Konají li, seč jejich síly jsou, dojdou jistě víry a církve (aspoň v širším smyslu) a dosáhnou nebes. Bůh nenechá jich bez pomoci, a kdyby anděla s výšin nebeských poslati měl (jak praví sv. Tomáš Akv.), zjeví jim jistě pravou cestu. Dějiny missií vypravují v té příčině věci přímo neuvěřitelné. Vnitřním hlasem bývali často i starci, před svou smrtí, daleko od svého domova vedeni, až nalezli missionáře a u nich víru Kristovu. — Konečně, co stane se s dětmi, jež zemřely bez křtu? — Jisto jest, že o věčnou blaženost přišly, že nebe, patření na tvář Boží nedosáhnou; jisto jest též, že ztráta tato má povahu trestu, podobně jako ztráta šlechtictví jest trestem pro potomstvo zločince, jenž pro sebe a své potomstvo šlechtictví byl zbaven. Není ale jisto, zdaž mimo tuto ztrátu nadpřirozené blaženosti trpí ještě nějaké jiné tresty, na př. tělesné, či zda jakési přirozené blaženosti požívají.

230. Stačí-li, toliko zevně k církvi náležeti?

Toliko zevně k církvi náležeti nestačí, nýbrž třeba jest, abychom s ní také vnitřně spojení byli: živou věrou, věrnou poslušností a vroucí láskou.

Jsou katolíci, kteří k církvi náležejí toliko zevně, t. j. dle jména jen. Křtem svatým byli sice přijati za údy církve, ale povinnosti, jež církev údům svým ukládá, plniti nechtí. Nejen že nečiní ničeho na povznesení církve, ale nezřídka o ní i pohrdavě mluvívají, anebo, byla-li utrhačným jazykem napadena, mlčívají. Takovými členy církve ovšem býti nemáme, nýbrž máme církev jako matku svou milovati, její cti hájiti, jí poslušnost prokazovati a slovem i skutkem dávati na jevo víru svou v božský původ církve.

Naučení. Cti a miluj církev jako matku svou, nebo „nikdo nemůže míti Boha za otce, kdo nemá církve za matku.“

(Sv. Cyprian.) Měj účastenství v jejích radostech i utrpeních; konej svědomitě její přikázání a nařízení; přilni upřímně k svatému Otci a k biskupům a řiď se vůbec, jak v soukromém tak i veřejném životě, jenom zásadami katolickými! Jen tak budeš pravým katolíkem.

4. O obcování svatých.

Obcováním svatých rozumíme *vzájemné spojení* svatých.

231. Kdo náleží k obcování svatých?

K obcování svatých náležejí:

1. pravověřící na zemi nebo církev bojující;
2. svatí v nebi nebo církev vítězná;
3. duše v očistci nebo církev trpící.

K vzájemnému spojení svatých náležejí: 1. všichni pravověřící, t. j. katoličtí křesťané, kteří dosud na zemi žijí. Poněvadž ještě sobě jisti nejsou konečnou spásou svou a bojovati musí proti nepřátelům duše své: ďáblu, světu a tělu, nazýváme je církví *bojující*. „Bojování jest život člověka na zemi“ (Job. 7, 1). — 2. svatí v nebi, kteří již boj s nepřáteli své spásy vítězně dobojovali a z vítězství svého věčně se radují; nazýváme je tudíž církví *vítěznou*. — 3. Duše v očistci dokončily sice již zápas pozemský, avšak z vítězství svého ještě radovati se nemohou, jelikož vytrpěti musí dříve časné tresty, jichž v pozemském životě neodpykaly. Nazýváme je církví *trpící*.

Církev bojující, vítězná a trpící nejsou však *tři* různé církve, nýbrž jest to *jedna jediná* církev, jejíž členové však ve třech rozličných poměrech se nalézají. Podobají se vojsku, jehož jedna část s nepřítelem ještě bojuje, druhá část v boji byvši raněna bolesti trpí a třetí část nad dobytým vítězstvím se raduje.

232. Proč jmenujeme obcování církve bojující, vítězné a trpící obcováním „svatých?“

Obcování církve bojující, vítězná a trpící jmenujeme obcování „svatých“, protože všichni údové tohoto obcování na křtu sv. byli posvěceni a ke svatosti povoláni, mnozí pak z nich už dokonalé svatosti dospěli.

Všichni údové tohoto obcování posvěceni jsou křtem sv. nebo aspoň křtem touhy nebo krve): „Obmyti jste, posvěceni jste“ (1 Kor. 6, 11). — Všichni povoláni jsou k svatosti t. j. křtem svatým nejen přijali na sebe povinnost, že snažiti se

budou svatými v nebi se státi, nýbrž byla jim dána i možnost, aby jimi skutečně se stali. „Vůle Boží jest posvěcení vaše“ (I. Thess. 4, 3). — Mnozí z údů tohoto obcování už dokonalé svatosti dospěli, totiž svatí, anebo v nebi za nějaký čas jistě dospějí (duše v očistci).

233. V čem záleží obcování svatých?

Obcování svatých záleží v tom:

1. že jsou všichni mezi sebou co nejúžeji spojeni jako údové jednoho těla, jehož hlavou jest Kristus;

2. že jsou všichni účastni duchovních statků tohoto obcování: jeho milostí a zásluh, jeho modliteb a dobrých skutkův.

Všichni, kdož k obcování svatých náležejí, tvoří dohromady jedno duchovní tělo, jehož údy jsou, a jehož hlavou jest Kristus. „Jedním duchem jsme všichni k jednomu tělu pokřtěni“ (I. Kor. 12, 13). „Jako v jednom těle mnohé údy máme, . . . tak jsme mnozí jedno tělo v Krista“ (K Řím. 12, 4, 5). Jako údy hmotného těla co nejúžeji spolu jsou spojeny a účastny jsou zdraví a blaha údův ostatních, tak i údové obcování svatých jsou v těsném spojení vzájemném a mají účastenství na milostech a zásluhách údův jiných. Co jeden jednotlivec dobrého učiní, prospívá všechněm ostatním, a co všichni dobrého činí nebo mají, prospívá každému jednotlivci. Hlava jest úd těla nejhlavnější, bez níž by ostatní údové byli mrtvi. Hlavou obcování svatých jest Kristus Pán; jím dostává se všechněm údům hojných milostí: církvi bojující milost k vítěznému boji, církvi trpící útěcha a úleva v bolestech, církvi vítězné věčná blaženost.

234. V čem záleží obcování věřících na zemi?

Obcování věřících na zemi záleží v tom, že všichni jsou účastni oběti mše svaté, modlitby a jiných dobrých skutků veškeré církve.

Každého dne koná se v církvi nesčíslné množství skutkův zbožnosti, sebezapírání a lásky bližeuské, z jichž záslužnosti všechněm údům církve plyne prospěch duchovní. Církev vysílá neustále skrze služebníky své, kněze a řeholníky, vroucí prosby k nebesům. Z toho patrna důležitost zejména řádův mnišských (klášterů), jelikož veškery skutky kající, veškera odříkání, veškery posty a modlitby všechněm křesťanům jsou na prospěch. Z obcování věřících na zemi máme tedy mnoho duchovního užitku; máme se tedy také sami přičiniti, abychom

dobrými skutky svými nejen sobě samým, nýbrž i ostatním spoluúdům církve bojující prospěli. Hříšníci zbavují se sice sami vlastní vinou svou, jakožto odumřelí údové mnohých milostí z obcování věřících na zemi plynoucích, nicméně i jim, poněvadž nepřestávají býti údy církve, dostává se na přímluvu ostatních členů od Boha milosti potřebné k tomu, aby se obrátili a pokání činili.

235. V čem záleží naše obcování se svatými v nebi?

Naše obcování se svatými v nebi záleží v tom, že svaté ctíme a vzýváme, svatí pak že za nás u Boha prosí.

(Slavnost všech svatých.)

Ctíme svaté, t. j. prokazujeme jim úctu, kteráž jim jakožto přátelům božím náleží, a *vzýváme* je, t. j. voláme k nim o pomoc a žádáme je, aby za nás u Boha prosili, což oni také skutečně činí. Že svatí za nás prosí, víme z Písma sv. Juda Makkabejský posilněn byl v noci před bitvou, kterou, maje 3000 mužů, svésti měl s ohromným vojskem syrským, následujícím viděním ve snách: spatřil zesnulého velekněze Oniáše, kterak za lid svůj se modlí. Potom spatřil jiného muže, jenž skvoucí září byl obklopen. Oniáš pravil: „Tenť jest, kterýž se mnoho modlí za lid a za všecko město svaté, Jeremiáš, prorok Boží.“ (II. Mach. 15, 14.)

Také zásluhy svatých, jichž sobě za života svého získali, prospívají nám neustále k našemu spasení: udělujeť nám Bůh proto tolik milostí, že jsme přátelé a bratry svatých v nebi. Lid israelský častokráte došel u Boha slitování pro zásluhy Abrahama, Isáka a Jakuba. A kolik milostí dostává se nám skrze přímluvu a zásluhy P. Marie! — Kterak dovídají se svatí o našich prosbách? Nejsou sice vševědoucí, ale patříce na Boha vidí takřka v zrcadle vše, co se jich týká a co jim Bůh sděliti chce. — V přímluvu a ochranu svatých vždy věřící pevně věřili. O víře této svědčí prastaré nápisy v katakombách římských, v nichž svatí za přímluvu se vzývají. — Každého dne uvádí nám církev na paměť jednoho nebo více svatých, abychom řídili se vzorem jejich a k nim s důvěrou o pomoc se obraceli.

Dne 1. listopadu koná církev společnou *slavnost všech svatých a svátek Božích*. Již ve IV. století konali východní křesťané na I. neděli po sv. Duchu společný svátek ke cti všech svatých mučeníkův a ostatních svatých. V západní církvi zavedl tento svátek papež Bonifác IV. na začátku VII. století. Darovalť mu císař *Fokas* pohanský chrám, „pantheon“ zvaný, jenž byl všem pohanským bohům věnován. Přeměniv jej na křesťanský zasvětil jej blahosl. Rodičce Boží a sv. mučeníkům a ustanovil zvláštní svátek k jich společnému uctění. Všeobecně rozšířen byl však svátek ten teprve v IX. století. *Předmětem* jeho jest uctění a *oslavení všech svatých Páně*. Slavností tou chce církev věřícím zároveň poskytnouti příležitosti *ku vzývání všech svatých*, by

mohli též plného užitku z obcování se všemi svatými dojíti. Pohledem na tak přečetnou, nepřehlednou řadu svatých všech stavů, věkův a národů povzbuzují se konečně věřící co nejmocněji, by statečně jich *následovali* a věrně setrvali v boji za korunu spravedlnosti a blaženosti věčné.

236. V čem záleží naše obcování s dušemi v očistci?

Naše obcování s dušemi v očistci záleží v tom, že duším v očistci modlitbou a dobrými skutky, odpustky a zvláště obětí mše svaté pomáháme, ony pak že za nás, jak doufáme, u Boha prosí.

(Slavnost dušiček.)

Modlitbou a dobrými skutky, odpustky a zvláště obětí mše sv. můžeme na Bohu dosáhnouti toho, aby utrpení duší v očistci zkrátil nebo ulevil. Jelikož mše sv. jest k tomu prostředkem nejúčinnějším, slouží se za duši zemřelého mše zvaná proto „zádušní“ (latinsky „requiem“ = „odpočinutí“ dle počátečných slov mše té: „Odpočinutí věčné dejž jim Pane!“) Při každé mši svaté modlí se kněz za zemřelé (t. zv. „memento defunctorum“). — Že modlitbou a dobrými skutky můžeme duším zemřelých prospěti, vysvítá z Písma sv., kdež se praví: „Svaté a spasitelné jest smýšlení, za mrtvé se modliti, aby od hříchů (= trestů za hříchy) zproštěni byli.“ (II. Mach. 12, 46.) Slova ta týkají se této události: Přihodilo se jednou, že Judas zvítěziv nad Gorgiášem, syrským správcem země Idumejské, přišel druhého dne se svými, aby pochoval těla padlých. I nalezli pod svrchními šaty zabitých kusy z obětních darů modlářských, kteréž bráti zákon Židům zabraňoval. I bylo všechněm zřejmo, že pro tu příčinu padli. I modlili se, aby to provinění, kteréž se stalo, v zapomenutí dáno bylo. Judas pak učiniv sbírku, poslal 12.000 drachem stříbra do Jerusaléma, aby tam obětována byla obět za hříchy mrtvých. — Duše v očistci je nazýváme na důkaz lásky své k nim: „dušičky“ a dodáváme k tomu obyčejně „věrné“, protože Bohu věrny zůstaly) splácejí nám, co dobrého jsme jim učinili tím, že za nás u Boha prosí, ne-li v očistci, tedy zajisté ihned, jakmile do nebe jsou přijaty.

Hned po svátku všech svatých koná se (dne 2. listopadu) *památka dušiček*. Následuje památka ta hned po všech svatých, bychom tím živěji upamatováni byli na vzájemné spojení mezi církví bojující, vítěznou a trpící. Za tím účelem říkají se po nešporách o všech svatých církevní hodinky za zemřelé. Dne 2. listopadu z rána koná se kázaní k povzbuzení věřících, by modlili se za zemřelé. Po mši sv. jde obětující kněz k tumbě či katafalku (= lešení podobu rakve mající), černě zastřenému a modlí se při něm modlitby za zemřelé, jako při pohřbu, vzývaje tentokráte milosrdenství Boží na všecky zemřelé. Mezi tím vykropuje a okuřuje tumbu a prosí ku konci Hospodina, aby všem zemřelým dal lehké odpočinutí a světlo věčné by jim svítilo. Pak se vede průvod na hřbitov, kdež konají se modlitby za zemřelé a hroby jejich si pokropují. Téhož dne i v svatvečer jeho jest obyčejem, že ozdobují věřící hroby svých milých přátel a příbuzných věnci, květinami a p.

a zapalují na nich světla. Obyčej ten jest významný a dojemný; znázorňujíť se jím živě prosby naše za zemřelé, *by světlo věčné jim svítilo* Se všeobecným smutkem toho dne jeví soulad i příroda podzimní padajícími listy a sychravým počasím, jež ničí všechen život rostlinný. To nás živě pamatuje na pomíjejicnosť všeho pozemského a nás samých, ale i na milé zemřelé.

237. V čem záleží obcování svatých v nebi s dušemi v očistci?

Obcování svatých v nebi s dušemi v očistci záleží v tom, že svatí duším v očistci svou přímluvou u Boha pomáhají.

Proto modlí se církev ve mši za zemřelé: Bože, rozdavateli milosti . . . . dobrotivosť Tvou prosíme, abys naše bratry . . . . kteří z tohoto světa vykročili, na *orodování nejblahoslavenější Panny Marie a všech Svatých* věčného blahoslavenství účastny učiniti ráčil."

Naučení. Modleme se za sebe vespolek, abychom všichni spaseni byli (Jak. 5, 16.); poroučejme se denně v přímluvy svatých Božích a pomáhejme horlivě duším v očistci!

Desátý článek víry.

238. Jak zní desátý článek víry?

Desátý článek víry zní: „Odpuštění hříchů."

239. Čemu učí desátý článek víry?

Desátý článek víry učí, že Ježíš Kristus dal církvi moc, odpouštěti hříchy.

Kristus Pán učinil tak slovy: „Přijměte Ducha svatého: kterým odpustíte hříchy, odpouštějíť se jim; a kterýmž zadržíte, zadržány jsou." (Jan 20, 22. 23.) Toliko Bůh sám může odpouštěti hříchy, t. j. urážky, jež mu byly učiněny. Ježíš Kristus dal tuto svoji moc církvi své. Tedy zpravidla jen v církvi katolické lze dojíti odpuštění hříchů, ač ovšem Bůh výjimečně i těm, kdož bez viny své mimo církev se nalézají, hříchy odpouští.

240. Mohou-li všecky hříchy býti odpuštěny?

Všecky i nejtěžší hříchy mohou býti odpuštěny, činí-li hříšník pravé pokání.

To vysvítá ze slov Písma sv.: „Budou-li hříchové vaši jako šarlat, jako sníh zbíleni budou, a budou-li červení jako červec, jako vlna bílí budou.“ (Is. 1, 18:) Že i nejtěžší hříchy skutečně byly odpuštěny, toho příklady máme na Davidovi, Marie Magdalské, sv. Petrovi a j.

241. Které zvláštní prostředky ustanovil Ježíš Kristus na odpuštění hříchův?

Ježíš Kristus ustanovil na odpuštění hříchů tyto zvláštní prostředky: svátost křtu a svátost pokání.

Naučení. „Doufej, synu, odpouštějí se tobě hříchové tvoji;“ tak pravil božský Spasitel, když prodléval ještě na zemi, k nejednomu hříšníku; ale i tobě platí tato potěšitelná slova, kdykoli svátost pokání hodně přijímáš.

Jedenáctý článek víry.

242. Jak zní jedenáctý článek víry?

Jedenáctý článek víry zní: „Těla vzkříšení.“

243. Čemu učí jedenáctý článek víry?

Jedenáctý článek víry učí, že Ježíš Kristus v den poslední tělo naše vzkřísí, to jest, duši opět s tělem spojí.

244. Proč vzkřísí Ježíš Kristus naše tělo?

Ježíš Kristus vzkřísí naše tělo:

1. aby i tělo bylo účastno odměny nebo trestu, jako bylo za živa účastno dobrých anebo zlých skutkův;

1. aby vítězství Ježíše Krista nad hříchem a smrtí bylo úplné.

O vzkříšení těla praví Písmo sv.: „Přichází hodina, v kteroužto všickni, kteříž v hrobích jsou, uslyší hlas Syna Božího; i půjdou, kteříž dobře činili, na vzkříšení života, kteří pak zle činili, na vzkříšení soudu.“ (Jan 5, 28. 29.) Hmota, z níž tělo se skládá, bude znovu oživena spojením s podstatou duchovou, s duší. Bez vzkříšení těla nemohlo by býti celkové nesmrtelnosti přirozenosti lidské, jelikož tělo jest vedle duše podstatnou její částí. Spojení duše s tělem jest za života pozemského takové, že na dobrých i zlých činech podíl berou obě podstaty. Jest tedy nutnou podmínkou k vykonání svrcho-

vané spravedlnosti co do odměny i trestu, aby před soudcem objevila se duše s tělem zase spojená. Tělo jest pro člověka součástí podstatnou k úplné blaženosti; hrůza před smrtí, nepřemožitelný odpor proti rozloučení duše od těla celek tvořících, zavírají v sobě touhu po nesmrtelnosti celku, ba nutnost její. Leč, kterak to možno, aby tělo bylo opět z mrtvých vzkříšeno? Namítají někteří proti tomu: po smrti jednohokaždého člověka součástky, z nichž tělo jeho jest utvořeno, rozkládají se, i navracují se ve veliký vír hmoty; stávají se záhy součástí nových organismů, rostlin i zvířat, i možno také tvrditi, že za krátko počnou kolovati také i v jiných tělech lidských. Při tomto nekonečném rozptýlení částic, jež náležely tisícům bytostí lidských, kterak možno pochopiti znovusestrojení těla jednohokaždého člověka? A z tohoto víru částic, která vlastně podstata tělesná to jest, jež vrácena býti má duši: zdaž tělo dětské, či jinošské, či tělo dospělého věku, či stáří, kdyžtě byla tolikerých a tak úplných doznala proměn? — Tato námitka jakkoliv na první pohled jest okázalá, přece vpravdě jest dětinská. Čím více usilují o to, aby jí zjednali váhu, čím více trvají na neustálém koloběhu částic živoucích, tím více usnadňují rozřešení této záhady, tím pochopitelnější činí pravdu, že totožnost těla oživeného podstatou duchovou nikterak nezávisí na totožnosti součástí hmotných. Základem totožnos i těla lidského jest jeho osobní a trvalé spojení s jednou a touž duší; tím zachovává se jeho totožnost jakožto těla živoucího přes neustálou proměnu částic, z nichž se skládá. Proč by mělo tělo zmrtvýchvstalé býti totožnějším s tělem smrtí zničeným, nežli bylo totéž tělo totožným se samým sebou v různých dobách svého života pozemského? . . . Církev sv. nestanovila, v čem přesně totožnost těla záleží. Předmětem článku víry jest zmrtvýchvstání člověka s *vlastním jeho tělem*, jakož byl prohlásil čtvrtý sněm Lateránský; kromě toho však zůstává pole otevřeno libovolným míněním. I pak právem by lze bylo říci, že vstaneme z mrtvých *s vlastními těly svými*, kdybychom nepodrželi ani jediné z částic, z nichž tělo naše před smrtí se skládalo, jestliže by však tělo z mrtvých vstalé mělo tytéž zvláštnosti, jež kdysi od jiných je odrůžňovaly. Nenahlížíme však, proč by všemohoucnosti Boží bylo nesnadnějším navrátiti každému tělu vlastní jeho součástky nežli složiti je na novo pomocí součástí cizích.

Víru v těla vzkříšení překrásně vyjádřil Job slovy: „Vím, že Vykupitel můj živ jest, a že v poslední den z země vstanu: a zase oblečen budu kůží svou, a v těle svém uzřím Boha svého. Kteréhož uzřím já sám, a oči mé spatří jej, a ne jiný: složena jest naděje ta v lůnu mém“ (Job 19, 25—27). — Nadějí na vzkříšení těl těšili se i bratří Machabejští. Třetí z nich, když mučitelé toho od něho žádali, ihned vyplazil jazyk, aby mu jej uřízli a ochotně vztáhl ruce k mučitelům svým, aby

mu je usekli, řka: „S nebe tyto věci mám, ale pro zákon boží nevážím jich sobě nyní, ale naději mám, *že jich od Boha zase dostanu*“ (2. Mach. 7, 11). — Že před soudnou stolicí Boží s vlastními těly svými se dostavíme, učí sv. Pavel, an dí: „Všickni my zajisté ukázati se musíme před soudnou stolicí Kristovou, aby přijal jedenkaždý *na těle vlastním*, jakž činil, buďto dobré, nebo zlé“ (II. Kor. 5, 10).

Vzkříšením těl bude dokonáno vítězství Ježíše Krista nad hříchem a smrtí, neboť hřích jen tenkráte dokonale bude přemožen, jestliže následek jeho, smrť přemožena bude. Byl-ť člověk před pádem i dle těla nesmrtelný. Náleží tedy k plnému vítězství Kristovu, aby odloučení duše od těla, smrtí způsobené, přestalo vzkříšením těl.

Že Bůh všemohoucností svou těla naše vzkřísiti může, dokázal Kristus Pán tím, že vzkřísil mládence Naimského, dceru Jairovu, Lazara, jehož tělo čtyři dny v hrobě odpočívalo a již zahnívalo, a posléze tím, že sám vlastní mocí svou z mrtvých vstal.

V přírodě vidíme mnohé úkazy, jež nám znázorňují možnost vzkříšení těl našich. Každým rokem probouzí se příroda po dlouhém zimním spánku k novému životu. Zrno v zem hozené vzklíčí a v bylinu vyrůstá. Housenka zakukluje se a po celou zimu jako v rakvi bez hnutí odpočívá; na jaře však jako pestrý motýl z kukly své vylézá.

245. Vstanou-li všichni lidé z mrtvých?

Všichni lidé, dobří i zlí, vstanou z mrtvých

(Církevní pohřeb. Svěcení hřbitovů. Svaté pole.)

Kristus Pán pravil: „Přichází hodina, v kteroužto *všickni*, kteříž v hrobích jsou, uslyší hlas Syna Božího“ (Jan 5, 28.). A sv. apoštol Pavel dí: „*Všickni* zajisté vstaneme z mrtvých“ (1. Kor. 15, 51.). I těla zlých budou vzkříšena, aby zlí i na těle svém vzali zaslouženou odplatu.

Protože veškera těla budou vzkříšena, církev s velikou uctivostí je pochovává. Nejbližší příbuzní zatlačí zemřelému oči a ústa, aby neměl po smrti odporného vzezření. Tělo pak umyjí, oblekou a položí do rakve. Třetího dne po smrti koná se pohřeb. Kněz jde, oblečen v roucho smutečné barvy, *do domu* zemřelého. Zde zpívá žalm 129., jež vyjadřuje vzdechy a tužby duše zemřelého a naději jeho na milosrdenství Boží. Po něm kropí a okuřuje kněz rakev na význam přání svého a věřících, aby prosby jejich za duši zemřelého vstupovaly k Hospodinu tak líbě, jako dým kadidla. Pak se modlí, aby Hospodin duši zesnulého vazeb hříchu milostivě sprostiti a do ráje nebeského přijati ráčil. Na to vynášejí mrtvolu z *domu* v průvodu do kostela nebo hned na hřbitov; napřed nesou kříž, znak to křesťanského pohřbu a znamení víry a naděje zesnulého. Příbuzní a jiní nesou v průvodu tom hořící svíce, znak věčného světla, jehožto zemřelému vroucně přeji. Na rakvi bývají připevněny odznaky stavu zemřelého (ornát, mešní kniha a kalich u kněze, vojenský šat se zbraní u vojína a p.), pak kříž a dvě hořící svíce, znak víry zesnulého a

života věčného. Za hlaholu zvonů kráčí průvod ku předu, při čemž se zpívá 50. žalm kající: „Smiluj se nade mnou Bože“ atd. — Jest-li pohřeb slavný, nese se mrtvola do kostela a koná se zde pak (dopoledne) mše sv. za zemřelého. Po ní říká kněz u rakve prosby za zesnulého, aby mu Hospodin byl milosrdným soudcem. Zpěváci odpovídají na ně tklivým zpěvem „libera,“ v němž prosí za duši zesnulého, aby ráčil ji Hospodin vysvoboditi od smrti věčné v hrozný den soudu (srov. str. 292.). Pak pokropuje kněz a okuřuje rakev, koná modlitbu za zemřelého a průvod jde s rakví na hřbitov. U *hrobu* říká kněz potěšitelná slova Páně: „Já jsem vzkříšení a život; kdo ve mne věří, nezemře, ale má život věčný a já ho vzkřísím v den nejposlednější.“ Pak žehná opět rakev a hrob svěcenou vodou, okuřováním a modlitbou; po vroucí prosbě za zemřelého ukládá se tělesná schránka duše nesmrtelné do hrobu, aby zde odpočívala ke dni soudu. Na znamení toho házejí přítomní hrst země do hrobu říkajíce: „Tělo navrať se do země, z níž vzato, a duch k Bohu, od něhož byl vyšel. Odpočívej v pokoji!“

Místo, kde těla zemřelých do země kladou, nazývá se *hřbitov*, v obecné mluvě *krchov* (z německého „Kirchhof“ = kostelní dvůr), anebo významně *„svaté pole.“* Jako zrna obilní na poli se zasévají, aby na jaře vzklíčila a v osení vzrostla: tak těla zemřelých kladou se do země, aby jedenkráte vzkříšena byla. Jest to opravdu pole posvátné, nebo „svaté!“

Církev zasvěcuje hrob a celé svaté pole. Tím nás živě poučuje, že i po smrti zůstává člověk ctihodným údem jejím. By naznačila církev velkou důstojnosť hřbitovů svých, vyhradila jejich svěcení *biskupu* samému; jen jeho svolením může i jiný, od něho určený kněz to svěcení vykonati, avšak méně slavně. V svatvečer svěcení vyzdvihuje se uprostřed hřbitova dřevěný vysoký *kříž*, na jehož vrcholu zaraženy tři železné špice, na něž tři svíce jsou nastrčeny. Před křížem zarazí se do země dřevěný *kůl*, nižší než kříž, také s třemi železnými špicemi. Kříž představuje Spasitele, jenž jest „vzkříšení a život,“ kůl člověka, jenž jest smrtí podobným učiněn suchému dřevu; noc jež následuje, představuje smrť, a svěcení dne následujícího naše vzkříšení. Z rána počíná biskup svěcení, oděn jsa v roucho *bílé* barvy, poněvadž tím svěcením zvěstuje a naznačuje se radostná pravda našeho vzkříšení. I jde ke kříži; jeden z přistupujících rozžíhá tři svíce, znamení to nejsvětější Trojice Boží a staví je na kůl, čímž naznačnje budoucí vzkříšení zemřelého člověka. I prosí světitel Hospodina, by ráčil toto místo očistiti a posvětiti pro těla zemřelých k budoucímu vzkříšení. Potom klekají všickni a litaniemi ke všem svatým vzývají též blahoslavené bratry a sestry své v nebi, by podporovali je v prosbě té svou mocnou přímluvou. Pak obchází světitel hřbitov, kropě jej svěcenou vodou, a mezi obřadem tím zpívají zpěváci kajicný žalm 50.: „Smiluj se nade mnou, Bože . . .“ Navrátiv se ke kříži, prosí opět za posvěcení toho místa i za věčný odpočinek těm, kteří zde odpočívati budou až ke dni vzkříšení a soudu. Naději na toto vzkříšení naznačuje pak tím, že sejímá hořící svíce s kůlu a staví je na body kříže. Kůl se pak odstraní, a kříž, který zůstane, okuřuje se na uctění vítězství Páně nad smrti.

246. Budou-li těla vzkříšených stejná?

Těla vzkříšených nebudou stejná; těla zlých budou ohyzdná, těla pak dobrých velice krásná a oslavená.

Svatý apoštol Pavel praví: „Všickni zajisté vstaneme z mrtvých, ale ne všickni budeme proměněni.“ (I. ke Kor. 15,

51.) — „Promění tělo ponížení našeho, aby připodobněno bylo k tělu jasnosti jeho.“ (K Filipp. 3, 21.)

Těla zlých budou zevnějškem svým naznačovati ohyzdnost duší jejich, kdežto naopak těla dobrých krásou svou vyjadřovati budou krásu duší hříchem neposkvrněných. Těla dobrých budou míti tytéž vlastnosti, jako mělo tělo Krista Pána po vzkříšení (srovn. ot. 162.). Vlastnosti ty líčí sv. apoštol Pavel těmito slovy: „Tak bude i vzkříšení z mrtvých. Rozsívá se v porušení, vstane v *neporušitelnosti* (= *nesmrtelné a neporušitelné*); rozsívá se v nesličnosti, vstane v *slávě* (= *stkvějící se krásou*); rozsívá se v nemoci, vstane v *moci* (= *silné a snadno pohyblivé*); rozsívá se tělo hovadné, vstane tělo *duchovní* (= *velice jemné*). I. Kor. 15, 42—44.

Naučení. Nezneužívej nikdy smyslův a údů těla svého ke hříchu, bys jednou z mrtvých vstal k věčné blaženosti a ne k věčnému zavržení!

Dvanáctý článek víry.

247. Jak zní dvanáctý článek víry?

Dvanáctý článek víry zní: „Život věčný.“

248 Čemu učí dvanáctý článek víry?

Dvanáctý článek víry učí, že po tomto životě pozemském nastane život bez konce, ve kterém budou dokonale blaženi.

249. Čím budou spravedliví dokonale blaženi?

Spravedliví budou dokonale blaženi tím, že na Boha věčně patřiti, jej milovati a v něm všeliké radosti a blaženosti požívati budou.

Věčná blaženost záleží *v patření na Boha*, které duším umožněno jest „světlem slávy,“ t, j nadpřirozeným osvícením čili zvýšením sil duševních. Patření to působí v blažených *nejdokonalejší lásku* k Bohu a v tomto patření a milování čili v požívání nejvyššího dobra nalezá duše *úplného svého upokojení.* Požívání toto není jednotvárno. Ač duše blažené jen jednoho dobra požívají, jest dobro toto zajisté nejvyšší, a nevyčerpatelným zdrojem všech dober. „Čeho oko nevidalo, ani ucho neslýchalo a co na srdce lidské nevstoupilo, což připravil Bůh těm, jež milují ho.“ (I. *Kor.* 2. 9.) S patřením na Boha spojeno jest úplné *sproštění všeho utrpení.*

„Setře Bůh všelikou slzu s očí jejich a smrti více nebude, ani smutku, ani křiku, ani bolesti nebude více; nebo první věci zašly.“ (Zjev. 21, 4. Blaženost tato trvati bude *bez konce* (*věčně*). — Poněvadž vůle spravedlivých v nebi v úplné souladě jest s vůlí Boží, nemohou se rmoutiti z menší blaženosti aniž ze zatracení jiných. (O nebi viz více v ot. 873–877).

250. Budou-li i bezbožní míti „život věčný?

I bezbožní budou míti život věčný; ale jejich bude nejvýš nešťastný, protože jim bude za jejich hříchy trpěti tresty věčné v pekle.

Kristus Pán pravil: „I půjdou tito (zlí) do trápení *věčného*, ale spravedliví do života věčného.“ (Mat. 25, 46.) (O pekle viz ot. 867—872.)

251. Kterým slovem končíme apoštolské vyznání víry?

Apoštolské vyznání víry končíme hebrejským slovem „Amen“.

252. Co znamená slovo „Amen“?

Slovo „Amen“ znamená: „Tak jest“, potvrzujeme-li něco, nebo: „Staň se“, přejeme-li si, by se něco stalo

Hebrejsky zní slovo to: *„'ámén“*; jest to příslovka potvrzující, kteréž již ve Starém Zákoně užívalo se k potvrzení vyslovené přísahy a jakožto závěrku modliteb.

253. Proč končíme apoštolské vyznání víry slovem „Amen“?

Apoštotolské vyznání víry končíme slovem „Amen“, „Tak jest“, abychom potvrdili, že všecko pevně věříme, co je v něm obsaženo.

Naučení. Nevyhledávej svého štěstí v radostech světských; neboť nemáme zde místa zůstávajícího, ale budoucího hledáme.“ (K žid. 13, 14.) — Blaze ti, věříš-li zde v pokoře, neboť na věčnosti změní se víra tvá v blažené patření.

Část druhá.

O naději a modlitbě.

Oddělení první.

O křesťanské naději.

254. Co jest „křesťansky doufati?“

„Křesťansky doufati“ jest všecko pevně a důvěrně očekávati, co nám Bůh pro zásluhy Ježíše Krista slíbil.

K podstatě naděje náleží 1. *očekávání* neboli touha po dobru, a 2. *důvěra* spočívající na přesvědčení, že dobra toho skutečně dosáhnouti můžeme. Toužiti může i ten, kdo důvěry nemá, že dosáhne, po čem touží, na př. stařec po mládí. Takováto touha bez důvěry není naději.

255. Co nám slíbil Bůh pro zásluhy Ježíše Krista?

Bůh nám pro zásluhy Ježíše Krista slíbil věčnou blaženost jakož i prostředky, kterými bychom jí dosáhli.

Předmětem křesťanské naděje jest tedy *věčná blaženost a prostředky ku spáse potřebné*, především nadpřirozené, jako odpuštění hříchů, milost Boží, ale také statky přirozené, pokud ku spáse napomáhati mohou.

256. Proč doufáme od Boha, co nám slíbil?

Doufáme od Boha, co nám slíbil, protože je všemohoucí, nejvýš dobrotivý a věrný a proto splniti může a chce, co nám slíbil.

Sv. apoštol Pavel praví: „Držme nepohnutelné vyznání naděje své; nebo věrný jest ten, jenž zaslíbil.“ (K žid. 10, 23.)

Pohnutkou křesťanské naděje jest tedy Bůh; Ont jsa všemohoucím *může*, a dobrotiv jsa, *chce* dáti, co přislíbil, a věrným jsa *splní dojista*, co připověděl. — Naděje křesťanská opírá se o zásluhy Kristovy; neboť *„jeden toliko jest prostředník mezi Bohem a lidmi“* (I. Tim. 2, 5.), *„aniž jest jiné jméno pod nebem dáno lidem, skrze něž bychom mohli spaseni býti.“*

Naděje jest ku spasení nevyhnutelně potřebna, neboť: Naděje v boji proti nepřátelům spásy naší nás sílí a k statečnosti pobádá; proto sv. apoštol Pavel praví: „Nebo v *naději* spaseni jsme“ (Řím. 8, 24.) a nazývá naději *„přilbicí spásy“* a *„kotvou duše.“* (Žid. 6, 19.) Bůh nám zřejmě přikazuje, abychom měli naději: *„Doufejte v Hospodina.“* (Ž. 4, 6.) *„Bohatým tohoto světa přikazuj, ať . . . nedoufají v nejistém zboží, ale v Bohu živém.“* (I. Tim. 6, 17.)

Naděje, pokud *touhou* jest, má býti: 1. *dobře spořádána*, t. j. touha po statcích, jež od Boha doufati můžeme a smíme, má říditi se jejich cenou; nejvíce máme tedy toužiti po Bohu, potom po dobrech nadpřirozených, a nejposléze teprve po dobrech přirozených: *„Hledejte nejprve království Božího“* a spravedlnosti jeho, 2. *živa*, t. j. tak mocna, aby vůle pohnuta byla k tomu, by plnila potřebné podmínky. *„Nebudete-li káti se, všichni zahynete.“* (Luk. 13. 3.) *„Ne ten, kdo mi říká*: Pane, Pane vejde do království nebeského, ale kdo činí vůli Otce mého, kterýž v nebesích jest, ten vejde do království nebeského.“ (Mat. 7, 21.)

Pokud jest *důvěrou*, má býti: 1. *pevna*; neb spočívá na důvodech neklamných *„Držme neúchylné vyznání naděje své; neboť věrný jest ten, jenž zaslíbil.* (Žid. 10, 23.) 2. *pokorna*, provázena jsouc vědomím hříšnosti lidské. *„S bázní a třesením spasení své konejte.“* (Filip 2, 12.)

Z naděje vyrůstají tyto *ctnosti*: 1. Mysl věčných dober žádostivá. Kde poklad náš, tam i srdce naše! 2. Křesťanská skromnosť neboli přestávání na mále. „O věci, které svrchu jsou, pečujte, ne o ty, které jsou na zemi.“ (Kol. 3, 2.) 3. Odevzdanosť do vůle Boží, velebná klidnosť duše. „V tebe, Hospodine, jsem *doufal*, nechť nejsem zahanben na věky!“ (Žalm 30, 1.) 4. Svatá trpělivosť, která až v radosť z utrpení se stupňuje. 5. Křesťanská statečnosť, která za spásu i život obětovati jest hotova. „Mně žíti Kristus jest a umříti ziskem.“ (Filip, 1, 21.)

Protivy naděje jsou: 1. *Smýšlení převahou nebo výhradně pozemské.* Statky vezdejší mají nás k cíli nadpřirozenému nésti jako vlny do přístavu, avšak nikoli pohlcovati. 2. *Zoufalosť* (srvn ot. 789, 2). Hříchu toho se dopouští, kdo naděje ve spásu se vzdává, domnívaje se, že nemožno jest, aby mu

Bůh hříchy odpustil anebo milostí k nápravě potřebných udělil, a sám že tolik síly nemá, aby se z okovů hříšných náklonností vyprostil. Jako nevěra přímo čelí proti víře, nenávist proti lásce, tak i zoufalost proti naději. 3. *Opovážlivost* t. j. smělé bezdůvodné očekávání věčné blaženosti a spasných prostředkův (srvn. ot. 7-9, 1) Bezdůvodně očekává dobra nadpřirozená, kdo nepluní, co Bohem přikázáno jest, na př. nepřijímá svátostí, dobrých skutků nedbá, polepšení odkládá — spoléhaje příliš buď v *síly vlastní* nebo v *milosrdenství Boží*. 4 *Pokoušení Boha*, t. j. neoprávněné očekávání zázračného činu Božího, na př. kdyby někdo vydal bez příčiny tělo nebo duši v nebezpečenství, spoléhaje na zázračnou pomoc Božskou.

257. Čím se zvláště pěstuje křesťanská naděje?

Křesťanská naděje se pěstuje zvláště modlitbou.

Křesťanskou naději pěstujeme (t. j v sobě vzbuzujeme, upevňujeme a rozhojňujeme) každým dobrým skutkem, neboť činíce dobrý skutek s důvěrou očekáváme, že Bůh nám jej odplatí. Ale zvláště jeví se důvěrné očekávání naše v modlitbě, kdy v potřebách svých k Bohu se obracíme, doufajíce, že dojdeme vyslyšení.

Naučení. „Požehnaný Bůh a Otec Pána našeho Ježíše Krista, kterýž podle velikého milosrdenství svého znova zplodil nás k naději živé“ (I. Petr. 1, 3.), „k naději života věčného, jejž zaslíbil, který neklamá, Bůh před časy věkův!“ (K Tit. 1, 2.)

Oddělení druhé.

O modlitbě.

1. O modlitbě vůbec.

258. Co jest modlitba?

Modlitba jest nábožné pozdvižení mysli k Bohu.

Modlíce se, duchem k Bohu se povznášíme, abychom Mu vyslovili, co myslíme, cítíme, a čeho si žádáme, proto po příkladě sv. Otců modlitbu též nazvati lze *„rozmluvou s Bohem.“* (Sv. Řehoř Nyssenský). — O Bohu chladným rozumem uvažovati, není modliti se; k modlitbě nutně vyžaduje se pohnutí srdce a proniknutí ducha citem zbožnosti.

259. Proč se modlíme?

Modlíme se:

1. bychom Boha chválili;
2. bychom mu děkovali;
3. bychom jej prosili za dobrodiní a milosti, zvláště pak za odpuštění hříchův.

Chváliti Boha znamená oslavovati Jeho dokonalosti, na př. dobrotu, moudrosť. Jednotlivé druhy modlitby vespolek souvisí. Kdykoliv Bohu děkujeme nebo Ho prosíme, vyznáváme Jeho lásku a dobrotivosť. Každá modlitba vyznívá tudíž v chválu. Na zemi modlitbou *nejobyčejnější* jest *prosba*, avšak *nejvznešenější* jest *chvála*; jeť modlitba chvály nebešťanův zaměstnáním jediným. Prosebná modlitba za jiné slove „*přímluva.*“

Modlitbou chvály jsou na př. slova: „Sláva Otci i Synu ... atd.“ (viz příd. č 5) Že povinni jsme Boha chváliti, vysvítá z Písma sv.: „Chvalu Hospodinovu vypravovati budou ústa má: a dobrořeč všeliké tělo jmenu svatému jeho na věky i na věky věků“ (Žalm 144, 21.) a „Všeliký duch (= vše, co živo jest) chval Hospodina!“ (Žalm 150, 6).

K modlitbě díkův pudí nás již vděčnosť za tolikerá dobrodiní, jichž z rukou Božích tak štědře se nám dostává „Ze všeho *díky* čiňte; nebo toť jest vůle Boží v Kristu Ježíši o všech vás“ (1. Thess 5, 18). Modlitbou díků jest na př. modlitba večerní (viz Příd. č. 11) a modlitba po jídle (viz Příd č. 16, b).

V modlitbě prosebné přednášíme Bohu přání svá. K modlitbě této vybízí nás Spasitel slovy: „Proste a bude vám dáno.“ Sv. apoštol Pavel praví: „O nic nebuďte příliš pečlivi: ale ve všeliké modlitbě a prosbě s díků činěním, známy buďte žádosti vaše Bohu“ (Filip. 4, 6).

260. Je-li modlitby třeba?

Modlitby je **třeba**, a to všem lidem, jakmile do rozumu přišli.

261. Proč je modlitby všem lidem třeba?

Modlitby je **všem lidem** třeba:

1. protože Pán Ježíš výslovně přikázal, abychom se modlili, a nás příkladem svým modliti se učil;
2. protože bez modlitby nedosahujeme potřebných milostí, bychom bohumile žili a v dobrém až do konce setrvali.

Modlitby je třeba z příkazu Božího, neboť Kristus přikázal, abychom se modlili. „*Potřebí jest vždycky se modliti a neoblevovati*“ (Luk. 18, 1.) „*Bděte a modlete se.*“ (Mat. 26, 41.) „Proste, a bude vám dáno; hledejte, a naleznete; tlucte, a bude vám otevřino. Nebo každý, kdo prosí, béře; a kdo hledá, nalézá; a tomu kdo tluče, bude otevřino. (Mat. 7, 7. 8.)

Modlitby jest *třeba* jakožto nezbytného prostředku k dosažení spásy. Neboť bez milosti Boží nelze spásy dojíti, avšak zpravidla modlitbou bývá milosť dosažena, jak dosvědčuje Spasitel řka: „*Proste a bude vám dáno.*“ (Mat. 7, 7.) „*Bděte modlíce se každého času, abyste hodni byli jmíni postaviti se před Synem člověka.*“ (Luk. 21. 36.) Milosti prvotné (předchozí) Bůh uděluje i bez modlitby; avšak následné milosti propůjčuje modlícím se, ježto ku spasení svému jedenkaždý spolupůsobiti má. „Všichni svatí v nebi stali se svatými modlitbou; všichni zavržení zahynuli proto, že se nemodlili.“ (Sv. Alfons Liguori.)

262. Které jsou hlavní účinky modlitby?

Hlavní účinky modlitby jsou:

1. Modlitba nás spojuje s Bohem;
2. osvěcuje nás a posiluje k dobrému;
3. těší nás v soužení a v nouzi nám pomahá;
4. zjednává nám milost setrvati v dobrém až do konce.

Modlitba spojuje nás s Bohem, Jest tedy modlitba nejdestojnějším úkonem člověka; neboť moci přistoupiti k bytosti nejvyšší a s ní duchovně obcovati, jest mezi tvory pozemskými dáno jenom člověku, tudíž jeho nejvyšší ctí a nejvzácnějším vznamenáním.

Jsouc povznesením mysli k Bohu, posiluje modlitba víru, utvrzuje naději, rozněcuje lásku, množí pokoru budí lítost, v pokušení sílí, v dobrém stálost dává, v protivenství propůjčuje statečnosť, srdce naplňuje svatými city a vůli spasnými úmysly.

Činí-li obcování se šlechetnými lidmi člověka lepším, tím blahodárněji naň působiti musí obcování s Bohem. Modlitba jest *záslužna* t. j. jako každým dobrým ve stavu milosti a z pohnutky nadpřirozené vykonaným skutkem, lze i modlitbou zasloužiti si rozmnožení milosti a slávy. „*Vejda do pokojíka svého modli se v skrytě a Otec tvůj odplatí tobě.*“ (Mat. 6. 6.)

263. Býváme-li vždycky vyslyšeni, kdykoli se za něco modlíme?

Býváme vždycky vyslyšeni, kdykoli se za něco modlíme náležitě.

„*Budete-li zač prositi Otce mého ve jménu mém, dáť vám.*“ (Jan 16, 23.) „*Vzývej mne v den soužení a já vytrhnu tě.*“ (Žalm 49, 15.)

K uskutečnění plánu Božího v člověku a skrze člověka, jenž jest bytosť obdařená rozumem a svobodnou vůlí, jest třeba dvou podmínek: svobodného a milostivého spolupůsobení vůle Boží a svobodného spolupůsobení vůle lidské. A v modlitbě a skrze modlitbu obojí tato různá činnost jedna s druhou se stýká a obě slučují se k jednomu a témuž cíli. Účelem modlitby prosebné jest obdržeti nějaké dobro nebo odvrátiti nějaké zlo. Toto obdržené dobro nebo odvrácené zlo může náležeti buď v obor duchovní nebo mravní, buď v obor hmotný, časný, zavírající v sobě věci k životu potřebné nebo užitečné.

Vyslyšení modlitby nevyžaduje od Boha, aby změnil odvěčný plán svůj. „Nemodlíme se proto, abychom změnili plán Božský, nýbrž abychom vyprosili sobě to, čehož splnění v tomto Božském plánu učiněno jest od modlitby závislým.“ (Sv. Tomáš Akv.) „Když člověk věřící přednáší Bohu prosbu hodnou vyslyšení, nesmíme sobě myslit, že modlitba ta teprve nyní Bohu vešla ve známosť. Bůh slyšel ji již od věčnosti, i zařídil svět podle této modlitby, takže splnění prosby jeví se býti výsledkem přirozeného běhu věcí.“ (Euler.)

Modlitba z vůle svobodné k Bohu vyslaná v době přítomné za udělení úrody nebo za odvrácení nějaké pohromy, byla jedním ze zřetelů, jež měly vliv na uspořádání prvního stavu světa, tak aby v dané chvíli zjev, o nějž bude žádáno, splniti se mohl. A takž dochází modlitba vyslyšení bez nejmenší změny zákonů přírodních. Bez této modlitby, vyplynuvší ze svobodné vůle lidské, jiný byl by býval stanoven počátečný stav, z něhož by mocí týchž zákonů byly přivoděny bývaly zcela jiné výsledky. Modlitba naše dochází tedy *vždycky* vyslyšení, neboť Bůh ji předvídal a dle toho od věčnosti běh světa zařídil.

Bůh neslyší našich proseb 1. nemodlíme-li se náležitě, 2. žádáme-li věcí nepotřebných anebo škodlivých. Krátkozrací jsouce prosíme mnohdy o věci, jež by dobru vyššímu překážely, aneb i spásu naši zmařiti mohly. V takových případech slyší nás Bůh právě tím, že nám odpírá, po čem nerozum náš touží, na př. nedává nám bohatství, aby nás uchránil hříchu, béře život, aby zachoval duši atd.

264. Kdy se modlíme náležitě?

Náležitě se modlíme:

1. když se modlíme za to, co jest ke cti a chvále Boží a k našemu spasení;

2. když se modlíme „ve jménu Pána Ježíše;“

3. když se modlíme nábožně, pokorně a důvěrně, s odevzdaností do vůle Boží a vytrvale.

265. Kdy se modlíme ve jménu „Pána Ježíše“?

„Ve jménu Pána Ježíše“ se modlíme, když modlíce se zásluh Ježíše Krista se dovoláváme a všecku svou důvěru v ně skládáme.

Kristus Pán pravil: „Amen, amen pravím vám: Budete-li zač prositi Otce ve jménu mém, dát vám.“ (Jan 16, 23.) — Proto končí církev modlitby své slovy: „Skrze (t. j. pro zásluhy) *Krista* Pána našeho.“

266. Kdy se modlíme nábožně?

Nábožně se modlíme, když při modlitbě na Boha myslíme a všeliké roztržitosti co možná se varujeme.

„Před modlitbou připrav duši svou a nebuď jako člověk, kterýž pokouší Boha.“ (Sir. 18, 23.) Máme tedy myšlénky své sjednotiti na Boha, čili, jak říkáme, míti při modlitbách *mysl sebranou.* Veškery myšlénky, jež k modlitbě nepatří, máme zapuditi. Kdo tak nečiní, jest *roztržit.* Kristus Pán pokáral tuto roztržitost slovy: „Lid tento ústy mne ctí, ale srdce jejich daleko jest ode mne“ (Mat. 15, 8.). „Kterak odvažuješ se očekávati, že tě Bůh vyslyší, když sebe sama neslyšíš?“ praví sv. Cyprián. A svatý Jan Zlatoústý praví: „Mluvíme-li s přítelem svým o věcech zcela lhostejných, jsme při tom velice pozorni. Zdaž smíme méně pozornými býti, mluvíme-li s Bohem o nejdůležitějších záležitostech nás se týkajících: o odpuštění našich hříchů a o věčném spasení našem?“ Sv. Aloisius velice rmoutil se nad tím, že za půl roku jednou kratičkou chvíli při modlitbě byl roztržit. Roztržitost jen tehdy jest hříchem, je-li dobrovolná; někdy bývá pokušením, i poskytuje nám příležitost, abychom získali sobě nové zásluhy, tím že ji přemůžeme. Pozornost naše při modlitbě může býti obrácena buď ke každému slovu modlitby anebo k hlavnímu jejímu obsahu, anebo konečně k nějakému tajemství naší víry, na př. modlíme-li se růženec. K nábožné modlitbě nutně nenáleží slastný pocit z modlitby plynoucí, neboť pocit ten jest zvláštním darem Božím. Nesmíme tedy v modlitbách ustávati, byť duše naše při nich chladnou a vyprahlou zůstávala, neboť právě modlitba taková Bohu jest příjemna.

267. Kdy se modlíme pokorně?

Pokorně se modlíme, když při modlitbě slabost a hříšnost svou na mysli máme.

Při modlitbě máme si býti vědomi své nehodnosti, a nesmíme domýšleti se, že bychom pro své zásluhy měli právo na to, aby nás Bůh vyslyšel. „Modlitba *kořícího se* oblaky pronikne," praví Písmo sv. (Sir. 35, 21.). Krásně poučil nás Kristus Pán o modlitbě pokorné těmito slovy: „Dva muži vstoupili do chrámu, aby se modlili: jeden Fariseus a druhý publikán (= *celník*). Fariseus stoje takto se modlil: Bože, děkuji tobě, že nejsem jako jiní lidé, dráči, nespravedliví, cizoložníci, jako i tento publikán. Postím se dvakrát za týden, desátky dávám ze všech věcí, kterými vládnu. Ale publikán stoje zdaleka nechtěl ani očí k nebi pozdvihnouti, ale bil se v prsy své řka: Bože, buď milostiv mně hříšnému! — Pravímť vám: tento sestoupil do domu svého ospravedlněn nad onoho; nebo každý, kdo se povyšuje, bude ponížen, a kdo se ponižuje, bude povýšen." — Při modlitbě máme míti na mysli svoji *slabost*, t. j. že sami bez pomoci Boží ničeho nezmůžeme, a *hříšnost*, t. j. že křehcí jsme a snadno ve hřích upadáme. U vědomí své slabosti modlil se David: „Já *nuzný* a *chudý* jsem: Bože spomoziž mi!" (Ž. 69, 6.) A rovněž Šalomoun v modlitbě své doznává, že jest nezkušený a slabý (3. Král. 3, 7.). Abraham, prve než odvážil se Boha dále prositi, aby nad Sodomou se slitoval, pravil: „. . . budu dále mluviti, ačkoli jsem *prach a popel*" (1. Mojž. 18, 27.). Jakub, uznávaje nehodnost svou, pravil, modle se k Bohu: „*Menší jsem* (= *nezasluhuji*) všech slitování tvých a pravdy tvé, kterouž jsi učinil s služebníkem svým" (1. Mojž. 32, 10.) S neličenou pokorou přednesl pohanský setník Kristu Pánu prosbu svou, an děl: „Pane, nejsem *hoden* . . ." (Mat. 8, 8.).

268. Kdy se modlíme důvěrně?

Důvěrně se modlíme, když se vší jistotou očekáváme, že nás Pán Bůh vyslyší.

Modlíce se, máme býti proniknuti přesvědčením, že Bůh nám dá, zač prosíme, ač-li by to nebylo na závadu našemu věčnému blahu. Kristus Pán pravil: „Všecko, začkoli modlíce se, prosíte, *věřte*, že vezmete, a stane se vám." (Mar. 11, 24.) Svatý apoštol Jakub praví: „Žádejž s *důvěrností*, nic nepochybuje" (Jak. 1, 6.). A sv. Pavel vybízí nás: „Přistupmež tedy s *doufáním* k trůnu milosti." (K Žid. 4, 16.) S důvěrou modlil se na př. Eliáš k Bohu, aby seslal oheň na oběť jeho.

269. Kdy se modlíme s odevzdaností do vůle Boží?

S odevzdaností do vůle Boží se modlíme, když úplně ponecháváme nejsvětější vůli Boží, kdy a jak nás vyslyší.

V synovské důvěře máme Bohu zůstaviti, zda a pokud nás vyslyšeti chce, spoléhajíce na moudrost Božskou, která nejlépe ví, co lidem jest ku prospěchu. Kristus Pán modlil se: „Otče, . . . *ne má, ale tvá vůle buď*“ (Luk. 22, 42.). Mnohdy Bůh projevuje člověku lásku svou právě tím, že mu odnímá, co mu jest nejmilejší, anebo mu odpírá, po čem nejvíce touží

270. Kdy se modlíme vytrvale?

Vytrvale se modlíme, když nepřestáváme modliti se, byť nás Bůh hned nevyslyšel.

„Vytrvalým“ jest, kdo v něčem vytrvá, t. j. delší dobu někde jest nebo něco koná. Také v modlitbě máme býti vytrvalými, t. j. nesmíme přestati modliti se, domníváme-li se, že nedocházíme vyslyšení. Bůh dojista jen z velemoudrých příčin prodlévá naplniti naše prošby, buď abychom svou nedostatečnost živěji cítili, v pokoře a důvěře se utvrdili, anebo dober udělených více si vážili. „Darů, jichž jsme ihned obdrželi, málo sobě vážíváme,“ praví sv. Augustin. Kristus Pán nám vložil na srdce modlitbu vytrvalou tímto podobenstvím: „Kdo z vás bude míti přítele a půjde k němu o půl noci a dí jemu: Příteli, půjč mi tří chlebů; nebo přítel můj přišel z cesty ke mně, a nemám, co bych mu předložil. A on zevnitř odpovídaje, řekl by: Nečiň mi nevole; dvéře jsou již zavřeny, a dítky mé jsou se mnou v pokoji: nemohuť vstáti a dáti tobě. A setrvá-li on tluka: pravím vám, že ač vstana nedá jemu proto, že jest přítel jeho, však pro nezbednost jeho vstane a dá mu, kolikožkoli potřebuje. I já pravím vám: Proste, a bude vám dáno; hledejte a naleznete; tlucte, a bude vám otevřeno. Nebo každý, kdo prosí, béře; a kdo hledá, nalézá; a tomu, kdo tluče, bude otevřeno.“ — Abraham šestkráte prosil za Sodomu a Gomorrhu. — Když Jakob do vlasti své se vracel a pomsty Esauovy se bál, spoléhal se na Boha a modlil se k němu vroucně. Poručiv, aby rodina i služebnictvo jeho přešlo přes řeku Jabok, zůstal na druhém břehu sám na modlitbách. I smiloval se nad ním Hospodin a dal mu zvláštním způsobem na jevo, že nemá se čeho báti. V noci totiž přistoupil k Jakobovi sám Syn Boží (druhá Božská osoba) v podobě muže a zápasil s ním po celou noc až do rána. V zápase tomto podlehl Jakob teprve pak, když domnělý protivník

jeho pouhým dotekem ochromil žílu v noze jeho. Z toho teprve poznal Jakob, s kým zápasil, i pravil: „*Nepustím tebe*, leč mi požehnání dáš.“ I řekl mu Syn Boží: „Nebudeš více slouti Jakob, ale *Israel* (t. j. bojovník Boží), neboť, poněvadž proti Bohu silný jsi byl, zdaž tím snáze nezvítězíš nad lidmi?“ Zápasem tím zbavil Bůh Jakoba obav, jež jej tísnily. Z ochromení nohy poznal Jakob nejen, že zápasí s Bytostí vyšší, nýbrž také i, že zdánlivých úspěchů svých v zápase tom nedobyl vlastními silami svými, nýbrž z dopuštění Toho, s nímž zápasil. My pak z události té čerpati máme poučení, že *vytrvalou modlitbou* od Boha dosáhnouti můžeme všeho, co našemu pravému blahu jest prospěšno. — Když Israelští bojovali s Amelekitskými, modlil se Mojžíš vytrvale za vítězství. Písmo svaté praví o tom: „Mojžíš, Áron a Hur vstoupili na vrch hory. A když pozdvihoval Mojžíš rukou (= modlil se s rukama k nebi vztaženýma), přemáhal Israel: pakli maličko upouštěl, přemáhal Amalech. Ruce pak Mojžíšovy byly těžké: vzavše tedy kámen, podložili pod něj, na němž se posadil: Áron pak a Hur zdržovali ruce jeho z obou stran. I stalo se, že ruce jeho neustály, až do západu slunce“ (2. Mojž. 17, 10–12). — Vzorem vytrvalé prosby jest i onen slepec, o němž vypravuje Písmo sv. takto: „Stalo se pak, když se přibližoval k Jerichu, že slepý jeden seděl vedle cesty, žebře. A když uslyšel zástup mimojdoucí, otázal se, co by to bylo. I řekli jemu, že Ježíš Nazaretský tudy jde. I zvolal řka: „Ježíši, synu Davidův, smiluj se nade mnou!“ A kteří napřed šli, domlouvali mu, aby mlčel. Ale on mnohem více volal: „Synu Davidův, smiluj se nade mnou!“ Tedy zastaviv se Ježíš rozkázal ho přivésti k sobě. A když se přiblížil, otázal se ho řka: „Co chceš, ať tobě učiním?“ On pak řekl: „Pane, ať vidím!“ I řekl jemu Ježíš: „Prohlédni, víra tvá tě uzdravila!“ (Luk. 18, 35–43.) — Na vytrvalost v modlitbě upozorňuje nás církev tím, že při mši sv. šestkráte opakuje: „Pane smiluj se“ („Kyrie eleison“) a třikráte „Kriste smiluj se“ („Christe eleison“), jakož i opětujícími se prosbami v litaniích.

271. Kolikerým způsobem můžeme se modliti?

Modliti se můžeme dvojím způsobem:

1. toliko vnitřně;
2. vnitřně a spolu i zevnitřně.

272. Kdy se modlíme toliko vnitřně?

Toliko vnitřně se modlíme, když se modlíme pouze v myšlénkách, jako na příklad při rozjímání, aniž svou vnitřní modlitbu také slovy pronášíme.

273. V čem záleží rozjímání?

Rozjímání záleží v tom, že o životě a utrpení Pána Ježíše, o posledních věcech člověka nebo jiných pravdách víry přemýšlíme a při tom zbožné city a spasitelná předsevzetí vzbuzujeme.

Rozjímání jest vážné přemýšlení o pravdách víry, abychom život svůj dle nich zařídili a tudíž na vůli svou polepšujícím způsobem působili. Bez tohoto cíle a působení na vůli a život jest přemýšlení o pravdách víry pouhým bohoslovným studiem, a nikoliv rozjímavou modlitbou. Z tohoto pojmu plyne, že rozjímání záleží ve zvláštní činnosti vnitřních sil duševních. Paměť musí pojmový a dějinný obsah pravdy náboženské na mysli udržovati, aby rozum o ní přemítati mohl. Rozum snaží se nabyti přesvědčení o pravdě tajemství a poznati jeho krásu, hloubku, vznešenost a užitečnost pro život. Vůle však, pravdou dotčena, vzbudí ihned pocit buď nelibosti, odporu a hnusu anebo pocit záliby, radosti a touhy. Snaží se osvojiti si předložené jí dobro, jež mu praktický rozum naznačuje, a to příslušnými předsevzetími, rozhodnutími a modlitbou prosebnou o milost ku provedení předsevzetí těch potřebnou. Že při rozjímavé modlitbě součinnost vnitřních sil duševních pronikavější a vážnější jest, ukazuje srovnání s modlitbou ústní. Také při modlitbě ústní cvičíme sice paměť, rozum a vůli, avšak nikoli tak vážně a důkladně. Upamatováváme se krátce a takřka mimochodem na tu nebo onu pravdu víry, jež právě ve slovech modlitby jest obsažena, a nechává na vůli vzbuditi několik příslušných povzbuzení, kdežto při modlitbě rozjímavé zastavujeme se u jediné pravdy náboženské a uvažujeme ji podrobně, bychom nechali jí na vůli svou mocně a hluboce působiti. Ústní modlitba podobá se takřka jen požívavému nazírání na umělecký předmět, kdežto modlitba rozjímavá jest jaksi vážné jeho studium. Tato činnost vnitřních sil duševních jest při rozjímání částí nejpodstatnější.

Kterak máme počínati si, chceme-li konati rozjímání? Večer a bezprostředně před rozjímáním pročteme si klidně stručný rozvrh a nástin jeho. Dříve než k rozjímání přikročíme, vynasnažíme se, abychom nabyli mysli sebrané, a to tím, že si uvedeme na mysl, že se chceme modliti a že se upamatujeme na přítomnost Boží. Pak poklekneme, obětujeme ke cti Boží krátce svoje rozjímání, pohlédneme zběžně na dějinný průběh a jeviště tajemství, poprosíme úsilně a stručně o milost, bychom Spasitele vždy lépe poznávali, jej milovali a jemu sloužili, a započneme pak rozjímati. Rozeznáváme tři různé způsoby, jimiž možno o tajemstvích Spasitele se týkajících uvažovati. První způsob jest více rozumový, a to tak, že na př. především k účelu tajemství obrátíme zřetel svůj, pak

k prostředkům a konečně k výsledku nebo k účinkům, a že k tomu účelu užijeme látky tajemství, pak místa, osob, slov a činů. — Druhý způsob záleží v tom, že si tajemství představíme v hlavních rysech, jak po sobě následují a že při tom práci svého rozumu a vůle své přimkneme k jednajícím osobám, slovům a činům. To jest, my tajemství rozumem a smysly probíráme. — Třetí způsob jest převážnou měrou věcí smyslů a obrazotvornosti, tím, že si místo, osoby, jejich pravděpodobné myšlénky, pocity, slova, jednání a ctnosti tak v jednotlivostech živě představíme, jako bychom byli svědky a účastníky dotyčného tajemství. Postup při tomto způsobu rozjímání záleží v tom, že právě smysly své nejdříve a vynikající měrou necháme působiti, a za nimi pak následujeme rozumem a vůlí svou. Usnadniti sobě můžeme tento způsob rozjímání tím, že myslíme na podobné události v životě a že sobě představíme, co obyčejně lidé při podobných příležitostech myslí, cítí, mluví a činí, a kterak naproti tomu myslil, mluvil a jednal Spasitel. Užitek z tohoto rozjímacího způsobu spočívá v tom, že mnohem hlouběji vnikneme v tajemství, že mnohem bohatší látky k užití pro život získáme a snáze a rychleji útěchy nabýváme. Zásada, na níž tento způsob rozjímání spočívá, jest zajisté správná, a mistři modlitby dosvědčují, že naše modlitba tím stává se snažší, lepší a dokonalejší, čím více sobě uvykáme Spasitele a jeho jednání v jednotlivostech a živě sobě představovati, v něm klid nalézati a v něm sobě libovati.

Co se týče prostředků, jež slouží k tomu, bychom při rozjímání dosáhli dobrého úspěchu, prostředkem nejpřednějším jest vždy milost Boží; to musíme vezdy vděčně uznávati, a to tím, že bez ustání Boha prosíme, aby nám znenáhla k lehké a srdečné modlitbě dopomoci ráčil. Druhým prostředkem jest spolupůsobení a účastenství zejména naší vůle při rozjímání. Má-li rozjímání dobře dopadnouti, musí tato vůle, tato touha něco krásného a povzbuzujícího nalézti, vždy býti činna, pobádajíc různé síly duševní a udržujíc je v živé činnosti. Při každém tajemství můžeme si říci: „Jest zde zajisté mnoho krásného a povzbuzujícího skryto; nuže, hledej a namáhej se, abys to nalezl.“ Vskutku jest každé tajemství skalou Mojžíšovnu, v níž bohatý zdroj osvícení a povzbuzení se skrývá. Dlužno jen udeřiti v tuto skálu, a to se vší silou a opětovně. Proto bychom měli ke každému tajemství s největší účastí a láskou přistupovati, na ně se zálibou pohlížeti a o něm přemítati, jak to činí umělec s milým sobě předmětem. Tento pokyn jest nekonečně důležitý při rozjímání o životě Ježíšově, chceme-li uvarovati se jisté řemeslnosti a dlouhé chvíle. Kdo nabyl této záliby a chuti, nalezl klíč k rozjímavé modlitbě.

Ovocem rozjímání jest, že Boha lépe poznáváme, jej vroucněji milujeme a jemu horlivěji sloužíme. Jak bohoslovci praví, jest vlastním ovocem a účinkem modlitby zbožnost, a

to jak zbožnost nepodstatná, jež záleží v pocitu a požívání sladké útěchy, tak i zbožnost podstatná, jež není ničím jiným, leč ochotnost vůle ke všemu, co se týče služby Boží. A takž jest ovocem rozjímání každé zvláštní předsevzetí, že dle tajemství, jež máme před očima, budeme konati určitou ctnost nebo že odložíme určitou chybu, a obyčejně jest to ovocem nejlepším, neboť máme zcela určité a naléhavé potřeby, jež musí býti ukojeny. Více povšechné ovoce rozjímání záleží v radosti, kterou nad Spasitelem máme, v lásce k němu a v přesvědčení, jak sladko a milo jest u Spasitele dlíti a jemu sloužiti. Také toto povšechné ovoce nesmíme podceňovati, poněvadž nás od světa k Spasiteli obrací a naše srdce u něho takřka zdomácňuje. Není tudíž nikterak třeba, aby rozjímání skončilo se velikým počtem předsevzetí. Dospějeme-li na konci k jedinému dobrému předsevzetí hlavnímu, k něčemu, co krásné jest a srdce povznáší, jakož i k pevnému závěru, že tohoto dne zase se vším úsilím užijeme k tomu, abychom Pánu tak dobrotivému sloužili a naši povinnost plnili, pak bylo rozjímání naše dobré a dosáhlo svého cíle. Výborným a nevyhnutelným ovocem rozjímání jest konečně vlastní modlitba, kterouž se Bohu klaníme, Jemu dík a chválu vzdáváme, Jej prosíme nebo odprošujeme, rozmlouvajíce s Bohem tak, jak to látka a nálada našeho rozjímání s sebou přináší: buď prosíme Jej o milost, nebo na sebe samy k Němu obžalobu vznášíme, Jemu záležitosti svého srdce, svoje myšlénky, pochybnosti, těžkosti, naděje, plány a předsevzetí sdělujeme, za jiné se přimlouváme, anebo přednášíme Mu myšlénky, o nichž jsme uvažovali, a celý průběh svého rozjímání ve formě oslovení. — Mravné dokonalosti dosáhne toliko ten, kdo často rozjímá. Rozjímání se usnadňuje *nábožnou četbou*, na př. Tomáše Kempenského „O následování Krista," sv. Františka Salesského „Bohumila" a j.

274. Kdy se modlíme vnitřně a spolu i zevnitřně?

Vnitřně a spolu i zevnitřně se modlíme, když vnitřní modlitbu zároveň i slovy pronášíme.

275. Má-li modlitba pouze zevnitřní před Bohem nějakou cenu?

Modlitba pouze zevnitřní nemá před Bohem žádné ceny; vycházíť jediné z úst.

Jest nezbytno, aby i ústní modlitba vycházela ze srdce. Modlitbu, která vychází jediné z úst, nazýváme modlitbou *retnou*. Modlitba taková jest urážkou Boha. O ní platí slova Spasitelova: „Lid tento ctí mne ústy, ale srdce jejich daleko

jest ode mne.“ (Mat. 15, 8.) Bez rozjímání stává se modlitba ústní snadno pouhou modlitbou retnou.

276. Máme-li se modliti také společně s jinými?

Máme se modliti také společně s jinými, protože Pán Ježíš společnou modlitbu zvláště doporučil řka: „Kde jsou dva nebo tři shromážděni ve jménu mém, tuť jsem já uprostřed nich.“ (Mat. 18, 20.)

Proto modlívali se již první křesťané horlivě společně „na každý den trvajíce jednomyslně v chrámě“ (Sk. ap. 2, 46). Sv. Ignác, odvolávaje se k výroku Krista Pána o společné modlitbě, píše k Efeským takto: „Má-li modlitba jednoho nebo dvou takovou sílu: čím více modlitba biskupa a celé církve? ... Když často spolu se shromažďujete, satanova moc se zmařuje a úsilí jeho jednotou víry vaší se ničí.“

277. Kdy se máme modliti?

Podle napomenutí Ježíše Krista máme „vždycky se modliti a neustávati“. (Luk. 18, 1.) Zvláště se máme modliti:

1. ráno a večer a když se k modlitbě zvoní;
2. před jídlem a po jídle;
3. před prací a po práci;
4. v pokušeních;
5. ve všech tísních a potřebách.

Spasitel dí, že „potřebí jest *vždycky* se modliti“ t. j. máme *častokráte* se modliti, často zbožnou vzpomínku na Boha v srdci vzbuditi, své činy k Bohu vztahovati, všecky starosti i radosti Jemu obětovati, zkrátka život náš má býti nepřetržitou modlitbou. Zvláště jsme zavázáni k modlitbě v neděli, ve svátek, při mši sv., v pokušení, v neštěstí, v čase veřejných nehod, vůbec vždy, kdykoli zvláštní pomoci Boží potřebujeme, na př. před volbou stavu. Mimo to nesmí opomenuta býti modlitba ranní, večerní, při klekání, před jídlem a po jídle. Komu nelze, aby delší čas na modlitbách strávil, modli se za to tím vroucněji. Avšak dojista není křesťana, kterému by nemožno bylo každého rána a na večer pomodliti se Otče náš, Zdrávas Maria, Věřím v Boha a vzbuditi v srdci lítost nad hříchy.

278. Kterak se můžeme neustále modliti?

Neustále modliti se můžeme, když často na Boha

myslíme a dobrým úmyslem všecky své myšlénky, slova i skutky, radosti i žalosti mu obětujeme.

Při práci doporučují se t. zv. *modlitby střelné* t. j. nábožné vzpechy duše Boha milující, na př. „Ježíši Bože můj, nade všechno tě miluji!“ „Můj Ježíši, smilování“ a j. (Srvn. Přídavek 25.) — Dobrým úmyslem Bohu myšlénky, slova i skutky obětujeme, když si pevně umíníme, že vše dobré, co konati, mluviti a mysliti budeme, z lásky k Bohu, k jeho cti a chvále budme konati, mluviti a mysliti. Kterak dobrý úmysl možno vzbuditi, viz Přídavek č. 18.

279. Máme-li se také za jiné modliti?

Máme se také za jiné, ano za všecky lidi modliti, za živé i za mrtvé, za přátele i nepřátele, zvláště pak za rodiče a příbuzné, za duchovní i světskou vrchnost.

Máme se modliti za sebe, rodiče, dobrodince, představené, přátely i nepřátely a za duše v očistci. Též jest nám modliti se za církev, její hlavu, za světskou i duchovní vrchnost, za obrácení hříšníků, za rozšíření církve a za blaho vlasti. Modliti se za rodiče, dobrodince, za duchovní i světskou vrchnost káže nám již vděčnost, neboť za mnohá dobrodiní, jež jsme od nich obdrželi, nemůžeme se odměniti jinak, než modlitbou k Bohu, aby On sám jim odplatiti ráčil. Sv. apoštol Pavel vybízí nás, abychom za jiné se modlili, těmito slovy: „Prosím pak především, aby činěny byly prosby, modlitby, žádosti (= přímluvy či orodování za jiné), díkůčinění za všecky lidi, za krále, i za všecky, kteříž jsou ve vysokých úřadech postaveni, abychom pokojný a tichý život vedli ve vší pobožnosti a čistotě“ (I. k Tim. 2, 1—2), A sv. apoštol Jakob praví: „Modlete se za sebe vespolek, abyste spaseni byli!“ (5, 16).

Držení těla, aby se srovnávalo se svatostí modlitby, buď pokorné a uctivé. S Bohem sluší zacházeti jako s Bohem, nikoli jako s druhem sobě rovným. Proto modle se poklekni, křížem se poznamenej, ruce sepni, oči zbožně k nebi pozdvihni a slova modlitby správně pronášej. Sv. Pavel dokončiv svou řeč ku starším v Miletu, klekl na kolena svá a modlil se s nimi se všemi (Sk. ap. 20, 39.) Kristus Pán v záhradě Gethsemanské padl na tvář svou a modlil se. (Mat. 26, 39.) Jen lživá osvěta stydí se za každý náboženský posměk, jen člověku pýchou zaslepenému hanbou jest pokořiti se před Bytostí, jíž klaní se cherubové.

Námitky proti modlitbě a vyvrácení jich. Námitka I.: Modlitba jest zbytečna; neboť Bůh zná naše potřeby. *Odpověď*: Avšak modlíme se, ne abychom Bohu něco nepovědomého

oznámili, nýbrž abychom toho nabyli, co Bůh jen prosícímu ustanovil dáti. — *Námitka 2.*: Jest nedůstojno Boha si představovati jako bytost, kterou pláčem a prosbami obměkčiti lze. *Odpověď*: Avšak Bůh i neprosícím mnohých dober uděluje; chce-li za něco prošen býti, nikoli hrdost, nýbrž láska jest toho příčinou. Bůh totiž zachází s námi jako moudří rodiče se svými dětmi; rodičové zajisté, ač vědí, čeho děti potřebují a ochotni jsou vše potřebné jim dáti, přece chtějí za to býti žádáni, dobře vědouce, že tímto způsobem dítky k sobě úžeji poutají, mnohou nectnost v jejich srdci potlačí a duši jejich květem vzácných ctností (vděčností, láskou a j.) vyzdobí.

280. Kde je krátce obsaženo všecko, zač se máme modliti?

Všecko, zač se máme modliti, je krátce obsaženo v „otčenáši“ nebo modlitbě Páně.

Naučení. Modli se často a nábožně: neboť v modlitbě můžeš rozmlouvati s Bohem jako dítko se svým otcem. „Kdo se umí náležitě modliti, umí také náležitě žíti.“ (Sv. Augustin.)

O modlitbě Páně.

281. Proč se jmenuje otčenáš modlitbou Páně?

Otčenáš se jmenuje modlitbou Páně, protože mu nás naučil Ježíš Kristus, Pán náš.

Když jedenkráte Pán Ježíš na pustém místě se modlil, řekl jeden z učenníků jeho k němu: „Pane, nauč nás modliti se, jako prve i Jan naučil učenníky své.“ I řekl jim Ježíš: „Když se modlíte, říkejte: Otče náš . . . “

282. Jak zní modlitba Páně?

Modlitba Páně zní:

„Otče náš, jenž jsi na nebesích! — Posvěť se jméno tvé; — přijď království tvé; — buď vůle tvá, jako v nebi, tak i na zemi; — chléb náš vezdejší dej nám dnes; — a odpusť nám naše viny, jakož i my odpouštíme našim vinníkům; — a neuvoď nás v pokušení; — ale zbav nás od zlého. — Amen.“

Modlitba Páně *vyniká* nad všechny modlitby: 1. svým *původem*, neboť pochází od Vykupitele našeho, 2. svým *obsahem*, ježto

se z ní učíme nejen zač a jak prositi máme, nýbrž i co věřiti, doufati, milovati a čeho se vystříhati máme. Sv. Cyprian nazývá modlitbu Páně „Jádrem nebeského učení". 3. *účinkem*; nemůžeť nižádná modlitba míti větší platnosti před Bohem nad onu, které nás Jeho jednorozený Syn naučil, 4. *formou*, neboť každý snadno ji sobě zapamatuje, každý jí rozumí a každému se hodí, vznešenému i nízkému, učenci i nevzdělanému, bohatci i chuďasovi. Sv. Augustin praví o modlitbě Páně: „Prozkoumej veškery modlitby, i shledáš, že v žádné z nich není, co by v modlitbě Páně již obsaženo nebylo."

283. Z čeho se skládá modlitba Páně?

Modlitba Páně se skládá z oslovení a sedmi proseb.

a) O oslovení.

284. Jak zní oslovení v modlitbě Páně?

Oslovení v modlitbě Páně zní: „Otče náš, jenž jsi na nebesích."

285. Proč oslovujeme Boha jménem „Otče"?

Boha oslovujeme jménem „Otče", protože nás k obrazu svému stvořil a otcovsky o nás pečuje, zvláště však proto, že nás na křtu svatém za své dítky přijal.

Sv. apoštol Pavel praví: „Přijali jste ducha vyvolení synů, v němžto voláme: Abba, Otče!" (K Řím. 8, 15.) Bůh není toliko svrchovaným *pánem* naším, jemuž s bázní sloužiti máme, nýbrž i láskyplným *otcem* naším, k němuž s dětinnou důvěrou blížiti se smíme. „Pohleďte, jakou lásku prokázal nám Otec, totiž abychom *synové* Boží slouli i byli" (I. Jan 3, 1). „Nepřijali jste zajisté ducha služebnosti opět k bázni, ale přijali jste ducha vyvolení synů, v němžto voláme: Abba, Otče! Ten zajisté duch svědectví vydává duchu našemu, že jsme synové boží" (k Řím. 8, 15. 16). Jest pak Bůh Otcem naším, protože: 1. stvořil nás *k obrazu svému*. 2. obzvláštním působením své pečlivosti a prozřetelnosti *stará se o nás* s láskou otcovskou, 3. na křtu svatém *přijal nás za dítky* své uděliv nám milost posvěcující. — Smíme-li Boha právem nazývati „Otcem", sluší se nám pilně vystříhati šeredných vášní, které na Boží syny a dcery se nesluší, a počestný život vésti, aby ti, kdož nám nepřejí, nemohli se nám posmívati řkouce: „Aj! toť syn Boží, jenž nazývá Boha otcem: hrdý, závistivý, hněvivý, líný, lakotný, smilný!" Nebylo by nám to k veliké potupě? A netoliko máme se zlého vystříhati, ale činiti skutky

dobré a připodobňovati se svému otci. Poněvadž on jest svatý, také nám sluší býti svatými; on jest milosrdný a spravedlivý: když se chceme nazývati jeho dětmi, také máme býti milosrdní a spravedliví. A proto také kázal nám Kristus při modlitbě nazývati všemohoucího Boha „Otcem", abychom tím větší naději měli na vyslyšení, jelikož k otci se s prosbou obracíme, a také abychom stali se hodni vyslyšení tím, že jakožto synové a dcery Boží vystříháme se toho, co se nesluší na dítky Boží. Neboť Bůh praví těm, kteří ústy nazývají jej otcem a nezanechají hříchův aneb nečiní dobrých skutkův k jeho cti a chvále: „Jsem-li Otcem vaším, kde je čest, kteráž od dětí otci přísluší?"

286. Proč jmenujeme Boha otcem „naším?"

Boha jmenujeme otcem „naším", protože jest otcem všech lidí a my tudíž jako bratří za sebe vespolek modliti se máme.

Kristus Pán velel, abychom neříkali: otec „*můj*", nýbrž otec „*náš*", abychom pomníce, že všech nás, chudých i bohatých, urozených i nízkých, učených i neučených jest Bůh otcem, my všickni bratrskou a sesterskou lásku sobě prokazovali, zejména pak za sebe vespolek se modlili. „Zda-liž není jeden otec všech nás? Zda-li Bůh jeden nestvořil nás?" (Mal. 2, 10.) „Všichni vy bratří jste, nebo jeden jest Otec váš, kterýž jest v nebesích." (Mat. 22, 8, 9). Proto také apoštolé v listech svých věřící nazývají „bratřími." Z toho také následuje, že nejenom všickni věřící spojeni jsou vespolek svazkem bratrství, nýbrž i, poněvadž Jednorozený Syn Boží člověkem jest, také jeho bratry i slují i jsou Sv. apoštol Pavel praví o Synu Božím, že „nestydí se lidi nazývati bratřími, řka: Zvěstovati budu jméno své bratřím svým" (k Žid. 2, 11—12). Sám pak Kristus pravil k ženám: „*Jděte, zvěstuje bratřím mým, ať jdou do Galilee, tamť mne uzří.*" A to, jak známo, pravil po svém zmrtvýchvstaní, aby nikdo nemyslil, že bratrská ta příbuznosť přestala jeho vzkříšením a na nebe vstoupením.

287. Proč říkáme: „Jenž jsi na nebesích?"

Říkáme: „Jenž jsi na nebesích", protože jest Bůh na nebesích zvláštním způsobem přítomen a tam bude jednou sám převelikou naší odplatou.

Ačkoliv Bůh jest přítomen všudy ve všech věcech a na všech místech, nejsa žádnými mezemi uzavřen, přece nám Kristus P. velel říkati: „jenž jsi na nebesích," protože Bůh na nebesích přítomen jest způsobem zvláštním, an zjevuje tam

nekonečnou svoji slávu andělům a svatým. Také proto velel nám tak říkati, abychom rozněcovali v sobě touhu po slávě nebeské, nepřikládajíce mysli příliš k věcem tohoto světa.

b) O sedmi prosbách.

288. Jak zní první prosba otčenáše?

První prosba otčenáše zní: „Posvěť se jméno tvé."

„Jméno" znamená zde nejen názvy, kterými Boha označujeme, nýbrž i Boha samého. V této prosbě splňujeme ono přikázání, jež nám na srdce klade, abychom Boha nade vše milovali. Žádáme totiž dříve než čeho jiného, *Jeho* chvály.

289. Zač prosíme v první prosbě otčenáše?

V první prosbě otčenáše prosíme:

1. by jméno Boží nikdy nebylo zneuctěno nebo rouháním zlehčeno, nýbrž spíše by bylo ctěno a velebeno;

2. by všichni lidé skrze pravou víru Boha poznali a křesťanským životem oslavovali.

O povinné úctě ke jménu Božímu viz ot. 382.—393. (druhé přikázání Boží). V prvé prosbě otčenáše prosíme, aby úcta Boží vždy víc a více se šířila, aby pravá víra vždy známější byla národům, aby každodenně více lidí poslouchalo Božské vůle.

290 Jak zní druhá prosba otčenáše?

Druhá prosba otčenáše zní: „Přijď království tvé."

291. Zač prosíme v druhé prosbě otčenáše?

V druhé prosbě otčenáše prosíme za trojí království, totiž:

1. aby Bůh skrze víru, naději a lásku panoval v nás;

2. aby království Boží na zemi, církev totiž katolická, víc a více se šířilo a upevňovalo;

3. aby nás Bůh jednou do království nebeského přijal.

Prosíme především, aby srdce naše bylo říší Boží a aby jediný Bůh v ní vládl. Tato říše zakládá se v srdci našem posvěcující milostí Boží, kterouž zároveň víra, naděje a láska se vlévají. Prosíme dále za to, aby církev katolická na zemi víc a více se šířila a upevňovala. Abychom tuto každodenní prosbu svou oživili, udržujeme v sobě živý zájem pro missie,

a to na př. četbou knih o missiích jednajících, na př. M. Weinbergera „Obrazy z katolických missií“, Huca a Gabeta „Cesty missionářské Mongolskem, Tibetem a říší Čínskou.“ Dovolují-li to naše prostředky, hleďme i peněžitou — třeba sebe menší — podporou pomáhati ke zdaru díla missionářského. Četba zmíněných knih povzbudí nás zajisté k tomu, abychom tu nebo onde hleděli pomoci svou přispěti. Podporujme také účinně veškery podniky, které slouží k utvrzení víry těch, kteří již katolíky jsou, tedy především podporujme katolický tisk, církevní ústavy, náboženské spolky a p. — Konečně prosíme, abychom i my jedenkráte přijati byli do království nebeského, do pravé vlasti naší, v níž požívati budeme nezkaleného blaha věčného.

292. Jak zní třetí prosba otčenáše?

Třetí prosba otčenáše zní: „Buď vůle tvá, jako v nebi, tak i na zemi.“

293. Zač prosíme v třetí prosbě otčenáše?

V třetí prosbě otčenáše prosíme za milost;

1. abychom vůli Boží na zemi vždy tak dokonale a tak rádi plnili, jak ji andělé a svatí v nebi plní:

2. abychom i v utrpení a soužení vůli Boží se podrobovali.

Plniti vůli Boží musí nevyhnutelně každý, kdo dojíti chce blaženosti věčné. Pravil Spasitel náš: „Ne každý, kdož mi říká: Pane, Pane, vejde do království nebeského, ale kdo činí *vůli* Otce mého, kterýž v nebesích jest, ten vejde do království nebeského“ (Mat. 7. 21). Prosíme tedy Boha o milost, kterou bychom vůli jeho tak ochotně a dokonale plnili, jak ji andělé a svatí v nebi plní. Spolu prosíme Boha, aby nám milostí svou k tomu pomáhal, bychom vůli Jeho rádi se podrobovali. Slova Kristova „Ne má vůle, ale tvá buď“ (Luk. 22, 42) byla vezdy heslem svatých a světic Božích. V nich nalezli sv. Augustin a sv. král Ludvík nejkrásnější útěchu, když to nejdražší, co na světě měli, totiž matku svou, smrtí ztratili. Také my máme se slovy těmi utěšovati, nechať dostává se nám z vůle Boží štěstí nebo neštěstí, bohatství nebo chudoby, zdraví nebo nemoci.

Kristus Pán vložil nám na srdce, abychom nejprve hledali království nebeského a proto také položil na počátek modlitby své prosby, jež týkají se cti a slávy *Boží*. Potom teprve položil čtvero proseb, jež týkají se *našich* duševních i tělesných potřeb.

294. Jak zní čtvrtá prosba otčenáše?

Čtvrtá prosba otčenáše zní: „Chléb náš vezdejší dej nám dnes.“

295. Zač prosíme ve čtvrté prosbě otčenáše?

Ve čtvrté prosbě otčenáše prosíme, by nám Bůh dáti ráčil všecko, čeho denně pro tělo i pro duši potřebujeme.

Především pronášíme v této prosbě své touhu po tom, což pokrmem jest duší našich, tedy po slovu Božím, po milosti Jeho a po nejsvětější Svátosti oltářní. „Ne samým chlebem živ jest člověk, ale každým slovem, kteréž vychází z úst Božích.“ (Mat. 4, 4). „Pracujte o pokrm, ne o ten, kterýž hyne, ale kterýž zůstává k životu věčnému“ (Jan 6, 27). — Jelikož pak k tělesnému životu našemu potřebí jest i chleba tělesného, žádáme od Otce nebeského i tohoto chleba, modlíce se „Chléb náš vezdejší dej nám dnes.“ Všecko naše úsilí, veškera naše práce byly by marny, kdyby nebeský Otec neprovázel je požehnáním svým. Pročež mýlí se ti, kdož říkají: „Což by mi Bůh dal, kdybych se toho sám nedopracoval?“ Ovšem, Bůh chce, abychom pracujíce měli chléb *svůj*, protož nám velel, abychom prosili za chléb *„náš“* a nikoliv za chléb cizí. Ten pak její svého chleba, kdo vylichví, vylstí, vyklame, vypochlebuje proti pravdě, ukradne, vydře; neb ti všichni jedí chléb cizí proti přikázání Syna Božího, jenž nám ne cizího chleba přikázal žádati, ale našeho. Avšak někteří, ač nekonají práce hmotné, ale pracují v modlitbách, v učení i v jiných věcech duchovních, a jiní zase spravujíce lidi, soudíce a bráníce je: tit všichni svůj chléb jedí, neb konají práce užitečné a potřebné. „Vezdejšího“ chleba žádáme, t. j. tolik jen, kolik potřebujeme na každý den. Ale ten nežádá chleba vezdejšího, kterýž bez potřeby stráviti chce za jediný den tolik, kolik by mu stačilo k potřebě na několik dní. Můžeme také chlebem všecku potřebu tělesnou rozuměti, jakož říká sekyře tesař: „To je můj chléb“, a každý tomu řemeslu nebo zaměstnání, jímž se živí a obírá podle svého stavu. Protož každý může toho žádati na Bohu, co může beze hříchu míti. Ale pozoruj při tom každý, proč něčeho žádá: pro užitek-li těch, pro něž jest povinen podle svého stavu pracovati, či-li pro svou hrdost neb rozkoš neb pro lakomství? Kdož nad svůj stav něčeho žádá na Bohu, ten nedbá toho, že Kristus velel prositi za vezdejší chléb, totiž za tu potřebu, jíž mu jest v jeho stavu potřebí na každý den.

296. Jak zní pátá prosba otčenáše?

Pátá prosba otčenáše zní; „Odpusť nám naše viny, jakož i my odpouštíme našim vinníkům.“

297. Zač prosíme v páté prosbě otčenáše?

V páté prosbě otčenáše prosíme, by nám Bůh hříchy naše odpustil, jakož i my ze srdce odpouštíme všem, kdož nám ublížili.

Prosíce Boha o odpuštění hříchů našich, slibujeme zároveň, že i my ochotni jsme odpouštěti těm, kdož nám ublížili. A chceme-li od Boha odpuštění dojíti, musíme tomuto slibu svému dostáti, pravilť zajisté Kristus Pán: „Když se postavíte k modlení, odpouštějte, máte-li co proti komu, aby i Otec váš, kterýž jest v nebesích, odpustil vám hříchy vaše. Pakli vy neodpustíte, ani Otec váš, kterýž v nebesích jest, neodpustí vám hříchy vaše.“ (Marek 11, 28, 26.) A již v Písmě sv. Starého Zákona stojí psáno: „Odpusť bližnímu svému, kterýž tobě škodí, a pak, když se modliti budeš, hříchové tvoji rozvázáni budou.“ (Sirach 28, 2). Kdo by nechtěl odpouštěti těm, kdož mu ublížili, podobal by se onomu služebníku v podobenství, jež vypravoval Kristus Pán řka: „Podobno jest království nebeské člověku králi, kterýž chtěl počet klásti se služebníky svými. A když počal počet klásti, podán jest mu jeden, kterýž mu byl dlužen deset tisíc hřiven (= asi 40,000.000 K). A když neměl čím zaplatiti, kázal jej pán jeho prodati, i ženu jeho i děti i všecko, co měl, a zaplatiti. Tedy padl služebník ten a prosil ho řka: Poshověj mi, a všecko zaplatím tobě. I slitovav se nad tím služebníkem pán, propustil jej a dluh jemu odpustil. Vyšed pak služebník ten nalezl jednoho ze spolusluŽebníků svých, kterýž mu byl dlužen sto peněz (= asi 80 K); chopiv se ho, hrdloval se s ním řka: Zaplať, cos dlužen. A padl spolusluŽebník jeho a prosil ho řka: Poshověj mi, a všecko zaplatím tobě. On pak nechtěl: ale odešel a dal jej do žaláře, dokudž by nezaplatil dluhu. Vidouce pak spolusluŽebníci jeho, co se dálo, zarmoutiti se velmi; i přišli a pověděli pánu svému všecko, co se bylo stalo. Tedy povolav ho pán jeho, dí jemu: SluŽebníče nešlechetný! Vše ken dluh odpustil jsem tobě, neb jsi mne prosil: zdaliž neměl jsi i ty smilovati se nad spolusluŽebníkem svým, jakož i já smiloval jsem se nad tebou? A rozhněvav se pán jeho, dal jej katům, dokudž by nezaplatil všeho dluhu. — Takť i Otec můj nebeský učiní vám, jestliže neodpustíte jedenkaždý bratru svému v srdcích svých.“ — Jelikož chceme, aby nám Bůh vždy odpustil provinění naše, máme i my vždy odpustiti těm, kdož nám ublížili. Na otázku sv. Petra: „Pane, kolikrát odpustím bratru svému, když zhřeší proti mně? Zdaliž do sedmikrát?“ Odpověděl Kristus Pán: „Ne do sedmikrát, ale do sedmdesátikrát sedmkrát“ t. j. pokaždé, kdy se proti tobě prohřešil.

298. Jak zní šestá prosba otčenáše?

Sestá prosba otčenáše zní: „A neuveď nás v pokušení.“

299. Zač prosíme v šesté prosbě otčenáše?

V šesté prosbě otčenáše prosíme, by nás Bůh pokušení ke hříchu chránil anebo nám milost dal, abychom nad ním zvítězili.

Pokušením rozumíme přímé ke hříchu lákání.

300. Odkud pochází pokušení?

Pokušení pochází: 1. ze zlé žádostivosti; 2. od světa, to jest od zlých lidí; 3. od ďábla.

Zlá žádostivost sice ze hříchu jest a ke hříchu svádí, avšak sama hříchem není. „*Jedenkaždý bývá pokoušen, svou žádostí jsa uchvácen a přilouzen.*“ (Sv. Jak. 1, 14.) Žádostivost záleží ve vzpouře těla proti duchu. (Řím. 7, 23.) Ona usiluje strhnouti rozum k tomu, aby věc smyslům lahodící uznal dobrem pravým, a pohnouti vůli, aby se po žádosti smyslného chtíče rozhodla. „Všecko, což jest na světě, jest žádost těla a žádost očí a pýcha života.“ (I. Jan 2, 16.) *Žádostí těla* rozumíme vše, co tělo dráždí, tedy všeliké smyslné požitky: nestřídmost v jídle a pití, nečistotu a p. *Žádostí očí* rozumíme všeliká nezřízená hnutí, jež v nitru našem vznikají všetečným pohlížením na věci tohoto světa, na př. touhu po bohatství a p. *Pýchou života* rozumíme nezřízenou touhu po marné cti a slávě. — *Světem* rozumíme nejen dobra a požitky smyslnost rozčilující, nýbrž hlavně lidi zlé, kteří slovem, příkladem a špatným tiskem mravní nákazu rozšiřují. „*Přátelství s tímto světem jest nepřátelství s Bohem.*“ (Jak. 4, 4.) „*Nemilujte světa ani těch věcí, které na světě jsou; miluje-li kdo svět, není lásky Otcovy v něm.*“ (I. Jan 2, 15.) — O *pokušení ďábelském* zřejmě a určitě svědčí písmo sv. jak Starého tak Nového zákona (Job. kap. 1. Mat, 4, 1. Sk. ap. 5, 3). „*Střízlivi buďte a bděte; nebo protivník váš ďábel jako lev řvoucí obchází hledaje, koho by pohltil, jemuž odpírejte silni jsouce u víře.*“ (I. Petr. 5, 8.) „Oblecte se v odění Boží, abyste mohli státi proti úkladům ďábelským.“ (K Efes. 6, 11.)

301. Proč dopouští Bůh pokušení?

Bůh dopouští pokušení:

1. by nás zachoval v pokoře a bdělosti;
2. by nás zkoušel a naše zásluhy rozmnožil.

Hříchem jsouce úplně zkaženi a nenávistí dobra naplněni, ďáblové usilují člověka od Boha odtrhnouti a v záhubu věčnou uvrci. Bůh *dopouští*, aby v určitých mezích, Jim ustanovených (Job. 1, 12. Luk. 22, 31.) zlovůli svou proti lidem osvědčovali. Člověk totiž hříchem dobrovolně v otroctví ďáblovo se vydal (Sněm Trid. sez. V. can. 1.), a též přírodu do jisté míry pod jeho panství strhl. Z té příčiny Písmo sv. nazývá ďábla též „knížetem světa“. (Jan 13, 31.; 14, 30.; 16, 11.) Jakým způsobem ďábel člověka ke zlému svádí, o tom zjevení Boží se nevyslovuje. Sv. Tomáš Akv. soudí, že ďábel bezprostředně na rozum a vůli lidskou působiti nemůže, pročež že buď smyslnými předměty žádostivost rozněcuje, nebo hříšnými představami mysl naplňuje. Že více bývají ďáblem znepokojováni lidé spravedliví než hříšníci, jest zcela přirozeno; neboť peklo podniká boj jen proti ctnosti.

V rukou Božích i pokušení ďábelská jsou prostředkem k utužení ctnosti a k rozmnožení slávy Boží.

Bůh dopouští pokušení, by nás zachoval v *pokoře*. Neboť v pokušení poznáváme svoji slabost a nahlížíme, že bez pomoci Boží ničeho nesvedeme. Sv. Pavel praví o sobě: „Aby velikost zjevení (jež mi Bůh svěřil) mne nepozdvihla (= nenaplnila pýchou), dán jest mi osten těla mého, anděl satanův (= pokušení), aby mne zášijkoval“ (2. Kor. 12, 7). — Bůh dopouští pokušení, aby nás zachoval v *bdělosti*. Jako vojsko tehdáž nejvíce jest ostražito, ví-li, že nepřátelé jsou na blízku, tak i my, vědouce, že nepřítel našeho spasení obchází jako lev řvoucí, aby nás pohltil, máme se na pozoru, abychom nepadli mu za kořist. — Bůh dopouští pokušení, aby nás *zkoušel*, t. j. abychom ukázali, zda opravdu jej milujeme a věrně mu sloužíme. Dokud žádná pokušení na nás nedoléhají, není nám nesnadno Boha milovati a jemu sloužiti, ale teprve pak, když pokušení na nás dolehnou, osvědčí se ctnost naše jako v ohni zlato. Tak zkoušel Bůh Abrahama, Joba, Tobiáše a j. — Bůh dopouští na nás pokušení, aby naše zásluhy rozmnožil. Kdykoliv pokušení přemůžeme, nové zásluhy sobě získáváme. „Blahoslavený muž, který snáší pokušení; neboť když bude zkušen, vezme korunu života.“ (Jak. 1, 12.)

Pokušení sama o sobě hříchem nejsou, dokud k nim nepřivolíme. Všelikému pokušení lze s milostí Boží odolati. „*Věrný jest Bůh, který nedopustí vás pokoušeti nad to, co můžete snésti.*“ (I. Kor. 10, 13.)

302. Jak zní sedmá prosba otčenáše?

Sedmá prosba otčenáše zní: „Ale zbav nás od zlého.“

303. Zač prosíme v sedmé prosbě otčenáše?

V sedmé prosbě otčenáše prosíme:

1. by nás Bůh chránil zla největšího, totiž hříchu a věčného zatracení;

2. by nás Bůh chránil i časného zla, prospívá-li to k našemu spasení.

Největším zlem jest *hřích smrtelný*, jímž ztrácíme milost Boží a zasluhujeme věčného zatracení. Po hříchu smrtelném jest *hřích lehký* zlem poměrně největším, neboť i on jest urážlivou Boží a má v zápětí časné tresty netoliko zde, nýbrž i v čistci. Prosíme tedy Boha především, abychom zbaveni byli zla největšího — hříchu. — *Časného zla* jest nesmírně mnoho, jako na př. nemoc, nouze, neúroda, hlad, válka, mor atd. Avšak jakkoliv časné zlo snášeti jest nám odporno, přece mnohdy prospívá k našemu spasení, jelikož Bůh sesílá je na nás buď jakožto zkoušku, abychom trpělivým jich snášením zásluhy sobě získali, anebo jako časný trest za hříchy spáchané. Proto modlíme se v sedmé prosbě za odvrácení zla časného toliko potud, pokud by to bylo na prospěch našeho spasení.

304. Proč končíme otčenáš slovem „Amen“?

Otčenáš končíme slovem „Amen“, „Staň se“, bychom vyjádřili, že toužíme po tom, aby Bůh naše prosby vyslyšel.

Naučení. Nemodli se otčenáš nikdy roztržitě, nýbrž vždycky uctivě a pozorně; je to nejkrásnější a nejlepší modlitba; učilť ji božský Vykupitel sám.

3. O pozdravení andělském.

K modlitbě Páně připojuje katolický křesťan skorem vždy pozdravení andělské.

305. Jak zní pozdravení andělské?

Pozdravení andělské zní:

„Zdrávas, Maria, — milosti plná; — Pán s tebou; — požehnaná ty mezi ženami; — a požehnaný plod života tvého, Ježíš. — Svatá Maria, — matko Boží, — pros za nás hříšné, — nyní i v hodinu smrti naší. — Amen.“

Modlitbu tuto nazýváme „*Pozdravením andělským*“, protože hlavní její součást tvoří slova, jimiž anděl Pannu Marii pozdravil, když jí zvěstoval, že stane se matkou Vykupitelovou (srvn. str. 181). Jinak nazýváme modlitbu tu také „*Zdrávas*“, poněvadž slovem tím se počíná. Modlitba ta skládá se z několika částí.

306. Z kolika částí se skládá pozdravení andělské?

Pozdravení andělské se skládá ze tří částí:
1. z pozdravení archanděla Gabriela;
2. z pozdravení svaté Alžběty;
3. ze slov církve.

307. Kterými slovy pozdravil Marii archanděl Gabriel?

Archanděl Gabriel pozdravil Marii slovy: „Zdrávas, milosti plná: Pán s tebou; požehnaná ty mezi ženami“.

„Zdrávas“ = „Zdrávas buď“ t. j. „pozdravena buď.“ Latinsky zní pozdrav ten „Ave“. Sv. otcové důmyslně poukazují k tomu, že slovo toto jest obrácené jméno „Eva“, a že tudíž pozdrav tento naznačuje nápravu viny Eviny Pannou Marií. — Církev za slovo „zdrávas“ vložila „Maria“, abychom při modlitbě živě se upamatovali, koho archanděl pozdravil, a ke komu se modlitbou touto obracíme. Význam jména „Maria“ viz na str. 180.

308. Kterými slovy pozdravila Marii sv. Alžběta?

Svatá Alžběta pozdravila Marii nejprve slovy andělovými: „Požehnaná ty mezi ženami“, a pak ještě přidala: „a požehnaný plod života tvého.“

Slova tato pronesla sv. Alžběta, když ji P. Maria v Hebronu navštívila, srvn. str. 186.

309. Která slova přidala církev?

Církev přidala slova: „Ježíš, Svatá Maria, matko Boží, pros za nás hříšné, nyní i v hodinu smrti naší. Amen.“

Přídavek tento vyskytá se poprve v breviři františkánském r. 1521 v Paříži tištěném, přijat byl do nového brevíře Římského papežem Piem V. a katechismem Kanisiovým vůbec se rozšířil.

310. Proč se nazývá Maria „milosti plnou“?

Maria se nazývá „milosti plnou“, protože byla uchráněna hříchu dědičného a povždy prostou zůstala i každého hříchu osobního, a protože byla ozdobena všemi milostmi Ducha svatého.

O tom, že Maria uchráněna byla hříchu dědičného, viz ot. 102. a 105. na str. 139—141. Panna Maria zůstala po celý život svůj prostou každého, i sebe menšího hříchu osobního, ano i sebe menší nedokonalosti. Panna Maria byla ozdobena všemi milostmi Ducha sv. Jí dostalo se božských ctností víry, naději a lásky v míře takové, jako nižádnému jinému tvoru.

311. Co znamenají slova: „Pán s tebou?“

Slova: „Pán s tebou“ znamenají, že se Bůh s nikým tak úzce nespojil jako s Marií.

I s anděly a se svatými jest sice Bůh, ale s Pannou Marií jinak jest Bůh, nežli s anděly, aniž jest kdy byl, aniž bude tak s kterým svatým, jako jest s Pannou Marií. Neboť Bůh jest s P. Marií jako s matkou svou, takže ona Toho, jemuž andělé a svatí se klanějí, nazývá právem „Synem svým!“ Krásně uvažuje o slovech „Pán s tebou“ mudrc náš Štítný, a dí: „Nebyl Bůh tak se žádným svatým, jako s Pannou Marií byl; neb tak jest se svatými lidmi, že vůli jejich k sobě naklonil, a nadto jejich přirozenost, pravé člověčenství přijal, člověkem se učinil, takže mohou říci lidé ‚s námi Bůh!‘ Ale, ó dívko svatá, ó důstojná matko! s tebouť jest nad to spojen úžeji; neb s tebou tak byl nejprve Duch sv., že tě očistil, než jsi se narodila; potom tak ostříhal, že's ani jediným nejmenším hříchem se neposkvrnila; a pak po početí Syna tvého tak veškeren podnět hříchu všelikého pohasil v tobě, že's zhřešiti vůbec nemohla! A tak jsa Bůh s tebou, všecky mohutnosti tvé duše, všecko tvé tělo tak ušlechtil, v lepší proměnil a utvrdil, že vzal tvé čisté krve v tvém těle a učinil sobě a způsobil tělo pravé z ní, a s tím čistým tělem v tvém životě v takovou spojil se jednotu, že Syn Boží jest syn tvůj, a syn tvůj jest Syn Boží! Duše s tělem v člověku není tak spojena, jako jest božství s člověčenstvím, tak s duší jako i s tím tělem, ježto jest z tvé krve: neb duši s tělem smrť může rozloučiti, ale božství s člověčenstvím nic nerozloučí. Aj, kdož může, považ, kterak byl Bůh s Panou Marií spojen úžeji, nežli kdy byl s kým!“

312. Co znamenají slova: „Požehnaná ty mezi ženami“?

Slova: „Požehnaná ty mezi ženami“ znamenají, že máme Marii nade všecky ženy blahoslaviti, poněvadž za matku Boží byla vyvolena.

Slova „Požehnaná ty mezi ženami“ pronesl archanděl Gabriel, a pronesla je i sv. Alžběta. Již na str. 183. vyloženo bylo, proč máme Pannu Marii blahoslaviti nade všecky panny; nyní pak pravíme, že ji blahoslaviti máme nade všecky *ženy* vůbec. Požehnaným nazýváme nejen toho, nad kým pronesena byla modlitba vyprošující na Bohu požehnání, nýbrž i toho, komu Bůh požehnal, t j. obdařil milostmi svými anebo i statky časnými. Židé pokládali onu ženu za požehnanou od Boha, která obdařena byla synem, takže za nečest pokládály sobě ženy dítek nemíti. Ale Panna Maria, vědouc osvícením Ducha sv., že to před obličejem Božím není nectí, chtěla raději oželeti ono požehnání a nemíti dítek, vážíc si nanejvýš panenské důstojnosti své. Avšak Bůh nade všecky ostatní ženy jí požehnal, neboť pannou jsouc počala, rodíc i porodivši vždy pannou byla a zůstala vždy v panenství. Od počátku světa toho nikdy nebývalo, aniž bude, by která žena spolu matkou i pannou byla. A nikdy nižádná žena neměla takového Syna, jako Panna Maria. Ničím nejsou matky nejslavnějších a nejvznešenějších císařů a králů proti Panně Marii, neboť ona jediná ze všech žen byla vyvolena, aby stala se matkou krále všech králů, samého Boha!

313. Proč říkáme: „A požehnaný plod života tvého, Ježíš“?

Říkáme: „A požehnaný plod života tvého, Ježíš“:

1. abychom Ježíše, syna Panny Marie, velebili;
2. abychom naznačili, že úcta k Pánu Ježíši nerozlučně spojena je s úctou k jeho matce.

Kdo syna ctí, cti i matku jeho, a kdo matku cti, uctívá tím syna. Tím tedy, že Matku Boží ctíme, prokazujeme úctu i jejímu Božskému Synu.

314. Proč vzýváme Marii jménem „matko Boží“?

Vzýváme Marii jménem „matko Boží“, protože jméno to vyjadřuje nejvyšší její důstojnost a nám dodává zvláštní důvěry, že Bůh přímluvu její vyslyší.

Nejvyššího stupně důstojnosti nabyla P. Maria tím, že stala se matkou Boží. A jako ke jménu vznešených lidí přidáváme, abychom na jevo dali úctu svou k nim, i nejčestnější název neboli titul jejich, tak i vzývajíce P. Marii, připojujeme k jejímu jménu slova, jež vyjadřují nejvyšší její důstojnost. A jakožto matka Boží zmůže zajisté přímluvou svojí u Boha velice mnoho, i nadějeme se tudíž, že i přímluva, za níž ji prosíme, u Boha vyslyšení dojde. Jelikož pak Panna Maria jest spolu i matkou naší, jest zajisté ochotna vyslyšeti naše prosby.

315. Proč říkáme: „Pros za nás hříšné“?

Říkáme; „Pros za nás hříšné“, by Maria vyznáním naší hříšnosti tím spíše byla pohnuta a nám milost a pomoc od Boha vyprosila.

Říkáme: „za *nás*“ a nikoliv „za *mne*“, poněvadž modliti se máme za všecky lidi, s nimiž tvoříme jednu velikou rodinu Boží na zemi. — Prosí-li žebrák o almužnu, hledí vzbuditi soustrast; a tudíž i my, prosíce Pannu Marii o přímluvu, poukazujeme k hříšnosti t. j. ku křehkosti a slabosti své.

316. Proč říkáme: „Pros za nás, nyní i v hodinu smrti naší“?

Říkáme: „Pros za nás, nyní i v hodinu smrti naší“, protože přímluvy Marie Panny potřebujeme vždycky, zvláště však v hodinu smrti.

Přímluvy Panny Marie potřebujeme po celý život svůj, poněvadž neustále potřebujeme milosti a pomoci Boží. Zvláště však jest nám přímluvy Panny Marie potřebí v hodinu smrti, t. j. tehdáž, kdy umírati budeme. Neboť od hodiny té závisí celá naše věčnost! Prosíme tedy P. Marii, aby nám vyprosila, bychom zemřeli s Bohem jsouce smířeni.

Naučení. Láskou dětinnou cti blahoslavenou Marii Pannu! jestiť ona matkou tvou. Vzývej ji s důvěrou a přičiňuj se, bys ctností jejích následoval! Vroucí láska k Matce Boží bývá známkou vyvolení pro věčnou blaženost.

4. O některých jiných modlitbách a pobožnostech.

317. Které modlitby a pobožnosti mimo „Otče náš“ a „Zdrávas, Maria“ se zvlášť ještě doporučují?

Mimo „Otče náš“ a „Zdrávas, Maria“ se zvlášť ještě doporučují:

1. modlitba „Anděl Páně“,
2. modlitba sv. růžence,
3. pobožnost křížové cesty,
4. litanie,
5. processí nebo průvody a pouti.

318. Jak zní modlitba „Anděl Páně“?

Modlitba „Anděl Páně“ zní:

„Anděl Páně zvěstoval Panně Marii, a ona počala z Ducha svatého.“ — Zdrávas, Maria . . .

„I řekla Maria: Aj, já dívka Páně, staniž mi se podle slova tvého.“ — Zdrávas, Maria . . .

„A Slovo tělem učiněno jest a přebývalo mezi námi.“ — Zdrávas, Maria . . .

Modlitba tato, která nám připomíná vtělení se Syna Božího (srvn. str. 179), skládá se ze tří rozličných propovědí (antifon); ke každé propovědi připojuje se Pozdravení andělské.

319. Co znamenají slova: „A Slovo tělem učiněno jest?“

Slova: „A Slovo tělem učiněno jest“ znamenají, že druhá božská osoba, která v písmě svatém také „Slovo“ se jmenuje, člověkem učiněna jest.

320. Kdy se modlíme „Anděl Páně“?

„Anděl Páně“ se modlíme ráno, v poledne a večer, když se na klekání zvoní.

Zprvu a to od století 13. zvonívalo se toliko u večer, ale zvláštní modlitby při tom se nekonaly. Teprve papež Jan XXII. (1316—1334) nařídil, aby věřící při tomto zvonění modlili se třikráte „Zdrávas“. K večernímu zvonění připojeno bylo později zvonění ranní, a to nejprve asi kolem r. 1368 ve Francii, a potom na počátku století XV. i v ostatních ze-

mích křesťanských. Nejpozději zavedeno bylo zvonění poledni. Papež Kalixt III. rozkázal r. 1456, aby o polednách dáváno bylo zvonem znamení, by modlili se křesťané za vítězství křesťanských vojsk nad Turky, ale nyní obvyklá modlitba nebyla při tom předepsána. Teprve od počátku stol. XVII. ustálilo se v zemích křesťanských trojí zvonění každého dne. Modlitba „Anděl Páně" vyskytá se poprvé v pobožnosti Mariánské v druhé pol. XVI. stol. vydané. Církevní sněm r. 1605 v Praze slavený uvádí tuto modlitbu již v plném znění. Zvonění to, jelikož při něm křesťané vždy zbožně klekali, nazváno bylo *„klekáním."* Předkové naši, když zvoněno klekání, klekali veřejně, a to nejen vesničané, nýbrž i měšťané na ulicích a náměstích. Nežádá sice nyní církev sv. od věřících, aby i na ulicích velikých měst klekali, ale zbožný křesťan jda po ulici v době, kdy klekání se zvoní, sejme aspoň klobouk a modlí se. Doma modlí se zbožný křesťan „Anděl Páně" vzdy kleče. Toliko v sobotu večer a v neděli, ráno, v poledne i u večer jakož i od Bílé soboty večer až do soboty večer před nejsv. Trojicí, tedy po celou dobu velikonoční, modlíme se dle nařízení papeže Benedikta XIV z r. 1742 stojíce, abychom připamatovali sobě zmrtvých vstání Páně. V době velikonoční místo obvyklé modlitby „Anděl Páně" modlíme se *„Královno nebeských říší*, alleluja - plesej na nebeské výši, alleluja.

Tobě byla milost dána, allel., pod srdcem svým nosit Pána, allelluja.

Tvůj Syn hrobu pout se zbavil, allel., jakož to byl napřed pravil, alleluja,

Pros, ať Kristus Pán a sudí, allel., také nás k životu vzbudí, alleluja.

V. Raduj se a vesel se, Panno Maria, allel.

R. Vstalť zajisté Pán právě, alleluja.

Modleme se. Bože, jenž Jsi vzkříšením Syna Svého, Pána našeho, svět oblažiti ráčil: uděl, prosíme, abychom na přímluvu Rodičky jeho Panny Marie, blaženosti života věčného dosáhli. Skrze Krista, Pána našeho. *R.* Amen.

321. Proč se modlíme „Anděl Páně"?

„Anděl Páně" se modlíme, bychom za vtělení Ježíše Krista děkovali, Matku Boží ctili a v její ochranu se poroučeli.

322. Co jest růženec?

Růženec jest modlitba, ve které určitým, od církve svaté předepsaným způsobem o tajemstvích vtělení, utrpení a zmrtvých vstání Ježíše Krista rozjímáme a blahoslave-

nou Marii Pannu zvláště ctíme, protože jako matka Ježíšova v těchto tajemstvích největší účastenství měla

(Slavnost růžencová. Bratrstvo svatého růžence. Živý růženec).

Modlitba sv. růžence pochází od sv. Dominika Svatý Dominik narodil se v Calaroze městě španělském ze vzneseného rodu hrabat Guzmanských, r. 1170. a založil slavný řád „dominikánský," kterému papežové jméno „kazatelský" dali. Velikému světci tomu bylo horliti za pravdu Boží proti bludařům Albigenským. Proti těmto pobloudilým když světec Dominik dlouho bez únavy a zároveň téměř bez úspěchu kázal, utekl se kdysi k Rodičce Boží a prosil ji snažně, by se nešťastných zastala a k pravdě je přivedla. Prosbám jeho naklonila se blažená Panna, dí spisovatelé, a zjevivši se mu jedné noci v lese nedaleko Toulousu, naporučila, by se modlil a kázal svatý růženec.

Jak se modlíme růženec? Nejprve modlíme se *apoštolské vyznání víry*, potom *Otče náš* a *třikráte „Zdrávas Maria;"* do *prvého* „Zdrávas" vložíme po slově „Ježíš" slova: „který v nás víru rozmnožiti račiž," do *druhého* „který v nás naději posilniti račiž," a do třetího, „který v nás lásku roznítiti račiž." Tím vzbudili jsme v sobě tři božské ctnosti. Potom modlíme se *„Otče náš"* a *desetkrát „Zdrávas Maria,"* při čemž vkládáme do všech deseti „Zdrávas" po slově „Ježíš" jednostejnou průpověď, která nám připomíná některou událost ze života, utrpení a oslavení Pána Ježíše a Panny Marie, a kterouž „tajemstvím" nazýváme, na př. „kterého jsi, ó Panno, z Ducha sv. počala." Tuto průpověď můžeme říci také jen jednou na počátku, a potom desetkrát modliti se „Zdrávas Maria" bez vložky za slovem „Ježíš". Pomodlivše se deset „Zdrávas" modlíme se opět Otčenáš, a pak zase desetkráte „Zdrávas" s jinou vložkou po slově „Ježíš," na př. „Se kterým jsi, Panno, Alžbětu navštívila," pak následuje zase: otčenáš a třetí řada deseti „Zdrávas" s jinou zase vložkou, otčenáš a čtvrtá řada deseti „Zdrávas" s novou vložkou, otčenáš a konečně pátá řada „Zdrávas" s novou vložkou po slově „Ježíš." Každou řadu deseti „Zdrávas" nazýváme „desátkem." *) Pomodlivše se takto $5 \times 10 = 50$ „Zdrávas," čili pět desátků, pomodlili jsme se růženec. „Růžencem" nazýváme modlitbu tu, poněvadž jednotlivé modlitby jsou jako libovonné růže, jež splétáme ve věnec na počest Panny Marie. Dle toho, jakého obsahu jsou průpovědi, či „tajemství", jež vkládáme po slově „Ježíš," rozeznáváme: růženec *radostný*, jehož tajemství týkají se radostných událostí ze života Panny Marie (viz tajemství jeko v Přídavku č. 20, I.), 2. růženec *bolestný*, jehož tajemství vztahují se k utrpení Páně (viz v Příd. č. 20, II.) a 3. růženec *slavný*, jehož tajemství pojednávají o oslavení P. Ježíše a Panny Marie (viz v Příd. č. 20, III.). Tyto tři růžence dohromady, tedy patnácte desátků čili 150 „Zdrávas" tvoří *růženec úplný*. Nevyhnutelné nutno jest, aby ten, kdo růženec se modlí, opravdu o tajemstvích v něm obsažených *rozjímal*, neboť jen ten má z modlitby té užitek, kdo modlitbu ústní spojuje s modlitbou rozjímavou. Aby modlící se snadno a nerušeně odpočítávati mohl modlitby sv. růžence, mívá v rukou padesát malých kuliček na šňůrce navlečených nebo drátky vespolek spojených, mezi nimiž jest nadto vždy po deseti kuličkách ještě jedna kulička větší. Kuličky menší značí „Zdrávas," kulička větší „Otčenáš." Také těmto kuličkám na šňůrce navlečeným říká se „růženec." Růžence tyto světívají se zvláštním obřadem.

Slavnost růžencová koná se prvou neděli v říjnu na památku slavného vítězství, kterého křesťané dobyli nad Turky r. 1571. dne 7. října, jenž připadal na prvou neděli v říjnu, právě když v Římě růžencová bratrstva konala processí, aby vyprosila na Bohu vítězství pro zbraně křesťanské.

Sv. Dominik zřídil zvláštní *růžencové bratrstvo*, jež dosud trvá, rozšířeno jsouc po celém světě křesťanském. Aby v některém místě bratrstvo to

*) Po každém desátku říkává se „Sláva Otci i Synu atd." (viz Příd. č. 5.)

bylo zřízeno, jest k tomu třeba splnomocnění velmistra řádu dominikánského a svolení místního biskupa. Kdo do bratrstva sv. růžence se zapsati dáti chce, má míti pevný úmysl aspoň jednou za týden celý růženec se pomodliti a to na růženci svěceném od kněze k tomu splnomocněného. Kdo řádně jest přijat, má tím účastenství všech dobrých skutků, které se kdy v řádě kazatelském a v bratrstvě růžencovém staly. Bratrstva růžencová obdařena jsou mnohými odpustky.

Živý růženec jest spolek, ve kterém 15 členů rozdělí se každý měsíc losem o 15 tajemství růžencových, s tím úmyslem, aby každý pomodlil se denně jeden desátek, tedy všichni denně úplný růženec. Spolek ten založila nábožná paní Maria Paulina Jaricoutová v Lyoně r. 1826. Účelem spolku jest, aby členové 1. každý měsíc jedno tajemství se modlíce a o něm uvažujíce, tím hlouběji v ně vnikli, a 2. aby jistějšími byli, že je Bůh vyslyší, když se společně modlí. Spolek ten jest odporučení hoden zvláště tam, kde bratrstva není. —

323. Co je křížová cesta?

Křížová cesta je pobožnost, ve které božského Spasitele po čtrnácte zastavení, od jeho odsouzení až k jeho pohřbení, v duchu provázíme a o přehořkém jeho utrpení a smrti rozjímáme.

(O křížové cestě viz str. 260—262).

324. Co jsou litanie?

Litanie jsou jisté prosebné modlitby, ve kterých tři božské osoby, blahoslavenou Pannu Marii jakož i svaté a světice Boží opět a opět vzýváme.

Nejstarší litanie jest *o všech svatých*, jíž se při bohoslužbě (na př. při procesích, při vyšších svěceních) užívá. Mimo tuto koná se také od církve schválená *litanie loretánská*, tak zvaná dle kaple sv. Panny Marie v italském městečku Loreto (srv. str. 181), kdežto původně ji bylo užíváno; pak litanie o *nejsvětějším jménu Ježíš*, kterouž vroucí láska a pocta křesťanská k Božskému Vykupiteli se pronáší. Nejnověji (dne 2. dubna 1899) dovolil sv. Otec Lev XIII, aby i modlitba litanie *o nejsvětějším Srdci Ježíšově* při veřejných službách Božích konána býti směla. Jen těchto čtyř litanií užívati se smí při veřejných pobožnostech; jiných litanií toliko jen při pobožnostech soukromých.

325. Co jsou processí?

Processí jsou slavné průvody, při kterých Boha společnou modlitbou veřejně velebíme, jemu za přijatá dobrodiní děkujeme, za odvrácení zlého a za jiné milosti prosíme.

(Processí na den svatého Marka. Prosebné nebo křížové dni. Průvod o Božím Těle.)

Významny jsou obřady při procesích obvyklé: a) v čele průvodu *nese se kříž* na znamení, že kráčejí za tímto znakem bojovníci Kristovi, kteří jedině v tomto znamení zvítěziti dovedou v boji proti zlému; b) za křížem se nesou *korouhve s obrazy svatých*, čímž se značí, že máme příklad jejich stále míti na očích a jim se povzbuzovati k životu v pravdě křesťanskému; c) *vyzvání se* při průvodu, čímž věřící živě se povzbuzují k důvěrné modlitbě, jakoby svatí, jimž ty zvony jsou zasvěceny, sami je povzbuzovali; d) věřící jsou seřaděni v jistý pořádek, naznačujíce tak křesťanskou svornost a lásku, již vespolek mají k sobě chovati; konečně e) modlíce se a zpívajíce kráčejí ku předu, čímž naznačuje se, že mysl jejich má čím dále tím více a výše k Bohu se povznášeti láskou a důvěrou. Z toho jest patrno, že procesí jsou *užitečna*, poněvadž velice nás rozněcují k pobožnosti a milostí Božích hojně nám vymáhají. Aby však věřící těmi průvody skutečně si vyprosili na Hospodinu požehnání, třeba jest ovšem, by řádně a s náležitou pobožností jich byli účastni.

Processí rozeznáváme: 1. *řádná*, jež v určité dny se konají, na př. na den *sv. Marka*, *Božího Těla*, a 2. *mimořádná*, jež se konají za zvláštních podnětů buď na *odvrácení obecného zla*, nebo na *vyprošení nějakého dobra*, na př. v čas moru, sucha.

Processí na den sv. Marka (25. dubna) jest průvod kající, jenž od pradávna v církvi sv. každoročně se konal; sv. Řehoř Vel. ustanovil, aby konán byl v den řečený, kdežto dříve jindy býval konán.

Prosebné nebo křížové dny jsou tři dny před Nanebevstoupením Páně. V těch dnech konají se kající processí. Poprvé konal je sv. Mamert, biskup Viennský ve Francii asi r. 450. Pohnuly jej k tomu veliké pohromy, jež tehdáž stihly město, v němž byl biskupem. Pobožnost tato rozšířila se časem po celém světě křesťanském (v Římě konána byla poprve za papeže Lva III. 795—816.)

Processí v den sv. Marka i ve dny prosebné koná se tímto způsobem: Záhy *z rána svolávají se věřící* do chrámu, odkud pak se v slavném *průvodu* berou *do polí*, kráčejíce mezi zelenajícími se polemi, lučinami a kvetoucími sady.

V čele processí nesou *kříž*, jakoby ukřižovaný Spasitel sám byl vůdcem svého věřícího lidu po cestách vezdejšího života. Po obou stranách kříže nesou se korouhve s obrazy svatých a s křížem nahoře připomínající věřícím, že jakožto údové bojující církve na zemi máme se shromažďovati okolo Krista, pod jehožto práporem bojujíce jistě a bezpečně vítězství dojdeme. Pěje se pak při processí litanie o všech svatých, v níž volá kněz i lid nejprve Boha za vyslyšení, potom vzývá

svaté a světice Boží, aby u Boha orodovali, na to prosí Krista Pána samého jako Prostředníka lidí za vysvobození ode všeho zlého skrze tajemství jeho svatého života. Konečně pak se přednášejí Bohu záležitosti obecné, mezi kterýmižto i ta, aby úrodu zemskou zachovati ráčil. Při tom se koná také *čtvero zastavení* buď u nějakého kříže neb kaple. Při každém tomto zastavení čte kněz začátek evangelium každého svatého evangelisty, čímž se naznačuje, že evangelium do čtyr úhlů světa se hlásá a že všemohoucí Bůh, jakož mocí slova svého svět stvořil, tímto slovem všecko řídí a zachovává.

Po čtení každého evangelium koná kněz modlitbu, prose, aby Bůh na přímluvu sv. evangelistů nás vyslyšeti a úrodu zemskou chrániti ráčil.

Průvod o Božím Těle koná se po mši sv. Kněz, drže monstranci, počne u oltáře zpívati zpěv o velebné Svátosti („Pange lingua"), načež při slavném hlaholu zvonů následuje *slavný průvod s velebnou Svátostí* pod širým nebem. Tu se béře Božský Vykupitel jako slavný král u prostřed lidu svého, u něhožto volil přebývati v nejsvětější Svátosti oltářní. Kněz nesa velebnou Svátost kráčí pod baldachynem, a přisluhující okuřují ji neustále kadidlem, na znamení nejhlubší pocty, kterouž vzdává církev nejsvětější Svátosti oltářní. I cesta, kterouž průvod ten se béře, bývá kvítím posypána a ratolestmi vůkol posázena, jakoby i příroda sama přispívala k zvelebení slavnosti té svého původce. Při *procesí* pak koná kněz u čtyr oltářů *čtvero zastavení*, podobným způsobem jak o křížových dnech. Oltářové tito jsou dle možnosti ke čtyrem úhlům světa obráceni na znamení, že národové od východu a západu, od jihu a severu k stolu Páně se zvou, a že Kristus ode všech národů země, jakožto Syn Boha živého zveleben býti má. Při každém oltáři pěje se počátek jednoho ze čtyr evangelií, poněvadž veškeří čtyři evangelisté o Kristu a velebné Svátosti oltářní svědčí; pak koná kněz modlitbu o nejsvětější Svátosti oltářní a jiné dvě za úrodu zemskou, načež lid velebnou Svátostí žehná. Když pak se posléze procesí do chrámu navrátí, ukončí se pobožnost chvalozpěvem svatého Ambrože „Tě Boha chválíme."

326. Co jsou pouti?

Pouti jsou pobožné návštěvy posvátných míst, které konáme, protože na takových místech k větší pobožnosti bývame povzbuzeni, vroucněji a důvěrněji se tam modlíme a nejednou i zázračně vyslyšeni bývame.

Jako Kristus Pán sám do Jerusaléma zaputoval, tak i křesťané již v dobách nejstarších navštěvovali ta místa, jež Spasitel svou přítomností zasvětil, anebo na nichž dobrotivosti

Božské se zlíbilo lidem zvláštní prokázati milost. Bůh jest ovšem všudy přítomen, avšak člověk necítí se všude Bohu stejně blízkým. Která místa vnější úpravou neb upomínkou nábožné city osvěžují, tam člověk duchem snáze k nebi vzlétá a k Bohu vroucněji se vine. Nacházejíť se poutnická místa po většině na kopcích a výšinách, odkud milý pohled rozvírá se do modravé dáli, anebo v lesích a hájích, kde posvátné ticho vítá příchozího, a kde unavený duch nalézá poklidu, aby ničím nerušen mohl vznésti se k Tomu, který krásu i dobro stvořil. V zemích koruny Svatováclavské jest více než 200 poutnických míst (v Čechách 150, na Moravě a ve Slezsku 100); nejznamenitější z nich jsou: St. Boleslav, Sv. Hora, Hostýn a Velehrad.

Proti poutím namítají někteří lidé, že prý na nich páše se mnoho zlořádů. Avšak obyčejně na zlořády ty naříká si ten, kdo na pouti nikdy ani nebyl, nebo sám ke zlořádům oněm přispěl. A kdyby vskutku nějaký nešvar u jednotlivců se zahnízdil, co z toho plyne? Nic jiného, leč povinnost potlačiti zlořád a zachovati pouť. Kdyby se vše mělo zničiti, čeho od lidí nesvědomitých bylo zneužito, neměli bychom vody, ohně atd. — Jiní namítají, že na poutích mnoho peněz se utratí a mnoho času promaří. Námitka tato není odpovědi hodna. Jen nevěrec mohl by litovati té věru nepatrné oběti času a peněz, za kterou věčné poklady lze získati. Ostatně o výletech a zábavních cestách boháčů nesoudívá se tak přísně.

Naučení. Modlívej se rád modlitby, které církev svatá doporučí a namnoze i odpustky obdařila! Nestyď se účastniti se prosebných průvodův a církevních processí!

Část třetí.

O lásce a přikázáních.

Oddělení první.

O křesťanské lásce.

327. Co jest „křesťansky milovati?“

„Křesťansky milovati“ jest Boha pro něho samého nade všecko, sebe pak a bližního pro Boha milovati.

Milovati vůbec značí v někom zalíbení míti, jemu vše dobré přáti a toužiti po spojení s ním. Náklonnosť, jež z tohoto milování plyne, nazýváme *láskou*. Ale toliko ta láska prospívá nám k spasení, k níž Kristus Pán údy církve své, křesťany zavázal. Tedy jen tehdáž získáváme sobě láskou zásluhy pro nebe, milujeme-li *křesťansky*.

Předmětem lásky křesťanské jest tedy Bůh a každý tvor věčné blaženosti schopný, jejž pro Boha milovati máme. Zákon lásky přátelské totiž velí, abychom milovali nejen přítele samého, nýbrž všecky, kteří s ním zvláštními svazky jsou spojeni. S Bohem spojeni jsou všichni, kteří věčné blaženosti již došli, nebo dojíti mohou. Láska křesťanská jest jedna t. j. touže láskou milujeme i Boha i bližního, neboť bližního milujeme pro Boha, milujeme tudíž v bližním vlastně Boha. Jako podobizny si vážíme z lásky k tomu, jejž představuje, tak i bližního milovati máme pro to, co jest v něm Božského, Bohu podobného, co odleskem jest Božských dokonalostí.

1. O lásce k Bohu.

328. Co jest Boha „pro něho samého“ milovati?

Boha „pro něho samého“ milovati jest milovati jej proto, že pro svrchovanou dokonalost svou veškeré naší lásky hoden jest.

Čím dokonalejší jest bytosť některá, tím více se nám líbí, a tím více ji milujeme. Jako láska vůbec, i láska k Bohu ze záliby vzniká. Svrchované dokonalosti Boží vzbuzují v nás zálibu, jež zdrojem jest naší lásky k Bohu. Jelikož pak Bůh dokonalostí svoji všecko převyšuje, máme jej milovati nade všecko.

329. Co jest Boha „nade všecko" milovati?

Boha „nade všecko" milovati jest tak si ho vážiti, že jsme hotovi, raději všecko obětovati, než bychom se těžkým hříchem připravili o jeho lásku a přátelství.

Poznávajíce totiž, že Bůh jest dobro svrchované, máme si Ho nade vše vážiti a tudíž ochotni býti raději vše přetrpěti a všeho se vzdáti, než hříchem Jej ztratiti.

Můžeme pak Boha nade všecko milovati buď proto, že jest *sám o sobě dobrem nejvyšším*, anebo že *dobrem jest pro nás.*

330. Jak se nazývá láska, kterou Boha pro něho samého nade všecko milujeme?

Láska, kterou Boha pro něho samého nade všecko milujeme, nazývá se láskou dokonalou.

K *dokonalé lásce* žádá se *dokonalá pohnutka*, totiž aby Bůh byl milován pro svou naprostou dobrotu neboli pro svou nevystihlou krásu a dokonalosť. I jednotlivé vlastnosti Boží, na př. moudrosť, svatosť, mohou býti pohnutkou dokonalé lásky, ježto jich od podstaty děliti nelze.

331. Kdy jest naše láska k Bohu nedokonalá?

Naše láska k Bohu jest nedokonalá, když ho milujeme sice nade všecko, ale nikoli pro něho samého, nýbrž pro dobro, které od něho máme a doufáme.

Nedokonalou jest láska, které prvou pohnutkou není Bůh, nýbrž něco od Boha rozdílného, totiž naše vlastní dobro, naše věčná blaženost. Láska nedokonalá znenáhla vésti má člověka k dokonalému milování Boha. Přemítavý duch lidský, byť z počátku k Bohu lnul, pohnut jsa dobry, jež z Jeho štědré ruky přijal anebo v budoucnosti obdržeti doufá, dojista při darech na vždy se nezastaví, ale až k dárci pronikne a poznav z darů Jeho dobrotivost, počne Boha milovati nikoli pouze pro dary, nýbrž pro jeho lásky hodné dokonalosti.

332. Co máme činiti, abychom snadněji mohli vzbuditi lásku dokonalou?

Abychom snadněji mohli vzbuditi lásku dokonalou, máme uvažovati:

1. jak velice Bůh napřed nás miloval, když nás stvořil, skrze Syna svého vykoupil a nám nesčíslná dobrodiní prokázal;

2. jak dokonalým, dobrým a lásky hodným Bůh tudíž sám v sobě býti musí, když nás tak nezištně miluje.

2. O křesťanské lásce k sobě.

Člověk smí a má milovati sebe sama, t. j. duši svou i tělo své. Ale ne každá láska, kterou člověk sebe sama miluje, jest správna, nýbrž toliko jen láska křesťanská, t. j. dle vůle Boží spořádaná. Lásku k sobě samému projevuje křesťan tím, že váží si své osobnosti a hledí osvojiti si dobra, jež k cíli nadpřirozenému t. j. k Bohu vedou. Opakem křesťanské lásky k sobě jest sebeláska nekřesťanská, která jen k pozemskému blahu směřuje.

333. Co je sebe „pro Boha“ milovati?

Sebe „pro Boha“ milovati je sebe proto milovati, že i Bůh nás uznává za hodny své lásky, a že nás k účastenství ve své vlastní blaženosti povolal.

Bůh ve slitování svém uznal nás za hodny své lásky, neboť nás k obrazu Svému stvořil, vykoupil a posvětil. Co Bůh miluje, zasluhuje, abychom také my milovali, a jelikož Bůh nás miluje, máme i my sebe samy milovati. Bůh povolal nás k účastenství ve své vlastní blaženosti, t. j. stvořil, vykoupil a posvětil nás k tomu, bychom na jeho blaženosti podíl brali. Kdo k tak velikým věcem jest povolán, jest zajisté hoden lásky naší, i máme tudíž také proto sebe samy milovati.

234. Kdy milujeme sebe pro Boha?

Sebe pro Boha milujeme, když především pečujeme o spásu duše své.

Bůh miluje především duši naši, kteráž k obrazu Jeho jest stvořena a krví Syna jeho vykoupena; máme tedy i my především duši svou milovati. A pravou lásku k ní prokážeme

tím, že pečujeme o spásu její. Neboť „co jest platno člověku, byť všecken svět získal, a na své duši škodu trpěl?“ (Mat. 16, 26.) O spásu duše své pečuje křesťan, jestliže 1. *hříchu* těžkého pilně *se vystříhá*. „*Ti, kdo činí hřích, nepřátely jsou duši své.*“ (Tob. 12, 10.) 2. *příležitosti ke hříchu* všemožně *se varuje*. „*Kdo miluje nebezpečenství, zahyne v něm.*“ (Sir. 3, 7.) 3. proti všelikému *pokušení* srdnatě *bojuje*. „*Dobrý boj jsem bojoval.*“ (II. Tim. 4, 7.) 4. *tělo* své *přemáhá* (umrtvuje). „*Království nebeské trpí násilí.*“ (Mat. 11, 12.) „*Trestci tělo své a ve službu je podrobuji, abych jiným káže sám nebyl zavržen.*“ (I. Kor. 9, 27.) 5. zhřešil-li, bez odkladu *s Bohem se smiřuje*. „*Neprodlévej obrátiti se k Pánu, aniž odkládej den ode dne; nebot náhle přijde hněv Jeho a v čas pomsty zahubí tě*“ (Luk. 13, 3.); 6. *mravní zdokonalení pečuje* (modlitbou, dobrými skutky, svědomitým plněním přikázání.)

Postarav se především o duši svou, má křesťan pečovati také o tělo své, jelikož jest 1. příbytkem a nástrojem duše, 2. chrámem jest Ducha sv. a údem těla Kristova, 3. určeno jest k budoucímu z mrtvých vstání a věčné oslavě.

Křesťanská láska k sobě dovoluje křesťanu, aby miloval i časné statky, na př. jmění a dobré jméno, a to jakožto dary Boží, jichž užívati máme k oslavě Boží a k vlastnímu jakož i bližního našeho blahu věčnému i časnému.

3. O křesťanské lásce k bližnímu.

335. Koho rozumíme slovem „bližní“?

Slovem „bližní“ rozumíme každého člověka, přítele i nepřítele.

„Bližní“ znamená vlastně toho, kdo jest nám „blízkým“, t. j. v úzkém s námi spojení. — Všichni lidé pocházejí od Adama a Evy, i tvoří tudíž dohromady jednu velikou rodinu, i mají navzájem bratrsky sobě býti nakloněni a se milovati. Všichni lidé jsou také povoláni k věčné blaženosti v nebi a mají jedenkráte všichni pospolu Boha chváliti a věčných radostí požívati. Jsou tudíž všichni lidé sobě velmi blízci a každý člověk bez výjimky jest tedy mým bližním, ať křesťan, ať žid nebo pohan; ať přítel či nepřítel. Sv. Augustin praví: „Bližním tvým jest každý, kdo jako ty od Adama a Evy pochází. Bližní jsme sobě vespolek pro společný původ svůj, ale ještě mnohem více pro společnou naději na nebeské dědictví. Za svého bližního musíš pokládati každého člověka, byť nebyl křesťanem.“ Kristus Pán poučil nás krásně o tom, kdo jest naším bližním. Židé pokládali výhradně jen zase židy za

bližní své; všechny ostatní lidi však za nepřátele a domnívali se, že nejsou povinni, aby je milovali. Jedenkráte otázal se muž v zákoně učený Pána Ježíše: „Kdo jest můj bližní.“ I ujav se Kristus Pán slova pravil: „Člověk jeden šel z Jerusaléma do Jericha. Na cestě upadl mezi lotry. Ti ho oloupili, i zranili a odešli, odpolu živého zanechavše. I přihodilo se, že kněz jeden šel touž cestou, a uzřev jej, pominul. Též i levita, když byl u toho místa a uzřel ho, pominul. Samaritán pak jeden, touž cestou se bera, milosrdenstvím hnut jest, když uzřel zraněného. Přistoupiv, nalil oleje a vína na rány jeho a ovázal je; pak vloživ jej na hovado své, vedl do hospody, a tam o něj pečoval. Druhého dne, když dále jíti měl, vyňav dva peníze, dal je hospodáři, a řekl: Měj o něj péči, a cožkoli nad to vynaložíš, já, když se vrátím, zaplatím tobě.“ — „Kdo z těch tří,“ doložil Ježiš, „zdá se tobě bližním býti tomu, kterýž upadl mezi lotry?“ Zákonník odpověděl: „Ten, kterýž mu milosrdenství prokázal.“ I řekl jemu Ježiš: „Jdi, i ty čiň podobně,“ t. j. jako Samaritán prokázal milosrdenství člověku raněnému, nehledě k tomu, kterého jest národa a kterého náboženství, tak miluj i ty každého, ať jest kterékoliv národnosti a kteréhokoliv náboženství, a pokud můžeš, lásku tu mu i skutky osvědčuj.

Bůh všecky lidi k obrazu svému stvořil, krví Syna svého vykoupil a ku věčné blaženosti povolal. Máme se tedy milovati, poněvadž jsme dítky jednoho Otce, vespolek bratří a sestry, stejná pravá, stejné povinnosti a rovnou cenu mající. „*Zdali není jeden Otec nás všech? Zdali jeden Bůh nestvořil nás? Proč tedy pohrdáte jeden každý bratrem svým?*“ (Mal. 2, 10.) — Kristus příkladem i slovem bližního milovati přikázal, *zákon lásky novým* a *svým* přikázáním nazval a lásku za známku pravého křesťanství prohlásil. „*Syn Boží miloval nás a vydal sebe sama za nás.*“ (Gal. 2, 20.) „*Většího milování nad to nemá nikdo, by duši svou položil kdo za přátely své.*“ (Jan 15, 13.) „*Toto jest přikázání mé, abyste se milovali vespolek.*“ (Jan 15, 12.) „*Přikázání nové dávám vám, abyste i vy milovali se. Potom poznají všichni, že jste moji učeníci, budete-li se milovati vespolek.*“ (Jan 13, 34. 35.)

Láska k bližnímu záleží v srdečné ku bližnímu náchylnosti, již osvědčovati máme, dobře mu činíce.

Láska k bližnímu jest jediným platným důkazem lásky k Bohu a podmínkou života věčného. „*Kdo nemiluje bratra, kterého vidí, kterak může milovati Boha, jehož nevidí?*“ (I. Jan 4, 20.) „*Pojďte, požehnaní Otce mého, a vládněte královstvím nebes atd.*“ (Mat. 25, 34.)

336. Co jest bližního „pro Boha“ milovati?

Bližního „pro Boha“ milovati jest milovati jej proto,

že i Bůh jej uznává za hodna své lásky, a že jej k účastenství ve své vlastní blaženosti povolal.

Protože Bůh miluje každého člověka, máme i my každého člověka milovati již z lásky k Bohu. Zdárné dítko zajisté prokazuje lásku těm, jež otec jeho miluje, a to z lásky k otci svému.

337. Kterak máme bližního pro Boha milovati?

Bližního máme pro Boha milovati jako sebe.

338. Kdy milujeme bližního jako sebe?

Bližního milujeme jako sebe:

1. když mu prokazujeme všecko, čeho sami právem žádati můžeme, a ničeho mu nečiníme, co bychom rozumně sami neradi měli;
2. když především pečujeme o spásu duše jeho.

Křesťan má milovati *bližního*, jako miluje *sebe sama*. (Mar. 12, 31.) Z toho jde, že křesťanská láska k bližnímu má býti: *upřímná*, nikoliv líčená; *vřelá*, nikoli chladná, *účinná*, nikoli netečná; *stálá*, nikoli měnivá; *nezištná*, nikoli sobecká; *všeobecná*, nikoli na stejně smýšlející omezena (strannická); *svatá*, t. j. především spásy bližního pečlivá. — Svými vlastnostmi liší se láska křesťanská od lásky *přirozené*, *blouznivé* (jež jen milovaný předmět láskou zahrnuje, ke všemu ostatnímu bezcitna jsouc), *citlivůstkářské* (jež miluje slovem a citem, nikoli skutkem, I. Jan 3, 18), *pokrytecké*, jakož i od *přepjatého lidumilství*.

Křesťanská láska k bližnímu *osvědčuje se úctou k jeho osobnosti* a *ochotnou podporou* zvláště v těch věcech, jež napomáhají k dosažení cíle nadpřirozeného. Krátké pravidlo, jež ukazuje, kterak lásku ku bližnímu na jevo dávati máme, zní: „Všecko, cožkoli chcete, aby vám lidé činili, i vy čiňte jim“ (Mat. 7, 12.) a „čeho nechceš, aby od jiného dálo se tobě, hleď, abys ty nikdy jinému nečinil“ (Tob. 4, 16.)

Nemáme bližnímu činiti, co bychom *rozumně* sami neradi měli. Rozumně, t. j. důvodně a právem neradi máme na př. když o nás někdo lživé věci roztrušuje, když nás někdo klame a podvádí atd. Tyto a podobné věci nemáme tedy bližnímu svému činiti. Neradi sice máme, trestá-li nás někdo spravedlivě, ač jsme toho zasloužili. To však máme neradi nerozumně a neprávem, neboť zasloužený trest jest nám ku prospěchu. Smíme tedy i my bližního trestati a p., máme-li k tomu právo.

Dříve nežli o spásu bližního, máme o vlastní spásu pečovati. Nesmíme tudíž sami spásy se zříci, abychom ji bližnímu zabezpečili; nesmí nikdo hřešiti, aby od hříchu odvrátil jiného.

Za *spásu bližního* nejen *své časné statky*, ale po příkladu Páně i *život svůj* obětovati máme býti ochotni, je-li jisto, že bližní, nepomůžeme-li mu, klesne do věčné záhuby.

Jsou-li však jiní povinni oběť tuto přinésti, anebo není-li naděje, že bude bližní námi zachráněn, nejsme ničím vázáni.

Běží-li o *časné statky bližního*, *nejsme povinni vlastní dobro obětovati*, aby statek téže ceny bližnímu byl zachován, na př. životem. Avšak *v naléhavých potřebách* povinnost velí obětovati *dobro nižší*, aby *dobro vyšší bližnímu* zůstalo, na př. peníze, aby mu byl zachován život. Je-li *životem bližního blaho církve* nebo *vlasti padmíněno*, nemáme se rozpakovati *život vlastní* v oběť dáti, ježto dobro celku předchází. — Je-li *několik lidí* cizí pomoci potřebno, sluší především těm přispěti, kteří toho *nejvíce potřebují*; kdyby však nouze všech byla stejna, má křesťan pomoci nejprve těm, kteří mu jsou *nejbližší*, jako rodiče, manželka, děti, bratři, příbuzní, přátelé, dobrodinci, představení a osoby pro obecné blaho potřebné.

Ačkoli křesťanství všecky lidi milovati přikazuje, přece nebrání, abychom lásku u větší míře těm prokazovali, kteří jsouce nám bližšími, milováni býti zasluhují nikoli pouze z důvodův obecných, nýbrž i zvláštních. K nim náležejí: 1. ti, kteří s námi svazkem *příbuzenstva* jsou spojeni, 2. ti, kteří jsou *téže víry* (Gal. 6, 10.), *téhož stavu* a *povolání*, 3. *přátelé* a *dobrodinci*.

Dobrodincům lásku máme spláceti *vděčností*. Láska jest především citem, avšak dobrodinec osvědčil ji skutkem, pročež i ku vděčnosti kromě vnitřního citu, jenž nezbytně jest potřeben, žádá se, pokud možno, i vnější čin, t. j. obdarovaný má lásku dobrodincovu uznávati, přijatého dobra si vážiti a mimo to dobrodinci se odměňovati díky mu čině a dobrodiní spláceje.

Opak vděčnosti jest *nevděk*. Nevděk jest bezpečnou známkou zkaženého srdce; pochází buď z pýchy, která nikomu zavázána býti nechce, nebo ze sobectví, jež všeliké oběti se štítí, nebo z lehkomyslnosti, která záhy zapomíná, co dobrého z rukou jiných přijala. — Nevděčník nejvíce škodí sobě; neboť naděje jeho jako zimní led roztaje a rozplyne se jako voda neužitečná. (Moudr. 16, 29). Jen vděčností činí se člověk nových dobrodiní hodným. Sv. ap. Pavel čítá nevděk mezi těžké hříchy. (II. Tim. 3, 3.) Nejhorší druh nevděku jest dobré odplácetí zlým. „*Kdo odplacuje zlým za dobré, neodejde zlo z domu jeho.*“ (Přísl. 17, 13.)

Přátelství jest stupňovaná láska k bližnímu a záleží ve vniterném, na vzájemné náchylnosti spočívajícím spojení dvou

nebo několika osob, které vespolek obcujíce lepšími a šťastnějšími státi se usilují. — Kde druh ke druhu se připojuje za účelem sobeckým, nemravným, tam místa nemá pravé přátelství. Spolek, jenž čelí proti náboženství a ctnosti, spiknutím jest bezbožných, nikoli přátelstvím. — Upřímné přátelství patří mezi *nejvzácnější dobra pozemská*; neboť oslazuje trpkosti života, zármutek umenšuje, radosť zveličuje, v bouřích života sílí, podporuje ctnosť a povahu šlechtí. I Písmo sv. velebí přátelství. Přítel věrný jest obrana mocná, kdo jej nalézá, nalézá poklad. K příteli věrnému nelze nic přirovnati; není zlata a stříbra, jež by převážilo jeho cenu. „Přítel věrný jest lékařství života a nesmrtelnosti, a kteří se bojí Pána, najdou jej.“ (Sir. 6, 14—16.) — Při *volbě přítele* jest křesťanu dbáti opatrnosti. S lidmi nemravnými, nestálými a s těmi, kteří se s námi co do názoru o věcech nejsvětějších nesrovnávají, nebo stářím, stavem a vzděláním od nás příliš se liší, přáteliti se nemáme. Nalezeného přítele si *važme*, všeho, co by nás o jeho úctu oloupiti mohlo, pilně se varujme, důvěrnou, avšak přece prozřetelnou sdílností jej vyznamenávejme, radou i skutkem mu přispívejme, sami pak žádných obětí od něho nežádejme. Vzorové přátelství jsou: David a Jonathan; Kristus a jeho učeníci; Basil a Řehoř Naz.; Tomáš Akv. a Bonaventura; mezi pohany Damon a Phintias.

Z křesťanské lásky k bližnímu plynou vzácné, pro společenský život nezbytné ctnosti: „Křesťanská láska radosť i žal s bližním živě sdílí — *soucit* (souslasť, soustrasť) (Řím. 12, 15,), každému žádouciho blaha srdečně přeje — *blahovůle*, ve všech potřebách bližnímu prospěti usiluje — *dobročinnosť* (milosrdnosť), chudé hmotně podporujíc — *štědrosť*, pocestným přístřeši a pokrmu skýtajíc — *hostinnosť*, a vůbec každému v nouzi pomáhajíc — úslužnosť. S nikým tvrdě nezachází — *přívětivosť*; na škodu bližního práv svých neužívá — *mírnosť*; obvyklých projevův úcty nezanedbává — *zdvořilosť*; zejména představeným povinnou vážnosť osvědčuje — *uctivosť*; přednosti jiných ráda uznává — *skromnosť*; slabosti lidské šetrně snáší — *trpělivosť*; co by pokoj rušiti mohlo, odstraňuje — *svornosť* (mírumilovnosť); proti osobám jiného mínění bouřlivě nevystupuje — *snášelivosť*; a vždy hotova jest odpustiti nebo ku vlastní chybě se přiznati a odprositi — *smířlivosť*.

Křesťanská láska k bližnímu, jsouc všeobecna, vztahuje se i k *nepřátelům*.

339. Od koho se nejlépe učíme, kterak i své nepřátele milovati máme?

Kterak i své nepřátele milovati máme, učíme se nejlépe od Ježíše Krista, jenž nepřátelům svým odpustil

a za ně se modlil, za ně i život svůj obětoval a nám přikázal, abychom nepřátele milovali,

Když Kristus Pán na kříži pněl, rouhali se jemu ti, kteří tudy chodili, ukřivujíce hlav svých a říkajíce: „Haha, kterýž Boží chrám rušíš a ve třech dnech jej zase vzdělávaš, pomoziž sám sobě; jsi-li Syn Boží, sestup s kříže!“ Podobně i knížata kněžská, posmívajíce se se zákonníky a staršími pravili: „Jiným pomáhal, sám sobě nemůže pomoci. Jest-li on král israelský, ať sestoupí s kříže, a uvěříme jemu. Doufal v Boha, ať ho nyní vysvobodí, chce-li; neboť pravil: Syn Boží jsem.“ Ale Ježíš modlil se řka: „Otče, odpusť jim; neboť nevědí, co činí!“ (Luk. 23, 34.) — Kristus Pán přikázal nám, abychom nepřátele milovali, řka: „Ale já pravím vám: Milujte nepřátele své, dobře čiňte těm, kteříž vás nenávidí, a modlete se za ty, kteříž vám protivenství činí a utrhají vám, abyste byli synové Otce svého, jenž jest v nebesích“ (Mat. 5, 44. 45.) — Spasitel sllbil nám odpuštění, ač-li i my odpustíme nepřátelům svým. „Neodpustíte-li lidem, ani vám neodpustí Otec váš hříchů vašich.“ (Mat. 6, 15).

Láska k nepřátelům *osvědčuje se* úkony vniternými i vnějšími. Jsme totiž povinni: 1. nepříteli *ze srdce odpustiti*, hněvu a záští výhost dáti, žádost pomsty potlačiti, všeho dobrého nepříteli přáti a z modliteb ho nevylučovati. 2. *Obecnými důkazy lásky*, jimiž známý známému přízeň projevuje, i nepříteli jsme povinni; sem náleží: pozdrav, odpověď, nevyhýbati se mu atd. Odpírajíce mu těchto věcí, ve hněvu bychom jel utvrdili a snad jiným pohoršení dali, to však lásce se protiví. Zvláštním způsobem, na př. mimořádnou poctou nepříteli se zavděčovati, není přikázáno, dojista však radno. Tuto radu naplniti jsme povinni, lze-li doufati, že nepřítel bude takto získán, anebo potřebuje-li naší pomoci. *„Lační-li nepřítel, nakrm jej; žízní-li, dej mu píti; nebo to čině uhlí řeřavé shrneš na jeho hlavu.“* (Přísl. 25, 21. Řím. 12, 20.) — Není proti lásce, domáhá-li se křesťan *zákonitého zadostučinění*; jsme sice povinni záští odložiti, nikoli však svých práv se vzdáti. — Na *hříšnících* máme rozeznávati *vinu* a *člověka*. Po své lidské přirozenosti, kterouž od Boha přijali, jsou i hříšníci schopni spásy, proto máme je milovati, avšak viny jejich, která Bohu se protiví a spásy jest překážkou, nenáviděti. — Důvěrně obcovati s hříšníky jest nebezpečno; přidružiti se k nim za úmyslem, aby získáni byli ctnosti, chvalitebno, ač není-li nebezpečenství svedení k hříchu. — Co se tkne *nevěřících* a *bludařů*, dlužno i tu rozeznávati *osobu* a *blud*. Osoby miluime a prospěti jim hleďme, bludy však zavrhujme. Bůh, jemuž připodobniti se máme, jedná podobně. Bludu i hříchu nenávidí, avšak osobám dobře činí. (Mat. 5, 45)

Kdo se v cestu staví našim hříšným snahám, kdo s námi

o totéž dobro se uchází, kdo — z nedopatření anebo přenáhlení — nám ublížil, není naším nepřítelem. Za nepřítele jen toho sluší pokládati, kdo nám *úmyslně* škoditi usiluje.

Sv. Štěpán před smrtí svou modlil se za ty, kteří jej kamenovali, řka: „Pane, nepokládej jim toho za hřích!“ Josef egyptský, odpustiv bratřím svým, činil jim dobře. David odpustil dvakráte Saulovi.

340. Je-li křesťanské lásky třeba?

Křesťanské lásky je tak třeba, že bez ní nemožno jest, dojíti života věčného.

Kdo dojíti chce spasení, musí milovati bližního svého. Nečiní-li tak, spasen býti nemůže. Proto praví Písmo sv.: „Kdo nemiluje, zůstává v smrti.“ (I. Jan 3, 14.)

341. Čím dokazujeme křesťanskou lásku?

Křesťanskou lásku dokazujeme tím, že zachováváme přikázání Boží a církevní.

Kristus Pán pravil: „Kdo má přikázání má a zachovává je, tenť jest, kterýž mne miluje.“ (Jan 14, 21.) Když bohatý mládenec Pána Ježíše se tázal: „Mistře dobrý, co budu dobrého činiti, abych měl život věčný?“ odpověděl Spasitel: „Chceš-li vjíti do života, ostříhej přikázání“ (Mat. 19, 16).

342. Která jsou hlavní přikázání křesťanské lásky?

Hlavní přikázání křesťanské lásky jsou tato dvě: „Milovati budeš Pána Boha svého z celého srdce svého a z celé duše své a ze vší mysli své. Toť jest to největší a první přikázání. Druhé pak jest podobné tomu: Milovati budeš bližního svého jako sebe samého.“ (Mat. 22, 37—39)

343. Kde jsou dvě hlavní přikázání křesťanské lásky obšírněji vysvětlena?

Dvě hlavní přikázání křesťanské lásky jsou obšírněji vysvětlena:

1. v desateru Božích přikázání;
2. v pateru přikázání církevních

Oddělení druhé.

O desateru Božích přikázání.

344. Jak zní desatero Božích přikázání?

Desatero Božích přikázání zní:

1. V jednoho Boha věřiti budeš.
2. Nevezmeš jména Božího nadarmo.
3. Pomni, abys den sváteční světil.
4. Cti otce svého i matku svou, abys dlouho živ byl a dobře ti bylo na zemi.
5. Nezabiješ.
6. Nesesmilníš.
7. Nepokradeš.
8. Nepromluvíš křivého svědectví proti bližnímu svému.
9. Nepožádáš manželky bližního svého.
10. Aniž požádáš statku jeho.

345. Komu dal Bůh desatero přikázání?

Bůh dal desatero přikázání národu israelskému, když po východu z Egypta na poušti dlel.

Třetího dne měsíce třetího po odchodu svém z Egypta (tedy po 45 dnech cestování svého) utábořili se Israelité u úpatí hory *Sinaj*, kdež celý rok strávili. Horstvo Sinajské skládá se ze tří pásem. Nejmohutnější z nich je *pásmo střední*, jehož severní vrchol nazývá se *Horeb* (1930 *m* nad mořem), jižní *Sinaj* (2300 *m* nad mořem, 600 *m* nad okolní planinou). Poněvadž tedy Horeb jest vlastně součástí hory Sinaj, změňují se v Písmě sv. často obě tato jména. Mojžíš vstoupil na horu Sinaj, kdež mu Bůh ohlásil, že ochoten jest učiniti s národem israelským smlouvu a jej pod zvláštní ochranu svou vzíti, ač-li Jemu poslušenství slíbí: „Jestliže poslouchati budete hlasu mého," pravil, „a zachovávati úmluvu mou, budete mi národem vyvoleným ze všech národův a budete mi národem svatým". — To když Mojžíš Israelitům ohlásil, slíbili všichni, že zachovávati budou vše, cožkoli Hospodin oznámí jim. I rozkázal Bůh, aby ve dvou dnech náležitě se připravili k vyslyšení vůle Jeho a k uzavření smlouvy vzájemné. Měli zdržovati se od všelikého hříchu a nečistoty, jakož i vyprati roucha svá. Rozkázal také Bůh Mojžíšovi, aby kolem hory Sinajské postavil zábradlí, jež překročiti lidu nebylo dovoleno. Třetího dne, to jest 50. dne po vyjití z Egypta, z rána sestoupil Ho-

spodin, provázen jsa anděly, za blýskání, hřímání a zvuku trub v ohni na horu Sinaj zahalenou v husté mraky. I povolal Mojžíše na vrch hory: ostatní lid pak stál kolem jejího úpatí. I prohlásil Hospodin slavně *zákon svůj*, a to především desatero přikázání svých. S bázní velikou naslouchali Israelští slovům Hospodinovým, i nemohouce déle snésti hrůzy, která pojímala je, když Bůh sám k nim promlouval, prosili, aby nadále nikoliv přímo, nýbrž toliko skrze Mojžíše vůle Boží jim byla oznamována. Mojžíš potěšil je a řekl jim, že Hospodin proto způsobem tak slavným zákon svůj jim ohlásil, aby, mající na paměti velebnost Boží, tím pečlivěji přikázání Boží zachovávali a hříchu se varovali. Pak přistoupil opět k oblaku, v němž zahalen byl Hospodin. Bůh oznámil mu ještě mnohé jiné zákony týkající se náboženského i občanského života Israelitův.

346. Jsme-li i my povinni, zachovávati desatero přikázání, jež Bůh dal národu israelskému?

I my jsme povinni, zachovávati desatero přikázání, jež Bůh dal národu israelskému, a to proto:

1. že toliko vysvětlují zákon přirozený, jejž Bůh každému člověku již svědomím poznati dává;

2. že je Pán Ježíš potvrdil a zachovávati přikázal.

Vůli Svou, kterou člověk spravovati se má, zjevil Bůh jednak přímo *Svým zákonem*, jednak nepřímo *zákonem lidským*. Zákon, jenž přímo od Boha pochází, jest buď přirozený anebo kladný

Přirozeným jmenuje se zákon, jejž Tvůrce do duše lidské vložil, a kterýž tedy rozumem poznán bývá. Člověk totiž, byl-li jen jeho rozum řádným způsobem rozvinut, sám ze sebe poznává rozdíl mezi dobrým a zlým, a dovtipuje se, že některých věcí má se mu vystříhati a jiné že konati má. Souhrn těchto mravných pravidel, jež člověk bez cizí pomoci světlem vlastního rozumu vystihuje, činí obsah přirozeného zákona. Že vskutku zákon přirozený jest, tomu nasvědčuje Písmo sv. i lidská zkušenost.

Sv. apoštol Pavel mluvě o pohanech, jimž Bůh nezjevoval vůle Své tak jako židům, praví: „*Když pohané, kteří nemají zákona, od přirozenosti činí, co jest zákona, takoví nemajíce zákona, sami sobě jsou zákonem a ukazují dílo zákona napsané v srdcích svých.*“ (List k Římanům, kap. 2, verš 14.) — Podobně sv. Augustin, prohlédaje k tomuto výroku apoštolovu, mluví o zákoně rukou Tvůrcovou v srdce lidské vepsaném. Všichni národové, jak učí zkušenost, činí rozdíl mezi dobrým a zlým, a byť rozcházeli se v jednotlivostech, přece v hlavních zásadách mravních se shodují, na př.

všichni uznávají, že Boha dlužno ctíti, rodičům a dobrodincům že má vděčnosť býti prokazována, všichni zavrhují zradu vlasti, přátel atd. Protože zákon přirozený každému člověku je vrozen, platí všechněm lidem všech dob.

Kladným zákonem Božským jmenujeme zákon, jejž nám Bůh nadpřirozeným zjevením oznámil. Slovo „kladný“ neznačí zde opak „záporného“, nýbrž značí tolik, co „předložený“ (t. j. k zachovávání). Zákon přirozený přivádí člověka pouze k cíli přirozenému. Ježto však nevystihlá dobrota Boží člověka beze všech jeho zásluh k cíli nadpřirozenému určila, bylo mu potřebí zákona vyššího, nadpřirozeného. A Bůh dal lidem vskutku zákon takový. Co do času dělíme jej v *zákon křesťanský* (nový), a *předkřesťanský* (starý). Již prvorodičům v ráji dal Bůh přikázání; Noemovi a jiným patriarchům rovněž přikázání svá dával.

V desateru přikázáních Bůh jasně a určitě vyslovil předpisy zákona *přirozeného*. Jelikož zákon přirozený platí všem lidem všech věků, musíme tedy i my desatero Božích přikázání zachovávati.

Proto také Kristus Pán desatera přikázání, jež dána byla národu israelskému, nezrušil, nýbrž je potvrdil, vysvětlil a doplnil, jak sám prohlásil slovy: „Nedomnívejte se, že jsem přišel rušit zákona nebo proroků; nepřišelť jsem rušit, ale naplnit.“ (Mat. 5, 17.)

347. Můžeme-li desatero přikázání zachovávati?

Desatero přikázání můžeme zachovávati, protože Bůh každému, kdo ho prosí, milost k tomu dává.

348. Které povinnosti obsahuje desatero Božích přikázání?

První tři přikázání Boží obsahují povinnosti k Bohu, ostatních pak sedm povinnosti k sobě a k bližnímu.

Naučení. „Boha se boj a přikázání jeho ostříhej; nebo to jest všeliký člověk.“ (Kaz. 12, 13.) — Bůh dal svoje přikázání na hoře Sinaji za hřímání a blýskání, by ukázal, s jakou přísností a spravedlností potrestá ty, kteří jich nezachovávají.

O prvním přikázání Božím.

349. Jak zní první přikázání Boží?

První přikázání Boží zní: „V jednoho Boha věřiti budeš.“

350. Co se poroučí v prvním přikázáním Božím?

V prvním přikázání Božím se poroučí, bychom v jednoho Boha věřili, v něho doufali, jej milovali a jemu se klaněli.

351. Co se zapovídá v prvním přikázání Božím?

V prvním přikázání Božím zapovídají se všecky hříchy proti víře, naději a lásce jakož i hříchy proti povinnosti, Bohu se klaněti.

352. Které hříchy jsou proti víře?

Proti víře jsou tyto hříchy:

1. nevěra a bludařství;
2. odpadlictví a zapírání víry;
3. lhostejnost u víře;
4. dobrovolné pochybování u víře;
5. mluvení proti víře a ochotné poslouchání řečí proti ní;
6. čtení a rozšiřování víře nepřátelských knih, novin a spisův.

353. Kdo se prohřešuje nevěrou?

Nevěrou se prohřešuje, kdo vlastní vinou v Boha nebo ve zjevení Boží nevěří.

„Nevěra" jest tolik jako „nedostatek víry." — Kdo nevěří v pravého Boha nebo ve zjevení Boží bez vlastní viny, t. j. nebyla-li mu víra dosud zvěstována (na př. pohan v zemích, do nichž hlasatelé víry křesťanské dosud nepřišli), neprohřešuje se nevěrou. — Za to ten, kdo vlastní vinou v Boha nebo ve zjevení Boží nevěří, dopouští se hříchu, jenž jest jedním z nejtěžších, protože více než jiné hříchy člověka od Boha odlučuje. — Hlavní prameny nevěry jsou: 1. pýcha, 2. nešlechetný život, 3. čtení špatných knih, 4. obcování s nešlechetnými lidmi a p. Nevěra otravuje srdce, uspává svědomí, užírá kořeny všech ctností, odpoutává divoké vášně, dovoluje páchati mrzké zločiny, hasí zápal pro dobra vznešená, dusí všeliké nadšení, odchovává povahy sobecké a duše prodajné. Jako jednotlivce, tak kazí nevěra i celé národy. Nehubí se národové neštěstím na bojišti, ale hynou nevěrou a nemravností. Národ bez Boha národem jest bez mravův, a národ mravně zkažený, duševně i tělesně vysílený, dříve nebo po-

zději stává se národem bez vlasti. V hodinu velikých zkoušek, těžkých nohod nevěra opouští — ale víra nejstkvěleji se osvědčuje. Washington († 1799), slavný zakladatel unie severoamerických států, krásně pověděl: „Není vlastimilem ten, kdo brojí proti náboženství a mravnosti; neboť podkopává nejmocnější podpory veřejného pořádku a obecného blaha.“

354. Kdo se prohřešuje bludařstvím?

Bludařstvím (kacířstvím) se prohřešuje, kdo tvrdošíjně nevěří pravdy, kterou církev k věření předkládá.

Církev sv. ukazuje učením svým pravou cestu ke spasení. Kdo se od cesty této odchyluje, bloudí. Některý křesťan bloudí, nevěda ani, že od pravé cesty ke spasení se uchýlil, jest tedy sice také bludařem, ale jelikož bez viny své bloudí, nepřičítá mu toho Bůh za hřích. Takovými bludaři či spíše „bloudícími“ jsou na př. protestanté a pravoslavní, kteří bez vlastní viny své nepoznali učení, jež církev katolická hlásá. Kdo však ví, že svým míněním od učení církve se odchyluje a v bludu svém i pak trvá, byl-li od učící církve poučen a napomenut, dopouští se hříchu bludařství Takovými bludaři byli na př. Hus, Luther, Kalvín, Zwingli a j.

Bludaře nazýváme také jinak „kacíři“. Slovo to vzniklo z řeckého slova „katharos“, což značí vlastně „čistý.“ V VII. stol. po Kr. P. byli bludaři, kteří chlubně „čistými“ (katharoi) se zvali. Od té doby užíváno slova, jímž neprávem se honosili, nikoliv v původním jeho významu, nýbrž ve smyslu „bludař.“

355. Kdo se prohřešuje odpadlictvím?

Odpadlictvím se prohřešuje, kdo se křesťanské víry zříká.

Odpadlíkem stává se tedy křesťan, jenž přestoupí k židovství, k náboženství tureckému (mohamedanismu), k pohanství, anebo prohlásí, že jest bez vyznání.

356. Kdo se prohřešuje zapíráním víry?

Zapíráním víry se prohřešuje, kdo svým mluvením anebo jednáním vzbuditi chce domněnku, že není katolickým křesťanem.

Skutkem víru zapírá, kdo bohoslužby jinověrců se účastní, jejich svátky slaví, jejich náboženské odznaky nosí a vůbec takové činy koná, z nichž možno souditi, že není více katolickým křesťanem.

357. Kdo se prohřešuje lhostejností u víře?

Lhostejností u víře se prohřešuje, kdo buď o žádné náboženství nedbá nebo všecka náboženství za stejně pravdivá a stejně dobrá pokládá.

Lhostejnost u víře jest vlastně, přidržuje-li se jí katolík, buď odpadlictvím nebo bludařstvím. Tvrdí-li katolík, že lhostejno jest, ku kterému náboženství se člověk přiznává, nevěří patrně ve zjevení křesťanské — praví-li, že jednostejno jest, kterého křesťanského vyznání kdo se přidržuje, popírá pravost katolické církve. Lhostejnost u víře *jest urážkou lidské přirozenosti*, která pro pravdu jsouc stvořena po pravdě touží; *jest hříchem proti spravedlnosti*, neboť klade zjevné bludy pravdě na roveň; *jest nadto i nevděkem proti Bohu*, jenž Synem svým pravdu nám zjevil a jednu církev pro všecky založil. Konečně zahrnuje v sobě lhostejnost u víře hrubý nesmysl, neboť vlastně soudí takto: „Ač víra katolická, protestantská, židovská, moslimská, pohanská ve věcech podstatných se liší, ač kde jedna ‚ano' praví, druhá rozhodně popírá, nicméně vše jest stejně pravé, dobré a Bohu milé ať se, spravuješ duchem Kristovým nebo islamem anebo pověrou modlářů!" Přes to lhostejnost u víře, poněvadž halí se v roucho náboženské snášelivosti, dovedla si zjednati přístup do četných kruhů lidí polovzdělaných. — „Že nejsi studený ani horký, ale že jsi vlažný, vyvrhnu tebe z úst svých." (Zjev. 3, 16.)

358. Kdo se prohřešuje pochybováním u víře?

Pochybováním u víře se prohřešuje, kdo svoluje k myšlénce, že by mohlo něco býti nopravdou, co církev k věření předkládá.

Pochybnost *bezděčně* vzniklá není hříchem, usilujeme-li vyprostiti z ní ducha svého a přesvědčiti se o pravdě prostředky přiměřenými, na př. dotazováním se mužů náboženství důkladně znalých. Ovšem pak hřeší těžce ten, kdo *ze zásady* v sobě a jiných vzbu uje a udržuje pochybnosti o pravdách křesťanských.[1]

Proti víře se prohřešuje, kdo mluví proti víře anebo se zalíbením naslouchá řečem, v nichž činí se útoky na učení sv. víry. — Proti víře prohřešuje se také každý, kdo čte knihy a časopisy nevěrecké. „Takových t liko spisovatelů knihy čítej, o nichž vůbec známo jest, že víry dobré byli; nemáš toho potřebu, abys zlata v blátě vyhledával," praví sv. Jeronym. Se všemožnou péčí přihlížejtež, rodičové k tomu, aby v tom, co se doma čítá, nebylo nic nebezpečného a pohoršlivého. V této věci chybuje se — ovšem namnoze z neznalosti věci — v ka-

tolických rodinách velice. Stávat se, že rodičové kupují dítkám svým k svátku nebo k vánocům knihy, jež nikterak pro ně se nehodí, a nezřídka bohužel i knihy, jež bývají příčinou mravní zkázy duší mladistvých. Při koupi rozhoduje často pouze zvučné jméno spisovatelovo. krásná úprava a láce. O obsah knihy, kterouž pro dítky své kupují, se někteří rodičové ani nestarají; mnohdy do koupené knihy ani nenahlédnou. A tak dostává se dítkám často do rukou kniha, jež hrubě uráží mravní i náboženský cit útlé, dosud snad nezkažené duše! A co říci o knihách, jež mnohý otec odebírá nebo si vypůjčuje a čítá, a jež pak i děti jeho do rukou dostávají? Bývají to nezřídka knihy psané v duchu protikatolickém, ne-li v duchu docela protináboženském a nevěreckém. Bývají to dějepisné knihy, v nichž církev katolická jest neustále hanobena a podezřívána' v nichž mužové, kteří proti církvi se pozdvihli, jsou do nebe vynášeni a jako rekové a mučeníci líčeni, kdežto zase osoby církvi katolické věrné jsou nespravedlivě osočovány a snižovány. Bývají to díla národopisná, zeměpisná a cestopisná v nichž o národech a zemích katolických s pohrdáním se píše kdežto země protestantské líčí se jakožto vzor pokročilosti a spořádanosti. Bývají to spisy přírodovědecké, v nichž vykládají se domněnky proti víře směřující v nichž posměch se tropí ze zázraků a ze všeho, co katolickému křesťanu má býti svatým a drahým. Naproti tomu má každý pečovati o šíření četby dobré. V každé domácnosti má býti náležitě postaráno nejen o potravu tělesnou, nýbrž i o potravu duševní. A tu náleží čestné místo *Písmu svatému*; musí to ovšem býti vydání od církve schválené a příslušnými výklady opatřené. Budiž však postaráno o to, aby dítky nečtly vše v Písmě sv. bez rozdílu, neboť mnohé částky, zejména ve Starém Zákoně, nejsou pro dítky psány. Vedle Písma svatého stůjž v rodinné knihovně dobrá nějaká kniha, líčící *životy svatých*, na př. „*Církevní rok*“ od kanovníka *Beneše Met. Kuldy* nebo „*Církev vítězná*“ od *Františka Ekerta*; dále příruční kniha *katolické věrouky*, na př. „*Populární dogmatika*“ od *Jana Valerina Jirsíka*. Budiž po ruce i *postilla*, t. j. kniha obsahující výklady a rozjímání na evangelia nedělní a sváteční celého roku; můžeť takováto kniha do jisté míry nahraditi nedělní a sváteční kázaní tomu, kdo pro nemoc nebo z jiných důležitých příčin do kostela jíti nemůže.

Ale mimo tyto nejnutnější knihy obsahujž rodinná knihovna dobré knihy poučné z oboru vědomostí světských. Také knihy zábavné patří do rodinné knihovny. Máme již, bohudíky, dosti bohatou zásobu dobrých, v duchu katolickém psaných knih, takže není třeba sáhati ku knihám nekatolickým. Vedle knih zasluhují i *časopisy* a *noviny* zvláštní pozornosti. Bez nich neobejde se za našich dnů téměř nikdo z lidí vzdělanějších; jde však o to, aby to nebyly listy šířící jedovatou

nákazu nevěry, pochybovačnosti a nemravnosti. I listy zdánlivě bezbarvé jsou škodlivé, neboť podporují lhostejnost u víře. — Kdo máš dosti hmotných prostředků, podporuj štědře vydávání dobrých ch. katolických knih a časopisů tím, že je kupuješ a odbíráš. Doporučuj je i jiným a půjčuj je ochotně těm, kteří si jich koupiti nemohou. Přistup ke spolkům, jež vydávají dobré knihy, jako jest na př. Dědictví naše a Dědictví sv. Cyrilla a Methoděje na Moravě, a vybízej k tomu i jiné. Záslužno jest založiti v obci dobrou knihovnu, z níž každý může sobě knihy vypůjčovati.

359. Které hříchy jsou proti naději?

Proti naději jsou tyto hříchy:
1. **nedůvěra a zoufalství;**
2. opovážlivé spoléhání.

O křesťanské naději viz str. 254—257.

360. Kdo se prohřešuje nedůvěrou?

Nedůvěrou se prohřešuje, kdo nedosti pevně v Boha důvěřuje.

Člověk takový pochybuje o tom, zdaž Bůh dáti může nebo chce, co slíbil. Jest to tedy zároveň i hřích proti víře, neboť víra učí, že Bůh jest všemohoucí a nejvýš věrný. Nedůvěrou prohřešili se Mojžíš a Aron (viz str. 25.). Roněž tak i Israelité na poušti, kteří neustále pochybovali o tom, chce-li jim Hospodin v potřebách jejich pomoci.

361. Kdo se prohřešuje zoufalstvím?

Zoufalstvím se prohřešuje, kdo se veškeré důvěry v Boha vzdává a se domnívá, že mu Bůh již nemůže nebo nechce pomoci neb odpustiti.

O zoufalství zmínili jsme se již na str. 343—344. Zoufalstvím prohřešil se Kain, jenž, zavraždiv bratra svého, pravil: „Větší jest nepravost má, nežli abych odpuštění zasloužil.“ Saul, poražen byv v bitvě s Filištinskými na horách Gelboe, nalehl v zoufalství na vlastní meč a probodl se. Jidáš vida, že P. Ježíš, jehož zradil, byl odsouzen, oběsil.

362. Kdo se prohřešuje opovážlivým spoléháním?

Opovážlivým spoléháním se prohřešuje, kdo toliko na Boha spoléhá a sám nečiní, co činiti může a má.

Srvn. str. 68. a 344. Opovážlivým spoléháním hřešili lidé za časů Noemových (srvn. str. 143.), rovněž tak přečasto i národ israelský a přemnozí jednotlivci. — Když v *Anglicku* katolíci pronásledováni byli co nejukrutněji, usmyslil si kterýsi šlechtic, že v srdci bude dobrým katolíkem a dle náboženství katolického se říditi, zevnitř ale že se bude tvářiti, mluviti a jednati jako kacíř a tak že zachová si statky, důstojenství a život, spoléhaje se opovážlivě na to, že Bůh, jenž do srdce každého člověka nahlíží, nenechá ho zajisté zemříti bez lítosti a sv. zpovědi. Za tou příčinou měl zpovědníka i v městě, kdež časem se zdržoval, i na svém panství. Zatím však jednou, když z města na statek svůj se ubíral, onemocněl náhle uprostřed cesty. I poslal do města pro zpovědníka, avšak než zpovědník přišel, byl již mrtev.

363. Které hříchy jsou proti lásce?

Proti lásce jsou všecky těžké hříchy, zvláště pak odpor a nenávist proti Bohu.

Kdo těžkého hříchu se dopouští a tím zákon Boží přestupuje, uráží Boha, a dává tudíž na jevo, že Ho nemiluje; pravil Kristus Pán: „Kdo má přikázání má a zachovává je, tenť jest, kterýž mne miluje.“ (Jan 14, 21). Kdo hřeší, miluje více pomíjející nízký požitek nebo věci stvořené nežli Boha. — Odpor proti Bohu má ten, jenž v srdci svém nejen lhostejným jest vůči Bohu, nýbrž chová v srdci svém dobrovolně i nechuť proti Bohu a Božským věcem. Někdy bývá pocit nechuti k Bohu pokušením, i není hříchem, dokud k němu nepřivolíme. — Nenávist k Bohu jest hřích ze všech nejhroznějším. V tento hřích klesá obyčejně člověk neřestný, jenž pohlížeje na Boha jakožto na protivníka svého, jenž mu hřešiti brání, počne sobě přáti, aby Boha nebylo, a poněvadž Boha zničiti nemůže, vzplane nenávistí vůči němu.

364. Co jest Bohu se klaněti?

Bohu se klaněti jest prokazovati Bohu poctu, která pouze jemu, jakožto nejvyššímu Pánu, přísluší.

Někomu *poctu prokazovati* znamená jeho přednosti uznávati nejen v duchu, nýbrž i slovem a skutkem. Přednosti, pro které někoho ctíme, jsou buď přirozené nebo nadpřirozené. V prvém případě vzniká *pocta občanská*, na př. oslava zasloužilých mužů, pamětní desky, pomníky atd., ve druhém pocta *náboženská*. Pocta *náboženská* jest dvojí: 1. *nejvyšší*, kteráž pouze Bohu přísluší (*klanění*). „Pánu Bohu svému se klaněti a jemu samému sloužiti budeš.“ (Mat. 4, 10.) 2. pocta, kteráž tvorům vzhledem k Bohu vzdávána býti smí.

Křesťan má Pánu Bohu *prokazovati* poctu: 1. především *vnitřní*; neboť „*Bůh jest duch, a kteří se mu klaní, v duchu a pravdě mají se mu klaněti.*“ (Jan 4, 24.) 2. avšak též i *zevnitřní*; neboť člověk nezávisí na Bohu jen duchem, nýbrž i tělem, nehřeší jen myšlénkou, nýbrž i skutkem, přirozenost naše pudí nás, abychom projevili, co v duši se děje; vnějšími úkony vnitřní smýšlení se posiluje. 3. *společnou* (*veřejnou*); neboť jsme synové téhož Otce, pročež jako členové jedné rodiny Boha společně máme ctíti; jako jednotlivec, tak i společnost Božskou vůlí jest a trvá; láska přikazuje, abychom druh druhu dobrý příklad dávali; Spasitel společnou bohoslužbu přikázal, a též církev ve druhém přikázání ji nařizuje. — Ctnost, která člověka pobádá a nakloňuje, aby Bohu jako svrchovanému všech věcí Pánu povinnou poctu prokazoval, slove *nábožnost*.

K *námitce*, že Bůh naší pocty nepotřebuje, *odpovídáme*: Nectíme Boha, abychom Mu prospěli, nýbrž ctíme Jej pro Jeho nevystihlou velebnost a svůj vlastní užitek. — K *námitce*, že Bůh, jsa pouhý duch, duchem má býti ctěn, *odpovídáme*: Ovšem, Bůh má býti ctěn *hlavně* duchem, *nikoli* však *pouze* duchem.

365. Které hříchy jsou proti povinnosti, Bohu se klaněti?

Proti povinnosti, Bohu se klaněti, jsou tyto hříchy: 1. modlářství; 2. pověra, hádání, čáry nebo kouzla; 3. svatokrádež; 4. pokoušení Boha; 5. zanedbávání modlitby a služeb Božích.

366. Kdo se prohřešuje modlářstvím?

Modlářstvím se prohřešuje, kdo nějaké věci stvořené božskou poctu prokazuje.

O vzniku modlářství viz str. 74. Dle učení svatých Otců byla modloslužba pohanská poctou vzdávanou zlým duchům, kteří bloudícímu člověku k úctě se vystavovali, dávajíce pohanům modlami odpovědi a konajíce věci podivuhodné. Tomu nasvědčuje Písmo sv., v němž čteme: „Všickni bohové národů jsou ďábelství.“ (Žalm 95, 5). Sv. apoštol Pavel nazývá smilníky a lakomci „modláři“ (Ef. 5, 5.) a mluví o lidech, jejichž Bůh břicho jest. (Filip. 3, 19).

Modlářství dopustil se vrtkavý lid israelský nedlouho potom, kdy dáno bylo jemu desatero přikázání. Když totiž Mojžíš čtyřicet dní a nocí meškal na Sinaji rozmlouvaje s Hospodinem, domnívali se Israelité, že zahynul. I přinutili Arona, aby udělal jim „bohy, kteříž by šli před ním.“ I ulil

Aron ze zlatých náušnic *zlaté tele*, kteréž když Israelité uzřeli, řekli: „Tito jsou bohové tvoji, Israeli, kteříž tebe vyvedli ze země egyptské!“ A zapomenuvše zcela na Boha, obětovali modle zápalné oběti a oddali se radovánkám. Nápodobili tím modloslužbu, kterou v *Egyptě* byli vídali. Tam totiž největší úcta vzdávána byla posvátnému býku řečenému „*Apis*“, jenž pokládán byl za vtělení boha slunce.

367 Kdo se prohřešuje pověrou?

Pověrou se prohřešuje, kdo věcem připisuje tajnou moc, které jim Bůh nedal.

Slovo „pověra“ značí tolik co „pavěra“ či „nepravá víra.“ Není pověrou, připisujeme-li některým bylinám nebo pramenům moc léčivou, nebo magnetu moc přitažlivou a p., neboť moc tuto dal jim všemohoucí Tvůrce. Rovněž tak není pověrou, připisujeme-li sv. svátostem vyšší moc, neboť moc ta pochází od Boha. Ale pověrou se prohřešuje na př., kdo přičítá tajnou moc t. zv. amuletům a talismanům, t. j. věcem, jež u sebe (na hrdle a j.) nosí domnívaje se, že ho činí na př. nezranitelným, silným, šťastným a p. Není však pověrou, nosí-li nábožný křesťan u sebe věci posvátné, na př. růženec, svěcenou medaili, škapulíř, sv. ostatky atd, jelikož křesťan těmto věcem samým vyšší moci nepřikládá, nýbrž nosí je proto u sebe, aby v každém okamžiku Boha, P. Marie nebo některého svatého a světice byl pamětliv, podle toho se choval a do jejich ochrany se odporoučel. Pověrčivým jest, kdo nahodilým zjevům přičítá vyšší vliv; na př. domnívá-li se, že bude míti neštěstí, přeběhne-li mu zajíc přes cestu a p. Pověry se dopouští také ten, kdo Boha ctí úkony, jež ani s naukou církve, ani s křesťanským mravem se nesnášejí, na př. kdyby někdo se domníval, že nutno jest ke spasení modliti se každého dne určitou nějakou modlitbu a p.

368. Kdo se prohřešuje hádáním?

Hádáním se prohřešuje, kdo buď výslovně nebo mlčky pomocí zlého ducha se dovolává, by věci skryté vyzkoumal.

Hádáním prohřešuje se, kdo z karet, z hvězd, z rýh na ruce a p. soudí, jaký osud v budoucnosti člověka potká. Obyčejně bývá takovéto hádačství spojeno s podvodem. Také vykládání snů bývá z pravidla hříšno. Proto praví Písmo sv.: „Jako kdo lapá stín a honí vítr, tak jest i ten, který pozoruje vidění lživých (t. j. věří snům a spoléhá na ně)“ (Sir. 34, 2). Zřídka toliko zjevuje Bůh skrze sny vůli svou, na př.

sv. Josefu poručil Bůh ve snách, aby s P. Marií a Ježíškem uprchl do Egypta před úklady Herodovými a p.

369. Kdo se prohřešuje čarami nebo kouzly?

Čarami nebo kouzly se prohřešuje kdo pomocí zlého ducha chce konati věci zázrakům podobné.

Nejsou zde míněna t. zv. „kouzla“, jež vysvětliti lze neobyčejnou obratností lidí, kteří podivuhodné kousky takové provozují. Činí-li tak pro zábavu jiných, bez úmyslu jiné oklamati, a užívají-li prostředků přirozených, nejsou „kouzelné“ kousky ty ovšem hříchem, nýbrž nevinnou zábavou. — Užívá-li však někdo sice toliko vlastní své obratnosti k činům podivuhodným vzbuzujícím za tím účelem, aby uvedl jiné v omyl, na př., aby se domnívali, že tak činí z moci vyšší nedopouští se sice hříchu kouzelnictví, ale ovšem hříchu podvodu Takovéhoto podvodu dopustili se zprvu nepochybně oni kouzelníci egyptští, o nichž Písmo sv. vypravuje. Když totiž Mojžíš a Aron na důkaz, že skutečně od Boha k Faraonovi jsou posláni, uvrhli hůl na zem, jež proměnila se v hada, učinili kouzelníci na pohled týž zázrak: oni totiž obratným kejklířstvím způsobili, že divákům se zdálo, jako by hole jejich skutečně v hady proměněny byly. V pravě však buď rychle hole své v šatech svých ukryli a místo nich hady tam připravené na zem hodili, anebo snad zvláštním způsobem hady omráčili tou měrou, že je ztrnulé na způsob úplně rovných holí s sebou přinesli; udeřením pak jimi o zem ovšem hadové ztrnulosti své pozbyli a jako obyčejně po zemi se plazili. Dosud provozují v Egyptě tak zv. „zaklínači hadův“ kejkle podobné. Avšak had z hole Aronovy proměněný pozřel hady kouzelníkův, čímž podvodné umění lidské zahanbeno bylo mocí Božskou. — Hříchu kouzelnictví však se dopouští, kdo chce užiti anebo skutečně užívá pomoci zlého ducha k tomu, aby vykonal věc zázrakům podobnou. Zlý duch může totiž způsobiti z *dopuštění Božího* zázraky *zdánlivé*, t. j. skutky jeho obmezují se sice na obor zákonů přirozených, avšak on dovede vzbuditi jimi v divácích *přelud*, jako by viděli skutečně události nadpřirozené Pomocí zlého ducha nepochybně nápodobili kouzelníci egyptští ještě dva zázraky, jež Mojžíš a Aron na rozkaz Hospodinův vykonali, totiž proměnění vody Nilské v krev a neobyčejné množství žab. Dodnes mnohé věci dějí se snad přispěním zlého ducha; na př. to, co činí lamové Tibetští (srvn. „Cesty missionářské, které Mongolskem, Tibetem a říší čínskou vyhonali Huc a Gabet“, podíl Dědictví č. 74. str. 134 - 135) a j. Ale jest třeba býti v těch věcech velice opatrným a nehledati působení ďáblovo ve všem, co se na první pohled snad kouzlem nebo čarami býti zdá. Ve starších dobách mnoho zlého způsobila lehkověrnost v těch

věcech! — Kouzelnictví příbuzno jest *zaklínání ducha*, t. j. dotazování se duchů na věci neznámé a p. Také t. zv. *spiritismus* a p. sem náleží. Mnohé spiritistické zjevy lze vyložiti podvodem, ač snad některé i působení zlého ducha přičísti dlužno. — Čarodějství i hadačství již ve Starém zákoně přísně bylo zapovězeno: „Člověk, který by se uchýlil k čarodějníkům a hadačům, . . . postavím tvář svou proti němu a vyhladím jej z prostředku lidu jeho.“ (III. Mojž. 20, 6.)

370. Kdo se prohřešuje svatokrádeží?

Svatokrádeží se prohřešuje, kdo zneuctívá osoby, místa nebo věci Bohu zasvěcené, zvláště pak kdo některou svátost nehodně přijímá.

Osobami Bohu zasvěcenými jsou kněží a duchovní vůbec, jakož i řeholníci a řeholnice. Kdo osoby tyto bezprávně týrá, násilí jim činí a p., dopouští se svatokrádeže. „Nedotýkejte se pomazaných mých a prorokům mým nečiňte nic zlého!“ (I. Paralip. 16, 22.) — Místa Bohu zasvěcená jsou: kostely, kaple a hřbitovy. Svatokrádeže se dopouští, kdo spáchá na místech těch čin, jímž posvátnost míst těch hrubě uráží, na př. vraždu, smilstvo a p. Kristus Pán vyhnal z chrámu prodavače, řka: „Psánoť jest: Dům můj dům modlitby slouti bude: ale vy jste jej učinili peleší lotrovskou.“ (Mat. 21, 13). Věci Bohu zasvěcené jsou: bohoslužebné nádoby a roucha, statky církevní a p. Kdo věci takové si bezprávně přivlastní anebo je zneuctívá, dopouští se svatokrádeže. Hříchu toho dopustil se babylonský král Baltassar, jenž při bujné hostině k potupě Hospodinově z posvátných nádob chrámu Jerusalémského pil. — Ale nejtvětší svatokrádeže se dopouští, kdo sv. svátosti nehodně přijímá, na př. při sv. zpovědi těžký hřích zúmyslně zamlčí anebo těžkým hříchem jsa obtížen, přistupuje ke stolu Páně.

371. Kdo se prohřešuje pokoušením Boha?

Pokoušením Boha se prohřešuje, kdo opovážlivě zázraku na Bohu žádá neb od něho očekává.

(Srvn. str. 344.) „Pokoušeti Boha“ značí tolik co zkoušeti, zda Bůh má skutečně některou vlastnost, na př. je-li všemohoucí, spravedlivý atd., může-li skutečně pomoci a p. Zvláště pak nazýváme pokoušením Boha, vydává-li se někdo bez potřeby do velikého nebezpečí těla nebo duše a přece opovažuje se od Boha žádati nebo očekávati zázračné pomoci.

372. Není-li proti prvnímu přikázání Božímu ctíti anděly a svaté?

Ctíti anděly a svaté není proti prvnímu přikázání Božímu, protože se jim neklaníme; ale dobré jest a prospěšné, je ctíti a vzývati.

Anděly a svaté *ctíme* tím, že: 1. si jich *vážíme*, 2. jejich *ostatky* a *obrazy* v uctivosti máme, 3. jejich *příkladu* horlivě následujeme, 4. *svátky* (památku) jejich zbožně slavíme, 5. a *jiné důkazy vážnosti a úcty* jim projevujeme, na př. tím, že jména jejich si dáváme, a za ochránce (patrony) si je volíme, oltáře, kostely a sochy jim na počest budujeme atd.

Vzývati znamená někoho za něco prositi. Svatí v nebi pouze *přímluvou* mohou nám prospěti. Vzývajíce tedy svaté, prosíme, aby nám na Pánu Bohu svými přímluvami vyžádali potřebných dober.

373. Proč máme anděly a svaté ctíti a vzývati?

Anděly a svaté máme ctíti a vzývati: 1. protože jsou přátelé Boží; 2. protože nás milují a za nás u Boha orodují.

Bůh přijal anděly a svaté za přátele své a miluje je láskou obzvláštní, a Sám úctu jejich na zemi nezřídka zázračně oslavuje. „Kde jsem já, tuť i služebník můj bude; bude-li mi kdo sloužiti, poctí jej Otec můj.“ (Jan 12, 26.) Ve svatých ctíme vlastně Boha samého, neboť podivujeme se vlastně zázračným účinkům milosti a oslavujeme ovoce krve Kristovy. „Podivný jest Bůh ve svatých svých“ (Žalm 67, 36). Jakožto přátelé Boží zmohou zajisté mnoho svojí přímluvou v nebesích.

Andělé a svatí nás milují t. j. myslí na nás a jsou nám nakloněni přejíce nám vše dobré; pamětlivi pak jsouce naší bídy orodují č: přimlouvají se za nás u Boha. Že přímluvy svatých lidem užitečny jsou, plyne z učení o obcování svatých; a že za nás vskutku orodují, o tom svědčí písmo sv. pravíc, „že prorok Jeremiáš mnoho se modlí za lid“ (II. kn. Mak. 15, 15.): to též dokazuje i jejich láska k bližnímu, která i na onom světě zůstává. Blaženost nebeská věru žáru lásky této nehasí, nýbrž plamen její rozněcuje. Bylo by nedůstojno svaté v nebi si představovati jako bytosti sobecké, které jen sobě a svému štěstí živy jsouce, svých pozemských bratří nedbají. Je-li jisto, že svatí za nás se přimlouvají, jsme oprávněni je za to prositi. Církev vzývání svatých dobrým a užitečným jmenuje. Trid. sess. XXV. Sv. apoštol Pavel snažně žádal věřících, aby se zaň modlili (Řím. 15, 30.); z toho jde, že tím spíše lze svaté

s Kristem kralující vzývati, ježto moc jejich jest větší a přátelství jeho s Bohem důvěrnější. *Již v prvních stoletích křesťané svaté vzývali*; tomu nasvědčují prastaré církevní modlitby a jiné písemné památky, na př. nápisy na hrobech sv. mučenníků v římských katakombách: „Pros za nás, oroduj za své bratry.“ — Jelikož se svatí v nebesích za nás přimlouvají, je spravedlivo, abychom je z vděčnosti ctili. Ačkoli svatí veškero lidstvo milují, přece lze si mysliti, že zvláštní láskou lnou na př. k tomu národu, z něhož pošli, ku krajině, ve které působili, nebo k oněm jednotlivcům, kteří je horlivě ctí. Na tom zakládá se obyčej, vedle kterého si národové, stavy, jednotlivci zvláštního *sv. patrona* volí. Též nelze rozumným způsobem ničeho namítati, utíkají-li se zbožní křesťané ve zvláštních potřebách k tomu neb onomu světci. Poučilať je zkušenost, že vzývání některého světce v určité příčině zvláště se osvědčilo, na př. úcta sv. Aloisia v pokušení proti čistotě. Jest dojista pravdě podobno, že svatí ani v nebi nepozbyli účasti pro věci, jimiž na zemi se obírali, pro něž trpěli nebo jimiž se vyznamenávali.

O tom, že svatí a světice, jež ctíme, skutečně svatými byli, pochybovati nelze, neboť jest to zaručeno svědectvími neklamnými. Církev sv. velice obezřetně sobě počíná, dříve nežli někoho za svatého prohlásí. Prohlášení za svatého slove „*kanonisace*“, kterou častěji předchází „*beatifikace*“ (prohlášení za blahoslaveného), t. j. přivolení, aby blahoslavenec veřejně ctěn býti směl v jedné toliko církevní provincii nebo v některém řádě, n. př. blahoslavená Anežka Česká. Dříve než někdo za svatého jest prohlášen, musí býti dokázáno: 1. že svatě žil, 2. že jej Bůh zázrakem oslavil. Tyto věci na základě hodnověrných svědectví zkoumají se tak přísně, zevrubně a pečlivě, že i protivníci to uznali.

374. Kterak se rozeznává klanění se Bohu od poety andělům a svatým vzdávané?

Klanění se Bohu rozeznává se od pocty andělům a svatým vzdávané takto: klanění se přísluší toliko Bohu samému, protože jest pánem svrchovaným; andělům a svatým však náleží pocta proto, že jsou služebníci a přátelé Boží.

List okružný církve Smyrnenské o mučenické smrti sv. Polykarpa († 164) má toto svědectví: „Ježíši Kristu, poněvadž Syn Boží jest, se *klaníme*, mučenníky však, učně a následovníky Páně v *poctivosti máme* pro lásku, jež měli ku svému mistru a králi.“ Kostely anebo oltáře, jež mají jméno některého Svatého, nejsou zřízeny *jen* Svatému bez ohledu na Boha

a Krista. Naopak! Kostel a oltář *Bohu* postaven jest — ale připomíná a hlásá spolu, co velikého *Kristus* v onom Svatém učinil.

375. Kterak se rozeznává modlitba naše k Bohu od modlitby k andělům a svatým?

Modlitba naše k Bohu rozeznává se od modlitby k andělům a svatým takto: k Bohu se modlíme, by nám pomohl svou všemohoucností; anděly a svaté vzýváme, by nám pomáhali svou přímluvou u Boha.

(Litanie.)

Každý katolík dobře rozeznává slova „smiluj se“, jimiž toliko k Bohu volá, od prosby „oroduj za nás“, kterou k sva- (O litaniích viz sr. 374.) tým se obrací.

376. Koho máme přede všemi anděly a svatými zvláště ctíti a vzývati?

Přede všemi anděly a svatými máme zvláště nejblahoslavenější Pannu Marii ctíti a vzývati.

377. Proč máme nejblahoslavenější Pannu Marii přede všemi anděly a svatými zvláště ctíti a vzývati?

Nejblahoslavenější Pannu Marii máme přede všemi anděly a svatými zvláště ctíti a vzývati:

1. protože je matkou Boží;
2. protožd milostí a svatostí všecky anděly a svaté převyšuje;
3. protože její přímluva u Boha jest nejmocnější.

Srvn. ot. 128 (str. 182) a ot. 314. *Vyšší úcta* než andělům a svatým náleží Marii Panně, poněvadž: 1. převyšuje anděly i svaté *důstojností*; andělé a svatí jsou pouze služebníky Božími, avšak Maria Panna, ač v pokoře též dívkou Páně se nazývá, jest i matkou Boží neboli Bohorodičkou. 2. anděly i svaté převyšuje *svatostí*, jest totiž prosta prvotného i všech osobných hříchů, a bohatě milostmi jsouc nadána, stkví se korunou spanilých ctností. 3. převyšuje všecky nebešťany *slávou*. Oslava nebeská úměrna jest pozemské svatosti; vyniká-li Marie Panna nade všecky tvory svatostí, i slávou nad ně povznesena jest. Onat jest „královnou andělů“. 4. *světu dala Spasitele*, milostí Kristem dobytých dostává se nám *Její přímluvou*. Proto Ji v loretanské litanii nazýváme „Útočištěm

hříšníků", „Útěchou zarmoucených", „Pomocnicí křesťanův" atd. Sv. Otec Lev XIII. nazval Marii Pannu *rozdavatelkou milostí.*" Paměti hodno jest, že *Kristus Pán* první zázrak učinil *na Její přímluvu.* — Z těchto důvodů byla Marie Panna od prvopočátku *vroucně ctěna.* Počátek učinil z rozkazu Božího anděl *Gabriel* slovy: „Zdrávas Maria"; k andělu připojila se *sv. Alžběta,* a *blahoslavená Panna sama* předpovídá uctění své; „Od této chvíle blahoslaviti mne budou všickni národové." Luk. 1, 48. — *Katakomba sv. Priscilly* ozdobena jest obrazem Matky Boží (z 1. polovice II. století). Otcové a spisovatelé církevní prvých století nadšenými byli chvalořečníky Marie Panny, na př. Irenaeus, Efrém, Tertullian. Úcta marianská dala a posud dává světu neocenitelné užitky. Základem jest důstojnějšího postavení *žen* a *uctivé šetrnosti,* kterou křesťanští národové druhému pohlaví prokazují, zdrojem jest *pokory, trpělivosti* a *oddanosti ve vůli Božskou*; zejména však perla všech ctností, *mravná čistota* v úctě Marie Panny má nejpevnější kořeny. Proto čisté duše byly vždycky vroucími nejčistší Panny ctiteli, na př. svatí Bernard, Aloisius, Stanislav Kostka atd. Vzývání mocné Panny i v *časných potřebách* nezřídka vyslyšením bylo korunováno, na př. vítězství nad Tatary u posvátného Hostýna, nad Turky u Lepanta, mnohá zázračná uzdravení atd. K horlivé úctě Matky Boží zvláště *modlitbou růžencovou* vřele vybízí Lev XIII.

378. Co rozumíme svatými ostatky?

Svatými ostatky rozumíme:

1. pozůstatky těl svatých a světic Božích;

2. předměty, jež byly v blízkém spojení s Kristem Pánem anebo se svatými osobami, na příklad částečky svatého kříže.

Ostatky svatých ve smyslu užším slovou těla, jednotlivé údy, kosti nebo popel z těl svatých — ve smyslu širším takové věci, jež s Kristem Pánem nebo svatými osobami v blízkém styku byly a ke zbožnému uctění se hodí, na př. částečky sv. kříže (viz str. 262), hřeby a kopí (viz str. 263), okovy, mučenické nástroje.

379. Není-li proti prvnímu přikázání, ctíti svaté ostatky a obrazy?

Ctíti svaté ostatky a obrazy není proti prvnímu přikázání, protože se jim neklaníme.

380. Proč ctíme svaté ostatky?

Svaté ostatky ctíme:

1. protože Bůh skrze ně mnoho zázraků učinil;

2. protožn těla svatých byla chrámem Ducha svatého a nástrojem ctností jejich, a protože jednou slavně z mrtvých vstanou.

Bůh oslavil *tělesné ostatky* proroka Elisea velikým zázrakem. Po nějakém čase totiž konal se pohřeb jakéhosi muže na témž hřbitově, kde se i hrob Eliseův nalézal. Nenadálou příhodou byl však pohřeb přerušen: objevili se na blízku obávaní loupežníci moabští, kteří tenkráte často do země israelské nájezdy činili. V nastalém zmatku vhodili nosiči mrtvolu do hrobu Eliseova. A tu *ožil* zase *mrtvý člověk*, jakmile tělo jeho doteklo se ostatků sv. proroka. — Spasitel důvěru ženy, která dotekla se jeho roucha, odměnil uzdraviv ji (Mat. 9, 22.); v Efesu Pavlovy šátky i pásky kladli na nemocné, kteříž tím zbaveni byli neduhů svých (Sk. ap. 19, 12.) Též dějiny vypravují o zázracích, jimiž Bohu zalíbilo se ostatky svatých oslaviti, na př. sv. Augustin dosvědčuje zázrak (conf. IX. c. 7.), který se stal za jeho přítomnosti v Miláně objevenými ostatky sv. mučenníků Gervasia a Protasia. Též sv. Ambrož líčí podrobně podobné zázraky. Svědectví těchto proslulých a opatrných mužů zavrhovati, bylo by nerozumno. Nemožno, aby hříšnou byla úcta, kterou zázraky potvrdil Bůh. Jazyk sv. Jana Nepomuckého; krev sv. Januaria mučenníka 4. století v Neapoli. — Úctu sv. ostatků lze stopovati až k počátkům církve. Křesťané kosti sv. Ignacia († 107), které zubům dravcův odolaly, sebrali a chovali „jako drahý poklad"; též ostatky sv. Polykarpa († 168) opatrovali bedlivě, vážíce si jich „nad zlato a drahé kamení." Člověku vrozeno jest v úctě míti ty věci, jež osobám milým anebo slavným náležely. — Sv. ostatky na slušném místě chováme, v úhledných skříních (*„relikviářích"*) na oltáře klademe, do *oltářních kamenův* a do *pacifikálů* zašazujeme, jich se dotýkáme, nebo je líbáme, atd. Církev (Trid. sess. 25.) nařídila, že nových ostatků zaváděno býti nemá leč *za souhlasu a svolení biskupova*, jenž povinen jest jejich pravosť zkoumati a potvrditi (listina stvrzující nazývá se *„authentika"*). Se svatými ostatky za účelem hnusného zisku kupčiti, církví jest zakázáno. *Pravosť ostatků* vyjímajíc ty, které zázrakem byly oslaveny, nenáleží sice v obor neomylného učitelského úřadu církve, jest však zaručena spolehlivým svědectvím lidským.

381. Proč ctíme svaté obrazy?

Svaté obrazy ctíme, protože něco ctihodného před-

stavují; tato úcta se však nevztahuje týmž způsobem na obraz, jakým na předmět obrazem vypodobněný.

Též *obrazy svatých* míti a ctíti jest dovoleno; neboť úcta, která jim se vzdává, k osobám samým, jež představují, se odnáší (Sněm Trid. 25). Obrazem rozumíme nejen malbu, nýbrž i dílo řezbářské i sochařské. Neplatí úcta uměleckému provedení, tím méně cenné hmotě, na př. zlatu, stříbru. — Mezi *svatými* a *ostatky* jest spojení *skutečné*, avšak *obrazy* se *svatými* víže pouto pouze *pomyslné*, pročež ostatkům vyšší úcta náleží. — Ve *Starém zákoně* zapověděno bylo zhotovovati rytiny a obrazy, avšak jen za tím účelem, aby se jim židé neklaněli. Že zápověď tato nebyla bezvýminečnou, dosvědčuje archa, cherubové nad slitovnicí, cherubové v koberce vetkaní atd. I jakási úcta byla vzdávána těmto náboženským odznakům. Ozu stihl trest smrti, že archy se dotekl, a muži Bethsamitští pobiti jsou, poněvadž na archu neuctivě pohlíželi. — Církev užívala z počátku obrazů toliko zřídka, aby křesťané z pohanstva jim snad se neklaněli, jakož i aby od pohanů nebyly zneuctěny. Přes to shledáváme u křesťanů již v nejstarších dobách náboženské obrazy, na př. kříž, obrazy dobrého pastýře a dějů biblických atd. Když pak pohanstvo bylo přemoženo, rozšířila se úcta sv. obrazů po celé církvi. Chrámy i příbytky soukromé, prsteny a poháry bývaly zdobeny náboženskými obrazy. I sochy světců na veřejných místech byly stavěny, věnci krášleny a uctívány.

Císař řecký *Lev Isaurský* (716—741), kterýž jsa z nízkého rodu a stavu pouze válečnou udatností povznesl se na trůn, při tom však zůstal nevědomým, dal se židy a mohamedány přemluviti, že zobrazovati Krista a svaté, jakož i ctění těchto obrazů jest modloslužbou. Proto poručil, aby všechny obrazy, sochy a kříže z kostelů, z domů i z veřejných míst byly odstraněny. Domníval se, že tím odvrátí od říše své strašlivé nájezdy mohamedánův. Marně bránil počínání takovému Germanus, zbožný patriarcha Cařihradský. Císař dal všechny obrazy násilně strhati a ihned na veřejných místech spáliti. Syn jeho a nástupce Konstantin Kopronymus (741—770) pokročil v obrazoborectví tak, že přátelé obrazů a zvláště mnichové byli nejukrutnějším způsobem trýzněni. Bylit mnozí z nich do pytlů zašíváni a pak v moře uvrženi, jiní po ulicích města vláčeni, jiní až k smrti ubičováni a p. Některým dal oči vypíchati, nosy nřezati aneb jinak tvář zohyzditi. Také syn jeho Lev IV. kráčel po týchž cestách, až konečně manželka jeho Irena sobě umínila, že zabrání dalšímu pronásledování, jež hrozilo záhubou církvi i státu. Vyjednávala za tou příčinou s papežem Hadrianem I., načež r. 787. *sedmý obecný sněm církevní svolaný do Niceje* (2. Nicejský) schválil ctění obrazů. Tím však kruté spory ctění obrazů nebyly ještě

skončeny. Císař Lev V. Armenský (813—820) zdvihl znovu kruté pronásledování proti ctitelům obrazů, jež za nástupce jeho Michala II. polevilo, avšak vrchole svého dosáhlo za syna jeho a nástupce Thoofila (829—842). Teprve po jeho smrti manželka jeho císařovna Theodora snažila se napraviti křivdy ctitelům obrazů učiněné, a obrazy, pokud se ještě zachovaly, slavně do hlavního chrámu města Konstantinova byly doneseny 19. února 842.

Proti úctě obrazů rozum *ničeho namítati* nemůže. Čím slova jsou sluchu, tím barvy jsou zraku. Je-li dovoleno svaté oslavovati slovy, lze je ctíti též obrazy. Kdo v uctivosti chová jméno Boží, nectí slyšitelného slova, nýbrž váží si bytosti, již slovo označuje, a kdo obraz ctí, nevzdává úctu viditelným znakům, nýbrž osobě, kterou obraz představuje. — Člověk zcela přirozeně přenáší hanu i poctu s obrazů na osoby. Kdo by na př. obraz vladařův zneuctil, vinen jest urážkou Veličenstva. Prchlivec s přítelem se pohněvav, podobiznu jeho na kusy roztrhává.

Z úcty obrazů svatých plyne *hojný užitek*. Obrazy pamatují nás na *ctnosti* těch, jež představují, *poučují* a *vzdělávají*, *k následování povzbuzují*, *nábožné city rozněcují* a vhodnou jsou *okrasou* jak domu Božího, tak příbytků lidských. Jaké kdo obrazy miluje, takovým bývá sám. — Že *obrazům zázračným*, jež zlíbilo se Bohu oslaviti mimořádnými milostmi, zvýšená pocta se vzdává, jest pochopitelno. Avšak z toho neplyne, že bychom těmto obrazům jakousi vnitrnou moc připisovali. Vnitrné souvislosti mezi obrazem a zázrakem není. *Bůh působí zázrak před těmito obrazy* z příčin rozumu lidskému obyčejně nedostižných.

Naučení. Klaněj se Bohu jakožto svrchovanému Pánu svému a choď pilně na služby Boží! Cti také zbožně milé svaté, čítej rád jejich životy a následuj jejich ctnosti! Netrp ve svém příbytku obrazů pohoršlivých, nýbrž zdob jej raději obrazy, které k dobrému povzbuzují, zvláště pak ať v něm nikdy neschází obraz Ukřižovaného a blahoslavené Matky jeho!

O druhém přikázání Božím.

382. Jak zní druhé přikázání Boží?

Druhé přikázání Boží zní: „Nevezmeš jména Božího nadarmo.“

383. Co se zapovídá v druhém přikázání Božím?

V druhém přikázání Božím se zapovídá jméno Boží zneuctívati.

384. Kdo zneuctívá jméno Boží?

Jméno Boží zneuctívá:

1. kdo je neuctivě vyslovuje;
2. kdo se Bohu rouhá;
3. kdo hříšně přisahá nebo přísahy neplní, ačkoli by ji splniti mohl;
4. kdo učiněný slib ruší.

385. Kdo vyslovuje jméno Boží neuctivě?

Jméno Boží neuctivě vyslovuje, kdo buď jméno Boží nebo jména svatých a svatých věcí lehkomyslně nebo v hněvu vyslovuje nebo jich ke klení zneužívá.

Písmo sv. praví: „Neboť nebude míti za nevinného Hospodin toho, kdo by vzal jméno Hospodina Boha svého nadarmo.“ (II. Mojž. 20, 7.)

Židům bylo jméno *Jahvéh* nebo *Jehova*, jež Bůh sám sobě byl dal (viz str. 39) tak posvátným, že neodvažovali se ani vyslovovati je; mluvíce o Bohu říkali tedy obyčejně „Pán“ nebo „Pán můj.“ Znamenitý anglický hvězdář Newton vždy smekl, kdykoliv jméno Boží uslyšel nebo sám vyslovil.

Nehřeší, kdo *uctivě* vyslovuje jména svatá, na př. Ježíš, Maria, Josef; činí-li tak na př. v pokušení nebo v nebezpečí a p. Neboť pak vyslovování těch jmen jest vlastně krátkou modlitbou! Hřeší však, kdo *neuctivě* a *bez náležité příčiny* vyslovuje, na př. jméno Ježíš, Maria, Josef, krucifix (crucifixus, latinské slovo = Ukřižovaný), sakrament (sacramentum, lat. slovo = nejsv. Svátost oltářní) a p. Neuctivé vyslovování těchto jmen bývá sice obyčejně toliko jen hříchem lehkým; jest však ohyzdným zlozvykem. Těžkého hříchu se dopouští ten, kdo vyslovuje jména ta nejen neuctivě, nýbrž potupně, s nenávistí vůči svatým těm osobám a věcem; jest to pak rouhání (viz ot. 387).

Proti povinné úctě ke jménu Božímu prohřešuje se také ten, kdo slov Písma sv. zneužívá k žertům.

386. Co jest klíti?

Klíti jest buď sobě nebo jiným zlého přáti, při čemž se často užívá svatých aneb i zlých slov a jmen.

Zlého sobě samým přáli židé na poušti, když reptajíce proti Bohu pravili: „O bychom byli zemřeli skrze ruku Hospodinovu v zemi egyptské ...“ (2 Mojž. 16, 3). Sobě samým zlého přáli židé, když nutíce Piláta k tomu, aby Krista Pána

k smrti odsoudil, volali: „Krev jeho na nás i na naše syny“ (srvn. str. 242). — Při klení vyslovují se obyčejně i svatá jména, jež v předešlé otázce jsme uvedli, neuctivě. Ale také i jiná slova a jména zlá vyslovují ti, kdož klejí, na př. „vem to čert“, „hrom do toho“ (t. j. blesk nechať udeří do osoby nebo věci té), „hrome“ atd.

387. Co jest Bohu se rouhati?

Bohu se rouhati jest o Bohu, o jeho svatých aneb o svatých věcech potupně mluviti.

Rozeznává se *rouhání přímé*, které bezprostředně proti Bohu čelí, *nepřímé*, kterým se Bůh zneuctívá ve tvorech, zejména ve svatých Svých. Jsoucnosť Boží popírati, Boha s přírodou ztotožňovati, přáti si, aby Boha nebylo, aby nebyl odplatitelem spravedlivým, zváti Jej tvrdým, bezcitným, Jeho prozřetelnosti výtky činiti, Jeho jménu zlořečiti, k nebi plvati, hroziti atd. bylo by rouháním přímým. Kdo klne svatým, víře, svátostem, církvi, svátkům a vůbec tvorům, pokud od Boha pocházejí, rouhá se nepřímo. Ve Starém zákoně rouhačům byla přisouzena smrť. „Kdož by se rouhal jménu Hospodinovu, ať smrtí umře; kamením uházi ho všecko množství.“ (III. Mojž. 24, 16.) Sennacherib, král assyrský, rouhal se za krále Ezechiáše v listu mu zaslaném Bohu a proto pohubil anděl od Boha poslaný morovou ranou větší část vojska jeho, on pak sám brzo potom od dvořanů svých byl zavražděn. — Císař *Julian*, odpadlík, mluvíval o Kristu jen s největším opovržením a posměchem, nazývaje Ho obyčejně „Galilejským“, nebo „synem tesaře“. Kdys potkal bezbožník ten osvíceného a náboženského křesťana, jehož věrnost ku Kristu a sv. náboženství mu dobře povědoma byla, i otázal se ho uštěpačně: „Co pak dělá galilejský, syn tesařův?“ A zbožný ctitel Kristův odvětil: „Císaři, on tesá desku na tvou rakev!“ A tak tomu i bylo, v několika dnech skonal Julian se slovy: „Galilejský! Tys mne přemohl.“ — Heřman *Rusworm*, rada a nejvyšší polní maršálek císaře a krále českého Rudolfa, byl r. 1604 pro vraždu mu za vínu kladenou utracen v Praze. Kdysi pohoršlivě byl proti sv. Václavu mluvil a proto uslyšev rozsudek, ihned se tázal, jak se jmenuje ten, který jej stínati bude. „Václav jest jméno jeho,“ odpověděno mu. To uslyšev Heřman oči k nebi pozvednul a k přistojícím řekl: „Hle, spravedlivý soud Boží poznávám. Dnes již rok uplynul, kdy jsem proti svat. Václavu mluvil pohoršlivě; ten, který proti mně žalobu vznesl, jmenoval se Václav, soudce nebo ten, jenž mi ortel četl, také se Václav jmenoval a který mne stínati bude, také Václav se jmenuje.“ To on dopověděv, klekl a slzavě sv. Václava prosil, by mu ono provinění odpustil a od Boha milost a slávu věčnou vy-

prosil, slzavě svých hříchů želeje. — Mezi články, které sněm český nově zvolenému králi Českému *Ferdinandovi I.* r. 1526 ku stvrzení předložil, byl i tento: „Žádné rouhání proti velebným svátostem, proti Matce Boží a proti svatým, aby se od žádného netrpělo.“

388. Co jest přísahati?

Přísahati jest Boha za svědka bráti, že mluvíme pravdu, nebo že chceme splniti, co slibujeme.

Přísahající nevyzývá Boha, aby *ihned* tím neb oním způsobem pravdu projevil, nýbrž žádá, aby Bůh svědectví o pravdě vydal, *kdy a jak se moudrosti Jeho zlíbí*, ne-li dřív, aspoň v den soudu. Boha za svědka lze volati *přímo* na př. „Při sám Bůh,“ „Bůh mi svědkem“, aneb *nepřímo*, jmenují-li se bytosti nebo věci, jichž od Boha v myšlénkách odloučiti nelze, na př. nebe, evangelium, svátosť atd. „Kdo přísahá skrze nebe, přísahá skrze trůn Boží i skrze Toho, jenž na něm sedí.“ (Mat. 23, 22.) Dokládati se věcmi nepatrnými jest nemístným žertem, nikoli přísahou. Rčení: „na mou věru, pravdu, čest, svědomí“ atd. aneb: „ať jsem lhářem,“ „ať to neb ono se mi stane,“ *není přísahou*, poněvadž na dotvrzení pravdy nabízíme pouze sebe t. j. svou čest, pravdomluvnosť atd., nikoli svědectví Boží. —

Přísaha jest buď *potvrzovací* anebo *přípovědná*, pokud výpověď aneb slib potvrzen býti má. K prvému druhu náleží přísaha očistná t. j. přísaha, při níž přísahající volá Boha za svědka, že prost jest zločinu, který za vinu se mu klade; dále *přísaha*, kterou na sebe nebo na to, co nám náleží, *pomstu nebes svoláváme*, kdybychom lživě mluvili, na př.: „Ať mne Bůh trestí“ „ať jsem zatracen“ a p. — Ku přísaze řadí se i *zapřísahání* či *zaklínání*; jest to úsilovná prosba nebo žádost anebo důrazný rozkaz a vybídnutí, aby tázaný pověděl pravdu, maje Boha za svědka své výpovědi.

Co do způsobu, jakým se koná, rozeznáváme přísahu *slavnou* a *prostou*. *Slavnou* jest přísaha, při které odznaků náboženských se užívá a zvláštních obřadů šetří, na př. svíce se rozžehne na označení Božské vševědoucnosti, přísahající tři prsty pravice pozdvihne, evangelia se dotkne, formuli přísežnou zřetelně pronáší a slovy „tak mi pomáhej Bůh a jeho sv. evangelium“ končí. Účelem těchto obřadů jest, aby přísahající, na posvátnosť přísahy jsa upamatován, pravdy ve všem šetřil, Avšak stejně platna jako přísaha slavná jest přísaha prostá.

Přísahati jest *dovoleno*; tomu nasvědčuje písmo sv., učení církve a zdravý rozum. Dle svědectví Písma sv. sám Bůh přísahal (Žalm 109, 4., Žid. 6, 13.), a aby jen v jeho jménu bylo přísahánо, nařídil (V. Mojž. 6, 13.). Přísahali též mužové spra-

vedliví jak Starého tak i Nového zákona, na př. Abraham, Isák, Jakub (Gen. 21, 26. 32.), sv. Pavel („Svědek jest mi Bůh“ Řím. 1, 9.), a sám Spasitel veleknězi židovskému na zapřísahání jeho odpověděl *) (Mat. 26, 64). Co Bůh činí, k čemu Syn Boží přivoluje, a co svatí vykonávají, hříšno býti nemůže. — Církev přísahu jednotlivcům ukládá a zavrhuje blud Wiklefův a mnoha jiných haeretikův, že by přísaha nedovolena byla. — Přísaha ani hříšna býti nemůže; neboť původ a účel přísahy dobry jsou. Vycházíť přísaha z víry v Boha vševědoucího a spravedlivého, a k tomu se nese, aby pravda byla dokázána, právu průchod zjednán a sporu konec učiněn. (Žid. 6, 16.) „*Všeliké rozepře konec jest dotvrzení přisahou.*“ — Jsouc veřejným projevem víry, přísaha počítá se k mimořádným úkonům bohopocty a připisuje se jí mravní cena. Dí-li Spasitel: „Já však pravím vám, abyste nikterak nepřísahali . . . ale budiž vaše řeč ‚ano, ano,‘ ‚ne, ne,‘ což pak nad to jest, od zlého jest,“ nemíní nikterak všeliké přísahy zakázati, nýbrž zapovídá pouze *lehkomyslné přísahání* a povzbuzuje křesťanův, aby takového stupně dokonalosti dostoupiti hleděli, na němž by se stala přísaha úplně zbytečnou. Je-li však přece i mezi křesťany přísahati nutno, není to zlem „o sobě“, ale „od zlého“ pochází, t. j. z jich lživosti a nevěrnosti vyplývá.

389. Kdo přísahá hříšně?

Hříšně přísahá:

1. kdo přísahá bez potřeby;
2. kdo přísahá křivě;
3. kdo přísahá, že něco nedovoleného učiní.

Přísahati se má toliko s rozvahou a jen z důležitých příčin. „Přísahání nechť nepřivykají ústa tvá, neboť mnozí jsou v něm pádové.“ (Eccl. 23, 9.) „Člověk, který mnoho přísahá, naplněn bude nepravostí, a rána neodejde od domu jeho.“ (Eccl. 23, 12.) Přísaháme-li z důvodů malicherných a často, prohřešujeme se proti povinné uctivosti k Bohu a připravujeme si sami příležitosť nedostáti slovům přísahou potvrzeným. Jako léku jen v nemoci se užívá, tak i přísahy má býti užito jen za mimořádných poměrů, když totiž jiným způsobem pravdy zjistiti nelze; zpravidla přísahejme jen tehdy, jsme-li k tomu vyzváni náležitou vrchností.

Kdo přísahou vědomě potvrzuje lež, anebo přísežně slibuje, čeho splniti nechce, dopouští se hrozného hříchu proti

---

*) Ke slovům velekněze „Zaklínám tě skrze Boha živého, abys nám pověděl, jsi-li ty Kristus, Syn Boží“, odpověděl Spasitel: „Ty jsi řekl“ (t. j. tak jest, jak jsi řekl, jsem).

svatosti Boží, jenž *křivou přísahou* se nazývá. Úmyslné rušení přisežného slibu, tajné výhrady, užívání dvojsmyslných slov za účelem klamu, rovnají se křivé přísaze. Také ten, kdo věc, o které úplně přesvědčen není, jako jistou pronáší a přísahou potvrzuje, přísahá křivě. O křivé přísaze praví Písmo svaté: „Přijde (zlořečení) do domu . . toho, jenž přísahá skrze jméno mé lživě, a přebývati bude uprostřed domu jeho a stráví jej.“ (Zach. 5, 4.)

Zavázal-li se někdo přísahou ke *zlému*, na př. ku vraždě, krádeži, zhřešil těžce, avšak přísahou *vázán není*. Přísahou věc nedovolená v dovolenou se nemění. Kdo by přísahal na př. že se pomstí, do smrti neodpustí neb almužny nikdy neudělí, není přísahou vázán. — Tolikéž neplatna jest přísaha věcí *lhostejných* se týkající, na př. nestříhati si nehtů, vlasů, leč by účel mravný byl spojen s takovou přísahou, na př. nevycházeti, abychom se vyhnuli zlé společnosti. Přísahy učiněné v *tajných spolcích*, jež blaho národů podkopávají, křesťanský mrav a řád ohrožují jsou též neplatny; neboť takové přísahy dbáti jest tolik, jako utajovati hřích a podporovati nešlechetnosť.

Hříšnou přísahu učinil a splnil král Herodes. V den svého narození vystrojil hostinu knížatům a předním říše své. I vešla tam dcera Herodianina a tancovala; i líbila se velmi všechněm přítomným. Herodes, radostí téměř bez sebe, zvolal: „Pros mne, zač chceš, a dám tobě.“ I přísahal jí: „Byť to bylo polovice mého království, dám tobě.“ Dívka vyšedši k mateři své, řekla jí: „Zač budu prositi?“ A ta odpověděla: „Za hlavu Jana Křtitele!“ I vyšla dcera hned s chvátáním ku králi a prosila ho řkouc: „Chci, abys mi dal hned na míse hlavu Jana Křtitele.“ I zarmoutil se král. Ale pro přísahu a pro spoluhodovníky nechtěl jí oslyšeti. Poslal tedy kata do žaláře a rozkázal jemu, aby přinesl hlavu Janovu na míse. Ten šel a stal Jana Křtitele v žaláři. Bezbožná dívka přijala od kata hlavu světcovu na míse a přinesla ji mateři své, rovněž bezbožné a ukrutné.

390. Proč jest křivá přísaha hříchem velmi těžkým?

Křivá přísaha jest hříchem velmi těžkým:

1. protože se jí Bůh, nekonečná pravda, za svědka volá ke lži;

2. protože se jí lidská společnost zbavuje posledního prostředku, dopátrati se pravdy a ochrániti právo i spravedlnost.

Kdo přísahá, vstupuje takořka před vševědoucího, nejvýš svatého a spravedlivého Pána nebes i země a praví: „Tak

jistě, jako že jsi; tak jistě, jako že jsi nejvýš pravdomluvný, vševědoucí a nejvýš svatý a zvláště mstitelem jsi všeliké lži a nepravosti: nechci v tobě a blaženosti tvé žádného dílu míti, jestliže tato má výpověď s vnitřním přesvědčením mým úplně nesouhlasí, a jestliže teď jinak mluviti budu, než myslím.“ Jak hrozného hříchu se tedy dopouští ten, kdo pod přísahou vědomě pronáší lež!

Svatost přísahy jest pro společnost lidskou nutna. Neboť kdyby soudce nemohl se spolehnouti na přísežné výpovědi svědků, panovník na přísahu svých úředníků a vojínů, pak by veškera veřejná bezpečnost a všechen pořádek brzy vzaly za své. Kdo tedy křivě přísahá, škůdcem jest lidské společnosti. Proto také i světské zákony stihají křivopřísežníky těžkými tresty.

Přísahy nemá se žádati od těch, kteří nejsou s to, aby svatosť přísahy pochopili, ani od těch, o kterých důvodně lze se domnívati, že by mohli přísahati křivě, na př. lidé nesvědomití, bezbožní, nevěrci.

Přemysl Otakar II., král Český, aby si věrnost vojevůdcův svých ujistil, všecky je večer před osudnou bitvou na Moravském poli dne 26. srpna 1278 k sobě do svého stanu obeslal. Tu pak vstoupil mezi ně bez zbraně a v lehkém oděvu a pravil k nim, řka: „Došly mne výstrahy, že jsou také mezi vámi zrádcové! Nemohu tomu víry dáti; avšak, je-li tuto, kdo by o můj život ukládal, nuže vystup, i vykonej na mně skutek pomsty. Lépe jest, abych tuto na místě sám zemřel ještě dnes, nežli aby zítra tisícové padli obětí nějaké zrady!“ Všickni jsouce zaraženi mlčeli, nebylo tu nikoho, kdo by měl té smělosti a špatnosti, a chtěl ruky na svého krále vztáhnouti. Vzpamatovavše se, všickni přísahali, že chtějí pro svého krále statky a životy své položiti. Přísahal i křivě hanebný *Milota z Benešova a z Dědic*, jehož zradou druhého dne bitva ztracena a král Přemysl Otakar II. zahynul.

391. Co je slib?

Slib je dobrovolná, Bohu učiněná přípověď, kterou se člověk pode hříchem zavazuje, že vykoná něco Bohu milého.

Ke slibu náleží: 1. *přípověď*; nepostačuje pouhé předsevzetí, neboť z předsevzetí závazek nepluyne, nýbrž toliko přípověď povinnosť ukládá. 2. Přípověď musí býti *dobrovolná*, čili vycházeti *ze svobodné vůle*; překáží-li tedy volnému užívání svobody na př. strach, nevědomosť, blud, prudké pohnutí mysli, jest slib neplaten. 3. Má-li slib býti úkonem pocty Boží, nutno jest, aby přípověď byla *učiněna Bohu*. Slíbená Bohu věc může ovšem zároveň sloužiti ku poctě Svatých,

anebo k dobru bližních, na př. almužna, zbudování oltáře a j. 4. *skutek Bohu milý.* Bohumilým není slib, jenž vylučuje dobro lepší, na př. *slib* vstoupiti do stavu manželského, poněvadž lepším jest panictví Platnými nejsou sliby, jež věcí lhostejných anebo dokonce hříšných se týkají. „Nelíbí se Bohu bláznivé slibování.“ (Kaz. 5, 3.)

Sliby rozeznáváme: *a*) co do *předmětu*: *osobné*, týkají-li se osobného úkonu, na př. postiti se, modliti se, vykonati pouť, a *věcné* pokud věcí (peněz, statku) se týkají. *b*) co do *způsobu*: *podmíněné* (na př. Jakob na útěku svém slíbil: „Bude-li mne Bůh ochraňovati na cestě mé, a navrátím-li se šťastně do domu otce svého, bude kámen tento oltářem, na němž obětovati budu Bohu desátky (= desátou část) ze všech věcí, které mi dá“) a *nepodmíněné* neboli *naprosté*. Je-li ke slibu pokuta jako hrozba připojena, slove *slibem trestným* na př: „kdykoli to neb ono učiním, postem celodenním se potrestám.“ *c*) co do *času*: sliby *doživotné* a *dočasné*. Mimo to rozeznáváme sliby *jednoduché* a *slavné*, Slavné jsou sliby, jež při vstoupení do některých řeholí církví uznaných se skládají, a slib čistoty, jímž se zavazuje, kdo vyšší svěcení přijímá.

Nelze pochybovati, že slib jest *úkonem dobrým*; neboť: 1. Sliby činíme za tím úmyslem, abychom Bohu osvědčili *úctu* a *poddanost*. 2 Čím vznešenější ctnost, tím záslužnější její dílo; mezi mravními ctnostmi nejpřednější jest *nábožnost*, poněvadž pak sliby z této ctnosti pocházejí, mají úkony slibem posvěcené větší cenu, než dobra beze slibu vykonaná. 3 Slibující podrobuje Bohu nejen čin, nýbrž i *svobodu*: neboť slibem se zavázav, nemůže již jednati po vůli své. „Větší oběť přináší,“ praví sv. Anselm, „kdo s ovocem i strom daruje, než kdo dal pouze ovoce.“ 4. Sliby bývá *vůle v dobrém upevněna* a zlé užívání svobody vyloučeno. „Blahoslavená nutnost, která nás k lepšímu pudí,‘ praví sv. Augustin.

Každý slib platně složený zavazuje. Písmo sv. praví: „*Učiníš-li slib Hospodinu, Bohu svému, nebudeš prodlévati splniti ho*; *nebo vyhledávati toho bude Hospodin Bůh tvůj, a budeš-li meškati, bude tobě počteno za hřích.*“ (5. Mojž. 23, 21.) „*Což bys koli slíbil, splň*; *lépe jest neslibovati, než po slibu, co připovědělo, nesplniti.*“ (Eccl. 5, 34.) — Jsme-li povinni naplniti, co lidem jsme slíbili, tím více jsme zavázáni k věrnosti naproti Bohu. Svévolné rušení slibů pohanou jest Božské velebnosti.

Slib pouze *slibujícího* váže. Slib vychází z vůle slibujícího, nemůže tudíž závazek na jiného přejíti. Je-li dědic povinen naplniti věcné sliby zesnulého, váže jej nikoli slib, nýbrž spravedlnost. Z toho jde, že osobné sliby předků nezavazují potomků, na př. postiti se v určitý den za odvrácení moru; sliby rodičův zaslibujících děti své stavu na př. ře-

holnímu, rovněž jsou neplatny, též nemožno, aby dal slibovatel vykonati slib zástupcem, slíbil-li svůj, a nikoli cizí čin.

Závaznosť slibu pomíjí: 1. *pominul-li* jeho účel (pohnutka), na př. nevstupovati do domu, v němž byla blízká příležitosť k hříchu; nenaplnila-li se podmínka slibu aneb změnila-li se látka slibu tou měrou, že věc možná stala se nemožnou, dovolená nedovolenou, dobrá lhostejnou, nebo když věc snadná tak obtížnou se objevila, že by se byl slibující — předvídaje to — slibem nezavázal. Slib potud víže, pokud sahá úmysl slibovatelův. 2. *zrušením* slibu od toho, jemuž podléhá buď vůle slibovatelova, nebo předmět slibu. Sliby osob podřízených, pokud se týkají věcí, jež v jejich moci nejsou (buď nejsou pány předmětu slíbeného nebo nejsouce svéprávnými nemají plné moci nad vůlí svou), zahrnují v sobě aspoň mlčky připojenou podmínku: „nebude-li představený ničeho namítati,“ a proto namítá-li, pozbývají sliby platnosti. Kdyby, slibujíce, podmínku tuto přímo vylučovali, neplatně by slibovali, rozhodujíce o věcech, jež nejsou jejich. Představení v klášteřích mohou sliby podřízených řeholníků, rodičové sliby svých nedospělých dětí zrušiti. Sliby manželčiny smí zrušiti muž, pokud se dotýkají jeho práv. Avšak nedůvodné rušení slibu jest hříšno, jsouc nemístným obmezováním pocty Boží. 3. řádným *oproštěním* (dispensací) od slibu, jež z důvodů závažných vykonává jménem Božím církevní vrchnosť na základě moci klíčů. Pravil Spasitel k Petrovi: „Tobě dávám klíče království nebeského; cokoliv svážeš na zemi, svázáno bude i na nebi; cokoliv rozvážeš na zemi, rozvázáno bude i na nebi.“ (Mat. 16, 19). Později apoštoly osloviv, řekl: „Cožkoli svážete na zemi, svázáno bude i na nebi, cožkoli rozvážete na zemi, rozvázáno bude i na nebi.“ (Mat. 18, 18.) Ze slov těchto všeobecně znějících jde na jevo, že církev, jsouc zástupkyní Boha na zemi, má právo rozvazovati od každého závazku, jímž člověk naproti Bohu se může vázati. Mimo to, majíc moci rozvazovati od hříchů, smí dojista rozvazova i též závazky slibů, kdykoli čest Boží a blaho nesmrtelných duší toho žádají. Dispensační moc papežova vztahuje se na všecky věřící i na všecky sliby; biskup smí oprostiti od slibů své diecesány, vyjímajíc sliby, jež papeži jsou vyhrazeny*). 4. *záměnou* slibu, která v tom záleží, že slíbená věc nahradí se dobrem stejné nebo menší hodnoty. Slib vyměniti smí, kdo právo má dispensovati. Slib proměniti v něco lepšího může slibovatel sám.

*) Jsou to tyto sliby: *a*) slib vstoupiti do některé řehole církví uznané, *b*) slib panické čistoty, *c*) slib pouti do Říma, Jerusaléma a Kompostelly.

392. Co se poroučí v druhém přikázání Božím?

V druhém přikázání Božím se poroučí jméno Boží světiti.

393. Kterak světíme jméno Boží?

Jméno Boží světíme:

1. když je uctivě vyslovujeme a důvěrně vzýváme;
2. když Boha svobodně před celým světem vyznáváme a pro jeho slávu horlíme;
3. když skrze náležitou přísahu Boha za svědka bereme;
4. když učiněné sliby věrně plníme;
5. když vůbec všecko ku cti Boží konáme a obětujeme.

Jméno Boží vyslovujeme *uctivě*, když majíce na paměti Toho, jejž znamená, s posvátnou bázní a dětinnou láskou je pronášíme. — Jméno Boží důvěrně vzýváme, když s důvěrou je vyslovujeme v potřebách svých, prosíce Boha, aby nám pomocí svou přispěl. — Jméno Boží světíme, když Boha svobodně před celým světem vyznáváme (srovn. ot. 32.) a pro jeho slávu horlíme. Všude, kde toho potřeba káže, máme bez bázně, bez nepravého studu a bez pokrytectví vyznati, že věříme v Boha, svrchovaného Pána a v učení Jeho. Horliti pro slávu Boží znamená: vším možným spůsobem úsilovně se zasazovati, aby bližní naši víc a více Boha milovali a dle vůle jeho živi byli. Kdo pro slávu Boží horlí, zasazuje se o to aby hřích zamezoval, víru šířil a rozkvět pravého křesťanského života podporoval. — Jméno Boží světíme náležitou přísahou, neboť jí vyznáváme víru svou ve všemohoucnost, svatost a spravedlnost Boží. — Taktéž světíme jméno Boží věrným plněním slibův svých, neboť tím šíří se úcta k Bohu v nás i v bližních našich. — Jméno Boží světíme, když vše ke cti Boží konáme, vše ve jménu Božím podnikáme. „Buďto že jíte, nebo pijete, neb cožkoli jiného činíte, všecko k slávě Boží čiňte“ (I. Kor. 10, 31.).

Naučení. Vystříhej se pilně ohavného zvyku klíti a přísahati! Vzývej raději, obzvláště v utrpení a pokušení, nejsvětější jména Ježíš, Maria a Josef. Kéž jména tato jsou poslední slova ve smrtelném zápasu!

O třetím přikázání Božím.

394. Jak zní třetí přikázání Boží?

Třetí přikázání Boží zní: „Pomni, abys den sváteční světil.“

Den sváteční = neděle a zasvěcené svátky. Zde hlavně o *neděli* jest řeč, jelikož o zasvěcených svátcích mluví se v I. a II. přikázání církevním (srvn. ot. 479—492).

395. Co se poroučí v třetím přikázání Božím?

V třetím přikázání Božím se poroučí světiti den Páně.

Den *Páně* = den, jenž *Pánu* Bohu obzvláště jest zasvěcen, jemu obzvláště náleží.

396. Který den je dnem Páně?

V novém zákoně je dnem Páně neděle; ve Starém zákoně jím byla sobota.

Bůh, stvořiv v šesti dnech svět, odpočinul dne *sedmého* (srvn. str. 93). I *posvětil* Bůh den *sedmý*, t. j. ustanovil, aby lidé po šest dní pracovali, a sedmého dne těžkých prací slulebných aby zanechali a ten den službě Boží věnovali. I světili Israelité každý sedmý den, jejž nazývali *sobotou* (hebrejsky *šabbat* = odpočinek). V Novém zákoně jest dnem Páně *neděle*.

397. Proč je v Novém zákoně dnem Páně neděle?

V Novém zákoně je dnem Páně neděle:
1. protože Pán Ježíš v neděli vstal z mrtvých;
2. protože v neděli seslal Ducha svatého.

Zdaž přikázal Kristus sám, aby první den téhodne byl slaven? Zda apoštolové ustanovili neděli? Písmo sv. ničeho nám o tom nepraví. Ale tolik víme: svěcení neděle jest prastaré v církvi, a jest naší svatou povinností, abychom neděli světili, nechať ustanovena byla od Krista neb od některého z jeho řádných nástupců.

398. Kterak světíme neděli?

Neděli světíme, když od prací služebných odpočíváme, předepsaným službám Božím obcujeme a bohumilé skutky konáme.

Zvláštní kouzlo opřádá den nedělní! Kdekoliv svět na Boha svého zapomněl a žádného rozdílu více nečiní mezi dnem Páně a dny všedního pozemského ruchu, tu spočívá smutná jednotvárnost na životě člověka. Den rovná se dni. Vše točí se, honí se a víří v pozemském ruchu. Ani jediný pohled nezabloudí k nebesům Zdá se, jakoby hustá mlha rozkládala se nad zeměkoulí. Lidé nevidí slunce, měsíce ani hvězd, a slunce, měsíc a hvězdy nevysílají přívětivých paprsků svých na zemi, aby ji zahřívaly a osvěcovaly. Jak zcela jinak jest tam, kde víra dosud vládne, a neděle se se světí! Pohlédněme do tiché vesničky, která oděla se v nedělní roucho slavnostní! Práce odpočívá. Na polích nepracuje ni pluh ni kosa. Muž i žena, mladí i staří zaměnili pracovní oděv všední šatem nedělním. Slavnostní ticho spočívá nad vesničkou i nad celým okolím Srdce všech jsou otevřena a připravena, aby přijala sluneční paprsky Božské milosti. Ustoupilať mlha všedních starostí a prací, aby Boží milost volnou nalezla cestu a bez překážky mohla působiti. Slyš, teď zavzněl zvonů hlas; volá všechny do chrámu, kde Bůh sám sestoupiti chce mezi věřící své, aby je obohatil nebeskou rosou milostí svých. Obec Kristova rychle shromáždila se v domě Božím: ona seřadila se kolem svého kněze.

Za zvuku varhan a zpěvu počíná se svatá oběť. Dým kadidla vystupuje vzhůru jakožto obraz modliteb, jež kněz i lid k Bohu vysílají. Kněz předčítá evangelium a vstupuje pak na kazatelnu, aby v kázaní svém lidu podal duševní potravu, — lidu, jenž po celý týden všední prací byl zaměstnán. Kázaní vypravuje věřícím o vznešenostech a krásách nebeských, o lásce Vykupitele, jenž nám krásné to nebe otevřel, o cestách, po nichž bráti se máme, abychom do nebe se dostali, o svatých, našich vzorech, kteříž příkladem svým nám ukazují cestu na pouti naší k věčnému štěstí. A takž zahřálo kázaní srdce věřících. Radostně vyznávají věřící spolu s knězem v „Kredu“ starobylou křesťanskou víru, víru katolickou. Za nedlouho sestupuje Vykupitel s nebes na oltář, a spolu s knězem obětuje lid tohoto Božského Beránka věčnému Otci. Mše sv. se skončila. Pokoj nesouce v srdcích svých ubírají se věřící do příbytků svých, a vůně kadidla z jejich oděvu vanoucí svědčí o tom, že súčastnili se bohoslužby, kterouž Kristus sám nařídil, oběti Nového zákona. V milém veselí rodinného života, účastenstvím při odpolední pobožnosti chrámové, zbožnou četbou — na př. o missiích v dálné cizině — procházkou do přírody, uplyne ostatek dne nedělního. Jest to v pravdě den odpočinku, den duševního i tělesného zotavení po všedním zaměstnání týdenním.

Jakožto podstatné části svěcení neděle vytkla církev dvě věci: předně zdržování se těžké práce služebné, jakož i hlučných jednání soudních a úředních, a za druhé súčastnění se

mše svaté. Zdržování se služebných prací přikázal Bůh ve Starém zákoně slovy: „Šest dní budeš pracovati a dělati všecka díla svá. Sedmého pak dne sobota Hospodina Boha tvého jest. Nebudeš dělati žádného díla v něm, ty i syn tvůj i dcera tvá, služebník tvůj i děvka tvá, hovado tvé i příchozí, kterýž jest v branách tvých.“ (II. Mojž. 20, 9. 10.) Zdržování se těžkých a hlučných zaměstnání jest nutnou podmínkou, bez níž by náležitá oslava dne nedělního možna nebyla. Jest to příkaz záporný, jenž možným činí vyplnění příkazu kladného, jímž jest účastenství při mši svaté. Mše svatá, oběť Ježíše Krista, jest veřejnou, od zakladatele křesťanství ustanovenou bohoslužbou křesťanův. Oni křesťané, kteří ji zavrhli, oloupili se tím o nejpodstatnější křesťanskou bohoslužbu, octli se v rozporu s nařízením Kristovým a s celou dávnověkostí křesťanskou, jejímiž svědky jsou dosavad ještě rozkolnické církve východní. Mše svatá nemůže ničím nahrazena býti: ani zpěvem, ani kázaním, ani domácí pobožností. Toliko kázaní může do jisté míry nahrazeno býti zbožnou četbou domácí. A proto také církev svatá, ačkoliv si toho vroucně přeje, aby křesťané kázaní a odpoledních bohoslužeb ve chrámu se súčastňovali, přece nikoliv účastenství při těchto posvátných úkonech, nýbrž pouze účastenství při mši sv. prohlásila za přísnou povinnost. — Dále máme snažiti se, bychom neděli před dny ostatními vyznamenávali. Pěkný jest zvyk, který namnoze až dosud panuje, již oděvem neděli dáti jakousi přednost před ostatními dny téhodne. Pěkné jest, jestliže křesťan k veřejné bohoslužbě sám pro sebe přidá ještě půlhodinku zbožného rozjímání anebo posvátné četby. Neděle jest dnem nejpříhodnějším ke konání i jiných ještě pobožných skutků, na př. k návštěvě nemocných a p. Ba i zotavení tělesné, nevinné družné radosti mají neděli povznésti nad všednost dnův ostatních.

Vším tím plníme vůli Boha, našeho stvořitele, a vůli oné církve, která od Krista byla k tomu zmocněna, aby veškery národy učila, aby učila je zachovávati vše, cokoliv On byl přikázal. A jako při ostatních přikázáních Božích, tak i zde plnění povinnosti přináší blaho a štěstí. K našemu blahu a prospěchu dal Bůh svoje příkazy, a k našemu blahu a prospěchu dal i přikázání o svěcení neděle. Vždyť již ze socialních a národohospodářských příčin, nemajíce při tom nikterak na zřeteli předpisy Boží a církevní, uznali lidé, že nutno jest nařídíti opět, aby neděle byla svěcena tak zvaným „klidem nedělním“, jímž aspoň záporná část církevního příkazu o svěcení dne nedělního k platnosti přichází. Národové, kteří nedělí pohrdají, přivolávají na sebe kletbu Stvořitelovu. Svěcení neděle přináší štěstí a požehnání národům, rodinám i jednotlivcům. Svěcení neděle není snad pouhým ukojením potřeby odpočinku, není ukojením jakéhosi citu nebo choutky nebo zbožné vrtochy, nýbrž jest spíše na prvém místě vyplněním

svaté povinnosti vůči Tomu, jemuž za vše díky jsme zavázáni, vůči Tomu, jehož vůle naším prvním a nejvyšším jest zákonem, z jehož vůle veškery ostatní povinnosti vyplývají, veškery povinnosti, jež máme k církvi, vlasti, státu, k lidské společnosti a k vlastní rodině. Jest toho málo, co tento Bůh a Stvořitel od nás žádá. Šest dní ponechává nám, abychom s nimi po vůli naložili. Pouze *jediný* jen den si vyhrazuje, jakožto den sobě obzvlášť zasvěcený. A z tohoto *jediného* dne jest to opět jen *jediná* hodinka nebo dokonce snad jen malá půlhodinka, kterouž pro sebe požaduje; ostatní hodiny můžeme věnovati svému zotavení!

399. Co rozumíme pracemi služebnými?

Pracemi služebnými rozumíme takové práce tělesné, které obyčejně vykonávají lidé služební a nádenníci, řemeslníci a dělníci tovární nebo jiní dělníci jim podobní.

400. Co se zapovídá v třetím přikázání Božím?

V třetím přikázání Božím se zapovídá:

1. služebná práce v neděli bez potřeby nebo bez řádného církevního dovolení;

2. všecko, co neděli znesvěcuje nebo světiti ji překáží, na příklad: nestřídmost a rozpustilé hry, hříšné radovánky a jiné věci podobné.

Prací služebnou nazýváme dílo, jež — překážejíc mysli, aby zabývala se péčí o Božské věci — vykonává se silou hmotnou za vezdejšími potřebami, na př. kopati, mlátiti atd.

Naproti tomu dovolují se *zaměstnání svobodná*, t. j. práce takové, které duchem aneb i tělem se vykonávají, avšak především k duchovnímu jsou užitku, na př. učiti se, psáti, zpívati, kresliti, vyučovati atd.

Kromě prací služebných zakazují se *veřejná a hlučná jednání*, jež s účelem neděl a svátků se nesrovnávají, na př. řízení soudní, předvolání a vyslýchání svědků, trhy atd

Často rozhoduje místní zvyk a názor, má-li se dílo nějaké pokládati za práci služebnou čili nic. Tak na př. v našich krajinách na základě zvyku ve dny sváteční dovoleno jest honiti, loviti, vlasy stříhati, holiti, cestovati pěšky, na koni, ve voze, na lodi, koně zapřáhati, vůz říditi, veslovati. Ovšem honby s velikým hlukem spojené, při nichž jest mnoho nadháněčů, dále vypouštění a lovení celých rybníků dlužno počítati k prácem služebným.

Práci služebnou konati jest dovoleno, kdykoli toho vyžaduje 1. *úcta k Bohu*, na př. zvoniti, oltáře o Božím Těle

strojiti atd., 2. *láska k bližnímu*, na př. nemocným sloužiti, mrtvé pochovávati, pro osobu chudou pracovati, 3. *zřejmá nutnost*, na př. oběd chystati, požár hasiti, obilí za deštivých dnů svážeti, obstarávati službu poštovní, telegrafní, železniční, vojenskou, policejní jakož i konati práce takové, jichž na př. v některých průmyslových závodech beze značné škody přerušiti nelze.

Dispens pro celou církev může uděliti papež, biskup pro diecési, a farář pro jednotlivý případ ve své farnosti.

Slušná zábava nepříčí se účelu dne svátečního, avšak zábavami hříšnými a nestřídmostí den Páně ďáblu se posvěcuje.

401. Co nás má zvlášť odstrašovati od znesvěcování neděle?

Od znesvěcování neděle má nás zvlášť odstrašovati:

1. bázeň časných i věčných trestů, jimiž hrozil Bůh rušitelům soboty;

2. myšlenka, jak trestuhodno jest, po šestidenní péči o tělo ani jednoho dne nevěnovati péči o duši;

3. velikost pohoršení, když člověk den Páně znesvěcuje, jiné k tomu svádí neb i nutí;

4. jiné smutné následky znesvěcování neděle, jako: ztráta Božího požehnání, zpustnutí srdce, mravní úpadek lidské společnosti.

Ve Starém zákoně Bůh těžkými tresty hrozil rušitelům soboty: „Soboty mé poskvrnili náramně; protož řekl jsem, že vyleji prchlivost svou na ně . . . a zahladím je docela.“ (Ezech. 20, 13.) A skutečně byli rušitelé soboty přísně pokutováni, jakož vysvítá z těchto slov Písma sv.: Stalo se pak, když byli synové israelští na poušti, a nalezli člověka sbírajícího dříví v den sobotní, že přivedli jej k Mojžíšovi, a k Áronovi, i ke všemu množství. Kteříž zavřeli ho v žaláři, nevědouce, coby s ním činiti měli. I řekl Hospopin k Mojžíšovi: Smrtí ať umře člověk ten, nechť ho ukamenuje všecken zástup vně za stany. A když vyvedli jej ven, uházeli ho kamením, a umřel, jakož byl přikázal Hospodin. (IV. Mojž. 15, 32—36.)

V Novém Zákoně Bůh sice nestanovil trest smrti na rušení neděle, aniž jinými časnými tresty za provinění to pohrozil. Nicméně stihá zajisté i nyní rušení dne nedělního tresty časnými. O mnohých pohromách, jež celé obce, země a národy stihají, (na př. neúroda, hlad a p.) možno říci, že jsou časnými pokutami za znesvěcování. Ještě více odstrašovati

nás má od znesvěcování neděle bázeň před věčnými tresty. jež zajisté neminou znesvěcovatele neděle, zemře-li nekajicně, — Jest trestuhodno neustále jen o tělo a časné statky své pečovati a ani jedinkého dne v témdni nesmrtelné duši nevěnovati. — Znesvěcovatel neděle uvaluje na svědomí své také i vinu, kterou páše tím, že jiné k hříchu svadí svým příkladem nebo přímým sváděním a nucením. Tak prohřešují se těžce majitelé statků, továrníci, mistři a j., kteří dělníkům svým poroučejí i v neděli bez nutné potřeby pracovati. Rušiti neděle jest tolik, jako olupovati dělníka. Nutiti k ustavičné práci jest proti důstojnosti lidské. Člověk přece není strojem, aby bez oddechu pracoval a na konec povržen byl, nemůže-li již pracovati. Noční odpočinek nepostačuje k nahrazení sil, a kdyby i postačoval, zapomínati se nesmí, že není člověk živ pouze chlebem. Nemá-li člověk mravně zpustnouti, potřebuje neděle. Mimo to za práce ustavičné hyne i život rodinný. Otec za tmy odchází, v noci se vrací zemdlen jsa, kterak může spasně působiti na výchovu dítek? Z toho vidno, že svěcení neděle jest veledůležito. Společnost jen ve svůj prospěch by jednala, užívajíc moci zákona proti ziskuchtivým rušitelům dne nedělního.

Námitka 1.: „Svátky připravují dělníka o výdělek.“ — *Vyvrácení*: Kdyby se neděle zrušily, přibylo by dělníkům práce, nikoli výdělku. Klesla by totiž cena práce, a výrobek následkem vysílenosti dělníkovy by se zhoršil.

Námitka 2.: „Lépe jest pracovati, nežli zahálkou a karbanem čas ubíjeti.“ — *Vyvrácení*: Avšak neděle a svátky nejsou ustanoveny k tomu, aby se lidé mohli oddati zahálce nebo hříšné rozkoši, nýbrž aby Bohu sloužili a o svou duši pečovali. Kdo v neděli a ve svátek zachovává, co církev ukládá, tomu věru málo času zbývá na zahálku a hýření.

Naučení. Svět den Páně vždycky svědomitě, aniž ze ziskuchtivosti nebo lehkovážnosti neděle znesvěcuj! „Bůh ti dává šest dní a sobě ponechává jeden toliko den v témdni, a ty máš tak málo úcty k Pánu, že mu ani toho dne nevěnuješ celého, nýbrž jej záležitostmi světskými znesvěcuješ.“ (Sv. Jan Zlatoústý.)

O čtvrtém přikázání Božím.

402. Jak zní čtvrté přikázání Boží?

Čtvrté přikázání Boží zní: „Cti otce svého i matku svou, abys dlouho živ byl a dobře ti bylo na zemi.“

403. Co se poroučí ve čtvrtém přikázání Božím?

Ve čtvrtém přikázání Božím se poroučí rodičům prokazovati úctu, lásku a poslušnost.

404. Proč mají děti svým rodičům prokazovati úctu, lásku a poslušnost?

Děti mají svým rodičům prokazovati úctu, lásku a poslušnost, protože rodiče zastupují u dětí místo Boží a jsou po Bohu největšími jejich dobrodinci.

Děti jsou povinny své rodiče *ctíti*, poněvadž Boha zastupují při dětech svých. Hodné děti prokazují rodičům úctu, vlídně s nimi obcujíce, poučení a napomenutí ochotně od nich přijímajíce, jejich slabosti trpělivě snášejíce a chyby přikrývajíce. *Skutkem i slovem i se vší trpělivostí cti otce svého.* (Sir. 3, 9.) „Celým srdcem cti otce svého!“ (Sir. 7, 28. 29.) — „V poctivosti míti budeš matku svou po všecky dny života jejího!“ (Tob. 4, 3.) Kdo nad stav rodičů se povznesl, tím šetrněji s nimi zacházeti má, vděčně uznávaje lepší výchovu, které se mu od nich dostalo. Děti mají své rodiče *milovati*, poněvadž jsou po Bohu jejich největšími dobrodinci. Láska k rodičům se osvědčuje upřímnou náchylností, nelíčenou vděčností, ochotnou podporou zejména ve stáří a nemoci, a horlivou modlitbou. „Synu, ujmi se stáří otce svého a nezarmucuj ho v životě jeho; a zemdlí-li na rozumu, odpusť a nepohrdej jím v síle své!“ (Sir. 3, 14. 15.)

Dětem přísluší rodičů *poslouchati*, poněvadž na nich jest, aby dítky své pe vůli Boží vedli a vychovali. *„Synové, poslouchejte rodičů svých v Pánu; neboť jest to spravedlivé.“* (Ef. 6, 1.) Krásný příklad poslušnosti k rodičům dal dítkám Kristus Pán, jenž poddán byl sv. Josefu a P. Marii (srvn. str. 199). — Dbáti slova rodičů neškodí ani těm dětem, které již věkem vyspěly, nebo věděním nad ně vynikají. Jiná dojista jest moudrost z knih čerpaná a jiná zkušeností nabytá.

405. Kdy se prohřešují proti úctě rodičům svým povinné?

Děti se prohřešují proti úctě rodičům svým povinné:

1. když rodiči pohrdají nebo za ně se stydí;
2. když o nich zle mluví nebo se jim posmívají;
3. když se k nim hrubě nebo zpurně chovají.

406. Kdy se prohřešují děti proti lásce rodičům svým povinné?

Děti se prohřešují proti lásce rodičům svým povinné:
1. když na rodiče nevraží nebo jim zlého přejí;
2. když je zarmucují nebo hněvají;
3. když jim v potřebách nepomáhají nebo křehkostí jejich trpělivě nesnášejí;
4. když se za ně nemodlí.

407. Kdy se prohřešují děti proti poslušnosti rodičům svým povinné?

Děti se prohřešují proti poslušnosti rodičům svým povinné, když jejich rozkazů, napomínání a výstrah nedbají.

408. Co slíbil Bůh dětem, které otce a matku ctí?

Dětem, které otce a matku ctí, slíbil Bůh v tomto životě ochranu a požehnání, v budoucím pak věčnou blaženost.

Zdárné dítky chrání Bůh na těle i na duši před pohromou a uděluje jim v hojnosti darů potřebných k ctnostnému a blaženému životu. Rodičové sami žehnají hodným dítkám svým, t. j. přejí jim hojnost všeho dobra a zdaru a prosí Boha, aby je šťastnými učinil; Bůh pak rád prosbu jejich splňuje. „Požehnání otcovo utvrzuje domy synů.“ (Sir. 3, 11). „Cti otce svého, aby došlo na tě požehnání od něho, a požehnání jeho aby do posledního času zůstalo!“ (Sir. 3, 9. 10).

Vzory zdárných dítek jsou: 1. *Josef egyptský*. Jeho vroucí láska k otci jeví se v opětovných otázkách: „Zdráv-li jest otec váš starý . . . Ještě-li jest živ?“ Jako by nemohl nasytiti se radostnou zvěstí, že stařičký otec jeho ještě žije. Nemůže dočkati se okamžiku, až zase otce svého uzří: „Pospěšte a vstupte k otci mému, a rcete jemu: Toto vzkazuje syn tvůj Josef: Bůh učinil mne pánem vší země egyptské: sstup ke mně, neprodlévej!“ Posílá otci svému peníze, potraviny a drahocenný oděv. A když uslyšel, že otec jeho již přijíždí, vyjel mu vstříc a uzřev ho, padl na šiji jeho a objímaje jej plakal. 2. *Mladý Tobiáš*. Matka jeho nazývá jej „světlem očí svých a holí starosti své.“ (Tob. 10, 4.). K andělu, jenž jej provázel, pravil zdárný ten syn: „Já vím, že otec můj a matka má nyní počítají dny a trápí se duch jejich v nich.“ (Tob. 10, 9.). — Krásný příklad poslušnosti k rodičům

dal *Isák*. Když Abraham, otec jeho, obdržel od Boha rozkaz obětovati Jemu Isáka, jediného syna svého, nařídil otec synu, aby ho doprovodil na horu Moria; syn uposlechl bez odporu, sám dříví na horu nesl, a ochotně tam na rozkaz otcův pokleknul, dal se svázati a na oltář položiti; anděl však na rozkaz Hospodinův ruku Abrahama zadržel a jemu poslušného syna daroval. O Isáku můžeme vším právem říci jako o Synu Božím, *„že poslušným byl až k smrti.“* — Tomáš *Morus*, kancléř anglický (srvn. str. 28.—29.) ve vysoké důstojnosti prokazoval otci svému vždy dětinnou uctivost. Neopomenul každodenně, dříve než k úředním pracím přistoupil, k otci jíti a jej přede vším na kolenou kleče pokorně o jeho požehnání prositi. A jakožto vděčný syn ošetřoval nemocného otce s nejútlejší láskou a pečlivostí líbal jej, když umřel, uplakanýma očima jej do rukou Všemohoucího poroučeje. — Před mnoha sty lety žila v Recku stará matka. Největší její radostí byli její dva zdární synkové *Kleobis a Biton*. Jednou chtěla stařička, churavá matka navštíviti vzdálený chrám. Jelikož však pro stáří a nemoc nemohla pěšky jíti, chtěla se tam dáti dovézti. Nebylo to však možno: vůz sice měla, ale koně byli na vzdáleném poli v pilné, neodkladné práci. I rmoutila se stařenka velice. Sotva že synové zármutek její zpozorovali, hned upravili vůz a posadivše matinku do něho, táhli jej sami ku chrámu dvě míle cesty odtud vzdálenému. Když na místo dojeli, ostoupil je shromážděný lid s velkým podivením. Muži chváliti ctnostné mladíky a ženy velebily matku, že odchovala syny tak zdárné. Stařička matka poklekši před oltářem vroucně se modlila, aby Bůh zdárným dítkám požehnal. Vroucí modlitbu milující matky Bůh skutečně vyslyšel. — R. 1788 ve *Vídni* žalářní kárancové zametali ulici. Tu přikvapí jakýs pěkně ošacený mladík, student, k jednomu z těch trestanců, políbí mu ruku. Vida to státní rada Kressel z okna svého příbytku, dal si hned zavolati k sobě studenta a tázal se, proč zločinci políbil ruku. „Zločinec ten jest můj otec“, odpověděl jinoch. Dojat hluboce inem tím šlechetným oznámil to rada císaři Josefu II, který zdárného syna odměnil a otci jeho ostatek trestu prominul. — Panoš *Ziethen* byl v noci na stráži před pokojem královským. Král Bedřich I. nemohl spáti a zazvonil, aby mu nějakou knihu přinesl. Ale panoš pevně usnul a neslyšel, ač král několikráte mocně zvonil. I vyšel udiven král z ložnice do síně a tu viděl útlého mládenečka spáti tvrdě u stolu a spatřiv na stole nedopsaný list, četl: „Nejmilejší maminko! Již třetí noc po sobě převzal jsem noční stráž za jiné panoše. Již to nemohu skoro ani vydržeti. Jak velice však raduji se z toho, že jsem tím spůsobem za několik týdnů již více než 10 zl. vydělal. Posýlám Vám je, abyste si ve své nouzi drobet přilepšiti mohla.“ Tato dětinná láska tak velmi krále se libila, že zavinuv několik dukátů do papíru vstrčil je dobrému synu

do kapsy u kabátu, věda, že panoš je matce pošle, a odešel spat. Mládeneček, probudiv se a naleznuv v kapse dukáty, věděl, kdo mu je daroval a jakmile král ráno z ložnice vyšel, padl mu k nohoum, děkoval za dar a prosil za odpuštění svého provinění. Král chválil jeho dětinskou lásku, měl v něho od té doby velkou důvěru a povýšil ho k velkému důstojenství, kteryž úřad Ziethen co nejsvědomitěji zastával.

409. Čeho je se obávati dětem, které otce a matky nectí?

Dětem, které otce a matky nectí, je se obávati v životě tomto kletby Boží, v životě pak budoucím věčného zavržení.

Nezdárné dítky stihá v životě tomto kletba Boží, t j Bůh dopouští, aby dítky takové žádného pravého štěstí na tomto světě nenalézaly. „Zlořečený, kterýž nectí otce a matky!“ (5. Mojž. 27, 16). Nezdárným synem byl *Cham*, syn Noemův, jenž otci svému se posmíval (srvn. str. 146), nezdárnými syny byli *Ofni a Finees*, kteří nedbali napomínání otce svého. Nezdárníkem byl *Absalom*, který proti vlastnímu otci svému se pozdvihl, chtěje domoci se trůnu. Lichocením svým a lákavými sliby získal sobě hojně přívržencův, a když vše připraveno bylo, dal se *v Hebronu provolati za krále* (r. 1023 př. Kr. P.) a táhl proti otci svému. *David* s malou hrstkou těch, kdož mu zůstali věrni, *opustil*, sklíčen jsa žalem a zahrnován posměchem nepřátel svých, *Jerusalém* a odebral se přes potok Cedron na horu Olivetskou. Mezi oběma vojsky došlo k bitvě *v lese Efraimském*. David bitvy se nesúčastnil, nýbrž svěřil velení vojevůdci svému *Joabovi*, jemuž přikázal, aby v boji šetřil života Absalomova. Bitva skončila se úplnou porážkou vojska Absalomova. Prchaje lesem, uvázl Absalom za dlouhé vlasy své na větvích dubu. Když se o tom Joab dověděl, přikvapil a v prchlivém hněvu, nedbaje přání Davidova, *probodl nezdárného Absaloma*. Mrtvolu jeho dal vhoditi do jámy a naházeti na ni velikou hromadu kamení. Absalom v pýše své vystavěl sobě *nádhernou hrobku* poblíž Jerusaléma, jež mu měla býti pomníkem posmrtným — a hle, tělo jeho pochováno v hrobě tak nečestném! Podnes ukazuje se v údolí Cedronském u Jerusaléma stavba, jež nazývá se hrobem Absalomovým. Prázdná nádherná hrobka hlásala jakožto znamení výstražné i pozdním pokolením *bídný konec syna nezdárného*.

Ještě horší trest očekává nezdárné děti na onom světě: věčná záhuba!

410. Komu jsme mimo rodiče ještě povinni prokazovati úctu, lásku a poslušnost.

Mimo rodiče jsme ještě svým představeným povinni, prokazovati úctu, lásku a poslušnost.

411. Koho rozumíme slovem „představený“?

Slovem „představený“ rozumíme pěstouny a učitele, mistry a hospodáře, duchovní a světské vrchnosti.

Pěstounové, učitelé a mistři jsou zástupcové a pomocníci rodičů; mají tudíž podobná práva a podobné povinnosti jako rodiče, a jejich svěřenci zase tím jsou jim povinni, čím rodičům. Služebníci pánů svých mají si vážiti, ve věcech dovolených poslouchati, svědomitě vše, k čemu jsou službou vázáni, plniti a nezlomnou věrnost zachovávati. *Služebníci, poslušni buďte ve všem pánů tělesných, ne na oko sloužíce, jako lidem se líbíce — ale ve sprostnosti srdce, bojíce se Boha.* Sv. Pavel v listě ke Korintským 3, 22.

Duchovní vrchností od Boha zřízenou jest *církev učící*, totiž papež, biskupové a jejich zástupcové. *Věřícím* náleží, aby *církevní vrchnost ctili* a ji *poslouchali*. „*Poslušni buďte správců svých a buďte jim poddáni; oni zajisté bdí jako ti, kdož mají počet vydati za duše vaše.*“ (Žid. 13, 17.)

Z vůle Boží vytvořil se v lůně společnosti lidské vedle rodiny vyšší útvar společenský, totiž *stát*. Státní moci jest hájiti právního pořádku a prováděti jej za účelem pozemského blaha poddaných. Stát ochrannou ruku rozestírá nad jednotlivci i rodinami a jejich právy. Ve stínu státní moci přebývají, svobod svých užívajíce, svou činnost rozvinujíce a před nepřátely ochrany docházejíce, všichni poddaní. Křesťané jsou *povinni vrchnosti světské prokazovati*: 1. *úctu*; neboť moc pozemská odleskem jest svrchovanosti Božské. *Boha se bojte, krále v uctivosti mějte.* (1. Petr. 2, 17.) *Úzeň, komu úzeň, čest, komu čest* (Řím. 3, 7.). 2. *poslušnost;* neboť představení zastupují na zemi Boha, a zákony lidské nepřímo vůle Boží jsou projevem. *Není mocnosti leč od Boha* (Řím. 13, 2.). 3. *poddanskou věrnost*; neboť, *kdo se mocnosti protiví, zřízení Božímu se protiví* (Řím. 13, 2.). 4. Svého *zeměpána* poddaní mají *upřímně milovati* a za jeho tělesné i duševní blaho *se modliti. Prosím, aby činěny byly modlitby a prosby za krále* (I. Tim. 2, 1.). Čím jest otec rodině, tím panovník říši. Blaho poddaných jest králi křesťanskému nejvyšším štěstím. Bývá královská koruna ze zlata, ale mívá trny mnohých starostí a obtížných prací. 5 Vědouce, že by stát, nemaje hmotných prostředků, své úloze nedostál, mají poddaní *ochotně a svědomitě platiti daň*, a káže-li potřeba, *i životy své obě-*

tovati za obecné dobro. *Dávejte všem, co jste povinni, komu daň, tomu daň* (Řím. 13, 7.). Daň odvádějí poddaní vrchnosti, ale ku svému prospěchu; stát jim peníz daně ve způsobě vyšších statků navracuje. Též *voličské právo* poddaní jsou povinni vykonávati svědomitě, hlas svůj dávajíce jen osvědčeným poctivcům ducha náboženského Jací zástupci, takové zákony. Liknavost a lehkomyslnost v této příčině snadno ve smrtelný hřích může se proměniti. — Stane-li se, že poddanému od vrchnosti jest křivděno, jest poddaný oprávněn užiti *zákonných prostředků* na odvrácení bezpráví, avšak *nikdy není dovoleno vzpourou a branným odporem* domáhati se práva. Stkvělý příklad věrnosti zůstavili nám prvotní křesťané; ačkoli byli v říši římské mečem i ohněm stíháni, ačkoli byli tak četni (Tertull. Apolog.), že nebylo jim nemožno nadvládu si zjednati, přece se vzpoury neodvážili, zemězrádci se nestali, aniž s nepřátely říše se spolčovali.

Vlastenectví záleží v účinné lásce k té zemi, v níž jsme se narodili, a od které nejvíce dober jsme přijali. Křesťan má býti vlastencem, neboť sám Spasitel, ačkoli přišel vykoupiti všech, přece především svůj národ miloval, svému lidu službami se propůjčoval (Mat. 15, 24.) a nad zkázou vlasti své zaplakal. Řád lásky křesťanské dopouští, abychom vřeleji milovali a vydatněji podporovali ty, s nimiž láskou téže národnosti jsme spojeni. Křesťanství probouzí v nás především touhu po nebeské vlasti, ale tato jsouc řádu nadpřirozeného, není na újmu lásky k rodné zemi. Vlastenectví křesťanské nezáleží ni v planých citech, ani v prázdných slovech, nýbrž v *práci tiché a plodné na národa roli dědičné.* Aby svému národu platně prospěl, pravý vlastenec snaží se za mladosti síly své náležitě vzdělati; mužem jsa, plní povinnosti svého stavu svědomitě, s národem žije a cítí, oběti, jež zájmy vlastenecké ukládají, ochotně přináší a vůbec činností svou k tomu směřuje, aby národ mravně i hmotně prospíval a na čestné místo mezi národy vzdělanými se povznesl. Vlastenectví křesťanské *prázdno jest všeliké přemrštěnosti*, ono *nezhrdá cizími jazyky* a *střeží se zpupnosti a násilnosti proti jiným národnostem;* neboť v Kristu není rozdílu mezi pohanem a židem, ani mezi Řekem a Skythou. Křesťanství národy sbratřilo a všecky lidi v jednotu synů Božích spojiti usiluje; proto pravý vyznavač Kristův nesmí státi na zpátečnickém, barbarském stanovisku pohanů, t. j. nesmí nikým pohrdati pro jeho jazyk a národnost. Svedla-li prozřetelnost Božská *několik národů do téže vlasti*, křesťan se všemi *se snáší* a ve *svornosti* žije. Všichni jsou zajisté syny téže země a proto jako rodní bratří vespolek mají se milovati, předstihujíce se pouze láskou ku své společné matce, vlasti. Křesťanský vlastimil štváčům, kteří mezi národnostmi spory rozdmychují a plemenný boj vznítiti usilují, sluchu nenakloňuje, dobře věda,

že všeliká neláska zákonu Božímu se příčí, a že každé království proti sobě rozdělené zpustne, a dům na dům padne (Mat. 12, 25.).

412. Čím se prohřešují podřízení proti svým představeným?

Podřízení prohřešují se proti svým představeným zvláště:

1. neposlušností, leností a nevěrností;
2. na cti utrháním, pomluvou a rušením pokoje;
3. sváděním jejich dětí a domácích.

„Podřízenými" jsou osoby, jež nemají postavení samostatného, nýbrž pod vedením jiných pracují, tedy: sluhové, dělníci, tovaryši a p. Podřízení mají ve všem, co jejich služby nebo práce se týká, představených svých poslouchati. Mimo to mají podřízení jich ochotně uposlechnouti, kdykoliv jim nařizují, co duševnímu blahu jest na prospěch. Sv. apoštol Pavel napomíná podřízené k poslušnosti slovy: „Služebníci, buďte poslušní pánů tělesných s bázní a s třesením v sprostnosti srdce svého, jako Krista: ne na oko sloužíce, jako lidem se líbíce, ale jako služebníci Kristovi, činíce vůli Boží ze srdce, s dobrou vůlí sloužíce, jakožto Pánu a ne lidem" (k Efes. 6, 7). Tak mají se podřízení chovati k pánům svým, a to netoliko jsou-li to páni dobří, přívětiví a zbožní, nýbrž i pak, jsou-li nepřívětiví a zlí, jen když ničeho nežádají, co by bylo proti přikázáním Božím. „Služebníci poddáni buďte ve vší bázni pánům, netoliko dobrým a mírným, ale také nevhodným" (I. Petr. 2, 18). — *Neposlušností* prohřešují se podřízení, kteří rozkazy svých pánů buď vůbec nevykonávají, anebo jen špatně, ledabyle a lehkovážně. — *Leností* prohřešují se podřízení, kteří čas ku práci určený k práci nevynakládají, nýbrž všelijak promarňují (zbytečným otálením a okolkováním, zbytečnými rozprávkami a p.) — *Nevěrností* prohřešují se podřízení, kteří počínají sobě nesvědomitě a nepoctivě ve správě svěřených sobě statků a věcí, přivlastňujíce si z nich něco bezprávně a p. — *Na cti utrháním* prohřešují se podřízení, jestliže jiným bez potřeby sdělují chyby a slabosti svých představených, a tím o čest u jiných je připravují. — Ještě více hřeší ti, kdož pány své *pomlouvají*, t. j. vymyšlené nečestné věci o nich roztrušují. — *Rušením pokoje* prohřešují se podřízení, dávají-li řečmi a skutky podnět k tomu, aby pokoj v domě hádkami a p. byl rušen. — Těžce prohřešují se služebníci, svádějí-li děti a domácí (t. j. jiné členy rodiny anebo někoho z ostatní čeledi) k zlému. *Vzoryvěrných služebníků a služek*: Věrným byl *Eliezer*, služebník Abrahamův, jenž ve-

škery rozkazy Pána svého tak svědomitě plnil, že mu Abraham i nejdůležitější záležitosti svěřoval, poručiv mu na př., aby synu jeho Isákovi hodnou manželku vyhledal. — Sv. *Zita* dcera chudobného rolníka, již jako dítě byla bohabojná. V 12. roce šla do služby v městě Lukka v Italii k šlechtické rodině. Zde zastávala věrně práce své, sloužila zároveň věrně Bohu. Vždy se vyhýbala zlé příležitosti, a varovala se lenosti. Každou práci považovala za svatou povinnost svou. Trpělivě snášela pomluvu a nepřízeň spolusluţebek a i vrtochy pánů svých. Avšak páni poznavše ji, svěřili jí celou velikou domácnost.

413. Kdo se prohřešuje zvláště proti duchovním a světským vrchnostem?

Proti duchovním a světským vrchnostem prohřešuje se zvláště:

1. kdo je drze haní a tupí;
2. kdo se jim protiví a proti nim se bouří.

Duchovní i světské vrchnosti obdržely moc svou od Boha. „Není“, jak sv. apoštol Pavel praví, „mocnosti leč od Boha, a které jsou, od Boha zřízeny jsou“ (K Řím. 13, 1.) Proti vůli Boží tedy jedná, kdo se proti vrchnostem prohřešuje. — *Drze haní a tupí* vrchnosti, kdo bez náležité příčiny neslušným a nemírným způsobem vytýká jim chyby domnělé nebo skutečné. Může se sice státi, že vrchnost duchovní nebo světská nařídí něco, co se nám býti zdá nebo skutečně jest nesprávno nebo nevčasno. Mírným a věcným způsobem jí to vytknouti hříchem není. — *Protiví se* vrchnostem, kdo odporuje spravedlivým nařízením jejich. O takových lidech praví sv. apoštol Pavel: „Kdo se mocnosti protiví, odsouzení sobě dobývají“ (k Řím. 13, 2). — O těch podřízených říkáme, že se proti vrchnosti své *bouří*, kteří jí poslušnost zcela odpírají, anebo násilně proti ní se staví, aby na ní něco vyvzdorovali anebo ji zcela odstranili. O počínání takovém praví moudrý Sirach; Tří věcí bojí se srdce mé, a čtvrté tvář má strachuje se: zrády města a srocení se lidu, žaloby lživé, všecko to nad smrt jest těžší (Sir. 26, 5–7).

414. Kdy nesmíme rodičův a představených poslouchati?

Rodičův a představených nesmíme poslouchati, když něco hříšného přikazují.

Rodiče a představení jsou zástupci Božími a mají moc svou od Boha. Ale jen tehdáž jednají jakožto zástupcové Boží, jestliže jejich rozkazy shodují se s vůlí Boží, t. j. se zákony

jeho. K tomu, aby něco hříšného poroučeli, nemají moci žádné, neboť Bůh nemůže nic hříšného chtíti. Přikazují-li tedy rodičové nebo představení něco hříšného, zneužívají moci své, i nesmíme jich uposlechnouti. V takových případech řiďme se zásadou, kterou pronesli sv. Petr a ostatní apoštolové spolu s ním, když vytýkala jim velerada židovská, že přes její zákaz hlásali v Jerusalémě víru Kristovu: „Více sluší poslouchati Boha než lidí.“ (Sk. apošt. 5, 29.)

415. Kterak se má chovati mládež k lidem starým?

K lidem starým má se mládež chovati uctivě.

Mladí lidé mají lidem starším prokazovati úctu, skromně se k nim chovati, jejich rady poslušni býti, jejich slabosti trpělivě a shovívavě snášeti, a obtíže stáří dle možnosti jim ulehčovati. — Mládež má se k lidem starým chovati uctivě, jelikož lidé staří zpravidla mnoho dobrého v životě svém vykonali, mnoho vytrpěli a mnoho zkušeností nabyli. Bůh výslovně poručil, aby mládež lidem starým úctu prokazovala: „Před šedivou hlavou povstaň a cti osobu starého.“ (III. Mojž. 19, 32.) — Již mnozí národové pohanští ukládali mládeži za přísnou povinnost, aby starce ctila. — Těžce prohřešují se proti této povinné úctě mladí lidé, kteří starým lidem se vysmívají pro jejich nedostatky tělesné i duševní, jež stáří s sebou zpravidla nese (na př. shrbenost těla, nedoslýchavost, krátká paměť, zapomětlivost a p.). Bůh těžce potrestal nezbedné chlapce, kteří u města Bethel posmívali se proroku Eliseovi, že lysý jest: dopustil, aby od medvědů byli rozsápáni.

416. Obsahuje-li čtvrté přikázání Boží toliko povinnosti dětí a podřízených?

Čtvrté přikázání Boží neobsahuje toliko povinnosti dětí a podřízených, nýbrž i povinnosti rodičův a představených.

417. Jakou povinnost mají rodiče ke svým dětem?

Rodiče mají:

1. své děti v pravé víře vyučovati a ke všemu dobrému přidržovati;
2. všelikého svádění je chrániti a jim dobrý příklad dávati;
3. je kárati a, když třeba, i trestati;
4. též o jejich časné blaho se starati.

Rodiče jsou povinni své děti milovati a pečovati o duševní i tělesné dobro jejich.

O dobro duševní rodiče pečují tím, že opatřují dětem *náležitou výchovu.* Výchova zahrnuje v sobě vzdělání rozumu a srdce (vůle). Výchova musí býti *náboženskou*, má-li se zdařiti; neboť ani rozumu, ani srdce *dítek nelze náležitě vzdělati bez náboženství*: 1. Žádá se zajisté ku pravé vzdělanosti aby člověk znal nejen věci zemské, ale i takové, jež na Boha a naše určení se vztahují; avšak právě těchto nejpotřebnějších vědomostí vyučování beznáboženské zanedbává. 2. výchova beznáboženská přirozenou měrou člověka k tomu navádí, aby si vážil pouze statků zemských, avšak touto cestou člověk odvracuje se od věčných dober, pro něž vlastně stvořen jest, a duch jeho vyššího vzletu pozbývaje, zarývá se do země. 3. jenom náboženství jest s to, aby zdivočilé náruživosti lidského srdce zkrotilo a pode jho mravného zákona sklonilo. Ctnost, která není oživována úctou k věčnému Zákonodárci, jest nepevna; přiblíží-li se k ní oheň pokušení, shoří, jakoby byla ze slámy. — Výchovou bez Boha rodiče prohřešují se těžce na svých dětech, avšak hřeší také proti společnosti, ježto špatně vychovaný člověk zlem jest pro lidi ostatní.

Rodiče duševního blaha svých dítek dbalí neopomenou tedy se svými dětmi záhy se modliti, budou je pravidelně do školy posílati, ku křesťanskému životu přidržovati a přísnou kázeň nad nimi vykonávati. „*Kdo šetří metly, nenávidí syna svého, ale kdo ho miluje, v čas jej tresce.*“ (Přísl. 13, 24.) Jsouce si toho vědomi, že příklad působivějším jest slov, všeho se varují, co by od dětí beze hříchu následováno býti nemohlo. Věru, nic neprospěje ani kostel ani škola, dusí-li rodiče dobré símě v srdce dítek zaseté. Pravil-li Spasitel: „Běda pohoršení dávajícím.“ dojista platí „běda“ stonásobně těm, kteří do nebe majíce ukazovati, děti své ku branám pekelným přivedli.

Péče o tělesné blaho dítek ukládá rodičům, aby své děti živili, šatili, před úrazem jich chránili a o jejich budoucnost se starali.

418. Jakou povinnost mají představení ke svým podřízeným?

Představení mají ke svým podřízeným povinnost, aby se o ně starali podobně jako rodiče o své děti.

Pěstounové, *učitelé*, *mistři* a *hospodáři* jsou zástupcové a pomocníci rodičů; mají tudíž podobná práva a podobné povinnosti jako rodiče. — Podle zásad křesťanských i *čeládka* patří k rodině. *Hospodář* povinen jest spravedlivě s čeládkou zacházeti, hříšných věcí od ní nežádaje, přílišných prací jí neukládaje a mzdu smluvenou řádně vypláceje. Mimo to má

své služebné, jsou-li nemocni, ošetřovati, jsou-li nevědomí, má je poučovati, nad jejich mravností bdíti a těžký osud jejich, pokud možno, oslazovati. „*Páni, co je spravedlivého a slušného, služebníkům prokazujte, vědouce, že i vy máte Pána v nebesích.*“ (Kol. 3, 1.)

419. Jakou povinnost mají vrchnosti ke svým poddaným?

Vrchnosti mají své poddané v pravé víře chrániti, s nimi po právu a spravedlnosti jednati a vůbec jim ku blahu pomáhati.

Křesťanství ukládá vrchnostem: 1. aby *předpisy náboženské* vzorně *zachovávali* a všude platnost jim zjednati usilovaly, neboť náboženství jest duší společenského pořádku a základem občanských ctností, 2. aby, jsouce na místě Božím, moci své užívaly jako Bůh, t. j. *spravedlivě* a *nestranně.* „*Milujte spravedlnost vy, kteří soudíte na zemi.*“ (Moudr. 1, 1.) 3. aby s podřízenými *vlídně* jednaly. „*Jsi-li správcem, nevynášej se, ale buď mezi nimi jako jeden z nich.*“ (Sirach 35, 1.)

Naučení. Cti své rodiče, duchovní správce, učitele a všechny své představené; poslouchej jich ochotně a dokonale podle příkladu božského Spasitele a modli se za ně; tím dosáhneš milosti a požehnání od Boha. — „Požehnání otcovo utvrzuje domy synů, zlořečení pak matčino z kořene vyvrací základy.“ (Sir. 3, 11.)

O pátém přikázání Božím.

420. Jak zní páté přikázání Boží?

Páté přikázání Boží zní: „Nezabiješ.“

421. Co se zapovídá v pátém přikázání Božím?

V pátém přikázání Božím se zapovídá, sobě nebo bližnímu na těle nebo na duši škoditi.

422. Kdo škodí sobě na těle?

Sobě škodí na těle, kdo si život bere neb ukracuje nebo jej bez potřeby v nebezpečenství vydává.

423. Jakého hříchu se dopouští, kdo sám sobě život bere?

Kdo sám sobě život bere, dopouští se hříchu velmi těžkého; neboť hřeší:

1. proti Bohu, jenž jest jediným pánem nad životem a smrtí;

2. proti své duši, kterou uvrhuje v záhubu věčnou;

3. proti svým bližním, kterým působí zármutek a škodu.

Sebevražda pochází z pohnutek hříšných, na př. z nevěry, zpustlého života; bývá posledním útočištěm lidí daremných a ničemův. Hlavní příčinou vzrůstajícího počtu sebevražd jest nevěra. V Evropě se páše sebevražd ročně 22.000. Na million obyvatelů připadá v Irsku sebevražd 17, v Porýnsku 65, v Rakousích 130, na Moravě 150, v Čechách 180, ve Slezsku 200 a v Saském království 408. Mužů vraždí se třikrát tolik, jako žen.

Sebevražda, kterou spáchal člověk v šílenství, v pomatenosti a p. stavech, jež užívání svobodné vůle ochromují, nepřičítá se ovšem pachateli k vině a není hříchem.

Člověk, jenž sám sobě života nedal, není pánem jeho, a není tudíž oprávněn proti vůli Toho, jenž mu jej dal, sobě jej odnímati. Jako vojínu není dovoleno opustiti stráž beze svolení velitelova, tak ani člověk nesmí ze svého stanoviště vzdáliti se, pokud Původcem života není zavolán. — Sebevrah jest zbabělcem, neboť prchá před hrozícím nebezpečenstvím a klesá pod břemenem bídy. Oně podoben jest zbabělému vojínu, jenž před nepřítelem zbraň odhazuje a na útěk se dává. U národů statečných jest sebevražda řídka.

Sebevrah uvrhuje duši svou do věčné záhuby, neboť umírá nekajicně s těžkým hříchem na svědomí. — Bližním svým působí sebevrah zármutek a škodu; na př. odejme-li si život otec rodiny, syn chudých rodičův a p.

Sebevraždou jest nejen násilné a náhlé zničení života, nýbrž i nenáhlé umořování se životem nezřízeným, na př. náruživým pitím, smilstvem, hněvem a p.

Život bezdůvodně v *nebezpečenství vydávati* jest hříšno. Bez potřeby život svůj v nebezpečí vydává, kdo z chlubivosti a z touhy po obdivu a chvále nebezpečné kousky provozuje (na př. vylézaje do závratných výšek, odvážné skoky čině, prudce na koni jezdě a p.). Naproti tomu dovoleno jest z podstatné příčiny (když toho povinnosť povolání anebo křesťanská láska žádá), něco vykonati neb opomenouti, z čeho smrť může vzejíti, je-li při tom vyloučen úmysl sebevražedný, na př. kněz a lékař smí, ba musí také k lidem nakažlivou nemocí stíženým

jíti; vojín smí na svém stanovisku setrvati, hradbu do povětří vyhoditi, loď nepřátelskou zapáliti, byť i vlastní záhubu předvídal; hasič smí do hořícího stavení se odvážiti a p. Tonoucímu můžeme přispěti s nasazením vlastního života a p. Podobně může syn otci přenechati poslední sousto, kterého sám potřebuje, tonoucí smí jinému břevno přepustiti, místo na ochranné lodici postoupiti atd., neboť kdo tak jedná, neusmrcuje se, ale smrť jen připouští. — Povinen jest *život obětovati*, kdo by jej zachovati nemohl, leč tím, že by porušil dobro vyšší, na př. víru, ctnosť; není však člověku dovoleno, aby sám se usmrtil, chtěje tato dobra zachovati.

424. Kdo škodí bližnímu na těle?

Bližnímu škodí na těle, kdo jej bezprávně usmrcuje nebo zraňuje, nebo kdo mu příkořím a hrubostí života ukracuje.

Vraždy se dopouští, kdo bezprávně a úmyslně ničí cizí život, a to buď náhle (zbraní, jedem), anebo znenáhla, na př. kdyby někdo bližního zlovolně utrápil. — Vrah těžce hřeší proti Bohu, společnosti a bližnímu, kterému odnímá dobro nenahraditelné, jež všech ostatních jest základem. Některé okolnosti vinu vražedníkovu zveličují, nebo k jeho vině nový hřích přičiňují, na př. vražda zákeřnická, loupežná, najatá, usmrcení vlastního otce, matky, dítěte, krále atd.

Od vraždy rozeznáváme neúmyslné nebo náhodné *zabití*, jež hříchem buď jest anebo není. Kdo konaje něco dovoleného, bližního o život připravil, ač povinné při tom pozornosti dbal, nedopustil se vraždy. Kdo však bližního usmrtil, konaje něco hříšného, neb obmeškav při činu dovoleném užiti náležité opatrnosti, jest vinen *vraždou nepřímou*. Nechtěl sice smrti bližního, avšak přece stal se způsobem hříšným její příčinou, na př. zacházeje neopatrně se střelnou zbraní, opomenuv učiniti potřebná opatření při opravě cest, střech, při jízdě na železnici, lodi atd. Téhož hříchu z nedbalosti dopustiti se mohou lékaři, lékárníci, chůvy, ošetřovatelé nemocných; dále všichni, kteří bližního prací přetěžují, k odvážlivostem anebo k prostopášnostem svádějí, nezdravé pokrmy prodávají atd.

Život bližního též ohrožuje, kdo tělo jeho *zranil*, *zmrzačil*, kdo jej *týrá*, *příkoří činí*, *nemírně trestá*, *hrubě s ním nakládá* atd.

Dovoleno jest člověka usmrtiti 1. *každému v nutné sebeobraně*, 2. *vojínu v boji*, 3. *vrchnosti na potrestání zločinců*.

Nemůže-li se napadený proti útočníku jinak ubrániti, může jej usmrtiti. Nesmí však jej usmrtiti, může-li se zachrániti před jeho útokem jinak na př. útěkem, křikem, ranou na slepo nebo poraněním, odzbrojením nepřítele atd. Těžce by hřešil,

kdo by protivníka již prchajícího zastřelil, aneb o život připravil toho, kdo mu smrtí pouze slovy hrozí, o život ukládá, avšak útoku se neodvažuje; neboť za okolností takových jsou jiné prostředky, jimiž lze nebezpečenství odvrátiti.

Vše, co dovoleno jest na obhájení života vlastního, smíme podniknouti i *na ochranu bližního.*

Námitka: Napadený zbavuje útočníka nejen časného života, nýbrž i věčného blaha a přece jest povinností každého křesťana, aby pro věčné blaho bližního svůj život obětovati se nerozpakoval. *Odpověď*: 1. útočník o věčnou blaženost hříchem připravuje se sám, 2. zásada uvedená pouze platí, je-li bližní v nouzi nejvyšší, v té však útočník rozhodně není, moha za dobré vůle snadno ze všeho nebezpečenství vyváznouti. Z téže příčiny nejsme povinni ani majetku vydati, kdyby někdo nám pohrozil řka: „Vydej peníze, sice se zastřelím.“

Jak jest se zachovati křesťanu, byl-li podniknut útok na *jeho časné statky* nebo *čest?* Jen tehdy smí býti útočník usmrcen, běží-li o *statek k životu nezbytně potřebný*, mění-li se spor se zlodějem *v útok na život* anebo kdyby naší povolností *dobro veřejné bezpečnosti* mělo býti ohroženo. Starý zákon (Ex. 22.) zapovídá usmrtiti zloděje za dne. — *Utrhače*, jenž napadl naši čest, *není nikdy dovoleno zabiti*; neboť cti vniterné nemůže odníti a vnější cti napraviti nelze smrtí vinníkovou.

Spravedlivá válka jest dovolena; tomu písmo sv. i rozum nasvědčují: 1. V Novém zákoně nepřikazuje se vojínům, aby opustili svůj stav, nýbrž aby varovali se oněch zločinů, ku kterým válečné zaměstnání snadno svádí (Luk. 3, 14). Setník Kornelius stal se křesťanem, aniž přestal býti vojínem (Sk. ap. 10). 2. Smí-li jednotlivec žádati dostiučinění, když mu někdo bezprávně uškodil, jest k tomu bez odporu oprávněn i stát. Nelze-li však toho se domoci po dobrém, aby křivda byla napravena, nezbývá uraženému státu než užiti moci, jelikož není dosud mezinárodního soudu, kde by státy svého práva dovolávati se mohly. — Příčina spravedlivé války vlastně jen jedna jest, totiž bezpráví, jež původce odčiniti nechce. Válka, jež se vede ze ctižádosti, lakoty atd., jest hříšna. Je-li válka spravedliva, o tom nepřísluší rozhodovati vojínům. Na hlavu strůjcovu padá všecka krev ve válce nespravedlivě prolitá. — Válku počíti, aniž by nepříteli o tom dříve zpráva byla dána, nepřátely zbytečně trýzniti, nevinné ubíjeti, majetek nepřátel bez potřeby ničiti, úmluvy rušiti atd., *dovoleno není.* — Pohanům za války bylo heslem: „Běda přemoženým“; teprve křesťanství svévoli vítězově položilo náležité meze, vytvořilo právo válečné a na bojiště přivedlo posly lásky, aby sloužili a pomáhali raněným, rozdílu mezi přítelem a nepříte-

lem nečiníce. Roku 1864 mezi evropskými mocnostmi umluvena na umírněnou hrůz válečných „ženevská konvence.“

Že vrchnost moc má *zločince smrtí trestati*, lze písmem sv. a na základě zjevení Božího i rozumem dokázati. 1. Dle slov ap. Pavla náleží světské vrchnosti, poněvadž služebnicí Boží jest, právo hrdelné. „Mocnost zajisté jest Božím služebníkem, budeš-li činiti zlé, boj se, nebo ne nadarmo nosí meč.“ (Řím. 13, 4.) 2. Část jest pro celek, proto je-li tak zkažena, že v nebezpečenství uvádí celek, právem může býti odstraněna. Jako nakažený úd odňat bývá, aby se tělo zachovalo, podobně i zločinec může býti usmrcen, je-li škodliv společnosti. — Popravou zločince, jenž právní pořádek drze ruší, společnost vykonává *nutnou sebeochranu*. — Nespravedlivým trest smrti zván býti nemůže; má-li vrchnost právo ukládati tresty přiměřené zločinům, avšak jsou zločiny, jimž úměrna jest toliko pokuta smrti. — Tvrzení, že trest hrdla čelí proti lidskosti, zahrnuje v sobě nedostatek lidskosti vůči pokojným občanům. Zločince života zbaviti jest oprávněn jen ten, jemuž péče o blaho veřejné jest svěřena. Na smrť vinníkovu nazíráme jako na skutek, jímž se uražené spravedlnosti Boží dosti činí. Byvši kajícně přetrpěna mírní neb i ruší Božské tresty. Dlouhý žalář, jak zkušenost učí, nenapravuje; naproti tomu odsouzenec před popravou obyčejně činí pokání. Mimo to trestem smrti blaho společnosti se zabezpečuje, dává se odstrašující příklad a zločiny vydatně se potírají.

Proti pátému přikázání prohřešují se také ti, kdož potraviny (pokrmy a nápoje) falšují, dále lékaři, kteří lehkomyslně při léčení nemocných si počínají a p.

425. Zapovídá-li se pátým přikázáním Božím také souboj?

Pátým přikázáním Božím se zapovídá také souboj, protože z něho obyčejně poranění, ano často i usmrcení pochází.

Souboj jest zápas *nebezpečný*, jejž podnikají dva mezi sebou *smluvivše* se o místě, času a zbrani. — (Soubojem není zápas náhle z hněvu vzplanuvší). — Souboj jest hříchem těžkým; neboť podnikati útok na život bližního a svůj vlastní život bez podstatné příčiny vydávati v nebezpečenství, po zákonu Božím není dovoleno.

Souboj není pravou cestou k nápravě cti. Vítěz dokáže větší sílu a zručnost, ale nedokáže, že právo má. — Souboj není sebeobranou, nýbrž neoprávněnou svépomocí; ve spořádaných státech na odklizení bezpráví jsou zřízeny řádné soudy. — Souboj jest zbytkem dob násilnických (t. zv. „pěstního práva“) a vyplynul z náboženského předsudku našich

předků, kteří se domnívali, že Bůh pravdě již na zemi vždycky dopomůže k vítězství. Náš věk ze bludu toho se vybavil, avšak co z něho pošlo hrubého, podržel. — Tvrditi, že zbabělcem jest, kdo vyzváni nepřijme, jest nesmyslno. Naopak, kdo odmítne, co Bůh, církev a svědomí zakazují, vede si statečně; ano často větší odvaha náleží k tomu, odepřením souboje uvaliti na sebe opovržení jistých kruhů, nežli soubojem vydati své tělo možnému poranění

Souboj *za souhlasu válčících stran* podniknouti, jest někdy dovoleno, neboť jim zamezuje se další prolévání krve (na př. souboj sv. Václava s Radslavem).

Souboj „amerikánským“, zvaný při němž losem se stanoví, který z obou soupeřův sám se usmrtiti má, jest sebevraždou.

Napoleon I. pravil: „Latour-Maubourg, muž nejstatečnější, pravý hrdina, nikdy nepřijal souboje.“ Král pruský Bedřich Vel. pravil: „Mám rád statečné vojíny, ale katů ve vojsku svém potřebovati nemohu.“

426. Kterak trestá církev samovraždu a souboj?

Církev trestá samovraždu a souboj odepřením církevního pohřbu; souboj pak nad to ještě vyobcováním z církve všech, kdož se ho zúčastnili.

(Srvn. str. 328.) *Samovrahové*, o nichž najisto se ví neb soudí, že v stavu příčetném a při zdravém rozumu na život svůj opovážlivě sáhli, vyloučeni jsou z pohřbu církevního, jestliže před skonáním svým pokání nečinili neb alespoň lítost nad skutkem tím neprojevili. — O těch, kdož *souboj* podnikli, ustanovuje zákon církevní, že, pakli na místě souboje samém zemřeli (byť dali na jevo pravou kajicnost a rozhřešení svátostného obdrželi), nemají býti v posvěcené zemi pochováni. Když ale na jiném místě činili pokání a zemřeli, mohou pohřbu křesťanského účastnými se státi. — Církev trestá nejen bojující, ale i sekundanty, svědky, ba i diváky, kteří svou přítomností souboj jaksi schvalují, přísným trestem vyobcování z církve.

427. Hřeší-li se proti pátému přikázání Božímu toliko skutky?

Proti pátému přikázání Božímu nehřeší se toliko skutky, nýbrž i nenávistí a závistí, hněvem a žárlivostí, spíláním a klením a vůbec vším, co může býti příčinou tělesného poškození bližního; také jest hříšno, z omrzelosti nebo zoufalosti sobě nebo bližnímu smrti přáti.

Písmo sv. praví: „Každý, kdož *nenávidí* bratra svého, *vražedník* jest.“ (I. Jan 3, 15.) — „Ale já pravím vám, že každý, kdož *se hněvá* na bratra svého, *hoden bude soudu.*“ (Mat. 5, 22.)

Závisť (nepřejnosť) rmoutí se ze štěstí jiných, spatřujíc v něm vlastní zlo. — Souvisí nejčastěji s pýchou. — Pyšného do očí píchají přednosti bližních, neboť se obává, aby jimi vlastní jeho sláva zatemněna nebyla. — „Závisť vylučuje z království nebeského (Gal. 5, 21.) a jest ďábelského původu.“ *Závistí ďáblovou přišla smrť na okres země.*“ (Moudr. 2, 24.) — Ze závisti plynou: pomluva, potupa, škodolibosť, násilí, vraždy, jak znamenati jest na př. při Kainovi, Saulovi, při židech (Mat. 27, 18.); proto ji čítáme ke hlavním hříchům (viz ot. 780 a 781.). — Každý hřích plodí jakousi, byť nepatrnou rozkoš, avšak závisť sama sebe zžírá a muka pekelná každému připravuje. „Hnis kostí jest závisť“, praví Písmo sv. (14, 30).

Nepotlačí-li se závisť v čas, vzniká z ní *nenávisť*; neboť jako z libosti láska, tak vzniká z toho, co zarmucuje, nenávisť. Nenávisť bližního, jsouc přímým opakem lásky, jest velice těžkým hříchem proti bližnímu. Čelíc přímo proti bližnímu, směřuje nenávisť bezděčně k zničení jeho osobnosti; jest tedy každý nenávistník vrahem aspoň co do vůle.

Hněv jest prudké pohnutí mysli, jež k tomu směřuje, aby potrestáni byli, kteří nám skutečně nebo zdánlivě ublížili. Kdo se dává hněvem uchvacovati, slove *popudlivým, prchlivým.* Hněv jest náruživostí velice nebezpečnou, neboť zatemňuje rozum, svádí k bezpráví a zaplétá člověka ve mnohé nepříjemnosti. „Slunce nezapadej nad hněvem vaším.“ (Ef. 4, 26.) Hněv náleží ke hlavním hříchům (viz ot. 784.), vznikají z něho mnohé jiné hříchy, a nezřídka i vražda. Lidé hříšný hněv obyčejně projevují proklínajíce a zlořečíce.

Žárlivosť jest nezřízená snaha nějaké dobro výhradně jen pro sebe míti, spojená s obavou, že také někdo jiný dobra toho by mohl dosíci.

Spílání a klení bývá hříchem těž'ým. „*Ani zlolajci královstvím Božím vlásti nebudou.*“ (I. Kor. 6, 10.) Zlořečiti znamená někomu zla přáti a žádati. Čím více máme milovati osobu, které zlořečíme a čím horší zlo jí přejeme, tím více hřešíme. Jen tehdy dopouští se zlořečící hříchu lehkého, nemá-li zlého úmyslu, na př. nemyslí-li ani na to, co ústa povídají, nebo je-li zlo, jež bližnímu přeje, příliš nepatrné, ač i takové zlořečení okolnostmi, na př. pohoršením, snadno v těžký hřích se mění. — Přáti si, aby někdo byl stižen zlem, ale za účelem většího dobra, zlořečením není, na př. žádati nezdárníkovi trestu, aby se polepšil.

428. Kdo škodí bližnímu na duši?

Bližnímu škodí na duši, kdo mu dává pohoršení.

429. Kdo dává bližnímu pohoršení?

Bližnímu dává pohoršení, kdo mu vlastní vinou slovem nebo skutkem zavdává příležitost ke hříchu nebo jej snad i úmyslně ke hříchu svádí.

Bližnímu pohoršení dává, kdo něco špatného koná přímo za tím úmyslem, aby bližního ke hříchu svedl, na př. k nečistotě, křivé přísaze. Ale také ten pohoršení dává, kdo sice nikoho svésti nemíní, přece však mluví nebo činí něco hříšného nebo hříchu se podobajícího, dobře věda, že to býti může bližnímu příčinou ke hříchu, na příklad hřeší-li sám na veřejném místě, nebo požívá-li v pátek masa z příčiny sice spravedlivé, na př. proto, že jest churav, avšak před lidmi, kteří příčiny této neznají.

Velice pohoršují spisovatelé bezbožných a nemravných knih, vydavatelé špatných novin, kreslíři necudných obrázků, skladatelé oplzlých písní, jakož i prodavači a rozšiřovatelé podobných věcí. Dále posuzovatelé (kritikové) kteří špatné spisy doporučují, divadelní ředitelé, kteří nemravná představení pořádají, ženštiny, jež se neslušně strojí, všichni, kteří hrubě proklínají, rouhavé řeči pronášejí, náboženské pochybnosti roztrušují, špatné spisy půjčují atd.

Pohoršení jest obyčejně smrtelným hříchem. Kdo pohoršení dává, hřeší jednak proti lásce k bližnímu, jednak proti té ctnosti, kterou pohoršený porušuje. I ti, kteří nepřímo pohoršují, proviňují se v obojím směru. Hřeší-li ten, kdo bratra bloudícího nenapomene, tím více chybuje, kdo se nerozpakuje před očima bližního konati, co mu jest ke hříchu podnětem. Co do viny není pohoršení jako pohoršení. Čím vznešenější osoba pohoršení dala, čím ctnostnější byla osoba svedená, čím více duší mravný úraz utrpělo, čím větší jest hřích, k němuž byl podnět dán a čím zhoubnější jeho následky, tím těžším hříchem jest pohoršení. — Pohoršení jest nad míru škodlivo: jím ku zkáze přicházejí i ti, kteří je dávají, i ti, kteří je přijímají. Než na tom není dosti, nákaza proudící z pohoršení vniká mnohem dále. Ze svedených stávají se svůdcové, z pohoršených pohoršovatelé. Rostou následky daného pohoršení, ale s nimi roste i vina toho, jenž, pohoršení dav, všeho toho příčinou jest. Proto není divu, že Pán hrozné „Běda“ volá všem, kteří pohoršení dávají, zejména nevinným dítkám: „Kdo by pak pohoršil jedno z maličkých těchto, jenž ve mne věří, lépe by jemu bylo, aby zavěšen byl žernov oslíčí na hrdlo jeho a on

pohřížen byl do hlubokosti mořské. Běda světu pro pohoršení!“ (Mat. 18, 6. 7.)

430. Co se poroučí v pátém přikázání Božím?

V pátém přikázání Božím se poroučí, bychom:

1. o život svůj a duši svou pečovali;
2. s bližním v pokoji a svornosti žili;
3. každému dobrý příklad dávali;
4. škodu, kterou jsme bližnímu na těle nebo na duši způsobili, zase napravili.

Život a zdraví těla jsou, byť ne největším, přece velmi velikým a důležitým statkem člověka: nebo život vezdejší je přípravou na život věčný, jest časem zásluhy, dobou rozsévání k budoucí veliké žni; jest dnem, v němž o na vinici Páně pracovati máme. Proto má tělesný život převelikou cenu a každý okamžik jeho je vzácný, poněvadž každým okamžikem věčnost blaženou buď získati buď ztratiti můžeme. Z toho plyne *povinnost*, abychom *o život svůj pečovali*, a to: 1. střídmostí v jídle a pití, 2. čistotou těla a obydlí, 3. náležitou měrou v práci a odpočinku, 4. varováním se všeho, čím by život náš a zdraví naše buď přímo nebo nepřímo, buď zcela nebo částečně, buď pojednou nebo znenáhla do nebezpečí přijíti nebo zničeny býti mohly.

Upadne-li křesťan v nemoc, jest povinen pečovati o to, aby zdraví zase nabyl, má tedy povolati zkušeného lékaře v čas a svědomitě zachovávati jeho rozkazy. Mimořádných prostředků (velmi bolestných operací, příliš drahých léků, velmi vzdálených lázeňských míst) užívati se nepřikazuje. Křesťan má pokládati nemoc buď za pokutu hříchů, nebo za zkoušku a příležitost ctnosti; proto má hříchů svých litovati a bolesti trpělivě snášeti. Vzmáhá-li se nebezpečenství, má kněze dáti zavolati, s Bohem se smířiti a poslední pořízení o statcích svých učiniti.

Křesťan má o *duši* svou pečovati, t. j. vynasnažiti se, aby *duševní vlohy* náležitě vzdělal a jimi jako se hřivnami Bohem sobě svěřenými (Mat. 25, 15) vždy ke cti Boží a ku blahu lidstva těžil, a aby duši svou ve stavu posvěcující milosti zachoval.

Rozum vzděláváme *pravdou*; poznávajíce pravdu, rozum jednak *bystříme*, jednak vědomostmi *obohacujeme*. Poněvadž však nikomu není možno, aby v ducha svého pojal všecky pozuatky vůbec, jest povinností křesťanovou, aby si hleděl osvojiti především pravdy, jež potřebny jsou k cíli nadpřirozenému, a ty známosti, jichž potřebuje k cíli přirozenému, totiž vše to, co znáti a uměti má, aby ve svém stavu s pro-

spěchem mohl působiti. Posledním cílem všeho vzdělání má býti čest Boží a blaho bližního.

Proti povinnostem těmto prohřešuje se člověk: 1. zanedbávaje svého duchovního vzdělání (nevědomost, surovost), 2. přepínaje ze ctižádosti síly svého ducha, 3. přeceňuje lidské vědění, 4. obíraje se věcmi lhostejnými a škodlivými na újmu potřebných, 5. jednostranně vzdělávaje rozum na újmu ostatních mohutností. Též jest se všeho chrániti, co tuto drahocennou sílu kazí a otupuje, jako smilstvo, opilstvo, zahalčivá snivost, nečistá obrazivost atd.

Také *citu* sluší věnovati péči náležitou, neboť cit, jojítkem jsa mezi poznáním a žádáním, jest důležitým činitelem v životě mravném. Snadno bývá rozhodnouti se pro dobro, shoduje-li se s rozumem cit; nesnadno, odporuje-li cit rozumu. Proto jest křesťanu toho se domáhati, aby se mu líbilo, co Bůh přikazuje, a hnusilo, co Bůh zapovídá. Za tím účelem živ a osvěžuj v sobě city náboženské (cit lásky, úcty k Bohu, city mravné (vážnost ke ctnosti, ošklivost ke hříchu, stydlivost), a cit krásna v umění a v přírodě. Krasocit zjemňuje mysl a povznáší ji k Bohu). City smyslné rozumem mají býti ovládány, a příčí-li se mravnosti, potlačovány.

Prohřešuje se, 1. kdo opomíjí vzdělati cit (bezcitnost, sprostáctví, ukrutnost), 2. kdo citů smyslných nekrotí (převaha smyslnosti), 3. kdo nesnaží se přemoci vlažnost k věcem náboženským a mravným, 4. kdo dopustil citu příliš zmohutněti (citlivůstkářství, změkčilost).

Největší význam v příčině mravné přísluší *vůli*. Vůle nade všemi silami ve člověku kraluje, poroučí smyslům, rozkazuje rozumu, určuje veškero jednání člověka. Je-li vůle dobra, všecken život dobrý jest; naproti tomu bez vůle silné nelze vyprostiti se z pout hříchu. Proto přední povinností křesťanovou jest, aby náležitě vzdělal vůli svou, t. j. aby ji posílil, její vládu nad smyslnými pudy upevnil a ji samu podě jho zákona Božího sklonil.

Prohřešujeme se 1. zanedbávajíce vůli svou (slabost vůle, nestálost, polovičatost, chabost), 2. povolujíce hříšným náklonnostem (otročení smyslnosti, ovládání vášněmi), 3. vzdělávajíce vůli převráceně (svéhlavost, vzdorovitost, opovážlivost, panovačnost).

Především pak má křesťan blaha duše své dbalý pečovati o to, aby *milosti posvěcující nabyl*, nabytou *zachoval* a *rozmnožil*. Jest tedy křesťan povinen: modliti se, sv. svátosti přijímati, vůli Boží svědomitě plniti a j.

Máme pečovati také o *život a duši svého bližního*; činíme tak, prokazujeme-li mu skutky duševního i tělesného milosrdenství (viz ot. 840—841).

S bližním svým máme *v pokoji a pobožnosti žíti* t. j. bez svárů a hádek, rádi mu ustupujíce ve všem, kde to beze

hříchů jest možno. Krásný příklad mírumilovnosti a ústupnosti dal nám Abraham. Z počátku *bydlili Abraham i Lot pospolu.* Když však stáda jejich velice se rozmnožila, povstávaly *sváry* (o dobré pastviny a o studnice k napájení dobytka) mezi pastýři jejich. Řekl tedy Abraham k Lotovi: „Prosím, ať není sváru mezi mnou a tebou, a mezi pastýři mými a pastýři tvými: nebo bratří (t. j. blízcí příbuzní) jsme. Hle, všecka země před tebou jest: odstup ode mne, prosím: jestliže na levou stranu půjdeš, já pravou držeti budu: jestliže ty pravou zvolíš, já na levou půjdu.“

Není však vždy v naší moci, abychom se *všemi* lidmi v míru žili, neboť s některými jenom pak bychom v míru žíti mohli, kdybychom s hříchy jejich souhlasili, což ovšem není dovoleno. Proto praví sv. Pavel: „*Může-li to býti, což na vás jest*, se všemi lidmi pokoj mějte“ (k Řím. 12, 18).

V pátém přikázání se také velí, abychom každému dobrý příklad dávali. *Dobrým příkladem* vyrozumívají se slova nebo činy, jež jsou s to, aby mravní snahu ve bližním vznítily. Jsme povinni druh druha dobrým příkladem předcházeti. „*Tak svět světlo vaše před lidmi, ať vidí skutky vaše dobré a chválí Boha, jenž jest v nebesích.*“ (Mat. 5, 16. I. Petr. 2, 12.) Zkušeností jest zjištěno, že příklad mocněji působí než-li slovo. Slovem povinnost se nám oznamuje, avšak příkladem dokazuje se, že ji možno plniti. Příklad živěji staví ctnost před oči než i slovo. Slovo zní, příklad hřmí. Zejména ti dobrým příkladem mají předcházeti, které Prozřetelnost vyvolila, aby jiné vedli a učili. Ctnostmi jejich vzkvétají, nepravostmi jejich hynou celá pokolení. I nejúchvatnější kázaní a nejdůtklivější napomenutí výsledkem se mine, mohou-li ti, jichž se týče, pomysliti si „lékaři, uzdrav se sám!“ — Též osoby výše postavené mají svítiti dobrým příkladem. „Jaký jest soudce lidu, takoví jsou i služebníci, a jaký jest správce města, tací jsou obyvatelé jeho.“ (Sir. 10, 2.) Koho Bůh nad jiné vyvýšil, postaven jest buď ku pádu nebo ku povstání mnohým. Lid na něj upírá oči a jde slepě za jeho příkladem, maje vše za krásno a dobro, cokoli činí. — V pátém přikázání se přikazuje, aby ten, kdo bližnímu na těle nebo na duši uškodil, škodu tu zase napraviti hleděl. Kdo bližního bez práva zabil, jest *povinen*: 1. za *spásu jeho duše se modliti, almužnu udíleti* atd. 2. *pozůstalým nahraditi všecku škodu*, kterou předčasnou smrtí zavražděného utrpěli. — Kdo bližního poranil nebo jakýmkoliv způsobem jeho zdraví porušil, jest povinen zapraviti útraty léčebné a nahraditi škodu z poranění vzešlou. — Kdo pohoršení dal, musí pohoršlivá slova odvolati, pohoršlivé spisy a obrazy odstraniti a dobrým příkladem svedeného k nápravě přivésti, zaň se modliti a p

Naučení. Neškoď bližnímu nikdy ani na duši, ani na těle! Chraň se též bližního proklínati nebo mu zlořečiti! Také

jest hříšno, zvířata bez potřeby trápiti nebo bez příčiny zabíjeti. —

Páté přikázání nám též připomíná, že nemáme *zvířata* zabíjeti, leč když nám jsou na škodu, nebo když toho naše potřeba žádá, aniž je smíme týrati neb mučiti. Písmo sv. praví: „Spravedlivý pečuje také o život dobytka svého, ale srdce bezbožných jest ukrutné.“ (Přísl. 12, 10.) Kdo zvířata rád trápí, nakládá obyčejně krutě i s lidmi. Mnozí, kteří jako vrahové na popravišti skonali, započali v mládí trápením zvířat. — Ale také *hříšna* jest *přemrštěná láska ke zvířatům.*

O šestém přikázání Božím.

431. Jak zní šesté přikázání Boží?

Šesté přikázání Boží zní: „Nesesmilníš.“

432. Co se zapovídá v šestém přikázání Božím?

V šestém přikázání Božím se zapovídá:
1. všecko, co porušuje čistotu nebo stydlivost;
2. všecko, co k porušení čistoty svádí.

433. Co porušuje čistotu?

Čistotu porušují:
1. dobrovolné nepočestné myšlénky a žádosti;
2. nepočestné řeči, žerty a písně;
3. nepočestné pohledy a všecky nepočestné skutky.

Čistota neboli *cudnost* jest bohumilé ovládání tělesných žádostí (pudu pohlavního). — *Stydlivost* jest útlé svědomí ve všem, co týká se slušnosti a mravnosti. — Opakem čistoty jest nečistota, opakem stydlivosti nestydatost — Nečistota jest ohavna a křesťana nanejvýš nedůstojna, jakož vysvítá ze slov sv. Pavla: „Smilství pak a všeliká nečistota . . . nebuď ani jmenováno mezi vámi, jakož sluší na svaté; anebo mrzkost, anebo bláznivé mluvení.“ (K Efes. 5, 3. 4.).

Hřeší, kdo na nepočestné věci *dobrovolně* a se *zalíbením* myslí. Nečisté myšlénky, jež bez naší viny v nás vznikly, nejsou hříchem, dokud je potlačiti a zapuditi hledíme a v nich záliby nenalézáme. Jsouť pokušením, i můžeme získati si zásluhy, jestliže je přemůžeme. *Nepočestnou žádostí* hřeší, kdo dobrovolně chová přání něco nepočestného viděti, slyšeti, učiniti a p. Také nepočestná hnutí a pocity jsou hříchy proti

čistotě, jestliže v nich člověk nalézá zalíbení anebo vlastní svou vinou v sobě je přímo nebo nepřímo vzbuzuje. — Hřeší, kdo o nepočestných věcech sám rád poslouchá, když někdo jiný o nich mluví; hřeší, kdo dvojsmyslných (t. j. takových, při nichž snadno vzniká myšlénka na nepočestné věci) a necudných slov užívá, necudné žerty tropí, necudné písně zpívá nebo jim se zalíbením naslouchá. —

Nepočestnými pohledy hřeší, kdo dobrovolně beze vší potřeby na nepočestné věci, skutky, obrazy, sochy a p. se dívá. — *Nepočestnými skutky* hřeší, kdo sám na sobě nebo na jiných činí, anebo spolu s jinými činí něco nepočestného.

434. Co svádí k porušení čistoty?

K porušení čistoty svádí:

1. všetečnost očí;
2. nemravné obrazy a čtení nemravných knih a spisův;
3. nepočestnost v oděvu;
4. příliš volné obcování s osobami druhého pohlaví a lehkovážná společnost;
5. neslušné tance, divadelní hry a představení;
6. zahálka a nestřídmost v jídle a pití.

Všetečnost očí jest nezřízená žádostivost (zvědavost) všecko bez rozdílu, dobré i zlé, dovolené i nedovolené viděti. — Pohlédne-li člověk náhodou na něco, co by v něm hříšnou žádost vzbuditi mohlo, má rychle oči odvrátiti a mysl svou k Bohu povznésti. — *Nemravnými* jsou takové *obrazy*, které představují nahé postavy a necudné skutky. — *Nemravné knihy a spisy* líčí nepočestné věci svůdným způsobem, rozněcují zlé žádosti, mysl naplňují nečistými představami. — *Nepočestným* jest *oděv*, jenž nezakrývá ony části těla, jež každý stydlivý člověk zahaluje. — *Příliš volným obcováním s osobami druhého pohlaví* rozumíme z míry důvěrné styky s nimi zvlášť o samotě, v nepřítomnosti lidí počestných. — *Lehkovážnou* jest *společnost* taková, jejíž členové ctnost vůbec a cudnost zvláště na lehkou váhu berou, z hříchů proti nim svědomí sobě nečiní a p. — *Tanec* jest výrazem radosti. Tanči-li se počestně a mírně, na slušném místě, v pravý čas a s osobami řádnými, není co by se proti takovému tanci mohlo namítati. Ze však tance, jež zdraví ničí, zlé žádosti podněcují a pozdě do noci trvají, jsou hříšny, jest patrno. Zřídka kdy bývají tance mravně nezávadny; proto sv. František Sáleský pověděl, „že ani nejlepší tanec za nic nestojí.“ Římané říkávali: „Nikdo netančí, leč toliko jen opilý.“ — *Divadlo* může ku povznesení a ušlechtění povahy platně přispěti; proto církev katolická nevy-

slovuje se proti divadlu vůbec, nýbrž jen rozhodně zavrhuje špatné divadelní hry. Kdo do divadla jde, i když špatný kus se dává, hřeší. Oplzlé hry divadelní ubíjejí stud a podkopávají mravnost. — *Zahálka* bývá zdrojem všelikých neřestí, zvláště pak nečistoty. Člověk, jenž pilně pracuje, nemá ani kdy, aby na nepočestné věci myslil. — *Kdo přes míru jí a pije*, bývá velice nakloněn k hříchu nečistoty, neboť v rozbujnělém těle vznikají snadno nezřízená hnutí, jichž člověk nestřídmý potlačiti nedovede. Sv. apoštol Pavel napomíná křesťany: „neopijejte se vínem, v němž jest chlípnost!“ (k Efes. 5, 18).

435. Co máme činiti, jsme-li v pochybnosti, je-li něco proti šestému přikázání Božímu?

Jsme-li v pochynosti, je-li něco proti šestému přikázání Božímu, nesmíme toho činiti, nýbrž máme rodičů nebo zpovědníka poprositi za poučení.

436. Proč se máme hříchů proti čistotě zvlášť pečlivě chrániti?

Hříchů proti čistotě máme se zvlášť pečlivě chrániti:

1. protože hříchy tyto, ba i zcela dobrovolné nečisté myšlénky, jsou hříchy těžké;
2. protože poskvrňují nejen duši, nýbrž i tělo člověka, kteréž jest chrámem Ducha svatého;
3. protože mají nad míru hrozné následky.

Hřích nečistoty jest velikou ohavností před Bohem. Smilník težce uráží Boha Otce, neboť poskvrňuje duši, která obrazem Božím jest; uráží Boha Syna, neboť znesvěcuje tělo, jež údem jest Kristovým (I. Kor. 6, 15.); uráží Ducha sv., neboť prní údy, jež jsou Jeho chrámem. „Jestliže pak kdo chrám Boží poskvrní, toho zatratí Bůh; nebo chrám Boží jest svatý, kterýž jste vy.“ (I. ke Kor. 3, 17.).

437. Které jsou následky nečistoty?

Následky nečistoty jsou:

1. Nechuť k Bohu a božským věcem;
2. zaslepenost rozumu a zatvrzelost vůle;
3. rozličné nemoci, hanba a bída;
4. věčné zavržení.

Ohromná jest spousta, kterou plodí tato nepravost. Nečistota pustoší víru, neboť kdo otrokem jest nízkých vášní, nemůže lnouti ke Kristu, jenž velí, aby každý byl čist. Proto

dává místo pochybnostem v srdci svém, odtud vzniká náboženská vlažnost, která jest počátkem úplné nevěry. Svědomí jest ohlušeno, duch slepotou obestřen, — a člověk, jako vírem stržen jsa, klesá bez odporu v propast záhuby. „Smilníkům . . . bude díl jejich v jezeře, kteréž hoří ohněm a sírou“ (Zjev. 21. 8.) Znatelé lidského srdce tvrdí, že největší počet zavržených do pekla vysílá chlipnost. — Nečistota užírá květ zdravoty, hubí tělesné síly, ukracuje život a vtiskuje ve tvář známky zvířeckosti a odporného vzevření. Venuše a Bakchus (= smilstvo a opilství) dodávají rádi své sluhy do nemocnic, blázinců a trestnic. Nečistota otupuje ducha, kazí povahu, odnímá smysl pro vyšší dobra a rozplozuje hrubost a sprostotu; činí člověka nevrlým, malomyslným, a přečasto ukrutným. Mnozí, kteří od Boha k velikým věcem byli povoláni, hynou chlipností, jako na př. Samson. Chlipníkem opovrhuje všechen svět, jím pohrdá i ten, kdo sám není lepším. Nečistota přivádí v záhubu celá města, na př. Sodomu a Gomorrhu, celé národy (národ římský); ona byla hlavní toho příčinnou, že téměř všechno lidstvo zahlazeno bylo potopou.

438. Co se poroučí v šestém přikázání Božím?

V šestém přikázaní Božím se poroučí:

1. bychom v myšlenkách a pohledech, slovech a skutcích počestni a stydlivi byli;

2. bychom užívali prostředků k zachování čistoty potřebných.

Sv. apoštol Pavel praví: „Tať jest zajisté vůle Boží, posvěcení vaše; abyste se zdržovali od smilství.“ (1. k Thess. 4, 3.). Čistota jest dvojí: manželská a mimomanželská (panenská a vdovská). Čistota manželská přikazuje manželům, aby dle vůle Boží k sobě navzájem se chovali a ničeho nečinili, co by vůli Boží odporovalo. Čistota vdovská přikazuje vdovcům a vdovám, aby po úmrtí manželky nebo manžela svého všeliké nepočestnosti se varovali. Čistota panenská neboli panická záleží v úplném zdržování se všeho nepočestného. Čistota panenská jest nejcennější.

439. Kterých prostředků máme užívati, abychom čistotu zachovali?

Abychom čistotu zachovali, máme:

1. nebezpečenství a příležitostí k nečistotě se varovati;

2. za zachování čistoty se modliti a co nejčastěji svaté svátosti přijímati;

3. pokušení rychle odpírati a Pána Ježíše i Marii Pannu důvěrně vzývati;

4. pamatovati, že Bůh všecko vidí, a že každé chvíle můžeme umříti.

Naučení. Opatruj ctnost čistoty jakožto největší ozdobu svou a varuj se, bys nečinil nikdy nic neslušného ani sám ani s jinými! Čistota tě činí podobným andělům a jest Pánu Bohu zvláště milá. „Ó jak krásné jest čistotné plémě!“ (Moudr. 4, 1.) — Jak krásní jsou před očima Božíma Panna Maria, sv. Josef, sv. Alois!

Písmo sv. téměř nadšenými slovy velebí ctnost čistoty: „*Ó, jak krásné jest čistotné plémě ve stkvělosti, nesmrtelna zajisté jest památka jeho; neboť i u Boha známo jest i u lidí. Když přítomno jest, následují ho, a když se vzdálí, žádají ho, a na věky korunováno jsouc slaví vítězství, dobyvši odplaty bojů neposkvrněných.*“ (Moudr. 4, 12.) — „*Blahoslavení čistého srdce, nebo Boha viděti budou.*“ (Mat. 5, 8.). — I pohané byli si toho vědomi, že čissota jest důkazem mravní síly a neobyčejné moci ducha nad tělem, proto na př. Vestálkám zvláštní prokazovali úctu. — Nevinnosť poutá i oko smyslníkovo; jest ozdobou těla, oporou mravnosti a podmínkou milostiplného obcování lidské duše s Bohem. Čistota, zářic jasem nejstkvělejším, perlou jest mezi ctnostmi. Kdo, maje tělo smyslné, tak živ jest, jakoby bez těla byl, připodobňuje se duchům nebeským; ba možno říci, že člověk čistotou srdce povznáší se nade ctnost andělů, kteří bojů s chtíči smyslnými neznají a vzpoury těla nezakoušejí. Jaký div, že anděl v lidské podobě andělských požívá výhod, chápe snáze věci Božské, rozumi lépe pravdám nadsmyslným a ve službě Boží jest stálejším. Duchové nebes, jsouce posláni ke službě těch, kteří spasení dojíti mají, větší láskou duše nevinné opatrují, důvěrněji se k nim vinou a hojnějších milostí svými přímluvami jim dobývají. — Církev *panickou a panenskou čistotu*, oslavenou příkladem Matky Boží a sv. apoštolův a doporučenou slovem písma i tradice výše cení, nežli stav manželský. Panicům, kteří nikdy se neposkvrnili, zaslíbena jest slovem Božím vyšší oslava v nebi; neboť „pěti budou na hoře nebeského Sionu písně, jichž nikdo jiný zpívati nemůže a následovati budou beránka, kamkoli půjde.“ (Zjev. 14, 3. 4.). — Stkvělými vzory panické čistoty jsou sv. Václav, sv. Kazimír Polský, sv. Aloisius, sv. Stanislav Kostka a sv. Jan Berchmans.

O sedmém přikázání Božím.

440. Jak zní sedmé přikázání Boží?

Sedmé přikázání Boží zní: „Nepokradeš.“

441. Co se zapovídá v sedmém přikázání Božím?

V sedmém přikázání Božím se zapovídá, škoditi bližnímu nespravedlivě na jeho majetku nebo statku.

Bůh výslovně člověku vlastnické právo k věcem pozemským přiřkl. „*Učiňme člověka k obrazu a podobenství svému: a ať panuje nad rybami mořskými, a nad ptactvem nebeským, i nad zvířaty, i nade vší zemí . . .*“ (Gen. 1, 26.). Ani pádem nepozbyl člověk práva vladařského nad věcmi stvořenými, ovšem zhřešiv, nucen jest užívati násilí, aby si panství zaoval nad odbojnou přírodou. „*Strach váš a hrůza vaše buď na všecky živočichy země.*“ (Gen. 9, 2.) Země byla na počátku všem lidem ve společný majetek dána; avšak po pádu nebylo lze stav tento zachovati. Ze hříchu pošlo sobectví; nezištná láska vymřela, a *soukromý majetek* stal se tudíž nezbytnou potřebou. Ačkoli soukromý majetek ze hříchu pochází, přece Božskou moudrostí učiněn jest zdrojem hojného požehnání. Pohání člověka ke zvýšené činnosti a ku větší šetrnosti, zabezpečuje pořádek a pokoj mezi lidmi a umožňuje skutky milosrdné. Za tou příčinou prohlásil věčný Zákonodárce přikázáním VII. a X. soukromý majetek za svatý a nedotknutelný.

Soukromý majetek zavrhují *kommunismus* a *socialismus*. *Kommunismus* dí: „vlastnictví jest krádež“ a proto chce, aby vše bylo všem společno. *Socialismus* dí: jediným vlastníkem všeho jest stát, proto ať všechny majetníky vyvlastní a zorganisuje práci. Všecky rozdíly rodu a stavu buďte zrušeny, úplná rovnost všech zavedena, náboženství potlačeno, manželství odstraněno, děti za majetek obecný prohlášeny a stejným způsobem vychovány. Každému občanu nechať přiměřená práce se vykáže, její plody pak nechať připadnou státu, z nichž jednotlivcům se vydávati bude buď po stejných dílech anebo dle vykonané práce, vždy však tolik, kolik zapotřebí jest k důstojnému životu. Nauky tyto sluší *zavrci*; neboť 1. plynou z bludu, jakoby smyslný požitek byl nejvyšším dobrem, odporují zřejmému zákonu Božímu, a hlásajíce loupež, zahrnují v sobě kruté bezpráví proti bližnímu. 2. podvracejíce sloupy, na nichž společnost lidská spočívá (Bůh, rodina), ohrožují trvání lidské společnosti. 3. těmito zásadami umrtvuje se úsilovná snaha jednotlivců, dusí se všecka podnikavost a vynalézavost, naproti tomu rozplozuje se ochablost a tupá lhostejnost. 4. ve státě socialistickém osobní svoboda by za-

nikla a hrozné otroctví by se vytvořilo, život by pozbyl svého půvabu, a všude by se rozložila hnusná jednotvárnosť, ze které se rodívá nespokojenosť a zoufalosť. 5. měli-li by jednotlivci prací a odměnou spravedlivě podíleni býti, množství úředníků, dozorcův a odhadců bylo by nutno ustanoviti, což přímo čelí proti duchu těchto nauk. 6. i za nejspravedlivějšího dělení pokoušeli by se leniví nespokojenci o násilný převrat, aby zlepšili svůj osud. Socialistický stát z rozbrojů by nevyšel a žádoucí ráj lidem by v něm nevykvetl.

442. Čím se škodí bližnímu nespravedlivě na jeho majetku?

Bližnímu se škodí nespravedlivě na jeho majetku:
1. krádeží a loupeží;
2. lichvou a podvodem;
3. nespravedlivým zadržováním cizího majetku;
4. dobrovolným a nespravedlivým poškozováním cizího majetku.

443. Kdo se prohřešuje krádeží?

Krádeží se prohřešuje, kdo potajmu a bezprávně cizí majetek bere.

444. Kdo se prohřešuje loupeží?

Loupeží se prohřešuje, kdo násilím a bezprávně cizí majetek bere.

Krádeží rozumí se tajné, *loupeží* násilné odnětí cizího statku proti rozumné vůli majetníkově. Odpor vůle majetníkovy při krádeži se předpokládá, při loupeži jest na jevě. Odporuje-li však majetník proti odnětí svého statku nerozumně, t. j. bez důvodu a práva, nemá nespravedlivosť místa. Nepáše se tudiž nic zlého, zabavují-li se na př. lehkomyslnému dlužníku svršky, neb odnímají-li se šílenci ostré nástroje. — Krádež i loupež vylučují z království Božího (I. Kor. 6, 10.) Loupež jest těžším hříchem nežli krádež, ježto lupič bližnímu nejen na majetku škodí, ale i na osobě bezpráví páše.

Každý má býti ochoten obětovati své přebytky na zachování lidského života; nedopouští se tudiž krádeže, kdo v nouzi svrchované bližnímu odejme, *čeho nutně potřebuje, aby sobě nebo jinému život zachránil;* odnětí takové proti *rozumné* vůli vlastníkově býti nemůže.

Tajně se odškodniti t. j. osvojiti si tajně něco, co nám sice právem náleží, čehož však s vědomím a vůlí neoprávněného

majetníka obdržeti nemůžeme, jen tehdy se dovoluje, je-li jisto, 1. že nám věc (statek) po právu náleží, 2. nemožno-li jí cestou zákonitou nabyti, 3. neuvádí-li se tím nikdo v podezření. Málo kdy sběhnou se tyto podmínky, pročež nejlépe jest tajného odškodnění úplně zanechati a bezpráví snášeti s myslí do vůle Boží oddanou.

Přivlastňují-li sobě jednotliví členové rodiny o své újmě část společného (rodinného) majetku, páchají *krádež domácí.* Ani syn jednorozený, nemaje svolení rodičův, nesmí ničeho vzíti, neboť, ačkoliv jest dědicem, přece není rodinného statku pánem. „*Kdo ubírá něco otci nebo matce a praví, že to není hřích, účastníkem jest vražedníka.*“

Okrádají-li osoby služebné své pány, hřeší nejen proti spravedlnosti, nýbrž i proti povinné věrnosti.

Stupeň viny hříchů těchto řídí se dílem dle ceny, kterou odňatý statek buď sám sebou nebo pro řádného majitele má (věc, která bohatému není třeba ničím, chudému často nevyhnutelnou podmínkou vezdejšího života jest), dílem dle rozličných *zevnějších případností*; tak jest na př. krádež při požáru hřích mnohem větší, než obyčejná, poněvadž tu místo přirozeného citu milosrdenství, jenž se v každém poněkud citelném srdci při pohledu na neštěstí bližního ozývá, ještě zloba a radost nad neštěstím jeho jeví; podobně i *krádež v kostele* neb *oloupení chrámu Páně* jest hřích mnohem těžší, než krádež nebo loupež obyčejná, poněvadž tu pražádná úcta ku svatému místu se nejeví, ano místo svaté samo zneuctěno a poskvrněno bývá.

445. Kdo se prohřešuje lichvou?

Lichvou se prohřešuje:

1. kdo z půjčky nespravedlivých úroků žádá;
2. kdo zboží a potraviny umělým způsobem nad jejich skutečnou cenu zdražuje;
3. kdo nouze bližního k nespravedlivému prospěchu nebo zisku zneužívá.

Slovo „*lichva*“ nejasného jest původu. Někteří míní, že utvořeno jest od kmene „*lich*“; „liché“ jest tolik, jako prázdné (ku př. „lichá“ výmluva), ošemetné (lichotiti), špatné (na Moravě: lichou neb lichem bráti, tolik co: nepoctivě jednati, šidit); tudíž lichva tolik co: výtěžek získaný lichem, bez práce, beze všeho právního důvodu, nespravedlivě. — Ve slově „*úrok*“ vidíme předložku „*ú*“ a kmen „*rok*“, kterýžto kmen vyskytuje se i v jiných ještě podstatných jmenech a slovesech, na př. *výrok*, *nárok*, *rokovati* atd. Znamenalo tedy slovo *úrok* původně tolik jako *úmluva*, *ujednání.* Během času však slovo „úrok“

pozměnilo význam svůj; značiloť nejen úmluvu, nýbrž i předmět její a povinnosti z ní vycházející, tedy nájemné, platy, dávky, práce a pod. z úmluvy povinné, dále pak též každý jakéhokoliv druhu a původu závazek, jako daně, berně, desátky, roboty, až konečně pozvolna ustálilo se ve významu dnešním. Znamenáť úrok dnešní dobou poplatek, jejž dle zákone neb úmluvy dlužník povinen jest v určitých lhůtách platiti věřiteli za užívání zapůjčeného kapitálu, pokud by dluh nebyl splacen. — *Lichvy* v širším smyslu dopouští se, kdo vůbec své *bližní zištně vykořisťuje*, v užším smyslu, kdo *půjčkou nabývá nespravedlivého zisku*, na př. požaduje od dlužníka vysokých úroků a jiných poplatků. Lichva zákonem Božským (Luk. 6, 35.) i církevním přísně jest zakázána. Nepřímo bojovala církev proti lichvě, zařizujíc půjčovny (V. sněm Later. r. 1577.), v nichž za mírné úroky nebo na zástavy chudým se půjčovaly peníze — Láska křesťanská ukládá, aby se nežádalo úroků od těch, kteří nuceni byli vypůjčiti si, aby si opatřiti mohli, čeho k životu jest potřebí; *není však proti křesťanské spravedlnosti mírný zisk si zabezpečiti*, vzniká-li věřiteli z půjčky škoda, uchází-li mu zisk, anebo těží-li dlužník půjčenými penězi. Vzhledem k úrokové míře po dlouhý čas u nás obvyklé dlužno úrok 5 až 6% považovati za spravedlivý.

446. Kdo se prohřešuje podvodem?

Podvodem se prohřešuje, kdo klamem anebo lstí bližnímu na jeho majetku škodí, na příklad:

1. kdo jej padělanými penězi, měrou a váhou šidí;
2. kdo zboží a potraviny padělá nebo podstatné vady nějakého zboží zamlčuje;
3. kdo za vykonanou práci větší mzdy požaduje než zasluhuje;
4. kdo paděláním listin, křivými výpověďmi neb uplácením svědků cizí majetek si přisvojuje.

Písmo sv. veliký podvod zapovídá slovy: „Nečiňte nic nepravého v soudu, v loktu, ve váze, v míře.“ (III. Mojž. 19, 35.)

447. Co je si pamatovati o malých krádežích a podvodech?

O malých krádežích a podvodech je si pamatovati, že i jimi se může člověk těžce prohřešiti, a to:

1. když se takových krádeží a podvodů dopouští s úmyslem, aby sobě znenáhla značnou částku přisvojil;

2. když jimi značnou částku získal, byť toho původně nezamýšlel.

448. Kdo se prohřešuje nespravedlivým zadržováním cizího majetku?

Nespravedlivým zadržováním cizího majetku se prohřešuje na příklad:

1. kdo nalezených, vypůjčených anebo svěřených věcí nevrací;

2. kdo neplatí v čas, co platiti jest povinen.

Nalezneme-li nějakou věc a víme, komu patří, máme ji ihned odevzdati vlastníku; nevíme-li však, komu patří, máme nález na patřičném místě (na úřadě) oznámiti.

Rakouský zákonník občanský stanoví *o věcech nalezených* takto: § 389. „Nálezce jest povinen věc držiteli předešlému vrátiti, pozná-li jej zřejmě buď ze znamení na věci, aneb z jiných okolností. Neví-li, kdo jest držitel předešlý, a stojí-li věc nalezená za více než za zlatý, dej to v osmi dnech ohlásiti, jak v každém místě obyčej, stojí-li však věc za víc než dvanáct zlatých, oznam to úřadu místnímu. § 390. Úřad má to, co mu bylo oznámeno, neprodleně, jak v každém místě obyčej, vyhlásiti, nepřipomínaje však znamení zvláštních, kteráž věc nalezená má; nepřišlo-li by však v čase s okolnostmi se srovnávajícím na jevo, čí věc jest, a stála-li by věc nalezená za více než 25 zl., má ji ve veřejných novinách třikráte oznámiti. Nemůže-li se věc nalezená nechati bez nebezpečenství v rukou nálezce, budiž uložena u soudu, nebo někomu jinému ke schování dána, a jestliže by se bez patrné škody nemohla schovati, budiž to, co se za ni o veřejné licitaci utržilo, týmž způsobem uloženo nebo ke schování dáno. § 391. Přihlásí li se předešlý majitel nebo vlastník nalezené věci do roka ode dne vyhlášení uplynulého, a prokáže-li náležitě právo své, má se mu věc nebo peníze za ni utržené vydati. Bude však povinen nahraditi útraty, a nálezci, požádá-li toho, deset ze sta z ceny obecné nálezného dáti. Ale jestliže dle tohoto vypočtení odměna dosáhla sumy tisíce zlatých, vyměřeno buď z ostatku jen po pěti ze sta. § 392. Nehlásí-li se do roka k věci nalezené právem nikdo, nabude nálezce práva užívati buď věci neb toho, co se za ni utržilo, i s úroky, jsou-li jaké. Teprv když projde čas promlčení, nálezce nabude práva vlastnického“.

O *nalezeném pokladu* stanoví obč. zákonník rakouský: „Jsou-li nalezené věci peníze, šperky nebo jiné věci drahé, ježto skryty byly tak dlouho, že nelze vypátrati vlastníka, slovou poklad . . . Poklad rozdělí se rovnou měrou mezi nálezce a majetníka půdy.“

Svěřené věci nazýváme takové věci (peníze, šperky a p.), jež nám někdo odevzdal k dočasnému opatrování (na př. přítel, jenž do ciziny odebrati se hodlá) anebo za tím účelem, abychom s nimi náležitým způsobem ve prospěch majetníkův těžili.

Křesťan má *v čas platiti, co jest povinen*; zejména mzdu dělníkům „Nezůstane mzda dělníka tvého u tebe až do jitra.“ (III. Mojž. 19, 13), dluhy, daně a p. Omlouvá jen nemožnost nezaviněná.

449. Kdo se prohřešuje dobrovolným a nespravedlivým poškozováním cizího majetku?

Dobrovolným a nespravedlivým poškozováním cizího majetku se prohřešuje na příklad:

1. kdo povinnou práci zanedbává nebo špatně vykonává;

2. kdo bližnímu pomluvou kupce odráží nebo jinak mu v jeho živnosti škodí;

3. kdo zúmyslným žhářstvím cizí majetek ničí nebo jinak svévolně poškozuje.

Nespravedlivě cizí majetek poškozuje, kdo nedovolených úkonů se podjímá, z nichž bližnímu hmotná škoda vzchází, aniž by vinník sám z nich užitku měl. Hříchu toho se dopouští, kdo cizí věci ničí, sady pustoší, stromky láme, po osetém pozemku šlape, domy zažíhá, nebo bližnímu překáží, tak že svých práv vykonávati, osobného majetku nabyti (nepoctestná konkurrence), úřadu, k němu zpsobilým jest, dojiti nemůže atd. — Kdo však něco dovoleného koná a při tom povinné opatrnosti šetří, není vinen, vzejde-li z toho bližnímu škoda.

450. Kdo se stává spoluvinným hříchy jiných proti cizímu majetku?

Spoluvinným hříchy jiných proti cizímu majetku stává se:

1. kdo poroučí, radí nebo pomáhá škoditi bližnímu na jeho majetku;

2. kdo nespravedlivý majetek přijímá, kupuje nebo přechovává;

3. kdo ke hříchům proti cizímu majetku mlčí nebo jim nebrání, ač by je vyjeviti nebo jim zabrániti mohl a měl.

451. Co se poroučí v sedmém přikázání Božím?

V sedmém přikázání Božím se poroučí:

1. bychom každému, což jeho jest, nechávali, dávali a prokazovali;

2. bychom nespravedlivý majetek co nejdříve navrátili a učiněnou škodu podle možnosti zase napravili. Není-li možná najednou, třeba po částkách; nelze-li však majetníka nebo jejich dědice vypátrati, třeba majetek nespravedlivý vynaložiti na zbožné účely.

452. Kdo jest povinen, nespravedlivý majetek navrátiti a způsobenou škodu nahraditi?

Nespravedlivý majetek navrátiti a způsobenou škodu nahraditi, jsou po řadě povinni:

1. kdo nespravedlivý majetek nebo stržené za něj peníze drží nebo spotřeboval;

2. kdo škodu způsobiti rozkázal;

3. kdo poškození vykonal;

4. všichni, kteří mimo to k poškození bližního nějak přispěli nebo poškození dle své povinnosti nezamezili nebo nevyjevili. Jest pak každý z nich povinen, nahraditi všecko, když tak neučinil nikdo z těch, kdož před ním k tomu zavázáni jsou.

Kdo cizí majetek bezprávně drží, nebo bližnímu na statku škodu učinil, jest povinen *nahraditi.* Povinnost ukládá, aby *cizí věc pravému majetníku* byla *navrácena* a *způsobená škoda napravena.* Kdo by toho neučinil, tomu odpuštěno býti nemůže. Nemůže-li však někdo ihned nahraditi, nutno jest, aby aspoň vůli měl, že nahradí, jakmile bude moci. Opomenutá náhrada jest trvalou krádeží. — Kdo hříšně cizí věci se zmonil, anebo vědomě drží věc, která mu nepatří, slove *„držitel obmyslný“*; kdo však myslí, že mu statek, jehož bez hříchu (koupí, dědictvím) nabyl, právem náleží, nazývá se *„držitel bezelstný“*. Jakmile držitel bezelstný svůj omyl pozná, má ihned: 1. navrátiti věc, komu právem náleží. Ztrávil-li nebo spotřeboval-li ji v domnění, že jeho jest, nebo *zanikla-li*, ať jeho vinou, ať náhodou, *nemusí dáti ničeho.* 2. *vydati má plody a užitky, jež věc učinila*, na př. ovoce stromu, mláďata zvířat, úrodu polní, ovšem po odrážce výloh. Není-li již těchto plodů, jest mu *navrátiti* pouze *to, oč se jimi obohatil*; neboť nemůže podržeti přírůstku, jenž jehomajetku vzešel ze statku cizího. Na př. Někdo ovoce se stromu, jež mylně svým býti mní, dílem rozdal,

dílem snědl; jiný však ovoce prodal a stržené peníze uložil. Onen se neobohatil, tomuto však jmění vzrostlo, proto vydá prvý pouze strom, tento i peníze; avšak výlohy, jež mu vzešly ošetřováním stromu, smí si odraziti. *Kdo se dověděl, že koupil věc nkradenou*, nesmí si ji ponechati aniž prodati, nýbrž jest *povinen vydati ji pravému vlastníku, byť i sám škodu trpěti měl.* Vlastník zajisté právo má ku věci své a nemůže za to, trpí-li kupec škodu nepoctivostí třetího. — *Držitel obmyslný* jest povinen: 1. *navrátiti věc* anebo, není-li jí, *nahraditi její cenu;* 2. jest mu navrátiti, po případě nahraditi *všecky plody a užitky*, jež mu věc dala, nebo jež by byla vlastníku činila; 3. povinen jest nahraditi *všecken zisk, jenž vlastníkovi uchází*, i *škodu, jíž trpí.* Avšak i nespravedlivému držiteli jest dovoleno odraziti si výlohy, které nutno bylo učiniti, aby věc byla zachována nebo zlepšena. Na př. Někdo člověku, jenž dopravou zboží se živí, ukradl koně. Vozka, pokud koní nemá, ničeho nevydělá; aby svých zákazníků nepozbyl, musil si koně vypůjčiti a za půjčení platiti; aby nového koně dobře koupil, musil najati dohazovače; nemaje potřebných peněz k tomu pohotově, musil si je vypůjčiti a z nich úroky platiti atd. Zloděj musí navrátiti vozkovi nejen koně ale i ušlý zisk a vzniklou škodu, jsa vším vinen, co zlého pošlo z jeho hříchu. — Kdo bližnímu *škodu způsobil*, byť z toho prospěchu neměl jest vázán k náhradě, jestliže 1. vykonal něco *nespravedlivého*, 2. *je-li* hříšný *čin* nikoli případnou, nýbrž *působivou příčinou vzniklé škody.* Na př. žhář musí nahraditi veškeru škodu, byť jen jedno stavení ze msty zapáliti chtěl; naproti tomu zloděj, jenž náhodou oheň způsobil, není povinen nahraditi, co oheň zničil. Podstrčí-li služebník spolusložebníkovi věc, kterou sám byl ukradl, jest vázán nahraditi mu veškerou škodu, která nevinnému soudruhovi jeho propuštěním ze služby nebo odsouzením byla vznikla. Proč? Poněvadž činem zlodějovým přímo se uvaluje podezření na spolusložebníka. Kdyby však při požáru padlo podezření na nevinného, není mu žhář povinen nahraditi, poněvadž mu škodu způsobila vlastně nevědomosť anebo zlomyslnosť lidská. — *Nespravedlivý škůdce* k *úplné náhradě* jest vázán, jako nespravedlivý držitel. Kdo s jinými se smluviv, bližnímu uškodil, jest povinen nahraditi *podle míry, v níž ku škodě přispěl.* Všecko jest nahraditi tomu, bez jehož pomoci škoda by způsobena ani býti nemohla; kdo jen část škody zavinil, *část* nahraditi jest povinen, a kdo, ač uškoditi chtěl, marně o to usiloval, *ničím* není vázán. *Spolupůsobiti* lze ku škodě bližního *devaterým způsobem*; viz „*hříchy cizí*“ (ot. 793.). Co *pořádku* se tkne, *v jakém účastníci škodu nahraditi mají*, rozeznávati sluší dvojí případ: *buď byli všichni stejnoměrně* při hříchu súčastněni (na př. odnášejíce poražený strom) *nebo nebyli.* Kde byla stejná účasť, stejná musí býti

náhrada; proto v prvém případě nahradí všichni rovným dílem; kdyby však někdo z nich nahraditi se zdráhal, povinni jsou ostatní náhradu doplniti. — Ve druhém případě, jde-li o *poškození zištné*, má nahraditi především ten, kdo věc odcizenou má nebo ji potřeboval. Kdyby však běželo o *škodu zlomyslnou*, nahradí v první řadě hlavní původce, na př. ten, kdo vraha najal, krádež vykonati velel a p., po něm vykonavatel, potom činní účastníci a posléze ti, kteří úřadem anebo smlouvou vázáni byli škodu zameziti, na př. hlídač, sluha. — Dal-li hlavní původce nebo některý ze předních účastníků úplnou náhradu, nejsou účastníci podřízení ničím povinni: pakli účastníci podřízení sami všechno nahradili, mají právo na hlavních původcích odškodnění žádati. — Náhrada má býti učiněna *vlastníku*, nebo zemřel-li, *dědicům*. Byla-li však věc odňata nikoli vlastníku, nýbrž spravedlivému držiteli, na př. nájemci, ošetřovateli, káže povinnosť, aby vrácena byla *tomu, kdo ji právem měl. Je-li vlastník naprosto neznám*, budiž věc rozdána *chudým*; ví-li však škůdce, že vlastník nalézá se v kruhu *několika lidí*, nechať učiní náhradu, jak nejlépe může. Jde-li pouze o 2 nebo 3, ať se věc mezi ně po stejné části rozdělí; věci *obci* nebo *spolku* náležející jednotlivcům dávány nebuďte; *kupec*, jenž odběratele své šidil, ať nahrazuje *těm, kteří u něho kupují*, poněvadž ošizení mezi nimi nejspíše budou; kdo *stát* na dani a clu zkrátil, může nahraditi, koupí-li přiměřený počet poštovních známek nebo kolků a zničí-li je. *Nepoctivý držitel a škůdce nespravedlivý* vlastním nákladem náhradu učiní *tam, kde by vlastník svou věc měl, kdyby nebyla bývala odňata*: mimo to jest mu *ručiti za ztrátu a za všelikou škodu*, již věc cestou by utrpěti mohla. — Naproti tomu *bezelstný držitel* pouze *věc vydá*; o dopravu jest se postarati vlastníku. — *Povinnost náhrady zaniká na vždy*, odškodnil-li se věřitel tajně, neb odpustil-li dlužníkovi dobrovolně. *Držitel bezelstný* bývá též zproštěn povinností náhrady, uplynula-li lhůta *zákonného promlčení*. *Na čas* přestává závazek k náhradě, je-li dlužníkovi *fysicky* nebo *morálně nemožno nahraditi*. *Fysicky* nemožno nahraditi jest tomu, kdo opravdu nemá, čím nahraditi; *morálně* nemožna jest nahrada tomu, 1. kdo by, chtěje nahraditi, nucen byl obětovati dobro vyšší, na př. život, svobodu, čest, svědomí dobré; 2. kdo by nahradě, sebe i rodinu svou do veliké nouze uvrhl; avšak důvod tento neplatí, je-li ten, jemuž nahrazeno býti má, velikou nouzí sevřen sám; 3. kdo by náhradou utrpěl škodu mnohem větší, než jakou utrpěl ten, komu škoda způsobena byla, na př. kdyby nucen byl statek prodati daleko pod cenou. Zadrží-li člověk za takových okolností cizí statek, nemůže to býti proti rozumné vůli vlastníkově; prohřešil by se dojista proti lásce, kdo by žádal, aby mu nahraženo bylo s obětmi tak velikými.

Naučení. Nikdy ničeho neodcizuj, ani věci sebe nepatrnější, ani rodičům ne! Málem se začíná, mnohem se končí Také mlsání a hry o peníze se chraň!

O osmém přikázání Božím.

453. Jak zní osmé přikázání Boží?

Osmé přikázání Boží zní: „Nepromluvíš křivého svědectví proti bližnímu svému.“

454. Co se zapovídá v osmém přikázání Božím?

V osmém přikázání Božím se zapovídá:
1. křivé svědectví;
2. lež a přetvářka;
3. každý hřích proti cti a dobrému jménu bližního.

455. Co jest křivě svědčiti?

Křivě svědčiti jest před soudem vědomě vypovídati, co není pravda.

„*Svědectvím*“ rozumíme takové sdělení, kterým někdo buď jsoucnost nebo jakost nějakého skutku na základě vlastního pozorování potvrzuje. Kdo při takovémto sdělení vědomě pronáší nepravdu, dopouští se *svědectví křivého.* Obzvláště těžce hřeší, kdo tak činí před soudem, jelikož obyčejně při tom zároveň i křivé přísahy se dopouští. Křivých svědků užili židé proti Pánu Ježíši. Písmo sv. zmiňuje se o tom těmito slovy: „Knížata pak kněžská, a všecka rada hledali falešného svědectví proti Ježíšovi, aby jej na smrt vydali: a nenalezli, ačkoli bylo mnoho falešných svědků přistoupilo. Naposledy pak přišli dva falešní svědkové, a řekli: Tento řekl: Mohu zbořiti chrám Boží, á ve třech dnech jej zase vystavěti.“ (Mat. 26, 59 - 61.).

456. Co jest lháti?

Lháti jest vědomě jinak mluviti než jak myslíme.

Lží v užším smyslu rozumíme všelikou řeč, kterou mluvící s tím úmyslem pronáší, aby nepravdu pověděl. — Lhářem tedy není, kdo něco nepravdivého vypravuje, co za pravdu pokládá; naproti tomu lže, kdo rozhlašuje pravdu, kterou mylně pokládá za lež.

Rozeznáváme *lež*: 1. *škůdnickou*, kterou lhář bližnímu uškoditi usiluje, 2. *služebnou*, kterou lhář sobě nebo jinému prospěti hledí, 3. *žertovnou*, kterou někdo pronáší k obveselení jiných. — *Veliká lež jest hříšna.* Tomu nasvědčuje: 1. *Písmo sv.* „*Ústa lživá zabíjejí duši.*“ (Moudr. 1, 11.) „*Ohavností jsou rtové lživí.*“ (Přísl. 12, 22.) „*Nelžete jedni druhým.*“ (Kol. 3. 9.) „Člověk lží ďáblu se připodobuje, jenž jest ‚*otcem lži*‘ (Jan. 8, 44.) a zneuctívá svoji důstojnosť. „*Ohyzda zlá na člověku jest lež*“ (Sir. 20, 26.) 2. *zdravý rozum*; neboť lež účel mluvy maří, lháře o důvěru, bližního o pravdu olupuje a trvání společnosti ohrožuje. Lež tím těžším jest hříchem, čím více odporuje netoliko pravdě, nýbrž i lásce a spravedlnosti. Obyčejně bývá lež škůdnická smrtelným, lež služebná a žertovná všedním hříchem. — *Tajná výhrada* záleží ve vniterném činu ducha lidského, jímž mluvící ve svou řeč vkládá jiný smysl, než jaký slova označují; na př. vinník, soudcem byv tázan, zda vraždu spáchal, by odpověděl „vraždy jsem se nedopustil“, v duchu dokládaje „rukou levou.“ Výhrada taková, jsouc zjevnou lží, jest *naprosto zakázána.*

Naproti tomu lze z důvodů závažných někdy užiti slov takových, jejichž pravý smysl, ač není na prvý pohled jasný, přece může za náležité pozornosti býti vystižen; nebo byť slova sama o sobě dokonale neoznačovala, co jimi projeveno býti má, přece se jim náležitého významu dostává buď okolností času, místa a osoby, aneb obvyklým způsobem mluvy. Kdo takovým slovům nerozumí, vinen sám bludem svým. Na př., kněz, tázán byv po něčem, co jen ze zpovědnice zná, může odpověděti „nevím“. Původní smysl slova tohoto jest sice „neznám naprosto“; avšak pravý význam, kterého se lze z okolností dovtípiti jest „neznám toho jako obyčejný člověk, nýbrž znám to jen jakožto kněz mlčelivostí vázaný.“ Touž odpověď dáti mohou všetečnému tazateli lékař, vojevůdce, vyslanec, tajemník atd. dotazováni jsouce po věcech úředního tajemství. — Co řečeno bylo o výhradě, platí též o *dvojsmyslných* (*obojetných*) *slovech.* Jen tehdy jest dovoleno jich užiti, vyžaduje-li toho důležitá příčina a může-li, kdo, bedlivě okolnosti pozoruje, smysl mluvícího vystihnouti. — *Bájky*, pohádky atd., jimiž pravdu způsobem názorným a poutavým projeviti chceme, *lží nejsou.*

457. Co jest přetvařovati se?

Přetvařovati se jest dělati se lepším anebo nábožnějším, nežli skutečně jsme.

Lháti lze nejen slovem, nýbrž i *činem.* Lež úkonem projevená slove *přetvářkou*, *licoměrností* a *pokrytstvím.* *Přetváří se*, kdo vnějšími úkony nebo věcmi označuje opak toho, co

v něm jest, na př. lže-li závistník pohledem svým lásku k tomu, jejž nenávidí. *Pokrytcem* jest, kdo zbožným a ctnostným se tváří, nejsa jím. Pokrytectví jest tudíž přetvářka náboženská. — Utajovati poklesky své, přetvářkou není. Nelže-li, kdo mlčí, nepřetvařuje se ani ten, kdo neprojevil, jakým jest — Pokrytství se dopustili: Kain, stavě se upřímným k bratru Abelovi, aby tím spíše ho zabil, Absolon, stavě se zástupcem spravedlnosti, kdežto proti otci brojil, Jidáš, líbaje zrádně Krista, Herodes, stavě se před mudrci, jako by se Kristu chtěl klaněti, fariseové (= odloučenci, zvláštnůstkáři), kteří zachovávali úzkostlivě a okázale vedlejší a méně závažné předpisy, kdežto potají neštítili se poklesků sebe větších. — K *Abrahamovi a Sancta Clara*, proslulému dvornímu kazateli ve Vídni († 1709), přišla jedna paní a pravila: „Ach, velebný otče, jsem největší hříšnice na světě!“ očekávajíc, že Abraham její pokoru chváliti bude. Ale Abraham, dobrý znatel lidí, napomenul ji, aby tedy hříšného života zanechala a opravdu se polepšila. A hle, ihned zmizela u paní pokora: rozhořčena tázala se, kdo může o ní něco špatného říci.

458. Čím se hřeší proti cti a dobrému jménu bližního?

Proti cti a dobrému jménu bližního se hřeší.
1. křivým podezříváním a opovážlivým posuzováním;
2. pomluvou, na cti utrháním a donášením;
3. spíláním anebo nadáváním.

459. Kdo se prohřešuje křivým podezříváním?

Křivým podezříváním se prohřešuje, kdo bez dostatečné příčiny o bližním něčeho zlého se domýšlí.

Kdo však z důvodů závažných utvořil sobě o bližním nepříznivý úsudek, nehřeší. Rovněž hříchu se nedopouští, kdo vůči člověku neznámému opatrně si počíná a příliš mu nedůvěřuje. Ovšem pak hřeší, kdo bez dostatečné příčiny nečeho zlého o bližním se domýšlí. Hřešíť proti lásce i spravedlnosti. „Láska nemyslí zlého“, praví sv. apoštol Pavel (I. ke Kor. 13, 5). Bůh zapovídá křivé podezření výslovně: „A žádný nemyslete zlého proti příteli svému v srdcích svých.“ (Zach. 8, 17).

460. Kdo se prohřešuje opovážlivým posuzováním?

Opovážlivým posuzováním se prohřešuje, kdo

bez dostatečné příčiny o bližním něco zlého za jisto a pravdivo pokládá.

Kdo *křivě podezřívá*, nachyluje se k domněnce špatné, jest však posud obavou ovládán, že by opak mohl býti pravdivým; kde však zlé mínění se ustálilo, aniž s dostatek odůvodněno jsouc, tam místo má *opovážlivé* posuzování. Kdo opovážlivě bližního svého posuzuje, činí se samozvaným jeho soudcem, a to soudcem nespravedlivým, jenž odsuzuje obviněného, aniž by vina jeho byla prokázána. Posuzujíce jiného opovážlivě, činíme bližnímu křivdu, kterou bychom sami těžce nesli, kdyby ji někdo nám činil. Proto napomíná nás Spasitel: „Nesuďte a nebudete souzeni“ (Luk. 6. 37). Opovážlivé posuzování plyne obyčejně ze samolibosti, kteráž slepa jest k vlastním chybám. „Což pak vidíš mrvu v oku bratra svého: a v oku svém břevna nevidíš?“ (Mat. 7, 3.).

Opovážlivě posuzovali: 1. nejvyšší kněz *Heli Annu*, matku Samuelovu. Anna vroucně modlila se před svatostánkem Hospodinovým. „Stalo se pak, když ona rozmnožovala prosby před Hospodinem, že Heli pozoroval na ústa její. Anna pak mluvila v srdci svém, a toliko rtové její se hýbali, a hlasu žádného nebylo slyšeti. Domníval se tedy Heli, žeby byla opilá; i řekl jí: Dokavadž budeš opilá? Zažij maličko víno, kterýms se opila.“ (I. Král. 1, 12—14.) — 2. *obyvatelé ostrova Malty sv. Pavla.* Loď, na níž sv. Pavel jakožto vězeň do Říma měl býti dopraven, ztroskotala se u samého ostrova Malty; leč všickni, kteří byli na lodi, zachráněni jsou a uchýlili se na pevninu. Ostrované nemalou jim projevovali přívětivost; neboť zapálivše hranici dřev, učinili jim pohodlí pro déšť, jenž v tu chvíli byl a pro zimu. A když Pavel sebrav náručí roští, kladl na oheň, zmije utíkajíc před horkem, připjala se k jeho ruce. Obyvatelé vidouce hada, an visí u ruky jeho, pravili vespolek: „Jistě tento člověk jest vražedník, neb ač z moře vyšel, však pomsta nedá mu živu býti.“ A on vyraziv hada do ohně, nic zlého neutrpěl. Ale oni se domnívali, že oteče a rychle padna umře. Když pak dlouho čekavše viděli, že se mu nic zlého nestalo, změnivše se pravili, že jest bůh.

461. Kdo se prohřešuje pomluvou?

Pomluvou se prohřešuje, kdo o bližním chyby vymýšlí nebo jeho skutečné chyby zveličuje.

Pomluvou hřeší také ten, kdo bližnímu špatné úmysly podkládá, dobré vlastnosti jeho popírá, zásluhy snižuje neb umlčuje, neochotně uznává, co na bližním jest hodno chvály. Častokráte stačí na zlehčení bližního jediné „ale“, jediná ne-

dopověděná věta, nebo jediný posuněk, na př. potřásá-li se hlavou, pokrčí-li se ramenama atd. — Fariseové pomlouvali i Pána Ježíše. I proti prvním křesťanům všeliké pomluvy užívalo se, na př. že za císaře Nerona zapálili Řím. — Proti jesuitům nepřátelé jejich užili pomluv, až řád ten bez vyšetřování od papeže slabého Klimenta XIV. zrušen jest. — *Lutr*, bojuje proti Církvi katolické, užíval pomluvy a příkladu jeho následovali a následují jeho stoupenci, jichžto kázaní začasto jen z pomluv pozůstává. Tak pravil, že katolíci se klaní obrazům, svatým a ostatkům, že opovrhují Písmem sv. a zapovídají ho čísti, aby lid pravdu nepoznal atd.

462. Kdo se prohřešuje na cti utrháním?

Na cti utrháním se prohřešuje, kdo skutečné chyby bližního bez dostatečné příčiny vyjevuje.

Pomlouvač lže; ten, kdo na cti utrhá, sice mluví pravdu, ale vyjevuje ji bez dostatečné příčiny na úkor bližního svého.

Pomluva i na cti utrhání může státi se ústně nebo písemně anebo i tiskem (zvláště v novinách); v posledním případě jest hříchem nejtěžším.

Poněvadž mezi vnějšími statky nejvzácnější jest čest, *těžce hřeší*, kdo bližního *o dobré jméno olupuje*; jeho hřích hříchem jest vraždy, ale těžším krádeže. „*Ohavností u lidu jest utrhač.*“ (Přísl. 24, 9.) „*Jako had, který uštkne tajně, počíná si ten, kdo tajně utrhá.*“ (Kaz. 10, 11.) „*Rána bičem působí modřinu, avšak rána jazykem rozráží kosti.*“ (Sir. 28, 21.) „*Slyšel-li jsi něco proti bližnímu svému, nechť to s tebou umře, a věř, že tím nepukneš.*“ (Sir. 19, 10.)

Pomluva a na cti utrhání tak se protivily sv. Augustinu, že jídelnu svou opatřil nápisem: „Ten, kdo pomlouvá rád bližního svého, věziž, že u stolu tohoto místa míti nemá.“

463. Kdy smíme chyby bližního vyjeviti?

Chyby bližního smíme a máme vyjeviti, když je toho třeba k polepšení chybujícího nebo k zamezení ještě většího zla.

Někdy jest *dovoleno* i *přikázáno*, abychom *chyby bližního vyjevili*, a to: 1. běží-li o to, aby chybující byl napraven, 2. jde-li o to, aby nevinný uchráněn byl před člověkem, jenž jej svésti chce k zlému, 3. má-li býti důležité dobro ať veřejné, ať soukromé obhájeno. — Avšak žádá se, aby žalující čistým úmyslem byl proniknut a toliko těm poklesek oznámil, kterým jej znáti jest.

464. Co máme činiti, musíme-li slyšeti pomluvačné řeči o bližním?

Musíme-li slyšeti pomluvačné řeči o bližním, nemáme v nich míti žádného zalíbení, nýbrž máme, co možná, na jevo dávati, že se nám nelíbí, a, seč jsme, jim brániti.

I ten, kdo rád pomluvy poslouchá, hřeší; neboť dopouští na bližního značnou škodu a opomíjí chybujícího bratra napomenouti. „Nesnadno říci, co jest horším: zdaž pomlouvati, či pomlouvajícímu se zálibou sluchu popřávati", praví sv. Bernard.

465. Kdo se prohřešuje donášením?

Donášením se prohřešuje, kdo někomu donáší, co jeho přítel nepříznivého o něm pověděl, aby je znesvářil.

Písmo sv. praví: „Nadymač (donášeč) a člověk jazyka dvojího jest zlořečený; nebo mnohé, kteří pokoj mají, zbouří." (Sir. 28, 15.) — „Nadymač zapuzuje duši svou, a mezi všemi bude v nenávisti." (Sir. 21, 31.)

466. Kdo se prohřešuje spílánim anebo nadáváním?

Spílánim anebo nadáváním se prohřešuje, kdo čest svého bližního v jeho přítomnosti slovy nebo skutky zlehčuje,

Výtka spravedlivá, domluva zasloužená nebo zahanbující pokárání od představených vyšlé, za zlehčení cti pokládáno býti nemůže, neboť účelem takovéto řeči není bližního zneuctíti, nýbrž chybujícího napraviti. — Spílání jest hříchem těžkým: „Kdo by řekl bratru svému blázne, hoden bude pekelného ohně." (Mat. 5, 22.) Jako loupež těžším hříchem jest, nežli krádež, tak i spílání větší vinu v sobě zahrnuje nežli utrhačství. Čím důstojnější jest osoba pohaněná a čím hrubší bylo zneuctění, tím těžší hřích byl spáchán. Netřeba připomínati, že pohaněti někoho *tiskem* jest trestuhodnějším činem nad potupu slovnou.

467. Co jest povinen činiti, kdo bližnímu na cti a dobrém jméně uškodil?

Kdo bližnímu na cti a dobrém jméně uškodil, jest povinen:

1. pomluvu odvolati a, když bližního zneuctil, ho odprositi;

2. ve všech případech podle sil svých napraviti škodu, kterou bližnímu na jeho cti, jeho dobré pověsti a tím snad také na jiných statcích způsobil.

Na cti utrhání (t. j. vyjevení *skutečných* tajných chyb) nelze ovšem *přímo odvolati*, t. j. říci, že bližní chyb těch *nemá* — neboť to by neshodovalo se s pravdou; máme však napraviti křivdu bližnímu učiněnou *nepřímo*, t. j. tím, když chyby jeho pokud možno omlouváme, když dobré stránky jeho odkrýváme nebo když sami se přiznáme, že jsme lehkovážně a nelaskavě o něm mluvili. — Čest napraviti sluší týmž způsobem, jakým byla porušena, to jest ústně, veřejně, tiskem a t. d.

468. Co se poroučí v osmém přikázání Božím?

V osmém přikázání Božím se poroučí:

1. bychom vždy a všudy pravdu mluvili a upřímni byli;

2. bychom cti a dobrého jména bližního šetřili, si vážili a, co možná, hájili.

Pravdu mluvíme, srovnávají-li se naše slova a činy s vnitřním přesvědčením naším. Ctnost pravdivosti záleží v trvalé náklonnosti, která člověka pobádá, aby vždy shodu zachovati hleděl mezi myšlením a jednáním svým. K pravdivosti zavazuje nás: 1. Zákon přirozený; neboť řeč proto jest nám dána, abychom mohli vyjadřovati své myšlénky. 2. Blaho společnosti žádá, aby důvěra byla mezi lidmi, poněvadž k pospolitému životu jsou určeni. 3. Pravdu mluviti káže zákon křesťanský. „*Mluvte pravdu jedenkaždý s bližním svým.*“ (Ef. 4, 25.) 4. Pravdou připodobujeme se Bohu, jenž nejvýš pravdomluvný jest. (Jan 3, 33. Řím 2, 4.) — Avšak povinnost pravdomluvnosti jest *podmínečná*, t. j. *nejsme vždy* povinni každému veškerou pravdu, t. j. *vše*, co víme, pověděti. „*Buďte opatrni jako hadové, a prostni jako holubice.*“ (Mat. 10, 16.) Zejména jest se zdržeti těch sdělení, jež jsou zbytečna, bezúčelna a škodliva. — Vše, co o některé věci víme, povinni jsme upřímně a bez obalu pověděti těm, kteří právo mají plné pravdy od nás žádati, t. j. rodiče, představení, soudce. — Ctnost, kteráž učí při mluvení šetřiti příslušných mezí, slove *mlčelivosť*; jejím opakem jest *mnohomluvnosť*, *žvavosť*, *tlachání*. „*Mnohé mluvení nebývá beze hříchu.*“ (Přísl. 10, 19.) „*Smrť i život jest v moci jazyka.*“ (Přísl. 18, 21.) — Dle důvodů, jež nám ukládají — abychom některé věci utajovali, rozeznáváme *ta-*

jemství: 1. *přirozené* t. j. náhodné seznání věci, kterou bližní tajiti právo má, 2. *slíbené*, jež zachovati jsme připověděli, 3. *svěřené* neboli *úřední*, jež porušiti brání povinná věrnosť, na př. lékaři, advokátu, telegrafnímu úředníku atd., 4. *svátostné* neboli *zpovědní*. Jen povinnosť zachovati *tajemství zpovědní* jest naprostá. Spása věřících a blaho celé církve vymáhají, aby se tohoto tajemství naprosto šetřilo. Tajemství *nesvátostné lze vyjeviti*: 1. stala-li se věc tajená obecně známou, 2. jsou-li tajemstvím prospěchy veřejné nebo jednotlivců těžce ohroženy. — Lstivě a násilně do cizích tajností se vtírati také se zapovídá, na př. otvírati soukromé listy, prohledávati příbytky. K věcem podobným z podstatných příčin jen vrchnosť jest oprávněna, na př. vláda naproti poddaným, rodiče naproti dětem.

Křesťanská láska ku bližnímu ve příčině *cti* ukládá, abychom 1. o bližním *dobře smýšleli*. 2. jeho *přednosti upřímně uznávali* (pochvala, doporučení, zdvořilosť, uctivosť). „*Komu česť, tomu česť.*“ (Řím. 13, 7.) 3. cti bližního proti zlovolným útokům *hájili*; způsob, jakým se to díti má, závisí na okolnostech; někdy jest radno zneuctěného přímo se zastati, jindy hovor přerušiti, odejíti, neb i mimořádnou oslavou neúctu napraviti „*Vítr půlnoční rozhání dešť, a tvář smutná jazyk utrhající.*“ (Přísl. 25, 23) 4. jeho *chyby* pokud možno *pláštěm lásky přikrývali* a raději lidské slabosti, nežli zlobě počítati.

Naučení. Měj v ošklivosti všelikou lež; pocházíť od ďábla a činí tě podobným jemu. Nemluv o bližním nikdy nelaskavě; „čeho nechceš, aby od jiného dálo se tobě, hleď, abys ty nikdy jinému nečinil!“ (Tob. 4, 16.) — Nikdy rád neposlouchej pomluv a na cti utrhání! Uvaž slova svatého písma: „Mnoho mluvení nebývá beze hříchu“ (Přísl. 10, 19.) a: „Jazyk jest sice malý úd, avšak veliké věci provozuje.“ (Jak. 3, 5.)

O posledních dvou přikázáních Božích.

469. Jak zní deváté přikázání Boží?

Deváté přikázání Boží zní: „Nepožádáš manželky bližního svého.“

470. Co se zapovídá v devátém přikázáním Božím?

V devátém přikázání Božím zapovídají se všecky dobrovolné nečisté myšlénky a žádosti.

Nečisté myšlénky a žádosti nazývají se *vnitřními hříchy* proti čistotě. *Nečisté myšlénky* má člověk, jenž myslí na něco nepočestného. Takovéto myšlénky jsou hříchem, když člověk

ví, že to, nač myslí, jest nepočestno, a když v tom zálibu nalézá. „Ohavností jsou Hospodinu myšlení zlá“ (Přísl. 15, 26.). *Nečisté žádosti* má člověk, jenž touží po tom, aby viděl, četl, slyšel nebo činil něco nepočestného. Zlá *žádostivost* sice ze hříchu jest a ke hříchu svádí, avšak sama hříchem není. „*Jedenkaždý bývá pokoušen, svou žádostí jsa uchvácen a přilouzen.*“ (Sv. Jak. 1, 14.) Žádostivost záleží ve vzpouře těla proti duchu. (Řím. 7, 23.) Ona usiluje strhnouti rozum k tomu, aby věc smyslům lahodící uznal dobrem pravým, a pohnouti vůli, aby se po žádosti smyslného chtíče rozhodla. Dokud tedy k nečistým žádostem nepřivolíme, nýbrž proti nim bojujeme, dotud jsou toliko pokušením; hříchem stávají se teprve tehdy, když k nim přivolíme.

471. Co se poroučí v devátém přikázání Božím?

V devátém přikázání Božím se poroučí, bychom srdce zachovali čisto ode všech nečistých myšlének a žádostí.

Není sice v moci naší, aby žádné nečisté myšlénky a žádosti v nás nevznikaly, neboť bývají pokušením, v němž ctnost naše osvědčiti se má, avšak máme v moci své jim odpírati a s pomocí Boží je potlačovati a zapovzati. Dokud tak činíme, zůstává srdce naše od nich čisto, neboť teprve pak by jimi bylo poskvrněno, kdybychom k nim přivolili. Bojujme statečně proti nečistým žádostem, majíce na paměti slova Písma sv.: „Kořen zajisté všeho zlého jest žádostivost.“ (I. k Tim. 6, 10.).

472. Jak zní desáté přikázání Boží?

Desáté přikázání Boží zní: „Aniž požádáš statku jeho.“

473. Co se zapovídá v desátém přikázání Božím?

V desátém přikázání Božím se zapovídá všeliká hříšná žádost toho, co náleží bližnímu.

Žádost toho, co náleží bližnímu jest *hříšnou*, protiví-li se vůli Boží, a je-li nezřízenou, na př. je-li hotova po případě i zločinem (krádeží, loupeží, podvodem) domáhati se splnění svého. Není však hříchem, přeje-li sobě někdo nabyti nějaké věci, jež dosud bližnímu náleží, poctivým způsobem, na př. koupí, výměnou a p.

474. Co se poroučí v desátém přikázání Božím?

V desátém přikázání Božím se poroučí, bychom každému, což jeho jest, přáli a se svým spokojeni byli.

„Jestiť pak zisk veliký, pobožnost s dostatečností (= s myslí na mále přestávající). Nic jsme zajisté nepřinesli na tento svět: bez pochyby že také nic odnésti nemůžeme. Ale majíce pokrm a čím bychom se odívali, dosti na tom mějme. Nebo kteří chtěji zbohatnouti, upadávají v pokušení, a v osidlo ďáblovo, a v žádosti mnohé neužitečné i škodlivé, kteréž pohřižují lidi v zahynutí a zatracení.“ (I. k Tim. 6, 6—9.) — „Život sobě dostatečného dělníka oslazen bude, a v něm nalezneš poklad.“ (Sir. 40, 18.).

475. Čemu nás učí poslední dvě přikázání Boží?

Poslední dvě přikázání Boží nás učí, že jest Bůh pánem i našeho srdce, a že se tedy nejen ve svých skutcích, nýbrž i v myšlénkách a žádostech nejsvětější vůle Boži říditi máme.

476. Co slíbil Bůh těm, kteří jeho přikázání zachovávají?

Těm, kteří jeho přikázání zachovávají, slíbil Bůh mnohonásobné požehnání a život věčný.

„Já jsem Hospodin, ... činící milosrdenství nad tisíci těm, kteříž milují mne a ostříhají přikázání mých.“ (II. Mojž. 20, 5. 6.) — „Chceš-li vjíti do života, ostříhej přikázání!“ (Mat. 19, 17.)

Naučení. Chovej své srdce čisto a přemáhej zlé myšlénky a žádosti; svádějíť znenáhla i k činům zlým. — Kroť také žádost po statcích pozemských; „nebo kteří chtějí zbohatnouti, upadávají v pokušení a v osidlo ďáblovo.“ (I. k Tim. 6, 9.).

Oddělení třetí.

O pateru přikázání církevních.

Církev jest oprávněna věřícím dávati zákony neboli přikázání. Od Boha jsouc založena, od Boha moc zákonodárnou *přímo* přijala. *Neuposlechne-li církve, budiž tobě jako pohan a publikán* (Mat. 18, 17.). *Cokoli svážete na zemi, bude svázáno i na nebi* (Mat. 18, 18.). Sv. ap. Pavel louče se s biskupy v Miletu dí: *Duch sv. ustanovil vás biskupy, abyste spravo-*

vali církev Boží (Sk. ap. 20, 28.). Má-li každá společnost právo svým členům rozkazy a předpisy dávati, tím více jest k tomu oprávněna církev, jsouc společností od Boha založenou, samostatnou, dokonalou, po všem světě rozšířenou a stářím vynikající.

Církev svatá užívala také skutečně vždy zákonodárné moci své. Mnohé z přikázání jejích týkají se *všech* křesťanů, nýbrž jen *jednotlivých stavů*, na př. kněží. O těchto přikázáních se zde nejedná, nýbrž toliko o těch, jež týkají se všechněch křesťanů bez rozdílu. Těchto přikázání jest pět. Církev dala přikázání ta: 1. aby zákon Boží vysvětlila a povinnosti z něho plynoucí určitě označila, 2. aby věřící k bohulibému životu vedla a pro nebe odchovala.

477. Jak zní patero přikázání církevních?

Patero přikázání církevních zní:

1. Zasvěcené svátky světiti.
2. V neděle a zasvěcené svátky celou mši svatou pobožně slyšeti.
3. Ustanovené posty zachovávati.
4. Alespoň jednou za rok zřízenému knězi se zpovídati a v čas velikonoční velebnou Svátost oltářní přijímati.
5. V zapovědený čas svatebního veselí nedržeti.

478. Proč jsme povinni, přikázání církevní zachovávati?

Přikázání církevní jsme povinni zachovávati, protože Ježíš Kristus výslovně a pod těžkým hříchem přikázal, abychom církve poslušni byli, když pravil: „Jestliže (kdo) církve neuposlechne, budiž tobě jako pohan a publikán.“ (Mat. 18, 17.)

Jsme povinni církevní přikázání plniti, poněvadž pocházejí od těch, které Duch sv. ustanovil, aby spravovali církev Boží (Sk. ap. 20, 28), a jichž dle výpovědi Spasitelovy jest nám tak poslouchati, jako Boha (Luk. 10, 16.). — Avšak přes to připouštějí církevní přikázání, jsouce lidského původu, dispens (t. j. duchovní vrchnost může z důležitých příčin sprostiti věřící závazku, jež jim ukládají), a nevíží, je-li nemožno, nebo velmi obtížno je naplniti.

O prvním přikázání církevním.

479. Jak zní první přikázání církevní?

První přikázání církevní zní: „Zasvěcené svátky světiti.“

480. Co se poroučí v prvním přikázání církevním?

V prvním přikázání církevním se poroučí, bychom svátky od církve ustanovené právě tak zachovávali a světili jako neděli.

Svátek v širším smyslu jest den veřejné radosti, obecného veselí, den ustanovený na památku důležité události nebo na oslavu vynikající osoby. V tom smyslu mluvívá se i o „svátku národním“ a p. Obyčejně však označují se slovem „*svátek*“ památné a slavnostní dny náboženské. — *Právo svátky náboženské zaváděti* nebo zavedené rušiti, náleží výhradně církvi. To plyne z moci vížící a rozvazující, kterou církev jest oprávněna vše ustanoviti, čeho ku spáse věřících jest potřebí. — Již ve Starém Zákoně ustanovil Bůh zvláštní *svátky*, kdy lid obzvláštním způsobem Jej ctíti měl; byly to zejména: 1. *slavnost přesnic čili svátky velikonoční*, jež památku oné *veliké noci*, v níž Israelité vysvobozeni byli z Egypta a v níž zachováni byli prvorozenci jejich, slaveny byly každého roku od 14. do 21. dne měsíce „Nisan“ po 7 dní. Svátky ty nazývány byly také jinak *slavností přesnic*, poněvadž v těch dnech požívány býti směly toliko chleby přesné (nekvašené), anebo *slavností přechodu* (hebrejské „pesach“, z čehož řecké *pascha*), poněvadž Bůh, hubě prvorozence v Egyptě, *přešel* či bez pohromy pominul domy israelské. O svátcích těchto povinni byli Israelité 14. dne měsíce Nisanu zabiti t. j. obětovati v nádvoří svatostánku *beránka velikonočního* a upečené maso jeho pak spolu s trpkým salátem polním — jako v oné noci před odchodem z Egypta — při posvátné hostině jísti. — *Slavnosť žní* konaná po uplynutí *sedmi těhodnů* po velikonocích (odtud také „*slavnosť týdnů*“) na poděkování *za úrodu polní* (v ten čas totiž končily se žně) a na památku *zákonodání na hoře Sinaj*. Jinak slove slavnosť ta „*letničná*“, neboť počíná se v tu dobu léto. 3. *Slavnosť stanů*, jež konána byla každého roku na podzim po 7 dní, totiž od 15. do 24. dne měsíce „Tišri“ (= říjen), na poděkování za dobrodiní, jež Hospodin lidu israelskému na poušti byl prokázal. V těch dnech přebývali Israelité ve stáncích, jež sobě z větví stavěli, připomínajíce sobě, že předkové jejich po 40 let ve stanech na poušti přebývali. Slavnosť *velikonoční*, *slavnosť žní* a *stavnosť stanů* byly *hlavními svátky* Israelitův; každý do-

spělý Israelita musil o svátcích těch dostaviti se k svatostánku (v dobách pozdějších do chrámu). 4. *Den smíru* konán byl *desátého dne měsíce „Tišri“* (= října), tedy pět dní před slavností stanův. Toho dne očištěn byl lid prostřednictvím *velekněze* ode všech hříchův, a tak s Bohem *smířen*. Všichni Israelité povinni byli po celý ten den *se postiti*. Velekněz obětoval zápalnou oběť za hříchy lidu israelského, a vstoupil pak do *velesvatyně* toliko v *tento jediný den* směl tak učiniti; v žádný jiný den v roce do velesvatyně vkročiti nesměl) nesa *krev* obětního zvířete, kterou pokropil archu úmluvy. — Církev katolická ustanovila, by na každý den v roce připadala památka buď některé události z života Páně nebo Panny Marie nebo některého světce neb světice Boží. O některých svátcích církev ustanovila, že se mají konati jako neděle, (viz str. 398.). Svátky, které se mají konati jako neděle, slovou svátky zasvěcené.

481. Kterak dělíme svátky od církve ustanovené?

Svátky od církve ustanovené dělíme na svátky Páně, Panny Marie a svatých.

Svátky tyto následují za sebou v určitém pořádku. Tímto pořadem svátků tvoří se *církevní rok*, jenž počíná se 1. nedělí adventní a dělí se na tři doby: vánoční, velikonoční a svatodušní. Každá doba skládá se zase z částí tří: předhodí či části přípravné, hodu hlavního (vánoc, velikonoc a hodu svatodušního) a pohodí či části závěrečné. Svátky Páně protkány jsou svátky Panny Marie a svatých.

482. Které jsou zasvěcené svátky Páně?

Zasvěcené svátky Páně jsou:

1. hod Boží vánoční, slavnost obřezání Páně (nový rok) a zjevení Páně (svatých tří králův);

2. hod Boží velikonoční a slavnost nanebevstoupení Páně;

3. hod Boží svatodušní, slavnost nejsvětější Trojice Boží a Božího Těla.

Svátky *„Páně“* = *„Pána“* t. j. *Pána Ježíše*. O svátcích těch uvádí nám církev na paměť vše, co Spasitel pro nás učinil, a vybízí nás, abychom Jemu za dobrodiní, jež nám prokázal, děkovali a svatou vůli jeho plnili.

O hodu Božím vánočním viz str. 188—190; o slavnosti obřezání Páně viz str. 193; o svátku Zjevení Páně viz str. 196; o svátcích velikonočních viz

str. 557 a str. 272 a násl.; o slavnosti nanebevstoupení Páně viz str. 282; o hodu Božím svatodušním str 295; o slavnosti nejsvětější Trojice viz str. 89. a o svátku Božího Těla viz str. 376 a ot. 589.

483. Které jsou zasvěcené svátky Panny Marie?

Zasvěcené svátky Panny Marie jsou svátky jejího neposkvrněného početí, očišťování, zvěstování, nanebevzetí a narození.

O svátku neposkvrněného početí P. Marie viz str. 149; očišťování str. 194; zvěstování str. 179. Svátek *nanebevzetí* P. Marie koná se 15. srpna; svátek *narození* P. Marie 8. září.

484. Které jsou zasvěcené svátky svatých?

Zasvěcené svátky svatých jsou svátky svatého Štěpána, svatých apoštolů Petra a Pavla, Všech svatých a svátky patronů zemských.

Svátek svatého Štěpána prvomučeníka, jenž první pro víru Kristovu mučenickou smrť podstoupil, slaví církev bezprostředně po hodu Božím vánočním, jako by říci chtěla: Kdo chce býti přívržencem dítka Betlémského, kdo býti chce křesťanem, musí hotov býti snášeti všeliké útrapy, ba i smrť, jde-li o to, aby víra ve vtěleného Boha byla vyznána. — O svátku sv. apoštolů Petra a Pavla viz str. 307, o svátku všech svatých str. 333. — *Svatí patronové zemští*, jichžto památka se slavně (jako svátek zasvěcený) koná, jsou v rozdílných zemích rozdílní. Na př. v Čechách jsou svatý Jan z Nepomuku a svatý Václav; na Moravě svatí bratří Cyril a Method; v Haliči svatý Stanislav; v arcivévodství Rakouském svatý Leopold; v Solnohradsku svatý Ruprecht; v Tyrolích svatý Josef a svatý Virgil; v Uhřích svatý Štěpán a t. d. Památka těchto svatých slaví se jako zasvěcený svátek vždy jen v řečené zemi; kdežto jinde jest to den všední.

485. K čemu ustanovila církev svátky?

Církev ustanovila svátky, bychom:

1. tajemství naší víry pobožně a vděčně uvažovali a ctili;

2. Boha v jeho svatých chválili;

3. svaté za jejich přímluvu vzývali a ctnosti jejich následovali.

Svátky vylévají hojnost požehnání po zemi; poučují, vzdělávají a obveselují; sypou pestré květy na cestu života

a vplétají vzácné perly v řadu našich dnů. Zrušte svátky a uvidíte hned smutné následky. Ze života rázem by prchla všeliká radosť a krása, a člověk by sklíčen byl unavujícími jednotvárností. Jako přírodu okrašluje střídání a rozmanitosť, tak jest i se životem. Svátky jsou jako zelené oasy na poušti, jako rajské ostrovy v širém moři. Svátky v pravdě oslazují člověku žití pozemské. Mimo to, uvádějíce nám na paměť tajemství naší víry, pozdvihují srdce naše vzhůru, náboženými city nás naplňují a ku křesťanskému životu mocně povzbuzují. Svátky proměňují život pozemský ve přípravu na věčnosť a jsou jako zlatou páskou, která nás s Bohem víže a k cíli poslednímu blíž a blíže přivádí. Na nás jest, abychom, chceme-li ze svátků tento užitek míti, svátky slavili tak, jak církev sv. nařizuje.

O druhém přikázání církevním.

486. Jak zní druhé přikázání církevní?

Druhé přikázání církevní zní: „V neděle a zasvěcené svátky celou mši svatou pobožně slyšeti.“

487. Co se poroučí v druhém přikázaní církevním?

V druhém přikázání církevním se poroučí, bychom každou neděli a každý zasvěcený svátek mši svaté pobožně přítomni byli.

488. Kdy jsme mši svaté pobožně přítomni?

Mši svaté jsme pobožně přítomni:

1. když ji proto slyšíme, bychom se Bohu klaněli a jej ctili;

2. když se vystříháme všeho, co vnitřní pobožnosti překáží nebo ji ruší;

3. když mezi mší svatou, zvláště při hlavních částech jejích, dáváme pozor na to, co se na oltáři koná.

Pouze tělesná přítomnosť, na př. spícího, nedostačuje. Avšak není nutno, aby člověk patřil na oltář; proto i kdo tak vzdálen jest, že kněze nevidí, neslyší aneb i vně kostela stojí, dovnitř pro veliký nával lidí vniknouti nemoha, vyhovuje příkazu církve. Věřícímu zdržeti se jest všelikého zaměstnání jiného, na př. čtení, psaní, mluvení, obrazů prohlížení atd.; naproti tomu jest povinen pozorně sledovati úkony posvátné, uvažovati o jejich významu, rozjímati o smrti Páně,

při hlavních částech pokleknouti, zkroušeně v prsa se bíti a při sv. přijímání, sám-li nepřijímá, touhu po andělském pokrmu v duši své vzbuditi. Kdo do kostela jde ze zvědavosti, marnivosti, neb aby ve zpěvu a hudbě se pokochal, nečiní dosti příkazu církve. — *Hlavní části mše sv.* jsou: evangelium, obětování, pozdvihování a přijímání (srovn. ot. 610.).

Radno jest obcovati *farní* mši sv., poněvadž se obětuje za osadníky. Vyhovuje však příkazu církve, i kdo do cizího, avš k veřejného kostela na mši sv. jde. V kapli soukromé (školní, zámecké a p.) činí dosti povinnosti své jen ti, pro něž byla zřízena. Neděle a svátky veřejně mají býti svěceny.

489. Kdo je povinen, v neděle a zasvěcené svátky býti přítomen mši svaté?

V neděle a zasvěcené svátky býti přítomen mši svaté, je pod těžkým hříchem povinen každý věřící, jakmile do rozumu přišel, pokud mu v tom řádná příčina nebrání.

Do rozumu přichází člověk obyčejně sedmým rokem. — *Řádnou příčinou* rozumíme na př. nemoc, ošetřování nemocných, opatrování dítek, bezpečnost domácí, velikou nepohodu a p. Kdo mši sv. obcovati nemůže, není sice zákonem církevním k ničemu zavázán, avšak zákon přirozený, jenž nám velí, abychom nějaký čas službě Boží zasvětili, víže nás, abychom v náhradu za to aspoň v duchu mši sv. se súčastnili, t. j. doma se modlili nebo zpívali, jako bychom byli v chrámu Páně; proto se také hlavní částky mše sv. zvonem ohlašují.

490. Kdo se prohřešuje proti druhému přikázání církevnímu?

Proti druhému přikázání církevnímu se prohřešuje:

1. kdo celou mši svatou nebo značnou její část vlastní vinou zanedbá;

2. kdo je při mši svaté dobrovolně roztržit anebo se při ní neuctivě chová.

Kdo by tedy pozdě přišel, aneb před časem odešel neslyšev některého z hlavních dílů, anebo kdo by slyšel ode dvou mší sv. po polovici, nevyhovuje požadavku církve. Oběť jest úkonem jednotným, jenž trhán býti nesmí. — Dobrovolně roztržit jest, kdo myšlénky své zúmyslně ke světským věcem obrací, jakož i ten, kdo myšlénky nepatřičné, jež bezděky v jeho duši vznikly, nesnaží se zapuditi. — Neuctivě se chová, kdo při mši sv. se směje, s jinými rozmlouvá, všetečně se ohlíží a p.

491. Máme-li přestávati na tom, abychom v neděle a zasvěcené svátky pouze mši svaté přítomni byli?

Nemáme přestávati na tom, abychom v neděle a zasvěcené svátky pouze mši svaté přítomni byli; máme ť i kázaní poslouchati a na odpolední služby Boží choditi, svaté svátosti přijímati, nábožné knihy čisti a jiné dobré skutky konati.

Srvn. otázku 398.

492. Proč máme kázaní poslouchati?

Máme kázaní poslouchati:

1. protože se v něm slovo Boží hlásá a vysvětluje;
2. protože pilné a pobožné poslouchání slova Božího je známkou dětinné lásky k Bohu;
3. protože je třeba, bychom neustále k dobrému byli napomínáni a povzbuzováni a ode zlého odstrašo áni.

„Kdo z Boha jest, slovo Boží slyší." (Jan. 8, 47.) — „Blahoslavení, kteříž slyší slovo Boží a ostříhají ho." (Luk. 11, 28.) — *Není sice církevního zákona*, jenž by věřícím ukládal, aby *kázaní poslouchali*, avšak *zákon přirozený* velí: 1. abychom *potřebnou znalosť pravd náboženských si osvojili*, 2. abychom *prostředků spasných svědomitě užívali. Živé slovo kazatelovo* nejen poučuje, ale i rozehřívá a povzbuzuje. Nezřídka kázaní obrátilo zatvrzelého hříšníka. 3. abychom druh druha *dobrým příkladem předcházeli* všelikého pohoršení pilně se střehouce. Z toho vidno, že ani ten, kdo pravdy náboženské dobře zná, nemá proč vyhýbati se kázaní.

Kdo chce z kázaní *užitek* míti, musí: 1. je slyšeti s pozorností; 2. na sebe obraceti, co se káže, nikoliv na jiné; 3. si předsevzíti, že se dle slov kazatelových chovati bude.

Káže se buď mezi mší sv. po evangeliu nebo kromě mše sv.

O třetím přikázání církevním.

493. Jak zní třetí přikázání církevní?

Třetí přikázání církevní zní: „Ustanovené posty zachovávati."

494. Co se poroučí v třetím přikázání církevním?

V třetím přikázání církevním se poroučí, bychom v ustanovené dny půst od církve nařízený zachovávali.

Rozeznáváme dvojí půst: 1. *přirozený* t. j. úplná lačnost, 2. *církevní*, jenž záleží v obmezeném a dle církevních předpisů zařízeném požívání pokrmů. Zde mluví se toliko o postu církevním.

495. Kolikerý je půst od církve nařízený?

Půst od církve nařízený je dvojí:

1. půst zdrželivosti od masitých pokrmův;

2. půst zdrželivosti od masitých pokrmův a zároveň ujmy, při kterém se zdržujeme od požívání masitých pokrmův a jen jednou za den, a to nikoli před polednem, do syta se najíme. Tu však je dovoleno, pro občerstvení večer něco málo pojísti jakož i ráno něco málo požíti.

Půst *zdrželivosti* záleží v tom, že máme zdržeti netoliko masa živočichů na suché zemi žijících, nýbrž i všeho, čeho se z těchto živočichů jako pokrmu užívá: vajec, mléka, másla, sádla, sýra. Avšak *v našich krajinách* na základě zvyku *omezena jest zdrželivost pouze na pokrmy masité.* Maso ryb, ústřic, rakův a jiných vodních živočichů jsouc méně živno, nezapovídá se. Ve dnech *ujmy* o nápojích platí pravidlo: „Tekutina postu neruší.“ Avšak toto pravidlo nevztahuje se k nápojům, jež jsou zároveň pokrmem, jako polévka, mléko, platíc jen o nápojích žízeň hasících a trávení usnadňujících, na př. voda, víno, pivo, limonáda atd.; na základě zvyku k nápojům počítati lze též kávu (ovšem bez mléka) a čaj, béře-li se jen maličko cukru; i čokolády lze užívati jako nápoje, upotřebí-li se jí ve skrovné míře a toliko s vodou, nikoliv s mlékem. — Ve dnech *zdrželivosti*, bez rozdílu, jsou-li to dnové pouhé zdrželivosti nebo dnové zdrželivosti a zásoveň ujmy, dovoleno jest u nás všeobecně, aby pokrmy na místě sádlem připravovaly se též kterýmkoli sádlem či tukem zvířecím, nikoli však odvarem masitým nebo drobty masitými.

496. Které dny jsme povinni, zdržovati se od masitých pokrmův?

Zdržovati se od masitých pokrmů jsme povinni každý pátek celého roku a, kde to ještě přikázáno jest, také každou sobotu.

Jenom když na pátek připadne *hod Boží vánoční*, dovoluje se v tento pátek používati masité pokrmy. V naší diecési dovoluje se však požívati masité pokrmy i v ony pátky, na něž připadají i *jiné zasvěcené svátky*. — U nás *není sobota* dnem postním; v dobách dřívějších však jím bývala.

497. Které dny jsme povinni, zdržovati se od masitých pokrmův a zároveň činiti si ujmu?

Zdržovati se od masitých pokrmův a zároveň činiti si ujmu, jsme povinni:

1. každý den čtyřicetidenního postu, to jest od popeleční středy až do velikonoc; ve dny nedělní však je dovoleno, vícekrát se nasytiti;

2. ve středu, v pátek a v sobotu čtvera suchých dnův;

3. ve svatvečery jistých velikých slavností. Místo některých těchto svatvečerů jsou však u nás středy a pátky adventní za dny postní ustanoveny.

O *čtyřicetidenním postu* srvn. str. 204. Čtyřicetidenní půst počíná se popeleční středou a končí se Bílou sobotou; jest to vlastně 46 dní; avšak mezi nimi jest 6 dnů nedělních, tedy nepostních; ty tedy dlužno odečísti, takže zbude 40 dnův. U nás zmírněn jest čtyřicetidenní půst tak, že nařizuje se v něm kromě neděle újma, ale dovoluje se požívati masa (ne však masa a ryb při témž jídle zároveň) ve všechny dny vyjímajíc *popeleční středu* a *pátky*, *zelený čtvrtek* a *bílou sobotu*, kdy platí povinnost ujmy i zdrželivosti.

Čtvero suchých dnů kvatembr = z lat. *quatuor tempora*), vždy *čtyřikráte* do roka, a to na jaře (po 1. neděli postní), v létě (po Hodu Božím svatodušním), na podzim (po slavnosti Povýšení sv. kříže, jez koná se dne 14. září) a v zimě (po 3. neděli adventní) nařizuje církev třídenní půst, totiž ve středu, v pátek a sobotu. „Suchými“ nazývají se dny ty, poněvadž za dřívějších dob křesťané v těch dnech toliko se suchým chlebem se spokojovali. U nás dovoleno v sobotu čtvera suchých dnů požívati masa. Čtvero suchých dnů jest proto ustanoveno, abychom na počátku každého ročního počasí Bohu děkovali za přijatá dobrodiní a o nová vroucně prosili. V soboty čtvera suchých dnů konávalo se obyčejně svěcení na kněze; máme se tedy ve dny ty modliti, aby Bůh na vinici svou hodných kněží povolati ráčil.

Svatvečerem rozumíme *den* před velikými svátky bezprostředně předcházející. Svatvečer trávívali křesťané za dřívějších dob v přísném postu, probdívajíce den ten i také celou

noc následující na modlitbách (odtud dny ty se zvou latinsky „*vigilie*“, což znamená bdění), připravujíce se tak důstojně na den sváteční. Postními dny jsou tyto svatvečery: před vánocemi, před svátky Svatodušními, před sv. Petrem a Pavlem, před nanebevzetím Panny Marie, přede Všemi svatými. U nás jsou toliko svatvečery vánoční a velikonoční dny újmy a zdrželivosti; ostatní vyjmenované svatvečery jsou dny pouhé újmy. Dříve bývalo postních těchto svatvečerů více; v náhradu za ně jsou u nás středy a pátky adventní za dni postní ustanoveny (dovoleno jest však ve středy adventní požívati masa).

498. Kdo je povinen, v ustanovené postní dny zdržovati se od masitých pokrmův?

Zdržovati se od masitých pokrmů je v ustanovené postní dny povinen každý věřící, jakmile do rozumu přišel, pokud řádná příčina, na příklad: nemoc, bída nebo jiná podobná ho neomlouvá.

Do rozumu přicházívá člověk zpravidla sedmým rokem věku svého; od tohoto roku povinen jest každý věřící v ustanovené dny postní zdržovati se od masitých pokrmů. — Řádnou příčinou jsou omluveni: 1. *pro všecky dny celého roku bez výjimky*, nemocní, churaví a slabí; všichni, kteří pro velikou chudobu jísti musí, co se jim předloží, a všichni ti, kteří v rodinách žijí, kde se postní pokrmy na stůl nekladou. Avšak mají hleděti, aby se aspoň na veliký pátek masitých pokrmů zdrželi. 2. *pro všecky dny celého roku vyjímaje popeleční středu, poslední tři dni ve sv. témdni a svatvečery hodu Svatodušního a vánočního*: dělníkům v továrnách, a v dolech, pocestným, kteří v hospodách jedí, a všem, kteří nemajíce vlastní domácnosti v hostincích jísti jsou nuceni. 3. *po všecky dny celého roku vyjma veliký pátek*: průvodčím železničních vozů, pocestným, jimž jísti jest na stanicích železničních a těm, kteří v lázeňských místech, aby zdraví nabyli, trvají, jakož i jejich příbuzným a služebným tam s nimi se zdržujícím. — Kde připadá výroční trh na den zdrželivosti, jest v místě tom (ne však v přifařených obcích) dovoleno toho dne masitých pokrmů požívati.

499. Kdo je povinen, v ustanovené dny postní zdržovati se od masitých pokrmův a zároveň újmu si činiti?

Zdržovati se od masitých pokrmův a zároveň újmu si činiti je v ustanovené dny postní povinen každý věřící, který 21. rok věku svého už dovršil a ří-

dnou příčinou není omluven. Namáhavá prácd a veliké stáří omlouvají sice toho, kdo by si nečinil ujmy, samy sebou však nestačí na omluvu toho, kdo by se nezdržoval od pokrmů masitých.

Teprve po 21. roce zavazuje církev věřící k újmě, poněvadž tou dobou tělo lidské jest již tak vyvinuto, že beze škody újmu v jídle snési může. Věkem stařeckým (60. rokem) přestává obyčejně povinnost újmy (ne však zdrželivosti — leda by choroba ke stáří se pojila), jelikož v něm sil valně ubývá — Řádnou příčinu omluvnou mají: nemocní, churaví, cestující, chudí a ti, kdož těžce pracují.

500. Kterak usnadňuje církev přikázání o postu?

Církev usnadňuje přikázání o postu tím, že svatý Otec biskupům dává plnomocenství, by pro své diecése nebo pro jednotlivé věřící z řádných příčin přikázání o postu zmírnili.

Úlevy u nás platné uvedli jsme již při otázkách předešlých. Každého roku před počátkem čtyřicetidenního postu předčítán bývá s kazatelen list biskupův, v němž postní předpisy i úlevy jsou obsaženy. Všichni duchovní správcové a zpovědníci jsou u nás zplnomocněni ještě větších zmírnění na kratší dobu povolovati, k nim mají se věřící též v případech pochybných obraceti. Dispense na celý rok nebo ještě delší dobu uděleti zůstavuje si biskup sám.

Všichni věřící, kteří zmírnění postu užívají, jsou vázáni pomodliti se v nedělích čtyřicetidenního postu pětkrát Modlitbu Páně, pětkrát Pozdravení andělské a Apoštolské vyznání víry, vzbuditi tři božské ctnosti jakož i žel a lítost nad svými hříchy a dle sil svých konati skutky křesťanské lásky k bližnímu.

Osoby stavu duchovního a duchovní společenstva smějí některých zmírnění užiti jen v míře ztenčené: kdežto laikům dovoleno jest ve dnech újmy (jsou to: všechny dny 40denního postu, středy adventní, středy kvatembrové, svatvečery svátku sv. apoštolů Petra a Pavla, Nanebevzetí Panny Marie a všech svatých) při občerstvení na večer požívati masitých pokrmů, nesmějí osoby stavu duchovního a duchovní společenstva dovolení toho užívati.

501. Proč máme přikázání o postu svědomitě zachovávati?

Přikázání o postu máme svědomitě zachovávati:

1. bychom svou poslušnost k církvi osvědčili;

2. bychom příkladu Pána Ježíše a svatých následovali;

3. bychom za své hříchy pokání činili;

4. bychom zlé žádosti své snadněji zkrotili.

Postem, jak praví sv. Tomáš Akv., žádosti těla se potlačují, duch schopným se stává, aby o Božských věcech rozjímal, za hříchy spáchané dosti se činí, na př. Ninivetští. — Postíce se víru vyznáváme, poslušnost osvědčujeme a ve zdrželivosti se cvičíme. — Sv. písmo dosvědčuje, že lze též postem vzácných dober (časných i věčných) si zasloužiti (Tob. 3, 10.; Esther. 4, 16.; Mat. 6, 18.; Mat. 17, 20.); není tedy divu že jej slovem i příkladem doporučuje. (Tobiáš 12 8.; Joel 2, 12.; Mat. 4, 2.; Sk. ap. 13, 2.) Také v církvi byl půst vždycky zachováván. Čtyřicetidenní půst jest původu apoštolského (viz str. 205.) — Vůli církvi nevyhovuje, kdo jen literu zákona zachovává. Církev totiž chce, aby věřící postíce se hříchů litovali, své žádosti přemáhali a ducha z pout smyslnosti vybaviti hleděli. Kdo tudíž v postních dnech masitých pokrmů se sice zdržuje, avšak hříchům se poddává, nebo kdo si v jídle újmu činí, avšak smyslných rozkoší vyhledává, prohřešuje se proti spasným úmyslům církve. Nadarmo odnímá tělu pokrmy, kdo ducha neodvracuje od hříchův. — Proč jsou právě pokrmy masité zakázány? Poněvadž jsouce nejpříjemnějšími a nejsilnějšími, smyslnost nejvíce podporují a dráždí.

Námitka 1.: „Avšak řekl Kristus Pán: Ne to, co v ústa vchází, poskvrňuje člověka.“ (Mat. 15, 11.) — *Vyvrácení.* Ani církev nemíní, že by maso *samo o sobě*, střídmě byvši požito, poskvrňovalo, nýbrž učí že člověka poskvrňuje hřích *neposlušnosti.*

Námitka 2.: „Půst jest škodliv.“ — *Vyvrácení.* Opak dokazuje pevné zdraví a dlouhý věk sv. poustevníků, mnichů přísných řeholí, rolníkův atd. jen zřídka masa požívajících. Škodí-li půst, proč nemocnému lékař nařizuje aby se postil? proč dítě pouze postními pokrmy bývá živeno? Hippokrates učil, že více lidí zhubí hostiny, než války. Galenus z příčin zdravotních postil se každý desátý den.

O čtvrtém přikázání církevním.

502. Jak zní čtvrté přikázání církevní?

Čtvrté přikázání církevní zní: „Alespoň jednou za rok zřízenému knězi se zpovídati a v čas velikonoční velebnou Svátost oltářní přijímati.“

503. Co se poroučí ve čtvrtém přikázání církevním?

Ve čtvrtém přikázání církevním se poroučí:

1. bychom alespoň jednou za rok knězi zřízenému, to jest, ke zpovídání zplnomocněnému, z hříchů svých se platně zpovídali;

2 bychom v čas velikonoční velebnou Svátost oltářní hodně přijímali. Kdo se této povinnosti tvrdošijně vzpírá, může býti z církve vyobcován a odepřením církevního pohřbu potrestán.

Staří křesťané pamětlivi jsouce zákona Božího (Jan 20, 23. Jan 6) a o spásu duše své opravdově pečujíce, častěji v roce se zpovídali a ke stolu Páně přistupovali. Když však horlivost mnohých křesťanův ochabla, dala církev na *IV. sněmu Lateránském 1215.* toto nařízení: „Každý věřící obojího pohlaví přišed k letům poznání vyznávej všechny své hříchy alespoň jednou v roce vlastnímu knězi, vykonej dle sil uložené pokání a přijmi uctivě alespoň o velikonocích Svátost oltářní; kdo to opomene, nesmí za živa do chrámu vstoupiti a po smrti nebude křesťanským pohřbem pochován.“

Zpovídati se jednou v roce jsou *povinni všichni, kteří křest sv. přijali a rozumem tak dospěli, že dobré od zlého rozeznati dovedou.* Zákonu se *dosti nečiní* zpovědí *neplatnou;* neboť církev žádá takové zpovědi jakou nařizuje zákon Boží, avšak dle zákona Božího jest věřícím tak se zpovídati aby od hříchů svých rozhřešeni býti mohli. Za *kněze vlastního* či *zřízeného* pokládá se nyní každý kněz, který od biskupa ku zpovídání jest splnomocněn.

Velebnou Svátost oltářní v čase velikonočním přijímati mají *všichni věřící, kteří tak jsou poučeni a připraveni, že se lze do nich nadíti přijímání hodného. V čase velikonočním* proto se má přijímati poněvadž Spasitel v této době *Svátosť oltářní ustanovil.* — Aby všichni věřící přikázání toto naplniti mohli bývá *čas velikonoční* — jenž vlastně trvá od neděle květné do neděle bílé (provodní) — obyčejně značně *rozšířen,* a to v rozličných diecésích rozličně; u nás trvá od *popelečné středy* až do *slavnosti nejsv. Trojice* včetně. — Přijímání velikonoční díti se má pokud možno ve *vlastním farním chrámu.* Požadavek tento dojista slušným nazvati dlužno; neboť činí-li příslušníci farní osady jakýsi celek, nuže nechať aspoň jednou v roce se sejdou jako členové téže rodiny k hodům duchovním ve společné svatyni! Zákonu církevnímu *nevyhovuje,* kdo *nehodně* přijímá.

504. Proč se praví ve čtvrtém přikázání církevním: „alespoň jednou za rok“?

Ve čtvrtém přikázání církevním praví se: „alespoň jednou za rok“, protože církev snažně si přeje, bychom netoliko jednou, nýbrž častěji za rok se zpovídali a velebnou Svátost oltářní přijímali.

O pátém přikázání církevním.

505. Jak zní páté přikázání církevní?

Páté přikázání církevní zní: „V zapověděný čas svatebního veselí nedržeti.“

506. Co se zapovídá v pátém přikázání církevním?

V pátém přikázání církevním se zapovídá v zapověděný čas, to jest od první neděle adventní až do slavnosti Zjevení Páně a od popeleční středy až do první neděle po velikonoci, svatební veselí držeti.

„*Svatebním veselím*“ rozumí se nejen svatební veselí samo, nýbrž i veškery jiné hlučné veřejné radovánky a zábavy, na př. plesy a tance. — U nás k času zapovězenému počítají se i dny prosební a suché, všecky pátky a vůbec dny postní celého roku. Všeobecný zákon církevní sice zakazuje v čase zapověděném pouze svatební *veselí*, t. j. požehnání snoubenců mezi mší sv., slavnostní průvod snoubenců, skvělé hodování a zábavy taneční. Avšak skoro ve všech diecésích zakazují se v zapověděný čas *oddavky* vůbec. Je-li z důležité příčiny žádoucno, aby sňatek nicméně v čase zapověděném byl uzavřen, budiž podána žádost k biskupovi nebo konsistoři s udáním důvodů. Když dovolení bylo uděleno, musí sňatek uzavřen býti časně z rána při zavřených dveřích chrámových, bez všelikého slavného a hřmotného průvodu snoubenců a neuděluje se snoubencům obvyklé jinak požehnání mezi mší svatou.

507. Proč se v zapověděný čas zapovídá svatební veselí?

V zapověděný čas se zapovídá svatební veselí, protože svatby bývají spojeny s hlučnými radovánkami, které se nesrovnávají se svatostí a vážností těchto dob.

Naučení. Nezanedbávej nikdy přikázání církevních; zavazují jako přikázání Boží pode hříchem těžkým. Byť je i mnozí přestupovali, proto přece závaznosti nepozbývají, aniž lze přestupování jich před Bohem omluviti. „Odvrátí-li se kdo od církve, vyloučí se z počtu dítek jejích. Držte se všichni jednomyslně svého Otce, Boha, a své matky, církve!“ (Svatý Augustin .

Část čtvrtá.

O milosti a svátostech.

Oddělení první.

O milosti.

508. Co jest milost?

Milost je vnitřní, nadpřirozený dar, který nám Bůh pro zásluhy Ježíše Krista uděluje, bychom mohli dojíti spasení.

Milost vůbec znamená: 1. blahosklonnost, dobrotivost a laskavost osoby v nešenější k osobám nižším, 2. všeliký dar, jehož se nám dostává beze vší zásluhy naší z pouhé dobré vůle dárcovy.

Také *milost Boží* znamená: 1. laskavou blahosklonnost a přízeň Boží ke tvorům (o takovéto milosti mluvil anděl, an k Panně Marii pravil: „Neboj se Maria, neboť jsi nalezla milost a Boha"), 2. dary, které nám Bůh vůbec uděluje (na př. život, zdraví, rozum, časné statky a p.), zvláště však dary, jež nám uděluje, bychom mohli dojíti spasení.

509. Proč se nazývá milost darem?

Milost se nazývá darem, protože si jí nemůžeme zasloužiti, nýbrž nám jenom pro zásluhy Ježíše Krista dána bývá.

Čeho sobě zasluhujeme, na př. prací a p., darem nenazýváme, nýbrž povinnou mzdou nebo odměnou. Milost Boží není povinnou mzdou, nýbrž darem, poněvadž si jí nižádným způsobem zasloužiti nemůžeme. Někteří bludaři (pelagiané) tvrdili, že Bůh dle *zásluhy povinen* jest milost uděliti, jiní zase (semipelagiané) tvrdili, že k tomu *zásluhou pohnut* bývá. Proti těmto bludařům napsal svatý Augustin: „Proč ří-

káme ‚milost'? Protože darem se nám dává. Protože nepředcházely zásluhy naše, nýbrž dobrodiní Boží nás předešlo". Z písma svatého jest zřejmo, že milost Boží jest darem: Všickni zajisté zhřešili a potřebují slávy Boží. Ospravedlněni pak bývají *darmo* skrze milost jeho, pro vykoupení, kteréž jest skrze Krista Ježíše (k Řím. 3, 23—24). „A poněvadž z milosti (spaseni jsou), již ne ze skutků: sice jinak milost již není milost" (k Řím. 11, 6).

510. Proč se nazývá milost darem vnitřním?

Milost se nazývá darem vnitřním, protože se uděluje přímo duši a tudíž něčím vnitřním jest

Mnohé dary od Boha jsou vnější, našemu tělu udělené na př. přímá postava, významná tvář a p.; zde však toliko o vnitřních darech jest řeč.

511. Proč se nazývá milost darem nadpřirozeným?

Milost se nazývá darem nadpřirozeným, protože jí člověk od přirozenosti ani nemá, ani nabyti nemůže, aniž má vůbec na ni práva, nýbrž mu od Boha nad jeho přirozenost udílena bývá.

Srvn. ot. 93. na str. 128—129. a ot. 95. na str. 132. Přirozeností svou, t. j. člověk jakožto člověk milosti té nemá, ona k jeho přirozenosti nenáleží; člověk i bez ní člověkem zůstává. Ovšem by člověk nebyl člověkem bez milostí přirozených, t. j. bez darů, jež přirozenosti jeho nutně náležejí (duchovnost a nesmrtelnost jeho duše, rozum, svobodná vůle a p.).

512. K čemu se uděluje člověku milost nadpřirozená?

Milost nadpřirozená se uděluje člověku, by povýšen byl k nadpřirozené důstojnosti dítka Božího a schopným se stal, zasloužiti sobě nebe.

Milost, kterou Stvořitel první lidi ozdobil a kterou jsme měli zděditi, blaženost v nebi byla darem nadpřirozeným, (viz ot. 95. str. 130.) Měl-li tedy padlý člověk k této nadpřirozené blaženosti opět přijíti, bylo třeba, by opět onen nadpřirozený dar obdržel. Kristus právě proto smrť podstoupil, aby, dostiučiniv uražené velebnosti Božské, milosrdenství Boží naklonil k opětnému udělení oné milosti.

513. Kolikerá je milost nadpřirozená?

Milost nadpřirozená je dvojí:

1. pomáhající,
2. posvěcující.

514. Co je milost pomáhající?

Milost pomáhající je nadpřirozená, duši na čas propůjčená milost, která nám pomáhá konati skutky dobré, to jest k věčnému spasení prospěšné.

Mravně dobrým skutkem jest ten, jenž co do předmětu, okolností a účelu s vůlí božskou se srovnává. Mravně dobré skutky mohou vykonány býti přirozenými silami člověka z pohnutek *přirozených*, anebo mají základ v *nadpřirozených* pohnutkách a vykonány byly pomocí milosti Boží. Ony nazýváme *přirozeně dobrými skutky*, tyto *nadpřirozeně dobrými skutky*.

515. Kterak nám pomáhá milost pomáhající konati dobré skutky?

Milost pomáhající pomáhá nám konati dobré skutky takto:

1. osvěcuje náš rozum, pobádá a posiluje naši vůli, bychom tyto skutky konati počali, dále konali a dokonali;
3. dodává jim ceny nadpřirozené.

Poněvadž rozum dědičným hříchem zatemněn a vůle seslabena jest tak, že člověk sice s to jest, aby těmito přirozenými silami některé přirozené pravdy poznal a některé přirozené dobré skutky konal, ale nikdy by sám ze sebe nemohl konati skutky nadpřirozeně dobré, dostává se člověku milosti pomáhající, která rozum jeho osvěcuje a vůli posiluje. Tato milost, jížto třeba ku každému nadpřirozeně dobrému skutku, jest trojí: 1. *předchozí či povzbuzující*, 2. *spolupůsobící či doprovázející* a 3. *dokonávající či následná*. — O milosti pomáhající praví Písmo sv.: „Ne že bychom dostatečni byli, mysliti něco (dobrého) sami ze sebe, ale dostatečnost naše jest z Boha.“ (II. ke Kor. 3, 5.) — „Bůh zajisté jest, kterýž působí ve vás i chtění i vykonání podle dobré vůle své.“ (K Filipp. 2, 13.)

516. Je-li milosti pomáhající člověku třeba?

Milosti pomáhající je člověku ke každému dobrému skutku třeba: hříšníku, by se k Bohu obrátil; spravedlivému, by v milosti posvěcující setrval a skutky záslužné konal.

Církev katol. učí, že *každému* člověku milosti pomáhající jest *třeba*, a to: I. *hříšníku či nespravedlněnému*, by věrou, nadějí, láskou a pokáním na ospravedlnění své se připravil a k Bohu se obrátil. Avšak bez předchozí milosti Boží nelze mu tak věřiti, doufati, milovati a se káti, jak sluší, by mu milosti ospravedlnění bylo uděleno. Písmo sv. jak počátek víry, tak i veliký dobrý a záslužný skutek odvozuje z milosti Boží: „*Nikdo nemůže přijíti ke mně* (t. j. uvěřiti ve mne), *leč Otec, který mne poslal, přitáhne jej*“ (Jan 6, 44.). „*Ne že bychom byli způsobilí mysliti něco sami ze sebe, ale způsobilost naše z Boha jest.*“ (II. Kor. 3, 5.). „*Nikdo nemůže říci: Pán Ježíš, jedině v Duchu svatém.*“ (I. Kor. 12, 3.). „*Bůh zajisté jest, který působí v nás i chtění i vykonání veliký skutků dobrých.*“ (Fil. 2, 13.). Sv. Augustin praví: „*Nejsme-li dostatečni, bychom sami ze sebe jenom něco myslili, nejsme též dostatečni, bychom něco sami ze sebe věřili, ale dostatečnosť naše, kterou počínáme věřiti, z Boha jest.*“ Církev *zavrhla* učení *Pelagiovo*, že by člověk i bez nadpřirozené milosti Boží, jsa toliko povzbuzován učením a příkladem Ježíše Krista, pouhými silami své přirozenosti schopen byl konati skutky nadpřirozeně dobré a k životu věčnému záslužné. II. *spravedlivému* či ospravedlněnému, aby: 1. v milosti posvěcující až do smrti setrval. „Tvrdil-liby kdo, že ospravedlněný bez zvláštní pomoci Boží v dosažené spravedlnosti vytrvati může, aneb že s pomocí tou setrvati nemůže, budiž z církve vyloučen.“ (Sněm. Trid. sez. VI. kan. 22.). 2. skutky záslužné konal. Církev učí tak na sněmu Tridenském, řkouc, že „J. Kristus jako hlava v údy, jako vinný kmen v ratolesti, v ospravedlněné neustále sílu vlévá, kterážto síla dobré jejich skutky vždy předchází, doprovází a následuje a bez nížto by nižádnou měrou Bohu milé a záslužné býti nemohly. Písmo sv. učení totéž potvrzuje: „Zůstaňtež ve mně, a já ve vás. Jako ratolest nemůže nésti ovoce sama od sebe, nezůstane-li při kmenu: tak ani vy, leč zůstanete ve mně. Já† jsem vinný kmen, vy jste ratolesti: kdo zůstává ve mně a já v něm, ten nese ovoce mnohé; nebo beze mne nemůžete ničeho učiniti.“ (Jan 15, 4—5.) Dle toho výroku nemůže ani ospravedlněný nic dobrého učiniti, leč by milost Boží stále jej oživovala a podporovala. Tak učí i tradice: „Jako oko tělesné“, dí sv. Augustin, „ničehož nemůže viděti, byť zcela zdrávo bylo, není-li záři světla podporováno, tak ani člověk

již ospravedlněný nemůže spravedlivě živ býti, jestliže věčným spravedlnosti světlem nejsvětějšího Boha podporován není.“

517. Zda-li Bůh uděluje každému člověku milost pomahájící?

Bůh uděluje každému člověku milost pomáhající, které potřebuje, by spasen byl; neboť Bůh „chce, aby všichni lidé spaseni byli a ku poznání pravdy přišli.“ (I. k Tim 2, 4.)

Bůh uděluje každému člověku, hříšníku i ospravedlněnému, milosti pomáhající v míře dostatečné, by došel spásy, neboť „*Bůh nechce smrti bezbožného, nýbrž aby se obrátil ode své cesty, a živ byl.*“ (Ezech, 33, 11.) Bůh předvídá, kdo s milostí jeho spolupůsobiti bude až do konce; ustanovil se tedy věčným úradkem na tom, dáti jim také potřebnou milost k dosažení spásy. Avšak nejen těmto předzvěděným a předurčeným udílí Bůh milost, ale také i těm, o nichž ví, že zavrženi budou, poněvadž s ní nebudou spolupůsobiti, anebo poněvadž sice nějaký čas s ní budou spolupůsobiti, avšak až do konce v ní nesetrvají, nýbrž v hříchu smrtelném zemrou.

518. Působí-li milost sama naše spasení?

Milost sama nepůsobí našeho spasení, poněvadž nás nenutí, nýbrž jen podporuje; proto nesmíme milosti odpírati, nýbrž musíme ji ochotně přijímati a s ní věrně spolupůsobiti.

Ačkoliv všechněm lidem dostatečné milosti od Boha se dostává, přece všickni spasení nedocházejí, poněvadž udělených milostí nepoužívají, ano jim odpírají. Milost, kteréž člověk nepoužívá, sluje neúčinná a jest opakem milosti, s níž spolupůsobí, a kteráž účinná sluje. Že člověk milost Boží přijímati a s ní věrně spolupůsobiti má, plyne z těchto slov Spasitelových: „Jerusaléme, Jerusaléme, kterýž zabíjíš proroky a kamenuješ ty, kteříž k tobě posláni jsou: kolikrát jsem chtěl shromážditi syny tvé, jako slepice shromažďuje pod křídla kuřátka, a nechtěl jsi“ (Mat. 23, 25.), jakož i ze slov Písma sv.: „Napomínáme vás, abyste nepřijímali milosti Boží nadarmo.“ (II. ke Kor. 6, 1.) — „Aj, stojím u dveří a tluku.“ (Zjev. 3, 20.) Krásného poučení o tom, kterak s milostí Boží spolupůsobiti máme, dostalo se nám od Pána Ježíše v *podobenstvích o hřivnách*: „Budeť o soudném dni tak, jako kdyby člověk urozený, jda na cestu, povolal služebníků svých a rozdal jim statek svůj.

I dal jednomu pět hřiven, jinému pak dvě a jinému jednu, každému podle zvláštní schopnosti, a odešel. Odešel pak i ten, kterýž vzal pět hřiven, a těžil jimi: i získal jiných pět. Též i ten, kterýž vzal dvě, získal jiné dvě. Ale ten, kterýž vzal jednu, odešel, zakopal ji v zemi a skryl peníze pána svého. Po mnohém pak čase přišel pán služebníků těch a učinil počet s nimi. A přistoupiv ten, kterýž byl vzal pět hřiven, podal jest jiných pět hřiven řka: Pane, pět hřiven dal jsi mi, aj, jiných pět nad to získal jsem. — Řekl mu pán jeho: Toť dobře, služebníče dobrý a věrný; že jsi nad málem byl věrný, nad mnohem tě ustanovím: vejdiž v radost pána svého. Přistoupiv pak i ten, kterýž byl dvě hřivny vzal, řekl: Pane, dvě hřivny jsi mi dal; a jiné dvě získal jsem. Řekl mu pán jeho: Toť dobře, služebníče dobrý a věrný; že jsi nad málem byl věrný, nad mnohem tě ustanovím: vejdiž v radost pána svého. Přistoupiv potom i ten, kterýž byl vzal jednu hřivnu, řekl: Pane, vím, že jsi člověk přísný: žneš, kde jsi nerozsíval, a sbíráš, kde jsi nerozsýpal: i boje se, odešel a skryl jsem hřivnu tvou v zemi; aj, tu máš, co tvého jest. A odpovídaje pán jeho, řekl jemu: Služebníče zlý a lenivý, věděl jsi, že žnu, kde jsem nerozsíval, a sbírám, kde jsem nerozsýpal; protož měl jsi peníze mé dáti penězoměncům: a já přijda byl bych vzal, což mého jest, s užitkem. Vezměte tedy od něho hřivnu a dejte tomu, kterýž má deset hřiven: nebo každému majícímu bude dáno, a bude hojně míti: tomu pak, kterýž nemá (nemajetnému), i co se zdá, že by měl, odňato bude. A neužitečného služebníka uvrzte do temností zevnitřních: tamť bude pláč a skřípění zubů.“ — Milostí svou podává nám Bůh pomocné ruky; chceme-li však skutečně spasení dojíti, musíme ruky té se chopiti. Církev zavrhla blud t. zv. reformatorů, kteří padlému člověku svobody upírali, těmito slovy: „Tvrdil-li by kdo, že svobodná vůle člověka Bohem pohnutá a povzbuzená nic spolu nepůsobí přisvědčujíc Bohu povzbuzujícímu a volajícímu, aby k obdržení milosti ospravedlnění se rozpoložila a připravila; ani žeby nepřisvědčovati mohla, kdyby chtěla, nýbrž že jako cosi bezživotného zhola nic nečiní a veskrz trpně se má, — budiž z církve vyhostěn.“ (Sněm Trid. sez. VI. k. 4.)

Písmo sv. napomíná nás, abychom k hlasu Božímu srdcí svých nezatvrzovali; abychom se Bohu blížili, jako on se nám blíží; abychom se k němu obrátili, jako on se k nám obrací; abychom v Kristu zůstávali, jako on zůstává v nás: ta a podobná povzbuzování ukazují, že člověk, svobodný jsa, s milostí Boží buď spoluúčinkovati, aneb jí se opírati může. „Dnes uslyšíte-li hlas jeho, nezatvrzujte srdcí svých.“ (Žalm 94 8.). Bludaři, zavrhujíce učení církve o svobodném spolupůsobení člověka, odvolávali se zvláště k sv. Augustinu; ale i u něho nalezají se výroky velmi jasné, nasvědčující učení církve. „Ten,

kterýž tě stvořil bez tobe, neospravedlní tě bez tebe; stvořil tě, o tom nevědoucího, a ospravedlní tě jen budeš-li chtíti.“ Kdyby v člověku jedině milost Boží působila, nemohl by sobě člověk získati nižádné zásluhy, a směl by, vymlouvaje se nedostatkem milosti, oddati se všelikým nepravostem. — Milost Boží všecky činy, jež člověk ku spasení svému koná, předchází, a jí tedy v celém díle spasení začátek a hlavní podíl náleží. Ona povzbuzuje, podporuje a pomáhá vyvésti: ona působí, a svobodná vůle člověka působí s ní; ona nepůsobí vedle svobody člověka, anebo mimo ni, nýbrž v ní a skrze ni; neruší tedy svobody, nýbrž jest jí podporou a vůdcem.

519. Co je milost posvěcující?

Milost posvěcující je nadpřirozená, duši trvale propůjčená milost, která nám nový, nadpřirozený život uděluje.

520. Kterak nám uděluje milost posvěcující nový, nadpřirozený život?

Milost posvěcující uděluje nám nový, nadpřirozený život tím, že nás ospravedlňuje, to jest, že nás:

1. ode všech těžkých hříchův očišťuje, posvěcuje a Bohu milými činí;

2. ze stavu otroctví k nadpřirozené důstojnosti dítek Božích a dědiců království nebeského povznáší;

3. schopnými činí, pro nebe záslužné skutky konati.

Milost tato, Kristem nám zjednaná, duši nejprve od hříchu očisťuje, a pak teprv svatosti naplňuje a proniká, zůstávajíc v ní na způsob stálého vnitřního stavu, povznášejíc duši k důstojnosti dítek Božích a činíc ji schopnu, aby konati mohla skutky záslužné.

Bludní opravovatelé, zvaní reformatoři, učí, že ospravedlnění jest pouhé odpuštění hříchův, pouhé nepřičtení jich, avšak církev sv. učí, že ospravedlnění není pouhé odpuštění hříchův, nýbrž i skutečné zničení jejich, posvěcení a obnovení veškerého vnitřního člověka svobodným přijmutím milosti a jejích darů, tak že člověk skutečně z nespravedlivého spravedlivým, z nepřítele Božího přítelem a dítětem Božím, a dědicem života věčného se stává. „Kteréžto ospravedlnění není pouhé odpuštění hříchův, nýbrž i posvěcení a obnovení vnitřního člověka dobrovolným přijmutím milosti a darů; čímž člověk z nespravedlivého se stává spravedlivým, z nepřítele přítelem, aby byl dědicem podle naděje života věčného.“ (Sněm Trid. sez. VI. k. 7.) Nedá se mysliti, že by Bůh někoho za

spravedlivého prohlásil, kdo by jím skutečně nebyl. Sv. Pavel v listě ke Kor. píše: „A takoví (nespravedliví) jste někteří byli: ale obmyti jste, ale posvěceni jste, ale ospravedlněni jste ve jménu Pána našeho J. Krista a v Duchu Boha našeho.“ (1. Kor. 6, 11.) A jinde dí: „Ne ze skutků spravedlnosti, kteréž jsme my učinili, ale podle svého milosrdenství spaseny nás učinil skrze obmytí druhého narození, a obnovení Ducha svatého.“ (Tit. 3, 5.) Sv Augustin píše: „Co jest jiného býti ospravedlněn, než skutečně spravedlivým učiněn býti, od toho totiž, kterýž nespravedlivého činí spravedlivým, tak že skutečně z nespravedlivého spravedlivý se stává.“

Bez posvěcující milosti nelze člověku býti hříchu zbavenu aniž mu lze dosíci nadpřirozeného cíle. Církev tomu výslovně učí a Písmo sv zcela jasná svědectví této pravdě vydává na př. podobenstvím o rouše svatebním (Mt. 22, 1—14); ten, kdo je neměl. uvržen jest do ohně věčného. Naším cílem jest nejužší spojení s Bohem, ale dle nauky sv. Písma právě milostí v toto spojení vcházíme; praví Kristus: „Zůstaňtež ve mně a já ve vás. Jako ratolesť nemůže nésti ovoce sama od sebe, nezůstane-li při kmeni: tak ani vy, leč zůstanete ve mně. Já jsem vinný kmen, vy ratolesti: kdo zůstává ve mně a já v něm, ten nese ovoce mnohé; nebo beze mne nemůžete ničeho učiniti. Jestliže kdo ve mně nezůstane, vyvržen bude ven jako ratolesť, i uschne a seberou jej a uvrhnou na oheň a hoří.“

521. Jak dlouho zůstává milost posvěcující v duši člověka?

Milost posvěcující zůstává v duši člověka tak dlouho, dokud se smrtelného hříchu nedopustí.

Bůh posvěcující milost nám odnímá a opouští nás, když my jej opouštíme. „Nebo Bůh těch, jež milostí svou jednou ospravedlnil, neopouští, lečby dříve sám od nich opuštěn byl,“ praví sněm Tridentský. „Kdo stojíš, hleď, aby nepadl. (I. Kor. 10, 12.) Jestliže kdo ve mně nezůstane, uvržen bude ven jako ratolesť, i uschne.“ (Jan 15, 6.) Výstražným příkladem jsou první rodiče, David, Salomoun, Petr; proto nás napomíná apoštol, abychom s bázní a třesením spasení své konali. (Filip. 2, 12.)

522. Čím se milost posvěcující uděluje a rozmnožuje?

Milost posvěcující se uděluje a rozmnožuje hlavně svatými svátostmi.

Nově uděluje se nám milost posvěcující zpravidla svatými svátostmi křtu a pokání; mimořádně dokonalou láskou

nebo dokonalou lítostí, kteráž vždy touhu po přijetí sv. svátosti v sobě zavírá. Rozmnožuje se milost každou z ostatních sv. svátostí a každým dobrým skutkem.

Naučení. Pros Boha denně za pomoc pomáhající a věrně s ní spolupůsobiž! Zachovej si milost posvěcující; tuto-li máš, bohat jsi a šťasten; této-li nemáš, chud jsi a nešťasten. Neboj se tudíž ve světě ničeho tak, jako ztráty milosti posvěcující; milost posvěcující je rouchem svatebním, beze kterého nikdo k hostině nebeské nebude připuštěn. (Mat. 22.)

Oddělení druhé.

O svátostech vůbec.

523. Co je svátost?

Svátost je viditelné a působivé znamení neviditelné milosti, kteréž od Ježíše Krista k našemu posvěcení ustanoveno jest.

524. Kolik částí náleží ke každé svátosti?

Ke každé svátosti náležejí tři části:

1. viditelné a působivé znamení;
2. neviditelná nebo vnitřní milost;
3. ustanovení od Ježíše Krista.

525. Proč se jmenuje svátost „viditelné" znamení?

Svátost se jmenuje „viditelné" znamení, protože vnitřní milost zevně naznačuje.

Znamením rozumíme vše, co něco jiného naznačuje, k něčemu jinému poukazuje nebo na něco jiného upozorňuje. Některá znamení jsou přirozená, na př. dým jest znamení ohně; o jiných lidé se umluvili, aby určitou věc znamenala, na př. praporce určitých barev značí určitou zem; cifry značí určitá čísla, písmena určité zvuky a p. — „Viditelný" znamená zde tolik co postřežitelný *smysly vůbec*, netoliko zrakem, nýbrž i sluchem (slyšitelný) atd.

526. Proč se jmenuje svátost „působivé" znamení?

Svátost se jmenuje „působivé" znamení, protože vnitřní milost nejen naznačuje, nýbrž i působí.

Mezi svátostmi a jinými posvátnými znameními (obrazy svatých, křížem atd. jest veliký rozdíl); nebo tato nám před-

měť, jejž vyobrazují, toliko živě před oči staví; svátosti pak milost, již představují, nejen naznačují, ale zároveň působí čili udělují; jsou tedy svátosti znameními nejen něco naznačujícími, nýbrž též působivými či účinnými.

527. Odkud mají svátosti moc, působiti milost?

Moc, působiti milost, mají svátosti od Ježíše Krista, který je ustanovil.

Jediný Kristus Pán jakožto Bůh a Pán přírody mohl učiniti, aby přirozené věci nadpřirozené věci nejen naznačovaly, nýbrž i působily. Ježíš Kristus mohl nám i bez viditelných znamení milosti nadpřirozené udělovati, ale on ustanovil v církvi viditelné znamení: 1. aby lidé, kteříž tělem světu hmotnému náležejí, smyslnými věcmi k nadsmyslnému se povznášeli, 2. aby měli záruku, že skutečné milosti nabyli, jestliže svátosti hodně přijali, 3. aby měli znamení, jimiž by víru svou před světem veřejně vyznávati a tak od jinověrců a nevěřících rozeznávati se mohli.

528. Kterak nás svátosti posvěcují?

Svátosti nás posvěcují tím:

1. že nám posvěcující milost buď udělují, nebo ji v nás rozmnožují;

2. že nám každá svátost uděluje ještě zvláštní milosti.

Svátosti udělují nám *posvěcující milost*, a to tak, že se nám milost posvěcující buď ponejprv udílí (křest), aneb, když již v duši naší se nalézá, se rozmnožuje (biřm., svátost olt., posl. pom., svěc. kněžstva, stav manž.), aneb, když byla ztracena, opět se uděluje (pokání).

Tatáž posvěcující milost v rozličných svátostech rozličný má účinek. Svátosti jsou totiž za rozličnými účely ustanoveny: k dosažení zvláštního tohoto účelu má posvěcující milost v každé svátosti svůj zvláštní ráz, a to ve křtu obrozující, v biřmování posilňující, ve svátosti oltářní živící, v pokání znovu s Bohem spojující, v pomázání nemocných uzdravující, ve svěcení kněžstva k úřadu kněžskému uspůsobující, ve svátosti manželství slučující.

529. Kolik svátostí ustanovil Ježíš Kristus?

Ježíš Kristus ustanovil sedmero svátostí.

O ustanovení svátosti sv. biřmování, posledního pomazání a stavu manželského nenalezáme přímých výroků Krista samého v Písmě sv.; Kristus Pán ustanovil je nepochybně po

svém vzkříšení, když po čtyřicet dnů sv. apoštolům se zjevoval a *„mluvil o království Božím“* (Skut, ap. 1, 3.).

530 Jak se jmenuje sedmero svátostí?

Sedmero svátostí se jmenuje:
1. křest,
2. biřmování,
3. svátost oltářní,
4. pokání,
5. poslední pomazání,
6. svěcení kněžstva,
7. stav manželský.

Sedmero svátostí udíleno bylo od prvopočátku církve, jak vedle jiných svědectví i sekty doznávají, které záhy od církve se odtrhly. Docela nové bylo tedy učení lžireformátorů XVI. století o svátostech. *Luther* pouze tři svátosti uznával: křest, večeři Páně a pokání (později docela jen dvě: křest a chléb); *vyznání Augspurské* uznávalo tři: křest, večeři Páně a rozhřešení; *Kalvin* pak křest, večeři Páně a poněkud i vzkládání rukou (svěcení kněžstva). — Svátostí není proto sedm, že sedmička jest posvátnou číslicí, nýbrž naopak tato se stala posvátnou skrze počet svátostí. Že již v St. Z. se potkáváme s posvátnou sedmičkou, není divu; byl‘ St. Z. obrazem, prorockým nástinem Z. N. Tento počet svátostí srovnává se velmi dobře s hlavními dobami života lidského a potřebami naší přirozenosti duchovní. Člověk přišed na svět, potřebuje znovuzrození pro život věčný; toho nabývá na křtu sv. Když dospívá v léta mladistvá, doléhá na něho svět se svými nástrahami; on potřebuje zbraně a síly, aby nástrahám těm odolati mohl; k tomu jest svátosť biřmování. Jako potřebuje člověk k zachování života tělesného chleba vezdejšího, tak potřebuje k zachování života milosti chleba nebeského; to jest nejsv. Svátost oltářní. Pozbyl-li křesťan těžkým hříchem milost na křtu sv. obdržené, potřebuje obnovení jejího, aby věčné smrti beznadějně nepropadl; toho dosahuje ve svátosti pokání. V rozhodném okamžiku, v němž duše vazeb těla se sprošťuje, před soudce věčného vstoupiti maje, ohlíží se člověk po posile a polehčení; to poskytuje mu poslední pomazání. Každý člověk potřebuje v stavu svém pomoci Boží; pomoci té zvláště potřebují a ve zvláštních svátostech také docházejí dva stavy nejpřednější, jež těžké povinnosti ukládají, a na nichž církev i společnost lidská založena jest, totiž stav manželský a kněžský. Tak opatřil milosrdný Pán celý život náš od kolébky až k hrobu potřebnou milostí a postaral se laskavě i o ty stavy, na nichž blaho pokolení lidského závisí.

531. Kterak se svátosti obyčejně rozdělují?

Svátosti se obyčejně rozdělují:

1. na svátosti mrtvých a svátosti živých;

2. na takové, jež lze přijmouti toliko jednou za celý život, a na takové, jež častěji lze přijímati.

532. Které svátosti jmenují se svátosti mrtvých?

Křest a pokání se jmenují svátosti mrtvých.

533. Proč se křest a pokání jmenují svátosti mrtvých?

Křest a pokání se jmenují svátosti mrtvých, protože mají moc, duchovně mrtvé, to jest hříšníky, vzkřísiti k nadpřirozenému životu milosti.

534. Které svátosti jmenují se svátosti živých?

Biřmování, Svátost oltářní, poslední pomazání, svěcení kněžstva a stav manželský se jmenují svátosti živých.

535. Proč se jmenují všecky svátosti kromě křtu a pokání svátosti živých?

Všecky svátosti kromě křtu a pokání jmenují se svátosti živých, protože kdož je přijímají, nadpřirozený život milosti Boží už míti musí.

536. Které svátosti lze přijmouti toliko jednou za celý život?

Toliko jednou za celý život lze přijmouti křest, biřmování a svěcení kněžstva.

537. Proč lze křest, biřmování a svěcení kněžstva přijmouti toliko jednou za celý život?

Křest, biřmování a svěcení kněžstva lze toliko jednou za celý život přijmouti, protože tyto svátosti vtiskují duši nezrušitelné znamení.

538. Co jest nezrušitelné znamení, jež některé svátosti duši vtiskují?

Nezrušitelné znamení, jež některé svátosti duši vtiskují, jest duchovní znak, kterýž duši uděluje zvláštní stavové posvěcení a důstojenství a zůstává v ní věčně na větší, oslavu nebo na větší zahanbení.

Nezrušitelné znamení uděluje duši zvláštní *stavové* posvěcení a důstojenství: křest povznáší člověka do stavu úda církve Kristovy, biřmování do stavu bojovníka Kristova, svěcení kněžstva do stavu kněžského. — Duše člověka, jenž křest biřmování, svěcení kněžstva přijal, nemůže ničím a nikdy znamení toho se zbaviti. Spravedlivým bude nezrušitelné znamení k větší oslavě, hříšníkům k většímu zahanbení

Podobné znamení udílí pomazání nemocných pro celou dobu jedné a téže nemoci, a stav manželský pro tytéž manžely.

539. Působí-li v nás svátosti milost vždycky?

Svátosti v nás působí milost vždycky, když jim sami žádné překážky nečiníme.

540. Kterak musíme přijímati svátosti, aby v nás působily milost?

Aby v nás svátosti působily milost, musíme je přijímati hodně, to jest, musíme se k nim náležitě připraviti.

541. Kterak se prohřešuje, kdo některou svátost vědomě nehodně přijímá?

Kdo některou svátost vědomě nehodně přijímá, prohřešuje se velmi těžce, dopouští se svatokrádeže.

Vědomě nehodně přijímá svátost, kdo vlastní svou vinou, věda o tom a vůlí svou se k tomu rozhodnuv, opovažuje se bez náležité přípravy svátost přijati. Svatokrádeží nazývá se nehodné přijímání svátostí, poněvadž se jím věci nanejvýš svaté proti vůli Boží zločinně zneužívá. Kdo bez vlastní viny, bez vědomí a vůle své některou svátost přijímá, nestává se sice účastným účinků sv. svátosti, avšak není vinen svatokrádeží.

Naučení. Děkuj Pánu Bohu, že ustanovil svaté svátosti; jsou to nejvznešenější a nejpůsobivější prostředky k dosažení milosti. Chraň se, bys jich nehodným přijímáním zneuctil anebo slova „sakrament“, což „svátost“ znamená, ku klení nezneužil!

Oddělení třetí.

O svátostech zvlášť.

1. O svátosti křtu.

542. Co je křest?

Křest je nejprvnější a nejpotřebnější svátost, ve které člověk skrze vodu a slovo Boží bývá ode hříchu dědičného i ode všech přede křtem spáchaných hříchův očistěn a v Kristu Ježíši k životu věčnému znova zrozen a posvěcen.

543. Proč se jmenuje křest nejprvnější svátost?

Křest se jmenuje nejprvnější svátost, protože dříve musíme býti pokřtěni, nežli kterou jinou svátost přijmouti můžeme.

Křtem nabývá člověk práva k přijímání ostatních svátostí. Členem viditelné církve nemohl se nikdo nikdy jinak státi leč přijetím křtu svatého. Svátosti jsou výhradným majetkem církve; nemůže na ně tedy nikdo práva míti, kdo není jejím členem, aniž je může platně přijímati: neboť kde jest dědičný hřích, tam nemůže býti milost posvěcující; dědičného hříchu však nelze se zbaviti jinak leč křtem svatým. Kdyby někdo, kdo není dosud pokřtěn, dal se biřmovati nebo se zpovídal atd., nepřijal by tím vlastně žádnou svátost.

544. Proč se jmenuje křest nejpotřebnější svátost?

Křest se jmenuje nejpotřebnější svátost, protože beze křtu nikdo, ani dítě spasení dojíti nemůže

Kristus Pán pravil k Nikodemovi: „Nenarodí-li se kdo z vody a z Ducha svatého nemůže vjíti do království Božího.“ (Jan 3, 5.) Sv. Petr přirovnává křest k arše Noemově a praví, že nikdo nemůže spasen býti, leč jenom křtem. (I. Petr 3, 21.) I nemluvňatům jest křest nevyhnutelně potřebný k spasení; neboť jest jediným prostředkem k shlazení hříchu prvotního, který jest překážkou, bránící vstoupiti do království nebeského; proto znějí výroky písma o potřebě křtu všeobecně a nevyjímají nikoho, ani nemluvně Tomu nasvědčuje tradice a stálá praxe církve. Církev urychluje proto křest dítek, poněvadž nade vši pochybnost věří, že jiným způsobem ani zachráněny býti nemohou. Proto může v čas potřeby každý člověk křtíti. — Nemluvňata bez křtu sv. umírající nevcházejí do králov-

ství nebeského, nepatří na tvář Boží; neboť nic nečistého nevejde do nebe. Netrpí však trest citu jako ti, kteří osobními hříchy poskvrnění z tohoto světa se ubírají; dle mínění sv. Tomáše Akvinského stávají se účastnými přirozené blaženosti.

545. Kterými slovy ustanovil Ježíš Kristus křest?

Ježíš Kristus ustanovil křest slovy, která promluvil k apoštolům řka: „Jdouce, učte všecky národy, křtíce je ve jménu Otce i Syna i Ducha svatého.“ (Mat. 28, 19.)

546. Co působí křest?

Křest působí:

1. odpuštění hříchu dědičného i všech přede křtem spáchaných hříchů, jakož i všech věčných a časných trestův;

2. uděluje milost posvěcující, kterouž bývame duchovně znova zrozeni, syny Božími a dědici věčného spasení učiněni;

3. činí pokřtěného údem církve katolické;

4. vtiskuje pokřtěnému nezrušitelné znamení křesťana.

Že křest působí odpuštění hříchu dědičného, vysvítá z uvedených již slov Krista Pána „nenarodí-li se kdo znova z vody a z Ducha sv., nemůže vjíti do království Božího,“ dle nichž znovuzrození na křtu sv. odstraňuje překážku, kterouž způsobilo nám tělesné zrození na tento svět, a kteráž bránila, že nemohli jsme vejíti do království nebeského; a překážkou tou jest právě hřích dědičný. — Že křest působí odpuštění i všech přede křtem spáchaných hříchů, vysvítá ze slov Písma sv.: „Čiňte pokání a pokřtěn buď jedenkaždý z vás ve jménu Ježíše Krista na odpuštění hříchů svých: a přijměte dar Ducha svatého“ (Sk. ap. 2, 38), jakož i ze slov, jež Ananiáš k Šavlovi promluvil: „A nyní, co prodléváš? Vstaň a dej se pokřtíti a obmej hříchy své, vzývaje jméno Jeho“ (Sk. ap. 22, 16). Na obou těchto místech zajisté mimo hřích dědičný i hříchové osobní jsou míněni. — Že křest působí odpuštění všech věčných i časných trestův, patrno již z toho, že církev křtěncům nikdy neukládala pokání, pokládajíc je křtem za očistěny tou měrou, že by jim, kdyby po křtu sv. zemřeli, nic nebránilo, aby vešli do slávy věčné. Avšak *některé účinky hříchu prvotního*, na př. zlá žádostivost, nemoci, mnohé bídy, strasti a smrť i po křtu sv. v nás *zůstávají*, a to proto, abychom sami zkusili, jak trestuhodný a záhubný jest hřích; abychom bojujíce se zlými žádostmi a trpělivě podstupujíce všeliké strasti rozmnožili své zásluhy pro nebe. — Avšak křest sv. neosvobozuje nás toliko od všelikých skvrn hříchu, kteréž na nás lpí; ale ozdobuje nás zároveň výbornými statky a dary. Duše naše se

totiž posvěcující milostí Boží naplňuje, kterouž se stáváme spravedlivými a dítkami Božími, jakož i dědici spasení věčného; zvláště pak se nám vlévá víra, naděje a láska. Tak učí písmo a podání. Že Duchem sv., kterýž na křtu sv. milostí svou v nás vchází, úplně se proměňujeme či obnovujeme, dosvědčuje písmo sv. těmito slovy: „Bůh ne ze skutků spravedlnosti, kteréž jsme my učinili, ale podle svého milosrdenství spasenv nás učinil skrze obmytí druhého narození a obnovení Ducha sv., kteréhož vylil na nás hojně skrze J. Krista, Spasitele našeho: abychom ospravedlněni jsouce milostí jeho, byli dědicové podle naděje života věčného.“ (Tit. 3, 5—7.) — Stávajíce se křtem sv. údy církve katolické, přijati jsme do společenství Ježíše Krista a svatých. Jako z hlavy síla vychází, kterouž jednotlivé údy těla ku zručnému provádění svých zvláštních úkonů se povzbuzují a řídí: rovněž se vylévá z plnosti Ježíše Krista, Pána našeho. na všecky, již ospravedlněni bývají, božská síla a milost, činící nás schopny vykonávání všech povinností našich. A poněvadž Kristus v písmě svatém hlavou církve, a tato jeho tělem se nazývá, údové pak všickni jednoho těla v nejužším mezi sebou spojení jsou: býváme na křtu sv. i se všemi pravými údy církve co nejúžeji spojeni, čili stáváme se členy obcování svatých. Tak jako navždy hříchu dědičného jest křtěnec křtem sv. zbaven, tak se jím také *navždy* zasvěcuje k životu dle učení Kristova; křest vtiskuje tudíž duši nezrušitelné znamení.

547. Kdo může platně křtíti?

Každý člověk může platně křtíti; ale kromě nevyhnutelné potřeby smějí toliko biskupové a faráři, s jejich pak dovolením i jiní kněží a jáhnové křtíti.

V nevyhnutelné potřebě (na př. je-li obava, že novorozeňátko brzo zemře) může každý člověk, i bludař i nevěřící, platně křtíti, neboť k udílení křtu pro jeho nezbytnou potřebu Kristus Ježíš každého člověka splnomocnil. Ten, kdo takto byl pokřtěn, má pak ještě, možno li, ku knězi přiveden neb přinešen býti, by před ním křestní slib složil a ostatní obřady při křtu předepsané na něm se vykonaly. — Sebe samého nemůže nikdo pokřtíti: postačuje mu v potřebě křest touhy.

548. Co musí činiti, kdo křtí?

Kdo křtí, musí:

1. míti úmysl, skutečně křtíti, to jest, činiti, co činí církev;

2. na osobu, kterou křtí, přirozenou vodu líti;

3. když lije vodu, říkati slova: „Já tě křtím ve jménu Otce i Syna i Ducha svatého.“

Přirozenou vodou rozumíme takovou vodu, jakou v přírodě nalézáme.

Voda přirozená, nejsouc znečištěna rozličnými přísadami, označuje přirozený stav člověka do křtu (t. j. že hříchem jest poskvrněn), vlastnosť vody smývati skvrny těla značí účinek křtu, a všeobecná její rozšířenosť a důležitosť naznačuje všeobecnosť a potřebnosť této svátosti.

Ke křtu se užívá, když to může býti, vody svěcené. Slavné svěcení této vody děje se na bílou sobotu a v sobotu před svátky svatodušními. Dříve křtěnec obyčejně do vody pohroužen býval; leč od 14. (jinde již 7.) století stalo se zvykem, novokřtěnci po třikráte vodu pouze na hlavu líti.

549. Co musí činiti dospělý, který chce býti pokřtěn?

Dospělý, který chce býti pokřtěn, musí:

1. se dáti ve svaté víře dostatečně vyučiti;
2. osobních hříchů svých upřímně litovati;
3. učiniti vyznání víry a křestní slib.

550. Co slibujeme při křtu svatém?

Při křtu svatém slibujeme:

1. že se budeme odříkati ďábla, jeho pýchy i všech skutků jeho;
2. že pevně a stále věřiti budeme všecko, čemu učí církev katolická;
3. že podle této víry až do své smrti žíti budeme.

551. Kdo činí za nemluvňata vyznání víry a slib křestní?

Za nemluvňata činí vyznání víry a slib křestní kmotrové.

Kmotrové (z lat. *compater* = „spoluotec“ t. j. „duchovní otec“) jsou osoby, které dítko při křtu na rukou drží a místo něho knězi odpovídají.

552. Jsme-li povinni, plniti slib, který za nás učinili kmotrové?

Slib který za nás učinili kmotrové, jsme povinni plniti, poněvadž kmotrové slíbili jen to, čeho je třeba ku spasení, a co bychom byli sami slíbiti musili, kdybychom to byli mohli učiniti.

553. Co máme činiti, abychom se slibu křestnímu nezpronevěřili?

Abychom se slibu křestnímu nezpronevěřili, máme jej častěji obnovovati, zvláště ve výroční den svého pokřtění, o svých jmeninách, při svatém biřmování, svaté zpovědi a svatém přijímání. (Viz „Obnovení slibu křestního“ v Přídavku čís. 24.)

554. Čím jsou povinni kmotrové?

Kmotrové jsou povinni, starati se o křesťanské vychování dětí, jimž byli kmotry, zvláště když osiřely nebo když jejich rodiče svých povinností zanedbávají. Proto mají kmotrové býti sami dobrými katolíky a věkem již dospělejší.

Nemohou tedy býti kmotry: vlastní rodiče, řeholníci, nekatolíci, osoby nemravné, manželé pouze v občanském manželství žijící a p.

555. Jaký zvláštní následek má kmotrovství při křtu?

Kmotrovství při křtu má za zvláštní následek, že se kmotrové stávají jako duchovními rodiči pokřtěného, a že proto nemohou ani s ním ani s jeho rodiči vstoupiti v manželství.

556. Čím může svátost křtu, není-li jí možno přijmouti, nahrazena býti?

Svátost křtu může, není-li jí možno přijmouti, nahrazena býti křtem žádosti a křtem krve.

557. Co jest křest žádosti?

Křest žádosti jest upřímná touha a opravdová vůle, křest svatý přijmouti, nebo, nemá-li člověk o křtu žádné vědomosti činiti všecko, co Bůh k našemu spasení nařídil. S touto touhou a vůlí musí však býti spojena dokonalá lítost anebo dokonalá láska k Bohu.

Písmo sv. praví: „Každý, kdož Boha miluje, z Boha se zrodil a zná Boha“; (1. Jan 4. 7.) Sv. Ambrož ve své řeči, kterouž měl při pohřbu císaře Valentiniana (375—392) který, jsa katechumen, zemřel: „Jestliže mučedlníci krví svou se obmývají: obmyla tohoto jeho zbožnost a dobrá vůle.“ —

Neví-li pohan o křtu sv., postačí vůle a touha, učiniti vše, čeho k dosažení pokoje duševního by třeba bylo.

558. Co je křest krve?

Křest krve je mučednická smrt, již nekřtěný člověk pro Krista podstoupí.

„Kdo ztratí život svůj pro mne, nalezne jej.“ (Mat. 10, 39). Církev ctila vždy a ctí i nekřtěné mučeníky (na př. nemluvňata Betlémská).

Obřady při udělování křtu sv. Svátostí křtu přisluhuje se v církvi katolické mnohými významnými obřady, jež obsahují v sobě vypodobění toho, co svátost křtu působí. Především přinášejí (nebo přivádějí) křtěnce ke dveřím kostelním (do předsíně), ne do chrámu samého, poněvadž není ještě údem církve Kristovy. I táže se kněz na jméno křtěncovo. Dávát se křtěnci hned od prvního století jméno některého svatého, aby mu byl v životě vždy zvláštním přímluvcem u Boha a vzorem života. Dále žádá křtěnec (kmotr) na otázku křtitelovu na církvi Boží života věčného, načež poučuje jej kněz, že, chce-li do života vejíti, zachovávati musí přikázání. Dýchaje třikráte na křtěnce zaklíná pak kněz zlého ducha, by ustoupil Duchu svatému. To koná proto, že křtěnec hříchem dědičným jsa ještě poskvrněn, v moci zlého ducha jest. Pak znamená křtěnce znamením sv. kříže na čele a na prsou, by mu naznačil, že má víru v nebeské pravdy přijati, by mohl chrámem Božím se státi. Na to klade ruku na křtěnce, prose Hospodina, by slepotu srdce od něho odňal, by křtěnec, posilněn jsa tímto znamením moudrosti nebeské, s radostí sloužil Bohu v církvi jeho. Na to klade křtěnci svěcenou sůl do úst, což znamená, že obdrží moudrost víry Kristovy, jíž nadán jediné Bohu náležitě sloužiti a života věčného dojíti může. A opět zaklnuv zlého ducha, znamená křtěnce sv. křížem na čelo, vyzývaje zlého ducha, by toho znamení nikdy mu neporušil. Pak vloživ ruku na křtěnce prosí, aby jej Bůh světlem své nebeské pravdy osvítiti a milosti křestné hodným učiniti ráčil. I položí konec štoly na křtěnce a uvádí jej do kostela řka: „Vejdi do chrámu Božího, bys měl díl s Kristem k životu věčnému.“ Na to jdou všickni do kostela, říkajíce vyznání víry a modlitbu Páně, což druhdy katechumeni sami říkali, vydávajíce tak veřejně počet z víry své. 2. Přišed ke křtitelnici, opět zaklíná kněz ducha zlého, načež dotýká se slinou uší a chřípí křtěncových řka: „effeta“ t. j. otevři se. To činí po příkladu Pána Ježíše. Spasitel navrátil hluchoněmému v evangeliu sluch a řeč tím, že „vložil prsty své v uši jeho a plinuv dotekl se jazyka jeho“ řka: „effeta“. Podobně otvírá i křest sluch pokřtěného k ochotnému slyšení slova Božího a rozvazuje jazyk

jeho k oslavování skutků Božích. A teď již nastati má samo tajemné obmytí křestné; pročež táže se křtitel jako druhdy katechumenů i posud křtěnce: „odříká-li se ďábla i všech jeho skutků?“ Po odpovědi: „odříkám“ maže kněz křtěnce sv. olejem křtěnců na prsou a mezi lopatkama, by naznačil mu sílu, již obdrží milostí křestní v boji proti duchu zlému, jehož byl se právě odřekl. Když se byl křestitel ještě naposled přesvědčil otázkami o víře křtěncově v Boha Otce, Syna a Ducha sv., v církev, svatých obcování a j., táže se ho: „chceš-li pokřtěn býti?“ Neboť jako člověk dobrovolně ďáblu svésti se dal, má též dobrovolně chtíti pokřtěn býti. Na to koná křtitel samo posvátné obmytí vodou křestní. 3. Křtem sv. stal se křtěnec údem těla Kristova: proto hned po křtu sv. maže jej kněz sv. křižmem na temeni hlavy. To znamená, že jest od té chvíle „s Kristem“ (t. j. „pomazaným“) jako hlavou spojen, že jest nyní též králem nad sebou samým, knězem obětujícím sebe sama Bohu v oběť příjemnou a prorokem těch věcí budoucích, které odtud očekává. Proto mu přeje křtitel na to pokoje Božího a klade na něj bílou roušku, jež zastává místo celého roucha bílého, jež kdysi katechumeni na křtu sv. přijímali (na bílou sobotu) a do bílé neděle nosívali. Roucho to znamená dle sv. Otců sličnost duše, křtem nabytou, též nevinnost a čistotu, již má pokřtěný zachovati až do konce života svého. Konečně dává kněz křtěnci (kmotru) do rukou hořící svíci na znamení, že víru, již na křtu sv. přijal, má vždy chovati a rozmnožovati dobrými skutky. — Na důkaz, že těmito sv. obřady stal se pokřtěný občanem říše Boží (církve), zapisuje duchovní správce jméno jeho do zvláštní knihy, „matrika“ zvané.

Naučení. Uvaž: Na křtu svatém obdržel jsi také jméno světce, by ti byl ochráncem a vzorem; bylo ti dáno bílé roucho na znamení dosažené nevinnosti a hořící svíce jako znak víry a dobrých skutkův. Následuj svého svatého patrona, zachovej nevinnost a osvědčuj víru svou křesťanským životem!

2. O svátosti biřmování.

559. Co je biřmování?

Biřmování je svátost, ve které pokřtěný člověk skrze vzkládání ruky biskupovy, mazání svatým křižmem a slova biskupova od Ducha svatého bývá posilněn, aby víru svou statečně vyznával a podle ní živ byl.

Slovo „*biřmování*“ pochází z lat. slova „*firmare*“ = posilňovati.

560. Odkud víme, že Ježíš Kristus svátost biřmování ustanovil?

Ze Ježíš Kristus svátost biřmování ustanovil, víme:

1. ze svatého Písma, které vypravuje, že apoštolové biřmovali;

2. z ustavičného podání církve.

V písmě sv. sice nečiní se zřejmě zmínka o tom, že Kristus Pán svátost biřmování ustanovil; nicméně vysvítá ustanovení to zřejmě z jednání sv. apoštolů: „Uslyševše pak apoštolové, kteříž byli v Jerusalémě, že by Samaří přijala slovo Boží, poslali k nim Petra a Jana; kteříž přišedše k nim modlili se za ně, aby přijali Ducha svatého; nebo ještě na žádného z nich nebyl přišel, ale pokřtěni toliko byli ve jménu Pána Ježíše. Tedy vzkládali na ně ruce a oni přijímali Ducha svatého.“ Rovněž vzkládal i Pavel ruce na pokřtěné z Efezu, aby udělil jim Ducha sv. Dle těchto slov písma apoštolové zvláštním, od křtu rozdílným, zevnějším znamením, totiž vzkládáním rukou, spojeným s modlitbou těm, kteří již pokřteni byli, Ducha sv. udíleli, t. j. biřmováním přisluhovali. Jestliže však apoštolové biřmování za svátost udíleli, musilo i od J. Krista za svátost ustanoveno býti, nebo apoštolové byli jen rozdavači, nikoliv ustanovovateli božských tajemství. — Z tradice vysvítá, že se vzkládáním rukou i mazání spojeno bylo: sv. Pavel zřejmě o tom zmínku činí v 2. listě ke Kor., an dí: „Ten pak, kterýž potvrzuje nás s vámi v Kristu, a kterýž pomazal nás, jest Bůh, kterýž i poznamenal nás, a dal nám závdavek Ducha v srdce naše.“ — Že Ježíš Kristus svátost biřmování ustanovil, víme z ustavičného podání církve. Tak sv. Irenej zřejmě dí: „Apoštolové vzkládaním rukou udělovali Ducha sv., tedy pravou svátost.“ Sv. Melchiades, papež (311 314), praví: „O tom pak, v čemž žádáte poučeni býti, to jest, zdaž by přednější svátostí bylo vzkládání rukou biskupových, čili křest: vězte, obojí jest velikou svátostí.“ *Sv. Jeronym* píše: „Neviš-li, že v církvi obyčejem jest na pokřtěné ruce vzkládati a tak Ducha sv. na ně svolávati? Ptáš se, kde to psáno? Ve Skutcích apoštolských. Avšak, byť i písmo sv. o tom nám nepravilo, přece shoda, jaká jest ve věci té po všem křesťanském světě, přikázání samo by zastupovala.“

561. Co působí biřmování?

Biřmování:

1. rozmnožuje milost posvěcující;

2. uděluje zvláštní milost, abychom víru statečně vyznávali a podle ní živi byli;

3. vtiskuje biřmovanci nezrušitelné znamení *bojovníka* Kristova.

Rozdíl mezi milostí křtu sv. a milostí biřmování stanoví papež Melchiades takto: „Na křtu sv. přijímá se člověk do vojenské služby, v biřmování bývá k bitvě ozbrojen. Ve křtu sv. uděluje Duch sv. úplnou nevinnost; v biřmování však dokonalost k zachování té nevinnosti. Na křtu býváme k životu znovuzrozeni; po křtu však biřmováním k boji utvrzeni. Na křtu býváme obmyti: po křtu biřmováním posilněni.“ — Podivuhodná přeměna, kterouž Duch sv. v apoštolích a prvních křesťanech působil, nejjasnějším jest dokladem mocných účinků svátosti sv. birmování. — Mimo to bývaly v prvních dobách církve s udělováním Ducha sv. často spojeno i udělování darův zázračných, jichž bylo v prvních dobách k upevnění a rozšíření víry velice třeba; byly to dar jazykův, dar divův a dar proroctví.

562. Kdo uděluje svátost biřmování?

Svátost biřmování udělují řádným způsobem jenom biskupové, mimořádným způsobem také kněží, které papež k tomu splnomocnil.

Biskupu jako vojevůdci přisluší bojovníky shromažďovati pod prapor Kristův. Papež jakožto nejvyšší vojevůdce může i kněze zplnomocniti k udílení této svátosti. Zplnomocnění to uděluje papež kněžím, kteří do dalekých krajin, kde biskupa není, jako misionáři se ubírají. — Toliko sv. apoštolové udělovali svátost sv. biřmování, nikoliv učenníci a jáhnové. Jáhen Filip křtil v Samaří, ale nebiřmoval. Sv. apoštolové, kteříž byli v Jerusalémě, uslyševše, že Samařští přijali slovo Boží, poslali k nim Petra a Jana. Kteříž přišedše modlili se za ně, aby přijali Ducha sv., neboť ještě byl na žádného z nich nepřišel, ale byli *toliko pokřtěni* (od jahna Filipa) ve jménu Pána Ježíše“ (Skut. ap. 8, 14—16). Dle svědectví sv. Jeronyma cestovali za jeho času biskupové na venek, aby věřící, od kněží a jahnův pokřtěné, biřmovali. — Ve východní církvi biřmují kněží křtem přisluhující.

563. Kterak uděluje biskup svátost biřmování?

Biskup uděluje svátost biřmování takto:

1. vztahuje ruce nade všecky biřmovance a vyprošuje jim sedmero darů Ducha svatého;

2. klade pravici svou na hlavu každého biřmovance zvlášť a maže jej křižmem na čele, dělaje mu na něm kříž a říkaje

slova: „Znamenám tě znamením kříže a posiluji tě křižmem spasení ve jménu Otce i Syna i Ducha svatého“;

3. dává každému biřmovanci lehký políček;

4. modlí se na konec nade všemi biřmovanci, dává jim svaté požehnání a propouští je.

564. Co znamená vzkládání ruky biskupovy?

Vzkládání ruky biskupovy znamená, že na biřmovance sestupuje Duch svatý, a biřmovanci že se zvláštním způsobem stávají majetkem Božím a bojovníky Kristovými.

565 Co je křižmo?

Křižmo je smíšenina oleje olivového a balsamu, kterouž biskup na zelený čtvrtek s ostatními svatými oleji slavně světívá.

Slovo »*křižmo*« jest původně slovo řecké („chrisma“), jež značí tolik co „mast.“

566. Co znamená olej?

Olej znamená milost Ducha svatého, kterouž biřmovanec k boji proti nepřátelům spasení posilněn bývá.

Olej olivový jest šťáva vylisovaná z ovoce („olivek“) olivy štěpné. Olejem potírali sobě za starých dob zápasníci tělo své, neboť stávaly se tím údy jejich pružnějšími a ruce protivníkovy smekaly se po hladké kůži svalů.

567. Co znamená balsam?

Balsam znamená, že se biřmovanci uděluje milost, aby se uchoval čistým od nákazy hříchu a nábožným životem šířil vůni ctnosti.

Balsam (z hebr. baal šemen = „hlavní olej“) jest vonná míza prýštící se z větví a plodů keře balsamovníka. Balsam chrání před hnilobou, a vydává líbeznou vůni.

568. Proč dělá biskup biřmovanci na čele kříž?

Biskup dělá biřmovanci na čele kříž, aby naznačil, že se biřmovanec nikdy nemá styděti, víru v Ježíše ukřižovaného před celým světem vyznávati.

569. Co znamená políček?

Políček znamená, že biřmovanec má býti hotov, pro jméno Ježíše Krista i potupu a pronásledování trpěti.

Biskup dotkne se zlehka tváře biřmovamovy řka: „Pokoj budiž s tebou.“ Podivné to napohled spojení: lehké udeření ve tvář a slova: „Pokoj s tebou,“ a přece výborně jest zvoleno. Neboť žádáme-li sobě skutečně pokoje, jest třeba, bychom dovedli mnoho strpěti; lehké dotknutí se tváře biřmovancovy jest znamení trpělivosti. Chceme-li pokoj míti s Bohem, třeba trpěti, co na nás Bůh sesílá, třeba, abychom z rukou jeho nejen věci dobré, nýbrž i kříž a utrpení, potupu a pronásledování rádi a ochotně přijímali. Chceme-li schopni býti pokoje, pokoje věčného u Boha, nutno, bychom pozemské zkoušky, jimž Bůh nás podrobuje, a různá utrpení, jimiž nás navštěvuje, trpělivě snášeli. Chceme-li s bližními našimi žíti v pokoji, třeba jest, bychom hotovi byli trpěti; neboť pakliže vše, co nás uráží, ať již jest zle či dobře myšleno, slovy nelaskavými bychom spláceti chtěli, jaké nevole, jaká nepřátelství, jaké rozbroje by z toho povstaly!

570 Čeho je třeba k hodnému přijetí svátosti biřmování?

K hodnému přijetí svátosti biřmování je třeba:

1. aby biřmovanec byl ve stavu posvěcující milosti;

2. aby, přišel-li už do rozumu, o víře, zvláště pak o svátosti biřmování, dostatečně byl poučen;

3. aby se vroucí modlitbou dobře připravil. Také si má umíniti, že den svatého biřmování stráví s myslí pobožně sebranou.

Praví se tu mimo jiné, že má o víře dostatečně býti poučen biřmovanec, jenž „přišel už do rozumu.“ Můžeť přijati sv. biřmování každý pokřtěný člověk, i ten, jenž rozumu není mocen, poněvadž milost posilující v srdce jeho pro celý život mu dává a on při probuzení svého rozumu s milostí udělenou spolupůsobiti může. Od XIII. století se však v západní církvi udílí jen rozumu mocným, kteří ve svaté víře vyučeni jsou.

571. Je-li biřmování ke spasení třeba?

Biřmování není sice ke spasení nevyhnutelně třeba, ale hřešil by, kdo by ho z nedbalosti nebo netečnosti nepřijal.

Římský katechismus o věci té dí: „Tato svátosť není sice tak nevyhnutelně potřebná, aby bez ní člověk nemohl býti

spasen. Ačkoliv však tak potřebná není, přece nikdo jí nemá obmeškati, nýbrž vystříhati jest se každému co nejvíce, aby se ve věci tak svaté a velebné, v níž se nám tak hojně milostí Božích uděluje, nějaké nedbalosti nedopustil. Neboť, co Bůh všem vůbec ustanovil k posvěcení, toho mají také všickni s největší horlivostí vyhledávati . . Jako příroda sama k tomu směřuje, aby, kdo se narodí, rostli a k dokonalému věku dospěli, byť i mnohdy toho, čemuž chce, docela nedosáhla: tak i společná všech lidí máti, církev katolická, vroucně si přeje, aby v těch, které na křtu znovu zrodila, obraz člověka křesťana dokonale se vyvinul. Poněvadž pak to ve svátosti tajemného pomazání se stává, patrno, že svátost ta pro všecky věřící stejným spůsobem určena jest.“

572. Proč se k biřmování berou kmotrové?

K biřmování se berou kmotrové, aby biřmovanci v nebezpečenství duchovního boje pomáhali a jej slovem i příkladem v křesťanském životě utvrzovali. Na znamení, že tyto povinnosti na se berou, kmotrové kladou biřmovanci, když se biřmuje, pravou ruku na pravé rameno.

573. Co je si pamatovati o kmotrech při biřmování?

O kmotrech při biřmování je si pamatovati:

1. že mají býti katolíci, věkem dospělejší a sami už biřmováni;

2. že mají býti rozdílni od kmotrů křestních a stejného pohlaví s biřmovancem;

3. že povstává mezi nimi a biřmovancem jakož i jeho rodiči duchovní příbuzenství, pro které nemohou kmotři s biřmovancovými rodiči vstoupiti v manželství.

Jako na křtu sv., dává se i zde biřmovanci jméno některého svatého proto, by mu byl svatý ten vzorem a ochrancem v duchovním boji.

Naučení. Nejsi-li dosud biřmován, měj vroucí touhu po milosti plynoucí z této svátosti! Jsi-li však už biřmován, vzpomínej často na přijatou milost, vzbuzuj důvěru v ni a žij, jak se sluší na bojovníka Kristova! „Nestyď se za kříž Kristův, nebo proto přijal jsi právě jeho znamení na své čelo“ (bys se zaň nestyděl). (Sv. Augustin.)

3. O nejsvětější Svátosti oltářní.

574. Co jest Svátost oltářní?

Svátost oltářní je nejsvětější svátost; je pravé tělo a pravá krev Pána našeho Ježíše Krista pod způsobami chleba a vína.

575. Odkud pochází jméno „Svátost oltářní?“

Jméno „Svátost oltářní“ pochází odtud, že se tato svátost na oltáři koná a na něm ve svatostánku ukládá.

576. Proč se jmenuje Svátost oltářní „nejsvětější“ svátost?

Svátost oltářní jmenuje se „nejsvětější“ svátost, protože netoliko jako všecky ostatní svátosti člověka posvěcuje, nýbrž samého Ježíše Krista, původce veškeré svatosti, v sobě obsahuje.

Svátosti oltářní říkáme též: večeře Páně (poněvadž ji Kristus Pán při poslední večeři ustanovil), Boží Tělo, velebná svátost, eucharistie (= dobrá milost neb díkučinění), poněvadž Kristus Pán při poslední večeři „díky činil“ a poněvadž tajemství to v sobě nejvyšší milost, pramen všech milostí, samého Ježíše Krista chová, a my jemu za to ustavičnými, neskonalými díky povinni jsme, svatá hostie (= oběť, poněvadž Svátost oltářní jest nekrvavou obětí nového zákona), chléb andělský, pokrm na cestu do věčnosti, neboť jest duchovním pokrmem, kterýž nás na pouti vezdejší sílí a nám cestu k věčné blaženosti a slávě připravuje.

577. Kdy ustanovil Ježíš Kristus Svátost oltářní?

Ježíš Kristus ustanovil Svátost oltářní večer před svým utrpením při poslední večeři, když se svými apoštoly jedl beránka velikonočního.

(Zelený čtvrtek.)

Sv. Lukáš (a podobně sv. Matouš a sv. Marek) vypravuje o tom takto: „Tedy přišel den Přesnic, v kterémžto potřebí bylo zabiti beránka. I poslal Petra a Jana, řka: Jdouce připravte nám beránka, abychom jedli. A oni řekli: kde chceš, ať připravíme? I řekl k nim: Aj, když budete vcházeti do města, potká vás člověk jeden, nesa džbán vody; jděte za ním do domu, do kteréhož vejde, a rcete hospodáři domu: Dí tobě Mistr: Kde jest síň, kdež by jedl beránka s učenníky

svými? A on ukáže vám večeřadlo veliké, prostranné, a tam připravte. Tedy šedše nalezli, jakž jim pověděl, a připravili beránka. A když přišla hodina, sedl za stůl, a dvanácte apoštolů s ním. I řekl jim: S toužeností žádal jsem tohoto beránka jísti s vámi, prve než bych trpěl. Nebo pravím vám, že od této doby nebudu ho jísti, až se naplní v království Božím. A vzav kalich, díky činil a řekl: Vezměte a rozdělte mezi sebou; neboť pravím vám, že nebudu píti z plodu vinného kmene, až přijde království Boží.“ To vše, o čem dosud byla řeč, náleží ještě k židovským hodům velikonočním, při nichž po pojedění beránka velikonočního byl kolem podáván kalich; není to ještě eucharistie, nýbrž pouze ještě jen předobraz její a obětní smrti Ježíšovy; jest to naposled, že tento předobraz byl slaven před jeho uskutečněním; neboť již příštího dne měl Kristus, pravý beránek velikonoční, býti usmrcen, a již bezprostředně po těchto hodech ustanovena byla nejsvětější Svátost oltářní, chléb a kalich Nového Zákona (viz ot. 578).

Radostná památka ustanovení nejsvětější Svátosti oltářní koná se ve *čtvrtek* před Hodem Božím velikonočním. Čtvrtek ten sluje *zeleným*, jelikož toho dne za prvotních dob církve veřejní kajicníci do chrámu a k stolu Páně zase uvedeni byli, čímž se zelenými ratolestmi na vinném kmeni, jímž jest Ježíš Kristus, stali, a chrám Páně zelenými ratolestmi se ozdoboval. — Toho dne koná se mše v rouchu bílém a při „Gloria“ zní zvony, které však potom umlkají a užívá se místo nich dřevěných nástrojů. — Po mši svaté přenáší se nejsvětější Svátost z hlavního oltáře na postranní — nebo do kaple; svatostánek zůstává pustý na znamení, že Pán Ježíš vyrván jest věrným a v ruce hříšníků vydán. — Ve velkých kostelích umývá biskup nebo kněz nohy chudým. — Na konec zbavují se na znamení smutku oltáře pláten, ozdob a svicí.

578. Kterak Ježíš Kristus ustanovil Svátost oltářní?

Ježíš Kristus ustanovil Svátost oltářní takto:

1. vzal chléb, požehnal jej a pravil nad ním: „Totoť jest tělo mé“;

2. podobně vzal i kalich s vínem, požehnal jej a pravil nad ním: „Tatoť jest krev má Nového zákona“;

3. obojí dal požívati apoštolům svým;

4. poručil: „To čiňte na mou památku!“ (Mat. 26, 26—28. Mar. 14, 22—24; Luk. 22, 18. 20.)

Těmito slovy ustanovena byla nekrvavá oběť Nového zákona; beránek zde obětovaný chtěl od té chvíle býti naším pokrmem ve svatém přijímání, a skryt jsa pod způsobou chleba, chtěl Ježíš Kristus neustále mezi námi dliti.

579. Co způsobil Pán Ježíš slovy: „Totoť jest tělo mé," „Tatoť jest krev má?"

Slovy: „Totoť jest tělo mé", „Tatoť jest krev má" proměnil Pán Ježíš chléb ve své nejsvětější tělo a víno ve svou nejsvětější krev, ale tak, že způsoby chleba a vína zůstaly nezměněny.

Podstata chleba a vína proměněna byla v podstatu těla a krve Kristovy; toto proměnění jedné podstaty v podstatu jinou nazývá se „předpodstatnění." Po proměnění nezbylo z chleba a vína nic více nežli způsoby jejich.

580. Co rozumíme způsobami chleba a vína?

Způsobami chleba a vína rozumíme to, co na chlebě a víně smysly poznáváme, na příklad: zevnější podobu, barvu, chuť, vůni chleba a vína.

Lutheráni upírají *pře*podstatnění, učíce *sou*podstatnění, t. j. tvrdíce, že vedle nezměněné podstaty chleba a vína také přítomna jest podstata těla a krve Páně. Avšak Kristus nepravil: v tomto chlebě, s tímto chlebem, jest tělo mé. Lutheráné praví, že právě tak, jako my říkáme o sudě s vínem: „totoť jest víno," i Kristus řekl o víně: „totoť jest krev má." Avšak o sudě s vínem říci se může: „totoť jest víno," poněvadž sud přirozeně k uschovávání vína jest uspůsoben; ale ne tak víno určeno jest přirozeně k přechovávání krve. Sami Lutherané vysmáli by se tomu, kdo by jim zlato ve chlebě zadělané podávaje *beze vší vysvětlivky* řekl: „totoť jest zlato." — Někteří bludaři učili také *vchlebění*, t. j. osobnému sjednocení Krista s chlebem na způsob vtělení nepovážíce, že chléb osobným nemůže se státi. *Wikleff* tvrdil, že *způsoba* chleba nemůže býti ve svátosti oltářní bez *svého* podmětu, totiž bez podstaty chleba. Učení to zavrhl sněm Kostnický.

581. Jakou moc dal Ježíš Kristus svým apoštolům rozkazem: „To čiňte na mou památku"?

Rozkazem: „To čiňte na mou památku" dal Ježíš Kristus svým apoštolům moc, činiti zrovna to, co učinil sám, proměňovati totiž chléb v jeho nejsvětější tělo, a víno v jeho nejsvětější krev.

282. Na koho přešla od apoštolů moc, proměňovati chléb a víno v tělo a krev Ježíše Krista?

Moc, proměňovati chléb a víno v tělo a krev Ježíše Krista, přešla od apoštolů na biskupy a kněze.

583. Kdy proměňují biskupové a kněží chléb a víno v tělo a krev Ježíše Krista?

Biskupové a kněží proměňují chléb a víno v tělo a krev Ježíše Krista ve mši svaté, když nad chlebem a vínem říkají slova: „Totoť jest tělo mé," „Tentoť jest kalich krve mé." Nejsvětější tento okamžik jmenujeme proměňování nebo pozdvihování.

584. K čemu ustanovil Ježíš Kristus Svátost oltářní?

Ježíš Kristus ustanovil Svátost oltářní:

1. aby i jako člověk ustavičně s námi dlel;

2 aby se ve mši svavé svému nebeskému Otci za nás obětoval:

3. aby ve svatém přijímání byl pokrmem našich duší.

A. *O přítomnosti Ježíše Krista v nejsvětější Svátosti oltářní.*

585. Odkud víme, že Ježíš Kristus jest ve Svátosti oltářní skutečně přítomen?

Že Ježíš Kristus jest ve Svátosti oltářní skutečně přítomen, víme:

1. ze slov, jimiž Ježíš Kristus tuto svátost přislíbil: „Ját jsem chléb živý, jenž jsem s nebe sstoupil. Bude-li kdo jísti z chleba toho, živ bude na věky; a chléb, kterýž já dám, tělo mé jest za život světa . . . Amen, amen pravím vám: Nebudete-li jísti těla Syna člověka a píti jeho krve, nebudete míti v sobě života . . . Nebo tělo mé právě jest pokrm a krev má právě jest nápoj" (Jan 6, 51. 52. 54. 56.).

Židům zdála se slova Ježíšova: „Ját jsem chléb živý atd." nepochopitelnými. Kdyby jim byli mohli rozuměti nikoliv ve smyslu doslovném, nýbrž jen obrazném (což ovšem jest nemožno), nebyla by jim činila obtíží. Hádali se proto Židé vespolek, řkouce: „Kterak nám může tento dáti tělo své k jedení?" Protož řekl jim Ježíš: „Amen, amen pravím vám: Nebudete-li jísti . . . atd." Kristus Pán potvrzuje tedy důrazně dřívější svůj výrok a ničeho z něho neodvolává; ví dobře, že židé doslovně si jej vykládají, i neprohlašuje, že by výklad ten nebyl správným. Také učeníci rozuměli slovům Kristovým tak, že jim skutečně své tělo dá za pokrm a svou krev za nápoj; proto „mnozí z učeníků jeho řekli: Tvrda jest ta řeč, i kdož může ji slyšeti?" a opustivše Ježíše, nechodili

více s ním. Avšak Ježíš neodvolal žádného ze slov svých a nevysvětloval je jináče nýbrž spíše dal i dvanáct apoštolům na vůli odejíti, nechtějí-li slovům jeho uvěřiti; pravilť k nim: „Zdaliž i vy chcete odejíti?“ Ale sv. Petr odpověděl: „Pane, ke komu půjdeme? tyť máš slova života věčného.“ Apoštolové slova Kristova v dobré paměti majíce, nedivili se tedy, když při poslední večeři Ježíš podávaje jim chléb pravil: „Vezměte a jezte: totoť jest tělo mé, které se za vás dává“ atd. a nežádali na Pánu žádného vysvětlení, poněvadž jim byl smysl slov jeho dle oné přípovědi zcela jasný: že totiž pod způsobou chleba jim skutečně dává své tělo za pokrm.

2. ze slov, jimiž tuto svátost ustanovil: „Totoť jest tělo mé,“ „Tatoť jest krev má.“

Slova tato nepřipouštějí smysl u přeneseného nebo obrazného. Kdyby byl Kristus chtěl, aby jinak než doslovně slovům jeho se rozumělo, musil by učiniti jasné o tom prohlášení, jelikož jakožto Bůh vševědoucí předvídal, že by jinak miliony lidí uvedl do bludu.

3. z učení apošt lů; tak dí svatý Pavel: „Kalich požehnání, kterýž žehnáme, zda-liž není společenství krve Kristovy? A chléb, kterýž lámeme, zda-liž není účastenství těla Páně?“ (I. ke Kor. 10, 16.).

V církvi korintské vznikla totiž otázka, zdali požívati masa modlám obětovaného křesťanu dovoleno jest, čili nic; sv. Pavel, jemuž otázka tato k rozhodnutí předložena byla, vyslovuje se proti tomuto požívání, ježto požíváním masa modlám obětovaného křesťan společenství model účastným se stává. Aby učení své odůvodnil, porovnává ono požívání s večeří Páně uvedenými slovy, v nichž patrně večeři Páně vedle obětí pohanských klade; tím pak nade vši pochybnost projevuje přesvědčení své, že při večeři Páně pravé a skutečné tělo Boží se přijímá, ježtoby jinak celé přirovnání nepřiměřeným bylo.

4. z ustavičného podání církve.

„Vyučeni jsme, že požehnaný tento pokrm jest tělo a krev vtěleného Syna Božího.“ (Sv. Justin, † 166.) — „Co chlebem zdá se býti, není chléb, ačkoli chuti tak připadá, nýbrž tělo Kristovo; a co vínem zdá se býti, není víno, ačkoli chuť tomu chce, nýbrž krev Kristova.“ — „Když Kristus sám o víně praví: „Tatoť jest krev má,“ kdo bude pochybovati a mysliti, že to není jeho krev? Dříve proměnil vodu ve víno, a my bychom neměli věřiti, že proměňuje víno v krev?“ (Sv. Cyrill Jeruzalemský, † 386.) — Všecky církve východní, kteréž se už velmi záhy od církve katolické odštěpily, věří, že Ježíš Kristus je ve Svátosti oltářní skutečně přítomen.

586. Kterak jest Ježíš Kristus ve Svátosti oltářní přítomen?

Ježíš Kristus jest ve Svátosti oltářní takto přítomen:

1. pod způsobou chleba jest přítomno živé tělo Ježíše Krista, tudíž i jeho krev a jeho duše;

2. pod způsobou vína jest přítomna živá krev Ježíše Krista, tudíž i jeho tělo i jeho duše;

3. Ježíš Kristus jest pod každou způsobou a v každé, i nejmenší částce každé způsoby přítomen celý, to jest, jako Bůh i člověk

Ježíš Kristus, když pravil: „totoť jest tělo mé," „totoť jest krev má" měl tělo živé; ale kde živé tělo a živá krev jest, tam jest i duše lidská, tedy celé člověčenství; poněvadž však člověčenství u Pána Ježíše spojeno jest s Božstvím v jedné osobě, tedy jest Pán Ježíš v Svátosti oltářní jako Bůh i člověk přítomen. Totéž vysvítá ze slov u sv. Jana 6, 58.: „Kdo ji *mne*," neboť zájmenem „mne" osoba se míní, tedy u Pána Ježíše Božství i člověčenství, v jedné osobě spojené. — *Kristus jest ve Svátosti oltářní celý přítomen pod každou z obou způsob, jak chleba tak vína, a i v nejmenší částečce každé z obou těchto způsob.* Tak učí sněm kostnický, florentský a tridentský, a tak vysvítá ze slov Písma sv. (Jan 6, 58. 59., I. Kor. 11, 27.). Poněvadž Kristus více neumírá (Řím. 6, 9.), jest nutně s živým tělem jeho krev spojena, jako i s živou krví jeho tělo spojeno býti musí. Jeden pouze jest Kristus, tedy vlastně jen jedna Svátost oltářní (v celém světě), v níž Kristus přítomen jest s oslaveným tělem svým, které zákonům přírody nepodlehá a tudíž ani děleno ani rozmnoženo býti nemůže.

588. Jak dlouho zůstává Ježíš Kristus přítomen pod způsobami chleba a vína?

Ježíš Kristus zůstává pod způsobami chleba a vína přítomen, pokud způsoby tyto trvají.

Vysvítá to ze slov Páně „totoť *jest* tělo mé," „totoť *jest* krev má." Církev vždy dle této pravdy jednala, posílajíc na př. Svátost oltářní s oltáře nemocným, vězňům a poustevníkům.

Luther učil bludně, že Ježíš Kristus jest ve Svátosti oltářní přítomen pouze v okamžiku přijímání.

589. Jaká úcta náleží nejsvětější Svátosti oltářní?

Nejsvětější Svátosti oltářní náleží úcta nejvyšší, totiž klaněti se jí.

(Slavnost Božího Těla. Vystavování nejsvětější Svátosti. Slavnost srdce Páně. Čtyřicetihodinná pobožnost.)

Jestliže Ježíš Kristus celý a neporušený v nejsvětější Svátosti oltářní skutečně, pravdivě a podstatně přítomen jest: smíme a máme mu v ní božskou úctu vzdávati, čili jemu se klaněti, a to proto, že pravý Bůh jest a téže bytosti s Otcem. Neklaníme se tedy chlebu, neboť ve Svátosti oltářní podstaty chleba více není, aniž se klaníme způsobě chleba, nýbrž tomu, kdo pod touto způsobou přítomen jest, neboť čest nevztahuje se na oděv, ale na toho, kdo jest oděn jím.

Ve svátek *Božího Těla* (ve čtvrtek po svátku nejsv. Trojice) prokazuje každoročně církev nejsvětější Svátosti veřejnou poctu. Toho dne koná církev jako na náhradu, že musila radost svou z ustanovení nejsv. Svátosti oltářní na zelený čtvrtek pro smutek z umučení Páně potlačiti, s velikou slávou procesí s velebnou svátostí (viz str. 376.). Původ svátku Božího těla jest tento: Blahoslavená Juliana Kornelionská, jeptiška řádu sv. Augustina v Lutichu (1193—1258), měla několikráte podivné vidění, jemuž nerozuměla. Pohřížena jsouc ve zbožné rozjímání, spatřila měsíc v úplňku po jedné straně částečně zatemnělý, jakoby na tomto místě byla trhlina. Po dlouhých a vytrvalých modlitbách bylo jí posléze Bohem zjeveno, že ve vidění tom znamená měsíc církev katolickou, a temné místo na něm že značí nedostatek zvláštního svátku na počest nejsvětější Svátosti, by Kristu dáno bylo slavné zadostiučinění za mnohá zneuctění, jichž se mu dostává od lidí v této svátosti. Bývalý arcijáhen Lutišský Jakub z Troyesu, jeden z těch kněží, jimž se Juliana v Lutichu svěřila, stal se r. 1261. papežem, přijav jméno Urban IV. Dne 11. srpna 1264 nařídil, aby na počest nejsv. Svátosti oltářní po vší církvi katolické každoročně ve čtvrtek po svátku nejsv. Trojice byla konána slavnost Božího Těla. Avšak papež Urban IV. zemřel ještě téhož roku 1264. a rozkaz jeho nebyl proveden, až posléze papež Klement V. na církevním obecním sněmu ve Vienně r. 1311. rozkaz ten potvrdil a slavení svátku Božího Těla v celé církvi zavedl.

V pátek po oktávu slavnosti Božího Těla koná se *slavnost* ku poctě *nejsv. srdce Páně*, jež sídlem jest i odznakem nekonalé lásky Spasitelovy k nám (srovn. str. 162) a na usmířenou za přemnohá zneuctění a urážky, jež zvláště dějí se oné svátosti, v níž láska jeho největší měrou se jeví. Slavnost ta byla zavedena na základě zjevení, jichž se dostalo blahoslavené Marii Alacoque (1647—1690.).

Vystavování nejsvětější Svátosti. Časem buď k obecnému nařízení anebo ku povolení biskupa velebná Svátost z tabernakula se vyjímá a v ciboriu nebo v monstranci na oltář se staví k uctění věřícímu lidu. Vystavování takové děje se zvláště: 1. při t. zv. *čtyřicetihodinné pobožnosti.* Pobožnost tato koná se na památku 40-denního postu Páně a 40-hodinové doby, po kterouž Pán Ježíš v hrobě ležel. Vznikla v Miláně kolem r. 1534. Někde koná se nepřetržitě dnem i nocí; u nás toliko za dne až do naplnění 40ti hodin, v létě denně po 10, v zimě po 8 hodinách; v době letní vykoná se pobožnost ta u nás během 4, v zimní době během 5 dnův. 2. v *poslední 3 dny masopustní.* Pobožnost tuto zavedl Benedikt XIV. chtěje přítrž učiniti hrubým zlořádům, jež v dnech těch se páchávají.

Naučení. Chovej se vždycky pobožně a uctivě před Ježíšem Kristem v nejsvětější svátosti oltářní přítomným! Choď rád do kostela navštívit svého Spasitele, kterýž dnem i nocí ve svatostánku přebývá, a klaněj se mu tam! Když jdeš okolo kostela, říkej: „Pochválena a pozdravena budiž nejsvětější Svátost oltářní od tohoto času až na věky!“

B. O oběti mše svaté.

590. Co jest oběť?

Oběť jest viditelný dar, kterýž přinášíme Bohu, bychom jej zničením anebo změněním daru za nejvyššího pána uznali.

591. Zda-li oběti byly vždycky?

Oběti byly vždycky; již Kain a Abel obětovali, a židům ve Starém zákoně byly oběti výslovně od Boha přikázány.

Člověk děkuje za svoji jsoucnost zcela a úplně všemohoucnosti a dobrotivosti svého Tvůrce. Proto jest jeho první a nejsvětější povinností, aby tohoto svého Tvůrce ctil. To děje se klaněním se a přinášením obětí. Oběť jest holdem tvora Tvůrci vzdávaným a to holdem, jenž sám sebou tak jest odůvodněn a od Boha tou měrou chtěn, že již první listy dějin pokolení lidského nám o obětech podávají zprávu. Kain a Abel, synové prvního člověka, obětovali; Noe zbudoval oltář obětní; Job obětoval; Abraham, Isák a Jakub, patriarchové židovského národa, obětovali. Skrze Mojžíše uspořádal Bůh sám obětní řád vyvoleného svého národa, i nařídil trojí oběť: zápalnou, mírnou či pokojnou a oběť za hříchy či pokutou. Veškery tyto oběti měly čtverý účel, totiž: aby Bohu jimi Bohu bylo holdováno jakožto nejvyššímu pánu, aby jemu

vzdány byly díky za jeho dobrodiní, aby předneseny jemu byly prosby za nové milosti a konečně aby mu dostiučiněno bylo za spáchané jemu urážky. Poslední účel obzvláště vynikal při obětech za hříchy, a jelikož dříve musila urážka býti shlazena, nežli člověk s jinými záležitostmi před Boha předstoupiti se osmělil, musila oběť za hříchy zaujímati místo první, kdykoliv oběť zápalná, oběť pokojná a oběť za hříchy pospolu přinášeny byly. Při oběti zápalné bylo celé obětní zvíře spáleno; při oběti pokojné byla toliko nejlepší část obětních darů spálena, kdežto z ostatního všeho vystrojena byla posvátná hostina, jíž súčastniti se směli kněží a ten, kdo oběť přinesl. S obětmi krvavými spojeny byly také oběti nekrvavé, jež záležely v obětování mouky, vína, oleje a kadidla. — Tak měly se věci v oné větvi pokolení lidského, jež byla hlavní nositelkyní božského Zjevení. Ostatní národové sice v ostatních věcech zbloudili namnoze na scestí, avšak pravda, že obětovati dlužno, byla všeobecně od nich uznávána, což vysvětliti lze buď jako pozůstatek prazjevení, anebo jako výsledek rozumové úvahy o poměru člověka k Bohu. Takž byly přinášeny oběti u Egyptanů, Foeničanů, Řeků, Římanů, Indů, Číňanů, Mexičanů a j., a dosud jsou oběti u mnohých národův.

592. Proč přestaly oběti Starého zákona?

Oběti Starého zákona přestaly, protože byly toliko p ř e d o b r a z y nebo n á s t i n y oběti Nového zákona.

Rozličné oběti Starého Zákona *předobrazovaly* jedinou *oběť Zákona Nového*, kterou Kristus Pán způsobem krvavým na kříži byl přinesl, a která způsobem nekrvavým až do skonání světa obětována bude.

Oběť Starého Zákona:	Oběť Nového Zákona.
1. Oběť na *usmíření Boha* přinášená byla obětí *náměstnou* (místo hříšníka, jenž vlastně zasluhoval smrti).	1. Kristus Pán *zemřel* na kříži *za hříšné lidstvo*, aby Otce svého nebeského *usmířil*.
2. Oběti *krvavé slučovány* byly zpravidla s *nekrvavými*; nekrvavá oběť bývala buď pouhým přídavkem oběti krvavé něb náhradou za ni. Podstatnou a hlavní součástí bohoslužby byla však oběť krvavá.	2. *Krvavá oběť* Kristova na kříži a *nekrvavá oběť*, jež se koná při mši sv., jsou navzájem co *nejúžeji spojeny*, není mezi nimi co do podstaty žádného rozdílu, neboť obětující i dar obětní při obou jest týž, totiž Kristus Pán sám.

3. Při obětech nekrvavých bývaly dary obětními *chléb a víno.*

4. Obětní dary musily býti *bez vady* a *poskrny.*

5. Před obětováním *zvedána oběť do výše.*

6. S některými obětmi spojeny byly *posvátné hody.*

3. Při mši sv. proměňuje se *chléb* a *víno* v Tělo a krev Krista Pána.

4. Kristus Pán byl obětí *beze vší poskvrny hříchu.*

5. Kristus Pán *na kříži vzhůru byl pozdvižen.*

6. Nekrvavá oběť Nového Zákona spojena jest rovněž s *posvátnými hody*, jimiž jest *svaté přijímání.*

593. Která jest oběť Nového zákona?

Oběť Nového zákona je sám Syn Boží, Ježíš Kristus, jenž se svou smrtí na kříži Otci nebeskému za nás obětoval.

594. Čím se oběť Pána Ježíše na kříži ustavičně obnovuje?

Oběť Pána Ježíše na kříži se ustavičně obnovuje mší svatou.

595. Co jest mše svatá?

Mše svatá jest ustavičná oběť Nového zákona, ve kteréž se Ježíš Kristus pod způsobami chleba a vína Otci svému nebeskému nekrvavým způsobem obětuje.

Ona dostičiníci oběť Kristova měla jen jednou a na jednom místě býti vykonána; neboť v listě k Židům čteme: „Kdež pak jest odpuštění jich (hříchův), tu již není oběti za hřích.“ (List k Židům 10, 18.) Přisvojování tohoto dostiučinění věřícím však, jež nekrvavou obětí mše svaté se děje, mělo na všech místech a ve všech dobách se opakovati, aby všechněm lidem bylo umožněno osobně bráti účast na oběti Nového Zákona, v níž věčný Syn nebeskému Otci svému v oběť se přináší; prohlásilť Hospodin skrze proroka Malachiáše Židům: „Nemám zalíbení ve vás a darů (obětí) nepřijmu z ruky vaší, nebo od východu slunce až na západ veliké jest jméno mé mezi národy: a na každém místě obětována bývá jménu mému oběť čistá: neboť veliké jest jméno mé mezi národy.“ (Malachiáš 1, 10. 11) A tak také se stalo: od východu slunce až na západ, ve všech pěti dílech světa obětován jest nyní Kristus pod způsobami chleba a vína při mši svaté. On obětován jest: jakožto „oběť čistá,“ neboť on sám, bezhříšný, jest obětí a spolu i knězem oběť přinášejícím; viditelný kněz jedná výhradně jakožto jeho náměstek; jenom ve jméně Kristově, ni-

koliv ve jméně vlastním pronáší slova: „Totoť jest tělo mé," „totoť jest krev ma." Kristus obětuje se při mši sv k hodům posvátným, neboť jak kněz tak i věřící požívají ve svatém přijímání dar obětní, tělo a krev Ježíše Krista; při oběti na kříži se tak nestalo. V obětech starozákonních nemá Bůh od ustanovení této oběti žádného „zalíbení" více; onyť vymizely se ztroskotáním chrámu Jerusalemského; neboť jinde nesmí židé obětovati. Obětí mešní došlo taktéž splnění proroctví žalmistovo, v němž o Messiáši se praví: „Přisáhl Hospodin a nebude toho želeti: Ty jsi knězem na věky dle řádu Melchisedechova." (Žalm 109, 4.) Melchisedech však „obětoval chléb a víno, neboť byl knězem Boha nejvyššího." (1. Mojž. 14, 18.) a takž podal nám předobraz mše svaté, v níž Kristus se obětuje pod způsobami chleba a vína. A „na každém místě" obětuje se Kristus tímto způsobem, an zázrakem Božské všemohoucnosti ke slovu kněze mši sv. sloužícího na přemnohých místech přítomným se stává, při tom však také i co do nejsvětějšího člověčenství svého v nebesích ustavičně přítomným zůstává.

Slovo „mše" odvozuje se obyčejně od latinského slova „missa" (= missio), jež značí tolik co „propuštění." Oběť novozákonní byla tak nazvána, poněvadž tím slovem v nejdávnější době katechumeni a kajícníci po kázaní neb evangeliu z chrámu se propouštěli, a dosud jím veškeren lid na konci mše sv. propouští („Ite missa est"). — Jiní odvozují slovo to od slovesa *mittere*, kteréž prý i u klassiků vyskýtá se u významu „konati, přinášeti oběť."

Mše sv. jest pravou obětí. Ačkoli při ní Kristus skutečně neumírá, a tudíž ona není obětí naprostou, jakou jest oběť kříže, jest přece *obětí poměrnou, vztažnou*, t. j. Kristus se nám jakožto za nás umírající a Otci se obětující *představuje*. Není však mše sv. *pouhým* obrazem neb pouhou upomínkou na oběť kříže, nýbrž *skutečnou obětí*, poněvadž tu Kristus skutečně jako obětní dar i jakožto obětující přítomen jest.

596. Je-li nějaký rozdíl mezi obětí mše svaté a obětí na kříži?

Mezi obětí mše svaté a obětí na kříži není podstatného rozdílu; jenom způsob obětování je rozdílný.

597. Proč není mezi obětí mše svaté a obětí na kříži podstatného rozdílu?

Mezi obětí mše svaté a obětí na kříži není podstatného rozdílu proto, že jest v obojí týž obětující kněz a týž obětní dar, totiž Ježíš Kristus sám.

498. Jaký rozdíl je mezi obětí mše svaté a obětí na kříži co do způsobu obětování?

Co do způsobu obětování je mezi obětí mše svaté a obětí na kříži rozdíl ten, že se Ježíš Kristus na kříži obětoval způsobem krvavým, ve mši svaté však že se obětuje způsobem nekrvavým, totiž tak, že znova netrpí a neumírá.

599. Kdy ustanovil Ježíš Kristus oběť mše svaté?

Ježíš Kristus ustanovil oběť mše svaté při poslední večeři.

600. Kterak ustanovil Ježíš Kristus oběť mše svaté?

Ježíš Kristus ustanovil oběť mše svaté takto:

1. proměnil chléb a víno v tělo své a krev svou a nad to sebe sama pod způsobami chleba a vína svému Otci obětoval;

2. přikázal apoštolům, aby tuto oběť na jeho památku obnovovali.

601. Proč ustanovil Ježíš Kristus oběť mše svaté?

Ježíš Kristus ustanovil oběť mše svaté:

1. aby nám svou krvavou oběť na kříži ustavičně připomínal;

2. aby nám ovoce oběti na kříži přivlastňoval.

602. Zda-li se vždycky v církvi katolické konala oběť mše svaté?

Oběť mše svaté konala se v církvi katolické vždycky, od dob apoštolských počínaje.

Poprvé byla tato oběť Nového Zákona slavena ve večeřadle Jerusalemském, když Ježíš ji ustanovil a svým učenníkům poručil, aby ji konali na jeho památku. Od té doby můžeme slavení oběti mešní sledovati všemi stoletími. Již *apoštol Pavel* píše: „Mámeť oltář, s něhož nemají moci jísti, kteří stánku slouží“ (k Žid. 13, 10.), t. j. Židé. Oltář předpokládá však přinášení oběti, a to v našem případě oběti k posvátným hodům určené, jelikož tu o „jedění“ jest řeč. O oltáři křesťanů mluví také již *sv. Ignác*, žák svatého Jana; světec ten píše: „*Jedno* zajisté jest tělo Pána našeho Ježíše Krista, a *jeden* kalich pro sjednocenost krve jeho, *jeden* oltář, jakož *jeden* biskup s kněžstvem a jáhny.“ Padesáte let po smrti sv. Jana píše sv. mučenník *Justin*: „O obětech, od nás na každém místě Bohu přinášívaných, to jest o chlebě svátostném a o

kalichu svátostném předpověděl Bůh již tehdy (skrze Malachiáše).“ Ještě jasněji mluví sto let po době apoštolské veliký biskup Lyonský sv. *Irenaeus*, an dí: „Ale svým učeníkům radu dávaje, aby prvotiny Bohu obětovali z tvorstva jeho, vzal chléb ze stvoření pošlý, a díky čině řekl: ‚Totoť jest mé tělo.‘ A podobně vyznal i kalich, vzatý z téhož našeho tvorstva býti krví svou, a nové učil oběti Nového zákona, kterouž církev od apoštolů přejavši po veškerém světě přináší Bohu — o čemž Malachiáš předpověděl atd.“ Sv. Hippolyt († asi 235) praví: „Denně se obětují Kristovo předrahé tělo a krev na stole tajemném.“ Tato svědectví řecké a latinské církve stávají se během věků četnějšími a četnějšími, jakož i — možno-li — ještě jasnějšími. Než, stůjž zde ještě svědectví syrské církve! Syrský básník *Cyrillonas* píše: „Nové hody připravil Spasitel a povolal k nim čeleď svou. Slavnostní hostinu vystrojil nevěstě své, aby ukojil její hlad. Nejdříve obětoval Sám svoje tělo a potom jej usmrtili lidé. On vylisoval tělo své do kalicha spasení, a potom vylisoval jej na kříži také lid. Na hlavu vsadil sobě korunu slavného proroctví. Naostřil obětní nůž zákona, aby jím vlastní tělo své jako beránka obětního usmrtil. Přivedl lid k hostině své a povolal národy k hodům svým. Přioděl se pravým kněžstvím a dokonalou slavností obětní. Stál tu a nesl sám sebe z lásky a držel vlastní tělo své vysoko v rukou svých. Pravice jeho byla svatým oltářem, vznešená jeho ruka stolem slitování. Všemohoucnost jeho vykonávala pravé kněžství. Posvětil a požehnal sám sebe, modlil se a díky činil nad tělem svým. Obětoval sám sebe, vytlačil ze sebe životodárnou svoji krev. — Přijďtež, učenníci moji, tak volá Pán, přijměte mne, chci sebe sama do vašich rukou vložiti! Vizte, nalézám se zde skutečně, avšak zároveň požíváte mne rovněž skutečně. Přijďtež, moji milí, pijte také moji krev, jež krví jest Nového Zákona! Pijte čiši plamennou, krev, jež všechny, kdož ji pijí, rozohní! Abyste však nezapomněli na tento večer, jenž vám drahocennějším jest nežli den, abyste nezapomněli na tuto hodinu, v níž okusili jste Božstva, poroučím vám ještě, moji milí, důvěrníci mých tajemství: tato památka nemá přestati mezi vámi až do skonání světa! A tak činiti máte, bratří moji, po všechny časy a mne pamětlivi býti! V mé církvi jest to vznešená na mne upomínka, a na celém světa okrsku jest to oběť Nového Zákona!“ Tisíc uplynulo let a opět půl tisíce let, oběť mše svaté slavena byla po celou dobu tu. Tu napadlo některým novotářům, aby onu oběť Nového Zákona, kterouž Kristus ustanovil, prohlásili za modlářství, když bylo veškero křesťanstvo po patnácte věků v ní spatřovalo nejvznešenější bohoslužbu. Novotáři odstranili oběť mešní a tím vyrvali křesťanství jeho srdce; neměli více oběti, o níž Malachiáš předpověděl, že od východu slunce až na západ obětována bude. A jak nevý-

slovně chudými se následkem toho stali! V jejich kostelích stojí namnoze ještě oltáře z katolické doby; ale oběť na těchto oltářích se nepřináší. Oni sami sice také budují oltáře, ale k čemu slouží oltáře, ne-li k oběti? Oni mluví o své bohoslužbě, jež záleží z kázaní a z trochy zpěvu. Ale kde u nich jest ona bohoslužba, kterou Kristus pro svoji církev jakožto nejvyšší a nejsvětější bohoslužbu ustanovil, kdeže jest oběť Nového Zákona?

603. Kdo koná oběť mše svaté?

Oběť mše svaté konají biskupové a kněží, činíce totéž, co činil Ježíš Kristus při poslední večeři.

Kněz béře chléb a kalich s vínem (obětování), žehná je a pronáší nad nimi tatáž slova, která Kristus Pán nad chlebem a vínem pronesl (proměňování) a požívá tělo a krev Krista Pána a dává je pod způsobou chleba požívati také věřícím (přijímání). — Obětuje se vlastně Kristus sám na oltáři, avšak prostřednictvím apoštolů a jich nástupců, kteří ve jméně jeho slova přepodstatňující pronášejí. — V církvi se věřilo, že pouze apoštolé a ti, na které oni moc svou přenesli, totiž biskupové a kněží, mají moc přepodstatňovati a tudíž oběť N. Z. obětovati. Vysvítá to ze spisů sv. Otců a z dějin církevních. Jáhnové směli nejsv. Svátost nanejvýš jen rozdávati aneb (nemocným, vězňům) roznášeti; poustevníci, kteří kněžími nebyli, brávali si nejsv. Svátost s sebou na poušť, aby v potřebě ji přijímati mohli.

604 Komu se obětuje mše svatá?

Mše svatá se obětuje toliko **Bohu**; i když se koná ke cti svatých, obětuje ji kněz toliko Bohu samému.

Oběť se přináší vždy jen Bohu, ale, tak jako modlitba, na rozličný úmysl. Může tedy přinášena býti s úmyslem, aby uctěna byla památka svatých. Církev nikdy se při mši sv. ve svých modlitbách neobrací přímo k svatému, jehož památku koná, nébrž vždy k Bohu. Svatým se tedy mše sv. neobětuje, nýbrž činí se o nich zmínka v modlitbách a čteních.

605. Proč se koná mše svatá i ke cti svatých?

Mše svatá se koná i ke cti svatých:

1. abychom děkovali Bohu za milosti, které svatým udělil;
2. abychom dosáhli jejich přímluvy u Boha.

606. Na který úmysl koná se mše svatá.

Mše svatá se koná:

1. bychom Boha náležitě ctili a chválili (oběť chvály);
2. bychom Bohu za všecka dobrodiní děkovali (oběť díkův);
3. bychom spravedlnost Boží usmířili a milosti pravé lítosti a kajicnosti jakož i odpuštění trestů za hříchy dosáhli (oběť smíření);
4. bychom všecko dobré pro tělo i pro duši sobě i jiným vyprosili (oběť prosebná).

Modlitba čtverý mívá účel: chvály, díků, prosby, a při vědomí hříšnosti zejména prosby o smír. Týž čtverý účel má tudíž i oběť. Oběť mše sv., obsahující nejdokonalejší dar, který člověk Bohu přinésti může, jest tudíž také *nejdokonalejší obětí chvály, díků, prosby a smíru.* Jest patrno, že obnovováním oné oběti, kterou velebnost Božská nejdokonaleji uznávána jest, Bohu vzdává se nejvyšší čest a chvála. Taktéž jest jasno, že nelze Bohu dokonaleji díky vzdáti než skrze Syna. („Díky čiňte vždy ze všeho ve jménu Pána našeho Ježíše Krista Bohu a Otci." Ef. 5, 20.) A skrze koho lze nám nejvíce doufati, že obdržíme, čeho nám třeba, než skrze Toho, jenž nám nejdražší statek, blaženost večnou zjednal? *Ano i odpuštění hříchů lze skrze mši sv. dosíci,* jak církev sv. výslovně učí. (Sněm *trid.* sez. XXII. kan. 3.: „Pakli kdo řekne, že mše obětí pouze jest chvály, a díkučinění, aneb pouze upomínkou na oběť na kříži dokonanou, nikoli však smírnou; aneb že samotnému prospívá přijímači, a že za živé a mrtvé, za hříchy, tresty, dostiučinění a jiné potřeby obětovati se nemá: v. b."), a z podstaty mše sv. patrno jest. Jestiť zajisté co do podstaty s obětí kříže totožna; poněvadž pak oběť kříže jest smírná, jest tedy i mše sv. smírna. Avšak mše sv. nesmiřuje týmž způsobem, jako oběť kříže; neboť na kříži smíření *všem lidem* bylo vydobyto a zasloužено; mší sv. se tohoto smíření *jednotlivcům* dostává, avšak ne tak jako svátostmi křtu a pokání, bezprostředně, nýbrž *jen prostředečně, na způsob přímluvy.* Jestiť zajisté nekrvavá oběť N. Z., jako vůbec každá nekrvavá oběť, v původním významu svém modlibou. Z toho patrno, že se mší sv. oběť kříže nezatemňuje, nýbrž spíše se její moc a síla věřícím neustále před oči staví a zakoušeti dává.

607. Kolikeré jsou milosti neb užitky mše svaté?

Milosti neb užitky mše svaté jsou dvojí: obecné a zvláštní.

Které jsou milosti neb užitky mše sv., vysvítá hlavně z povahy mše sv. jakožto oběti smírné a oběti prosebné (viz str. 606, 3 a 4). Jsou to zejména: 1. rozmnožení posvěcující milosti Boží, 2. odpuštění všedních hříchů a časných trestů, 3. udělení pravé lítosti a kajicnosti, 4. pouta proti pokušením a 5 obdržení časných dober, pokud by to blahu duše naší bylo prospěšno. Tyto milosti a užitky jsou dle toho, komu se dostávají, buď obecné nebo zvláštní.

608. Komu se dostává obecných užitků mše svaté?

Obecných užitků mše svaté dostává se veškerému lidstvu vůbec, zvláště však církvi bojující a trpící.

609 Komu se dostává zvláštních užitků mše svaté?

Zvláštních užitků mše svaté dostává se:

1. knězi, který ji obětuje;
2. těm, za které ji kněz zvlášť obětuje;
3. těm, kdo jsou jí nábožně přítomni.

Jako se můžeme modliti za jednu určitou žijící osobu nebo za více lidí anebo za jednu nebo více duší v očistci, tak může také kněz mši sv. za jednotlivé osoby nebo za více lidí obětovati.

Proto dávají věřící knězi dobrovolnou almužnu nebo dar (stipendium mešní), aby mše sv. na úmysl dárcův byla obětována. Dar ten není cenou, za kterouž se nejsv. oběť sama kupuje, nýbrž jest to almužna čili oběť, kteráž se odevzdává v ruce kněze jakožto zástupce Božího a která spolu sloužiti má za příspěvek ku snadnější výživě kněžské. Obnos almužny mešní není ustanoven obecním zákonem církevním. V našich krajinách určen jest obnos 50 krejcarů (půl zlatého čili 1 koruna). Kněz nesmí více než tuto částku od věřících požadovati; avšak může přijmouti i více, když mu to samochtě dárce nabízí a může i méně vzíti (na př. od chudých).

Mše svatá se může obětovati za *každého katolického křesťana* čili *jménem* a *na úmysl* každého katolického křesťana, *který v jednotě s církví živ jest* anebo *v jednotě této umřel.* Za zemřelé katolíky, kteří za živa hříchy svými věřícím *veliké pohoršení* dali, jako jsou na př. tupitelé víry, sebevrahové loupežníci, souložníci, lichváři, v souboji usmrcení a vůbec všichni, kterým církevního pohřbu nelze povoliti, neobětuje se mše sv. přímo a zřejmě, t. j. tak, aby se mše sv. napřed ohlašovala nebo aby jména těch, za něž se obětuje, připomínala se hlasitě v modlitbách; avšak kněz může za osoby takové obětovati mši sv. a soukromá jména jejich připomínati, ač-li není jist, že v nekajicnosti zemřeli. *Za živé nekatolíky*

a nevěřící může se obětovati mše sv. soukromě (ne přímo a zřejmě); za nekatolického zeměpána i veřejně. *Za zemřelé nekatolíky* a za *zemřelé katolíky z církve vyobcované* nemůže obětována býti mše sv., není-li jisto, že před smrtí poznali svůj blud nebo hřích a opravdově ho litovali.

610. Které jsou hlavní částky mše svaté?

Hlavní částky mše svaté jsou:

I. evangelium,
2. obětování,
3. proměňování nebo pozdvihování,
4. přijímání.

Již od prvých věků vynasnažovala se církev sv. ze všech sil svých, aby oběť Nového zákona jakožto stkvělý drahokam, jejž ji byl Kristus zanechal, vsadila takřka v důstojný rámec krásných významných obřadů. V různých řečech utvořily se rozličné obřady nebo liturgie, dle nichž oběť Nového Zákona byla slavena. Dosud ještě máme v katolické církvi vedle latinské řeckou, syrskou, chaldejskou, arménskou a koptickou liturgii. Od Krista dána byla jakožto jádro všech těchto obřadů proměňování, jež děje se slovy: „Totoť jest tělo mé," „totoť jest kalich krve mé." Toto proměňování tvoří vlastní oběť, jelikož se jím Kristus přítomným stává a Bohu se obětuje v oddělených způsobách chleba a vína. Dáno bylo také přijímání, jež oběť doplňuje, jelikož tu jde o hody posvátné. Vše ostatní bylo znenáhla přičiněno, aby tomuto drahokamu dostalo se náležitého olemování; jest to však přičiněno s velikou moudrostí a dle záměrů samého Tvůrce, jenž církvi své udělil plnomocenství, aby církevní věci dle místa a času tak nebo jinak pořádala, pokud sám nestanovil pravidlo pro všecky časy závazné. Bez těchto obřadů ztratila by oběť nejsvětější přemnoho z krásy své; podobalať by se drahokamu, jejž neobklopuje zlatý lem; bez nich nebudila by ve věřících náladu tak zbožnou. — Latinská liturgie mešní, jak ji dnes máme, zůstala, nehledíc k připojení nových svátků, v podstatných částech po celé tisíciletí beze změny. Již užíváním latinské řeči sbližuje nás takřka prvním věkům křesťanským a povznáší svatá tajemství nad obyčejný všední ruch. Ačkoliv církev při mši sv. latinského jazyka užívá, přece stará se o náležitou pobožnosť věřících tím, 1. že kněz při mši svaté jen nemluví. nýbrž i úkony koná a je vykládá, tak že každý poznati může, co se na oltáři děje; 2. že každého k tomu vede, aby nejdůležitějším slovům latinským rozuměl a ostatně se v jazyku svém podobně jako kněz modlil; 3. že svatá čtení mešní lidu též v jazyku jeho čítá a vykládá; 4. že dovoluje, aby lid při mši svaté i jazykem svým zpíval.

Kněz modlí se Confiteor, dříve než vystoupí po stupních k oltáři vzhůru; tím vyznává, že jest hříšníkem a prosí za odpuštění svých hříchů, dříve než odváží se slaviti svatá tajemství. Přikročiv ku pravé straně oltáře modlí se introit; v modlitbě této zračí se již zvláštní ráz na ten den připadajícího svátku nebo neděle. Mát každý jednotlivý den v roce zvláštní svoje postavení v roce církevním, a tomuto postavení odpovídá formulář mešní; ba i jednotlivé roky církevní nejsou ve všem úplně stejně uspořádány, nýbrž dostávají dle platných pravidel příslušnou úpravu; — vládneť v životě církve rozmanitost v jednotnosti a jednotnost v rozmanitosti. Věřícím jest rozličnost ve slavení posvátných tajemství patrna z barvy mešního roucha*). Bílá barva označuje většinu svátků Páně a oněch svatých, kteří nezemřeli smrtí mučenickou; barva červená oznamuje seslání Ducha svatého o slavnosti letnic a svátky svatých mučeníkův; fialová barva jest zejména barvou nedělí doby adventní a postní, barva zelená jest barvou ostatních nedělí, pokud nenastupuje barva na neděli připadajícího svátku; barva černá konečně označuje jakožto barva smuteční Velký pátek a mše zádušní, jež za duše zemřelých se slouží. — Po introitu modlí se kněz uprostřed oltáře gloria: „Sláva na výsostech Bohu.“ Poníživši se prve kajicně v Confiteor, plesá nyní v gloria srdce jeho, aby velebilo velikost a velebnost Boží. — Pak následuje poučná nebo historická část: čtení (lekce) a evangelium. Na pravé straně oltáře čte kněz lekci, úryvek z některé epištoly nebo z některé knihy starozákonné. Pak kráčí kolem prostředku oltáře, takřka kolem Krista, jakoby od Starého Zákonu přecházel k Zákonu Novému, a došed na druhou stranu oltáře, čte evangelium dotyčného dne. Vrátiv se do středu, modlí se v neděli a větší svátky nicejské vyznání víry, neboli credo. Po credu začíná se bližší příprava k oběti v obětování (offertoriu). Víno a voda nalévají se k oběti do kalicha. Pak následují jiné modlitby. V praefaci velebí se velikost a dobrota Boží; praeface vyznívá v trojnásobné sanctus: „Svatý, svatý, svatý jest Pán, Bůh zástupův. Plna jsou nebesa i země slávy Tvé. Hosanna na výsostech!“ Požehnaný, jenž se béře ve jménu Páně! Hosanna na výsostech! Zvuk zvonku provází toto trojnásobné „sanctus.“ Tím dospěli jsme k tak zv. kanonu mše svaté, kterýž uzavírá

---

*) Při mši svaté užívá kněz rouch zvláště k tomu od církve svaté nařízených, jelikož úcta k tomu nejsvětějšímu úkonu bohoslužebnému nedovoluje roucho světské. *Humerál* se obléká přehozením přes hlavu a klade se na ramena; značí přilbu spasení k odražení útoků ďábelských proti víře. *Alba* značí roucho posvěcující milosti Boží. *Cingulum* jest pás značící kněžskou čistotu. *Manipul*, rouška na levé ruce, napomíná k horlivým pracem na vinici Páně. *Štola* jest odznak moci kněžské. *Ornát* čili *roucho mešní* značí sladké jho Kristovo.

v sobě vlastní děj obětní, proměnění. Slavnostní ticho panuje vůkol. Konají se modlitby za nejvyšší hlavu veškeré církve, za biskupa, za všechny přítomné, za ty, jež obětující božské dobrotivosti zvlášť doporučiti chce, a vůbec za veškery věřící. Když byl kněz pronesl slova proměňující, pozvedá způsobu chleba a kalich, aby všichni přítomní klaněli se Spasiteli, jenž nyní pod způsobami chleba a vína jest tu přítomen. Zvonek připomíná věřícím opětně slavný ten okamžik. Jest to pozdvihování. Kněz modlí se za zemřelé („memonto pro defunctis"). Pak následuje modlitba Páně, Otčenáš („Pater noster"). Opětně zavzní zvonek, když kněz v prsa se bije a se modlí: „Pane, nejsem hoden, abys vešel pod střechu mou, ale toliko rci slovem, a uzdravena bude duše má." Po těchto slovech přijímá nejsv. svátost a podává ji věřícím, kteří účast bráti chtí na posvátných hodech beránka, „jenž snímá hříchy světa." Pak následuje několik děkovných modliteb; kněz uděluje požehnání a modlí se ke konci na evangelijní straně oltáře výňatek z evangelií, obyčejně začátek evangelia sv. Jana: „Na počátku bylo Slovo a Slovo bylo u Boha a Bůh bylo Slovo . . . A Slovo tělem učiněno jest a přebývalo mezi námi: i viděli jsme slávu jeho, slávu jakožto jednorozeného od Otce, plného milosti a pravdy." Takový jest krátký nástin postupu mše svaté. Jsou to obřady, avšak nikterak obřady zbytečné: tyto ceremonie tvoří sice slupku, avšak halí podivuhodné jádro; podobají se sice pouhému zlatému lemování, obsahují však v sobě předrahocenný drahokam. A tímto drahokamem jest Kristus sám, jenž v oběti Nového Zákona pokračuje ve své oběti na Golgotě a neustále nanovo sebe sama v oběť přináší za spásu pokolení lidského. Proniknuto jsouc touto pravdou, přispívalo umění křesťanské k jejímu zvelebení vším, co bylo v moci jeho. Umění básnické ozdobilo mešní obřady divukrásnými hymnami; umění hudební podalo mistrovské skladby mešní; malířství a sochařství ozdobily oltář a dům Boží; umělecky zdobí se posvátná roucha, kalichy a monstrance, a umění stavitelské posléze obejímá celek svými nádhernými budovami.

Přehled mše sv. viz na připojeném „Řádu mše sv."

Na konci knihy.

611. Co máme činiti při evangeliu?

Při evanděliu máme povstati a svatým křížem se požehnati na znamení, že jsme hotovi, učení svatého evangelia přede světem vyznávati a dle něho žíti.

612. Co máme činiti při obětování?

Při obětování máme svůj úmysl s úmyslem kněze spojiti a Bohu se obětovati.

613 Co máme činiti při pozdvihování?

Při pozdvihování máme Ježíši Kristu pod způsobami chleba a vína se klaněti, víru, naději a lásku vzbuzovati a hříchů svých litovati.

614. Co máme činiti při přijímání kněžském?

Při přijímání kněžském máme, skutečně-li nepřijímáme, duchovně přijímati, to jest, máme míti svatou touhu, Tělo Páně, kdybychom mohli, skutečně přijmouti.

Naučení. Obcuj mši svaté i ve všední dny, kdykoli jen můžeš! „Mše svatá je sluncem všech duchovních cvičení, středem křesťanského náboženství, duší pobožnosti, nevýslovným tajemstvím s bezednou prohlubní lásky Boží.“ (Sv. František Salesský.

C. *O svatém přijímání.*

615. Co je svaté přijímání?

Svaté přijímání je požívání Těla a krve Ježíše Krista v nejsvětější Svátosti oltářní.

616. Pod kterou způsobou přijímáme Svátost oltářní?

Kněz přijímá svátost oltářní pod způsobami chleba a vína, kdykoli koná oběť mše svaté; jinak přijímaji i kněz i ostatní věřící toliko pod způsobou chleba.

Není ku spáse potřebno přijímání pod obojí způsobou. Neboť kdo pod jednou způsobou přijímá, přijímá celého a neporušeného Krista dle jeho člověčenství a božství, protože pod každou způsobou celý a neporušený Kristus přítomen jest. V Písmě sv. na rozličných místech zmínka se činí pouze o lámání chleba, nikoli o pití vína (kalicha). Sk. ap. 42; 20, 7. a historicky jisto jest, že se v prvních časech církve často pod

jednou toliko způsobou, chleba nebo vína přijímalo, bez obavy věřících, žeby snad úplného požehnání této svátosti se jim nedostalo. Takž nemocným a věžňům podávala se Svátost oltářní jen pod způsobou chleba, dětem pak jen pod způsobou vína. Při tak zv. mši „předposvěcení“ (na Veliký pátek) přijímá od nepamětných dob i kněz a to i ve východní církvi pouze pod způsobou chleba. Proto zcela nové a neslýchané bylo učení Jakuba Stříbrského a Husitův, že ku spáse jest přijímání pod obojí způsobou potřebno. Sněm Kostnický nauku tuto jakožto katolickému učení odpornou zavrhl.

Že v pátém století přijímání pod jednou způsobou nebylo neobyčejné, dosvědčuje ta událost, že papežové Leo I. (440—461) a Gelasius I. (492—496) nuceni byli, přijímání kalicha zřejmě nařídití; to stalo se proto, aby vyvrácen byl blud Manichejských, kteří tvrdili, že víno jest stvořením ďáblovým, a tudíž že požívání jeho zlé a záhubné jest. Když pak v pozdější době příčina zákazu tohoto odpadla: opět přijímání pod jednou způsobou znenáhla jest zavedeno, a to nejprve v klášteřích ze svaté bázně, aby krev Páně zneuctěna nebyla.

Oběť musí pod obojí způsobou se díti, poněvadž rozdělením proměněním chleba a vína má se znázorniti smrť Páně. Avšak přijímání může se jen pod jednou způsobou díti, poněvadž to k účinku jeho úplně postačuje. Rozkaz „pijte z toho všichni“ (Mt. 26, 27.) týká se právě jen těch, kteří obdrželi zároveň moc oběť N. Z. obětovati. Tak jako patří proměnění chleba i vína k podstatě oběti N. Z., tak patří přijímání pod obojí způsobou od obětujícího kněze k celosti její. Slova „Amen, amen pravím vám: Nebudete-li jísti těla Syna člověka a píti jeho krve, nebudete míti v sobě života“ (Jan, 6, 5, 4), týkají se potřeby sv. přijímání vůbec, nikoli způsobu přijímání.

Církev sv. nařizuje, by sv. přijímání podávalo se jen pod způsobou chleba, a to z těchto důvodů: *a)* aby skutkem vyvrátila blud, že Kristus pod jednou toliko způsobou ne celý a neporušený přítomen jest; *b)* z úcty ku sv. krvi a ze zbožné bázně, aby vylita nebyla; *c)* poněvadž nejsv. Svátost pod způsobou vína nemocným nedlouho uchovati se dá; *d)* protože ve mnohých krajinách, kde vína není, jen s náramnými obtížemi a velikými výlohami všem věřícím by zaopatřeno býti mohlo; *e)* poněvadž mnozí chuti a vůně vína, kteráž i po proměnění ostává, snésti nemohou, a u mnohých snadno ošklivost by se způsobila, kdyby s jinými z téhož kalicha píti měli.

Církev může nařízení to změniti neb od něho dispensovati. Tak dovolil sněm Basilejský kališníkům (utrakvistům) přijímání pod obojí způsobou, avšak za té podmínky, když bludu Husitův se vystříhají a věřiti budou, že pod způsobou

chleba není pouze tělo, pod způsobou vína není pouze krev Páně přítomna. Podobně udělil Pius IV. r. 1564 několika biskupům v Německu dovolení na několika místech sv. přijímání pod obojí udíleti.

617. Jsme-li povinni, svátost oltářní přijímati?

Jsme povinni, svátost oltářní přijímati:

1. protože Ježíš Kristus nejsvětější svátost oltářní ustanovil, aby duše naše k životu věčnému živil;

2. protože výslovně přikázal, abychom ji přijímali.

Nejsvět. svátost oltářní jest, dle zřejmých slov Spasitelových, nebeský chléb a duchovní pokrm naší duši; a poněvadž duše rovně, jako tělo, bez pokrmu žíti nemůže: patrno, že povinni jsme tuto svátost přijímati, jestliže spasení dojíti chceme. „Amen, amen pravím vám: Nebudete-li jísti těla Syna člověka a píti jeho krve, nebudete míti v sobě života.“ (Jan 6, 54) Avšak nemluvňatům, nedospělým a vůbec všem, kteří nejsou s to, aby tělo Páně od obyčejného pokrmu rozeznali, přijímání ke spasení potřebno není. Mimo péči o naše vlastní spasení zavazuje nás k přijímání Svátosti oltářní i láska ku Spasiteli našemu, který tak důtklivě nás k tomu vyzývá a nejvroucnější touhu jeví, aby s námi co nejúžeji se spojil. Za starých dob bývalo obyčejem, denně aneb aspoň každou neděli ke stolu Páně přistupovati, kdykoli totiž věřící oběti mše sv. přítomni byli. Nebylo tehdáž k tomu třeba zvláštního církevního přikázání; křesťané, přistupujíce tak často ke stolu Páně, činili to, puzeni jsouce láskou ku Kristu. Teprv když horlivost ochabla a vlažnost se vzmáhala, potřebí bylo církevních předpisů (srvn. ot. 502—503).

618. Kdy jsme povinni, přijímati Svátost oltářní?

Svátost oltářní jsme pod těžkým hříchem povinni přijímati:

1. alespoň jednou za rok, a to v čas velikonoční (srv. ot. 502 – 503);

2. v nebezpečenství smrti jakožto pokrm na cestu do věčnosti.

619. Které milosti působí v nás svaté přijímání?

Svaté přijímání působí v nás tyto milosti:

1. spojuje nás co nejúžeji s Kristem;

„Kdo jí mé tělo a pije mou krev, ve mně přebývá a já v něm.“ (Jan 6, 57.)

2. rozmnožuje milost posvěcující;

3. seslabuje zlé náklonnosti a posiluje naši lásku k Bohu;

„Pojďtež ke mně všickni, kteříž pracujete a obtíženi jste, a já vás občerstvím.“ (Mat. 11, 28.)

4. očišťuje ode hříchů všedních, chrání ode hříchů smrtelných a zhlazuje časné tresty za hříchy;

5. je nám rukojemstvím slavného zmrtvýchvstání a věčné blaženosti.

„Kdo jí mé tělo a pije mou krev, má život věčný; a já ho vzkřísím v den nejposlednější.“ (Jan 7, 55.)

620 Co musíme činiti, abychom se stali účastni milostí svatého přijímání?

Abychom se stali účastni milostí svatého přijímání, musíme se k němu dobře připraviti.

„Zkusiž pak sám sebe člověk a tak z toho chleba jez a z kalicha pij“ (I. ke Kor. 11, 28.) = zkoumej sebe, zda dobře *jsi připraven* k přijetí Svátosti oltářní.

621. Kolikerá je příprava ke svatému přijímání?

Příprava ke svatému přijímání je dvojí: podle duše a podle těla.

622. V čem záleží příprava ke svatému přijímání podle duše?

Příprava ke svatému přijímání podle duše záleží v péči o čisté svědomí a v pobožnosti srdce.

623. Co jest míti čisté svědomí?

Míti čisté svědomí jest býti alespoň beze všech těžkých hříchů neboli býti ve stavu posvěcující milosti.

624. Co musí činiti, kdo je si vědom těžkého hříchu a chce jíti ke svatému přijímání?

Kdo je si vědom těžkého hříchu a chce jíti ke svatému přijímání, musí dříve svědomí své očistiti svatou zpovědí.

625. Kterak hřeší, kdo jde ke svatému přijímání, ač je si vědom těžkého hříchu?

Kdo jde ke svatému přijímání, ač je si vědom těžkého hříchu, hřeší velmi těžce a „jí sobě odsouzení, jelikož neroz-

suzuje (= nerozeznává od jiného obyčejného jídla) těla Páně.“ (I. ke Kor. 11, 29.)

Přijímání nehodné má opačné účinky přijímání hodného, neboť vede dle slov svatého Pavla k odsouzení a k věčné smrti. Proto nazývá církev sv. nehodné přijímání nejsv. Svátosti svatokrádeží.

626. V čem záleží pobožnost srdce?

Pobožnost srdce záleží ve vzbuzování:

1. víry, naděje a lásky;
2. pokory a lítosti;
3. nejhlubší úcty ke Kristu a vroucí touhy po spojení s ním.

627. V čem záleží příprava ke svatému přijímání podle těla?

Příprava ke svatému přijímání podle těla záleží v tom;

1. abychom kromě nebezpečné nemoci byli úplně lačni, to jest, abychom ode dvanácti hodin v noci ničeho nepožívali;
2. abychom v počestném oděvu ke svatému přijímání přistoupili.

Před sv. přijímáním nesmíme ničeho požíti, t. j. ani jísti ani píti. Kdo by po půlnoci něco byť sebe menšího snědl nebo vypil, třeba z nepozornosti, není více lačným a nesmí toho dne přijímati. — Nesluší se zajisté, aby křesťan obyčejnou stravou se sytil, maje nasycen býti stravou nebeskou. — Ti, kdož v nebezpečné nemoci se ocitli, t. j. hrozí-li jim nebezpečí smrti, mohou přijati nejsv. Svátost i kdyby lačni nebyli.

628. Kterak máme přistoupiti ke svatému přijímání?

Ke svatému přijímání máme přistoupiti s rukama sepjatýma a s největší uctivostí.

629. Co máme činiti když se před svatým přijímáním říká konfiteor?

Když se před svatým přijímáním říká konfiteor aneb obecná zpověď, máme ještě jednou vzbuditi lítost nade hříchy svými.

630. Co máme činiti, když kněz lidu ukazuje svatou hostii?

Když kněz lidu ukazuje svatou hostii, máme se jí pokorně klaněti, v prsa se bíti a pobožně říkati: „Pane, nejsem hoden, abys vešel pod střechu mou, ale toliko rci slovem a uzdravena bude duše má.“

631. Co máme činiti přijímajíce svatou hostii?

Přijímajíce svatou hostii máme:

1. hlavu pozdvihnouti, ústa slušně otevříti a jazyk položiti na dolejší ret;

2. svatou hostii požiti, jí nežvýkati, aniž déle v ústech zadržovati;

3. svatou hostii, kdyby se nám snad na ponebí přilepila, nikoli prstem, nýbrž jazykem odloupnouti.

632. Co máme činiti po svatém přijímání?

Po svatém přijímání máme:

1. Pánu Ježíši pokorně se klaněti a jemu děkovati, že k nám ráčil přijíti;

2. jemu se obětovati a učiněná dobrá předsevzetí obnoviti;

3. jeho prositi, by svou milostí stále s námi zůstával;

4. jemu všecky tužby a potřeby duše i těla přednášeti.

633. Kterak máme tráviti den svatého přijímání?

Den svatého přijímání máme tráviti v sebranosti mysli co největší, máme světských zábav a radovánek se vystříhati, chrám Páně navštíviti, nábožné knihy čísti a jiné dobré skutky konati.

Naučení. Nebuď cizincem u stolu Páně, alebrž přistupuj k němu hodně často a urči si k tomu jisté dny v roce; žij však i jindy tak čistě, že bys mohl každý den přijmouti chléb andělský!

4. O svátosti pokání.

634. Co jest svátost pokání?

Svátost pokání je svátost, ve které kněz ke zpovídání zplnomocněný jménem Božím hříšníku odpouští hříchy po křtu

svatém spáchané, když jich srdečně lituje, upřímně se z nich zpovídá a opravdovou vůli má, se polepšiti a za hříchy dosti učiniti.

Že pokání jest pravá svátost, učí sněm Tridentský slovy: „Tvrdil-liby kdo, že pokání v katolické církvi není pravou a vlastní svátostí, ustanovenou od Pána našeho Ježíše Krista pro věřící, aby, kdykoliv po křtu do hříchův upadají, s Bohem smířiti se mohli, budiž z církve vyloučen.“

635. Kterak ustanovil Ježíš Kristus svátost pokání?

Ježíš Kristus ustanovil svátost pokání, když se po svém zmrtvýchvstání ukázal apoštolům, na ně dechl a jim řekl: „Přijměte Ducha svatého! Kterýmž odpustíte hříchy, odpouštějí se jim, a kterýmž zadržíte, zadržány jsou. (Jan. 20, 22 23.)

Těmito slovy udělil Ježíš Kristus apoštolům a jejich nástupcům moc věřícím po křtu sv. zhřešivším hříchy buď odpouštěti nebo zadržovati, a nikoliv, jak protestanté tvrdí, věřícím pouze oznamovati, že přikryti jsou hříchové jejich.

636. Na koho přešla od apoštolů moc, hříchy odpouštěti?

Moc, hříchy odpouštěti, přešla od apoštolů na biskupy a kněze, kteří však musejí, aby ji platně vykonávali, řádně k tomu býti zplnomocněni.

Kněz musí od svého biskupa neb od papeže býti zvlášť zplnomocněn, by směl užívati moci odpouštěti hříchy, kteráž ve svěcení kněžstva mu byla udělena, poněvadž jednak ke skutečnému zastávání úřadu zpovědního jistých vlastností třeba jest, a jednak sama podstata téhož úřadu jakožto soudu v oboru svědomí vyžaduje, by knězi vykázány byly duše, které, aneb aspoň místo, kde by on souditi směl; neboť soud není platen, není-li pronešen nad podřízeným. Papež a biskupové, kteříž kněžím udělují splnomocnění k odpouštění hříchů, mohou toto zplnomocnění také obmeziti tak, že si vyhradí rozhřešení hříšníků, kteří jistými velkými hříchy (na př. vraždou, žhářstvím, kacířstvím) jsou obtíženi. V nebezpečí smrti jest každý kněz od církve zplnomocněn ode všech (i vyhražených) hříchů rozhřešovati.

637. Je-li svátosti pokání ke spasení třeba?

Svátosti pokání je ke spasení třeba, protože je po křtu jediným prostředkem, kterým od Boha odpuštění těžkých hříchů dosáhnouti lze.

638. Čeho nabýváme svátostí pokání?

Svátostí pokání nabýváme:

1. odpuštění hříchův;

Ze slov, kterými Kristus Pán svátost pokání ustanovil, a kteráž povšechně, beze všeho obmezení pronesl, vyplývá, že ve svátosti pokání všecky, i nejtěžší hříchy odpuštěny býti mohou; což potvrzuje i Písmo svaté, neboť sv. apoštolové odpouštěli hříchy i nejtěžším hříšníkům (tak sv. Pavel krveprzniteli v Korintě 2. Kor. 2, 6–7.) aneb se jim nabízeli, že hříchové jim odpuštěni budou (Petr čarodějníku Šimonovi v Samaří, Sk. ap. 8.); jakož i stálé učení církve, (ve 2. stol. zavržen blud Montanův a ve 3 stol. blud Novatianův, kteří tvrdili, že prý církev nemá práva odpouštěti hříchy těžké). Tomu není na odpor výrok Ježíše Krista (Mat. 12, 32.), že hříchové proti Duchu svatému nebudou odpuštěni ani zde, ani na onom světě; neboť hříchové tito ne snad pro jejich velikost anebo tíži, nýbrž proto nedojdou odpuštění, že člověk vědomě a zlomyslně milost ku spasení potřebnou od sebe odmítá, sebe neschopným činí, aby milost Boží naň působiti mohla, a tak svátostí pokání, k odpuštění nevyhnutelně potřebné, sám meze klade a ji nemožnou činí.

2. prominutí trestů věčných a alespoň části trestů časných;

Tresty věčné odpouští Bůh ve svátosti pokání úplně. Tresty časné však odpouští Bůh ve svátosti té dle velemoudrých úradků svých buď úplně anebo jen z části. Odpouští tím větší část trestů časných, čím větší jest lítost a kajicnost toho, kdo pokání přijímá.

3. posvěcující milosti nebo jejího rozmnožení;

Kajicníku *uděluje se milost posvěcující*, pozbyl-li jí hříchy těžkými; nebo bývá v něm *rozmnožena*, nepozbyl-li jí, dopustiv se toliko hříchů všedních.

4. obživnutí zásluh pro nebe, o které nás smrtelný hřích oloupil;

Dobré skutky, které vykonány byly ve stavu nemilosti, zovou se skutky mrtvé; dobré skutky ve stavu milosti Boží vykonané slovou skutky živé. Byla-li však milost Boží hříchem smrtelným ztracena, nazývají se dobré skutky dříve ve stavu milosti vykonané skutky neboli zásluhy umrtvené; skutky a zásluhy tyto nabývají opětně své ceny (obživují), navrátí-li se svátostí pokání stav milosti.

5. zvláštních milostí k životu bohumilému;

6. pokojného svědomí.

639. Kolik částek náleží k hodnému přijetí svátosti pokání?

K hodnému přijetí svátosti pokání náleží pět částek:
1. zpytování svědomí.
2. lítost,
3. opravdové předsevzetí,
4. zpověď,
5. dostiučinění.

640. Co máme činiti, abychom částky ke svátosti pokání potřebné náležitě vykonali?

Abychom částky ke svátosti pokání potřebné náležitě vykonali, máme nejprve vzývati Ducha svatého o pomoc a modliti se: „Přijď, Duše svatý, osvěť rozum můj, abych hříchy své náležitě poznal; pohni vůli mou, bych srdečně jich litoval, upřímně se z nich vyzpovídal, za ně dosti učinil a opravdově se polepšil.“

A. O zpytování svědomí.

641. Co je svědomí zpytovati?

Svědomí zpytovati je vážně přemýšleti, kterých hříchů jsme se od jisté doby dopustili.

642. Za kterou dobu musíme svědomí své zpytovati?

Svědomí své musíme zpytovati:
1. při první zpovědi za dobu uplynulou od času, kdy jsme počali hříchy poznávati;
2. při obyčejných zpovědích za dobu uplynulou od poslední platné zpovědi;
3. při zpovědích za delší dobu právě za tuto dobu.

643. Kterak zpytujeme svědomí?

Svědomí zpytujeme takto:
1. rozpomínáme se, kdy jsme se naposledy platně zpovídali, a zdali jsme vykonali uložené pokání;
2. připomínáme si desatero přikázání Božích a patero přikázání církevních jakož i sedmero hlavních hříchův a při tom se tážeme, zda-li jsme zhřešili myšlením a žádostmi, slovy a skutky neb opomenutím dobrého;

3. rozpomínáme se, zda-li jsme se dopustili hříchů cizích, a zda-li jsme konali povinnosti svého stavu.

644. Nač se musíme u hříchů těžkých zvláště rozpomínati?

U hříchů těžkých musíme se zvláště rozpomínati:

1. na jejich počet;

2. alespoň na okolnosti, které druh jejich proměňují nebo hřích jinak všední v těžký mění.

Okolnostmi hříchu jsou: *místo*, kde hřích byl spáchán (na př. na místě posvátném), *čas*, t. j. kdy (na př. v neděli, v den sv. přijímání a p.) a jak dlouho (na př. trval-li hněv celý měsíc), *osoba*, která zhřešila (na př. kněz, laik, představený, svobodný, ženatý a p.), nebo proti níž se kdo prohřešil (na př. ztýrati rodiče jest těžší hřích nežli ztýrati osobu cizí), anebo s níž se kdo prohřešil, *jakost a velikost předmětu* na př. kolik bylo ukradeno, byla li to věc posvátná či obyčejná a p.). — Veškery hříchy, jež mají určité společné známky, jimiž od ostatních se odlišují, tvoří dohromady určitý druh hříchu (na př. hříchy proti jednotlivým přikázáním a p.). Zmíněné okolnosti často druh hříchu *měnívají*, t. j. hříšný čin, jenž by bez okolností těch byl přestoupením jednoho jen přikázání, stává se okolnostmi přestoupením ještě přikázání jiných. Na př. kdo krade, dopouští se hříchu proti 7. přik., kdo však krade na místě posvátném, nedopouští se již pouhé krádeže, nýbrž okolností místa stává se čin jeho svatokrádeží, jež jest hříchem nejen proti 7., nýbrž i proti 1. přikázání. Řečené okolnosti také hřích jinak všední měnívají v *těžký*.

645. Kterak se můžeme při zpytování svědomí na počet hříchův upamatovati?

Při zpytování svědomí můžeme se na počet hříchův upamatovati, když se rozpomínáme, stal-li se ten hřích každý den, každý týden anebo měsíc, a kolikrát za den, za týden anebo měsíc.

646. Kolik píle máme vynakládati na zpytování svědomí?

Na zpytování svědomí máme vynakládati tolik píle, co jí vynakládáme na díla důležitá; nemáme při tom býti ani povrchní a lehkovážní ani příliš úzkostliví.

647. Kdy jest nedbalost při zpytování svědomí hříchem těžkým?

Nedbalost při zpytování svědomí je hříchem těžkým, když se jí člověk vydává vědomě v nebezpečenství, zapomenouti hříchů smrtelných.

648. Kterak si usnadníme zpytování svědomí?

Zpytování svědomí si usnadníme, když je budeme zpytovati každý den a často se zpovídati.

Mimo to jest pomůckou k snažšímu zpytování svědomí t. zv. *„zpovědní zrcadlo“* (viz Přídavek), t. j. seznam hříchů, jež nejčastěji se vyskytují. „Zrcadlem“ nazývá se seznam ten, poněvadž člověk pročítaje jej, pozoruje v něm mnoho svých hříchů, jež jako skvrny na duši jeho lpí. Vždy však nejdříve radno zpytovati svědomí své bez zrcadla zpovědního; poučení o tom viz v „Přídavku“.

B. O lítosti.

649. Která je nejpotřebnější částka při svátosti pokání?

Lítost je nejpotřebnější částka při svátosti pokání, protože bez lítosti žádný hřích nemůže býti odpuštěn.

650. Co je lítost?

Lítost je bolest a ošklivost duše nad spáchanými hříchy.

Bez lítosti nemůže žádný hřích býti odpuštěn; neboť, chce-li se hříšník opět s Bohem spojiti, musí se od hříchů svých odtrhnouti, což se bez bolesti a ošklivosti duše nad nimi státi nemůže.

651. Jaká musí býti lítost?

Lítost musí býti:
1. vnitřní,
2. nade všecko,
3. obecná,
4. nadpřirozená.

652. Kdy je lítost vnitřní?

Lítost je vnitřní, když hříšník nejen ústy kajicnou

modlitbu říká, nýbrž hřích též skutečně v ošklivosti má a upřímně sobě žádá, by se ho byl nedopustil.

Lítost jest bolest *duše*; bolest duše však jest bolest *vnitřní*; proto mluví žalmista Páně o duchu zkormouceném, a proto i lítost samu nazývá zkroušeností srdce, an dí: „Oběť Bohu duch zkormoucený; srdcem zkroušeným a pokorným, Bože, nepohrdneš.“ (Žalm 50, 19.) Z toho samo sebou plyne, že lítost pouze zevnější, pouhé odříkání kajicné modlitby lítostí nazvati nelze. Proto napomíná nás prorok Joel: „Roztrhněte srdce svá, a ne roucha!“ (2, 13). S lítostí vnitřní (duševní) nemusí nutně bolest zevnitřní (tělesná) býti spojena. Jakož jsou slzy bez pravé lítosti, tak může i pravá lítost bez slz býti. Přece však radí se, aby kajicník i smyslnou bolest, pokud možno, v sobě oživoval a udržoval, aby tělo, kteréž účastenství mělo ve hříchu, též i pokání se súčastnilo. „Kviltež a plačte; smích váš obrať se ve kvílení a radost v zármutek“ (Jak. 4, 9).

653. Kdy je lítost nade všecko?

Lítost je nade všecko, když pokládáme hřích za největší zlo a více ho v ošklivosti máme než každé jiné zlo.

Z toho plyne, že, máme-li lítost nade všecko, hotovi jsme spíše všeliké jiné dobré ztratiti a všeliké jiné zlé trpěti, než abychom se hříchu zase dopustili.

654. Kdy je lítost obecná?

Lítost jest obecná, když se vztahuje alespoň na všecky hříchy těžké.

Kdo by ze svých těžkých hříchů litoval jen některých, a jiných nikoliv, nebyl by mu odpuštěn hřích žádný. Odpouštějíť se ve svátosti pokání *těžké* hříchy buď všechny vesměs anebo žádný. „Pakli by bezbožný činil pokání ze *všech* hříchů svých, živ bude.“ (Ezech. 18, 21.)

655. Co platí o lítosti, když se zpovídáme toliko ze hříchů všedních?

Když se zpovídáme toliko ze hříchů všedních, platí o lítosti toto:

1. zpověď je platná, i když jen jednoho z nich opravdově litujeme;

2. máme se však přičiniti, bychom litovali všech hříchů všedních, ze kterých se zpovídáme;

3. radno je také, v lítost a zpověď zahrnouti hříchy, z nichž jsme se už dříve zpovídali, bychom tím jistěji pravou lítost měli.

656. Kdy je lítost nadpřirozená?

Lítost je nadpřirozená, když hříšník pomocí milosti Boží a z pohnutek nadpřirozených hříchů lituje.

Milostí Boží míní se tu milost pomáhající. — Poněvadž ospravedlnění nadpřirozené jest, musí i počátek jeho býti nadpřirozený.

657. Co rozumíme nadpřirozenými pohnutkami k lítosti?

Nadpřirozenými pohnutkami k lítosti rozumíme pohnutky, které nám udává víra.

658. Které hlavní pohnutky k lítosti nám víra udává?

Víra nám udává tyto hlavní pohnutky k lítosti:

1. že Bůh nekonečně dokonalý a vší lásky hoden jest, a hříšník jím pohrdá;

2. že Ježíš Kristus pro hříchy naše přehořké utrpení a smrt podstoupil;

3. že hříchem ztrácíme nebe;

4. že hříchem si zasluhujeme trestu v pekle jakož i jiných trestův;

5. že hřích už sám sebou ošklivý jest.

Pohnutky 1. a 2. vedou k nadpřirozené lítosti *dokonalé* (viz ot. 662. a 663.); pohnutky 3., 4. a 5. vedou k nadpřirozené lítosti nedokonalé (srvn. ot. 667).

659. Kdy je lítost pouze přirozená?

Lítost je pouze přirozená, když hříšník toliko z přirozených pohnutek hříchu lituje, na příklad: že hříchem do časného neštěstí, do hanby nebo škody upadl.

660. Stačí-li lítost pouze přirozená k odpuštění hříchův?

Lítost pouze přirozená nestačí k odpuštění hříchův.

Není však lítost sama sebou zlá, protože vésti může k lítosti nadpřirozené. — Lítost pouze přirozenou měl pyšný král syrský Antioch, jenž upadnuv do přetěžké nemoci „počal,

od těžké pýchy jsa odveden, ku poznání sebe přicházeti, božskou ranou jsa napomenut, když každého okamžení bolesti jeho se rozmáhaly. A když již ani sám svého smradu nemohl snésti, takto řekl: Spravedlivé jest býti poddánu Bohu a smrtedlnému člověku věcí Bohu rovných nesmýšleti. I modlil se ten nešlechetník Pánu, od něhož neměl dosíci milosrdenství" (2. Mak 9, 11—13). Bůh neslitoval se tedy nad nešlechetníkem, jenž hříchů svých litoval pouze proto, že do nemoci upadl.

661. Kolikerá je lítost nadpřirozená?

Lítost nadpřirozená je dvojí: dokonalá a nedokonalá.

662. Kdy je lítost dokonalá?

Lítost je dokonalá, když hříchu litujeme z dokonalé lásky k Bohu, protože jsme totiž Boha, nejdokonalejší a lásky nejhodnější dobro, urazili.

Dokonalou lítost měl na př. sv. Petr (Luk. 22, 62) a Maria Magdalena. O lítosti Marie Magdaleny vypravuje sv. Lukáš (7, 36—50.) takto: „Prosil pak jeden z Fariseů Ježíše, aby jedl s ním. A všed do domu Farisea, posadil se za stůl. A aj žena, kteráž byla v městě hříšnice, jakž zvěděla, že by seděl za stolem v domě Farisea, přinesla alabastrovou nádobu masti a stojíc z zadu u nohou jeho, počala jeho nohy slzami smáčeti, a utírala je vlasy hlavy své, a líbala nohy jeho, a mastí mazala. Uzřev pak to Fariseus, kterýž ho byl pozval, pravil sám u sebe řka: Kdyby tento byl prorok, věděliby ovšem, co a jaká jest ta žena, která se ho dotýká, že jest hříšnice. I odpovídaje Ježíš, řekl k němu: Šimone, mám tobě něco povědíti. A on řekl: Mistře, pověz. Dva dlužníky měl jeden věřitel: jeden byl dlužen pět set peněz, a druhý padesát. Když neměli, odkudby zaplatili, odpustil to oběma. Který ho tedy více miluje? Odpověděv Šimon, řekl: Mám za to, že ten, kterému více odpustil. A on řekl jemu: Právě jsi rozsoudil. A obrátiv se k ženě, řekl k Šimonovi: Vidíš tuto ženu? Všel jsem do domu tvého, a nepodal jsi vody na nohy mé: ale tato smáčela nohy mé slzami, a vlasy svými vytírala. Nepolíbil jsi mne: ale tato, jak vešla, nepřestala líbati noh mých. Nepomazals olejem hlavy mé: ale tato mazala mastí nohy mé. Protož pravím tobě: Odpouštějí se jí hříchové mnozí, neboť *milovala mnoho*: komuť pak se méně odpouští, méně miluje. I řekl k ní: Odpouštějí se ti hříchové. Tedy počali, kteří tu spolu za stolem seděli, sami mezi sebou říkati: Kdo jest tento, že i hříchy odpouští? I řekl k ženě: Víra tvá tebe spasenu učinila; jdiž v pokoji."

663. Co máme činiti, abychom snadněji vzbudili lítost dokonalou?

Abychom snadněji vzbudili lítost dokonalou, máme uvažovati:

1. že Bůh, jejž jsme urazili, nejdokonalejší a vší lásky nejhodnější dobro jest, a že nám tolik dobrého na těle i na duši prokázal;

2. že Ježíš Kristus na kříži za nás umřel a nám tak ochotně hříchy odpouští.

Úvahy tyto jsou tedy totožny s pohnutkami uvedenými v ot. 658. pod č. 1. a 2.

664. Čeho nabýváme dokonalou lítostí?

Dokonalou lítostí nabýváme hned, také již před zpovědí, odpuštění hříchů; jsme však povinni, v nejbližší zpovědi z nich se vyznati.

665 Kdy jsme povinni, vzbuditi lítost dokonalou?

Lítost dokonalou jsme povinni vzbuditi:

1. v nebezpečenství života, zvláště když na sobě máme hřích těžký a nemůžeme se zpovídati;

2. kdykoli máme přijmouti některou svátost živých, ale jsme ve stavu nemilosti a nemáme příležitosti se zpovídati.

666. Kdy je velice radno, vzbuditi lítost dokonalou?

Vzbuditi lítost dokonalou je velice radno, když jsme se dopustili těžkého hříchu a nemůžeme hned se zpovídati; velmi prospěšno je, vzbuzovati ji každého dne večer, než jdeme spat.

Můžeť každým okamžikem z nenadání překvapiti nás smrť náhlá, takže by nám nebylo popřáno se zpovídati; jest tedy radno, abychom očistili duši svou od hříchů svých dokonalou lítostí.

667 Kdy je lítost nedokonalá?

Lítost je nedokonalá, když hříchu litujeme z nedokonalé lásky k Bohu, protože jsme jím totiž nebe ztratili a pekla jakož i jiných trestů zasloužili, nebo že hřích ve světle víry velice ošklivým se ukazuje.

Jsou to pohnutky v ot. 658 pod čís. 3—5. uvedené.

668. Ceho nabýváme lítostí nedokonalou?

Lítostí nedokonalou nabýváme odpuštění hříchů, přijímáme-li zároveň svátost pokání.

Lítost nedokonalá postačuje tudíž k svátosti pokání. Ovšem má se kajicník vynasnažiti, aby vycházela z pohnutek co možná nejryzejších; avšak i když z bázně věčných trestů vychází, dobrá ještě jest a ku přijetí milostí posvěcující ve svátosti pokání jej připravuje. Tak učí sněm Tridentský sez. XIV. kap. 4. a kan. 5. Sám Spasitel dí: „Bojte se toho, jenž může i duši i tělo zatratiti do pekla.“ (Mat. 10, 28. srv. Luk. 12, 5.).

669. Kdy musíme při svátosti pokání vzbuditi lítost?

Při svátosti pokání musíme vzbuditi lítost před zpovědí neb alespoň před rozhřešením.

670. Co musí s lítostí nezbytně býti spojeno?

S lítostí musí nezbytně býti spojeno opravdové předsevzetí, protože bez předsevzetí skutečná lítost je nemožna.

C. *O opravdovém předsevzetí.*

671. Co sobě musí umíniti, kdo činí opravdové předsevzetí?

Kdo činí opravdové předsevzetí, musí sobě umíniti:

1. že se bude varovati alespoň všech těžkých hříchův a každé dobrovolné blízké příležitosti k nim;

„Kteříž jsme hříchu zemřeli, kterak v něm ještě živi budeme?“ (K Řím. 6, 2.) = My, kteříž opravdu odřekli jsme se hříchu, musíme varovati se příležitostí, jež k hříchu vedou.

2. že bude zlým náklonnostem a pokušením ke hříchu statečně odpírati a k zachování milosti potřebných prostředkův užívati;

3. že odpustí ze srdce svým nepřátelům a všem, kdož mu ublížili;

4. že cizí statek, seč bude, navrátí, a že napraví dané pohoršení i škodu, kterou bližnímu na jeho cti, na časných jeho statcích anebo jinak způsobil;

Předsevzetí takové učinil celník Zacheus, an pravil k Pánu Ježíši: „Aj polovic statku svého, Pane, dám chudým; a oklamal-li jsem koho v čem, nahradím čtvernásob.“ (Luk. 19, 8.).

5. že bude bedlivě konati všecky povinnosti stavu svého.

672. Jaké musí učiniti předsevzetí, kdo se jenom ze hříchů všedních zpovídá?

Kdo se jenom ze hříchů všedních zpovídá, musí učiniti předsevzetí, že se alespoň jednoho z nich už nedopustí neb alespoň vynasnaží, by počet jich umenšil.

673 Co rozumíme blízkou příležitostí ke hříchu?

Blízkou příležitostí ke hříchu rozumíme osobu, společnost, místo a vůbec všecko, čím upadáme do velikého nebezpečenství zhřešiti.

Od *blízké* příležitosti rozeznává se příležitost *vzdálená*, při níž sice není vyloučena možnost hříchu, při níž však přece jest pravděpodobno, že v ní ve hřích neklesneme. Některé okolnosti jsou pro každého člověka příležitostí blízkou; jiné jen pro některé osoby vzhledem na jejich duševní stav, na př. návštěva hostince pro pijana. Vzdálených příležitosti ke hříchu se varovati není naší povinností, aniž by bylo možno všechněch vůbec se vyvarovati.

675. Které jsou hlavní prostředky, jichž máme k zachování milosti užívati?

Hlavní prostředky, jichž máme k zachování milosti užívati, jsou: modlitba a rozjímání o pravdách věčných, vzpomínání na přítomnost Boží častější přijímání svatých svátostí, poslouchání slova Božího, čtení dobrých knih a podobné.

D. *O zpovědi.*

676. Co je zpověď?

Zpověď je zkroušené vyznání spáchaných hříchů knězi ke zpovídání zplnomocněnému, bychom od něho rozhřešení dostali.

Zpověď není pouhé sdělení hříchů knězi za účelem poučení a p., nýbrž skroušené (t. j. s lítostí spojené) vyznání jich za tím účelem, bychom od kněze rozhřešení dosáhli.

677. Proč se musíme ze hříchů svých zpovídati?

Musíme se ze hříchů svých zpovídati, protože svátost pokání je také soudem a kněz jenom skrze zpověď věděti může,

z čeho nás má souditi a má-li nám hříchy odpustiti čili zadržeti.

Zpověď jest k odpuštění hříchů potřebna z nařízení Božského. Neboť Pán Ježíš udělil apoštolům moc hříchy odpouštěti neb zadržovati, řka jim: „Kterýmž odpustíte hříchy, odpouštějí se jim, a kterýmž zadržíte, zadržáni jsou.“ (Jan 20, 23.) Moc tuto nesměli však apoštolé a jich nástupcové vykonávati dle libovůle, nýbrž dle spravedlnosti; oni měli posouditi, zdali hříšník hoden jest rozhřešení aneb zdali se mu mají hříchy zadržeti, t. j. oni si při tom měli počínati soudně, jako *soudcové. Ale soudce není s to, aby pronesl rozsudek platný a spravedlivý, nezná-li čin a povahu jeho* (velikosť přičetnosti, okolnosti přitěžující neb polehčující, počet hříchů, návyk, příležitosti blízké neb vzdálené, nutné neb dobrovolné, hříchy nedokonané neb dokonané, ochotu k náhradě a polepšení a p.) Avšak k vědomostem těmto nemohli apoštolé a jejich nástupcové přijíti jinak leč tím, že se jim hříšník z hříchů svých úplně vyznal. Týmiž slovy tedy, kterými Kristus ustanovil apoštoly za soudce hříšníků, ustanovil také zpověď.

Zpověď byla také vskutku za dob apoštolských vykonávána. Vysvítá tak ze Skut. ap. 19, 18.: „Mnozí z věřících přicházeli, vyznávajíce (= soukromě, pouze sv. apoštolů) a oznamujíce (= veřejně*)) *skutky* (zlé) svoje;“ jakož i ze slov sv. apoštola Jana: „Vyznáme-li *hříchy* své, věrný jest Bůh a spravedlivý, aby nám odpustil hříchy naše a očistil nás od všeliké nepravosti.“ (I. Jan. 1, 9.)

I z doby pozdější máme v tradici neklamná svědectví, že křesťané se z hříchů zpovídali. Již za živobytí sv. Jana nebo brzo po jeho smrti prohlašuje „Učení dvanácti apoštolů“: „Každého dne Páně se shromažďujíce lámejte chléb a vzdávejte díky, když jste byli *hříchy své oznámili*, aby oběť vaše byla čistá.“ Asi o sto let později píše Tertullian (kolem roku 160—240 po Kr.): „Mnozí štítí se tohoto úkonu (vyznání hříchů) jakožto obžaloby sebe sama i odkládají jej ze dne na den, spíše dbalí jsouce hanby své, nežli svojí spásy, podobajíce se oněm, kteří jsouce stiženi tajnou chorobou, zatajují ji lékařům a tak pro svou stydlivosť hynou . . . Zajisté! Veliký zisk vyplývá stydlivosti z utajení poklesku! Jestliže jsme něco zatajili lidem, zdaž budeme to moci také utajiti Bohu? Zdaž lépe jest tajně býti zatracenu, nežli veřejně býti rozhřešenu?“ A touž dobou píše sv. Cyprian († 258): „Jedenkaždý vyzná-

*) V prvých dobách křesťanských byla zpověď nejen soukromou, nýbrž často také, zvláště když se jednalo o nápravu veřejně daného pohoršení, veřejnou, ač soukromá vždy předcházela. Poněvadž veřejnou zpovědí mnozí od pokání byli odstrašováni, byla znenáhla odstraněna. Nepatřilať k podstatě pokání, nýbrž ke kázni církevní.

vej hřích svůj, dokavadž ještě na světě jest, dokavadž jeho vyznání připuštěno býti může, dokavadž odpuštění od kněží udělené Pánu příjemno jest.“ *Origines* píše: „Lze dosíci odpuštění hříchů, když křišník neostýchá se knězi Hospodinovu oznámiti svůj hřích.“ I sekty, které hned v prvních stoletích se od církve odtrhly, uznávají zpověď za ustanovení Božské. — Zpověď má kořeny své v samé přirozenosti lidské. „Co jest člověku přirozenějšího,“ píše *de Maistre*, „nežli ono hnutí srdce, jež k jinému se kloní, by mu sdělilo nějaké tajemství?“ Tak činí zvláště nešťastný, tak činí přečasto zločinec, opovrhnuv beztrestností, kterou mu mlčení slibuje.“ Vyznání hříchů čili zpověď žádal Bůh již od prvních rodičů a nařídil národu vyvolenému IV. Mojž. 5, 7.: „(ať) vyznají hřích svůj.“ Dle židovského podání každé vzkládání rukou při smírné oběti bylo doprovázeno podrobným vyznáním hříchů. Sv. Jan Křtitel žádal zpověď, prve než křtil. (Mat. 3, 6.). — I u národů pohanských nalézáme jakousi zpověď, na př. u Platona, u Buddhistů, u Azteků a prabydlitelů v Nicaragua. Důležitost zpovědi pro mravní život jest uznána od mužů na slovo vzatých, ano i od mnohých protivníků církve. Tak praví na př. sám *Voltaire*: „Zpověď jest mocná uzda, která od nepravosti zdržuje.“ A *Marmontel*: „Není k zachování neporušenosti mravní u mládeže prostředku lepšího nad měsíční zpověď.“ Podobně Pestalozzi, Rousseau, Naville, Raynal, Hallam, Manzoni a jj. Protestant *Leibnitz* o zpovědi se vyjádřil takto: „V pravdě, jest-li co krásného a chvályhodného v křesťanském náboženství, jest to ústav zpovědi, jemuž i Číňané i Japonci se obdivují; neboť nutnost zpovídati se odstrašuje mnohé od hříchů a padlým veliké útěchy poskytuje . . . Rada (zpovědníka moudrého a nábožného) prospívá k ovládání náklonnosti, k seznání chyb, vystříhání se příležitosti k hříchům, k navrácení odcizeného a napravení škody, k vyvrácení pochybností, k potěše ducha sklíčeného, k odstranění neb umenšení všeho zla duševního. A když na světě nelze nic lepšího nalézti nad přítele, jak důležit bude on pro nás, když neporušitelnou svatostí božské svátosti k věrnosti (mlčelivosti) a k přispění zavázán jest.“ — Nebylo tedy reformací, nýbrž zkomolením křesťanství, když Kalvín a Zwingli zpověď odstranili. Pod pláštíkem „čistého evangelia“ zvítězila zkažená lidská přirozenost, kteréž se vyznání hříchů protiví, nad skutečným evangeliem. Luther kolísal se v této otázce semo tamo. Časem haní „falešné pokání papežencův.“ Potom zase (a to i po odpadnutí svém od církve) píše: „Pravou cestou k zbavení se hříchů a pravý k tomu způsob, kromě něhož jiného není, jest velebná, milostmi bohatá sv. svátost pokání, kterou Bůh k útěše všem hříšníkům dal.“ A jindy: „Tajné zpovědi sobě vážím jako panenství a čistoty, jestit to velmi vzácná, spasitelná věc. A všechněm křesťanům by mělo býti líto, kdyby

tajné zpovědi nebylo, i mají všichni za to děkovati, že nám jest dovolena a dána.“ A pak zase ve Šmalkaldských článcích, tedy v symbolickém spise lutheránův: „Protože absoluce nebo moc klíčův také jest pomůckou a útěchou proti hříchu a špatnému svědomí, v evangeliu od Krista ustanovenou, nemá zpověď nebo absoluce nikterak odstraněna býti z církve. Vyznávání hříchů však má býti každému na vůli ponecháno, každému jest volno, co říci chce a co říci nechce.“ Tím však oloupil Luther pokání od Krista ustanovené z větší části o jeho význam. Neboť jakmile jest na vůli každému ponecháno hříchy své vypravovati, z nich se zpovídati nebo je zamlčeti, kdo pak se bude vůbec zpovídati? A vskutku také k tomu došlo, že zpověď, t. j. vyjmenování hříchů spáchaných, z protestantismu takřka vymizela. Jen tu a tam snaží se pastor věřícího směru své konfirmandy přidržeti ke zpovědi, jež aspoň poněkud toho jména zasluhuje. Ale ve svátost pokání protestanté nevěří více; a byť i v ni věřili, neměli by jí přece, neboť jejich kazatelům chybí jak kněžské důstojenství, tak i zplnomocnění od církve, jež vedle svěcení kněžského k platnému rozhřešení se požaduje. Sice i oni rádi mluvívají o moci klíčův, ale v pravdě jí nemají; oni hříšníku nemohou nebe otevříti; oni mohou nanejvýš prohlásiti, že hříšník dokonalou lítostí sobě samému nebesa otevřel; toto prohlášení může však rovněž tak dobře každý jiný člověk učiniti.

678. Jaká musí býti zpověď?

Zpověď musí býti:

1. úplná,
2. upřímná.

679. Kdy je zpověď úplná?

Zpověď jest úplná, když se zpovídáme alespoň ze všech hříchů těžkých, které jsme poznali, i z jejich počtu a těch okolností, ze kterých jsme povinni se zpovídati.

680. Ze kterých okolností jsme povinni se zpovídati?

Povinni jsme se zpovídati alespoň z těch okolností, které:

1. druh hříchu proměňují;
2. hřích jinak všední v těžký mění.

681. Jsme-li povinni, také ze všedních hříchů se zpovídati?

Nejsme povinni, ze všedních hříchů se zpovídati, ale jest to velice radno a užitečno.

Poněvadž hříchové všední nejen ve svátosti pokání, ale i jinak odpuštěny býti mohou: proto není potřebí z nich se zpovídati; ale jest to velice radno a užitečno, abychom v pokoře se cvičili; a hlavně proto, že nám nepřísluší souditi, zdali naše hříchy jsou těžké anebo všední, nýbrž knězi.

682. Kdy je zpověď upřímná?

Zpověď jest upřímná, když na sebe žalujeme právě tak, jak se před Bohem vinnými poznáváme, aniž co zamlčujeme neb omlouváme.

683. Kterak se máme ve zpovědi vyjadřovati?

Ve zpovědi se máme vyjadřovati:

1. počestnými slovy;

2. zřetelně a tak hlasitě, by nás slyšel sice zpovědník, ale neslyšeli okolostojící.

684. K čemu jsme zavázáni, když jsme náhodou z cizí zpovědi něco zaslechli?

Když jsme náhodou z cizí zpovědi něco zaslechli, jsme zavázáni k nejpřísnější mlčelivosti.

685. Co má uvážiti, kdo by se styděl, upřímně se zpovídati?

Kdo by se styděl, upřímně se zpovídati, má uvážiti:

1. že se nestyděl, hřešiti před Bohem, jenž všecko vidí;

2. že jest lépe, hříchy své zpovědníku tajně vyznati, než ve hříchu nepokojně žíti, nešťastně umříti a při posledním soudu proto před celým světem zahanbenu býti;

3. že zpovědník je pod těžkým hříchem a pod velmi přísnými časnými i věčnými tresty k mlčelivosti zavázán.

Zpovědník jest povinen, podstoupiti raději smrt mučenickou, než aby ze zpovědi věc sebe menší vyjevil. Sv. Jan Nepomucký utrpěl dne 20. března r. 1393 mučenickou smrť, že nechtěl králi Václavu IV. vyjeviti, z jakých hříchů královna Žofie jemu se zpovídala. Blah. Jan Sarkander (nar. 1576), farář v Holešově na Moravě, byl r. 1620 ukrutně umučen, protože, byv zpovědníkem Ladislava z Lobkovic, nechtěl protestantským odpůrcům jeho vyzraditi tajemství, jež mu jmenovaný pán ve zpovědi sdělil. Když mučitelé naň naléhali, pravil rekovný kněz: „A kdybych i věděl, že mne na tisíc kusů rozsekáte, že mne železem, ohněm a všemi mukami za-

hubíte, přece bych volil raději to všecko s milostí Boží snášeti, nežli dosti málo prohřešiti se proti této svátosti, jejíž pečeť nesmí kněz zrušiti!“

686. Zpovídá-li se platně, kdo vlastní vinou z některého hříchu těžkého se nezpovídá?

Kdo vlastní vinou, na příklad: z bázně, z lichého studu nebo proto, že svědomí své příliš nedbale zpytoval, z některého hříchu těžkého se nezpovídá, zpovídá se neplatně a dopouští se nového těžkého hříchu.

687. Co musí činiti, kdo vlastní vinou z některého těžkého hříchu se nezpovídal?

Kdo vlastní vinou z některého těžkého hříchu se nezpovídal, musí:

1. ze zamlčeného hříchu se zpovídati;
2. udati, v kolika zpovědích hřích ten zamlčel;
3. všecky tyto zpovědi, když se v nich vyznával i z jiných těžkých hříchů, zevrubně opakovati;
4. zpovídati se, kolikrát ve stavu tom přijal nejsvětější Svátost oltářní, a stalo-li se to i v čas velikonoční;
5. udati, přijal-li ve stavu tomto i jiné svátosti.

688. Co má činiti, kdo bez vlastní viny z některého těžkého hříchu se nezpovídal?

Kdo bez vlastní viny z některého těžkého hříchu se nezpovíval, musí se z něho dodatečně vyznati: radno jest, aby to učinil ještě před svatým přijímáním, ale třeba toho není, protože vykonaná zpověď byla platna.

689. Kterak se jmenuje zpověď, ve které se opakují všecky nebo několik zpovědí dřívějších?

Zpověď, ve které se opakují všecky nebo několik zpovědí dřívějších, jmenuje se zpověď generální.

Generální značí tolik co *všeobecný*; generální zpověď jest tedy taková zpověď, která vztahuje se buď na celý život nebo na delší občasí života.

690. Kdy je třeba zpovědi generální?

Zpovědi generální je třeba, když dřívější zpovědi byly neplatny.

691. Kdy jest radno, vykonati zpověď generální?

Zpověď generální jest radno vykonati:

1. když se připravujeme na první svaté přijímání;
2. když vstupujeme do nového stavu.

Radno jest tedy vykonati generální zpověď těm, kdož do stavu manželského vstoupiti míní; těm, kdož duchovnímu stavu věnovati se chtí, těm, kdož nový důležitý úřad nastupují a p.

3. v čas jubilea nebo missií.

„*Jubileum*“ čili „*jubilejní* rok“, jinak také „*milostivé léto*“ slove čas, v němž obzvlášť slavným způsobem odpustky věřícím se udělují. Rozeznává se jubileum dvojí: 1. *pravidelné*, jež se opakuje vždy po 25 letech a trvá od vánoc do vánoc plný rok, 2. *mimořádné*, jež z důležitých příčin na kratší dobu pro celou církev nebo pro jednotlivé diecése nebo města se prohlašuje. Již ve Starém Zákoně slaven byl každý padesátý rok. Počátek jeho ohlašován byl radostným hlasem trub, jež hebrejsky nazývaly se *jobel*, odkudž vznikl název rok *jubilejní*. V církvi katolické prohlásil nejprve papež Bonifác VIII. rok 1300. a každý následující stý rok za jubilejní, v němž udíleny býti mají plnomocné odpustky těm, kdož platně se vyzpovídali a určité podmínky naplnili. Papež Klement VI. nařídil roku 1349, aby jubileum slaveno bylo každého padesátého roku; papež Urban VI. určil r. 1389 za jubilejní každý 33. rok, a papež Pavel II. (1470) konečně každý 25. rok, což až dosud zůstává v platnosti.

„*Missiemi*“ nerozumí se zde hlásání víry nevěřícím v krajinách zámořských, nýbrž *mimořádná pobožnost* několikadenní, kterou ve farním chrámě konají kněží (obyčejně řeholní) od duchovního správce k tomu pozvaní, a kteráž záleží hlavně v řadě příhodných duchovních řečí k nápravě života povzbuzujících a v přisluhování sv. svátosti pokání.

4. v nebezpečné nemoci, bychom byli na smrt připraveni.

692. Jak často jsme povinni se zpovídati?

Povinni jsme se zpovídati:

1. alespoň jednou za rok;
2. kdykoli v nebezpečenství života jsme si vědomi těžkého hříchu.

Ale i mimo to máme častěji se zpovídati.

693. Proč se máme častěji zpovídati?

Máme se častěji zpovídati:

1. protože jest nebezpečno, smíření s Bohem odkládati, když jsme těžce zhřešili;

2. protože častější zpověď duši v milosti posiluje a náklonnost ke hříchu seslabuje;

3. protože častější zpověď čistotu a útlost svědomí velice podporuje.

694. Kterak se vykonává zpověď?

Zpověď se vykonává takto:

1. Kdo se zpovídá, poklekne ve zpovědnici, udělá kříž a říká:

„Prosím za svaté požehnání, bych se mohl ze hříchů svých dobře a úplně vyzpovídati.“

„Já bídný hříšník zpovídám a vyznávám se Bohu všemohoucímu, nejblahoslavenější Marii Panně, všem milým svatým a vám, otče duchovní, na místě Božím, že jsem (od své poslední zpovědi, která se stala . . .) těchto hříchů se dopustil.“

2. Vyznává hříchy své.

3. Končí zpověď, vzbuzuje znova žel a lítost modle se:

„Bože můj! Těchto a všech svých hříchů srdečně lituji, protože jsem pro ně spravedlivého trestu zasloužil. Želím jich proto, že jsem tebe, svého nejlepšího Otce, nejvyšší a lásky nejhodnější dobro, urazil. Činím opravdové předsevzetí, s milostí tvou život svůj polepšiti, blízké příležitosti ke hříchu se varovati a nikdy už nehřešiti.“

„Žádám vás, ctihodný otče, za spasitelné pokání a kněžské rozhřešení.“

4. Dává pozor, jaké mu zpovědník dává naučení a ukládá pokání. Zeptá-li se ho zpovědník na něco, odpovídá upřímně; sám-li pak něčemu dobře nerozuměl anebo potřebuje-li poučení, otáže se.

5. Přijímá zkroušeně rozhřešení, které zpovědník uděluje slovy: „Rozhřešuji tě ze hříchů tvých ve jménu Otce i Syna i Ducha svatého. Amen,“ a dělá při tom kříž. Řekne-li zpovědník, jak to na mnohých místech bývá: „Pochválen buď Ježíš Kristus“, odpoví: „Na věky. Amen.“ Pak odchází počestně ze zpovědnice, děkuje Bohu za přijatou milost, prosí za sílu, by svá předsevzetí vytrvale prováděl a vykonává uložené

pokání. Kdyby snad bylo při někom shledáno, že není hoden rozhřešení, má se pokorně podrobiti a tím více se vynasnažiti, by se pravým polepšením života rozhřešení hodným stal.

E. O dostiučinění.

695. Co rozumíme dostiučiněním, jehož je ke svátosti pokání třeba?

Dostiučiněním, jehož je ke svátosti pokání třeba, rozumíme konání kajicných skutků, kteréž ukládá zpovědník.

Dostiučiněni k celosti svátosti pokání potřebno jest. Kristus dostiučiniv za nás dokonale (viz str. 155.), neučinil tím naše dostiučinění zbytečným. *Protestanté* domnivají se, že dostiučiněním naším umenšuje se cena a působnosť dostiučinění Kristova. Avšak domněnka tato zcela bezdůvodna jest; neboť veškeré dobré skutky naše nemají ceny své z nás, alebrž právě ze zásluh Kristových — Kdyby Kristus sám dostiučinění našeho nežádal, nebyl by mohl sv. Pavel nikdy psáti ku *Kol.* 1, 24.: „Nyní se raduji z utrpení pro vás a doplňuji to, čehož se nedostává z utrpení Kristových, na těle svém za jeho tělo, jenž jest církev.“

696. Proč se ukládají za hříchy, z nichž jsme se zpovídali, kajicné skutky?

Za hříchy, z nichž jsme se zpovídali, ukládají se kajicné skutky, by hříšník:

1. za urážku, již učinil Bohu, alespoň nějakou náhradu dal;
2. vytrpěl časné tresty za hříchy;
3. budoucně byl opatrnějším a již tak snadno nehřešil.

Moc, ukládati za hříchy kajicné skutky, obdržela církev od Krista Pána ve slovech: „Cožkoliv svážete na zemi, bude svázáno i na nebi, a cokoli rozvážete na zemi, bude rozvázáno i na nebi.“ (Mat. 18, 18.) Sv. Pavel uložil smilníku Korintskému přísné pokání. Kázeň týkající se kajících byla v církvi po mnohá století velice přísná. Účelem přísných trestů, jež církev hříšníkům ukládala, nebyla vždy a pouze jen náprava pohoršení veřejně daného, neboť se ukládaly i za tajná provinění: aniž pouze polepšení hříšníkovo, neboť se ukládaly i těm, kdo se již polepšili: nýbrž církev vždy chovala přesvědčení, že přetrpění těchto trestů sám Bůh žádá, poněvadž jimi se mu zadost činí za urážky hříchy mu učiněné. Srov. na př. slova *Tertullianova*: „V jaké míře ty neušetříš sebe, v také, věř, Bůh ušetří tebe.“ A sv. *Cyprian* píše: „Pán dlouhým a nepřetržitým dostiučiněním usmířen býti má.“ —

697. Co rozumíme časnými tresty za hříchy?

Časnými tresty za hříchy rozumíme tresty, které nám vytrpěti jest za naše hříchy buď zde na zemi nebo na onom světě v očistci.

Časné tresty zde na zemi jsou rozličné: jsou to všeliká utrpení a soužení, chudoba nemoc, pronásledování a p.

698. Odpouští-li se spolu s hříchem vždy také trest za hřích?

S hříchem odpouští se sice vždy trest věčný, neodpouští se však vždy také všechen trest časný.

Mojžíš a Aron nesměli do zaslíbené země vejíti z trestu za nedůvěru svou, ač jim Bůh hřích ten odpustil. Prorok Nathan zvěstoval jménem Božím zhřešivšímu Davidovi: „Hospodin promíjí hřích tvůj: neumřeš. Ale . . . syn, kterýž se narodil tobě, smrtí umře. (II. Král. 12, 13. 14.)

699. Platně-li se zpovídal, kdo uloženého pokání nevykonal?

Kdo uloženého pokání svou vinou nevykonal, ale při zpovědi je vykonati zamýšlel, zpovídal se sice platně, ale dopouští se hříchu a připravuje se o mnohé milosti.

Milost, o niž se člověk takový připravuje, je zejména odpuštění mnohých časných trestů, jehož by se mu bylo dostalo. — Kdo uložené pokání bez své viny vykonati zapoměl, má je vykonati, jakmile se na to rozpomene. — Kdo zapoměl, co mu zpovědník za pokání uložil, má se zpovědníka zeptati, není-li to možno, má to oznámiti při nejbližší sv. zpovědi.

700. Které skutky ukládají se obyčejně za pokání?

Za pokání se obyčejně ukládají: modlitba, půst, almužna a jiné podobné skutky velikosti a povaze hříchů přiměřené.

701. Kterak máme vykonati uložené pokání?

Uložené pokání máme vykonati:

1. právě tak, jak bylo uloženo;
2. bez odkladu, to jest, co nejdříve.

Kajicník nesmí samovolně měniti uloženého pokání; jen zpovědník má právo je změniti k důvodné žádosti kajicníkově.

702. Máme-li konati jenom pokání, které nám zpovědník uložil?

Nemáme konati jenom pokání, které nám zpovědník uložil, nýbrž máme se vynasnažiti, bychom také dobrovolnými kajícími skutky, zvláště pak trpělivostí v souženích zasloužené tresty odkáli.

Dostiučinění, které zpovědník mocí od Krista projůjčenou kajícníkovi ukládá, slove *svátostným*. Ale i po tomto dostiučinění zbývá často člověku vytrpěti ještě mnoho časných trestů. Církev neukládá nyní kajícníkům trestů tak přísných jako dříve, jelikož jimi nechce nikoho od pokání odstrašiti. Ponechává tedy kajícníkům samým, aby mimo dostiučinění svátostné buď sami si skutky kajícné ukládali, aneb, sešle-li Bůh sám na ně nehody nějaké, v duchu kajícném t. j. nejen k upevnění se v cnosti, ale i k dostiučinění za hříchy je přetrpěli. Takovéto dostiučinění nazývá se mimosvátostným.

703. Čím nám přichází církev na pomoc, abychom si časné tresty za hříchy odkáli?

Abychom si časné tresty za hříchy odkáli, přichází nám církev na pomoc odpustky.

Naučení. Zpovídej se často a vždycky tak, jako by to byla zpověď tvá poslední! V pokorné zpovědi „rodí se naděje odpuštění, znepokojené svědomí se smiřuje, ztracená milost se znova nalézá, člověk budoucímu hněvu uchází, a tak se potkají ve svatém políbení Bůh a duše kající“. (O následování Krista.)

O odpustcích.

704. Co jsou odpustky?

Odpustky jsou odpuštění časných trestů, které církev po odpuštění hříchů mimo svátost pokání uděluje.

705. Co máme věřiti o odpustcích?

O odpustcích máme věřiti:

1. že církev obdržela od Ježíše Krista moc, odpustky udělovati;
2. že jest velice užitečno, odpustky získati.

706. Kterými slovy dal Ježíš Kristus církvi moc, odpustky udělovati?

Moc, odpustky udělovati, dal Ježíš Kristus církvi slovy

„Cožbyskoli (Petře) rozvázal na zemi, bude rozvázáno i na nebi.“ (Mat. 16, 19.)

Této moci užil sv. Pavel při smilníku Korintském. Tak jako mu přísný trest uložil (srov. ot. 696.), tak mu také, když po celý rok horlivým kajicníkem se býti prokázal, ostatek trestu prominul, řka v II. ke Kor. „Dostiť má, kterýž takový jest, na tom trestání. Já, co jsem odpustil, jestliže jsem co odpustil (= jestli jsem mu měl ještě co odpouštěti, protože byl velmi horlivým v pokání), pro vás (= na vaše prosby) v osobě Kristově (odpustil jsem, t. j. na místě Kristově, moci od Krista mi udělenou).“ Podobně udíleli biskupové prvních století kajicníkům úplného neb částečného odpuštění trestů časných, když neobyčejnou horlivost v pokání jevili, když v nebezpečnou nemoc upadli, aneb když se za ně mučenníci a vyznavači přimlouvali.

707. Na čem se zakládají odpustky?

Odpustky se zakládají na nevyčerpatelném pokladu, který má církev v zásluhách Ježíše Krista, blahoslavené Panny Marie a svatých, a z něhož může božské spravedlnosti dávati náhradu za časné tresty za hříchy.

Jak v otázce 233. bylo řečeno, jsou všichni údové obcování svatých účastni duchovních jeho statků, jeho milosti a zásluh, jeho modliteb a dobrých skutkův. Zásluhy Ježíše Krista, Panny Marie a svatých tvoří nevyčerpatelný poklad, z něhož všem ostatním údům obcování svatých prospěch plyne. A z tohoto pokladu udílí církev jakožto oprávněná správkyně jeho, odpustky, předkládajíc na místě dostiučinění kajicníkova božské spravedlnosti nekonečné zásluhy Ježíše Krista a veliké zásluhy Panny Marie a svatých.

708. Proč uděluje církev odpustky?

Církev uděluje odpustky:

1. by v nás vzbudila ducha kajicnosti a odměnila horlivost, s kterouž kajicné skutky konáme;

2. aby přispěla na pomoc naší slabosti, protože málokdy můžeme Bohu tak dosti učiniti, jak bychom měli.

709. Čeho se vyžaduje k získání odpustkův?

K získání odpustků se vyžaduje:

1. bychom byli ve stavu milosti;

2. bychom vykonali předepsané podmínky zevrubně a s úmyslem získati odpustky.

Podmínky takové bývají obyčejně: almužna, půst, návštěva určitých kostelů a jiné dobré skutky.

710. Kolikeré jsou odpustky?

Odpustky jsou dvojí: plnomocné a neplnomocné.

711. Co jsou plnomocné odpustky?

Plnomocné odpustky jsou odpuštění všech časných trestů za hříchy.

(K plnomocným odpustkům náležejí odpustky milostivého léta, v hodinu smrti, o slavnosti porciunkuly a jiné.)

„Plnomocný" značí zde tolik co „úplný." — O milostivém létě viz při otázce 691. — Porciunkula (= „podíleček") byl malý kostelík poblíž Assisi, zasvěcený „P. Marii s anděly", jejž sv. František z almužen věřících r. 1208. opravil, a v němž nejraději dlíval. Těm, kdož do tohoto kostelíka v den 2 srpna putovali, dostávalo se plnomocných odpustků. Později rozšířena milost na všechny chrámy františkánské vůbec pro řečený den.

712 Co jsou neplnomocné odpustky?

Neplnomocné odpustky jsou odpuštění části časných trestů za hříchy.

(Takové odpustky jsou na příklad odpustky jedné kvadrageny nebo čtyřiceti dnů, jednoho roku, to jest, prominutí tolika časných trestů, kolik bychom jich odkáli, kdybychom podle starých ustanovení církevních po čtyřicet dní, po jeden rok pokání činili.)

Neplnomocný = neúplný, částečný.

713. Mohou-li odpustky také duším v očistci přivlastněny býti?

Odpustky mohou na způsob přímluvy také duším v očistci přivlastněny býti, ale jenom ty, o kterých to církev výslovně prohlásila.

Kdežto církev údům na zemi žijícím přivlastňuje či uděluje odpustky na způsob rozhřešení nebo rozsudku, nemůže týmž spůsobem přivlastniti je duším v očistci, poněvadž nemá nad nimi soudní moci. Ale může jim je přivlastniti na způsob přímluvy, t. j. církev může prositi Boha, aby odpustky, jež věřící duším v očistci přivlastňují, přijati ráčil tak, jako by je byly duše ty na zemi samy byly získaly. Poněvadž účinek odpustků i plnomocných hlavně na hodnosti a horlivosti toho

závisí, kdo je získati chce, a věděti se nemůže, zdaž to odpuštění, které jsme získali, postačuje k prominutí trestu, jaký duším v očistci vyměřen jest, nelze také říci, že duše ony dalších modliteb našich neb obětí mše sv nepotřebují. Jsou-li duše, jimž odpustky na způsob přímluvy se přivlastňují, z očistce již vysvobozeny, plynou vykonané za tím účelem dobré skutky do pokladu církve.

Naučení. Měj v uctivosti odpustky, važ si jich a hleď jich hojně získati pro sebe i pro zemřelé! Modli se na př. často nábožně: „Můj Ježíši, smilování!“ (100 dní odpustků pokaždé) anebo: „Sladké srdce Panny Marie, budiž mou spásou!“ (300 dní odpustků pokaždé.) Vzbuď každého rána úmysl, získati všecky odpustky, kteréž toho dne získati můžeš!

5. O svátosti posledního pomazání.

714. Co je poslední pomazání?

Poslední pomazání je svátost, ve které nemocný skrze mazání svatým olejem nemocných a skrze modlitbu kněžskou nabývá milosti Boží ke spasení duše a častěji i ku prospěchu těla. —

Poslední pomazání nazývá se jinak také „pomazání nemocných.“ — Olej nemocných jest olej olivový, svěcený od biskupa v Zelený čtvrtek. — Jako olej léčívá rány a mírní bolesti tělesné, tak má milost ve svátosti posledního pomazání vyléčiti duševní rány (hříchy a pozůstatky i následky jejich) a zmírniti duševní bolesti (úzkost, výčitky svědomí, bázeň před smrtí). Jako olej sílí tělo zápasníka k boji, tak má svátost posledního pomazání posilniti duši nemocného v zápase smrtelném.

715. Odkud pochází jméno „poslední pomazání“?

Jméno „poslední pomazání“ pochází odtud, že toto pomazání obyčejně bývá posledním ze všech svatých pomazání, jež církev člověku uděluje.

Jiná svatá pomazání udělují se člověku při křtu sv., při biřmování a svěcení kněžstva. Křesťan, jenž těžce nemocen jest, již aspoň pomazání při křtu sv. a zpravidla i při sv. biřmování obdržel, a je-li knězem, i pomazání při svěcení kněžstva; uděluje se mu tedy pomazání nemocných poslední ze všech pomazání. Neznačí tedy slovo „poslední“, že by člověk, jenž pomazání to přijme, nutně musil zemříti; naopak působívá svátost tato častěji i tělesné zdraví (viz ot. 717, 6).

716. Odkud víme, že Ježíš Kristus ustanovil svátost posledního pomazání?

Že Ježíš Kristus ustanovil svátost posledního pomazání, víme ze slov svatého apoštola Jakuba: „Stůně-li kdo z vás, uvediž (k sobě) kněží církve, a ať se nad ním modlí, mažíce jej olejem ve jménu Páně; a modlitba víry uzdraví nemocného, a polehčíť jemu Pán, a jestliže jest ve hříších, budou mu odpuštěny.“ (Jak. 5, 14. 15.)

717. Co působí poslední pomazání?

Poslední pomazání působí:

1. rozmnožení posvěcující milosti;
2. odpuštění hříchů všedních;
3. mimořádně též odpuštění hříchů těžkých, když se z nich nemocný nemůže už zpovídati, ale upřímně jich lituje;
4. osvobození od časných trestův a jiných pozůstatků hříchů již odpuštěných, na příklad: náklonnosti ke hříchu, slabosti vůle;
5. posilnění nemocného v pokušeních a bolestech, obzvláště v zápase smrtelném;
6. častěji i tělesné zdraví, jestliže duši nemocného ke spasení prospívá.

718. Kdo může udělovati poslední pomazání?

Poslední pomazání může uděloval pouze kněz, a to jen olejem od biskupa posvěceným.

719. Kterak se uděluje poslední pomazání?

Poslední pomazání se uděluje takto: kněz maže nemocného na jednotlivých smyslech, modle se zároveň: „Skrze toto svaté pomazání a své předobrotivé milosrdenství odpustiž tobě Bůh, cokoli jsi zavinil zrakem, sluchem . . .“

Kněz palcem pravé ruky ve svatém oleji omočeným dělá nemocnému kříž na očích, uších, chřípí, ústech, rukou a nohou. — Jizba, kde nemocný leží, se očistí co možná. Stůl postaví se k nohám nemocného, přikryje se bílým prostěradlem a postaví se naň dvě čisté nádoby, jedna s vodou obyčejnou, druhá se svěcenou; na slušnou čistou misku připraví se trochu soli a kůrka chleba na otření prstů kněze, v prostřed umístí

se kříž a dvě voskové svíčky. Nemocný dle možnosti v čisté prádlo oblečen, umyt, zvláště na nohou, připravuje se ku svaté zpovědi: může-li, zpytuje svědomí tak, jako jindy, potom sám neb jiní s ním modlí se tři božské ctnosti, litanie loteránské a jiné modlitby.

720. Kdo může poslední pomazání přijmouti?

Poslední pomazání může přijmouti každý katolický křesťan, který už přišel do rozumu a nebezpečně onemocněl.

Nemohou tedy poslední pomazání přijati: vojáci do bitvy jdoucí, zločinec před popravou a p., dítky před sedmým rokem, ti, kteří po celý život svůj byli šíleni a p. — *Staří lidé*, jimž sil tělesných vůčihledě ubývá, mohou poslední pomazání přijati, byť jinak nemocni nebyli; neboť vetché stáří jest samo sebou nemocí, s níž nebezpečí smrti jest spojeno.

721. Kolikrát můžeme poslední pomazání přijmouti?

Poslední pomazání můžeme přijmouti, kolikrátkoli nebezpečně onemocníme nebo v téžé nemoci do nového nebezpečenství života upadneme.

722. Je-li posledního pomazání ke spasení třeba?

Posledního pomazání není ke spasení nevyhnutelně třeba; přece však nemá nemocný opominouti, by se právě pro hodinu smrti nepřipravil o tak veliké milosti.

Kdo z nedbalosti nebo dokonce snad z pohrdání opomene přijati poslední pomazání aneb nemocného bližního schválně zaopatřiti nedá, hřeší těžce.

723. Kdy má nemocný přijmouti poslední pomazání?

Nemocný má přijmouti poslední pomazání, možno-li, dokud ještě je při dobré paměti.

724. Kterak se má nemocný k poslednímu pomázání připraviti?

Nemocný se má k poslednímu pomazání takto připraviti:

1. má se zpovídati a, nemůže-li se zpovídati, má se vynasnažiti, by vzbudil dokonalou lítost;

2. má míti živou víru a pevnou důvěru v Boha a zcela se odevzdati do vůle Boží.

Je-li nemocný již úplně bez sebe, může mu přece poslední pomazání býti uděleno, ač-li možno předpokládati, že by svátostí touto nepohrdl, kdyby při vědomí byl. Přijde-li nemocný později k sobě, má aspoň vzbuditi lítost. Chce-li se ještě zpovídati, má býti zpovědník přivolán.

Naučení. Pros často za milost dobré smrti a neodkládej s přijetím svatých svátostí až na poslední okamžik, aby tě smrt nepřekvapila! Pečuj však též svědomitě o to, by nikdo z tvých příbuzných a domácích neodebral se na věčnost bez přijetí svatých svátostí!

6. O svátosti svěcení kněžstva.

725. Co je svěcení kněžstva?

Svěcení kněžstva je svátost, kterou se uděluje kněžská moc a zvláštní milost k řádnému konání úřadu kněžského.

Že svěcení knězstva pravou a skutečnou svátostí Nového zákona jest, vyřkla církev na sněmu Tridentském jasnými slovy: „Pravil-liby kdo, že svěcení kněžstva není pravou a vlastní svátostí od Pána našeho Ježíše Krista ustanovenou aneb že jest pouhý vynález lidský, vymyšlený od mužův církevních věcí nezkušených; anebo že jest to jen nějaký obřad, kterýmž hlasatelé slova Božího a přisluhovatelé svátostí se volí, budiž z církve vyloučen.“

Důkaz, že svátost tato božského původu jest, zakládá se: 1. na svědectví Písma sv.; neboť Kristus Pán, kterýž sám jest nejvyšší a věčný kněz, chtěje aby i po odchodu jeho Božský úřad v církvi vykonáván byl, zvolil apoštoly, jimž při poslední večeři slovy: to čiňte . . . moc ke konání sv. oběti udělil, jakož i po svém z mrtvých vstání všecka ostatní práva k vykonávání kněžského úřadu (učiti, křtíti, hříchy odpouštěti a t. d.) dal. Apoštolové přenesli tuto kněžskou moc zase na jiné, a sice pomocí zevního znamení, totiž vzkládaním rukou, spojeným s modlitbou, s kterýmžto zevnitřním znamením zvláštní vnitřní milost spojena byla. Srov. Sk. ap. 13, 2–3.: „A když oni sloužili Pánu a postili se, řekl jim Duch sv.: Oddělte mi Šavla a Barnabáše k dílu, ku kterémuž jsem je pojal. Tedy postíce a modlíce se a vzkládajíce na ně ruce, propustili je;“ rovněž 2. Tím. 1, 6, kde Pavel k Tim. píše: „Pro kteroužto příčinu napomínám tebe, abys opět vzbudil milost Boží, kteráž jest v tobě skrze vzkládání rukou mých.“ Takovéto zevnější a účinkující znamení mohlo jedině Kristem Pánem ustanoveno býti. 2. Na nepřetrženém ústním podání. Sv. Augustin praví, že za jeho doby svěcení kněžstva vůbec

za pravou svátost se uznává, a píše: „Donatisté ať vysvětlí, kterak svátost pokřtěného nemůže pozbyta býti, a *svátost posvěceného* může; nebo jestliže obě svátosti jsou, o čemž nikdo nepochybuje, proč bývá pozbyta tato a ne ona? Žádná z obou svátostí nesmí v účincích svých obmezována býti.“ A sv. Ambrož dí: „Člověk vzkládá ruce, a Bůh uděluje milost; kněz, modle se, vzkládá ruce, a Bůh žehná svou všemohoucí pravicí; biskup uděluje svěcení, a Bůh uděluje důstojenství.“ I víra řecké církve a ostatních sekt východních svědčí o všeobecnosti tohoto ústního podání.

Písmo sv. sice několikráte mluví o všeobecném kněžstvu (1. Pet. 2, 5 . . . „i vy, jako kamení živé, vzdělávejte se na něm v dům duchovní, v kněžstvo svaté, k obětování duchovních obětí, příjemných Bohu skrze Ježíše Krista“), k němuž *všickni věřící* posvěceni bývají křtem svatým, a jehožto mocí denně Bohu na oltáři svého srdce modlitby a oběti duchovní přinášeti mají; avšak toto všeobecné kněžství nikterak nevylučuje kněžství zvláštního a svátostního, nýbrž spíše nezbytně je předpokládá.

726. Co působí svěcení kněžstva?

Svěcení kněžstva

1. uděluje moc kněžskou;

2. rozmnožuje milost posvěcující;

3. uděluje zvláštní milost k řádnému konání úřadu kněžského;

„Napomínám tebe, abys opět vzbudil milost Boží, kteráž jest v tobě skrze vzkládání rukou mých.“ (II. k Tim. 1, 6.)

4. vtiskuje duši nezrušitelné znamení kněze Kristova.

727. V čem záleží hlavně moc kněžská?

Moc kněžská hlavně záleží v tom, že kněz může:

1. konati oběť mše svaté,

2. udělovati svaté svátosti.

728. Kdo může udělovati svěcení kněžstva?

Svěcení kněžstva mohou udělovati toliko biskupové, protože jen na ně přešla tato moc od apoštolů svěcením na biskupství.

Toliko nižší svěcení a podjáhenství může uděleti s povolením papežským i pouhý kněz. Tak mohou uděleti svěcení nižší opati řeholníkům svého kláštera a kardinálové, jsou-li

pouhými kněžími, osobám v jich službě postaveným a klerikům při jejich kostelích ustanoveným.

V Písmě sv. čteme, že jediné apoštolové a biskupové od nich ustanovení svátostí svěcení kněžstva přisluhovali. Sv. Jeronym tvrdí, že biskup liší se od kněze hlavně tím, že on samojediný může světiti a tím v církvi otce věřících ustanovovati. — Ariáné žalovali sv. Athanasia, že prý dal ztýrati kněze Ischyru, avšak *synoda alexandrijská* (r. 319.) zamítla tuto žalobu dokládajíc, že Ischyras nikdy knězem nebyl, protože nebyl posvěcen biskupem, nýbrž prostým knězem Kollu-them, schismatikem.

Přijati mohou tuto svátost jen pokřtěné *osoby pohlaví mužského*; neboť i ve Starém Zákoně toliko mužové rodiny Aaronovy byli posvěceni na kněze, a sv. Pavel píše: „*Ženě nedopouštím učiti.*“ (I. Tim. 2, 12.). „*Ženy at mlčí ve shromážděních; nebo nedopouští se jim mluviti.*“ (I. Kor. 14, 34.). Aby tato svátost *hodně* byla přijata, třeba, by svěcenec byl ve stavu posvěcující milosti, biřmován, věku dospělého (kanonický věk: 24 roky), života bezúhonného a náležitých duševních i tělesných vlastností, o nichž pouze církvi souditi přísluší.

729. Kterak se uděluje svěcení kněžstva?

Svěcení kněžstva uděluje se takto: biskup vkládá ruce na ty, kteří mají býti svěceni, modlí se nad nimi, maže jejich ruce svatým olejem a podává jim kalich s vínem a patenu s hostií, by se jich dotekli.

730. Jsou-li mimo svěcení kněžstva ještě jiná duchovní svěcení?

Mimo svěcení kněžstva jsou ještě jiná duchovní svěcení a to:

1. svěcení, která na kněžství připravují, totiž čtvero nižších svěcení, jakož i svěcení na podjáhenství a jáhenství;

2. svěcení na biskupství, kterýmž se svěcení kněžstva dovršuje.

Duchovní moc vlastně jen jedna jest; totiž ta, kterou Kristus apoštolům svým odevzdal. Jest to moc, konati vše, čeho ku spáse věřících třeba jest, tedy konati úřad učitelský, kněžský a královský. Moc tato tak jako sdělitelna, tak i dělitelna jest; může buď docela aneb jen částečně jiným sdělena aneb na jiného přenesena býti. Odtud vysvětlují se stupňové duchovní moci v církvi, její svatovláda čili hierarchie, kteráž, pokud skládá se z biskupů, kněží a jáhnů božského jest usta-

novení. Neboť apoštolové nikdy by nebyli se osmělili, o své újmě moc tuto děliti a jmenované tři řády v církvi ustanoviti, kdyby jim to Pán nebyl nařídil. Že sv. apoštolové ustanovili biskupy, kněze a jáhny, vysvítá na př. ze slov sv. Pavla: „Z té příčiny zanechal jsem tebe v Krétě, abys čeho se nedostává, spravil a ustanovil po městech kněze.“ (Tit. 1, 5), jakož i ze slov Skut. ap. 14, 22: A zřídivše (apoštolé t. j. biskupové Barnabáš a Pavel) jim starší (= kněze) ... poručili je Pánu“ a Skut. ap. 6, 6.: „Ty (Štěpána Filipa a t. d.) postavili před obličejem apoštolů a oni modlíce se, vzkládali na ně ruce.“ Církev později ještě několik nižších stupňů při svěcení počala rozeznávati: podjáhenství, akolyty, exorcisty, lektorát, ostiariát, jež jsou jakousi přípravou k důstojnému přijetí svěcení vyšších. *Ostiáři* (vrátníci chrámoví) mají původ svůj již v první církvi, kdežto za času pronásledování křesťanstva co důvěrníci biskupovi věřícím čas a místo služeb Božích a jiná nařízení oznamovali; později pak dvéře chrámu otvírali a zavírali, chrámy čistili a zdobili, a nad pořádkem při službách Božích bděli: zvláště pak dohlíželi, aby veřejně kající a katechumeni na vykázaných jim místech zůstali a v určitý čas z chrámu se odebrali, tolikéž aby žádný pohan tajemstvím posvátným neobcoval; posléze pak po vynalezení zvonů bylo jim o zvonění pečovati. *Při svěcení* na ostiariát *odevzdává biskup čekanci klíč chrámový, napomínaje ho*, aby netoliko viditelný ale i neviditelný chrám Páně, totiž srdce věřících, otvíral klíčem dobrých příkladův Bohu, a naopak je zavíral hříchu a nepravosti. Po té *arcijahen* ihned *úřad* jeho mu *konati* velí, totiž dvéře chrámové otevříti a zazvoniti. *Lektoři* (předčítatelé) předčítali druhdy při službách Božích částky písma svatého kromě evangelia; později pak také předzpěvovali při službách Božích a některá svěcení a žehnání, n. p. chleba a nových plodin, vykonávali. *Při svěcení* na lektorát, kteréž se děje hned po svěcení na ostiářství, *podává biskup* nastávajícímu *lektorovi do ruky knihu*, v níž to částky z písma svatého ku předčítání při službách Božích určené obsaženy jsou. *Exorcisté* (zažehnávači) měli za prvních věků církve dozorství nad posedlými, t. j. nad takovými, jenž působením zlého ducha rozličné škody na těle i duchu svém utrpěli. Dle příkladu Kristova ujímala se též církev těchto ubožáků, vyučujíc je a vymítajíc ďábelství jejich skrze exorcisty, pak i křtíc je, při čemž exorcisté přisluhovali. *Při svěcení* na exorcistát *podává biskup* tomu, jejž světí, *žehnávací knihu*. — *Akolyté* (sledovníci, služebníci chrámoví) provázeli biskupa, kněze a jáhny při vykonávání služeb Božích, zvláště pak musili za času pronásledování křesťanstva, když se služby Boží v podzemních a temných skrýších konaly, pečovati o osvícení místa bohoslužebného, též musili chystati vodu, víno a kadidlo k službám Božím. *Při svěcení* akolytů *podává jim biskup*

svícen s voskovou svící a konvičky. — Přípravou k nižším svěcením jsou postřižiny čili tonsura na památku trnové koruny Páně. Rouchem nižších svěcenců jest zkrácená alba. Pro nedostatek svěcených nižších duchovních připouští církev, aby některé jejich služby konali nesvěcení bohoslovci — pak i kostelníci a ministranti.

Svěcení na *podjáhenství* dává moc vlévati do kalicha s vínem vodu a čísti epištolu. Odznakem podjáhna jsou: humerál, alba, manipul, malá dalmatika čili tunicella. Podjáhenství počítá se k svěcením vyšším, poněvadž církev zavazuje podjáhny k povinnostem, k nimž zavázáni jsou jáhnové, kněží a biskupové.

Svěcení na *jáhenství* dává zárodek a podíl kněžské moci hlavně tím, že jáhen při mši svaté přisluhuje, ať víno do kalicha nalévá, evangelium zpívá a j. Odznakem moci jáhenské jest štola od levého ramene k pravému boku jdoucí a dalmatika.

Tak jako duchovní moc jen jedna jest, tak také jest jen jedna svátost svěcení kněžstva, ač jest více stupňů svěcení. Jmenuje se svěcením *kněžstva*, poněvadž vlastní podstatu této svátosti tvoří odevzdání moci oběť Nového Zákona obětovati moci to výhradně kněžské. Kněžství pak trojí jest: 1. *přípravné*, jež má několik rozličných stupňů: čtvero nižších svěcení, podjáhenství a jáhenství; 2. *neúplné*, kněžství v užším smyslu, když svěcenec moc obětovati sice obdržel, ale tak, že tuto svou moc jiným udělovati nemůže, a 3. *úplné*, biskupství, když kněz k moci své, oběť Bohu přinášeti, také moc obdrží, ji jiným udělovati. Biskupství, ač novou moc knězi udílí i s potřebnou k tomu milostí, není přece novou svátostí, nýbrž jest pouze dovršením svátosti svěcení kněžstva.

Odznaky kněžské moci jsou hlavně štola a mešní roucho; odznaky biskupské moci jsou kromě rouch kněžských hlavně berla pastýřská, mitra, kříž na prsou.

Církev zavazuje biskupy, kněze, jáhny a podjáhny k setrvání v duchovním stavu až do smrti, k bezženství a k modlení se breviáře (= zvláštních modliteb několikráte za den).

731. Jaké smýšlení má v nás vzbuzovati víra v kněžskou moc a důstojnost?

Víra v kněžskou moc a důstojnost má v nás vzbuzovati úctu, poslušnost a vděčnost ke kněžím. Také máme Boha často, zvlášť o suchých dnech za dobré kněze prositi.

Naučení. Uvaž, co praví světec: „Kdo cti kněze, cti Krista; a kdo příkoří činí knězi, činí příkoří Kristu Pánu, jehož zástupcem právě kněz jest.“ (Sv. Jan Zlatoústý.)

7 O svátosti stavu manželského.

732. Co je svátost stavu manželského?

Svátost stavu manželského je svátost, kterou se dvě svobodné osoby, muž a žena, nerozlučně spojují a od Boha nabývají milosti, by povinnosti stavu manželského až do smrti věrně plnili.

733 Kdy bylo manželství ustanoveno?

Manželství bylo již v ráji od Boha ustanoveno, v Novém zákoně pak Ježíš Kristus je povýšil na svátost a na milostiplný obraz svého nerozlučného spojení s církví.

„I stvořil Bůh člověka k obrazu svému: k obrazu božímu stvořil ho, *muže a ženu* stvořil je. I *požehnal jim* Bůh a řekl: Rostěte a množte se . .“ (I. Mojž. 1, 27, 28.) Bůh manželství původně tak zařídil, že mělo býti spojením toliko mezi jedním mužem a jednou ženou a že spojení to nerozlučným býti mělo. Hřích dědičný byl příčinou, že pokolení lidské od původního zařízení Božského se odchýlilo a původní dokonalost manželství porušilo. Vzniklo mnohoženství a svazek manželský propouštěním manželek byl rozvazován. Vykupitel, přišed na svět, obnovil zase původní dokonalost v manželství a nad to povznesl je na svátost a na milostiplný obraz svého nerozlučného spojení s církví. „Tajemství toto“, praví sv. Pavel v listě k Efes. 5, 32. o manželství, „veliké jest, ale já pravím *v Kristu a v církvi*“, t. j. obrazem jest tajemného a nerozlučitelného spojení Krista s církví.

734. Co působí svátost stavu manželského?

Svátost stavu manželského působí:

1. rozmnožení posvěcující milosti;

2. zvláštní milost, aby manželé povinnosti stavu manželského věrně plnili.

735. Co jest povinností manželův?

Povinností manželů jest:

1. aby ve svornosti, lásce a manželské věrnosti spolu živi byli, dokud je smrt nerozloučí;

2. aby křesťanským životem vespolek se vzdělávali a podporovali;

3. aby své děti v bázni Boží vychovávali a o jejich časné i věčné blaho pečovali.

736. Může-li býti manželství rozloučeno?

Manželství nemůže býti rozloučeno jinak než smrtí jednoho z manželů; duchovní vrchnost může však z důležitých příčin dovoliti, by manželé odloučeni od sebe žili.

„Co Bůh spojil, člověk nerozlučuj." (Mat. 19, 6.) — „Každý, kdo propouští manželku svou a jinou pojímá, cizoloží; a kdo pojímá propuštěnou od muže, cizoloží." (Luk. 16, 18.)

Manželé, kterým duchovní vrchnost dovolila, aby odloučeni od sebe žili („manželé rozvedení"), nesmějí v nový sňatek vejíti, neboť i po odloučení svém (rozvodu) zůstávají spojeni nerozlučným svazkem manželským.

737. Jakým způsobem přijímají snoubenci svátost stavu manželského?

Snoubenci přijímají svátost stavu manželského tím způsobem, že prohlašují před svým farářem anebo jeho zástupcem a dvěma svědky, že se za sebe berou.

„Před *svým* farářem", t. j. na jehož osadě bydlí. Bydlí-li snoubenci v různých farních osadách, má oddavky zpravidla vykonati *farář nevěstin*. Přejí-li si však snoubenci, aby jiný kněz je oddával, může farář jejich kněze toho k tomu splnomocniti. Prohlášení snoubenců, že se za sebe berou, děje se zpravidla v kostele před oltářem za určitých významných obřadův; po něm obyčejně slouží se mše sv., mezi níž novomanželé přijímají zvláštní požehnání. Z té příčiny mají oddavky konány býti vždy *dopoledne*.

738. Čeho se žádá od těch, kdož ve stav manželský vstoupiti míní?

Od těch, kdož ve stav manželský vstoupiti míní, se žádá:

1. by se lehkomyslně nezasnubovali;

3. by mezi nimi nebylo překážek manželských a v náboženství dobře byli vycvičeni;

3. by po dobu zasnoubení počestně živi byli;

4. by před oddavkami svátost pokání a nejsvětější Svátost oltářní hodně přijali.

739. Co jsou překážky manželské?

Překážky manželské jsou okolnosti, které činí sňatek manželský buď nedovoleným aneb i docela neplatným. Onyno slují překážky vadící nebo závady, tyto pak překážky rušící.

Nedovoleným činí sňatek manželský na příklad: zapověděný čas, rozdílnost křesťanského vyznání, jednoduchý slib čistoty. *Neplatným* činí sňatek manželský na příklad: pokrevní příbuzenství a švakrovství ve stupních zapověděných a duchovní příbuzenství. — Platné zasnoubení jest závadou tehdy, chce-li jeden ze snoubenců, kteří navzájem manželství si slíbili, uzavříti sňatek s jinou osobou; chtěl-li by je uzavříti s osobou, která je s druhým snoubencem pokrevna v 1. stupni pokolení přímého nebo pobočného, je zasnoubení překážkou rušící.

Dle církevního práva pokrevenci v přímém pokolení (na př. otec a dcera, děd a vnučka) nemohou v žádném stupni sňatek uzavříti. V pokolení pobočném jest pokrevenství až do čtvrtého stupně včetně překážkou rušící (na př. mezi bratrancem a sestřenicí, strýcem a neteří a pod.). Ze švakrovství vzniká překážka v pokolení přímém naprostá, v pokolení pobočném až do 4. stupně.

Od některých překážek uděluje vrchnost církevní (papež, biskupové) dispens; od některých však dispens jest nemožná. Obyčejně udílí se dispens na př. v pokrevním příbuzenství pobočném třetího a čtvrtého stupně a j. Velmi nerada uděluje církevní vrchnost dispens ke sňatku bratrance se setřenicí, a velmi zřídka ke sňatku mezi strýcem a neteří, tetou a synovcem, přisvojitelem a dcerou přisvojenou a j.

740. Co jsou manželství smíšená?

Manželství smíšená jsou sňatky mezi křesťanem katolickým a nekatolickým.

Ačkoliv církev katolická manželství smíšených naprosto neschvaluje, přece je, ač velmi nerada, připouští, jestliže snoubencové zaváží se k těmto třem věcem: 1. oba snoubencové slíbí a zaváží se smlouvou že veškery dítky obojího pohlaví v katolickém náboženství budou vychovávati, 2. nekatolický snoubenec zaváže se reversem, že katolickému snoubenci u vykonávání náboženství katolického nižádných překážek klásti nebude, 3. snoubenec katolický přislíbí reversem, že se všemožně přičiní, aby manžel druhý ku poznání katolické víry přišel a ji přijal.

S osobami, jež nevyznávají náboženství křesťanského (na př. s osobami vyznání židovského) nemohou křesťané platného manželství uzavříti.

741. Co jest dobře považiti při manželstvích smíšených?

Při manželstvích smíšených jest dobře považiti:

1. že stranu katolickou uvrhují do nebezpečenství, svoliti v nekatolické vychování dětí a tak sebe připraviti o spásu duše;

2. že i za příznivých okolností katolické vychování dětí ztěžují;

3. že v rodině způsobují často různice a náboženskou lhostejnost;

4. že jich tudíž církev katolická nikdy neschvaluje a z příčin důležitých jen tehdy je připouští, když katolické vychování všech dětí zaručeno a nebezpečenství pro spásu duší odstraněno jest.

742. Kdo má moc, rušící překážky manželské stanoviti a o platnosti manželství rozhodovati?

Moc, rušící překážky manželské stanoviti a o platnosti manželství rozhodovati, má jediné církev.

743. Proč má jediné církev moc, rušící překážky manželské stanoviti a o platnosti manželství rozhodovati?

Moc, rušící překážky manželské stanoviti a o platnosti manželství rozhodovati, má proto jediné církev, že sňatek manželský je svátost a jediné církev od Ježíše Krista obdržela právo v tom, co se týče svátostí, dávati nařízení a činiti rozhodnutí.

V některých státech však moc státní stanoví rušící překážky a o platnosti manželství rozhoduje, ovšem neprávem. Také v Rakousku zákonem občanským vydány předpisy státní ve věcech manželských. Katolíci jsou při uzavírání sňatku povinni i těmito předpisy státními se říditi, pokud nepříčí se zákonům církevním.

744. Jsou-li mimo svátosti ještě jiná sama ze sebe působivá znamení milosti?

Mimo svátosti nejsou už žádná jiná sama ze sebe působivá znamení milosti; tak zvané „svátostiny“ jsou svátostem jenom podobny.

Naučení. U volbě stavu měj na paměti především Boha a spásu své duše! Máš-li po zralé úvaze za to, že jsi povolán ke stavu manželskému, připravuj se k němu modlitbou, čistým životem a hodnou svatou zpovědí!

Oddělení čtvrté.

O svátostinách a církevních obřadech.

745. Co rozumíme svátostinami?

Svátostinami rozumíme:

1. svátostem podobné úkony, jako: zařikání nebo zažehnávání, žehnání, svěcení, jež církev ustanovila, by nám zvláštní milosti a dobrodiní zjednávala neb osoby a věci posvěcovala;

2. jisté věci od církve k bohoslužebnému nebo k našemu vlastnímu zbožnému užívání posvěcené, jako na příklad svěcenou vodu.

746. Kterak se rozeznávají svátostiny od svátostí?

Svátostiny se rozeznávají od svátostí hlavně takto:

1. svátosti ustanovil Ježíš Kristus, svátostiny církev;

2. svátosti působí mocí vlastní, uděljenou jim od Ježíše Krista, svátostiny pak přímluvou církve a zbožným úmyslem těch, kdož jich užívají.

747. K čemu užívá církev zařikání nebo zažehnávání?

Zařikání nebo zažehnávání užívá církev, aby škodlivý vliv zlého ducha zapudila nebo vzdalovala

748 K čemu užívá církev žehnání?

Žehnání užívá církev, aby osobám a věcem vyprošovala Božího požehnání.

(Taková žehnání jsou na příklad: žehnání nejsvětější Svátostí oltářní a svatým křížem, znamení kříže, žehnání nemocných a umírajících, žehnání domu, žehnání pokrmův a nápojův.)

749. K čemu užívá církev svěcení?

Církev užívá svěcení, by osoby a věci službě Boží zasvětila nebo jisté předměty ke zbožnému užívání posvětila.

(Taková svěcení jsou na příklad: svěcení svatých olejů, kostelův, oltářů, zvonů, křižův a růženců, křestní vody, svící, popela a svěcené vody.)

750, Od koho má církev moc, zažehnávati, žehnati a světiti?

Moc, zažehnávati, žehnati a světiti, má církev od Ježíše Krista.

„A svolav dvanáct učenníků svých, dal jim moc nad duchy nečistými, aby je vymítali, a aby uzdravovali všelikou nemoc i všeliký neduh.“ (Mat. 10, 1.) — „Budou ve jmenu mém zlé duchy vymítati; . . . na nemocné budou ruce vzkládati, a (ti) se dobře míti budou.“ (Mar. 16, 17. 18.)

Vykonávati mohou *církevní* zažehnávání, žehnání a svěcení jen služebníci církve a to tím způsobem, že některá mohou vykonávati jen biskupové, jiná s jejich dovolením též vikářové, jiná i farářové a jiní kněží. Hlavní obřady všech svátostin jsou: znamení sv. kříže, modlitba se vzýváním jména Páně a kropení svěcenou vodou. Při některých svěceních kromě toho užívá se též mazání sv. olejem.

Soukromé žehnání může konati každý křesťan. Tak žehnají zbožní *rodiče* na smrtelném loži dítkám svým, aneb když dítky jejich do ciziny se ubírají, neb do stavu manželského vstupují.

751. Kterak máme svěcených věcí užívati?

Svěcených věcí máme užívati:

1. jen k tomu účelu, ke kterému byly od církve posvěceny;

2. s uctivostí a důvěrou, protože jich působnost závisí hlavně na zbožném smýšlení toho, kdo jich užívá.

Nesmí tedy svěcených věcí užíváno býti na př. k pověrám a p.

752. Kterak máme užívati svěcené vody?

Svěcenou vodou máme se častěji, zvláště ráno a večer, pokropovati a Pána Boha prositi, by nás ode hříchů víc a více očišťoval a všelikého nebezpečenství duše i těla chránil.

753. Co jsou církevní obřady?

Církevní obřady jsou zevnější úkony a znamení, jež církev ustanovila, by projevovala a vzbuzovala náboženské myšlenky a city, na příklad: obřady při mši svaté a při udělování svátostí.

Naučení. Nepohrdej obřady, jichž sobě církev tak velice váží a nad nimiž tak pečlivě bdí; a hleď raději vniknouti v jejich ducha, porozuměti jejich významu a z nich se naučiti, jak se i ty máš chovati při službách Božích a ve chrámu Páně, zvláště pak před nejsvětější Svátostí oltářní!

Část pátá.

O křesťanské spravedlnosti a čtyřech posledních věcech člověka.

Oddělení první.

O křesťanské spravedlnosti.

754. V čem záleží křesťanská spravedlnost?

Křesťanská spravedlnost záleží v tom, že pomocí milosti Boží zlého se varujeme a dobré činíme, jak nás tomu víra učí.

První díl křesťanské spravedlnosti.

Varuj se zlého.

755. Co jest zlé?

Jediné a pravé zlé jest, co se protiví zákonu Božímu totiž hřich.

756. Kolikerý jest hřích?

Hřích jest dvojí:

1. hřích dědičný, kterého se Adam v ráji dopustil, a který jsme my i s jeho následky po něm zdědili;
2. hřích osobní.

O hříchu osobním a jeho druzích.

757. Co jest hřích osobní?

Hřích osobní jest vědomé a dobrovolné přestoupení zákona Božího.

Zákonem Božím rozumíme tu vše, co nám Bůh sám přímo anebo skrze zástupce své na zemi přikazuje nebo

zakazuje. Jsou to tedy: 1. zákon Boží přirozený, desatero Božích přikázání a vše, co Kristus Pán nám přikázal, 2. patero přikázání církevních a všeliká jiná nařízení církevní, 3. rozkazy naší řádné vrchnosti a představených našich.

Dobrovolně přestupuje zákon člověk, jestliže *ví*, že to, co koná, jest zakázáno, a jestliže tak činí rozhodnuv se k tomu *úplně svobodně beze všeho vnějšího a vnitřního* nucení. — Zcela hříchu sprošťuje *nevědomosť* nezaviněná; na př. když někdo neměl příležitosti seznati učení křesťanské mravouky. Úplné zapomenutí, okamžitá nepozornosť rovná se nevědomosti nezaviněné. Zaviněná nevědomosť neospravedlňuje; neboť jsouc dobrovolná, neruší svobody. *Násilím* vynucen býti může jen vnější čin, jenž hříchem není, pokud k němu vůle nepřivolí. Hříchu byli tedy prosti oni křesťané, jimž pohané nad obětným plamenem ruku násilně rozevřeli, aby z ní kadidlo do ohně padlo; naproti tomu pokládáni byli za odpadlíky, kteří mukám se poddavše, Krista zapřeli. — Strach obyčejně svobody úplně nezbavuje, proto přestoupení zákona i z velikého strachu spáchané, jest hříchem. Kdo ze strachu smrti víru zapírá, křivě přísahá atd., hřeší. Veliký strach omlouvá, běží-li o skutky, jež samy o sobě hříšny nejsouce, pouze proto jsou nedovoleny, poněvadž zákonu lidskému odporují, na př. nezachovati postu, neobcovati mši sv. atd.

Hřích vzniká takto: Smyslové neb obraznost předloží duši hříšný předmět jakožto něco žádoucího; rozumem však duše poznává, že žádost tohoto předmětu odporuje zákonu Božímu; nicméně vůle, ač byla poučena, přece rozhodne se pro onen předmět a chce jej.

Převrácená hnutí smyslnosti, s nimiž vůle nesouhlasí, jsou ovšem pokušení ku hříchu, ale ne hřích sám; a jestliže pokušení v písmě sv. zde onde hříchem se jmenuje, jest pojmenování to jen proto voleno, poněvadž převrácená smyslnost z hříchu pochází a ke hříchu zase vede

758. Kterak bývá spáchán hřích?

Hřích bývá spáchán:

1. myšlením a žádostmi, slovy a skutky;
2. opominutím dobrého, jež jsme povinni konati.

759. Kdy hřešíme myšlením?

Myšlením hřešíme, když se dobrovolně zdržujeme při zlých myšlenkách a v nich máme zalíbení.

Kdo zlou myšlenku bezděčně vzniklou zapuditi usiluje, nehřeší. Kdo však v ní se kochá, byť záliba jen okamžení trvala, dopouští se hříchu.

760. Kdy hřešíme žádostmi?

Žádostmi hřešíme, když dobrovolně toužíme po něčem, co jest hříšné.

Z dobrovolného zalíbení ve zlé myšlénce vzniká žádost, která buď uzrává k rozhodnutí zlý čin skutečně spáchati (žádost účinná) anebo k rozhodnutí takovému nedospívá (žádost neúčinná).

Hříchy spáchané myšlením a žádostmi nazýváme „hříchy *vnitřní*.“ Hřích vnitřní jest *téhož* druhu i velikosti jako vnější. Kdo ve hřích těžký svoluje, hřeší těžce, kdo obírá se myšlénkami mstivými, dopouští se hříchu pomsty. Kdo spáchaných hříchů s potěšením vzpomíná, aneb jimi se chlubí, kolikráte to činí, tolikrát hřeší. Komu pro nahodilou překážku nebylo lze hříšný úmysl vykonati, viny sproštěn není. Kdo z dobrých následků hříchu se raduje, prohřešuje se též. Těšiti se dobrým výsledkům bylo by dovoleno jen tehdy, kdyby vyloučena byla veliká záliba hříchu. Nehřeší, kdo s libostí poslouchá nebo čte na př. o krádeži mistrně provedené, pokud se mu líbí pouze důmysl a obratnost. (Luk. 16, 8.)

761. Jsou-li všechny hříchy stejně veliké?

Všechny hříchy nejsou stejně veliké; jsou hříchy těžké nebo smrtelné a hříchy lehké nebo všední.

Písmo sv. přirovnává některé hříchy k mrvě, jiné k břevnu, některé ke komárům, jiné k velbloudům, některé k dluhu deseti tisícův hřiven, jiné k dluhu sto denárův; jinde mluví o hříších, které smrt duševní přivozují a z království nebeského vylučují, na př. *Ústa lživá zabíjejí duši.* (Moudr. 1. 11.) *Hřích, když jest vykonán, zplozuje smrt.* Jak. 1, 15., avšak též se zmiňuje o hříších, s nimiž spravedlnost obstáti může, na př. *Sedmkrát hřeší spravedlivý.* (Přísl. 24, 16.) *Ve mnohém klesáme všichni.* (Jak. 3, 2.) — Sv. Jan dokonce rozdíl činí mezi hříchem k smrti a hříchem, jenž k smrti není. (I. Jan 5, 16.) — Církev na sněmě Tridentském prohlásivši, že jest nezbytno ze hříchů smrtelných se zpovídati, nikoli však ze všedních, potvrdila tím podstatný rozdíl mezi hříchy. — Rozum a trestní zákony různých národův uznávají, že všechna přestoupení zákonů nejsou stejně trestuhodna. Na př. rakouský trestní zákon rozeznává přestupky, přečiny a zločiny.

762. Kdy se dopouštíme hříchu smrtelného?

Hříchu smrtelného se dopouštíme, když přestupujeme zákon Boží:

1. ve věci důležité,

Věc může býti důležita buď sama sebou (na př. vražda), nebo okolnostmi (na př. značnou škodou). Těžkým hříchem jest, ukrásti člověku velmi bohatému asi 20 korun, člověku bohatému asi 10 korun, člověku středního stavu neb neznámému asi 5 korun, člověku žijícímu z denní mzdy asi 2 koruny, chudému asi 1 korunu; je-li však okradený velmi chud, již krádež několika haléřů může se státi hříchem těžkým.

2. s jasným poznáním zlého,

3. s úplným svolením.

763. Proč se hříchy těžké jmenují také „hříchy smrtelné"?

Hříchy těžké jmenují se také „hříchy smrtelné", protože jimi pozbýváme nadpřirozeného života duše, to jest, milosti posvěcující a stáváme se hodnými věčné smrti.

„Máš jméno, jakobys byl živý a jsi mrtvý." (Zjev. 3, 1.)

764. Proč se musíme hříchu smrtelného nade všecko chrániti?

Hříchu smrtelného musíme se nade všecko chrániti:

1. pro jeho zlobu,

2. pro jeho následky.

765. Jaká zloba spočívá ve hříchu smrtelném?

Ve hříchu smrtelném spočívá nad míru veliká zloba; neboť hřích smrtelný:

1. těžkou urážkou Boha a pohrdáním nekonečné jeho velebnosti;

O duši, která spáchala hřích smrtelný, platí slova prorokova: „Zlámala jsi jho mé . . . a řekla jsi: Nebudu sloužiti". (Jer. 2, 20).

2. hanebným nevděkem k Bohu, našemu nejlepšímu Otci.

Bůh prokázal nám nesčíslná dobrodiní na těle i duši a určil nás k blaženosti věčné. A místo, aby Bohu za tuto nekonečnou lásku děkoval, uráží jej hříšník a chce býti raději otrokem hříchu a ďábla nežli dítkem Božím. O hříšníku platí slova Hospodinova nad národem israelským pronesená: „Slyšte nebesa, a ušima pozoruj země; nebo Hospodin mluví: Syny jsem vychoval a vyvýšil; oni pak pohrdli mnou." (Is. 1, 2.)

3. hroznou zpronevěrou proti Pánu Ježíši, našemu nejlaskavějšímu vykupiteli.

Aby nás spasil, snášel Kristus Pán po 33 let všeliká strádání, až konečně ve strašlivých mukách za nás zemřel. Za všechno toto dobrodiní povinni jsme mu vděčnou láskou a věrností. Kdo těžkého hříchu se dopouští, pohrdá láskou a dobrotivostí svého Vykupitele a obnovuje takořka hořké jeho umučení. Proto praví sv. Pavel o hříšnících: „Syna Božího sobě znovu hřižují a v posměch vydávají“ (k Žid. 6, 6). — Při svatém křtu, při sv. přijímání, a kdykoliv k sv. zpovědi přistupuje, slibuje křesťan Pánu Ježíši věrnost. Těžkým hříchem zpronevěřuje se tudíž hrozně proti Pánu Ježíši.

4. trestuhodnou nevážností k milostem Ducha svatého. Duch sv. nám podává tolik milostí, že kdybychom jen chtěli, těžkého hříchu snadno bychom mohli se uvarovati. Ale hříšník neváží si milostí těchto.

766. Které následky má hřích smrtelný?

Hřích smrtelný má tyto následky:

1. zbavuje nás milosti posvěcující a s ní i lásky Boží a synovství dítek Božích;

Jako jediný noční mráz v květnu nejkrásnější květy jarní ničí, tak zbavuje jediný smrtelný hřích naši duši veškeré nadpřirozené nevinnosti, půvabnosti a krásy. Odlučuje nás úplně od Boha, uvaluje na nás hněv Boží; stáváme se jím z dítek Božích nepřáteli Božími.

2. připravuje nás o všecky zásluhy pro nebe, které jsme si už získali.

Byť bychom z dobrých skutků svých již vystavěli budovu, jejíž témě sahá do nebes: jediný smrtelný hřích povalí celou tuto budovu; duše smrtelným hříchem poskvrněná podobá se zřícenému městu Božímu, a jako druhdy Jeremiáš nad zříceninami Jerusaléma lkál, tak stojí strážný anděl pláče a naříkaje vedle duše, kteráž ochraně jeho byla svěřena.

3. činí nás neschopnými, získati si nové zásluhy pro nebe.

Neboť ten, kdo ve smrtelném hříchu se nalézá, jest duduševně mrtev, i může sobě pro nebe rovněž tak málo zásluh získati, jako tělesně mrtvý sobě něčeho prací svou zasloužiti může.

4. Uvaluje na nás tresty Boží a konečně věčné zatracení.

Prvním trestem Božím, jenž ihned po vykonaném skutku hříšníka stíhá, jest *nepokojné svědomí* (Kain, Antioch, Jidáš). Ale i *mnohé časné tresty* uvaluje na sebe hříšník (příklady:

potopa, Sodoma a Gomorrha, člověk 38 let nemocný a j.) Proto praví Písmo sv.: „Hřích bídné činí národy“ (Přísl. 14, 34). Největším trestem však jest *věčné zatracení.*

Jsou-li následky hříchu smrtelného tak žalostné, zdaž mohli bychom, jestliže jsme těžce zhřešili, odkládati s pokáním a polepšením?

767. Z čeho nejlépe poznáváme, jak zlý a trestuhodný jest hřích smrtelný?

Jak zlý a trestuhodný jest hřích smrtelný, poznáváme nejlépe:

1. z přísného potrestání padlých andělův a našich prarodičův;

2. z věčného trestu pekelného, kteréhož zasluhuje každý hřích smrtelný;

3. z přehořkého utrpení a smrti, kterouž Ježíš Kristus pro hříchy naše podstoupil.

768. Kdy se dopouštíme hříchu všedního?

Hříchu všedního se dopouštíme:

1. když přestupujeme zákon Boží ve věci méně důležité;

2. Když přestupujeme zákon Boží ve věci sice důležité, ale ne zcela vědomě a dobrovolně.

769. Proč nazýváme hříchy lehké také hříchy „všední“?

Hříchy lehké nazýváme také hříchy „všední“, protože se jich člověk i spravedlivý z křehkosti lidské často ba denně dopouští.

„Sedmkrát padne spravedlivý a (zase) povstane.“ (Přísl. 24, 16.) — „Ve mnohém zajisté klesáme všickni.“ (Jak. 3, 2.)

770. Proč se máme i všedního hříchu pečlivě varovati?

I všedního hříchu máme se varovati:

1. protože i všedním hříchem Bůh bývá urážen.

Jest proto hřích všední po hříchu smrtelném největším zlem vůbec. Sv. Anselm pravil: Spíše bychom měli připustiti, aby celý svět za své vzal, nežli bychom sebe menším hříchem Boha urazili. — Sv. Alois i nejnepatrnějších hříchů se vy-

stříhal a dvě malá prohřešení, jichž se v útlém mládí byl dopustil, oplakával po celý svůj život jakožto těžké urážky Boží.

2. protože je překážkou mnohých milostí, které by nám Bůh jinak udělil.

Všední hřích překáží duši, aby k Bohu se povznesla a stěžuje jí konání ctnosti; tím pak jest překážkou mnohých milostí a zásluh. — Avšak o zásluhy pro nebe, které jsme si už získali, hřích všední nás nepřipravuje.

3. protože na nás mnoho trestů přivádí.

Mojžíš pro jedinou svoji pochybnost nesměl vejíti do zaslíbené země. Avšak mnohem větší pokutou, nežli veškery časné tresty zde na zemi jsou muka očistcová, jež člověk za všední hříchy své musí vytrpěti.

4. Protože časem hříchy těžké mívá za následek.

„Kdo pohrdá malými věcmi, pomalu zhyne“ (Sir. 19, 1). „Kdo v mále jest nepravý, i ve větším nepravý jest“ (Luk. 16, 10). „Malý lhář, veliký zloděj“. I velký hřích jest vítězstvím smyslnosti; čím častěji se opakuje, tím více slábne mravná síla, nenávist zlá se umenšuje, láska k Bohu stydne a náklonnost k hříchu roste.

771. Které druhy hříchů rozeznáváme?

Rozeznáváme tyto druhy hříchův:

1. sedmero hlavních hříchův;
2. šestero hříchů proti Duchu svatému;
3. čtvero hříchů do nebe volajících;
4. devatero cizích hříchův.

A. O sedmeru hlavních hříchův.

772. Proč se jmenují jisté hříchy „hlavní hříchy?“

Jisté hříchy jmenují se „hlavní hříchy“, protože každý z nich jest hlavou nebo pramenem mnoha jiných hříchův.

773. Které jsou hříchy hlavní?

Hlavní hříchy jsou:

1. pýcha,
2. lakomství,
3. smilstvo,

4. závist,
5. nestřídmost,
6. hněv,
7. lenost.

774. Co je pýcha?

Pýcha je přeceňování sebe a nezřízená žádost cti a přednosti.

Co opravdu dobrého na sobě máme, smíme a máme dle pravdy uznávati a si ceniti; nikdy však nesmíme ceniti si více, než opravdu zasluhujeme, čili nesmíme sebe přeceňovati. — Křesťan smí žádati sobě, aby byl ctěn, t. j. aby jiní o něm příznivě smýšleli; vždy však při tom má dbáti pravé míry a především usilovati má o vnitřní poctivost. Hřeší tedy, kdo baží pouze po vnější cti, vnitřní hodnoty nedbaje, anebo kdo čest za nejvyšší dobro pokládá. Čest a sláva náleží jedině Bohu; ctižádostivý člověk vtírá se takřka na místo Boží. Ze ctižádosti vznikají svary a nepřátelství. — O pýše praví Písmo sv.: „Počátek všelikého hříchu jest pýcha; kdož by se jí přidržel, naplněn bude zlořečenstvím, a podvrátí jej dokonce.“ (Sir. 10, 15.) Pýcha byla příčinou pádu andělův i našich prarodičův; pýcha svedla lidi ke stavbě Babylonské věže a byla příčinou zmatení jazykův a p.

Pýcha se halí nezřídka v roucho pokory. Mnohý člověk přede všemi ustupuje, každému přednost dává, jen aby na sebe pozornost upoutal, ustavičně si výčitky činí jen aby uslyšel, jak jiní vyvracují přísný úsudek, jejž pokrytecky sám o sobě pronáší. — Pýcha jeví se různým způsobem: *marnivostí* (koketností, strojivostí), která na malichrných přednostech si zakládá; *domýšlivostí*, která na skutečných přednostech, na př. na vědění, příliš si zakládá; *osobivostí*, *pánovitostí*, *nadutostí*, *zpupností*, *drzostí*, jež zahrnují v sobě pohrdavé, urážlivé chování k bližnímu. Došel-li pyšný moci nad jinými, stává se ukrutníkem. Mnohdy zakládá se pýcha na věcech vnějších, na příklad pýcha šlechtická, peněžnická, národnostní.

775. Co pochází z pýchy?

Z pýchy pochází: nezřízená samoláska a chlubivost, dychtivost po slávě a žárlivost; pohrdání Bohem a náboženstvím, církví a bližním; různice, hádky a svary; tvrdošijnost neposlušnost a kacířství.

776. Co jest lakomství?

Lakomství jest nezřízená přilnulost k penězům a statkům pozemským.

Křesťan smí statků pozemských poctivě si dobývati; nabytého jmění má náležitě *opatrovati* a bohumile *užívati*. Kdo svého majetku dobře užívá, *činí si přátely z mamony nepravosti* (Luk. 16, 9.), *skládá dobrý základ pro časy budoucí* (I. Tim. 6, 19.) *a hotoví si měšce, jež nevetšejí*. Bohatství jest mu prostředkem spásy. — Majetku svého po vůli Boží užívá, kdo sobě a těm, o něž péče jemu přísluší, opatřuje nejprve to, co *potřebno*, potom co *důležito* a konečně co *příjemno* jest a při tom též přiměřenou část věnuje ke cti Boží a na podporu chudiny.

Lakomství jest hříchem hnusným, poněvadž dobro, na něž lakomec větší srdce své, jest hodnoty nejnižší. Nic není nešestnějšího, než milovati peníze; ten, kdo tak činí i duši svou mívá na prodej. (Sir. 10, 9.) Lakomství jest hřích m nebezpečným, jelikož s přibývajícím věkem se neumenšuje, nýbrž mohutní. Snáze deset kajících Magdalen nalézti lze, než jednoho kajícího Zachea.

Písmo sv. nazývá lakomství *modloslužbou* (Ef. 5, 5,) a praví, že „kořen všeho zlého jest žádostivost zisku“ (I. k Tim. 6, 10).

777. Co pochází z lakomství?

Z lakomství pochází: nepokoj srdce a přílišná péče o věci časné; lest a podvod; nespravedlnost, zrada a křivé přísahy; nemilosrdnost a zatvrzelost srdce.

K jakým koncům lakomství vede, viděti jest na Jidáši (Jan 12, 4–6.)

778. Co je smilstvo?

Smilstvo je dobrovolná žádost věcí, které urážejí stydlivost.

Srovn. 6. přikázání Boží!

O smilnících praví Písmo sv.: „Smilníky a cizoložníky souditi bude Bůh.“ (k žid. 13, 4.) — „Nemylte se! Ani smilníci . . . ani cizoložníci . . . nebudou královstvím Božím vládnouti.“ (I. ke Kor. 6, 9. 10.)

779. Co pochází ze smilstva?

Ze smilstva pochází: zaslepenost ducha a zatvrzelost srdce; nechuť k Bohu a věcem božským; vražda a sebevražda; nevěra a zoufání nad milosrdenstvím Božím.

780. Co je závist?

Závist je zármutek z přednosti nebo statku bližního, protože nechceme, by nás předčil anebo se nám vyrovnal.

Srvn., co o závisti řečeno bylo na str. 439. Písmo sv. praví o závisti: „Závistí ďábla přišla smrt na okršlek země; následují pak ho ti, kteříž jsou se strany jeho.“ (Moudr. 2, 24. 25.) — Příkl.: Kain (I. Mojž. 4, 5.); bratři Josefovi. (Mojž. 37, 4. 11.) Srvn. str. 95.

781. Co pochází ze závisti?

Ze závisti pochází: křivé posuzování, pomluva a na cti utrhání, nenávist k bližnímu, radost, když se mu vede špatně, zármutek, když se mu vede dobře.

782. Co je nestřídmost?

Nestřídmost je nezřízená žádost jídla a pití a nemírné požívání pokrmu a nápoje.

Jíme a pijeme, abychom si zachovali život a způsobilost ku práci. Nežijeme, abychom jedli, nýbrž jíme, abychom žili. Pročež člověk, jenž jí a pije příliš mnoho (obžerství, opilství)a proto jen, aby chuti a tělu lahodil (labužnictví) a p , hřeší. Písmo sv. důtklivě nás napomíná: „Hleďte pak se, aby snad nebyla obtížena srdce vaše obžerstvím a opilstvím, . . . a aby nepřišel na vás ten den (soudu) náhle! (Luk. 21, 34) Na jiném místě nazývá Písmo sv. nestřídmost modloslužbou břicha a nepřátelstvím kříže Kristova (Filip. 3, 18. 19.), a vylučuje opilce z království nebeského. (Gal. 5, 21.) „*Není království Boží pokrm a nápoj.*“ (Řím. 14, 17.) *Jako ve dne poctivě choďme, ne v hodování a v opilstvu*“. (Řím 13, 13.) Zvláště hnusno jest *opilství*, odnímajíc člověku rozum a mnohdy i vládu nad tělem. Zhoubných následkův opilství nelze téměř ani vypsati. Opilstvím snižuje se člověk pod zvíře. „Neboť“, jak praví sv. Jan Zlatoústý, „zvíře pije tak dlouho, dokud žízeň má; opilec však překročuje všelikou míru.“ Častější požívání opojných nápojův ochromuje činnost žaludkovou, čímž znenáhla trpí všecko ústrojí, zejména ledviny, játra, srdce, nejvíce však mozek. Proto duch opilcův se zachmuřuje, paměť slábne a vůle ochabuje. Stupňuje-li se opilství častěji až k úplné otupělosti, následují trapné neduhy, z nichž nejhorším jest „šílenosť pijácká.“ Avšak i lehčí rozčilení, opakuje-li se často, mívá přesmutné následky, přivozujíc lenosť, duševní tuposť, trudnomyslnosť, popudlivosť a mnohdy blbosť. Bohužel nezastavují se následky opilství při osobě opilcově, nýbrž rozšiřují se i na potomstvo. Skrofulosa, duševní neschopnosť, úbytě atd. bývají údělem dětí opilcových. Opojné nápoje mimo to rozpalují tělo a podněcují náruživosti; proto není divu, že z opilství vznikají mnozí hříchové, jako necudnosť, oplzlosť, nestydatosť, svárlivosť, utrhačná mnohomluvnosť atd. Sv. Augustin nazývá opilství matkou bezbožnosti

a zkázy duše. — Kapucín Theobald Mathew † 1856, založil ve vlasti své Irsku ř. 1838 spolek střídmosti, jenž velice přispěl k povznesení národa irského, dříve opilství nad míru oddaného. Odstrašující příklad nestřídmosti představil nám před oči Spasitel náš v podobenství o bohatci, „jenž hodoval na každý den skvostně.“ (Luk. 16, 19.)

783. Co pochází z nestřídmosti?

Z nestřídmosti pochází: rozpustilost mravů, nestydatost a smilství; hádky a sváry; mrhání času a jmění; porušení zdraví a seslabení sil duševních.

784. Co jest hněv?

Hněv jest nezřízené rozčilení mysli spojené se žádostí pomstiti se.

Srvn., co o hněvu řečeno bylo na str. 439. O hněvu praví Písmo sv.: „Hněv muže nekoná spravedlnosti Boží.“ (Jak 1, 20.) „Všeliká horkost a hněv, i rozzlobení se, i křik i rouhání buď odjato od vás se vší zlostí.“ (K Efes. 4, 31.)

Od hříšného hněvu rozlišovati dlužno hněv spravedlivý, t. j. rozumem náležitě ovládaná nelibost a ošklivost nad hříchem. O tomto hněvu platí slova Písma sv.: „Hněvejte se, ale nehřešte“. (Ž. 4, 5.) Spravedlivý hněv vyplývá z horlivosti o čest Boží a o spásu duší. Spravedlivým hněvem jat byl Mojžíš, když uzřel modloslužbu Israelských; ve spravedlivém hněvu vyhnal Kristus Pán prodavače z chrámu.

775. Co je pokání z hněvu?

Z hněvu pochází nevole a zmatenost mysli; nadávání a utrhání, nenávist a nepřátelství, zabití a vražda.

786. Co je lenost?

Lenost je dobrovolná nechuť k věcem, které se týkají služby Boží a péče o duši, pro namáhání a obtíže s nimi spojené.

„Ó bys studený byl anebo horký; ale že jsi vlažný a nejsi ani studený ani horký, počnu tě vyvrhovati z úst svých.“ (Zjev. 3, 15. 16.) Odstrašující příklad lenivosti vidíme na lenivém služebníku v podobenství o hřivnách. (Viz str. 488.)

787. Co pochází z lenosti?

Z lenosti pochází: zanedbávání modlitby, služeb Božích a přijímání svátostí; truchlivost a malomyslnost, nekajicnost a zoufalství.

B. O šesteru hříchů proti Duchu svatému.

788. Proč se nazývají jisté hříchy „hříchy proti Duchu svatému“?

Jisté hříchy nazývají se „hříchy proti Duchu svatému“, poněvadž zcela zvláštním způsobem odporují milosti Ducha svatého a proto obyčejně obrácení hříšníka zamezují.

Kristus Pán řekl: „Pravím vám: Veliký hřích i rouhání bude lidem odpuštěno; . . . ale kdož by mluvil proti Duchu svatému, nebude mu odpuštěno.“ (Mat. 12, 31. 32.) Jak slovům těm rozuměti, viz na str. 534.

789. Které jsou hříchy proti Duchu svatému?

Hříchy proti Duchu svatému jsou:

1. zúmyslně na milosrdenství Boží hřešiti.

Srv. str. 344. Písmo sv. napomíná nás: „Neříkej: Hřešil jsem, a co mi se (za to) smutného přihodilo? . . . aniž přidávej hříchu ke hříchu.“ (Sir. 5, 4. 5.) — Na milosrdenství Boží hřešili lidé před potopou. (I. Mojž. 6).

2. nad milosrdenstvím Božím zoufati.

Srvn. str. 343—344 a 395 (ot. 361).

3. poznané křesťanské pravdě odpírati;

Židé za času Ježíše Krista odpírali pravdě, kterou ze slov a skutků Spasitelových poznali.

4. bližnímu svému milosti Boží nepřáti a záviděti;

Kain záviděl bratru svému Abelovi.

5. ke spasitelnému napomínání srdce zatvrzelé míti.

Příkladem takovéto zatvrzelosti jest Farao, jenž ač dostalo se mu mnohonásobných napomenutí od Hospodina, přece Israelity z Egypta propustiti nechtěl.

C. O čtveru hříchů do nebe volajících.

790. Proč se nazývají jisté hříchy „hříchy do nebe volající“?

Jisté hříchy nazývají se „hříchy do nebe volající“, protože o každém z nich v písmě svatém výslovně se praví, že volá do nebe o pomstu, to jest, že božskou spravedlnost ku potrestání zvláště vyzývá.

791. Které jsou hříchy do nebe volající?

Hříchy do nebe volající jsou:

1. úmyslná vražda;

„I řekl (Hospodin) k němu (Kainovi): Co jsi učinil? Hlas krve bratra tvého volá ke mně ze země.“ (I. Mojž. 4, 10.) O vraždě viz str. 435.

2. sodomský hřích.

Sodomským hříchem rozumí se ohavné smilstvo protipřirodné. — „Řekl Hospodin: Křik Sodomských a Gomorrhských rozmnožen jest, a hřích jejich obtížen jest příliš.“ (I. Mojž. 18, 20.)

3. utiskování chudých lidí, vdov a sirotkův;

Utiskováním takovým vinen jest úplatný soudce, necitelný vydřiduch, falšovatel potravin a j. — Zdaliž slzy vdovy nesstupují na líce? A křik její na toho, kterýž je vyvádí? S líce zájisté vstupují až do nebe, a Pán, jenž slyší, nebude se v nich těšiti.“ (Sir. 35, 18. 19.)

4. zadržování neb ujímání mzdy dělníkům.

Hříchem tímto vinen jest nejen ten, kdo dělníku mzdu zadržuje, ale i ten, kdo obchodníku a řemeslníku neplatí, co jim náleží. Sem náleží také umělé a neodůvodněné snižování mzdy a p. — „Aj, mzda dělníků, kteříž žali krajiny vaše, kterouž jste jim zadrželi, křičí; a křik jejich vešel v uši Pána zástupův.“ (Jak. 5, 4.)

D. O devateru cizích hříchův.

792. Které hříchy se nazývají „cizí hříchy“?

„Cizí hříchy“ nazývají se hříchy, které sice od jiných spáchány bývají, kterými však i my spoluvinni jsme.

793. Kdy býváme spoluvinni hříchy cizími?

Hříchy cizími býváme spoluvinni, když:

1. ke hříchu radíme.

Příkl.: Herodias poradila dceři své, aby si vyžádala hlavy sv. Jana Křtitele. — Kaifáš (Jan 11, 49. 50.), jenž pravil v radě nejvyšších kněží a fariseův: „Vy nic nevíte, aniž na to myslíte, že užitečné jest, aby jeden člověk umřel za lid, a ne aby všecken národ zahynul“ — radil tedy k tomu, aby Krista Pána usmrtili.

2. jiným hřešiti velíme,

Příkl.: Saul poručil svému synu Jonathovi, aby Davida usmrtil; David, listem poručil Joabovi způsobiti, by Uriáš v bitvě zahynul.

3. ke hříchu jiných svolujeme,

Pilát svolil k usmrcení Krista Pána; Šavel přivolil k usmrcení sv. Štěpána. (Sk. apošt. 7, 59.)

4. jiné ke hříchu ponoukáme,

Eva ponoukala Adama ke hříchu: „i vzala z ovoce stromu a jedla; a *dala* muži svému, kterýž také jedl" (I. Mojž. 3, 6.) — Žena Putifarova ponoukala Josefa ke hříchu. — Po rozpadnutí se říše židovské ve dvě království (judské a israelské) chtěl Jeroboam, král israelský, říši svou i v ohledu náboženském úplně odloučiti od říše Judské, i bylo mu proti mysli, aby poddaní jeho chodili i nadále do chrámu Jerusalémského k slavnostem náboženským, obávalť se, že by tím způsobem opět k sjednocení obou říší došlo. I zavedl v zemi své opět onu modloslužbu, kterou kdysi židé na poušti se byli prohřešili a kterou on sám za pobytu svého v Egyptě byl poznal. Na dvou místech říše své postavil zlaté modly, jež měly podobu býků („Apis"), a ponoukal poddané své, aby se jim klaněli.

5. hřích jiných vychvalujeme,

„Kdo takové věci činí, hodni jsou smrti; a netoliko, kdo je činí, ale také, kdo činícím povolují t. j. kdo hříchy schvalují. (K Řím. 1, 32.)

Židé vychvalovali Heroda, že dal usmrtiti sv. apoštola Jakuba.

6. ke hříchu jiných mlčíme,

Hřeší, kdo mlčí, ač by domluvou nebo napomenutím mohl hřích jiných zameziti.

Příkl.: Áron, když se Israelští klaněli zlatému teleti. (II. Mojž. 32.)

7. hříchů jiných netrestáme,

Představení mají trestati hříchy svých poddaných; zvláště pak rodiče hříchy svých dítek (srvn. ot. 417, 3)

Po Samuelovi byl soudcem Heli, jenž zároveň i úřad nejvyššího kněze zastával, pročež v Silo při svatostánku sídlo své měl. Byl to mírumilovný a zbožný, při tom však slabý muž, jenž, jak se zdá, nikdy osobně válečných tažení se nesúčastnil, nýbrž toliko řízením vnitřních záležitostí se zabýval. Slabost jeho jevila se zvláště v tom, že nezdárným synům svým, kteří Ofni a Fines sluli, přespříliš shovíval, netrestaje náležitě hrubých poklesků, jichž se dopouštěli, ačkoliv

posvátný úřad kněžský zastávali. Není pak ovšem divu, že na synech svých dočekal se jen žalu a zármutku. Tím větší radosť působil jemu cizí bohabojný jinoch jménem Samuel, jejž rodičové již před narozením Bohu byli zaslíbili, a jenž tudíž při svatostánku posluhoval. Jedné noci oznámil Hospodin Samuelovi, že přísný trest stihne nejen nezdárné syny velekněžovy, nýbrž že i Heli sám bude potrestán, jelikož přespříliš jim shovíval. Nechtěje zarmoutiti představeného svého, jejž velice miloval, tajil útlocitný jinoch sdělení, jehož se mu dostalo. Ale Heli, věda že Bůh s ním rozmlouval, naléhal naň, aby mu vše oznámil. A když Samuel tak učinil, řekl zbožný kmet, uznávaje provinění své, s pokornou oddaností: „Hospodin jest; nechť učiní, co dobrého jest před očima jeho.“ Slíbený trest však nestihl vinníky ihned, nýbrž teprve po několika letech. Stalo se tak v době, kdy celý národ israelský za opětnou zpronevěru svou pokutován byl tím, že jej Bůh vydal opětně v ruce Filištínských. Israelité vytáhli sice proti nepříteli, byli však poraženi. V tísni své dali sobě na bojiště ze Silo přinésti archu úmluvy, domnívajíce se, že sama již přítomnosť posvátné této schránky nakloní k nim štěstí válečné. Měli na mysli zázraky, jež Bůh skrze archu úmluvy učinil při přechodu Jordánem a při dobytí Jericha. Zapomněli však, že tehdy Hospodin sám archu úmluvy v čele lidu svého nésti kázal; tentokráte opovážili se učiniti tak samovolně, aniž by se byli se srdcem kajícím upřímně k Bohu o pomoc obrátili. Nic jim tedy nespomohla pouhá přítomnosť archy úmluvy; z dopuštění Božího byli na hlavu *poraženi*, a *archa úmluvy dostala se v moc nepřátel.* Mezi zabitými byli také Ofni a Finees, kteří archu úmluvy ze Silo byli přinesli. Stařičký Heli, nemoha sám na bojiště se odebrati, očekával s dychtivostí odtamtud zprávy, sedě na stolici u brány městské. Když pak konečně došla jej hrozná zvěsť o pohromě, jež stihla národ israelský, jakož i o smrti synů jeho, ulekl se tak velice, že upadl se stolice nazpět a zlomiv vaz umřel.

8. na hříchu jiných podíl bereme,

Pilát měl podíl na hříchu Židův, kteříž žádali si smrti Kristovy, propustiv Barabáše na svobodu a vydav jim Ježíše, aby byl ukřižován. (Mat. 27. 26.).

Písmo dí: „Kdo ospravedlňuje bezbožného, i kdo odsuzuje spravedlivého, ohavní jsou oba před Bohem.“ (Přísl 17, 15.)

Naučení. Synu můj! „Po všecky dny života svého v paměti měj Boha a varuj se, bys nikdy nesvolil ke hříchu . . . Chudý sice život vedeme, ale mnoho dobrého míti budeme, jestliže se báti budeme Boha, a jestliže odstoupíme od všelikého hříchu, a budeme-li dobře činiti.“ (Tob. 4, 6. 23) — „Jako přede tváří hada utíkej přede hříchy!“ (Sir 21, 2.)

Druhý díl křesťanské spravedlnosti.

Čiň dobré.

794. Co jest dobré?

Dobré jest, co se srovnává s vůlí Boží, totiž: dobré skutky a snaha po křesťanské dokonalosti.

795. Čím nabýváme schopnosti a ochotnosti, činiti dobré?

Schopnosti a ochotnosti, činiti dobré, nabýváme křesťanskou ctností.

A. O křesťanské ctnosti.

796. Co je křesťanská ctnost?

Ctnost vůbec jest tolik co „čestnost," t. j. náklonnost ke konání toho, co ke cti slouží.

Křesťanská ctnost je nadpřirozený, od Boha vlitý dar, který nás činí trvale schopnými a ochotnými, činiti dobré.

797. Proč se nazývá křesťanská ctnost nadpřirozeným, od Boha vlitým darem?

Křesťanská ctnost se nazývá nadpřirozeným, od Boha vlitým darem, protože nám není už od přirozenosti přistvořena, nýbrž se nám teprve při našem ospravedlnění od Boha uděluje, takořka vlévá.

798. Uděluje-li se nám křesťanskou ctností též zručnost a obratnost v konání dobrého?

Křesťanskou ctností uděluje se nám sice schopnost a ochotnost ke konání dobrého; ale zručnost a obratnost v konání dobrého musíme sobě teprve zjednati věrným spolupůsobením s milostí Boží a vytrvalým cvičením v něm.

799. Kterak se rozdělují křesťanské ctnosti?

Křesťanské ctnosti se rozdělují na božské a mravné ctnosti.

1. O božských ctnostech.

800. Které jsou božské ctnosti?

Božské ctnosti jsou: víra, naděje a láska.

„Nyní pak zůstávají víra, naděje, láska, tyto tři; ale větší z nich jest láska.“ (I. ke Kor. 13, 13.) — Z víry, naděje a lásky vzniká všecken bohulibý život. Ten jest bohumile živ, kdo k Bohu, svému poslednímu cíli, se přibližuje. Avšak k Bohu nejblíže nás přivádějí Božské ctnosti; neboť věrou Boha poznáváme, naděje nás pobádá, abychom po Bohu toužili, a láska s Bohem nás spojuje. — Víra počátkem jest ospravedlnění, naděje povzbuzuje člověka, aby horlivě prostředků spásy užíval, a láska plněním zákona se osvědčuje. Dle slov sv. Augustina dům Boží (duchovní) na víře se zakládá, naděje jej vzpřimuje a láska dokonává; z čehož vidno, že bohulibý život na Božských ctností se zakládá.

Tři jsou Božské ctnosti, poněvadž úplně postačují, abychom s Bohem, pokud na zemi možno, se spojili. Bůh jest totiž nejvyšším dobrem o sobě a nejvyšším dobrem pro nás. Ve příčině prvé dosažen bývá láskou, ve příčině druhé nadějí, avšak láska i naděje předpokládají víru, kterou Boha nadpřirozeně poznáváme. — Trojím neduhem stížen jest duch lidský: nevědomostí, slabostí a zlomyslností. Léčivými prostředky jsou: víra (proti nevědomosti), naděje (proti slabosti), láska (proti zlomyslnosti).

801. Co je křesťanská víra?

Křesťanská víra je nadpřirozená, od Boha vlitá ctnost, kterou pro Boží pravdomluvnost všecko za pravdu máme, co Bůh zjevil a skrze církev katolickou k věření předkládá.

O *křesťanské víře* viz otázky 6—36.

802. Co je křesťanská naděje?

Křesťanská naděje je nadpřirozená, od Boha vlitá ctnost, kterou pro Boží všemohoucnost, dobrotu a věrnost s pevnou důvěrou očekáváme všecko, co nám Bůh pro zásluhy Ježíšo Krista slíbil.

O *křesťanské naději* viz ot. 254—257.

803. Co je křesťanská láska?

Křesťanská láska je nadpřirozená, od Boha vlitá

ctnost, kterou Boha pro jeho nekonečnou dokonalost a dobrotu nade všecko, sebe pak a bližního pro Boha milujeme.

O *křesťanské lásce* viz ot. 327. atd.

Křesťanská láska jest *královnou mezi všemi ctnostmi*; nebo víra a naděje, ačkoli k Bohu ukazují, přece jakousi mezeru mezi Bohem a člověkem zůstavují; avšak láska s Bohem spojuje. Sv. apoštol Jan pověděl: *Kdo zůstává v lásce, v Bohu zůstává a Bůh v něm.* I. 4, 16. Láska i na onom světě potrvá, kdežto víra v patření a naděje v požívání se promění. *Láska nikdy nepomíjí.* I. Kor. 13, 8. — Láska jest kmenem všecky ctnosti sjednocujícím. Písmo sv. lásku jmenuje naplněním zákona a svazkem dokonalosti. Jako světelný paprsek, projde-li skleněným hranolem, rozkládá se v pestré barvy, podobně i láska v život vniká rozmanitými ctnostmi. Láska, jsouc matkou všem ctnostem, jest nejvyšší okrasou života a posledním účelem celého řádu spásy. Všeliká ctnost, jež v lásce zakotvena není, jest co do původu nečista, co do stálosti vrtkava. Jest to bezcenné pozlátko, které časem oprchává a špinavé místo po sobě zůstavuje. Láska však i slabocha vzpružuje a nad zemský prach tak vysoko povznáší, že člověk Boha milující šípem trudného osudu ani zraněn býti nemůže.

804 Proč se jmenují víra, naděje a láska „božské ctnosti?

Víra, naděje a láska jmenují se „božské“ ctnosti, protože Bůh sám jest bezprostřední předmět a pohnutka těchto ctností.

805. Co znamená: Bůh sám jest bezprostředn předmět božských ctností?

Bůh sám je bezprostřední předmět božských ctností znamená: božskou ctností víry v Boha samého věříme, božskou ctností naděje v Boha samého doufáme, božskou ctností lásky Boha samého milujeme.

806. Co znamená: Bůh sám jest bezprostřední pohnutka božských ctností?

Bůh sám jest bezprostřední pohnutka božských ctností znamená: Boží pravdomluvnost nás pobádá, bychom Bohu věřili; Boží všemohoucnost, dobrota a věrnost, bychom v něho doufali, nekonečná Boží dokonalost a dobrota, bychom jej milovali.

807. Co znamená: „vzbuzovati“ tři božské ctnosti?

„Vzbuzovati“ tři božské ctnosti znamená Pána Boha ujišťovati, že v něho věříme, v něho doufáme, jej milujeme, a proč tak činíme.

Vzbuzovati můžeme tři božské ctnosti jakkoliv svými vlastními slovy; obyčejně však užíváme k tomu zvláštních modliteb, jež viz v Přídavku čís. 17.

808. Kdy jsme povinni, víru, naději a lásku vzbuzovati?

Víru, naději a lásku jsme povinni vzbuzovati:

1. jakmile ve svatém náboženství dostatečně vycvičeni jsme;
2. častěji v životě, zvláště v těžkém pokušení proti těmto ctnostem;
3. v nebezpečenství života a v hodinu smrti.

2. O mravných ctnostech.

809. Které ctnosti jmenujeme „mravné“ ctnosti?

Všecky ctnosti křesťanské mimo tři božské ctnosti jmenujeme ctnosti „mravné“ proto, že především naše mravy Bohu milými činí.

810. Které mravné ctnosti máme si zvláště pamatovati?

Zvláště si máme pamatovati tyto mravné ctnosti:

1. čtvero hlavních ctností;
2. ctnosti, které jsou protivou sedmera hlavních hříchův;
3. ctnosti, které Ježíš Kristus ve svém kázaní na hoře zvláště velebil;
4. ctnosti, které se nám v evangeliu zvláště přikazují.

a) O čtveru hlavních ctnosti.

811. Které jsou čtyři hlavní ctnosti?

Čtyři hlavní ctnosti jsou:

1. opatrnost,
2. spravedlnost,
3. statečnost,
4. mírnost.

812. Proč se jmenují opatrnost, spravedlnost, statečnost a mírnost „c n o s t i h l a v n í“?

Opatrnost, spravedlnost, statečnost a mírnost jmenují se „c t n o s t i h l a v n í“, protože všecky ostatní ctnosti mravné v sobě obsahují a je pořádají.

813. Co j·st o p a t r n o s t?

O p a t r n o s t je ctnost, kterouž poznáváme, co máme v jednotlivých případech činiti, bychom jednali bohumile.

Zkoušejte, „která jest vůle Boží dobrá a líbezná a dokonalá“! (K Řím. 12, 2.) — Příklad opatrnosti podal nám Kristus Pán v podobenství o moudrých pannách. (Mat. 25.): „Tehdy podobno bude království nebeské desíti pannám, kteréžto vzavše lampy své, vyšly proti ženichovi a nevěstě. Pět pak z nich bylo bláznivých, a pět opatrných. Ale pět bláznivých vzavše lampy, nevzaly s sebou oleje: opatrné pak vzaly olej v nádobách svých s lampami. A když prodléval ženich, zdřímaly všecky a zesnuly. O půlnoci pak stal se křik: Aj, ženich jde, vyjděte proti němu. Tehdy vstaly všecky panny ty, a připravovaly lampy své. Bláznivé pak opatrným řekly: Udělte nám svého oleje: nebo lampy naše hasnou. Odpověděly opatrné řkouce: Nikoli: snadby se [ani] nám ani vám nedostalo: jděte raději k prodavačům, a kupte sobě. Když pak šly kupovat, přišel ženich: a které přihotoveny byly, vešly s ním na svatbu, i zavřeny jsou dvéře. Naposledy pak přišly i ty druhé panny, řkouce: Pane, Pane, otevři nám! A on odpověděv, řekl: Amen pravím vám, neznám vás. — Abychom vždy opatrně jednali, vzpomínejme často na smrt. Co bychom v hodině smrti si přáli, by od nás vykonáno nebylo bývalo, toho nečiňme nyní, a co si pak přáti budeme, bychom byli vykouali, to činme hned.

814. Co je s p r a v e d l n o s t?

S p r a v e d l n o s t jest cnost, kterouž jsme ochotni, dávati každému, čím jsme mu povinni.

„Dávejtež tedy, co jest císařovo, císaři, a co jest Božího, Bohu!“ (Mat. 22, 21.)

815. Co je s t a t e č n o s t?

S t a t e č n o s t je ctnost, kterouž dobré přes všecky obtíže podnikáme a vykonáváme a raději všecko trpíme, než bychom se hříchu dopustili.

Skvělým příkladem statečnosti jest sedm bratrů machabejských a matka jejich. Král Antiochus Epifanes (175—164), v jehož moci Palestina byla, nutil Židy, aby odpadli k pohanství. Jedenkráte dal k sobě přivésti jednu matku a sedm synův jejích. Když k němu přivedeni byli, rozkázal jim ihned, aby vepřové maso jedli. Ale oni řekli: „Zákon náš to zapovídá; neučiníme toho.“ Poručil tedy král, aby biči a žilami mrskáni byli. I řekl mu nejstarší z nich odhodlaně: „Hotovi jsme raději zemříti, nežli zákony Boží přestoupiti.“ Tedy rozihněvav se král, rozkázal pánve a kotle měděné rozpáliti. Padal nejstaršímu jazyk uřezati, kůži s hlavy stáhnouti, ruce k nohy usekati a takto zmrzačeného a ještě dýchajícího na pánva smažiti. Mezi tímto dlouhým mučením napomínali se ostatní bratří s matkou vespolek, aby udatně zemřeli. Když první dokonal, přivedl druhého. Kůži a vlasy s hlavy mu sedřevše tázali se bude-li jísti, prve nežli by na každém oudu mučen byl. On pak odpověděl s touž odhodlaností, jako prve jeho bratr: „Neučiním toho!“ Protož i on podstoupil táž trápení, jako první, a již duši vypustiti maje, řekl ku králi: „Nešlechetníče, ty nám sice bereš život vezdejší, avšak král světa nás, pro zákony jeho umrlé, vzkřísí k životu věčnému.“ Třetí podal ochotně rukou svých, řka: „S nebe je mám, a doufám, že jich od Boha zase dostanu.“ Prve než ten skonal, hlásil se čtvrtý, že hotov jest pro Boha zemříti slavnou smrtí jako bratří jeho. Když pak i on skonal, mučili katané pátého a šestého. I oni umřeli s rovnou zmužilostí. Trápení si skoro nevšímali, tak že i sám král, i kteří u něho byli, velice se divili jejich statečnosti. Pozůstal ještě nejmladší syn. Přísahou potvrzoval Antioch, že jej učiní bohatým a šťastným, že jej bude míti za přítele, ač odstoupí-li od zákona otcovského. Když pak se k tomu mládenec nikterak neměl, povolav král matky, radil jí, aby mládenci k jeho vlastnímu dobrému přimlouvala. Ona však řekla synu svému: „Prosím tě, dítě mé, pohlédni vzhůru a pozoruj nebe a zemi, i všecko, což v nich jest, a poznej, že Bůh všecko to z ničeho učinil. A protož neboj se tohoto kata, ale hoden jsa bratří svých, podstup smrť, abych tě v životě věčném s bratřími tvými zase nalezla!“ A když ona ještě mluvila, řekl mládenec: „Nač čekáte? Neposlechnuť rozkazu králova, ale zákona Božího, který dán jest nám skrze Mojžíše.“ „Ale ty,“ řekl, obrátiv se ku králi, „původce všeho zlého, jež židy potkalo, ruky Boží neujdeš.“ I rozpálil se král hněvem a rozlítil se na tohoto ukrutněji nad ostatní. Nejposléze usmrcena jest i matka. — Statečností vyznameli se všichni *sv. mučeníci* (viz str. 28.).

816. Co je mírnost?

Mírnost je ctnost, kterouž všecky nedovolené, zvláště

všecky smyslné nebo nečisté náklonnosti krotíme a věcí dovolených jen mírně užíváme.

„Prosím vás, abyste . . . zdržovali se od tělesných žádostí, kteréž bojují proti duši.“ (I. Petr. 2, 11.)

b) O ctnostech, které jsou protivou sedmera hlavních hříchův.

817. Které ctnosti jsou protivou sedmera hlavních hříchův?

Tyto ctnosti jsou protivou sedmera hlavních hříchů:

1. Pokora protivou pýchy,
2. štědrost lakomství,
3. čistota smilstva,
4. příznivost závisti,
5. střídmost nestřídmosti,
6. tichost hněvu,
7. horlivost lenosti.

818. Co je pokora?

Pokora je ctnost, kterouž vše dobré Bohu přičítáme, svou vlastní slabost a hříšnost uznáváme a proto se rádi ponižujeme.

Pouhá znalost vlastní nedostatečnosti ku pokoře nepostačuje. Pokora vysoko cení dobra přírody a milosti, jež od Boha přijala, avšak za nic sobě neváží, co člověk má sám ze sebe. Rozeznávajíc to „co jest od Boha,“ a to „co jest od člověka,“ může dobře ve shodu uvedena býti s úctou k sobě.

Ku pokoře nás vybízí 1. příkaz Kristův. *Kdo z vás větším jest, bude vaším služebníkem.* (Mat. 23, 11.) *Když učiníte vše, co vám přikázáno jest, rcete: služebníci neužiteční jsme.* (Luk. 17, 10.) 2. příklad Kristův, jenž sebe sama zmařil, přijav podobu služebníka. (Filip. 2, 7.) *Učte se ode mne; neboť já tichý jsem a pokorný srdcem.* (Mat. 11, 29.) 3. naše na Bohu i lidech závislost. *Co máš, čeho jsi nepřijal a přijal-li jsi, proč se chlubíš, jako bys byl nepřijal?* (I. Kor. 4, 7.) Pokora jest *základem všech ctností*, odstraňujíc, co snaze ctnostné překáží. Sv. Řehoř praví: „Kdo ctnosti bez pokory shromážditi chce, nese prach proti větru.“ Příklad pýchy a pokory vyličil Kristus Pán v podobenství o fariseovi a publikánovi: „Dva muži vstoupili do chrámu, aby se modlili: jeden fariseus a druhý publikán. Fariseus stoje takto sám u sebe se modlil: Bože, děkuji tobě, že nejsem jako jiní lidé, dráči, nespravedliví,

cizoložníci, anebo jako tento publikán. Postím se dvakrát za týden a desátky dávám ze všech věcí, kterými vládnu. Ale publikán stoje z daleka nechtěl ani očí k nebi pozdvihnouti, ale bil se v prsa svá, řka: Bože, buď milostiv mně hříšnému! Pravímť vám: tento vstoupil do domu svého ospravedlněn, nikoliv však onen. Neboť každý, kdo se povyšuje, bude ponížen, a kdo se ponižuje, bude povýšen.“ (ev. sv. Lukáše 18, 10—14). — Pohanům nebyla pokora ani dle jména známa.

819. Co je štědrost?

Štědrost je ctnost, kterouž jsme ochotni, nuzným ze svého majetku udíleti a k dobrým účelům přispívati.

„Dávejte, a bude vám dáno.“ (Luk. 6. 38) — Moudrá spořivost s křesťanskou štědrostí dobře spojiti se dá.

820. Co je čistota?

Čistota je ctnost, kterouž krotíme všecky chtíče a žádosti, jež stydlivost urážejí.

Viz o čistotě str. 448.

821. Co je příznivost?

Příznivost je ctnost, kterouž bližnímu všeho dobrého přejeme, z jeho blaha se těšíme a k němu pomáháme

„Láskou bratrskou se vespolek milujte . . . Radujte se s radujícími, plačte s plačícími!“ (K Řím. 12, 10. 15.)

822. Co je střídmost?

Střídmost je ctnost, kterouž nezřízené žádosti jídla a pití odporujeme a obojího jen mírně užíváme.

„Poctivě choďme, ne v hodování a v opilství!“ (K Řím. 13, 13.) — Příkl.: Daniel a tři mládenci, kteří pohrdli pokrmy královskými a zeleninou se spokojili. (Dan. 1)

823 Co je tichost?

Tichost je ctnost, kterouž všelikou mstivost potlačujeme a veškerá hnutí nespravedlivého hněvu a nevole krotíme.

„Učte se ode mne: neboť jsem tichý a pokorný srdcem.“ (Mat. 11. 29.) — Příkl.: Štěpán (Sk. apošt. 7.) prosil Boha, aby odpustil těm, kdož ho kamenovali. — Sv. František Salesský od přirozenosti nakloněn byl ku hněvu; avšak neustále tuto zlou svoji náklonnost potlačoval, až konečně s pomocí Boží

dosáhl vzorné tichosti, jež nejen ve spisech jeho, nýbrž i ve všem jeho jednání se jevila.

824. Co je horlivost?

Horlivost je ctnost, která nás činí ochotnými, konati všecko, co pomáhá k oslavě Boží a k našemu spasení.

„V pečování jsouce neleniví, duchem vroucí, Pánu slouží!“ (K Řím 12, 11.) — Příkl.: Sv. Pavel, jenž píše (K Řím 9, 1–3.): „Pravdu pravím v Kristu, neklamám, neb mi svědectví vydává svědomí mé v Duchu svatém: žeť mám veliký zármutek, a ustavičnou bolest v srdci svém. Nebo žádal jsem já sám zavrženým býti od Krista pro své bratry, kteříž jsou moji příbuzní podlé těla.“ (= hotov by byl sv. apoštol všecko vykonati a vše obětovati, ba i veškeru slast spojení s Kristem, kdyby možno bylo, za to dáti, aby se Židé obrátili.

c) O ctnostech, které se v kázání na hoře zvláště velebí.

825. Které ctnosti zvláště velebil Pán Ježíš v kázání na hoře?

Pán Ježíš velebil v kázaní na hoře zvláště ctnosti, které jsou obsaženy v „osmeru blahoslavenství“.

Kázaní to konal Kristus Pán nepochybně prvého léta své činnosti, a to po vyvolení dvanáctera apoštolů. Hora, na níž kázaní to konal, leží dle podání na západní straně jezera genezaretského a sluje nyní Kerun al Hattin. Jsou to dva vrcholky, jež nad vysočinou vynikají; pohled odtud jest úchvatně krásný. Křesťané nazývají vrcholky ty „horou blahoslavenství.“

826. Kterak zní osmero blahoslavenství?

Osmero blahoslavenství zní:

1. „Blahoslavení chudí duchem; nebo jejich jest království nebeské.

Chudí duchem = kteří nelnou k statkům pozemským, časnou bídu trpělivě snášejí a, uznávajíce v pokoře nedostatečnost svoji ve věcech spásy, užívají prostředků od Boha ustanovených. Jejich jest království nebeské = nosíť již zde v sobě nebe smýšlení bohumilého a dosáhnou též nebe na onom světě.

2. Blahoslavení tiší; neboť zemi vládnouti budou.

Tiší = (ti, kteří mají ctnost v ot. 8/3. vyloženou) Zemi vládnouti budou = již na zemi se jim dostane pokoje s každým, a jednou na nebi pokoje věčného.

3. Blahoslavení lkající; neboť potěšeni budou.

Lkající = kteří zarmouceni jsouce nad nebezpečenstvími, pokušeními a strastmi tohoto života, jakož i nad hříchy svými, vzdychají touhou po věcech nebeských.

Potěšeni budou jednak již v tomto životě vítězstvím nad oněmi nebezpečenstvími a dosažením odpuštění hříchů, zvláště však po smrti blahem věčným.

4 Blahoslavení, kteří lačnějí a žíznějí po spravedlnosti; neboť nasyceni budou.

Kteří lačnějí a žíznějí po spravedlnosti — toužíce a snažíce se, aby se stali ctnostnými a před Bohem spravedlivými.

Nasyceni budou — touha jejich se vyplní již zde a zvláště v nebesích, kde nebudou moci již nikdy spravedlnosti své hříchem ztratiti.

5. Blahoslavení milosrdní; neboť milosrdenství dojdou.

Těm, kteří konají skutky duševního a tělesného milosrdenství, prokáže Kristus Pán milosrdenství při soudu svém.

6. Blahoslavení čistého srdce, neboť Boha viděti budou.

7. Blahoslavení pokojní, neboť synové Boží slouti budou.

Pokojní = ti, kteří, zachovávajíce mír s bližním a s Bohem, také jiným hledí ujednati pokoj, jmenovitě ten pokoj, kterýž pochází ze smíření se s Bohem.

8. Blahoslavení, kteříž protivenství trpí pro spravedlnost neboť jejich jest království nebeské.

(Mat. 5, 3—10.)

„*Pro spravedlnost*“, t. j. pro víru anebo ctnost svou.

827. Proč se zvláště velebí ctnosti, jež jsou obsaženy v osmeru blahoslavenství.

Ctnosti, jež jsou obsaženy v osmeru blahoslavenství, se zvláště proto velebí, že jsou přímo proti duchu světa, a že tudíž konání těchto ctností zvlášť uzpůsobuje pro blaženost věčnou.

d) O ctnostech, jež se nám v evangeliu zvláště přikazují.

828. Které ctnosti nám Ježíš Kristus v evangeliu zvláště přikázal?

Ježíš Kristus nám v evangeliu zvláště přikázal tyto ctnosti:

1. hledati nejprve království Božího a spravedlnosti jeho.

„*Království Boží*“ co jest viz v otázce 291. — „*Spravedlnosti jeho*“ t. j. Boží. Spravedlnost Boží jest ta, kteréž Bůh od nás žádá.

„Hledejte nejprve království Božího a spravedlnosti jeho; a toto všecko (čeho potřebujete pro život časný) bude vám přidáno.“ (Mat. 6, 33.)

2. zapříti sebe;

Někoho zapříti jest tolik jako nechtíti k němu se znáti, jeho se odřeknouti, jím pohrdnouti. *Zapříti sebe* značí tolik jako odříci se sebe jakožto hříšníka a započíti život nový, při všem jednání svém k Bohu prohlédati a všemu jednání svému vůli Boží a slávu Jeho za účel a měřítko položiti; co tomu odporuje, toho všemožně se vystříhati a tudy náhledům, žádostem a citům Božímu zákonu odporným výhost dáti.

3. nésti kříž svůj;

Kříž nésti = všecka muka, všecky svízele, veškery i nejbolestnější útrapy, ano i smrť radostně pro Krista a učení jeho podstoupiti.

4. následovati Krista;

Následovati Krista = vůli Boží neustále se podrobovati a ji plniti. Překrásně vylíčil toto následování Krista ctihodný Tomáš Kempenský ve spise, jehož překlad jest vzadu připojen.

5. tichým a pokorným býti;

„Vezměte jho mé na sebe a učte se ode mne; neboť jsem tichý a pokorný srdcem; a naleznete odpočinutí duším svým.“ (Mat. 11, 29.)

6. milovati nepřátele; dobře činiti těm, kteří nás nenávidí; modliti se za ty, kteří nám protivenství činí a utrhají nám.

„Milujte nepřátele své; dobře čiňte těm, kteří vás nenávidí, a modlete se za ty, kteří vám protivenství činí a utrhají vám!“ — Srovn. str. 386.

B. O dobrých skutcích.

829. Co jsou dobré skutky?

Dobré skutky jsou skutky, které s vůlí Boží se srovnávají a s pomocí milosti Boží úmyslem bohumilým se konají.

Dobré skutky jsou možny. To patrno z toho, že je Bůh přikázal; neboť, jak praví sněm Tridentský, „Bůh nepřikazuje nic nemožného; ale když přikazuje, napomíná, a pomáhá, abys mohl.“ Kristus Pán pravil: „Jho mé sladké jest a břímě lehké.“

830. Co jsou skutky záslužné?

Skutky záslužné jsou dobré skutky, kterým je slíbena odměna pro život věčný.

Záslužným nazývá se skutek, jemuž odměna nebo mzda náleží. Bůh není ovšem povinen, aby nám za dobré skutky odměny nějaké udílel, ale slíbiv nám ji, dal nám tím právo očekávati ji, jestliže podmínky, jež stanovil, vyplníme. Písmo sv. praví: „Radujte se a veselte se, nebo odplata vaše hojná jest v nebesích“ (Mat. 5, 12) „Jedenkaždý vezme vlastní svou odplatu podle své práce.“ (I. ke Kor. 3, 8.)

831. Je-li záslužných skutků třeba?

Záslužných skutků je třeba, protože jest nám život věčný slíben pouze jako odměna za naše zásluhy.

„Každý strom, kterýž nenese ovoce dobrého, vyťat a na oheň uvržen bude.“ (Mat. 3, 10.) — „Protož, bratří, více se snažte, abyste skrze dobré skutky jisté učinili své povolání a vyvolení!“ (II. Petr. 1, 10).

832. Kdy je dobrý skutek záslužným?

Dobrý skutek je záslužným, koná-li se ve stavu posvěcující milosti.

Jde to ze slov Spasitelových: „Jako ratolest nemůže nésti ovoce sama od sebe, nezůstane-li při kmenu, tak ani vy, leč zůstanete-li ve mně.“ (Jan 15, 4). Avšak my, jsouce ratolesti, nejsme s Kristem spojeni, leč posvěcující milostí Boží; a jenom tou silou, která z Krista jakožto z hlavy stále na spravedlivé vytéká a všecky jejich skutky buď předchází, neb je doprovází aneb následuje, mohou skutky naše záslužnými býti. (Srvn. ot 520. 3.)

Skrze milost a zásluhy Ježíše Krista jsou dobré skutky ospravedlněného záslužny; proto nemá člověk příčiny aby sám v sebe příliš důvěřoval, sám sebou se honosil; nebo co jest, milostí Boží jest. Kdo se chlubiti chce, v Pánu chlubiti se má.

Hříchem smrtelným pozbývá ospravedlněný s milostí posvěcující zároveň všech zásluh, dobré skutky bývají umrtveny,

avšak při navrácení stavu milosti opět obživují (srvn. ot. 638, 4).

834. Co je si pamatovati o dobrých skutcích, koná-li je člověk ve stavu těžkého hříchu?

Koná-li člověk dobré skutky ve stavu těžkého hříchu, je si o nich pamatovati toto:

1. že mu nejsou záslužny pro život věčný;

2. že mu však pomáhají, by snadněji od Boha obdržel milost obrácení nebo došel odměny pozemské a odvrácení časného zla.

835. Které jsou hlavní dobré skutky?

Hlavní dobré skutky jsou: modlitba, půst a almužna.

836. Proč se jmenují modlitba, půst a almužna hlavní dobré skutky?

Modlitba, půst a almužna jmenují se hlavní dobré skutky:

1. protože se nám v Písmě svatém zvláště doporučují;

„Modlitba s postem a almužnou lepší jest nežli poklady zlata schovávati.“ (Tob. 12, 8.)

2. protože každý jiný dobrý skutek na některý z těchto tří skutkův uvésti lze.

837. Které skutky rozumíme modlitbou?

Modlitbou rozumíme všecky skutky pobožnosti.

Takovými skutky pobožnosti jsou na př.: modlitba, rozjímání, obcování mši sv., svátostí, pouť, processí atd.

O modlitbě srvn. ot. 258—326.

838. Které skutky rozumíme postem?

Postem rozumíme všecky skutky kajicnosti, sebezapírání a umrtvování.

Skutky takovými mimo zdržování se jídla a pití jsou na př. zdržování se dovolených radovánek a požitků, ujímání si spánku a odpočinku a p.

839. Které skutky rozumíme almužnou?

Almužnou rozumíme všecky tělesné i duchovní skutky milosrdenství.

Slovo „almužna“ pochází z řeckého „eleémosyné“ = milosrdenství.

840. Které tělesné skutky milosrdenství doporučují se zvláště v písmě svatém?

V písmě svatém doporučují se zvláště tyto tělesné skutky milosrdenství:

1. lačné krmiti,

Hlad jest hroznou útrapou; proto máme míti soucit s těmi, kdož hlad trpí a máme jim dle možnosti poskytnouti potravy. „Lámej lačnému chléb svůj“ (Isaiáš 58, 7). Kristus Pán zázračným způsobem nasycoval lačné.

2. žíznivé napájeti,

Tento milosrdný skutek jest zvláště záslužným v krajinách horkých, kde je vody nedostatek. Ale i v našich krajinách leckdy naskytne se k němu příležitost, můžeme-ť na př. chudému nemocnému zaopatřiti sílicího neb léčivého nápoje a p.

Milosrdný tento skutek prokázala Rebeka Eliezerovi. Abraham, chtěje, aby Isák pojal za manželku dívku hodnou, poslal věrného služebníka svého *Eliezera* do Háran, aby tam z příbuzenstva Abrahamova vyhledal pro Isáka nevěstu. Eliezar vzal deset velbloudů ze stáda pána svého a mnoho drahocenných darů, a vydal se na cestu. Když přišel do Háran, nechal velbloudy své odpočinouti před městem u studnice. Byl již večer, a tu dle obyčeje východního přicházely dívky z města ke studnici navážit vody. Eliezer prosil v duchu Hospodina, by dal jemu znamení, která z dívek ke studni přicházejících jest hodna státi se manželkovou Isákovou: „Hospodine, Bože pána mého Abrahama, vyslyš, prosím, žádost mou, a učiň milosrdenství s pánem mým Abrahamem. Hle, já stojím blízko studnice, a dcery obyvatelů tohoto města vyjdou vážit vody. Protož dívka, kteréž já dím: ‚Nachyl věderce svého, ať se napiji,‘ a ona odpoví: ‚Pij, ano i velbloudům tvým dám nápoj,‘ ta‘ jest, kterouž jsi připravil služebníku svému Isákovi, a skrze to porozumím, že jsi učinil milosrdenství s pánem mym.“ Ještě prosby své nedokonal a hle, *Rebeka*, dcera Batuele, jenž byl syn Náchora, bratra Abrahamova, přicházela k studnici, majíc věderce na rameni svém. Naplniv věderce vracela se k městu. I běžel proti ní Eliezer a řekl: „Dej mi píti maličko vody z věderce svého.“ Rebeka odpověděla: „Pij, pane můj,“ a rychle složila věderce na loket svůj a dala mu píti. A když se napil, nabídla se ochotně: „Ano i velbloudům tvým navážím vody, dokudž se všichni nenapijí. A vylivši

z věderce svého do koryt, zase běžela k studnici, aby vážila vodu, a navážiwši, všechněm velbloudům dala píti.

3. pocestné do domu přijímati,

Chudí lidé, kteří do ciziny jíti musí za prací nebo jinou příčinou, ztěžka nalézají přístřeší, kde by přenocovali a před nepohodou se ukryli. V některých zemích, kde není hospod, bývají pocestní vůbec odkázáni na pohostinství bližních svých. Zbloudivší pocestní častokráte dlouho marně hledají přístřeší Milosrdný skutek tedy prokazuje, kdo lidi takové do domu svého pohostinsku přijímá. Rovněž tak i ten, kdo přispívá na různé útulky (asyly) a podobné ústavy, v nichž chudí přístřeší nalézají. Vzorem pohostinství byl Abraham. Jedenkráte seděl o poledních parného dne letního ve dveřích stanu svého v údolí *Mambré*. A když pozdvihl očí svých, uzřel tři muže na blízku stojící. Ihned vzchopil se pohostinný Abraham, chvátal jim vstříc a poklonil se před nimi až k zemi. Byl šlechetný patriarcha vždy hotov každého cizince dle možnosti své co nejlépe pohostiti. Nevěděl ovšem ještě, že tentokráte sám Bůh s anděly k němu zavítal. Řekl pak Abraham k příchozím: „Pane, našel-li jsem milost před očima tvýma, nepomíjej služebníka svého, ale přinesu trochu vody, a umyjte nohy své a odpočiňte pod stromem. Předložím vám skývu chleba, posilňte se na další cestu svou.“ Příchozí řekli: „Učiň, jakž jsi mluvil.“ Abraham pospíšil do stanu k Sáře, a řekl jí: „Pospěš, tři míry mouky bělné směs, a nadělej podpopelných chlebů“. (*Podpopelné chleby* t. j. pod horkým popelem pečené.) Sám pak běžel k stádu a vzal odtud telátko nejlepší, a dal služebníků svému, kteréžto pospíšil a uvařil je. Abraham pak předložil hostům svým, pod stromem sedícím, uvařené maso, máslo, mléko a chleb, sám pak stoje posluhoval jim. Když pak poznal, že hostí Hospodina, naplněn byl Abraham posvátnou úctou, zároveň však nesmírnou radostí.

4. nahé odívati,

Milosrdný skutek ten konáme, opatřujeme-li oděv chudým, kteří mají šat chatrný, jenž před zimou jich nechrání. „Když uzříš nahého (chatrně oděného), přioděj ho“. (Is. 58. 7.) Milosrdný skutek ten konávala Tabitha, o níž ve skutcích apoštolských čteme: „V Joppe pak byla jedna učennice, jménem Tabitha, což se vykládá Dorkas. Ta byla plná dobrých skutků, a almužen, kteréž činila. I stalo se v těch dnech, že roznemohši se umřela Kteroužto umyvše položili ji na vrchní síň. Že pak Lydda blízko byla od Joppe, uslyševše učenníci, žeby tam byl Petr, poslali k němu dva muže, prosíce: „Nemeškej přijíti až k nám. Tedy vstav Petr, šel s nimi. A když přišel, vedli jej na vrchní síň: a obstoupily ho všecky vdovy plačíce, a ukazujíce jemu sukně a šaty, kteréž jim udělala

Dorkas. Rozkázav tedy Petr všechněm vyjíti ven, poklek na kolena modlil se: a obrátiv se k tělu, řekl: Tabitho, vstaň. Ona pak otevřela oči své: a uzřevši Petra, posadila se. A podav jí ruky pozdvihl ji. A povolav svatých, a vdov, ukázal jim ji živou." (Sk. ap. 9, 36—41.) O sv. Martinu viz Ekert, „Církev vítězná" IV, str. 407.

5. nemocné navštěvovati,

Tento skutek milosrdenství konáme, jestliže k nemocným, zvláště chudým, jdeme, je těšíme, jich přátelsky povzbuzujeme, aby bolesti nemoci své snášeli trpělivě a ku spáse duše jí použili, jim pomocí svou přispíváme, je obsluhujeme, o lékařskou pomoc jim se postaráme a p.

6. vězně vysvobozovati,

Vězni nerozumějí se zde ti, kdož pro nějaký zločin v žaláři se nacházejí. Neboť světská moc má právo a povinnosť potrestati je vězením a žalářem. Ostatně jest to také skutek dobrý, z křesťanské lásky a dovoleným spůsobem i těmto zjednati úlevu nebo útěchu. Vězni rozumíme zde ty, kdož byli nevinně zajati nebo uvězněni, nebo kteří nevinně v takovém stavu se nalézají, v němž svobody jsou pozbaveni. K těm náležejí zvláště ti, kdož pro víru nebo ctnosť jati byli, ti, kdož nešťastnou náhodou upadli v otroctví nebo v zajetí ve válce; ti, kdož ve vazbě držáni jsou, že nemohou zaplatiti dluhů a p. Nešťastníky takové máme vysvobozovati t. j. dovoleným způsobem jim k jejich svobodě opět dopomoci, na př. tím, že nevinnosť jejich dokážem, že zaplatíme za ně dluhy jejich, že za ně se přimluvíme a p. Abraham vysvobodil Lota ze zajetí krále Chodorlahomova. Daniel dokázal nevinu zbožné Susanny.

7. mrtvé pochovávati.

Tímto skutkem milosrdenství prokazujeme lásku k bližnímu svému ještě i po smrti jeho. Mrtvé tělo lidské jakožto bývalý příbytek duše a tudíž „chrám Ducha sv.", jež jednou zase s tělem spojeno a oslaveno býti má, zasluhuje toho zajisté, aby uctivě bylo pochováno. Jest tedy záslužno, pečujeme-li o to, aby se bližnímu dostalo křesťanského pohřbu, doprovázíme-li tělo jeho ke hrobu, jsme-li přítomni zádušním službám Božím a p. O Tobiášovi čteme v Písmě sv., že „chodil na každý den po všem příbuzenství svém, a těšil je, a uděloval jednomukaždému, pokudž mohl, ze statku svého: lačné krmil, a nahým oděv dával, a *umrlým i zabitým s pilností pohřeb činil.*" (Tob. 1, 19 a 20.) Josef z Arimathie a Nikodem uctivě pochovali tělo Krista Pána (srvn. str. 252 a násl.).*)

*) *Spalování mrtvol* nepříčí se sice žádnému článku víry, avšak odporuje církevnímu obyčeji, nesrovnává se s křesťanským názorem, o důstojnosti lidského

841. Které duchovní skutky milosrdenství doporučují se zvláště v Písmě svatém?

V písmě svatém doporučují se zvláště tyto duchovní skutky milosrdenství:

1. hřešící kárati,

Bližního svého, jenž hřeší, máme laskavě napomínati, aby od hříchu opustil a na pravou cestu se obrátil. Povinnost tuto ukládá Písmo sv. i zákon přirozený. *„Zhřešil-li proti tobě bratr tvůj, jdi, pokárej ho mezi sebou a jím samým.“* (Mat. 18, 15.) *„Pobloudil-li kdo z vás od pravdy a někdo jej obrátí, má věděti, že, kdo odvrátí hříšníka od bludu cesty jeho, vysvobodí duši jeho od smrti a přikryje množství hříchů.“* (Jak. 5, 19.) Duše jest vzácnější než tělo; je-li naší povinností, abychom bližnímu v tělesné nouzi ku pomoci přispěli, tím více jsme k tomu vázáni, je-li sevřen bídou duševní. Chybujícího napomenouti jest *povinen* nejen *představený*, na př. otec, poručník, vychovatel a j. (*napomenutí otcovské*), nýbrž *každý, kdo k tomu způsobilým jest.* Je-li nutno, aby každý boháč z přebytků udílel almužny, má dojista člověk moudrý a zkušený, buď on kdokoliv, z hojnosti svého ducha rozdávati duchovně potřebným. Avšak povinnost bratrského napomenutí neviže, leč toliko *za určitých okolností*: 1. *je-li jisto, že bližní hřešil*, anebo že zhřeší, ocitne-li se ve hříšné příležitosti. Nedůvodné napomenutí dojista by bližního roztrpčilo, jelikož rovná se opovržlivému soudu; 2. *je-li naděje, že bližní se napraví*; neboť účelem bratrského napomenutí jest pouze náprava chybujícího, nelze-li však očekávati, že se polepší, bylo by zbytečno napomínati jej, a ke zbytečnostem není nikdo vázán. Tento důvod oprošťuje od bratrského napomenutí, není-li k napomenutí vhodný čas nebo přiměřené místo. Týž důvod dovoluje též, aby podřízení mlčeli k chybám svých představených. 3. *je-li napomenutí* ku spáse chybujícího *potřebno*; proto, je-li již napraven, činí-li pokání tak, že lze

---

těla a uráží přirozený cit. Vzdělaní národové východní, na př. Assyrové, Chaldeové Číňané, Aegypťané, Židé atd. i Řekové za nejstarších dob činili podobně. Akropolis Athenská chová v sobě množství hrobů před nedávnem odkrytých. Jak Plinius tvrdí, byl obyčej pohřbívati mrtvé v Římě prastarý. I Minucius Felix (II. stol.) zove ukládání těla do lůna země obyčejem starším a lepším. Též zdravotní a národohospodářské zájmy mluví proti spalování mrtvol. — *Pytvání mrtvol* pro rozvoj lékařských věd *jest nezbytně potřebno*. Křesťanská láska žádá, aby se při pytvání s mrtvolou šetrně zacházelo, zejména aby všecky tělesné ostatky ve svěcenou zemi byly uloženy a církevního žehnání nezbavovány. Pytvání, šetří-li se těchto pravidel, nemůže pokládáno býti za zneuctění mrtvého. Papež Bonifác VIII. r. 1300 nezapověděl vědecké pytvy, nýbrž zavrhl hnusný obyčej, dle kterého mrtvoly osob vzácných, v cizině zesnulých, byly na kusy rozřezány, ve zvláštní tekutině vyvařeny, načež maso od kostí odděleno a kostra do vlasti poslána, by se tu pohřbila.

bezpečně polepšení očekávati, nebo jsou-li tu způsobilejší, kteří jej mohou a mají napomenouti, nehřešíme, nenapomínáme-li bližního svého. Bližního napomínajíce, *dbáti máme řádu Spasitelem ustanoveného* (Mat. 18, 15.) t. j. zhřešivšího pokárati přísluší nejprve *soukromí*, potom *před svědky* a konečně, neuposlechne-li, budiž oznámení učiněno *představenému*. Láska křesťanská velí, abychom dobrého jména svých bližních pokud možno šetřili, proto, postačí-li k nápravě chybujícího napomenutí soukromé, nesluší volati svědkův atd. Avšak kdyby bylo patrno, že mírnější napomenutí platno nebude, nebo že prodlení jiným bude ke škodě, tu velí opatrnost, aby ihned přísnějších prostředkův bylo užito. Chybujícího napomínej *bratrsky*, t. j. šetrně a mírně, *pokorně*, jsa si vědom vlastních chyb, *opatrně*, vyčkávaje chvíle příhodné a *za úmyslem čistým*. „*Bratří napomínejte v duchu tichosti, avšak pohlédaje jeden každý k sobě*.“ (Gal. 6, 1.) Proti této povinnosti se *prohřešuje*, kdo bližního napomíná *hrdě* a *urážlivě*, kdo ze *škodolibosti* nebo *nenávisti žaluje*, *mlčí* a *s hřešícím souhlasí*. — Na prázdno vyzní všeliké napomenutí, není-li dotvrzeno příkladem. (viz st. 443.)

2. neumělé učiti.

Máme bližního svého poučovati zvláště o věcech víry a o přikázáních Božích. Tento skutek konají zvláště duchovní a učitelové, kteří dítky v pravdách náboženských cvičí, rodičové, kteří děti k učení se náboženství, poslouchání slova Božího přidržují, lidé, kteří jiným dobré knihy půjčují atd. Vyučování neumělých uložil Kristus Pán apoštolům slovy: „Protož jdouce, učte všecky národy, křtíce je ve jménu Otce, i Syna, i Ducha svatého, učíce je zachovávati všecko, což jsem koli přikázal vám: a aj já s vámi jsem po všechny dny, až do skonání světa.“ (Mat. 28, 19. 20.)

3. pochybujícím dobře raditi.

Pochybujícími rozumíme ty, kdož nevědí, co by činiti měli, aby lépe zabezpečili neb pojistili spasení své, ku př. mají-li se tomu nebo onomu úřadu, zaměstknání, službě věnovati čili nic atd. — Těm dobře radíme, řekneme-li jim, co považujeme k spáse jejich za prospěšné, jestliže je dobrou radou od zlého odvracíme a k dobrému vedeme. Pán Ježíš uděluje radu mládenci, jenž nevěděl, co by činiti měl, aby byl dokonalým. Sv. Petr radil o letnicích Židům, aby činili pokání.

Sv. Pavel udílí v I. listě svém ke Korinským radu o panenství a stavu svobodném, an píše (v. 25—40.). „O pannách pak nemám přikázání Páně: ale *dávám radu*, jako milosrdenství došlý u Pána, abych byl věrný. Mám tedy za to, že jest

to dobré pro nastávající potřebu, že jest dobře člověku tak býti. Jsi-li přivázán k ženě? nehledej rozvázání. Jsi-li prost ženy? nehledej ženy. Pakli pojmeš manželku, nezhřešíš, a vdá-li se pauna, nezhřeší: ale trápení těla budou míti takoví. Já pak vás chci ušetřiti. Toto pak pravím, bratří: Čas krátký jest, nepozůstává, než aby i kteří mají ženy, byli, jakoby jich neměli, a kteří pláčí, jakoby neplakali, a kteříž se radují, jakoby se neradovali, a kteří kupují, jakoby nevládli, a kteří tohoto světa užívají, jakoby neužívali; neboť pomijí způsoba tohoto světa. Chciť pak, abyste vy bez pečování byli. Kdo nemá ženy, pečuje o to, což jest Páně, kterakby se líbil Bohu: ale kdo jest se ženou, pečuje o to, což jest světa, kterakby se líbil ženě, a jest rozdělen. A žena nevdaná a panna myslí na to, co jest Páně, aby byla svatá tělem i duchem: ale která jest vdaná, myslí na to, co jest světa, kterakby se líbila muži. To pak k vašemu užitku pravím, ne abych na vás osidlo uvrhl, ale k tomu (radím), co počestného jest, a coby dalo svobodu bez překážky Pánu sloužiti. Ale jestliže se někdo domnívá, že by měl hanbu pro svou pannu, proto že by (jí) minul čas k vdání, a (jestli) tak musí býti, nechť učiní co chce: nehřeší, vdává-li ji. Pakli kdo pevně ustanovil v srdci svém, nemaje potřeby, ale maje v moci vůli svou, a to usoudil v srdci svém, aby zachoval pannu svou, dobře činí. A tak i kdo vdává pannu svou, dobře činí: ale kdo nevdává, lépe činí. Žena vázána jest zákonem, dokud muž její živ jest: pakliby umřel muž její, svobodná jest, nechť se vdá za koho chce, toliko v Pánu. Ale blahoslavenější bude, zůstane-li tak, podlé mé *rady*; nebo mám za to, že i já mám Ducha Božího.“

4. zarmoucené těšiti,

Máme útěchy poskytovati nemocným a chudým; dále těm, kdož drahou osobu (na př. otce, matku a j.) smrtí ztrátili a pod. tím, že laskavě a s účastenstvím promlouváme s nimi o neštěstí, jež je stihlo, k odevzdanosti do vůle Boží je povzbuzujeme, rozveselití je hledíme a neštěstí jejich vhodným spůsobem zmírniti (podporou, dary a p.) se snažíme. O Tobiášovi praví Písmo sv., „že chodil na každý den po všem příbuzenství svém a těšil je a uděloval jednomukaždému, pokudž mohl ze statku svého.“ (Tob. 1, 19.)

5. křivdy trpělivě snášeti,

Snášíme-li křivdy trpělivě, spůsobíme, že bližní přijde dříve k poznání viny své a se polepší. Proto prokazujeme mu skutkem tímto veliké dobrodiní. Jak máme křivdy snášeti, vidíme na Abrahamovi (viz str. 443.), na Josefu egyptském (viz str. 95 a násl.) a Jobovi.

6. ubližujícím ochotně odpouštěti,

Těm, kdož nám ubližují, máme ze srdce rádi odpouštěti a dobrým za zlé jim spláceti (srovn. str. 363 a str. 386). Joseť odpustil svým bratřím (viz str. 100); Kristus Pán těm, kdož jej ukřižovali (viz str. 386), sv. Štěpán svým mučitelům (viz str. 387) a j.

7. za živé i za mrtvé Bohu se modliti.

Tento skutek milosrdenství může bližním svým prokazovati každého dne každý člověk, i ten, kdo k jiný skutkům mildsrdenství příležitosti nemíva. — Za živé se modliti poroučí nám Kristus v Otčenáši, kde nám přikazuje říkati: „Otče *náš*“ a nikoliv „otče *můj*“ (viz str. 359), „chléb náš vezdejší dej *nám* dnes“; „odpusť *nám* naše viny“ a p. Za touž příčinou přikázala nám církev, abychom v pozdravení andělském modlili se k Panně Marii „Pros za *nás* hříšné“ (viz str. 370). Tento skutek konal Abraham přimlouvaje se za obyvatele Sodomy a Gomorrhy. — I za mrtvé t. j za zemřelé máme Boha prositi. To velí nám Písmo sv. výslovně: „Svaté a spasitelné jest myšlení za mrtvé se modliti, aby od hříchů osvobozeni byli.“ (II. Mach. 12, 46.) Tento skutek konal Juda Machabejský, jenž „učiniv sbírku, poslal dvanácte tisíc drachem stříbra do Jerusalema, aby obětována byla oběť za hříchy mrtvých, dobře a nábožně mysle o vzkříšení.“ (II. Mach. 12, 43.)

842. Proč máme horlivě konati skutky milosrdenství?

Skutky milosrdenství máme konati horlivě:

1. protože Pán Ježiš vše, co dobrého bližnímu činíme, tak přijímá, jako bychom to učinili jemu samému;

„Lačněl jsem, a dali jste mi jísti; žíznil jsem a dali jste mi píti; hostem jsem byl, a přijali jste mne; nah jsem byl, a přioděli jste mne; nemocen (jsem byl), a navštívili jste mne; v žaláři jsem byl, a přišli jste ke mně. . . . Amen, pravím vám, pokudž jste to učinili jednomu z bratří těchto mých nejmenších, mně jste to učinili.“ (Mat. 25, 35. nn.)

2. protože Bůh milosrdným také milosrdenství přislíbil.

„Blahoslavení milosrdní, neboť milosrdenství dojdou.“ (Mat. 5, 7.) — „Soud bez milosrdenství tomu, kdož neučinil milosrdenství.“ (Jak 2, 13.)

843. Čím podporuje církev zvláště konání dobrých skutkův?

Konání dobrých skutků podporuje církev zvláště zbožnými bratrstvy a spolky.

Účelem zbožných bratrstev a spolků jest oslava Boží a svatých, jakož i náboženskо-mravní vzdělání vlastní, pak náboženskо-mravní vzdělání jiných, konání skutků tělesného a duchovního milosrdenství, prospěch víry a církve. Jsou to: 1. t. zv. *„třetí řády“*, jakýsi střed mezi životem klášterním a světským. Členové jejich konají jisté denní modlitby, přijímají častěji sv. svátosti, zachovávají zdrženlivost v oděvu, zábavách, v pokrmu i nápojích, ale žijí ve světě. Jsou pravidelně při klášteřích. V Praze jsou tři a to při klášteřích františkánském, kapucínském a dominikánském, každý z nich má asi 300 členů. 2. spolky *k uctění Nejsv. svátosti oltářní* jsou velice četné. Pražská „Jednota k uctění Nejsv. svátosti“ podporuje chudé chrámy bohoslužebným nářadím, prádlem, rouchy a pod. Má 14.000členů a rozdá ročně bohoslužebných věcí v ceně 8000 zl. Má odbory v 162 farnostech pražských, 83 litoměřických a 20 královéhradeckých. V Brně měl podobný spolek v posledních 30 letech 15.000 členů a vydal na podporách 54.604 zl. — 3. *Apoštolát modlitby a bratrstva Srdce Ježíšova.* Členové apoštolátu modlitby obětují zvláště při ranních modlitbách všecky své práce na ten úmysl, na který Ježíš Kristus ve mši sv. se obětuje. Podobný účel má bratrstvo *Božského Srdce Ježíšova. Arcibratrstvo Srdce Panny Marie.* Uctívání Srdce P. Marie má býti dívkám vzorem zbožnosti, mravní čistoty, trpělivosti, pokory, obětovnosti. 5. *Bratrstvo sv. Růžence* (srov. str. 373.) je velice rozšířeno i po vlastech českých. Pražské růžencové bratrstvo má 7000 členů, Olomoucké 14.000, diecése Brněnská 50.000 členů. *Apoštolát sv. Cyrilla a Methoděje* se sídlem ve Velehradě jest spolek, který vznikl na půdě moravské. Účel jeho odpovídá t. zv. ideji Cyrillo-Methodějské. Pracuje o posvěcení vlastní a o sjednocení Slovanů. Má přes 50.000 členů a koná znamenité schůze roční na Velehradě. — 7. *Bratrstvo sv. Michaela* budí úctu ke stoloci papežské a sbírá příspěvky k potřebám sv. Otce. — 8. *Pohřební spolky a bratrstva* jsou v církvi katolické nejstarší. Slavná řemeslná bratrstva česká měla mezi svými hlavními účely též uctivé a křesťanské pochovávání členů. Dnešní bratrstvo sv. p. Barbory v Roudnici je známo už od roku 1653. V Praze jsou známa pohřební bratrstva Panny Marie před Týnem, sv. Haštala, Volšanské, Kajetánské a j., ale nejznamenitější jest *Spolek Arimatejský* od roku 1861. Pohřbil 43.554 mrtvol nákladem více než 100.000 zl., jež mezi členy a dobrodinci sebral. — 9. Mezi *missijními* spolky vynikají *bratrstvo sv. Cyrilla a Methoděje* na podporu katolíků jihoslovanských; *jednota sv. dětství*, jež sbírá příspěvky na vykupování pohozených dítek v Číně a na vzdělání dítek z pohanstva obrácených; *družina sv. Petra Klavera pro africké missie* a j. — 10. *Marianské kongregace*, jež pod ochranou P. Marie mají vůli dorůstajících mužů utvr-

diti k rozhodnosti ve věcech náboženských, ke ctnostem a k úsilovné práci v povolání. — 11. *Spolky pro okrasu a stavbu chrámů*, na př. Jednota pro dostavění chrámu Svatovítského v Praze. — 12. *Spolky k vydávání dobrých knih a časopisů*, na př. Dědictví naše (zal. r. 1831), Dědictví Cyrillo-Methodějské na Moravě (zal. r. 1850), Dědictví sv. Prokopské (zal. r. 1860 k vydávání vědeckých spisů bohoslovných), Dědictví Maličkých v Hradci Králové a Zlatá kniha v Písku vydávají knihy pro dítky), družstvo „Vlast", družstvo sv. Vojtěcha (vydává Katolické Listy) a j. — 13. Družsto Arnošta z Pardubic v Praze, jehož účelem jest udržovati a utužovati náboženské smýšlení mezi katolickými posluchači vysokých škol pražských; podporovati je ve vzdělání všestranném, najmě vědeckém; pečovati o ně se stránky hmotné, pokud jsou toho potřebni. — Kollej Arnošta z Pardubic v Praze, jejíž účelem jest: *a*) pečovati o vzdělání a vychování nadaných a bezúhonných katolických posluchačů vysokých škol pražských dle zásad křesťansko-katolických v řádné muže, katoliky vlastence; *b* starati se o jejich potřeby životní i vzdělávací. c) Napomáhati chudým, nadaným jinochům katolickým, aby bez újmy zdraví studie své konati mohli. — 14. Přední místo mezi církevními spolky dobročinnými zaujímá *Spolek sv. Vincence* se svými farními konferencemi. Ačkoli za účel si vytkl hlavně pomáhati od bídy mravní a duchovní, rozdává přece ročně podpor 40.640 zl. Mnohé konference vydržují obecné kuchyně pro bezplatné neb levné stravování chudiny. Dámský spolek téhož druhu nazývá se *Sv. Marie Anežky*. Rozdává ročně asi 15.000 zl. — 15. Zvelebení zpěvu chrámového za úkol sobě vytkly *spolky literátské* a *cyrillské jednoty*. — 16. Ke spolkům *křesťansko-socialním* patří: *Jednoty katolických tovaryšů*, *Svatojosefské jednoty* a *křesťansko-socialní spolky*. Tovaryšské jednoty mají za účel vzdělání nábožensko-mravní a odborné. Nejstarší jest v Praze od roku 1852. — 17. *Katolicko-politické jednoty* pro Čechy a pro Moravu s odbory po různých městech českých a moravských trvají od roku 1870. Mají za účel působiti ve veřejnosti a státu v duchu křesťansko-katolickém. Týž účel mezi dělníky a malými řemeslníky sleduje *politický klub katolického dělnictva v Praze*. — 18. *Patronát mládeže v Praze*, jehož účelem jest mírniti hmotnou a tím i mravnou a společenskou bídu chudé, ohrožené mužské mládeže — hlavně osobním konáním skutků milosrdenství mládeže vyšších stavův, — a tak zároveň pracovati o seslabení i překonání společenských protiv.

844. Co plyne z učení o dobrých skutcích?

Z učení o dobrých skutcích plyne, že se máme přičiniti:

1. bychom vždycky byli ve stavu milosti posvěcující;
2. bychom mnoho dobrých skutků vykonali a proto své denní práce a utrpení dobrým úmyslem posvěcovali.

C. O snaze po křesťanské dokonalosti.

845. Co je snažiti se o křesťanskou dokonalost?

Snažiti se o křesťanskou dokonalost je přičiňovati se, bychom Boha víc a více milovali a proto všecky skutky co nejlépe konali.

846. Proč se máme snažiti o dokonalost?

Máme se snažiti o dokonalost:

1. protože Boží velebnost a dokonalost snahy té zasluhují;

„Buďte dokonalí jako Otec váš v nebesích dokonalý jest.“ (Mat. 5, 48.) „Kdo jest spravedlivý, ospravedlniž se ještě, a svatý posvětiž se ještě!“ (Zjev. 22, 11.)

2. protože touto snahou své blaženosti v nebi tím jistěji dojdeme a tím více ji sobě rozmnožíme.

Prostředky, jimiž lze snažiti se o dokonalost, jsou dílem obyčejné dílem mimořádné; ony každému křesťanu, tyto jen povolaným se doporučují. — K *obyčejným prostředkům* náležejí: 1. *modlitba*, ku které též počítáme obnovu křestního slibu, návštěvu nejsv. Svátosti oltářní, zbožnou úctu Matky Páně atd., 2. nábožné *obcování mši sv.* a hodné *přijímání sv. svátostí*, 3. svědomité *plnění církevních přikázání*, 4. *odříkání se* i dovolených požitků a radovánek, 5. častější *nábožné sliby*, súčastnění se *církevních odpustků*, 6. uchylování se ob čas v *samotu*, 8. *duchovní cvičení*, 9. členství některého *náboženského spolku*, na př. III. řádu, 10. stálé šetření *určitého pořádku*. *Mimořádným prostředkem* k dosažení dokonalosti jest to, co Ježíš Kristus zvláště za tím účelem doporučil.

847. Co zvláště doporučil Ježíš Kristus k dosažení dokonalosti?

K dosažení dokonalostí doporučil Ježíš Kristus zvláště tři evangelické rady.

848 Které jsou tři evangelické rady?

Tři evangelické rady jsou:
1. dobrovolná chudoba,
2. ustavičná čistota,
3. stálá poslušnost pod představeným duchovním.

849. Proč se nazývají dobrovolná chudoba, ustavičná čistota a stálá poslušnost „evangelické rady"?

Dobrovolná chudoba, ustavičná čistota a stálá poslušnost nazývají se „evangelické rady", protože jich Ježíš Kristus v evangeliu jednotlivým osobám nepřikazuje, nýbrž jen radí.

Kristus Pán na otázku bohatého mládence: „Co čině, život věčný obdržím?" odpověděl: „*Chceš-li do života vejíti, ostříhej přikázání.*" Když pak mládenec ujišťoval, že všecky příkazy od mladosti plnil, doložil Spasitel: „*Chceš-li dokonalým býti, jdi, prodej vše, co máš, a dej chudým a budeš míti poklad v nebi, a pak přijda následuj mne.*" (Mat. 19, 16.) Ve výroku tomto zcela určitě rozeznává se povinnost od rady, neboli to, co k životu věčnému jest nutno, od toho, co svobodné vůli sice se zůstavuje, avšak člověka na zemi k vyšší dokonalosti a v nebi k větší blaženosti („poklad v nebi" přivádí. Co do věci Spasitel zřejmě doporučí chudobu („dej chudým") ze slov „následuj mne" snadno poslušnost i čistotu lze vyvoditi. Mluvě o panicích, kteří pro království nebeské po celý život svůj panictví zachovávali, dokládá Spasitel (Mat. 19, 12.): *Kdo můžeš pochopiti, pochop.*" Dávaje však zákony, nikdy nepraví: „Kdo můžeš učiniti, učiň," nýbrž „všeliký strom, jenž nenese dobrého ovoce, bude vyťat a na oheň uvržen." — Sv. apoštol Pavel činí nejen věcný rozdíl mezi zákonem a radou, nýbrž i užívá výrazu „rada" (I. Kor. 7, 25.): „*O pannách pak nemám přikázání Páně, ale dávám radu, že jest to dobře člověku tak býti,*" t. j. v panictví setrvati.

Evangelické rady jsou přímou protivou žádostí očí, těla a ducha. Ze žádostí těchto rodí se všeliký hřích. Odvracejíce od Boha, ponoukají člověka k tomu, aby cíl svůj položil buď ve statky vnější buď v dobra tělesná nebo v dobra duchovní. Není sice hříšno, tyto statky míti a rozumně jich užívati, avšak jest se obávati, aby k nim srdce lidské nepřilnulo příliš. Proto snáze a bezpečněji cíle svého dojde, kdo dober vezdejších se zřekne a srdce své zcela od nich odpoutá.

850. Kdo jest povinen, zachovávati evangelické rady?

Evangelické rady jsou povinny zachovávati osoby řeholní a všichni ti, kdož se k tomu slibem zavázali.

Společenstva těch, kteří za účelem vyšší dokonalosti se zavazují, že budou podle zvláštní, od církve schválené řehole (z lat. regula = pravidlo) žíti a evangelické rady zachovávati, slovou *duchovní* nebo *klášterní rady.*

Kláštery získaly sobě nesmírných zásluh: zachovaly vědy, obrátily a mravně povznesly mnohé národy a vzdělaly půdu celých krajin. — Slibem *chudoby* vzdává se řeholník všeho vlastnického práva (Mat 19, 21). Slibem *čistoty* zříká se nejen nečisté rozkoše, nýbrž i manželství, aby srdcem nerozděleným Bohu mohl sloužiti. (I. Kor. 7, 32). Slibem *poslušnosti* podřizuje vůli svou duchovnímu představenému i v takových věcech, jež Bůh svobodě každého člověka zůstavil. Obětují-li se slibem chudoby vnější statky, slibem čistoty tělo, podává se slibem poslušnosti Bohu v oběť statek nejdražší, totiž vůle." Lepší jest poslušenství než oběti". (I. Král. 15, 22.

Této trojnásobné oběti nežádá se od každého, nýbrž jen od vyvolených. Avšak ani těm, kteří životu řeholnímu se neoddávají, mravné dokonalosti dojíti nelze, leč cestou k evangelickým radám směřující, t. j. jen ten k křesťanské dokonalosti opravdu se povznese, kdo odvrací srdce své od statků hmotných, požitků tělesných a od vlastního „já." „Náleží, bratří, aby, kteří mají, jakoby neměli, kteří pláči, jakoby neplakali, kteří se radují, jakoby se neradovali." (I. Kor. 7, 29.) „Opusť vše, všecko nalezneš. Čím dále ode vší útěchy, jež od tvorů pochází, se odloučíš, tím sladších a mocnějších potěšení v Bohu dojdeš" Následování Krista.

Naučení. „Bez vytrvalého boje, bez péče a přičinění nikdy ctností nenabudeš. Bdi sám nad sebou a, nechť si jiní vedou jak vedou, jen ty sebe nezanedbávej! O tolik v dobrém pokročíš, kolik sobě násilí učiníš". (O následování Krista).

Oddělení druhé.

O čtyřech posledních věcech člověka

851. Které jsou čtyři poslední věci člověka?

Čtyři poslední věci člověka jsou: smrt, soud, peklo a nebe.

852. Proč jedná katechismus na konci o čtyřech posledních věcech člověka?

Katechismus jedná na konci o čtyřech posledních věcech člověka:

1. protože smrtí končí se doba přípravy na věčnost;

„Přicházíť noc, kdežto žádný nemůže dělati." (Jan. 9, 4.)

2. protože nás právě myšlenka na poslední věci člověka mocně pobádá, bychom se varovali zlého, činili dobré a snažili se o dokonalost.

„Ve všech skutcích svých pamětliv buď na poslední věci své, a na věky nezhřešíš.“ (Sir. 7, 40.)

1. O smrti.

853. Co jest smrt?

Smrt jest odloučení duše od těla.

Smrť jest branou, kterou člověk z tohoto života vchází do věčnosti. Nejbližším následkem u smrti pro tělo jest, že zpráchniví; pro duši, že pozemský život její přestává a život posmrtný jí nastává; proto nazývá Písmo sv. smrt vzhledem k tělu *„rozdělením“* (Filip. 1, 23; II. Tim. 5. 6), *„návratem do země“* (Kaz. 12, 7), *„spánkem pomíjejícím“*, (Mat. 9, 24.) vzhledem k duši: *„vyjitím“* (Luk. 9, 31; 2. Petr. 1, 15); *„návratem k Bohu“* (Kaz. 12, 7); *„svlečením roucha vetchého“* (II. Kor. 5, 8).

854. Co víme o smrti?

O smrti víme, že všichni musíme umříti; neboť „uloženo jest lidem jednou umříti“ (k žid. 9, 27.); nevíme však, kdy, kde a jak umřeme.“

Písmo sv. praví, že smrt přijde jako zloděj v noci.

855. Proč musejí všichni lidé umříti?

Všichni lidé musejí umříti, protože všichni v Adamovi zhřešili, a protože s vinou přešel na všechny i trest hříchu, totiž smrt.

„Bůh zajisté stvořil člověka neporušitelného; . . . ale závistí ďábla přišla smrt na okršlek země.“ — (Moudr. 2, 23. 24.)

856. Co máme činiti, protože nevíme, kdy, kde a jak umřeme?

Protože nevíme, kdy, kde a jak umřeme, máme často na smrt vzpomínati a na ni stále býti připraveni.

„Buďte připraveni: nebo v kterou hodinu se nenadějete, Syn člověka přijde.“ (Luk. 12, 40.) „Bděte tedy, nebo nevíte dne ani hodiny.“ (Mat, 25, 13.) — Podobenství o desíti pannách. (Mat. 25.)

Kdysi sešli se v kterémsi mnichovském hostinci dva pánové a smluvili se, že druhého dne budou sobě společně prohlížeti památnosti městské. Jeden z obou těchto pánův, povoláním lesník, vstal nazítří velmi časně i šel se zatím podívat sám na hřbitov. A tu mezi mrtvolami v umrlčí komoře uzří pojednou — svého soudruha, s nímž se byl včera bavil a pro dnešek prohlídku města byl smluvil! Byl† v noci náhle zemřel na choleru. — Jistý převozník v Trevíru padl při nízkém stavu vody z nepozornosti do řeky Mosely, dostal se pod pramici a utonul. Mrtvola jeho nalezena byla později na břehu řeky. Častokráte zřel tento muž srdnatě smrti v tvář; bojoval ve francouzském vojsku v Mexiku a za sv. Otce proti Piemontským. Že nalezne smrť svou ve vlnách řeky, kterou v létě malé děti přebroditi mohou — toho by se býval zajisté nejméně nadál — byl† výborným plavcem. — Mladá jedna dáma súčastnila se plesu. Pojednou zpozoroval pán, jenž s ní tančil, že dívka spočívá bez vlády v jeho náručí — byla† v tom okamžiku již mrtva! — Jistá mladá vznešená dáma strojila se do plesu. Při tom odhodila na zem sirku, nevšimnuvši sobě, že ještě hoří. A od plamene sirky vzňaly se šaty její, a dáma uhořela . . . — R. 1868 shromážděni byli věřící Tritzlarští v kostele při bohoslužbách. A právě v okamžiku, kdy kněz zapěl prefaci, povalila vichřice věž na klenbu kostelní, jež se sřítila. Jedenadvacet osob bylo zabito. — Tento malý seznam případů nenadálé smrti mohl by zajisté mnohý čtenář z vlastní zkušenosti životní snadno ještě rozmnožiti. A přece jsou lidé, kteří dny, týdny, měsíce a nezřídka dokonce po celou řadu let vědomě a dobrovolně setrvávají ve smrtelném hříchu, místo co by dobrou zpovědí se ho zbavili! A činí tak, ačkoliv jsou přesvědčeni, že smrt člověka, jejž zastihne v těžkém hříchu, neodvratně uvrhuje do věčných muk pekelných. Lidé ti spoléhají se právě na to, že budou míti ještě čas k tomu, aby před smrtí vše uvedli do pořádku. Aby se uchránili před nouzí ve starobě, pojišťují se na doživotní důchod; proti ohni a krupobití pojišťují své příbytky i svá pole. Proti tomu však, aby sami na věky škody netrpěli — proti tomu se nepojišťují, s tím hrají odvážnou hru, ačkoliv by snad statistickým počtem pravděpodobnosti vyšlo na jevo, že procento lidí, kteří náhle, aniž by času měli k svému duševnímu obrácení, umírají, jest větší, nežli procento domů, které požárem za své berou; a ačkoliv dobrá sv. zpověď ovšem sice stojí jakési sebezapření, ale nezpůsobuje ani haléře útraty, kdežto pojištění proti škodám pohromami živelnimi spůsobeným stojí značné sumy peněz

857. Co praví Duch svatý o smrti člověka?

Duch svatý praví o smrti člověka: „Drahá† jest před

očima Hospodinovýma smrt svatých jeho“ (Žalm 115, 6.); „smrt hříšníků (však) jest nejhorší.“ (Žalm 33, 22)

Srvn. podobenstvi o bohatci a chudém Lazarovi na str. 124.

Smrť, jsouc následkem a trestem hříchu, jest člověkn předmětem strachu a hrůzy. Ale spravedlivému Ježíšem Kristem osten její zlomen jest; mát ji za vykoupení od „těla smrti“ a za přechod do života lepšího, jejž s toužebností očekává. Sv. apoštol Pavel praví: „Nebo mně živu býti Kristus jest, a umříti zisk. Jestliže živu býti v těle, to mi jest užitek práce, i nevím, co bych vyvolil. Úzko mi jest zajisté s obou stran; žádost maje rozdělen býti, a býti s Kristem, cožby mnohem lépe bylo: ale pozůstati v těle, potřebí jest pro vás.“ (k Filip. 1, 21—24.)

Nespravedlivému však zdá se smrt býti největším neštěstím.

Smrtí skončena doba, kdy člověk mohl sobě získati zásluh; i nadchází okamžik, kdy člověk z celého života svého Bohu účty skládati má: ihned po smrti nastává *soud.*

2. O soudu.

858. Kolikerý jest soud?

Soud jest d v o j í:

1. s o u k r o m ý nebo tajný hned po smrti člověka;

2. o b e c n ý nebo veřejný na konec světa nebo v poslední den.

O soudu seukromém a obecném viz ot. 170—176. na str. 284–293. Že po smrti nastane soud, věřili a věří všichni národové. Dle víry Peršanů duše, jsouc původu nebeského, do nebe se zase vrátí, jestliže dle zákona Páně byla živa, pakli ne, bude zavržena. Egypťané věřili, že duše bude hned po smrti těla souzena. Mezi soudci jejími nalézá se bůh Anubis, který váží činy zemřelého. Jakmile se zemřelí na to místo dostanou, na které je démon uvede, roztřiďují se podle toho, zdali dobře činili, čili nic. Ti, kteří jen prostředně dobrý život vedli, vstoupí na lodi a přistanou k jezeru. Tam se kají a očisťují . . . Ti, kteří jsou nezhojitelni pro veliké zločiny . . . budou do Tartaru uvrženi, z něhož nikdy nevyjdou . . . . . Spravedliví přijdou do Elysia. (Plato.) Srvn. str. 125—126.

859. Z čeho bude každý člověk souzen?

Každý člověk bude souzen z celého svého života, a to

ze všech svých myšlenek a žádostí, slov a skutků jakož i z toho, co dobrého konati opominul.

860. Co se stává hned po soudu soukromém?

Hned po soudu soukromém vykonává se na duši rozsudek, a duše přichází buď do očistce nebo do pekla nebo do nebe.

„Snadné jest před Bohem v den skonání odplatiti jednomu každému podle cest jeho.“ (Sir. 11, 28.)

861. Co jest očistec?

Očistec jest místo, kde trpí duše časné tresty za hříchy, za které v tomto životě dosti neučinily.

„*Očistcem*“ sluje místo to, poněvadž tam duše úplně se očisťují.

Již ve Starém Zákoně jasně se praví, že mnozí zbožně zemřelí potřebují ještě očistění na onom světě. V Novém Zákoně praví Kristus Pán u sv. Mat. 12, 31. o hříchu, který ani na tomto, ani *na onom světě* odpuštění nedojde, což předpokládá, že některé hříchy na onom světě přece ještě odpuštění docházejí, a že v životě budoucím přece ještě jakési dokonání očistění duše se připouští, jelikož „nic nečistého nevejde do království nebeského“ (Apok. 21, 27.). Sv. Augustin praví: „Jedni trpí časné tresty pouze v tomto životě, jiní po smrti, ještě jiní i zde i tam, avšak na každý způsob ještě před přísným a posledním soudem.“ — I řecká církev a jiné sekty, které již před mnohými věky od katolické církve se oddělily, podržely víru v očistec. Sami novější protestanští bohoslovci uznávají nutnost středního stavu mezi nebem a peklem. — Sami pohané bájili, že ti, kdož menšími hříchy se provinili, na onom světě očistiti se musí v řece ohnivé.

O místu, kde očistec jest, církev ničeho nevyslovila.

862. Které duše přicházejí do očistce?

Do očistce přicházejí duše těch, kteří sice v milosti Boží umřeli, ale časných trestů za své hříchy ještě nevytrpěli.

863. Co trpí duše v očistci?

Duše v očistci trpí:

1. nesmírnou bolest, protože vroucí jejich touha, patřiti na Boha, ještě se nesplnila;

2. rozličné muky, kteréž jim spravedlnost Boží přisoudila.

V čem muky očistcové záležejí, církev neučí. Zejména církev nikdy neprohlásila za článek víry, že by v očistci muky záležely v ohni; mluví-li někteří sv. Otcové o *ohni* očistcovém, zmírňují tento výraz slovem „*jakýsi*“ dávajíce takto na rozum, že nemíní ohně hmotného, nýbrž oheň nehmotný, t. j. vniternou palčivou bolest, že totiž touha duší v očistci býti spojenu s Bohem dosud jest neukojena. O očistcových *trestech* Církev učí jen: 1. že tresty očistcové nejsou při všech stejně veliky a bolestny; že doba a velikosť jejich řídí se vinou a tím, jak věřící na zemi duším v očistci pomáhají dobrými skutky; 2. že duše v očistci, ač bolesti trpí, přece velikou útěchu mají v tom, že jsou ve stavu milosti Boží; dále že mají jistotu, že posléze budou patřiti na Boha; a konečně v tom, že ostatní údové obcování svatých za ně se přimlouvají.

864. Můžeme-li duším v očistci v jejich utrpení pomáhati?

Duším v očistci můžeme v jejich utrpení pomáhati, protože jsme s nimi obcováním svatých spojeni.

„Svaté a spasitelné jest myšlení, za mrtvé se modliti, by ode hříchů (= trestů za hříchy) zproštěni byli.“ (II. Mach. 12, 46.) — „Pochovejte tělo mé, kde chcete; jen za to vás prosím, abyste na mne pamatovali při oltáři Páně.“ (Slova umírající sv. Moniky; † 387.)

Duším v očistci pomáháme tím, že se za ně modlíme, mši sv. za ně obětujeme a odpustky jim přivlastňujeme (srovn. ot. 713). Na náhrobcích starokřesťanských napsány jsou vrouci modlitby za zemřelé, na př.: „Bůh občerstviž duši tvou, Kristus, Bůh všemohoucí, dejž občerstvení duši tvé, budiž v občerstvení, mějž občerstvení s dušemi svatých.“ V povzdechu tom prosí pozůstalí přátelé Boha za občerstvení zemřelých; věřili tedy, že duše mohou ještě nebýti v nebi, nýbrž nalézati se na místě očisty, kde trpí muky, a odkud mohou je modlitbami vysvoboditi. — Již v prvních stoletích byla za zemřelé obětována mše sv. Svědčí o tom na př. Tertullian v 2. stol., jenž počítá k povinnostem zbožné vdovy, aby se za svého zemřelého manžela modlila a k Bohu volala, aby mu polehčil, a aby v den úmrtí jeho oběť přinášela.

865. Jsme-li povinni, duším v očistci pomáhati?

Z křesťanské lásky k bližnímu jsme povinni, všem duším v očistci pomáhati, zvláště však svým rodičům, příbuzným a dobrodincům.

866. Kdy přestane očistec docela?

Očistec přestane docela soudným nebo posledním dnem, a pak bude jenom nebe a peklo.

3. O pekle.

867. Co jest peklo?

Peklo jest místo, kde zavržení tresty věčné trpí.

Bůh jest spravedlivý; a jakož odměňuje dobré, a to odměnou věčnou, tak i trestá zlé, a to rovněž pokutou věčnou. Jest peklo, a to peklo věčné. Jestiť duše lidská nesmrtelná; život pozemský jest dobou zkoušky, jež smrtí se končí. Dle toho, v jakém stavu duševním smrť člověka stihne, rozhoduje se, zdaž věčný úděl této nesmrtelné duše bude šťastný či nešťastný. Na onom světě nemůže se již nikdo odvrátiti od dobra ke zlu; avšak rovněž také nikoli více od zlého k dobrému. Zemřel-li člověk v přátelství Božím, potrvá to přátelství na věky, a s ním také na věky potrvá neskonalé štěstí. Zemřel-li však člověk ve vzpouře proti Bohu, potrvá tento stav rovněž věčně a s ním potrvá na věky i zavržení. „Na kterémžkoli místo strom padne, tam leželi bude“ (Kazatel 11, 3.) O věčnosti nebeských radostí pochybuje se obyčejně méně. Ale jakmile jest řeč o pekle a o věčnosti jeho, vyhledává člověk zdánlivé důvody, aby oslabil jasné důkazy jeho jsoucnosti. A proč? Protože vnitřní přání plodívá tyto myšlénky. Člověk, jenž vede život mravně čistý, jenž poslušen jest přikázání Božích i církevních, nemívá pochybnosti o jsoucnosti pekla. Člověk však, jenž tak živ jest, že peklu propadnouti musí, jestliže nauky křesťanské jsou pravdivy, a jenž od tohoto svého způsobu života upustiti nechce, hledí se upokojiti tím, že namlouvá sobě, že není pekla anebo aspoň že pekelné tresty netrvají věčně. Ale marně! Peklo jest přes to přece; jsoucnosť jeho postavena jest nade vší pochybnosť. Především máme tu slova Kristova, jimiž nám konečný osud pokolení lidského popisuje. Líčí, kterak věčný soudce nebe přisoudí těm, kteří na pravici státi budou, a kteří bližním svým milosrdenství prokazovali. Pak pokračuje: „Potom řekne i těm, kteříž na levici budou: ‚Odejděte ode mne, zlořečení, do ohně věčného, kterýž jest připraven ďáblu a andělům jeho. Neboť jsem lačněl, a nedali jste mi jísti; žíznil jsem, a nedali jste mi píti; hostem jsem byl, a nepřijali jste mne; nah, a neoděli jste mne; nemocen a v žaláři jsem byl a nenavštívili jste mne.‘ Tehdy odpovědí jemu i oni řkouce: ‚Pane, kdy jsme tebe viděli lačného, neb žíznivého, aneb hostě aneb nahého, neb nemocného, aneb v žaláři, a neposloužili

jsme tobě?‘ Tehdy odpoví jim, řka: ‚Amen, pravím vám: pokudž jste toho neučinili jednomu z nejmenších těhto, ani mně jste neučinili.‘ I půjdou tito do trápení věčného, ale spravedliví do života věčného.“ (Evang. sv. Mat. 25, 41.—46.) Toto líčení posledního soudu udává nám do jisté míry také vnitřní důvody, proč Bůh trest pekelný stanovil. Kam by se poděla společnosť lidská, kdyby na onom světě nebylo odplaty? Do jisté ovšem míry může stát konáním práva a spravedlnosti udržeti mravní pořádek. Ale jak mnoho jest přečinů, jež vymykají se rameni státnímu! Takž jest to celý obor tajných zločinův; takž jest to nelaskavosť a nevěra; a takž i přečiny, jichž se po případě dopouští hlava státu sama, kteráž nad sebou neuznává nižádného pozemského soudce. Nuže, má to vše zůstati bez trestu? A zůstalo by to skutečně bez trestu, kdyby Bůh svými posmrtnými tresty o odplatu se byl nepostaral. A jestliže pozemský stát vykonává trestní spravedlnosť svou, a jestliže nikdo proto z ukrutenství jej nevini, kterak by kdo mohl pochybovati o tom, že by ona největší společnosť, jež celý vesmír zabírá a jejíž nejvyšší hlavou sám nejvýš spravedlivý Bůh jest, rovněž spořádaného provádění práva a spravedlnosti nepotřebovala? Rozsah obou pravomocí jest ovšem velice rozdílný. Pozemská pravomoc státní má mnoho mezer a nedostatků: pravomoc Božská naproti tomu jest neobmezená a svrchovaně dokonalá. Pomíjející, nějaký pouze čas trvající stát tresce pokutou pomíjející; Bůh však pokutuje netoliko časným, nýbrž i, vyžaduje-li toho přečin, také věčným trestem. Takovýto trest přiměřen jest úplné vzpouře proti Bohu, jak v každém těžkém hříchu se jeví. Neboť každá taková vzpoura jest zločin nepoměrně větší, nežli všeliká velezráda spáchaná proti státu nebo nejvyšší jeho hlavě, pokud ovšem velezráda tato nezahrnuje v sobě zároveň vzpouru proti Bohu. Ostatně tresce v jistém smyslu také stát pokutou věčnou a to také takové zločiny, jež v jediném okamžiku byly spáchány. Vražda na př. spáchána jest v jediném okamžiku, pokutována bývá však od státu začasté smrtí, a trest smrti zbavuje života na vždy.

A takž stává se i peklo v rukou Božích netoliko nástrojem spravedlnosti, nýbrž i nástrojem lásky, an jím Bůh, pokud na něm jest, pečuje o to, aby ve společnosti lidské obstál náležitý pořádek. A jak velice božský Spasitel poukazováním k věčné odplatě podporovati chce právě skutky milosrdenství, to ukazuje vedle svrchu uvedeného popisu posledního soudu, jeho krásné podobenství o bohatci a chudém Lazarovi: „Byl jeden bohatý člověk, kterýž se obláčel v šarlat a v kment a hodoval na každý den stkvostně. A byl jeden žebrák jménem Lazar, kterýž ležel u vrat jeho pln vředův, žádaje nasycen býti z drobtův, kteříž padali se stolu bohatce, ale žádný mu je nedával; avšak psi přicházejíce lízali vředy jeho. Stalo pak

se, že umřel žebrák a nesen jest od andělův do lůna Abrahamova. Umřel pak i bohatec a pohřben jest v pekle. Pozdvihl pak očí svých, jsa v mukách, uzřel Abrahama zdaleka a Lazara v lůně jeho a zvolav, řekl: ‚Otče Abrahame, smiluj se nade mnou a pošli Lazara, ať omočí konec prstu svého ve vodě a ochladí jazyk můj, neb se mučím v tomto plameni.' I řekl mu Abraham: ‚Synu, rozpomeň se, že jsi přijal dobré věci v životě svém, a Lazar zase zlé; nyní pak tento se těší, ale ty se mučíš. A nad to nade všecko jest mezi námi a vámi veliká propast utvrzena, aby ti, kteříž chtějí odtud k vám jíti, nemohli: ani odonud sem přijíti. I řekl: ‚Tedy prosím tebe, otče, sbys ho poslal do domu otce mého, neboť mám pět bratrův, ať jim svědčí, aby také oni do tohoto místa muk nepřišli.' I řekl jemu Abraham: ‚Mají Mojžíše a proroky, těch ať poslouchají.' Ale on řekl: ‚Ne, otče Abrahame: ale kdyby kdo z mrtvých k nim přišel, budou pokání činiti.' I řekl mu: ‚Jestliže Mojžíše a proroků neposlouchají, ani, byť kdo z mrtvých vstal, uvěří." (Evang. sv. Luk. 16, 19—31.) Nevěra, jak se nejen dle tohoto podobenství, nýbrž i dle skutečnosti zdá, přivádí přemnohé do pekla. Kdo však věří, kdo zvláště v peklo a jeho věčnost věří, kdo věří, že každý těžký hřích chová v sobě odsouzení do pekla, ten by zajisté nebyl při dobrém rozumu, kdyby hřešil. Ale podobně jako o bohatci možno i o dnešních nevěrcích říci: „Mají Mojžíše a proroky; mají nad to Krista a apoštoly; mají svědectví milionů mučenníků; vidí požehnané ovoce, jež křesťanství během osmnácte století neslo. Jestliže přes to přese všecko nevěří, pak by také nevěřili, kdyby někdo z mrtvých vstal. A tak propadají i oni věčným mukám pekla, jehož jsoucnost popírají. Chceme-li však zvěděti, jak veliký asi je počet těch, kteří peklu propadají, pomněme na slova Spasitelova: „Vcházejte těsnou branou: neboť široká brána a prostranná cesta jest, kteráž vede k zahynutí, a mnoho jest těch, kteříž vcházejí skrze ni. Jak těsná brána, a úzká jest cesta, kteráž vede k životu: a málo jest těch, kteříž ji nalézají!" (Ev. sv. Matouše 7, 13. 14.) A tak zcela zasluhuje víry, když ve zjeveních sv. Brigitty o pekle se praví: „Stále otevřen jest onen nenasytný jícen, a duše řítí se do něho, jako když sníh s nebe na zem padá." Podobně jako onen bohatec v podobenství uzřel chudého Lazara ve světlých výšinách nebeských, uvidí pak mnozí pyšní učenci moderní v trpkém zklamání, že celá jejich nevěrecká věda nebyla leč bludištěm bludů; a kterak naproti tomu zcela prostí lidé, na jejichž víru s pohrdáním pohlíželi, vyvolili sobě cestu pravou. Také toto zklamání jest nám již před mnoha sty lety vylíčeno v následujících slovech Písma: „Tehdy státi budou spravedliví u veliké stálosti proti těm, kteříž je sužovali a kteří pohrdali ctnostmi jejich."

868. Kdo přijde do pekla?

Do pekla přijde, kdo ve smrtelném hříchu umře.

869. Které jsou tresty zavržených?

Tresty zavržených jsou tyto:

1. zavržení jsou vyloučeni na věky z patření na Boha;

„Odejděte ode mne, zlořečení, do ohně věčného!“ (Mat. 25, 41.)

Tím, že na věky jest vyloučen z patření na Boha, jest zavržence více trápen, nežli všemi ostatními mukami, více nežli věčným trápením ohněm. Tohoto utrpení v plamenech pekelných zajisté téměř za nic by sobě nevážil, kdyby jen jeho touha po patření na Boha byla ukojena. Jak velikou bolest může veliká zima způsobiti našemu tělu! A přece — v čem jiném spočívá tato bolest, nežli v tom, že tělu potřebná teplota se odnímá? Zavržení však netoliko teploty tělesné se nedostává, nýbrž odňato mu i nejvyšší dobro, pro jehož patření byl určen — Bůh sám. Při odsouzení sdělí se nešťastníku tolik známosti o Bohu a o nesmírné blaženosti, jež působí patření naň, že pociťuje velikost ztráty své. Jinak zajisté byl by podoben slepci, jenž nikdy nespatřil světla denního, a jenž tudíž málo pociťuje jeho nedostatek. Nyní však jest podoben slepci, jenž jediný jen okamžik zřel nádhernou krásu přírody, ale pak na věky zbaven byl zraku svého. Než, toť slabé pouze přirovnání, jež nevystihuje pravé povahy věci!

2. trpí nejhroznější muky ohněm pekelným, neustálé výčitky svědomí a úzkost, nevýslovnou opuštěnost a zoufání;

Písmo sv. popisuje nám muky pekelné hlavně jakožto věčné hoření v ohni; zajisté nikoliv snad proto, jakoby toto pálení ohněm bylo v pekle bolestí největší, nýbrž protože tato bolest nám lidem zde na zemi jest nejsrozumitelnější. Již při líčení posledního soudu nazval Spasitel peklo „ohněm věčným, kterýž připraven jest ďáblu a služebníkům jeho“. Bohatý zhýralec běduje, že „se mučí v tomto plameni“. Podobně čteme ve Zjevení sv. Jana: „Bázlivým pak a nevěřícím, ohavným hříšníkům, vrahům, smilníkům, čarodějníkům, modlářům i všechněm lhářům bude díl jejich v jezeře, kteréž hoří ohněm a sírou.“ (Zjevení sv. Jana 21, 8.) A na jiném místě: „A sestoupil oheň od Boha s nebe a spálil je: a ďábel, kterýž je svedl, uvržen jest do jezera ohně a síry, kdež i šelma i falešný prorok mučeni budou ve dne i v noci na věky věkův“. (Zjevení sv. Jana 20, 9. 10) „A kdo není nalezen zapsaný v knize života, uvržen jest do jezera ohnivého.“ (Zjevení sv. Jana 20, 15. O velikém „Babyloně,“ sídle všelikých ohavností pohanských, se dí: „Padl, padl Babylon veliký! Učiněn jest

příbytkem zlých duchův . . . Jakž se mnoho chlubil a v rozkošech byl, tak mnoho mu dejte muk a smutku . . . Protož v jeden den přijdou rány jeho, smrť a pláč i hlad, a ohněm spálen bude.“ (Zjev. sv. Jana 18, 2—8.) A opět na jiném místě mluví Spasitel o trestu spálení. V obraze jednoho podobenství ukazuje, kterak Bůh zde na zemi dobré i zlé žíti nechává, až při smrti nadejde rozdělení. Obraz ten vzat jest od rolníka, jenž nasel dobrého semene na poli svém, ale pak ve vzrůstajícím obilí objevil se i koukol. Služebníci hospodářovi chtěli koukol vytrhati. Ale hospodář to nedovolil, aby při tom nevzala škodu i pšenice. Pravil: „Nechte, ať obé spolu roste až do žní, a v čas žní řeknu žencům: Seberte nejprvé koukol a svažte jej v snopky k spálení, ale pšenici shromažďte do stodoly mé.“ (Ev. sv. Mat. 13, 30.) U sv. Marka čteme, jak božský Spasitel vybízí nás i k největším obětem, bychom nepropadli věčnému ohni pekelnému. Praví: A horšila-li by tě ruka tvá, utni ji (jest to napomenutí, jemuž ovšem doslovně rozuměti se nemá); lépeť jest tobě, mrzáku, vjíti do života, nežli dvě ruce majícímu jíti do pekla v oheň neuhasitelný, kdežto červ jejich neumírá, a oheň nehasne. A jestli noha tvá horší tě, utni ji: lépeť jest tobě kulhavému vjíti do života věčného, nežli dvě nohy majícímu uvrženu býti do pekla v oheň neuhasitelný, kdež červ jejich neumírá, a oheň nehasne. Pakli oko tvé horší tebe, vylup je: lépeť jest tobě jednookému vjíti do království Božího, nežli dvě oči majícímu uvrženu býti do pekelného ohně, kdež červ jejich neumírá, a oheň nehasne.“ (Ev. sv. Marka 9, 42—47.) Není tedy pochybnosti, že muky pekelné z větší části záležejí v nikdy se nekončícím trápení ohněm. Jest snad téže povahy a způsobu jako oheň pozemský? Není-li tomu tak, pak zajisté jest to oheň mnohem horší, neboť pozemský oheň určen jest ke službě člověka, oheň pekelný však k mukám zavržených. Již i muky, jež působí oheň pozemský, jsou zajisté dosti veliké. Sotva to dokážeš, abys prst svůj několik jen vteřin v plamenu svíce udržel, anebo abys po nějaký čas těsně u žhavých kamen stál. Kterak pak sneseš nesmírné ony bolesti, až na celém těle, zevně i uvnitř, na věky věkův budeš hořeti? V pekle však musíš muky ty snésti, neboť není tam z nich vyváznutí. Jsou mimo oheň jiné ještě muky v pekle? Beze vší pochybnosti! Neboť rozličné hříchy vyžadují i různých trestův. Pyšný bude trápen hrozně trapným pokořením, lakomý nenasytnou, neukojitelnou žízní po majetku! Zvláště však příhodným zdá se býti oheň k pokutování hříchů nečistoty a smilstva. A jelikož hříchy nečistoty mezi těžkými hříchy, jež do pekla vedou, zajisté nejčastější jsou, chápeme také s tohoto hlediska, že Písmo sv. pekelné tresty líčí hlavně jakožto muky, jež působí oheň nikdy nehasnoucí. Ale největšími z pekelných muk tyto muky ohněm zajisté nejsou, jakož i hříchy nečistoty nejsou hříchy nejtěž-

šími. Nevěra, jež o zjevných pravdách křesťanských ničeho slyšeti nechce, jakož i zatvrzelá nenávisť k Bohu jsou mnohem těžšími hříchy. Všem těmto hříchům společný jest „červ, jenž neumírá“, ony hrozné muky svědomí, ona lítosť, jež není jako byla v životě pozemském, spojena s dětinnou důvěrou k Bohu, nýbrž lítosť, jež v malomocném vzteku a nenávisti k Bohu se zřírá, aniž by kdy ustala.

3. všecko to trpí věčně bez naděje na vykoupení neb úlevu; neboť „hrozné jest upadnoutí v ruce Boha živého“. (K žid. 10, 31.)

870. Odkud víme, že peklo trvá věčně?

Že peklo trvá věčně, víme:

1. z jasných výroků Ježíše Krista a apoštolův;

„Odejděte ode mne, zlořečení, do ohně věčného, kterýž jest připraven ďáblu a andělům jeho!“ (Mat. 25, 41.) — „Kteříž neznají Boha, a kteříž neposlouchají evangelium Pána našeho, Ježíše Krista, kteříž pokuty věčné trpěti budou v zahynutí ode tváři Páně.“ (II. k Tess. 1, 8. 9.)

2. z ustavičného učení církve.

„Kteří zle činili, vejdou do věčného ohně.“ (Vyznání víry sv. Athanáše.) — A takž trpí se tam zavržení v nevýslovných mukách hodinu, dvě hodiny, tři hodiny . . . Bude tomu brzy konec? Ach, nikoliv! Oni trápí se den, dva dny, tři dny . . . Což nebude brzy již po všem? Nikoliv! Oni trápí se dále století, dvě století, tři století. Což nesmiluje se Bůh již nad nimi? Nikoliv! Neboť peklo trvá věčně. Po milionu let jsou konci rovněž tak vzdáleni, jako na počátku. Bůh jest nanejvýš milosrdný, ale on jest také i nejvýš spravedlivý; — milosrdný, dokud byl k tomu čas, a spravedlivý, když nadešel čas odplaty. Doba slitování byla zde na zemi; milosrdenství Boží bylo tak veliké, že i jednorozeného Syna svého pro ně na smrť vydal. Oni však nepoužili této doby slitování. Nyní jest již pozdě. Nyní požaduje spravedlnosť Boží svůj díl. Pravilť jednorozený Syn Boží: „Kdo neuvěří, bude zatracen“. (Evang. sv. Marka 16, 16.) A oni nevěřili, ačkoliv Kristus z mrtvých vstal! Nyní jest pozdě. Účty jsou uzavřeny, rozsudek vynesen. Ba, nyní by se nesmiloval nad nimi ani tenkráte, kdyby kajicně k němu se obrátili. To však učiniti ani nemohou, jelikož nechtí, ba chtíti ani nemohou, neboť nyní ve zlém jsou utvrzeni. Proklínání proti Bohu, nenávisť proti svému Tvůrci neustále vycházejí z prsou jejich. Víra, naděje a láska, jež k Bohu vedou, jsou ve vyhaslém jícnu srdce jejich navždy zničeny!

871. Budou-li zavržení stejně trpěti?

Zavržení nebudou stejně trpěti; trápení jejich bude tím větší, čím tíže a čím častěji kdo zhřešil a čím více milosti zneužil.

872. K čemu nás má nabádati uvažování muk pekelných?

Uvažování muk pekelných má nás nabádati k tomu:

1. bychom vůbec každého hříchu, zvláště pak každého hříchu těžkého se varovali;

2. bychom za spáchané hříchy pokání činili a používali Boží shovívavosti a slitovnosti, by nás jednou neztrestala Boží spravedlnost.

4. O nebi.

873. Co jest nebe?

Nebe jest místo, kde andělé a svatí věčné blaženosti požívají.

Písmo sv. užívá k označení přeblaženého místa rozličných významů. Nazývá je *„lůnem Abrahamovým“* (Luk. 16, 22.), *„rájem“*) Luk. 23, 43), *„domem Otce nebeského.“* (Jan. 14, 2.) a j. — Nebe je místo nesmírné, nevýmluvné radosti. Apoštol svatý Petr byl jako u vytržení, vida jen malý lodlesk slávy a radosti věčné na hoře Tábor, a nechtěl ani již s hory té dolů jíti, uzřev Pána proměněného a slávou nebeskou ozářeného. Apoštol svatý Pavel, kterýž v duchu jen něco málo té nebeské radosti okusil, vyznal, že takovou blaženost tam Bůh miláčkům svým připravil, jakovéž oko nevídalo, aniž ucho slýchalo, aniž na srdce lidské vstoupilo (1. Kor. 2, 9.) Tamť jest pravý onen rozkošný ráj, kterýž zde na zemi jsme ztratili.

Blaženost nebeská jest věčná, nemá nikdy konce; církev to vyznává v apošt. vyznání víry slovy: „Věřím v život věčný“ (srvn. 340). Že blaženost ta věčně trvati bude, k tomu poukazuje i písmo sv., nazývajíc blaženost tu „dědictvím neporušitelným, nevadnoucí korunou slávy“ a na mnohých místech vůbec životem věčným.

874. Kdo přijde do nebe?

Do nebe přijde, kdo v milosti Boží umřel a za hříchy, které snad spáchal, dosti učinil.

Dle učení církve přijdou do nebe duše těch, kteří ode všech hříchů i trestů za hříchy úplně očištěni a posvěcující milostí Boží ozdobeni jsou. Synoda Lyonská (1274) dí: „Věříme, že duše těch, kteří přijavše křest svatý pražádným hříchem se neposkvrnili, jakož i duše, které poskvrnivše se hříchem buď ve svých zůstávajíce tělích aneb z nich vyzzuty byvše se očistily, hned do nebe se přijímají.“

875. Které jsou radosti vyvolených v nebi?

Srovnej ot. 249. na str. 340.

Radosti vyvolených v nebi jsou tyto:

1. vyvolení patří na Boha tváří v tvář, milují a požívají ho po celou věčnost;

„Nyní vidíme skrze zrcadlo v podobenství, ale tehdáž tváří v tvář; nyní poznávám z částky, ale tehdáž poznám, jakož i poznán jsem.“ (I. ke Kor. 13, 12.) — „Viděti jej budeme tak, jakž jest.“ (I. Jan 3, 2.) — Podstata všeliké blaženosti v nebi záleží v blahém patření na Boha trojjediného, který blažence světlem slávy osvěcuje a té blaženosti schopny činí. Sv. sněm Florent. učí to slovy: „Věříme, že duše úplně čisté hned do nebe se přijímají, a že jasně patří na Boha trojjediného tak jak jest, leč pro rozličnost zásluh jeden druhého dokonaleji.“ Učení to i jasnými slovy písma se ztvrzuje. V kázání svém na hoře praví Spasitel: „Blahoslavení čistého srdce, neb oni Boha viděti budou“ — a sv. Pavel dí: „Nyní vidíme skrze zrcadlo v podobenství, ale tehdáž tváří v tvář; nyní poznávám z částky, ale tehdáž poznám, jakož i poznán jsem.“ 1. Kor. 13, 12. Podobně píše i sv. Jan: „Nejmilejší, nyní jsme synové Boží: a ještě se neukázalo, co budeme. Víme, že když se ukáže, podobni jemu budeme tak, jakž jest,“ Jan, 14, 2. Toto zírání neskonalé krásy Boží, toto jasné poznání neskonalé jeho dobroty a dokonalosti způsobí, že vyvolenci budou Boha nevýslovně milovati a v tomto patření na Boha a v té lásce k němu nevýslovné blaženosti požívati. *„Jen něco málo ze svrchovaných božských věcí poznávati,“ dí Aristoteles, „přináší duchu svrchovanou slasť na zemi.“ „Mysl spojená s myslí božskou bývá naplněna nevýslovnou radostí,“ praví Cicero.*

2. jsou na vždy zproštěni každého i sebe menšího zla;

„A setře Bůh všelikou slzu s očí jejich; a smrti už nebude, ani kvílení ani křiku, ani bolesti už nebude; nebo první věci pominuly.“ (Zjev. 21, 4.) „Tam není nic zlého,“ píše sv. Augustin, „ani žádné zlosti. Není tam protivníků ani odbůjců,

ani jakého vnadidla k hříchům. Není tam žádné chudoby, žádné hanby, žádného sváru, žádného pohanění, žadného strachu, žádného nepokoje, žádné pokuty, žádné pochybnosti, žádného násilí, žádné nesvornosti.“

3. Mají na věky všecko dobré na těle i na duši; neboť „ani oko nevídalo, ani ucho neslýchalo, ani na srdce lidské nevstoupilo, co připravil Bůh těm, kteříž jej milují.“ (I. ke Kor. 2, 9.)

Písmo sv. líčí totiž život blaženců v nebi životem plným cti, slávy a moci (Mat. 19, 28, „a vy seděti budete na 12 stolicích, soudíce dvanáctero pokolení israelské.“ Hody a radostnou hostinou (Mat. 22, 2—14; Luk. 13, 29.), věčným plesáním (1. Pet. 1, 8. a j.), svatbou, korunou slávy (2. Tim. 4, 8.) atd. Požívají blaženci v nebi oblažujícího pocitu dobrého svědomí, lásky svatých, nejvroucnějšího spojení s Pannou Marií, anděly a se všemi oslavenci božími, a mají posléze neklamnou jistotu, že blaženost jejich věčně trvati bude. V nebi, jak svědčí svatý otec Augustin, „jest radost bez žalosti, odpočinutí bez námahy, důstojenství bez strachu, zboží beze ztráty, zdraví ben neduhu, hojnost bez nedostatku, život bez smrti, věčnost bez porušení, blahoslavenství bez neštěstí.“ Tamť ustavičná, nikdy nestárnoucí mladost, světlo bez temnosti, krása bez proměny, utěšení bez konce, tamť láska, pravda, pokoj věčně panuje.

876. Budou-li vyvolení požívati stejné míry blaženosti?

Vyvolení nebudou požívati stejné míry blaženosti, kdo více dobrého vykonal, obdrží také větší odměnu.

„Kdo skoupě rozsívá, skoupě i žíti bude; a kdo rozsívá v požehnání, z požehnání i žíti bude.“ (II. ke Kor. 9, 6,) — Spasitel dí: „V domě otce mého jsou příbytkové mnozí“ Jan 14, 2.; a apoštol píše: „Každý vezme odplatu svou dle své práce.“ 1. Kor. 3, 8. — Podobenství o dělnících na vinici tomu neodporuje, neboť ti, kteří poslední na vinici přišli, mohli krátkost práce tím větší pílí nahraditi; smysl podobenství toho tedy jest, že Bůh nehledí k tomu, jak dlouho Mu kdo sloužil, nýbrž jak horlivě to činil.

Aniž pak může z této rozdílnosti odměny u svatých nějaký zármutek pojíti, poněvadž všickni co nejvroucněji spolu a s Bohem spojeni jsou a to jenom chtějí, co Bůh chce.

877. K čemu nás má nabádati uvažování radostí nebeských?

Uvažování radostí nebeských má nás nabádati k tomu:

1. bychom statků pozemských příliš necenili a jen po věčných dychtili;

2. bychom v boji proti hříchu věrně vytrvali;

3. bychom všecka utrpení trpělivě snášeli, jelikož „utrpení tohoto času nejsou rovná budoucí slávě, kteráž se zjeví na nás.“ (K Řím. 8, 18.)

Přídavek.

Modlitby.

1. Znamení svatého kříže.

Ve jménu Otce i Syna i Ducha svatého. Amen.
(Odpustky 50 dní pokaždé.)

2. Modlitba Páně.

Otče náš, jenž jsi na nebesích! — Posvěť se jméno tvé; — přijď království tvé; — buď vůle tvá, jako v nebi, tak i na zemi; — chléb náš vezdejší dej nám dnes; — a odpusť nám naše viny, jakož i my odpouštíme našim vinníkům; — a neuvoď nás v pokušení; — ale zbav nás od zlého. — Amen.

3. Pozdravení andělské.

Zdrávas, Maria, — milosti plná; — Pán s tebou; — požehnaná ty mezi ženami, — a požehnaný plod života tvého, Ježíš. — Svatá Maria, — matko Boží, — pros za nás hříšné, — nyní i v hodinu smrti naší. — Amen.

4. Apoštolské vyznání víry.

Věřím v Boha, Otce všemohoucího, Stvořitele nebe i země. — I v Ježíše Krista, Syna jeho jediného, Pána našeho; — jenž se počal z Ducha svatého, narodil se z Marie Panny;

— trpěl pod pontským Pilátem, ukřižován, umřel i pohřben jest; — sstoupil do pekel, třetího dne vstal z mrtvých; — vstoupil na nebesa, sedí na pravici Boha, Otce všemohoucího; — odtud přijde soudit živých i mrtvých. — Věřím v Ducha svatého; — svatou církev obecnou, svatých obcování; — odpuštění hříchů; — těla vzkříšení; — život věčný. Amen.

5. Ke cti a chvále nejsvětější Trojice Boží.

Sláva Otci i Synu i Duchu svatému, jakož byla na počátku, i nyní i vždycky a na věky věkův. Amen.

6. „Anděl Páně.“

(Odpustky 100 dní pokaždé, když se při zvonění modlíme „Anděl Páně“ i se třemi zdrávasy kleče (v sobotu večer, v neděli a v době velikonoční stoje). — Místo „Anděl Páně“ má se však v době velikonoční modliti, kdo umí, „Regina coeli“ nebo „Raduj se nebes královno.“ K získání odpustků nepožadují se příslušné veršíky a modlitba.)

1. Anděl Páně zvěstoval Panně Marii, a ona počala z Ducha svatého. Zdrávas, Maria, . . .

2. I řekla Maria: Aj, já dívka Páně, staniž mi se podle slova tvého. Zdrávas, Maria, . . .

3. A slovo tělem učiněno jest a přebývalo mezi námi. Zdrávas, Maria, . . .

V. Oroduj za nás, svatá Boží rodičko.

R. Abychom hodni učiněni byli zaslíbení Kristových.

Modleme se:

Milost svou, prosíme, Pane, rač v mysli naše vlíti, bychom, kteří jsme andělem zvěstujícím vtělení Krista, Syna tvého, poznali, skrze umučení jeho a kříž k slávě vzkříšení přivedeni byli. Skrze téhož Krista, Pána našeho. Amen.

(Večer se přidává za duše v očistci:)

Otče náš. Zdrávas, Maria.

V. Odpočinutí věčné dejž jim, ó Pane.

R. A světlo věčné ať jim svítí.

V. Ať odpočívají v pokoji.

R Amen.

(200 dní odpustků jednou za den, modlíme-li se tyto veršíky třikrát za den.)

7. Modlitba ranní.

Ve jménu Otce i Syna i Ducha svatého. Amen.

Bože můj! V nejhlubší uctivosti se tobě klaním. Věřím v tebe, protože jsi nekonečně pravdomluvný; doufám v tebe, protože jsi všemohoucí, nekonečně dobrotivý a milosrdný; miluji tě nade všecko, protože jsi nekonečně dokonalý a lásky nejhodnější. Děkuji tobě za všecka dobrodiní, která jsi mně kdy prokázal, a zvláště za to, že jsi mne i této noci tak milostivě opatroval.

Cokoli dnes budu mysliti a mluviti, cokoli činiti a trpěti, ať se děje ke cti a chvále tvé. Proto spojuji to všechno s úmyslem a zásluhami Ježíše Krista, Marie Panny a všech svatých a za oběť ti to přináším. Také snažně si žádám, získati všecky odpustky, které svými modlitbami a dobrými skutky dnes získati mohu.

Činím také předsevzetí, každého, zvláště svého obvyklého hříchu bedlivě se varovati. Dej mi, ó Bože, milost svou, bych toto předsevzetí svědomitě vyplnil.

„Sladké srdce mého Ježíše, dej, abych tě víc a více miloval!“

(Odpustky 300 dní pokaždé).

„Sladké srdce Marie Panny, budiž mou spásou!“

(Odpustky 300 dní pokaždé.)

Svatý anděle strážce, svatý patrone můj a všichni svatí a světice Boží, orodujte za mne!

Otče náš. — Zdrávas, Maria. — Věřím v Boha. — Sláva Otci.

8. Modlitba večerní.

Ve jménu Otce i Syna i Ducha svatého. Amen.

Pane můj a Bože můj! Klaním se tobě a děkuji ti za všecka dobrodiní, která jsi mně také dnes na těle i na duši prokázal.

Zda-li jsem jich však také dobře použil? A zda-li jsem přikázání tvá zachoval? Pomoz mi, bych o tom svědomí své dobře zpytoval.

(Zpytuj svědomí své!)

Bože můj! Těchto a všech svých hříchů srdečně lituji, protože jsem pro ně spravedlivého trestu zasloužil. Želím jich

proto, že jsem tebe, svého nejlepšího otce, nejvyšší a lásky nejhodnější dobro, urazil. Činím opravdové předsevzetí, s milostí tvou život svůj polepšiti, blízké příležitosti ke hříchu se varovati a nikdy už nehřešiti.

V ruce tvé, ó Bože, poroučím tělo své i duši svou; tobě poroučím též svoje rodiče, příbuzné a dobrodince, živé i mrtvé.

Navštiv, ó Pane, milostivě příbytek tento a všecky úklady nepřítele daleko od něho odvrať; nechať v něm přebývají svatí andělé tvoji, by nás ostříhali v pokoji, a požehnání tvé budiž nad námi vždycky. Skrze Krista, Pána našeho. Amen.

„Ó Maria, beze hříchu počatá, oroduj za nás, kteří se k tobě utíkáme!“

(100 dní odpustků jednou za den.)

Ježíši, Maria, Josefe! Vám daruji srdce své i duši svou. — Ježíši, Maria, Josefe! Stůjte při mně v boji posledním! — Ježíši, Maria, Josefe! Kéž duše má v pokoji s vámi odejde. Amen.

(Odpustky 300 dní, kdykoli se všecky tyto prosby pomodlíme; odpustky 100 dní, pomodlíme-li se toliko jednu z nich.)

9. Modlitba k andělu strážci.

Anděle Boží, strážce můj!
Rač vždycky být ochránce můj,
Mne vždycky řiď a napravuj,
Ke všemu dobrému mne vzbuzuj.
Ctnostem svatým mne vyučuj,
Ať jsem tak živ, jak chce Bůh můj.
Tělo, svět, ďábla přemáhám,
Na tvá vnuknutí pozor dávám.
A v tom svatém obcování
Ať setrvám do skonání,
Po smrti pak v nebi věčně
Chválím Boha ustavičně. Amen.

10. K pozdvihování.

Pozdraveno budiž, pravé tělo Ježíše Krista, které za mne na kříži obětováno bylo! V nejhlubší pokoře klaním se tobě.

Ježíši, tobě jsem živ!
Ježíši, tobě umírám!
Ježíši, tvůj jsem živý i mrtvý! Amen.

Pozdravena budiž, předrahá krvi Ježíše Krista, která za mne na kříži vylita byla! V nejhlubší pokoře klaním se tobě.

Ježíši, smiluj se nade mnou!
Ježíši, slituj se nade mnou!
Ježíši, odpusť mi hříchy mé! Amen.

11. Ve čtvrtek na památku smrtelných úzkostí Pána Ježíše.

1. Otče, chceš-li, přenes kalich tento ode mne; avšak ne má vůle, ale tvá buď. — Otče náš.

2. Smutnát jest duše má až k smrti. — Otče náš.

3. I učiněn jest pot jeho jako krůpěje krve tekoucí na zemi. — Otče náš.

V. Svého vlastního syna Bůh neušetřil.

R. Ale za nás za všecky vydal jej.

Modleme se:

Shlédni, prosíme tě, ó Pane, na tuto čeleď svou, za kterouž Pán náš, Ježíš Kristus, neváhal v ruce hříšníků se vydati a muky kříže podstoupiti. Který s tebou živ jest a kraluje na věky věkův. Amen.

12. V pátek na památku smrti Páně na kříži.

1. Od šesté pak hodiny stala se tma po vší zemi až do hodiny deváté. — Otče náš.

2. A okolo hodiny deváté zvolal Ježíš hlasem velikým, řka: Bože můj, Bože můj! Proč jsi mne opustil? — Otče náš.

3. Ježíš pak opět zvolav hlasem velikým, vypustil duši. — Otče náš.

V. Kristus učiněn jest za nás poslušným až k smrti.

R. A to k smrti kříže.

Modleme se:

Pane Ježíši Kriste, kterýž jsi pro vykoupení světa na potupné dřevo kříže vystoupiti a svou předrahou krev na od-

puštění hříchů našich prolíti ráčil, pokorně tě prosíme, bys nám po smrti naší do nebes brány radostně vejíti dal. Jenž jsi živ a kraluješ na věky věkův. Amen.

13. Modlitba před vyučováním.

Přijď, svatý Duše! Naplň srdce svých věřících a zapal v nich oheň lásky své.

Ó Bože, který jsi srdce věřících Duchem svatým osvítil a poučil, dejž nám, abychom v témž Duchu právě smýšleli a z jeho útěchy vždycky se radovali. Skrze Krista, Pána našeho. Amen.

Otče náš. Zdrávas, Maria.

14. Modlitba po vyučování.

Bože, jehož milosrdenství nekonečné a jehož dobrota nesmírná jest, děkujeme tobě za všecko poučení, kterého se nám nyní dostalo milostí tvou. Nedopusť, prosíme, abychom na pravdy svaté víry zapomínali, ale dej, abychom podle nich věrně živi byli a odplaty věčné dosáhli. Skrze Krista, Pána našeho. Amen.

Otče náš. Zdrávas, Maria

15. Modlitba před jídlem.

Oči všech doufají v tebe, Hospodine, a ty jim dáváš pokrm v čas příhodný; otvíráš ruku svou a naplňuješ všelikého živočicha požehnáním.

Sláva Otci . . . .

Pane, smiluj se nad námi. Kriste, smiluj se nad námi. Pane, smiluj se nad námi.

Otče náš. Zdrávas, Maria.

Požehnej, Hospodine, nás i těchto darů svých, kterých ze štědroty tvé požívati budeme. Skrze Krista, Pána našeho. Amen.

16. Modlitba po jídle.

Děkujeme tobě, všemohoucí Bože, za všecka dobrodiní tvá. Jenž jsi živ a kraluješ na věky věkův. Amen.

Sláva Otci . . . .

Pane, smiluj se nad námi. Kriste, smiluj se nad námi. Pane, smiluj se nad námi.

Otče náš. Zdrávas, Maria.

Račiž životem věčným odplatiti, Hospodine, všem, kteříž nám dobře činí pro jméno tvé. Amen.

(Odpustky 50 dní dvakrát za den.)

17. Vzbuzení tří božských ctností.

(Odpustky 7 let a 7 kvadragen pokaždé. Odpustky tyto nejsou vázány na určitá slova.)

Vzbuzení víry.

Věřím v tebe, pravý, ve třech osobách jediný Bože, Otče, Synu a Duše svatý, jenž jsi všecko stvořil, všecko zachováváš a spravuješ; jenž dobré odměňuješ a zlé tresceš. Věřím, že Syn Boží se vtělil, aby nás vykoupil, a že Duch svatý svou milostí nás posvěcuje. Věřím, že duše naše nesmrtelná, milost pak Boží nám k spasení nevyhnutelně potřebná jest. Věřím a vyznávám všecko, čemu Ježíš Kristus učil, co svatí apoštolé kázali, a čemu svatá římská katolická církev věřiti velí. Tomu všemu věřím, protože jsi, ó Bože, věčná a neskonalá pravda a moudrost, kteréž nelze, aby oklamala, aniž lze, aby byla oklamána. Bože, rozmnož víru mou!

Vzbuzení naděje.

Doufám a důvěřuji se v tvou, ó Bože! svrchovanou dobrotu a v tvé milosrdenství, že mi pro nesmírné zásluhy svého jediného Syna, Ježíše Krista, udělíš, abych za živa hříchy své poznal, dokonale jich litoval, a že mi je odpustíš, po smrti pak že mi ráčíš spasení věčné dáti a popřáti, abych na tebe tváří v tvář patřil, tebe miloval a s tebou se věčně radoval; mám naději, že mi také dáš, čím bych toho dosáhl. Doufám to od tebe protože jsi to slíbil, jenž jsi všemohoucí, věrný, svrchovaně dobrotivý a milosrdný. Bože, posilni naději mou!

Vzbuzení lásky.

Bože můj! miluji tebe z celého srdce svého nade všecko, protože jsi nejlepší dobré, že jsi svrchovaně dokonalý a vší

lásky hoden; i proto tě miluji, že jsi ke mně a ke všemu stvoření svrchovaně dobrotivý. Žádám toho srdečně, abych tě tak dokonale miloval, jako tě tvoji věrní služebníci milují a milovali, s jichžto láskou spojuji svou nedokonalou lásku; tu ve mně, ó Bože, vždy více a více rozněcuj. — Ježto si tedy upřímně žádám, abych tě srdečně a vroucně miloval, a se opravdově snažím, abych toho dokázal, bolestně toho želím, a lituji, že jsem tebe, své nejlepší dobro, svého Stvořitele, Vykupitele a Posvětitele, rozhněval; želím toho srdečně, že jsem tebe, Otce svého nejlaskavějšího, svého všemohoucího Pána a spravedlivého soudce, urazil. Opravdu míním všech hříchů i všech zlých příležitostí se varovati, předešlých nepravostí vždy více a více litovati, ošklivost hříchu častěji rozjímati a nikdy více ničehož proti tvé nejsvětější vůli se nedopouštěti. Přijmiž mne opět za syna svého, a dej mi milost, abych splnil, co jsem si umínil. Za to tě žádám skrze neskonalé zásluhy tvého božského Syna, Pána a Spasitele, Ježíše Krista. Amen.

18. Vzbuzení dobrého úmyslu.

Bože můj! K větší cti a chvále tvé obětuji tobě všecky své myšlenky, slova i skutky; obětuji je tobě ve spojení s úmyslem a zásluhami Ježíše Krista, jeho nejsvětější matky Marie a všech milých svatých. Amen.

19. Vzbuzení lítosti.

Bože můj! Mám v ošklivosti všecky hříchy své a žádám si upřímně, bych se jich byl nikdy nedopustil. Vím, jak jsem se trestuhodným stal, a jak jsem i nebe ztratil a pekla zasloužil. Proto lituji všech hříchů svých a na vždycky se jich odříkám. Ještě více však jich proto lituji, že jsem tak nevděčně více miloval tvory nežli tebe, svého Stvořitele a nejlepšího Otce, nejvyšší a lásky nejhodnější dobro, a že jsem tvoji nekonečnou velebnost tak těžce urazil. Činím opravdové předsevzetí, život svůj polepšiti, všech hříchů jakož i blízkých příležitostí ke hříchu bedlivě se varovati a tobě od této chvíle věrněji sloužiti. Ó Bože, dej mi milost k vyplnění mého předsevzetí! Amen.

20. Tajemství sv. růžence.

Úvod.

Věřím v Boha . . . Otče náš . . .

1. Který v nás víru rozmnožiti račiž
2. Který v nás naději posilniti račiž.
3. Který v nás lásku roznítiti ražiž.

I. Tajemství růžence radostného,

který se modlíváme hlavně od adventu až do postu.:

1. Kterého Jsi, Panno, z Ducha svatého počala.
2. Se kterým jsi, Panno, Alžbětu navštívila.
3. Kterého jsi, Panno, v Betlémě porodila.
4. Kterého jsi, Panno, v chrámě obětovala.
5. Kterého jsi, Panno, v chrámě nalezla.

II. Tajemství růžence bolestného,

který se modlíváme v době postní:

1. Který se pro nás krví potiti ráčil.
2. Který pro nás bičován býti ráčil.
3. Který pro nás trním korunován býti ráčil.
4. Který pro nás těžký kříž nésti ráčil.
5. Který pro nás ukřižován býti ráčil.

III. Tajemství růžence slavného,

který se modlíváme hlavně od velikonoc až do adventu:

1. Který z mrtvých vstáti ráčil.
2. Který na nebe vstoupiti ráčil.
3. Který Ducha svatého seslati ráčil.
4. Který tě, Panno, na nebe vzíti ráčil.
5. Který tě, Panno, na nebi korunovati ráčil.

21. Modlitba „Pod ochranu tvou“ a ke sv. Josefu.

Pod ochranu tvou se utíkáme, svatá Boží rodičko; prosbami našimi nezhrdej v potřebách našich, ale ode všeho nebezpečenství vysvoboď nás vždycky, ó slavná a požehnaná Panno Maria, paní naše, prostřednice naše, orodovnice naše; se Synem svým nás smiř, Synu svému nás poroučej, Synu svému nás obětuj!

V. Oroduj za nás, svatá Boží rodičko.

R. Abychom hodni učiněni byli zaslíbení Kristových.

Milost svou, prosíme, Pane, rač v mysle naši vlíti, bychom, kteří jsme andělem zvěstujícím vtělení Krista, Syna tvého, poznali, skrze umučení jeho a kříž k slávě vzkříšení přivedeni byli. Skrze téhož Krista, Pána našeho. Amen.

V. Oroduj za nás, svatý Josefe.

R. Abychom hodni učiněni byli zaslíbení Kristových.

Prosíme tě, ó Pane, by nám pro zásluhy a na přímluvu ženicha tvé nejsvětější rodičky uděleno bylo, čeho pro svou nedostatečnost sami dosáhnouti nemůžeme. Jenž jsi živ a kraluješ na věky věkův. Amen.

22. „Zdrávas Královno.“

Zdrávas královno, matko milosrdenství! Živote, sladkosti a naděje naše, buď zdráva! K tobě voláme, vyhnaní synové Evy; k tobě vzdycháme, lkající a plačící v tomto slzavém údolí. I protož, orodovnice naše, obrať k nám své milosrdné oči, a Ježíše, kterýž jest požehnaný plod života tvého, nám po tomto putování ukaž, ó milostivá, ó přívětivá, ó přesladká Panno Maria.

V. Oroduj za nás, svatá Boží rodičko.

R. Abychom hodni učiněni byli zaslíbení Kristových.

Modleme se:

Všemohoucí, věčný Bože, který jsi tělo i duši přeslavné panny a matky Marie spolupůsobením Ducha svatého tak připraviti ráčil, aby důstojným příbytkem Syna tvého státi se zasloužila, dejž, abychom, z její památky se radujíce, milostivou její přímluvou ode všeho nastávajícího zlého i od věčné smrti vysvobozeni byli. Skrze téhož Krista, Pána našeho. Amen.

23. „Memorare.“

Pomni, ó nejdobrotivější Panno Maria, že od věků není slýcháno, bys koho byla opustila, kdo pod ochranu tvou se utíkal aneb o pomoc tě vzýval anebo za přímluvu tě žádal. Důvěrou touto jsa posilněn, k tobě, Panno panen a matko,

spěchám, k tobě přicházím a jako lkající hříšník stojím před tebou. Ó Matko Slova, slovy mými nepohrdej, nýbrž milostivě slyš a vyslyš mne. Amen.

(Odpustky 300 dní pokaždé.)

24. Obnovení slibu křestního.

Ó Bože, Otče, Synu i Duše svatý! — Já, dítko tvé, — v pokoře klekám — před božskou velebností tvou — a klaním se tobě v úctě nejhlubší. — Děkuji tobě z celého srdce — za všecka dobrodiní, — která jsi mně prokázal; — zvláště pak tobě děkuji za milost křtu svatého. — Ačkoli jsem při křtu svém nevěděl, — jakou to svatou úmluvu — ty se mnou činíš a já s tebou: — obnovuji nyní přece — dobrovolně a s vroucími díky — tuto svatou úmluvu — a chci na věky — býti a zůstati — věrným a poslušným dítkem tvým. — Odříkám se tedy — ďábla — a všech skutků jeho — i vší pýchy jeho. — Věřím v tebe, Bože, — Otče všemohoucí, — Stvořiteli nebe i země. — Věřím v tebe, — Ježíši Kriste, — v pravého a jediného Syna Božího, — Pána našeho, — jenž jsi se pro nás narodil — z Marie Panny — a za nás trpěl. — Věřím v tebe, — Duše svatý. — Věřím v jednu, — svatou, — katolickou a apoštolskou církev, — svatých obcování, — odpuštění hříchů, — těla vzkříšení, — život věčný. — Slibuji, ó Bože můj, — že budu svatá přikázání tvá zachovávati, — svaté svátosti přijímati — a všech prostředků milosti — horlivě užívati, — a že jako poslušné dítko tvoje — chci žíti a umříti. — Dej mi milost, — abych tomuto svému slibu — nikdy se nezpronevěřil — a hned se zase polepšil, — kdybych do hříchu upadl, — abych podle milostivého zaslíbení tvého — života věčného dosáhl. — Maria, matičko, — stůj při mně! — Svatý anděle strážce, — ochraňuj mne! — Svatý patrone můj, — oroduj za mne! Amen.

25. Kratší modlitby.

Když jdeme podle kostela anebo vůbec k pozdravení nejsvětější svátosti oltářní.

Svatý, svatý, svatý jsi, Hospodine, Bože zástupů; země

jest plna velebnosti tvé. Sláva Otci, sláva Synu, sláva Duchu svatému.

(100 dní odpustků jednou za den.)

Pochválena a pozdravena budiž nejsvětější svátost oltářní od tohoto času až na věky! Amen.

Chvála a díky buďtež nyní a bez ustání nejsvětější, božské svátosti oltařní!

(100 dní odpustků jednou za den.)

Když se kropíme svěcenou vodou.

(Dělajíce kříž říkáme :)

Ve jménu Otce i Syna i Ducha svatého. Amen.

(Odpustky 100 dní pokaždé.)

Když jdeme podle kříže.

Klaníme se tobě, Pane Ježíši Kriste, a dobrořečíme tobě, neboť skrze svatý kříž svůj svět jsi vykoupil.

(100 dní odpustků jednou za den.)

Nábožné vzdechy.

K Pánu Ježíši.

Pochválen buď Ježíš Kristus! — Na věky! Amen.

(Odpustky 50 dní pokaždé při vzájemném pozdravení.)

Ježíši, Bože můj, nade všecko tě miluji.

(Odpustky 50 dní pokaždé.)

Můj Ježíši, smilování!

(Odpustky 100 dní pokaždé.)

Ježíši, tichý a pokorný srdcem, učiň, aby srdce mé srdci tvému se podobalo.

(300 dní odpustků jednou za den.)

K nejblahoslavenější Panně Marii.

Sladké srdce Panny Marie, budiž mou spásou!

(Odpustky 300 dní pokaždé.)

Velebeno budiž svaté a neposkvrněné početí nejblahoslavenější Panny Marie, matky Boží.

(Odpustky 300 dní pokaždé.)

Ke svatému Josefu

Ó svatý Josefe, vzore a patrone ctitelů nejsvětějšího srdce Ježíšova, oroduj za nás!

(Odpustky 100 dní jednou za den.)

V pokušení.

Raději umříti nežli zhřešiti.

Ó paní má, ó matko má, pomni, že tobě náležím! Chraň a opatruj mne jako statek a majetek svůj!

(Odpustky 40 dní, kdykoli se tak v pokušení modlíme.)

Při práci a v utrpení.

Ó Ježíši, všecko z lásky k tobě!

Zrcadlo zpovědní.

Po vzývání Ducha svatého ptej se sama sebe:

1. Kdy jsem byl naposledy u svaté zpovědi?
2. Nezamlčel-li jsem některého těžkého hříchu?
3. Litoval-li jsem tenkrát upřímně svých hříchův a umínil si, že se jich už nedopustím?
4. Nepřijal-li jsem ve stavu těžkého hříchu nejsvětější svátosti oltářní? — I v čas velikonoční?
5. Vykonal-li jsem zevrubně uložené pokání?
6. Nahradil-li jsem, co možná, škodu, kterou jsem bližnímu učinil?

Potom zpytuj, a to napřed bez zrcadla zpovědního, čím jsi se prohřešil.

1. Připomínej si přikázání Boží a přikázání církevní, jakož i sedmero hlavních hříchův, a ptej se při tom vážně a opravdově, co jsi zhřešil myšlením a žádostmi, slovy a skutky, neb opominutím dobrého.
2. Vzpomínej si, zda-li jsi se dopustil cizího hříchu, a zda-li jsi plnil povinnosti stavu svého.
3. Byl-li jsi tak nešťasten, že jsi se dopustil hříchů těžkých, rozpomínej se též na jejich počet, jakož i na okolnosti, jimiž se druh hříchu mění. Vzpomínej si, zda-li jsi se těžkého toho hříchu dopustil každý den, každý týden, každý měsíc, a kolikrát za den, za týden, za měsíc.

Potom teprv můžeš použiti zrcadla zpovědního, abys byl snadněji upozorněn na hřích, jehož jsi se dopustil, ale na nějž jsi snad zapomněl.

1. Proti desateru přikázání Božích.

1. přikázání

1. Nepochyboval-li jsem dobrovolně o některé pravdě svaté víry?

2. Neposlouchal-li jsem rád řečí proti víře? — Nečetl-li jsem věcí víře nepřátelských?

3. Nezanedbával-li jsem vyučování svatému náboženství?

4. Nereptal-li jsem proti Bohu?

5. Nečinil-li jsem věcí pověrčivých?

6. Nemodlil-li jsem se nepobožně?

7. Nezanedbával-li jsem denních modliteb?

8. Neopomenul-li jsem z lichého studu náboženských cvičení?

2. přikázání.

1. Neposmíval-li jsem se svatým věcem?

2. Nevyslovil-li jsem svatých jmen lehkomyslně?

3. Nevyslovoval-li jsem svatých jmen ve hněvu? — Neklel-li jsem?

4. Nepřísahal-li jsem bez potřeby nebo křivě?

3. přikázání.

1. Nekonal-li jsem v neděli a ve svátek bez potřeby práce služebné?

2. Nezanedbával-li jsem v neděli a ve svátek vlastní vinou mše svaté?

3. Nepřišel-li jsem v neděli a ve svátek svou vlastní vinou na mši svatou značně pozdě?

4. Nechoval-li jsem se v kostele nepobožně nebo neuctivě?

4. přikázání.

1. Nebyl-li jsem k rodičům anebo představeným vzdorovitým anebo hrubým?

2. Nepřál-li jsem jim něco zlého?

3. Nezarmoutil-li, nerozhněval-li jsem jich? — Modlil-li jsem se za ně?

4. Nebyl-li jsem jich neposlušen?

5. Neposmíval-li jsem se starým lidem?

5. přikázání.

1. Nebil-li jsem jiných? — Neublížil-li jsem jim?

2. Nenadával-li jsem jiným? — Nepřál-li jsem jim něco zlého?

3. Nechoval-li jsem proti jiným v srdci záští a nepřátelství?

4. Nesvedl-li jsem jiných ke hříchu?

5. Netrápil-li jsem zvířat?

6. a 9. přikázání.

1. Nemyslil-li jsem dobrovolně na něco nestydatého?

2. Nežádal-li jsem si dobrovolně něco nestydatého viděti, slyšeti nebo činiti?

3. Nemluvil-li jsem něco nestydatého? — Nezpíval-li jsem nestydatých písní?

4. Neposlouchal-li jsem se zalíbením něco nestydatého? — Nečetl-li jsem něco takového nebo nedal čísti jiným?

5. Nedíval-li jsem se dobrovolně na něco nestydatého?

6. Nečinil-li jsem něco nestydatého? — Zda-li sám anebo s jinými?

7. Nepřipustil-li jsem, aby se jiní ke mně nestydatě chovali?

7. a 10. přikázání.

1. Nebral-li jsem rodičům věcí k jídlu nebo peněz?

2. Nevzal-li jsem jinému něco? — Co a kolik?

3. Neošidil-li jsem někoho?

4. Nenechal-li jsem si něco nalezeného nebo vypůjčeného?

5. Nepoškodil-li jsem cizích věcí?

6. Nepřijal-li jsem něco ukradeného?

7. Nechtěl-li jsem něco ukrásti.

8. přikázání.

1. Nelhal-li jsem? — Neuškodil-li jsem svou lží jiným?

2. Nedomýšlel-li jsem se bez příčiny o jiných něčeho zlého?

3. Nevymýšlel-li jsem chyb o jiných?

4. Neroznášel-li jsem bez potřeby chyb jiných.

2. Proti přikázáním církevním.

1. Nejedl-li jsem v ustanovené posty masa?

2. Nezanedbal-li jsem předepsané zpovědi a svatého přijímání, zvláště v čas velikonoční?

3. Hlavními hříchy.

1. Nebyl-li jsem pyšný nebo marnivý? — Nepohrdal-li jsem jinými?

2. Nebyl-li jsem lakomý? — Nebyl-li jsem tvrdý k chudým?

3. Nebyl-li jsem závistivý? — Neradoval-li jsem se z cizí škody?

4. Nebyl-li jsem nestřídmý v jídle a pití?

5. Nebyl-li jsem hněvivý? — Nebyl-li jsem svárlivý?

6. Nebyl-li jsem lenivý k práci, v učení, ve službě Boží?

4. Cizími hříchy.

1. Nepomáhal-li jsem ke hříchu jiných?

2. Nemlčel-li jsem ke hříchu jiných, když jsem jej měl oznámiti rodičům nebo učitelům?

(Pak se ptej ještě sama sebe, kterého hříchu se nejčastěji dopouštíš, abys poznal, která jest tvoje hlavní chyba. Tuto chybu že napravíš, máš sobě zvláště pevně předsevzíti.)

Obsah.

Strana

Úvod 3

Část první. O víře a apoštolském vyznání víry.

Oddělení první. O křesťanské víře 7
Oddělení druhé. O apoštolském vyznání víry 36
První článek víry 38
Druhý článek víry 151
Třetí článek víry 179
Ctvrtý článek víry 231
Pátý článek víry 265
Šestý článek víry 280
Sedmý článek víry 284
Osmý článek víry 293
Devatý článek víry 304
Desátý článek víry 335
Jedenáctý článek víry 336
Dvanáctý článek víry 340

Část druhá. O naději a modlitbě.

Oddělení první. O křesťanské naději 342
Oddělení druhé. O modlitbě 344
1. O modlitbě vůbec 344
2. O modlitbě Páně 357
3. O pozdravení andělském 366
4. O některých jiných modlitbách a pobožnostech 371

Část třetí. O lásce a přikázáních.

Oddělení první. O křesťanské lásce 378
1. O lásce k Bohu 378
2. O křesťanské lásce k sobě 380
3. O křesťanské lásce k bližnímu 381

Strana
Oddělení druhé. O desateru Božích přikázání 388
O prvním přikázání Božím 390
O druhém přikázání Božím 407
O třetím přikázání Božím 417
O čtvrtém přikázání Božím 422
O pátém přikázání Božím 433
O šestém přikázání Božím 444
O sedmém přikázání Božím 449
O osmém přikázání Božím 458
O posledních dvou přikázáních Božích 465
Oddělení třetí. O pateru přikázání církevních 467
O prvním přikázání církevním 469
O druhém přikázání církevním 472
O třetím přikázání církevním 474
O čtvrtém přikázání církevním 479
O pátém přikázání církevním 481

Část čtvrtá. O milosti a svátostech.

Oddělení první. O milosti 483
Oddělení druhé. O svátostech vůbec 491
Oddělení třetí. O svátostech zvlášť 496
1. O svátosti křtu 496
2. O svátosti biřmování 502
3. O nejsvětější Svátosti oltářní 508
4. O svátosti pokání 532
5. O svátosti posledního pomazání 556
6. O svátosti svěcení kněžstva 559
7. O svátosti stavu manželského 564
Oddělení čtvrté. O svátostinách a církevních obřadech 568

Část pátá. O křesťanské spravedlnosti a čtyřech posledních věcech člověka.

Oddělení první. O křesťanské spravedlnosti 571
První díl křesťanské spravedlnosti 571
O hříchu osobním a jeho druzích 573
A. O sedmeru hlavních hříchův 577
B. O šesteru hříchů proti Duchu svatému 582
C O čtveru hříchů do nebe volajících 582
D. O devateru cizích hříchův 583
Druhý díl křesťanské spravedlnosti 586
A, O křesťanské ctnosti 586
1. O božských ctnostech 587
2. O mravných ctnostech 589
a) O čtveru hlavních ctností 589
b) O ctnostech, které jsou protivou sedmera hlavních hříchův . 592

Strana
c) O ctnostech, kteréž se v kázání na hoře zvláště velebí . . 594
d) O ctnostech, jež se nám v evangeliu zvláště přikazují . . . 595
B. O dobrých skutcích 596
C. O snaze po křesťanské dokonalosti 608
Oddělení druhé. O čtyřech posledních věcech člověka 610
1. O smrti 611
2. O soudu 613
3. O pekle 616
4. O nebi 622

Přídavek.

Modlitby 626
Zrcadlo zpovědní 629

Řád mše svaté.

Poznámky.	Strana evangel.	Střed oltáře.	Strana epištolní.	Poznámky.
		† Modlitba stupňová:		
		(Žalm 42.)		
		Confiteor = vyznání se = obecná zpověď.		
		Prosba za přímluvu svatých.		Při slavné mši sv. okuřování oltáře.
			† Introit = vstup.	
		Kyrie eleison. (3krát)		
		Christe eleison. (3krát)		Říká se střídavě s ministrantem, zastupujícím věřící.
		Kyrie eleison. (3krát)		
		Gloria . . . = Sláva na výs.		
		Dominus vobiscum!	Oremus:	
			Kollekty = orace.	Orace bývají 1, 2, 3 i více.
			Epištola.	
			Gradual.	
			Alleluja.	
			Traktus.	
			Sekvence.	Jen o některých dnech, jedna z 5 různých.
		Modlitba před evangelium.		
Povstati a žehnati se křížem! (Při slavné mši okuřuje se mešní kniha a kněz.)	Evangelium.			
		Credo = Věřím v jed. Boha.		Při slovech: Et incarnatus . . = vtělil se . . . kleká kněz.
		Dominus vobiscum!		
		Oremus. Offertorium.		
		(Odhalení kalicha)		
(*)		Obětování chleba a vína.		Při slavné mši sv. okuřují se dary obětní, oltář, kněz, lid.
			Lavabo (umývání rukou)	
		Orate fratres = Modlete se, bratří . . .		
		Sekrety = Tiché soukromé prosby.		Počtem tolik, kolik bylo kollekt.
		Praeface.		
* * * (Zpěv umlkne. Poklekne se.)		**Sanctus, s. s. = Svatý, sv. sv.**		
		Žehnání obět. darů;		
		modlitba za církev, papeže . . .		
		Memento vivorum = Vzpomínka na živé.		
*		**Kladení rukou na dary obětní, žehnání jich.**		
		Proměnění chleba v tělo Páně.		
* * * 3krát bíti se v prsa! Bože, buď milostiv . . .		Pozdvihování těla Páně.		Při slavné mši sv. okuřuje se nejsv. svátost.
		Proměnění vína v krev Páně.		
* * * taktéž. Ježíši, tobě jsem živ . . .		Pozdvihování kalicha s krví Páně.		
		Modlitby.		
		Memento mort. = Vzpomínka na mrtvé.		
		Modlitba za hříšníky = Nobis quoque . . .		
		Pater noster = Otče náš.		
		Lámání hostie.		
		Pax Domini = Pokoj Páně . . .		
		Agnus Dei = Beránku Boží . . . (3krát)		
		Přípravné modlitby před sv. přijímáním		Při slavné mši sv. polibek pokoje.
* * * 3krát bíti se v prsa! Pane, nejsem hoden . . .		**Domine, non sum d.** (3krát)		
		Přijímání těla a krve Páně.		Tu přijímají také věřící.
		Vypláchnutí kalicha; omytí prstů.		
		Úprava kalicha.		
			Modl. Communio.	
		Dominus vobiscum!		
			Postcom. = modlitby = prosby po přijímání.	Počtem tolik, kolik bylo sekret.
		Dominus vobiscum!		
		Ite, missa est.		
Pokleknouti a žehnati se křížem! Povstati a žehnati se křížem!		**Požehnání = Benedicat vos . . .**		Při mši v barvě fial. Benedicamus Domino; při mši za zemřelé: Requiescant i. p. Při této se požehnání neudílí.
	Posl. evang. (Obyčejně počátek evang. sv. Jana.)			

Poznámky. Tahto tištěné se při některých mších vynechává. — Dvakrát podškrtnuté mění se dle připadajícího svátku a dne. — Silně podškrtnuté se zpívá při slavné mši sv. — * Znamení zvonkem.

Nastínil Dr. *Jan Nep. Sedlák.*